

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְגְּךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי גְבוּיָם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלִי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרְכֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובכ' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה יְרוּשָׁיִם
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעִלוּ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לַעֲמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת
וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לַעֲמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תַּהַלְתּוֹ עֲמִידַת לָעַד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִירָא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מֵאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצָן יְהוָה זֶרְעוֹ דּוֹר
יְשָׁרִים יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד: ד זָרַח בַּחֲשָׁךְ אֹר לַיִּשְׁרִים חֲנוּן
וְרַחוּם וְצִדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹא יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צִדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנָיו יַחַלֵּק וְנֶגְמָם תַּאֲוֹת רָשָׁעִים תֹּאבֵד:

המשך ביאור למס' נדה ליום שישי עמ' א

לאשה המבקשת לישב על דם טוהר – שכאשר נגמרים ימי טומאת
לידתה [שבוע לזכר ושבועיים לנקבה] והיא רוצה להתחיל למנות
את ימי טהרתה [שלשים ושלשה ימים ללידת זכר ושישים וששה
ימים ללידת נקבה], אינה צריכה בדיקה כיון שהיא טמאה אפילו אם
לא ראתה דם בימי טומאתה. שואלת הגמרא: הניחא לרבי, דאמר
(לקמן לט'): שהדם שהאשה רואה בימי טומאת לידתה והדם
שהאשה רואה בימי טהרה, מעין אחד הוא – ממקור אחד יוצאים
שני הדמים, ואף על פי כן, בימים הראשונים התורה טמאתו לדם זה
מדיון דם לידה, ואלו בימים שלאחריהם התורה טהרתו לדם הבא
מאותו המעין וקראתו 'דם טהר', שפיר שאינה צריכה לבדוק, כיון
שאין בבדיקה זו תועלת, שהרי בין אם היא ממשיכה לראות דם מימי
טומאתה לתוך ימי טהרתה ובין אם פסקה מראיית דם הטומאה
וחזרה וראתה דם טהר, הרי ה'דם לידה' טמא וה'דם טהר' טהר.
אלא ללוי דאמר (שם) שני מעינות הם – שבימי הטומאה היא
רואה דם ממעין אחד ולאחר מכן נסתם מעין זה ונפתח מעין אחר של
דמים טהורים, ואם אכן לא פסקה מלראות מתוך ימי טומאתה לימי
טהרתה עדיין היא טמאה כיון שראייה זו היא מהמעין הטמא, לא
מובן מדוע לא תבדוק בתחילת ימי טהרתה, והרי יש לנו לומר
שתבדוק בסוף היום האחרון של ימי טומאתה, דילמא אפתי לא
פסק הוהא מעין טמא ותשאר טמאה גם בימי טהרתה, ולכן עליה
לברר בבדיקה האם היא עדיין רואה דם מהמעין הטמא, או שפסקה
מלראות ומה שתראה בימי טהרתה הרי היא ראייה מהמעין הטהר.
מתרצת הגמרא: אמר לך לוי, הא מני – משנה זו שאינה מצריכה
בדיקה, בסוף היום האחרון של ימי טומאתה, בשיטת מי היא הולכת,

מבררת הגמרא: הניחא לרבי שמעון בן לקיש, דאמר שאשה
קובעת לה וסת בתוך ימי ויבתה – כאשר האשה רואה בימי ויבתה
הרי ראייה זו מצטרפת לעוד שתי ראיות שראתה בזמנים אחרים
לקבוע לה וסת, ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה, שפיר
שאין הנדה צריכה לבדוק, שהרי לענין לטמאות אותה אין בראייה זו
כלום, מחמת שכבר טמאה היא, ולענין לקבוע לה וסת ולשנותה, גם
כן אינה מועילה, כיון שאף אם תראה באותם ימים של נדתה לא
תצטרף ראייה זו לקביעות וסת. שואלת הגמרא: אלא לרבי יוחנן
דאמר שאשה קובעת לה וסת אף בתוך ימי נדתה, לא מובן מדוע
לא תקנו לה שתבדוק, דילמא קבעה לה וסת בראייה זו.
מתרצת הגמרא: אמר לך רבי יוחנן, כי אמינא אנא שאשה קובעת
וסת בימי נדותה, היינו רק היכא דחיותיה ממעין פתום – כאשר
שתי הראיות הראשונות של קביעות הוסת היו תחילת ראייתה
ונוקראות פתיחת המעין, ובאופן זה, על אף שהראייה השלישית
שהיא הקובעת את הוסת, היתה בימי נדותה, ואין זו תחילת ראייה
ונוקראת ראייה ממעין פתוח, הרי היא מצטרפת לקבוע את הוסת.
אבל חיותיה ממעין פתוח לא אמרי – כאשר הראיות הראשונות
של קביעות הוסת לא היו תחילת ראייה אלא רק לאחר שכבר
התחילה לראות מקודם, לא אמרתי שראיית אלו מצטרפות לקביעת
וסת. ומה ששינוי במשנתנו שלא תקנו לנדה לבדוק, מדובר באופן זה
שעדיין לא ראתה שתי ראיות ממעין פתום, ולכן אינה צריכה לבדוק
כיון שבאופן כזה אינה קובעת וסת.
שינוי במשנה: והיושבת על דם טוהר.
הגמרא מבררת מדוע אין היושבת על דם טוהר צריכה לבדוק
שחרית וערבית. מבררת הגמרא: קא סלקא דעתך שכוונת המשנה

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כ) מסכת נידה עם ביאורים	כז) מדף ו עד דף יב
ב) מזמורי תהלים קי"א קי"ב	ד	כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	כח) קנז
ג) מאמר ד"ה כה תברכו את בני ישראל וגו'		מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ה) שבת פרשת נשא, י"ב סיון, ה'תשמ"ה	ה	כב) שולחן ערוך הלכות שבת	כט) קנז
ד) שיחת פרשת נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ה	טז	כג) לקוטי תורה	ל) קנז
ה) לקוטי שיחות – פרשת נשא		כד) שיעורי אורה	מ) קנז
ו) בלה"ק) כרך יח	כה	כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	נ) קנז
ז) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכו"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי		כו) תורת שמואל תרל"ב	ס) קנז
יצחק שניאורסאהן זצ"ל	ל	כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	סא) קנז
ז) זכרונות אס המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה		כח) ספר המאמרים קונטרסים	ט) קנז
ז"ל שניאורסאהן חוברת ט, תרגום מאידש	לא	כט) לקוטי דיבורים	טז) קנז
ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת נשא	לב	ל) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	טז) קנז
ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת נשא	לג	לא) אגרות קודש	טז) קנז
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת נשא	ס	לב) ביאורים לפרקי אבות פרק א	טז) קנז
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)		לג) חומש לקריאה בציבור	טז) קנז
לשבוע פרשת נשא	סא	לד) לוח זמנים לשבוע פרשת נשא	טז) קנז
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת נשא	ע	לה) סדר מצות הדלקת נרות לערב ש"ק וחג השבועות	טז) קנז
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	עג	דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי.	
שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :			
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת נשא	עו		
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת נשא	קה		
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת נשא	קיג		
יז) נביאים וכתובים			
שמואל-ב פרק כד, תהלים פרק נא	קיח		
יח) משניות יבמות			
ביאור קהתי	קכ		
יט) עין יעקב מסכת יומא	קכז		

1 נאמר בתורה, בציווי על ברכת כהנים:
 2 **כֹּה תִּבְרְכוּ כֹךְ**, בנוסח זה, תברכו את בני ישראל וגו' ישא ה'
 3 **פָּנָיו אֵלֶיךָ וגו' וְיִשֹּׁם לָךְ שְׁלוֹם¹**, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²
 4 **(הוֹבֵא בְּדְרוּשֵׁי מַאֲמְרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינֵנוּ עַל פֶּסוּק**
 5 **זֶה, בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה³ ספר**
 6 **מַאֲמְרֵי חֲסִידוֹת שֶׁל רַבְנֵי הַזֶּקֶן**
 7 **עַל הַחוּמָּשִׁים וּיקרא-במדבר**
 8 **דברים וּבְדְרוּשֵׁי מַאֲמְרֵי**
 9 **הַחֲסִידוֹת שֶׁלֹּאֲחֲרֵי־זֶה⁴ של**
 10 **רַבְנֵי הַזֶּקֶן בְּשָׁנִים הַבָּאוֹת,**
 11 **וּבְדְרוּשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינֵנוּ בְּדוֹרוֹת**
 12 **הַבָּאִים אַחֲרֵי רַבְנֵי הַזֶּקֶן, וְעַל־**
 13 **דְּרָפֵי־זֶה בְּדְרוּשֵׁי אֲדַמּוּר⁵**
 14 **ה'צמח צדק' נכדו של רבנו**
 15 **הַזֶּקֶן וּבְדְרוּשֵׁי בֶן אֲדַמּוּר⁶**
 16 **הַצִּמְח־צֶדֶק אֲדַמּוּר⁷**
 17 **מֵהֶר"ש), אָמְרוּ מִלֵּאכִי**
 18 **הַשֵּׁרֶת לִפְנֵי הַקִּבְּה⁸**
 19 **כְּתִיב בַּתּוֹרָה⁵ עַל הַקְדוּשָׁה־**
 20 **בִּירוֹךְ־הוּא הָאֵל־הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר**
 21 **וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים**
 22 **וְכוּ' וְלֹא יִקַּח שׁוּחַד וְאַתָּה**
 23 **נוֹשֵׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל**
 24 **דְּכִתִּיב⁶ יִשָּׂא ה' פָּנָיו**
 25 **אֵלָיךְ וְכִי יִתְכַּן שֶׁהַקְדוּשָׁה־בִּירוֹךְ־**
 26 **הוּא לֹא יִנָּהַג כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו**
 27 **בַּתּוֹרָה⁷ אָמַר לָהֶם הַקְדוּשָׁה־**
 28 **בִּירוֹךְ־הוּא לְמַלְאָכִים וְכִי אֵיךְ**
 29 **לֹא אֲשָׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל**
 30 **שֶׁהִרִי כְּתִבְתִּי לָהֶם**
 31 **בַּתּוֹרָה⁷ וְאֶכְלֹתָ וְשִׁבַּעְתָּ**
 32 **וּבִרְכַּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאִם**
 33 **כֵּן הַחֵיּוֹב לְבָרֵךְ בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן הוּא**
 34 **דווקא כאשר אוכלים בשיעור**
 35 **שֶׁמִּשְׁבִּיעַ וְהֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**
 36 **מְדַקְדָּקִים עַל עֲצָמָם עַד**
 37 **כְּזִית וְעַד כְּבִיצָה וְגַם כֹּאשֶׁר**
 38 **הֵם אוֹכְלִים בְּשִׁיעוֹר כְּזִית אוֹ כְּבִיצָה שֶׁהוּא פָּחוֹת מִשִּׁיעוֹר שְׁבִיעָה, הִרִי הֵם**
 39 **מְבַרְכִּים בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן וְלִכְּנֵי הָרִינִי נוֹשֵׂא פָנִים לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל.**
 40 **וּמְדַקְדָּקִים בְּזֶה בְּמַאֲמְרֵי הַחֲסִידוֹת, דְּצָרִיף לְהַכִּין עֵינָיו זֶה שֶׁבִּשְׁבִּיל**

בס"ד. שבת פרשת נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ה.

(הנחה בלתי מוגה)

כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו' יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וגו'
וְיִשֹּׁם לָךְ שְׁלוֹם¹, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל² (הוֹבֵא
בְּדְרוּשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינֵנוּ עַל פֶּסוּק זֶה, בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה³
וּבְדְרוּשֵׁי מַאֲמְרֵי שֶׁלֹּאֲחֲרֵי־זֶה⁴, וְעַל־דְּרָפֵי־זֶה בְּדְרוּשֵׁי ה'צמח
צֶדֶק' וּבְדְרוּשֵׁי אֲדַמּוּר⁵ מֵהֶר"ש), אָמְרוּ מִלֵּאכִי הַשֵּׁרֶת
לִפְנֵי הַקִּבְּה⁶ כְּתִיב בַּתּוֹרָה⁵ אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְכוּ'
וְאַתָּה נוֹשֵׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל דְּכִתִּיב⁶ יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלָיךְ.
אָמַר לָהֶם וְכִי לֹא אֲשָׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל שֶׁכְּתִבְתִּי לָהֶם
בַּתּוֹרָה⁷ וְאֶכְלֹתָ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכַּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְהֵם
מְדַקְדָּקִים עַל עֲצָמָם עַד כְּזִית וְעַד כְּבִיצָה. וּמְדַקְדָּקִים בְּזֶה,
דְּצָרִיף לְהַכִּין עֵינָיו זֶה שֶׁבִּשְׁבִּיל הַדְּקָדוּק שֶׁמְדַקְדָּקִים עַד
כְּזִית, יִשׁ נִשְׂאֵת פָּנִים לְמַעַלָּה. וְנִקְדַּת הַבָּאוֹר בְּזֶה,
דְּעֵינֵן בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן (שֶׁלֹּאֲחֲרֵי הָאֲכִילָה) הוּא הַמְּשַׁכֵּת
גְּלוּי אֱלֹקוֹת מִלְּמַעַלָּה, שְׁנִמְשָׁף לְאַחֲרֵי עֲבוֹדַת הָאֲדָם
בְּאֲכִילָה גִּשְׁמִית דּוֹקָא. וְעַל־יְדֵי שֶׁמְדַקְדָּקִים עַל עֲצָמָם
וּמְבַרְכִּים עַד כְּזִית כו', הַהִמְשָׁכָה דְּבִרְכַּת הַמּוֹזֵן הִיא
נַעֲלִית יוֹתֵר, עֵינֵן יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלָיךְ, כְּדִלְקָמֵן]. שְׁמֹנֶה
רוֹאִים מַעַלְת הַגִּשְׁמִיּוֹת דּוֹקָא.

וְיִשׁ לְקַשֵּׁר עֵינָיו זֶה (מַעַלְת הַגִּשְׁמִיּוֹת) גַּם עִם זְמַן מִתֵּן
תּוֹרָתוֹ (חַג הַשְּׁבוּעוֹת) [דְּהִיּוֹם הוּא יוֹם י"ב סִינן
שֶׁהוּא סִיּוֹם יְמֵי הַתְּשֻׁלוּמִין דְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת], שֶׁמְדַקְדָּקִים
בְּזֶה בְּדְרוּשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינֵנוּ⁸ [(כְּמוֹבָא לְעִיל - בְּדַבּוֹר
הַמִּתְחִיל וְסִפְרָתָם דְּשִׁבַּת פְּרִשַׁת בְּמִדְבָּר), וְגַם בְּהִמְשָׁף
בְּעֵינֵי מִתֵּן תּוֹרָה בְּדְרוּשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינֵנוּ⁸ [(כְּמוֹבָא לְעִיל -
בְּדַבּוֹר הַמִּתְחִיל וְסִפְרָתָם הוּא הַמַּאֲמַר דְּשִׁבַּת פְּרִשַׁת בְּמִדְבָּר
שֶׁנָּה ז', תְּשַׁמ"ה)], וְגַם בְּהִמְשָׁף קְבוּצַת מַאֲמָרִים הַעוֹסְקִים בְּנוֹשֵׂא אַחַד

41 **הַדְּקָדוּק שֶׁמְדַקְדָּקִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל עֲצָמָם לְבָרֵךְ בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן עַד**
 42 **כְּזִית אֲפִילוּ פָּחוֹת מִשִּׁיעוֹר שְׁבִיעָה, יִשׁ נִשְׂאֵת פָּנִים לְמַעַלָּה כְּלוּמֹר,**
 43 **מִדּוּעַ בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן גַּם עַל פָּחוֹת מִשִּׁיעוֹר שְׁבִיעָה הִיא דְּבַר כָּל כָּךְ חֲשׁוֹב**
 44 **שֶׁבְּגִלּוֹל הַקְדוּשָׁה־בִּירוֹךְ־הוּא נוֹשֵׂא פָנִים לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל? וְנִקְדַּת הַבָּאוֹר בְּזֶה,**
 45 **דְּעֵינֵן בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן**
 46 **(שֶׁלֹּאֲחֲרֵי הָאֲכִילָה) הוּא**
 47 **הַמְּשַׁכֵּת גְּלוּי אֱלֹקוֹת**
 48 **מִלְּמַעַלָּה לְמַטָּה, שְׁנִמְשָׁף**
 49 **לְאַחֲרֵי עֲבוֹדַת הָאֲדָם**
 50 **בְּאֲכִילָה גִּשְׁמִית דּוֹקָא כְּפִי**
 51 **שִׁיתְבָּאָר לְהַלֵּךְ. וְעַל־יְדֵי**
 52 **שֶׁמְדַקְדָּקִים עַל עֲצָמָם**
 53 **וּמְבַרְכִּים אֲפִילוּ בְּאֲכִילָה**
 54 **בְּשִׁיעוֹר מוֹעֵט עַד כְּזִית כו',**
 55 **הַהִמְשָׁכָה וְהַתְּגִלּוֹת הָאֱלֹקוֹת**
 56 **דְּבִרְכַּת הַמּוֹזֵן הִיא נַעֲלִית**
 57 **יוֹתֵר, עֵינֵן יִשָּׂא ה' פָּנָיו**
 58 **אֵלָיךְ, כְּדִלְקָמֵן]. שְׁמֹנֶה**
 59 **רוֹאִים מַעַלְת הַגִּשְׁמִיּוֹת**
 60 **דּוֹקָא הַבָּאָה לְיְדֵי בִיטוּי בְּכֹךְ**
 61 **שְׁדוּקָא הָאֲכִילָה הַגִּשְׁמִית מִהוּוָה**
 62 **גּוֹרֵם לְבִרְכַּת הַמּוֹזֵן שְׁמִיבָאָה**
 63 **וּמִמְשִׁיכָה גְּלוּי אֱלֹקוֹת.**
 64 **וְיִשׁ לְקַשֵּׁר עֵינָיו זֶה**
 65 **(מַעַלְת הַגִּשְׁמִיּוֹת) גַּם עִם**
 66 **זְמַן מִתֵּן תּוֹרָתוֹ (חַג**
 67 **הַשְּׁבוּעוֹת) [דְּהִיּוֹם יוֹם**
 68 **אֲמִירַת הַמַּאֲמַר, בְּשִׁבַּת פְּרִשַׁת**
 69 **נִשָּׂא בְּשַׁנַּת תְּשַׁמ"ה, הוּא יוֹם**
 70 **י"ב סִינן שֶׁהוּא סִיּוֹם יְמֵי**
 71 **הַתְּשֻׁלוּמִין דְּחַג**
 72 **הַשְּׁבוּעוֹת הָעוֹלָם לְרַגֵּל לַחַג**
 73 **הַשְּׁבוּעוֹת הַחִיבִים לְהַבִּיא**
 74 **קְרִבּוֹת רִשְׁאִים לְהַבִּיא אוֹתָם עַד**
 75 **שְׁבוּעַת יָמִים לְאַחֵר הַחַג, וְהִימִים**
 76 **הַלּוּ נִקְרָאִים "יְמֵי תְשֻׁלוּמִין"**
 77 **לַחַג], שֶׁמְדַקְדָּקִים בְּזֶה**
 78 **בְּעֵינֵי מִתֵּן תּוֹרָה בְּדְרוּשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינֵנוּ⁸ [(כְּמוֹבָא לְעִיל -**
 79 **בְּדַבּוֹר הַמִּתְחִיל וְסִפְרָתָם הוּא הַמַּאֲמַר דְּשִׁבַּת פְּרִשַׁת בְּמִדְבָּר**
 80 **שֶׁנָּה ז', תְּשַׁמ"ה)], וְגַם בְּהִמְשָׁף קְבוּצַת מַאֲמָרִים הַעוֹסְקִים בְּנוֹשֵׂא אַחַד**

(1) פרשתנו (נשא), ו, כג ואילך. (2) ברכות כ, ב. (3) פרשתנו כו, סע"א ואילך. (4) ראה במ"מ וציונים בלקו"ת שם. סה"מ תקס"ו ע' רכח ואילך. (5) עקב י, יז. (6) נשא שם, כו. (7) עקב ח, י. (8) ראה לקו"ת במדבר י, ב. אוה"ת אמור ס"ע תקסח. סה"מ עטר"ת ע' שכג ואילך. ה"ש"ת ע' 20 ואילך. בהנסמן לעיל ע' קפד.

ביאור בדרך אפשר

1 בהמשכים שיצאה לאור לקראת חג שבועות דשנת תש"ח⁹ לנשיא
2 דורנו הרבי הרי"צ נ"ע (שנתבאר לעיל - ב'דבור המתחיל'
3 צאינה וראינה הוא המאמר דחג-השבועות שנה זו, תשמ"ה)) למה
4 נאמר במתן תורה¹⁰ בתחילת עשרת הדברות אנכי ה' אלקיך אשר
5 הוצאתיך מארץ מצרים,
6 ולא נאמר במתן תורה אשר
7 בראתי שמים וארץ,
8 דהלא הבריאה של השמים
9 והארץ והעולם כולו יש מאין
10 מציאות מאין ואפס, היא פלא
11 וחידוש גדול יותר מיציאת
12 מצרים, דהמופתים
13 והניסים שהתרחשו ביציאת
14 מצרים הם יש מיש קריעת
15 ים סוף אינה מציאות חדשה אלא
16 רק שינוי הצורה החיצונית כאשר
17 אותם מים שהיו ניגרים וזורמים
18 הפכו להיות ניצבים כנוד,
19 ובריא שמים וארץ היא
20 יש מאין והרי מוכן שיצירת
21 והתהוות "יש מאין" היא פלא
22 וחידוש הרבה יותר גדול מאשר
23 "יש מיש" שאינו דבר חדש אלא
24 רק שינוי מצב קיים, וכמבאר
25 באריכות ב'שער היחוד
26 והאמונה' שבספר התניא
27 פרק ב' (והובא
28 בדרושים¹¹ מאמרי החסידות
29 העוסקים בנושא זה) שענין
30 התהוות יש מאין הוא
31 פלא גדול יותר מענין
32 קריעת ים-סוף שביציאת מצרים
33 בטבע הבריא, אבל הייתה זו התרחשות של "יש מיש" שהרי הים שכבר היה
34 קיים שנה טבעו וצורתו אבל לא הייתה בריאה חדשה "יש מאין", כנ"ל,
35 ובפרט לפי המבאר באגרת הקדש' שבספר התניא סימן כ'¹²
36 שהתהוות של העולמות והנבראים יש מאין היא פלא וחידוש גדול
37 ועצום עד כדי כך שהדבר אפשרי אך ורק בכח מהותו ועצמותו של
38 המאציל הקדוש ברוך-הוא שבשלבים הראשונים של ההתהוות נקרא
39 "מאציל" ולא "בורא" כי "אצילות" היא מלשון "אצל", היינו סמוך לו וקרוב
40 אליו והנבראים הרוחניים העליונים קרובים אליו יותר מהנבראים התחתונים
41 ולכן לגביהם הקדוש-ברוך-הוא נקרא "מאציל" ובאגרת הקדוש האמורה
42 מבואר שהתהוות "יש מאין" היא חידוש גדול ועצום שאפשרי רק בכוח

ביאור בדרך אפשר

עצמותו ומהותו של הקדוש-ברוך-הוא (ולא יתכן בכוחן של דרגות יותר
נמוכות באלוקות) שאין לו לקדוש-ברוך-הוא בעצמו נעלה וסבה
שקדמה לו חס-ושלום ולכן בכוחו להוות עולמות ונבראים להיות "יש
מאין" מבלי שיהיה נראה להם מקור וגורם את המציאות שלהם, כשם שהוא
עצמו קיים שלא מכוח גורם
כלשהו חס ושלום, הרי
שבריא מה מאין ליש היא
ענין נעלה ביותר. ואף-
על-פי-כן למרות המעלה
הגדולה והחידוש העצום
שבהתהוות יש מאין כתיב
בפתיחה של עשרת הדברות אנכי
ה' אלוךך אשר הוצאתיך
מארץ מצרים, ולא אשר
בראתי שמים וארץ וצריך
להבין מה הטעם לכך?
ומבאר בזה בדרושים¹³
במאמרי החסידות הנזכרים
שנהו הסיבה לכך שבמתן
תורה נזכרה דווקא יציאת מצרים
ולא בריאת השמים והארץ היא
משום שמעלת מתן
תורה היא בטול הגזרה,
דתחתונים יעלו לעליונים
ועליונים ירדו
לתחתונים¹⁴, כדברי המדרש
שהמצב ששרר בעולם לפני מתן
תורה דומה למלך שגור על בני
החלק העליון של המדינה לא
לרדת לחלק התחתון, ועל בני
החלק התחתון לא לעלות לעליון
ואילו במתן תורה הגזירה בטלה והקדוש-ברוך-הוא ירד על הר סיני ומשה
רבינו עלה להר ונהמשמעות הפנימית של הדברים היא שבמתן תורה ניתן לבני
ישראל הכוח להחזיר קדושה בגשמיות העולם, דבר שלא היה אפשרי עד אז
כל עוד הייתה גזירה על מחיצה והבדלה בין גשמיות ורוחניות) היינו עלית
הגשמיות למעלה להתקרב לרוחניות וירידת הרוחניות למטה
שתהוו בתוך הגשמיות. אף זה גופא ענין זה עצמו דורש באור,
דמכיון שהרוחני הוא עליון והגשמי הוא תחתון, מדוע
באמת הרוחני הוא בירידה אל הגשמיות והגשמי בעליה אל
הרוחניות והרי לכאורה היה צריך להיות להיפך שהרוחני הנעלה ילך ויתעלה
והגשמי הנחות ילך וירד. אף הענין הוא, דזה מה שהגשמי דוקא
הוא בעליה הוא מפני מעלת הגשמיות על הרוחניות כי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 למרות שלכאורה הרוחניות ונעלית מהגשמיות, לאמתו של דבר יש מעלה
2 בגשמיות ביחס לרוחניות. אלא שענין זה (מעלת הגשמיות על
3 הרוחניות) נתגלה במתן-תורה לאחר ההקדמה דגלות
4 מצרים וציאת מצרים (פדלקמן), ולכן הדבור הראשון
5 דמתן-תורה הוא אנכי ה'
6 אלקיך אשר הוצאתיך
7 מארץ מצרים כפי שיתבאר
8 להלן.
9 ומבאר בזה במאמר
10 (ב'לקוטי תורה' שם)
11 פרשת נשא, דהנה כתיב¹⁶
12 בתורה בפרשת בראשית ויקרא
13 האדם שמות לכל
14 הבהמה ולעוף השמים
15 כו' שהוא אדם הראשון
16 קרא וגילה והמשיך
17 מלמעלה למטה שמותיהן של
18 הבהמות והעופות שהם
19 צרופי אותיות שבעשרה
20 מאמרות שבהם נבראו,
21 מההעלם אל הגלוי
22 להיות בהם גלוי החיות
23 מרוח פיו יתברך כו'
24 כמבואר בשער היחוד והאמונה
25 שבספר התניא (ומובא להלן) ...
26 שכתב האריז"ל שגם בדומם
27 ממש יש בחינת נפש וחיות
28 רוחנית דהיינו בחינת התלבשות
29 אותיות הדבור מעשרה
30 מאמרות... ואף שלא החכר שם
31 אבן [למשל] בעשרה מאמרות
32 בתורה אף-על-פי-כן נמשך חיות
33 לאבן על-ידי צירופים וחילופי
34 אותיות... עד שמשתלשל מעשרה
35 מאמרות ונמשך מהן צירוף שם
36 אבן והוא חיותו של האבן וכן
37 בכל הנבראים שבעולם השמות שנקראים בהם בלשון הקדש הן הן אותיות
38 היסוד המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה". ובאור
39 הענין הוא (פמבא בביאור הדרוש שם¹⁷ ב'לקוטי תורה' לאחר
40 המאמר הנזכר מופיע "ביאור" ושם מוסבר ענין זה) דהנה מבאר ב'שער
41 היחוד והאמונה' בתחלתו בפרק א [ב'שער חמשת-הלים-תניא
42 שיעורי לימוד יומיים בחומש, בתהלים ובספר התניא (הידועים בשם "חת"ת")
43 שתיקן הרבי הרי"צ, ופרק א משער היחוד והאמונה הוא השיעור בתניא

על הרוחניות. אלא שענין זה (מעלת הגשמיות על
הרוחניות) נתגלה במתן-תורה לאחר ההקדמה דגלות
מצרים וציאת מצרים (פדלקמן), ולכן הדבור הראשון
דמתן-תורה הוא אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים.

ומבאר בזה במאמר (ב'לקוטי תורה' שם¹⁵), דהנה
כתיב¹⁶ ויקרא האדם שמות לכל הבהמה
ולעוף השמים כו' שהוא קרא והמשיך שמותיהן שהם
צרופי אותיות שבעשרה מאמרות שבהם נבראו,
מההעלם אל הגלוי להיות בהם גלוי החיות מרוח פיו
יתברך כו'. ובאור הענין הוא (פמבא בביאור הדרוש
שם¹⁷) דהנה מבאר ב'שער היחוד והאמונה' בתחלתו
[ב'שער חמשת-הלים-תניא דחג-השבועות] ששם
אשר יקרא להם בלשון-הקדש מהנה ומחיה ומקים את
כל הנבראים שבעולם. ולפי זה צריך להבין לכאורה
מהו ענין ויקרא האדם שמות גו', למה צריכים לקריאת
השמות שלו, והרי גם לפני-זה השם של הבהמות
והחיות ועוף השמים מהנה ומחיה ומקים אותם. וזהו
מה שמבאר, שענין ויקרא האדם שמות היינו שקרא
והמשיך השמות מההעלם אל הגלוי, דלפני קריאת
האדם השמות מה'עשרה מאמרות' הם בהעלם, ועל-
ידי קריאתו ממשיכן אל הגלוי. אף עדין צריך להבין
מהי מעלת הגלוי בגשמיות, ועל-זה מביא בהמשך
המאמר (ב'לקוטי תורה' שם¹⁸) שזהו מה שכתוב¹⁹ כי
לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה'
יחיה האדם, שמוצא פי ה' שפמאכל דוקא הוא המחיה

דחג-השבועות] ששם אשר יקרא להם לכל הנבראים בלשון-
הקדש מהנה ומחיה ומקים את כל הנבראים שבעולם כי
בשם מלובשת החיות האלויות מעשרה מאמרות שמחיה ומקיימת אותם.
ולפי זה צריך להבין לכאורה מהו ענין ויקרא האדם שמות
גו', למה צריכים
לקריאת השמות שלו,
איזו תועלת יש בכך שאדם
הראשון קרא שמות לבעלי
החיים והרי גם לפני-זה
מיד שנבראו, לפני שאדם
הראשון קרא להם בשמות
השם של הבהמות
והחיות ועוף השמים
מהנה ומחיה ומקים
אותם ולשם מה היה צורך
שהוא יקרא להם שמות? וזהו
מה שמבאר, שענין
ויקרא האדם שמות היינו
שקרא והמשיך ולפי זה
"קרא" אין פירושו שהאדם
הראשון הוא זה שחבר וקבע את
השמות של בעלי החיים אלא
ש"קרא" והמשיך וגילה את
השמות שכבר ניתנו להם ונקבעו
להם על-ידי הקדוש-ברוך-הוא
ודרכם נמשכה להם חיות מעשרה
מאמרות, והביא את השמות
מההעלם אל הגלוי,
דלפני קריאת האדם
השמות שנמשכו
מה'עשרה מאמרות' על
ידי צירופים שונים וחילופי
אותיות, כאמור הם בהעלם,
ועל-ידי קריאתו ממשיכן
ומוציא אותם מההעלם אל
הגלוי.

אף עדין צריך להבין מהי מעלת הגלוי בגשמיות, כיוון
שבעולם וברוחניות השמות כבר נמשכו לנבראים הללו והם מקור החיות
שלהם, מה התועלת והענין בכך שאדם הראשון גילה אותם בעולם הזה
הגשמי? ועל-זה כדי לענות על השאלה הזו שתוכנה הוא מעלת הגשמיות
מביא בהמשך המאמר (ב'לקוטי תורה' שם¹⁸) שזהו הפירוש
הפנימי של מה שכתוב¹⁹ בתורה כי לא על הלחם לבדו יחיה
האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, שמוצא פי ה'

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁבַמְאֵל דָּקָא ולא החומר הגשמי הוא המְחִיָּה אֶת הָאָדָם.
2 וּכְפָרוּשׁ הָאֲרִיז״ל עַל פְּסוּק זֶה²⁰ שהובא בחסידות, דְּלִכְאוּרָה
3 אֵינוֹ מוֹכֵן מְדוּעַ צָרִיף הָאָדָם כדי לחיות ולהתקיים לאכול לחם
4 ולהודק לְמוֹצָא פִּי ה' שְׁבַלְחָם כדי לקבל חיות והארה אלוקית,

5 וְהָרִי יֵשׁ בּוֹ בָאֵדָם גַּם

6 מוֹצָא פִּי ה' שְׁבַאָדָם

7 עצמו שהרי גם הקיום והחיות

8 של האדם הם מדבר ה' המחיה

9 ומהווה ומקיים אותו ואם כן מה

10 נוסף בו כשהוא אוכל מזון

11 גשמי ומחדיר בתוכו את האור

12 האלוּקִי, "מוצא פי ה'",

13 שבמזון, אֲלֹא הֶעֱנֵן הוּא,

14 פִּי מוֹצָא פִּי ה' דבר הו'

15 שמקיים ומחיה את הנבראים

16 שְׁבַלְחָם הוּא גְבוּהַּ יוֹתֵר

17 היינו שורשו בדרגה גבוהה יותר

18 באלוקות מִזֶּה מהדבר הו'

19 שְׁבַאָדָם, מִשּׁוּם שְׁכַל

20 הַגְבוּהַּ יוֹתֵר - יוֹרֵד

21 לְמַטָּה יוֹתֵר²¹, חַת

22 בהתאם לכלל שדווקא האור

23 האלוּקִי הגבוה יותר יורד ונמשך

24 לדברים נחותים יותר (כמשל

25 חומת אבנים שנוהרסת והאבנים

26 שבשורות הנמוכות נופלות קרוב למקום החומה ואילו האבנים שבשורות

27 העליונות נופלות למרחק רב) וכיוון שהצומח והחי שממנו האדם ניזון הוא

28 נחות יותר בדרגתו לעומת האדם הרי זה גופא מראה שהוא בא מדבר ה'

29 בדרגה נעלית יותר וְלֹא רַק שְׁיֹרֵד לְמַטָּה יוֹתֵר לא זו בלבד שהאור

30 העליון יותר נמשך ויורד אל הדברים הנחותים יותר אֲלֹא שֶׁהוּא בִּאָפֶן

31 שֶׁל נְפִילָה²² שהיירדה עצמה מוגדרת כ"נפילה" (כדיוק הלשון "כל

32 הגבוה... נופל למטה יותר") שֶׁהִיא לְמַטָּה גַּם מִיִּרְדָּה הִכִּי גְדוּלָּה

33 והמושג "נפילה" מלמד שמדובר בירידה גדולה במיוחד (דְּבִמְקוֹם

34 שְׁאִינוֹ יָכוֹל לָרֶדֶת שְׁמָה דבר כה נחות שהאור האלוּקִי הוא עליון

35 מכדי לרדת ולהתלבש בו, צָרִיף לְפֹל שְׁמָה), שְׁזֶה מוֹרָה שְׁנִמְשָׁף

36 מִמְּקוֹם גְּבוּהַּ בְּיוֹתֵר כי אילו היה ממקום פחות גבוה והפער והמרחק

37 בינו לדבר הנמוך לא היה כל כך גדול, היה יכול לרדת מלמעלה ולהגיע

38 אליו בסדר הרגיל של ירידת האור האלוּקִי מדרגה לדרגה והעובדה שהיירדה

39 היא באופן של "נפילה" דווקא מוכיחה שזהו אור נעלה מאד. וְכַמְבָּאָר

40 בְּהִמְשָׁף הֶעֱנֵן²³ במאמר בלקוטי תורה פרשת ראה שם מדובר על

ביאור בדרך אפשר

41 "נפילת ניצוצות הקדושה האלוּקִית למטה שְׁזֶהוּ עֲנֵן הָאוֹרוֹת דְּתָהוּ
42 שְׁנִפְלוּ לְמַטָּה עַל־יְדֵי שְׂבִירַת הַכְּלִים דְּתָהוּ מְבוּאָר בַּחֲסִידוּת
43 שִׁישְׁנו עוֹלָם רוּחָנִי עֲלִיָּן בּוֹ הָאוֹרוֹת מְרֻבִּים וְהַכְּלִים מוֹעֲטִים וְכַתּוּבָה מִכָּךְ
44 הָאוֹרוֹת לֹא נִקְלָטִים וְלֹא 'מְתִישְׁבִים' אֲלֵא מֵאִירִים יֵתֵר עַל הַמִּידָה וְעוֹלָם זֶה

45 נִקְרָא עוֹלָם הַתּוֹהוּ, בִּשְׁוֹנָה

46 מִהֶעוֹלָמוֹת שֶׁבָּהֶם הָאוֹרוֹת כֵּן

47 'מְתִישְׁבִים' בְּכָלִים וְנִקְרָאִים

48 בַּחֲנִית 'תִּיקוֹן' הֵינּוּ שֶׁהָאֵרָה

49 וְהַתְּגֻלּוֹת הֵיא מְתוֹקֶנֶת

50 וּמְסוּדֶרֶת כְּרָאוֹ כְּמֵאָמֵר²⁴

51 חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמִדְרַשׁ שְׁהִיָּה

52 הַקֶּבֶ"ה בּוֹרָא עוֹלָמוֹת

53 וּמַחְרִיבֵן עַד שֶׁבִּסּוּפּוֹ שֶׁל דָּבָר

54 בְּרָא אֶת הָעוֹלָם הַנוֹכַחִי הַנִּקְרָא

55 "עוֹלָם הַתִּיקוֹן", שְׁנִפְּלָה זֶה

56 שֶׁל נִיּוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיוּ

57 בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ וּבִגְלֵי "שְׂבִירַת

58 הַכְּלִים" נִפְּלוּ לְמַטָּה מִטָּה

59 לְרִשּׁוֹת הַקְּלִיפּוֹת וְהַסְטֵרֵא־אֲחֵרָא

60 הִיא נְפִילָה גְדוּלָּה

61 בְּיוֹתֵר, עַד דְּמָאן דְּנִפְּלִי

62 מִן דְּרָגִיָּה אֲקָרִי כו'²⁵,

63 "נפילה" מִסְּמֵלֶת יִרְדָּה כֹּל כֵּךְ

64 גְּדוּלָּה עַד שֶׁמִּי שֶׁנִּפְּלָה מִדְּרָגָתוֹ

65 נִקְרָא כִּמִּי שֶׁאִינוֹ חֵי כֹל כִּי זֶה

66 יִרְדָּה גְּדוּלָּה מֵאֵד שְׁפּוֹגַעַת בְּעֵצִים מִצִּיאָתוֹ דְּמִזֶּה מוֹכֵן שְׁשָׁרֵשׁ

67 הָאוֹרוֹת לְמַעְלָה הוּא גְּבוּהַּ בְּיוֹתֵר ולכן האדם ניזון מדברים נחותים

68 מִמֶּנּוּ כְּמוֹ צוּמַח וְחֵי כִּי הִנִּיּוּצוֹת שֶׁבָּהֶם נִעְלִים מֵאֵד, יוֹתֵר מֵאֵלָה שֶׁנִּמְצָאִים

69 בָּאֵדָם, עֲצֻמּוֹ, כְּפִי שֶׁהוּלָךְ וּמְבָאָר.

70 אֲמָנָם יֵשׁ נִיּוּצוֹת קְדוּשָׁה מֵעוֹלָם הַתּוֹהוּ שְׁנִתְבָּרְרוּ הֵינּוּ שֶׁהֻטְבּ

71 שֶׁבָּהֶם נִפְרַד מִהֶרֶע וְחֹזֵר וְעַלָּה לְקְדוּשָׁה מִעֲצָמָם בְּאַצִּילַת עוֹלָם

72 הַתִּיקוֹן²⁶, עֵצִים הַעוֹבְדָה שֶׁהַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא "הַאֲצִיל" וְבָרָא אֶת עוֹלָם

73 הַתִּיקוֹן נִתְּנָה אִפְשָׁרוֹת לְחֵלֶק מִהִנִּיּוּצוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לְמִצְוָה לְעֲצָמָם מְקוֹם, כְּבִיכּוֹל,

74 בְּעוֹלָם הַתִּיקוֹן וְלַעֲלוֹת מִהֶנְפִּילָה שֶׁלָּהֶם בְּקִלְיּוֹת כְּמֵאָמֵר כְּדִבְרֵי הַמִּדְרַשׁ

75 הַנוֹכַח שֶׁלִּפְנֵי בְרִיאַת הָעוֹלָם הַזֶּה, עוֹלָם הַתִּיקוֹן, הִיָּה הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא בּוֹרָא

76 עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵן וְאוֹמֵר "דִּין לֹא הֵנִן לֵיה", כְּלוּמָר זֶה לֹא נִרְאָה בְּעֵינָיו

77 וְכַשֵּׁנִבְרָא עוֹלָם הַתִּיקוֹן אִמֵּר דִּין הֵנִין לֵיה²⁷, שְׁעוֹלָם זֶה כֵּן נִרְאָה בְּעֵינָיו

78 שְׁבַבְרִיאַת עוֹלָם הַתִּיקוֹן נִתְּנָן כְּבָר הַחֲרִיבֵן דְּתָהוּ אֲלֵא שֶׁהִדְבִּירִים

79 אֲמוּרִים רַק לְגַבִּי חֵלֶק מִהִנִּיּוּצוֹת וְלֹא כּוֹלָם, וְיֵשׁ אוֹרוֹת בְּאֵלּוֹ מֵעוֹלָם

80 הַתּוֹהוּ שְׁיִרְדּוּ לְמַטָּה בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָם הַתִּיקוֹן וְהִיירְדָה וְהִנְפִּילָה

(20) ל"ת להאריז"ל עקב שם. וראה גם: כש"ט סי' קצד. תו"א נח ט, ד. בשלח סה, ד. לקו"ת צו ג, ב. אמור לח, ג. מטות פא, ב. עקב יד, א. ועוד. (21) ראה שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך. ובכ"מ. (22) ראה סהמ"צ להצ"צ קפט, סע"ב ואילך. לקו"ת ראה כא, רע"ג. ובכ"מ. (23) לקו"ת שם כו, ב. כז, סע"א. (24) ב"ר פ"ג, ז. וש"נ. (25) ראה זח"ג קלה, ב. לקו"ש ח"י ע' 211. וש"נ. (26) ראה גם המשך תער"ב ח"א ע' תלח ואילך. לקו"ת בלק סט, א ואילך. ובכ"מ. (27) ב"ר שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שלהם הייתה למקומות יותר נחותים, היינו שהם אורות ששרשן
2 נעלה ביותר, כאמור ש"כל הגבוה ביותר, נופל למטה יותר" וצריך
3 לעבודה מיחדת של האדם כדי להעלותם מהקליפה אל הקדושה.
4 ואורות אלו הנעלים יותר שנפלו למטה יותר הם הם מוצא פי ה'
5 שבלחם שנפלו למטה

6 גם ממוצא פי ה' 1
7 שבאדם, אף שגם הם ירדו 2
8 לדרגה נחותה לתת חיות לאדם 3
9 עם גוף גשמי בעולם הזה אלא 4
10 שהאורות והניצוצות שנותנים 5
11 חיות לצומח ולחי הם נחותים 6
12 עוד יותר ולכן בכחם דוקא 7
13 להחיות את האדם, ולתת 8
14 לו חיות שלא קיימת בו תוצאה 9
15 מהאור האלוני שמקיים אותו 10
16 עצמו והינו שניצוצות אלו 11
17 מוסיפים עליו באדם 12
18 האוכלם, ובפרט 13
19 שנעשים דם ובשר 14
20 כבשרו 28 כשם שהמזון 15
21 הגשמי חודר באדם בצורה 16
22 פנימית והאוכל שהוא אוכל 17
23 נעשה דם ובשר מבשרו והופך 18
24 לחלק בלתי נפרד מעצם מהותו, 19
25 כך הניצוצות האלוניים שבמאכל 20
26 הופכים לחלק בלתי נפרד 21
27 ממהותו הרוחנית ולכן הם 22
28 "מוסיפים עליו" באדם שאוכל 23
29 אותם. 24

30 והנה 29 בכדי שיהיה כח
31 לאדם להעלות את

32 הניצוצות הקדושים שבמאכל שנפלו לקליפות ולהפריד את הטוב מהרע
33 ולהעלות את הניצוצות לשורשם ומקורם בקדושה, צריך האדם זקוק
34 לנתינת כח והמשכה של אור אלוני מלמעלה, דהו ענין
35 הברכה שמברכים לפני האכילה, שהיא המשכת (ברכה
36 מלשון המשכה מלמעלה למטה, בדומה להברכה של אילנות שבה
37 מכופפים את חלקי העליון של העץ כלפי מטה) כח מלמעלה בבחינת
38 אתערותא דלעילא התעוררות מלמעלה, כמבואר בקבלה וחסידות
39 שהתקרבות האדם לאלוקות והמשכה והשפעה של אורות וכוחות אלוניים
40 מלמעלה יכולה להיות בשתי צורות. האחת "אתערותא דלעילא", היינו
41 התעוררות והמשכה והתגלות מלמעלה. והשנייה "אתערותא דלתתא", היינו
42 התעוררות מצד האדם ועוד מבואר שהאחת מעוררת את השנייה ו"אתערותא
43 דלעילא" גורמת לאדם להתעורר ב"אתערותא דלתתא" וכן לאידך גיסא כאשר

היינו שהם אורות ששרשן נעלה ביותר, וצריך לעבודה
מיחדת כדי להעלותם. ואורות אלו הם הם מוצא פי ה'
שבלחם שנפלו למטה גם ממוצא פי ה' שבאדם, ולכן
בכחם דוקא להחיות את האדם, והינו שניצוצות אלו
מוסיפים עליו באדם האוכלם, ובפרט שנעשים דם
ובשר כבשרו 28.

והנה 29 בכדי שיהיה כח לאדם להעלות הניצוצות
שבמאכל, צריך לנתינת כח והמשכה
מלמעלה, דהו ענין הברכה שמברכים לפני האכילה,
שהיא המשכת (ברכה מלשון המשכה) כח מלמעלה
בבחינת אתערותא דלעילא, כדי שיוכל להיות
האתערותא דלתתא (העלאת הניצוצות שעל-ידי
האכילה) כדבעי. והברכה שמברכים אחר האכילה,
ברכה שניה, היא המשכת אתערותא דלעילא שלאחרי
האתערותא דלתתא, שעל-ידי דוקא (על-ידי
המשכה מלמעלה שלאחרי-זה) נעשה שלמות הברור,
שנכלל המאכל באלקות. ומכיון שזהו ענין ברור
ניצוצות דתהו, הרי לאחר שנכלל באלקות הוא למעלה
גם מבחינת התקון (המברר). וכשם שהוא בפרטיות
בכל אכילה, על-דרך-זה הוא בכללות הבריאה, דענין
ברור האורות דתהו היה כבר מתחלת הבריאה,
וכמאמר 30 אשר ברא אלקים לעשות - לתקן, שתכלית

צורך ב"אתערותא דלעילא" שבאה לבסוף, לאחר מעשיו של האדם
ב"אתערותא דלתתא". ומכיון שזהו ענין ברור ניצוצות דתהו,
והשורש של עולם התוהו יותר נעלה מהשורש של עולם התיקון (הרי
לאחר שנכלל באלקות וחזר לשורשו ומקורו הוא למעלה גם
מבחינת התקון (המברר). וכשם שהוא בפרטיות בכל
אכילה, שהאדם מעלה את הניצוץ ומחזיר אותו לשורשו ומקורו שלמעלה
משורשו ומקורו של האדם על-דרך-זה הוא בכללות הבריאה,
דענין ברור האורות דתהו העולם שקדם לעולם התיקון ובשורשו
ומקורו הוא נעלה מעולם התיקון אלא שהייתה בו "שבירת הכלים" והניצוצות
שבו "נפלו" למטה ונזקקו לביור והעלאת, הנה הביור היה כבר מתחלת
הבריאה, וכמאמר 30 ככתוב בתורה כבר בספור הבריאה בששת ימי
בראשית אשר ברא אלקים לעשות - ורבותינו פירשו ש"לעשות" היינו

כה תברכו את בני ישראל וגו'

ביאור בדרך אפשר

1 לְתִמְנָן, שְׁתַּכְלִית הַבְּרִיאָה הִיְתָה בְּשִׁבִּיל הָעֲבוּדָה דִּישָׁרָאֵל
2 "לעשות" בְּתִקְוֹן הָעוֹלָם והבירור וההעלאה של העולם לקדושה. אָבֵל
3 בְּרוּר זֶה בְּתַחֲלֵת הַבְּרִיאָה הִיְתָה כְּמוֹ הַבְּרוּר דִּהָאֲכִילָה שֶׁלִּפְנֵי
4 הַבְּרָכָה הָאַחֲרוֹנָה שאמנם פעולתו חשובה ביותר כיוון שהבירור צריך
5 להיות על ידי עבודת האדם אבל

6 כאמור על ידי זה (העבודה)
7 ב"אתערותא דלתתא" בלבד) אי
8 אפשר להגיע לשלמות הבירור.
9 וְעַל-יְדֵי גְלוּת מִצְרִים
10 שֶׁעָבְדוּ בְּכוּר הַבְּרָכָה
11 בְּמִצְרַיִם בְּעִבּוּד פֶּרֶךְ³¹,
12 כמבואר בתורת החסידות שבימי
13 האבות העולם עדיין לא היה
14 מסוגל לקבל אור אלוקי בצורה
15 פנימית ולכן מעשי המצוות של
16 האבות לא החדירו קדושה
17 בגשמיות העולם אבל השעבוד
18 במצרים זיכר את בני ישראל
19 ובאמצעותם את העולם ככלל
20 להיות ראוי לקליטת האור
21 האלוקי בתוך גשמיות העולם,
22 ולכן הגלות והעבודה הקשה
23 במצרים הייתה ההכנה למתן
24 תורה שְׁזָה העבודה בפרך
25 במצרים הִיְתָה הַהֲכָנָה
26 לִיצִיאָהּ של בני ישראל
27 מִמִּצְרַיִם וּבְרוּר הַגִּשְׁמִיּוֹת
28 שבעולם והעלאתה לקדושה
29 שֶׁבִשְׂעֻת מִתֵּן-תּוֹרָה, הִנֵּה
30 אֲזַ כְּטֵלָה הַגּוֹיָהּ על הפרדה
31 ומחיצה בין המעלה והמטה ואז
32 נִפְעַל עֲנָן חֲבוּר עֲלִיוֹנִים
33 וְתַחֲתוֹנִים, הִיְיָנו הָעֲלָאָה הַנִּיּוּצוֹת דְּתָהוּ שִׁנְפוּל בְּתוֹךְ הַגִּשְׁמִיּוֹת
34 וזאת באופן שיביא לשלמות הבירור היינו שֶׁהַגִּשְׁמִי (ניצוצות הקדושה
35 הרוחניים שבו) יתעלה לדרגה גבוהה וְהִיְתָה נְכָלָל בְּאַלְקוּת (לְמַעְלָה
36 מִתִּקְוֹן היינו בדרגה גבוהה באלוקות למעלה משורש עולם התיקון) שְׁזָהוּ
37 עֲנָן הָאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא שְׁלֹאֲחִירֵי אֲתַעְרוּתָא דְלַתְמָא (דְּגִמְתָּ
38 בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שהיא פעולה של האדם ב"אתערותא דלתתא" הגורמת
39 המשכה של "אתערותא דלעילא" בדרגה גבוהה) וּמִשְׁעָם זֶה נֶאֱמַר
40 בעשרת הדברות אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוּצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם,
41 וְלֹא נֶאֱמַר אֲשֶׁר בְּרָאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, אֵף שֶׁבְּרִיאַת שָׁמַיִם
42 וָאָרֶץ הִיְתָה בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל וּבְשִׁבִּיל הַתּוֹרָה וּבְעֵצֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם
43 נועדה מלכתחילה בשביל המשכת וגילוי אלוקות בעולם על ידי עבודתם של

ביאור בדרך אפשר

44 בני ישראל בלימוד התורה וקיום המצוות, מִכָּל-מְקוֹם הַתַּכְלִית דְּמִתֵּן-
45 תּוֹרָה הוּא יְתִירָה מִזֶּה הָעֲלָאָה הַגִּשְׁמִיּוֹת וְהַתַּחֲתוֹנִים שֶׁיַּעֲלוּ
46 לְעֲלִיוֹנִים, וְזוֹ פְעוּלָה נְעִלִית יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַכוּנָה הַכִּלִּית בְּבְרִיאָה דְּזֶה
47 נִפְעַל דְּוָקָא עַל-יְדֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם, הִיצִיאָה מִכָּל הַמִּצְרִיִּם
48 וּגְבוּלִים, שְׁזָה פּוֹעֵל

49 הַגִּבְיָהּ וְהָעֲלָאָה בְּעוֹלָם,
50 וְגַם בְּיִשְׂרָאֵל וּבְתוֹרָה
51 שֶׁבְּשִׁבִּילֵם³² נִבְרָא
52 הָעוֹלָם שֶׁיֵּצֵאוּ מִכָּל הַהֲגִבּוּלוֹת
53 שֶׁהָיוּ בָהֶם בְּתַחֲלֵת הַבְּרִיאָה
54 וְתַחֲבֹטֵל הַמַּחֲצִיזָה בֵּין עֲלִיוֹנִים
55 וְתַחֲתוֹנִים שֶׁהִיְתָה קִיּוּמָה עַד
56 מִתֵּן תּוֹרָה. וְגַם הָעוֹלָם, גַּם בְּנֵי
57 יִשְׂרָאֵל וְגַם הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה יִתְעַלּוּ
58 לְדִרְגוֹת הָרִבָּה יוֹתֵר גְּבוּהוֹת
59 בְּאֲלֻקוֹת מְכִפִּי שֶׁהִיָּה מֵאֵז
60 הַבְּרִיאָה וְעַד מִתֵּן תּוֹרָה, וּמֵאֲחֵר
61 שֶׁכֵּל זֶה נִפְעַל הוֹדוֹת לַהֲכֵנָה שֶׁל
62 הַגְּלוּת וְהַשְׁעָבֹד בְּמִצְרַיִם וְעַל
63 יְדֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם, הַפְּתִיחָה
64 וְהַתַּחֲחֵלָה שֶׁל עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת
65 הִיא דוּקָא ב"אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ
66 אֲשֶׁר הוּצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם"
67 וְלֹא ב"אֲשֶׁר בְּרָאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ"
68 כִּי בְּבְרִיאָה מִצַּד עֲצֻמָּה יֵשׁ
69 הַגְּבִילוֹת שֶׁלֹּא מֵאֲפִשְׁרוֹת
70 לַהֲתַעֲלוֹת עַד כִּדִּי כִּךְ וְטֵרֵם נִיתֵן
71 הַכּוֹחַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לַפְּעוּל אֵת
72 הָעֲלָאָה הָעוֹלָם לְדִרְגוֹת כָּל כֶּךְ
73 גְּבוּהוֹת.

74 וּבְזָה יוֹכֵן מַה שֶׁאֲמָרוּ
75 חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁהַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
76 עָנָה לְמַלְאכֵי הַשֵּׁרֶת עַל שֶׁאֲתָם הִכִּידָהּ הוּא נוֹשֵׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל וְכִי לֹא
77 אֶשָּׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל כּו' וְהֵם מְדַקְדָּקִים עַל עֲצָמָם עַד כְּפִיצָה
78 וְעַד כְּפִיצָה וְלַעֲלִי נִשְׁאַלָה הַשֵּׁאלָה מִדּוּעַ הַעוֹבְדָה שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִחֲמִירִים
79 עַל עֲצָמָם לְבָרֵךְ בְּרַכַּת הַמִּזוּן גַּם עַל פְּחוֹת מְכִידֵי שְׁבִיעָה הִיא טַעַם וְסִיכָה
80 שֶׁהַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא יֵשָׂא פָנָיו אֵלֵיהֶם?
81 וְהַבִּיאָר:

82 דְּהִנֵּה הַטַּעַם שֶׁבְּרָכָה רִאשׁוֹנָה אֵין לָהּ שְׁעוּר (כְּפִסְקָה הַהֲלָכָה
83 בְּפִשְׁטוּת³³ שֶׁבְּרָכָה אַחֲרוֹנָה נִאֲמַרְתָּ רַק לֵאחֹר אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה בְּשִׁיעוּר
84 מִסוּיִם וְאִילוּ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה נִאֲמַרְתָּ אֲפִילוּ עַל טַעִימָה כְּלִשְׁהִי) הוּא מְשׁוּם
85 שֶׁעֲנִינָהּ שֶׁל בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה הוּא בְּחִינַת הָאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא
86 שֶׁלִּפְנֵי הָאֲתַעְרוּתָא דְלַתְמָא (כְּנ"ל), שְׁאִינָה תְלוּיָהּ בְּעִבּוּדָתָהּ

ביאור בדרך אפשר

1 התחתונים בברור הגשמיים שעל-ידי האכילה, ואמירת הברכה
2 על ידי האדם איננה נחשבת "אתערותא דלתתא" שפועלת את הברור אלא רק
3 מביאה "אתערותא דלעילא" שאחריה תבוא "אתערותא דלתתא" של עבודת
4 האדם באכילת המאכל ולכן אין לאכילה שעור וגם אכילה של טעימה
5 בלבד מחייבת ברכה ראשונה.

6 אִמְנָם בְּרָכָה אַחֲרֶיהָ הִיא 1
7 בְּחִינַת אֲתֵרוּתָא דְלֵעִילָא 2
8 הַנִּמְשָׁכָה 3
9 אֲתֵרוּתָא דְלִתְתָא (פְּנ"ל) 4
10 שעבודת האדם באכילת המאכל, 5
11 כאשר האכילה היא לשם שמים 6
12 ולא כדי למלא את תאוותו, 7
13 כמבואר בספר התניא, ולכן 8
14 יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר, וְאֶכְלֶתָ 9
15 וְשִׁבְעָתָ וּבִרְכָתָ, והשיעור 10
16 הוא כדי שביעה היינו 11
17 שְׁתִּלוּיָהּ בְּמַעֲשֵׂה 12
18 הַתַּחְתּוֹנִים וְזוֹ "אֲתֵרוּתָא 13
19 דְלֵעִילָא" שבהא בעקבות 14
20 פועלתם של התחתונים. אָבֵל 15
21 בְּזָה גּוֹפֵא בַּעֲבוּדַת הַתַּחְתּוֹנִים 16
22 עצמה הִנֵּה עַל-יְדֵיהָ 17
23 שִׁישְׁרָאֵל מִדְּקָדָקִים עַל 18
24 עֲצָמָם, ולא מסתפקים 19
25 בשמירת עיקרי ההלכה אלא 20
26 מוסיפים גם את ההדור 21
27 מִצּוּהָ שֶׁבְּדִבְרֵיהֶם 22
28 גְּשָׁמִיִּים, עַל-יְדֵיהָ 23
29 מִמְּשִׁיכִים אֲוֵרוֹת נִעְלִים 24
30 בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּמְשָׁךְ עֲנִין 25
31 יֵשׁא ה' פָּנָיו אֵלָיָהּ, 26
32 נְשִׂיאת הַפָּנִים שְׁלֹמֶעֱלָה. 27

33 וְזֶהוּ מָה שֶׁמְּשִׁיךְ הַכְּתוּב בְּכֹרֶת כְּהֵנִים וְלֵאחֹר הַבְּרָכָה עַל נְשִׂיאת
34 הַפָּנִים מוֹסִיף וְאוֹמֵר וְיֵשׁ לָךְ שְׁלוֹם, דְּעַל-יְדֵי שְׁלֹמֹת הַבְּרִיר
35 הַנִּלְ שֶׁל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה שִׁירָדוּ וְנִפְלוּ בַּגְּשְׁמִיּוֹת שִׁיעִלוּ גַם לְדֹרָגָה
36 שְׁלֹמֶעֱלָה מִשׁוֹרֵשׁ הָאָדָם הַמְּבַרֵּר אוֹתָם נִמְשָׁךְ מִלְּמַעֲלָה וּמִתְגַּלָּה אֲמִתִּיּוֹת
37 עֲנִין הַשְׁלוֹם, שְׁלֹמֶעֱלָה מַעְלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְלִמְעַלָּה מִתְהוּ
38 וְתִקְוָן גַּם יִחַד³⁴ חוֹ עֲלִיָּה נּוֹסֶפֶת, כִּי הַעֲלִיָּה שֶׁבִּגְלָלָה זֻכִּים לְנִשְׂיאת
39 הַפָּנִים מִלְּמַעֲלָה הִיא עַד לְ"עֲלִיוֹנִים" שְׁלֹמֶעֱלָה מִ"תַּחְתּוֹנִים" וְעַד לְשׁוֹרֵשׁ שֶׁל
40 עוֹלָם הַתּוֹרָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִשְׁוֹרֵשׁ שֶׁל עוֹלָם הַ"תִּיקוֹן" (שׁוּוּהָ, כְּאֹמֵר, שְׁלִימוֹת
41 הַבְּרִיר) וְאִילוּ עֲלִיָּה זוֹ הִיא לְדֹרָגָה עוֹד יוֹתֵר גְּבוּהָ וְכִמְבָּאֵר בִּ"אֲגֵרָתָ
42 הַקִּדְשִׁי³⁵ שֶׁבִּסְפָּר הַתְּנִיָּא בְּעֵנִין הַשְׁלוֹם שְׁלֹמֶעֱלָה בְּעוֹלָמוֹת
43 הָעֲלִיוֹנִים שֶׁבֵּין מִלְּאֲכִי וְשָׂרֵי מַעֲלָה, שְׁעַל-זֶה אָמְרוּ עוֹשֵׂה

ביאור בדרך אפשר

44 שְׁלוֹם בְּמִרְוִמִּי³⁶ (בֵּין שְׁנֵי הַמִּלְאָכִים וְשָׂרִים שְׁלֹמֶעֱלָה שֶׁמַּצֵּד
45 עֲצָמָם הֵם מְנַגְדִּים זֶה לָזֶה), שֶׁשְׁלוֹם זֶה הוּא עַל-יְדֵי הַמְּשָׁכָה אֹר
46 הַגְּבוּהָ מִשְׁנִיָּהּ, וְכִמּוֹ הַשָּׂרִים כְּפִי שֶׁהֵם לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
47 שֶׁשְׁנִיָּהּ בְּטָלִים אֵלָיו וְגַם אִם כֹּאשֶׁר אֵינֶם לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ יֵשׁ לְכָל אֶחָד
48 מֵהֶם רְצוֹנוֹת מִשְׁלֹם שְׁמִנְגִידִים

49 לְרְצוֹנוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ, הִרִי אֵל מוֹל
50 הַמֶּלֶךְ הֵם מִתְבַּטְלִים וּמִמִּילָא
51 מֵתֵאֲחָדִים, וּבִלְשׁוֹן רַבְּנֵי הַזֶּקֶן
52 בִּ"אֲגֵרָת הַקְּדוּשָׁה: "... שֶׁאִמְרוּ
53 רַבּוּתֵינוּ ז"ל עַל פֶּסוּק עוֹשֶׂה
54 שְׁלוֹם בְּמִרְוִמִּי כִּי מִיכָאֵל שֶׁר שֶׁל
55 מִים וְגַבְרִיאֵל שֶׁר שֶׁל אֵשׁ וְאֵין
56 מִכְּכִין זֶה אֵת זֶה כְּלוֹמֵר שֶׁמִּיכָאֵל
57 שֶׁר שֶׁל חֶסֶד הַנִּקְרָא בְּשֵׁם מִים...

58 וּבְחִינַת אֵשׁ... הִיא בְּחִינַת
59 הַגְּבוּהָ... וְהֵן מִידוֹת נְגִידוֹת
60 וְהַפְּכִיּוֹת זֶה לָזֶה וְהֵינּוּ כְּשֶׁהֵן
61 בְּבְחִינַת מִידוֹת לְבָדָן. אֵךְ
62 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה שְׁלוֹם
63 בֵּינֵיהֶם דֵּהֵינּוּ עַל יְדֵי גִילּוֹ
64 שֶׁמִּתְגַּלָּה בְּהֵן הָאֵרָה רַבָּה
65 וְהַשְּׁפָעָה עֲצוּמָה מֵאֵד מֵאֹר אֵין
66 סוֹף בְּרוּךְ הוּא... וְאִזִּי הַמִּידוֹת
67 הַנְּגִידוֹת שֶׁל מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל
68 נִכְלָלוֹת בְּמִקְוֶה וְשׁוֹרֵשׁ וְהִיוּ
69 לְאֲחָדִים מִמֶּשׁ וּבְטָלִים בְּאֹר
70 יִתְבָּרַךְ הַמֵּאִיר לָהֶם בְּבְחִינַת גִּילּוֹ
71 וְאִזִּי מִתְמַזְגִּים..." אָבֵל עֲנִין
72 זֶה הַבִּטּוֹל שֶׁל הַשָּׂרִים כְּלָפִי
73 הַמֶּלֶךְ וְהַאֲחָדוֹת בֵּינֵיהֶם נִמְשָׁךְ
74 אֲחֵר-כֵּן גַּם לְאַחַר שֶׁאִינֶם
75 עוֹמְדִים בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּהִיּוֹת

76 הַשָּׂרִים כָּל אֶחָד בְּמִקְוָמוֹ וְעַבְדּוֹתָ, שֶׁהִרִי עַל שֵׁם זֶה נִקְרָאוּ
77 בְּשֵׁם שָׂרִים שֶׁתְּכַלִּיתֶם הוּא לְהִיּוֹת שָׂרֵי הָעָם, וְגַם בְּתוֹר
78 שָׂרִים הַמֶּלֶךְ עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם כִּי גַם כֹּאשֶׁר כָּל אֶחָד מֵהֶם נִמְצָא
79 בְּמִקְוָמוֹ, פְּעוּלַת הַמֶּלֶךְ נִיכֶרֶת בָּהֶם.

80 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא עֲנִין הַשְׁלוֹם שֶׁנִּפְעֵל בְּכָללֹת הָעוֹלָם בְּשִׁעֲתָ
81 מִתְּנִי-תוֹרָה, שֶׁנִּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרְוִמִּי, הַשְׁלוֹם
82 לְמַעֲלָה, שֶׁכֹּאמֹר תּוֹכְנוּ וְעֵנִינוּ הוּא הַתְּגַלּוֹת אֹר עֲלִין שְׁלֹמֹלוּ מִתְבַּטְלִים
83 הַנִּיגוּדִים וְנוֹצֵרֶת אֲחָדוֹת כְּמֵאֲמַר³⁷ כְּרַבִּי הַמְּדַרְשׁ אֲדוֹת בִּטּוֹל הַגִּזְרָה
84 "עֲלִיוֹנִים לֹא יִרְדּוּ לְמִטָּה וְתַחְתּוֹנִים לֹא יַעֲלוּ לְמַעֲלָה" שֶׁהִיא בַּעַת מִתֵּן תּוֹרָה
85 וְאִנִּי הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא הַמִּתְחִיל וְיִרְדֵּה ה' מִלְּמַעֲלָה עַל הָר
86 סִינִי³⁸ לְמִטָּה, שֶׁזֶה פּוֹעֵל גַּם בֵּין עֲנִין הַשְׁלוֹם לְמִטָּה, דְּלֹא רַק

(34) ראה בכ"ז לקו"ת שם כז, רע"א. (35) ס"ב. (36) ראה תנחומא ויגש ו. דב"ר פ"ה, י. ספר הבהיר הובא בזה"א רסג, א. (37) תנחומא

ושמו"ר שבהערה 14. (38) יתרו יט, כ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁפֹעֲעִלִים שְׁלֹם בֵּין גְּשָׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת בַּעֲקֹבוֹת בִּיטוּל הַמַּחֲצִיחַ
 2 בֵּין "עֲלִיּוֹנִים" ו"תַּחְתּוֹנִים", אֲלֹא עוֹד זֹאת שֵׁשׁ בָּזָה מַעֲלָה גְדוֹלָה
 3 יוֹתֵר שְׁעַל-יָדֵי חֲבוּר הַהֶפְכִּים שֶׁהִיא רְמָה הֶרְבָּה יוֹתֵר גְּבוּוּהָ שֶׁל
 4 שְׁלֹם וְאַחֲדוּת, עַל-דֶּרֶךְ הַנִּלְשָׁה שֶׁהִמָּאֵל נִכְלָל בְּאַלְקוּת לֹא רַק
 5 בְּדִרְגָּה שֶׁבָּה נִמְצָא הַשּׁוֹרֵשׁ
 6 וְהַמְקוּר שֶׁלֹּא אֵלָּא גַם בְּדִרְגָּה
 7 שֶׁלִּמְעַלָּה מִשְׁנִיָּה, לַמַּעֲלָה
 8 מִתּוֹהוּ וּתְקִינָה גַם יִיחָד.
 9 וְזֶהוּ כֹה תִּבְרְכוּ גו' וְיִשָּׁם
 10 לָךְ שְׁלֹם גו'. לִפִּי הָאִמּוּר
 11 בִּיחָס לַמִּשְׁמָעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל
 12 הַבְּרָכָה "וְיִשָּׁם לָךְ שְׁלֹם" מוֹבֵן
 13 גַּם הַקֶּשֶׁר הַפְּנִימִי בֵּין הַצִּיּוּר "כֹּה
 14 תִּבְרְכוּ" לְבִרְכָּה זוֹ בִּפְרָט דְּעֵנִין
 15 תִּבְרְכוּ הוּא אוֹתִיּוֹת
 16 בְּכֹתְרוֹ (כְּמוֹכָא בְּהַמְשָׁךְ
 17 הַדְּרוּשׁ³⁹ הַמֵּאֵמֵר בִּלְקוּטֵי
 18 תוֹרָה פֶּרֶשֶׁת נֹשָׂא מִהֶרֶם⁴⁰
 19 פִּירוּשׁ רַבֵּנוּ מֹשֶׁה זְכוֹת לְזוּהָר),
 20 הֵינִי הַהִמָּשָׁכָה מִסְּפִירַת
 21 הַכֶּתֶר בַּחֲנִית כְּתוּר עֲלִיּוֹן
 22 שֶׁלִּמְעַלָּה מֵעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת
 23 הָעֲלִיּוֹנוֹת וְהַכְּתוּר מִסְּמַל אֵת
 24 הָאֵין-סוֹף לְעוֹמֵת סֹדֶר
 25 הַהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַרְגִּיל וְהַהֲדַרְגָּתִי
 26 שֶׁל הַתְּגָלוֹת הָאוּר הָאֱלֹקִי
 27 מִדְּרָגָה לְדִרְגָּה, וְאַחֲרֵי-כֵן
 28 לְאַחֵר הַהִמָּשָׁכָה מִ"כְּתוּר" הוּא
 29 עֵנִין יִבְרַךְ וְיִשְׁמְרֵךְ, הוּא
 30 שֶׁהוּא עֵנִין מִן דִּיבְרֵינִי
 31 וְיִמִּין נִיבְרֵינִי, מְבוֹאֵר
 32 בְּקִבְלָה וְחִסְדוֹת שֶׁהִיחֵס בֵּין
 33 הַמִּידוֹת שֶׁבִּסְפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת
 34 (בַּחֲנִית "זַעֲרִי אֲנִפִּין" וּבִקְצוֹר ז"א) וְסִפִּירַת הַמַּלְכוּת, דּוּמָה לִיחֹס בֵּין זָכֹר
 35 לְנוֹקְבָה בְּמוֹבֵן זֶה ש"ז-א" הוּא הַמִּשְׁפָּע וְהַמַּלְכוּת הִיא הַמְקַבֵּל וְהַהִשְׁפָּעָה מִז"א
 36 נִקְרָאת "מִיּוֹן דְּכוּרִין" (זְכָרִיִּים) וְאֵילּוֹ הַהֲתַעֲוֹרוֹת שֶׁל הַמַּלְכוּת מְצִידָה לְקַבֵּל
 37 אֶת הַהִשְׁפָּעָה נִקְרָאת "מִן נִיבְרֵינִי" (נִקְבִּיִּים) וּבִדְרוֹךְ כָּל כֹּל הַתַּעֲוֹרוֹת מִלְּמַטָּה,
 38 מִצַּד הַמְקַבֵּל, נִקְרָאת גַּם מִן נִיבְרֵינִי בְּעוֹד שֶׁהִשְׁפָּעָה מִלְּמַעַלָּה נִקְרָאת "מִיּוֹן
 39 דְּכוּרִין", וּבִעֲנִינָנוּ, הַהֲתַקְרְבוֹת בֵּין הָאִדָּם וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁאוּדוּתָהּ מְדוּבֵר
 40 בְּבִרְכָּה "יִבְרַכְךָ וְיִשְׁמְרְךָ" הִיא בְּדִרְךָ שֶׁל הַתַּעֲוֹרוֹת מִלְּמַטָּה וְהַשְׁפָּעָה מִלְּמַעַלָּה
 41 וְכֵן נִפְעַל חִיבּוּר עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכו', וְאַחֲרֵי-כֵן בָּאִים לְעֵנִין
 42 יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלַיךְ, הַהִגָּבָה וְהַנְּשִׂיָּאָה וְהַתְּרוֹמָמוֹת שֶׁל הָאוּר

הַשְׁלֹם לְמַטָּה, דְּלֹא רַק שְׁפֹעֲעִלִים שְׁלֹם בֵּין גְּשָׁמִיּוֹת
 וְרוּחָנִיּוֹת, אֲלֹא עוֹד זֹאת שֵׁשׁ בָּזָה מַעֲלָה גְדוֹלָה יוֹתֵר
 שְׁעַל-יָדֵי חֲבוּר הַהֶפְכִּים, עַל-דֶּרֶךְ הַנִּלְשָׁה שֶׁהִמָּאֵל נִכְלָל
 בְּאַלְקוּת.

וְזֶהוּ כֹה תִּבְרְכוּ גו' וְיִשָּׁם לָךְ שְׁלֹם גו'. דְּעֵנִין תִּבְרְכוּ
 הוּא אוֹתִיּוֹת בְּכֹתְרוֹ (כְּמוֹכָא בְּהַמְשָׁךְ הַדְּרוּשׁ³⁹
 מִהֶרֶם⁴⁰), הֵינִי הַהִמָּשָׁכָה מִסְּפִירַת הַכֶּתֶר, וְאַחֲרֵי-כֵן
 הוּא עֵנִין יִבְרַךְ וְיִשְׁמְרֵךְ, שֶׁהוּא עֵנִין מִן דִּיבְרֵינִי וְיִמִּין
 נִיבְרֵינִי, עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכו', וְאַחֲרֵי-כֵן בָּאִים לְעֵנִין
 יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלַיךְ, הַהִגָּבָה וְהַנְּשִׂיָּאָה לְמַעַלָּה מִן
 דִּיבְרֵינִי וְיִמִּין נִיבְרֵינִי, שֶׁזֶּהוּ עֵנִין וְיִשָּׁם לָךְ שְׁלֹם, עֵנִין
 הַשְׁלֹם וְהָאֲחִדוּת עַד לְעֵנִין הַשְׁלָמוֹת, וְיִמָּזָה נִמְשָׁךְ
 אַחֲרֵי-כֵן סִיּוּם הָעֵנִין, וְשָׁמוֹ אֵת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי
 אֲבָרְכֵם.

וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁפָתוֹב אֲנִכִּי ה' אֲלֵקִיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, דְּהִגְלִי דִּיצִיאַת מִצְרַיִם הִיָּה עַל-
 יָדִי הַקְּדָמַת עֲבוֹדַת פָּרֶךְ, דְּבִתְחִלָּה הִיָּתָה הִיָּרִידָה בְּגִלוּת
 מִצְרַיִם סָתָם, מִצְרַיִם מְלֻשׁוֹן מִיִּצְרַיִם וּגְבוּלִים, אֲבָל כָּל
 זְמַן שְׁיֹסֵף וְאֲחִיו הָיוּ חַיִּים לֹא הִתְחִיל הַשְׁעָבֹד⁴¹,
 וְאַחֲרֵי-כֵן וַיָּקָם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת
 יוֹסֵף⁴², וְאֵז הִתְחִיל הַשְׁעָבֹד וְקָשִׁי הַשְׁעָבֹד בְּעֲבוֹדַת
 פָּרֶךְ, וְעַל-יָדֵי-זֶה בָּאוּ אֶל ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁴³
 וְעַבְדוֹם וְעַנּוּ אוֹתָם גו' וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרְכוּשׁ גְּדוֹל, וְעַד
 שְׁאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְכו' לִלְשׁוֹן שְׁבָנִי יִשְׂרָאֵל רָצוּ לְוֹתֵר עַל

פָּרֶךְ, וְאַחֲרֵי-כֵן וַיָּקָם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת
 יוֹסֵף⁴², וְאֵז הִתְחִיל הַשְׁעָבֹד וְקָשִׁי הַשְׁעָבֹד בְּעֲבוֹדַת פָּרֶךְ,
 וְעַל-יָדֵי-זֶה דּוּקָא בָּאוּ כְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר אֶל ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל',
 שֶׁשִּׁמְעוּ גַם יְרוּשָׁה וְרוּחָנִי שֶׁל נִיצוּצוֹת קְדוּשָׁה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵעִלוּ מִמִּצְרַיִם
 כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁴³ בְּדִבְרֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּכִרְיַת בֵּין
 הַבְּתָרִים וְעַבְדוֹם וְעַנּוּ אוֹתָם גו' וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרְכוּשׁ גְּדוֹל,
 הֵינִי שֶׁהִשְׁפָּעוֹת לְהַעֲלוֹת אֶת ה'רְכוּשׁ הַרוּחָנִי שֶׁהִיא טֶמֶן בְּעֵמָק הַקְּלִיפּוֹת
 בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה עַל יָדִי כֵן שֶׁהִמָּצְרִים עִינוּ וְשִׁעְבְּדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֲבוֹדַת
 פָּרֶךְ וְעַד שְׁאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְכו' לִלְשׁוֹן שְׁבָנִי יִשְׂרָאֵל מְצִידִם רָצוּ לְוֹתֵר

הָאֱלֹקִי הַמַּתְכֵּר לְמַעַלָּה מִן דִּיבְרֵינִי וְיִמִּין נִיבְרֵינִי, שֶׁזֶּהוּ
 עֵנִין וְיִשָּׁם לָךְ שְׁלֹם, עֵנִין הַשְׁלֹם וְהָאֲחִדוּת עַד לְעֵנִין
 הַשְׁלָמוֹת וּבִיטוּל מוֹחֲלֵט שֶׁל הַהִבְדִּילִים וְהַנִּיגוּדִים בֵּין "עֲלִיּוֹנִים"
 ו"תַּחְתּוֹנִים", וְיִמָּזָה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי-כֵן סִיּוּם הָעֵנִין, הָאִמּוּר בִּפְסוּק
 שְׁאֲחִירֵי נוֹסַח בְּרַכַּת כְּהֵנִים
 וְשָׁמוֹ אֵת שְׁמִי עַל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֵם וְכו'
 הַמִּשְׁכָּה נוֹסֶפֶת, נְעִלִית עוֹד יוֹתֵר
 הַבָּאָה עַל יָדִי בְּרַכְתּוֹ שֶׁל
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, "וְאֲנִי
 אֲבָרְכֵם", בְּאֲתַעֲרוּתָא דְלֵעִילָא
 שְׁלֹאֲחֵר "אֲתַעֲרוּתָא דְלֵתִתָּא"
 שֶׁמִּצַּד עֲבוֹדַת הָאִדָּם.
 וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ הַחוּסִיף בִּיאוּר
 בְּאִמּוּר לְעִיל מְדוּעַ הַתְּחַלֵּת
 עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת הִיא בְּעֵנִין יִצִּיאַת
 מִצְרַיִם:
 וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁפָתוֹב בְּמִתֵּן
 תוֹרָה אֲנִכִּי ה' אֲלֵקִיךָ אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם,
 דְּהִגְלִי הָאֱלֹקִי הֵנְעֵלָה
 דִּיצִיאַת מִצְרַיִם הִיָּה עַל-
 יָדִי הַקְּדָמַת עֲבוֹדַת פָּרֶךְ,
 דְּבִתְחִלָּה בְּשִׁלֵּב הָרֹאשׁוֹן
 לְבוֹאֵם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם
 הִיָּתָה הִיָּרִידָה בְּגִלוּת
 מִצְרַיִם סָתָם, מִצְרַיִם
 מְלֻשׁוֹן מִיִּצְרַיִם וּגְבוּלִים,
 וְלָכֵן עֵצֶם הִיָּרִידָה לְמִצְרַיִם הִיָּתָה
 גִּלוּת וְהַגְבָּלָה אֲבָל כָּל זְמַן
 שְׁיֹסֵף וְאֲחִיו הָיוּ חַיִּים
 לֹא הִתְחִיל הַשְׁעָבֹד⁴¹
 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא עֲבָדוּ עֲבוֹדַת

(39) לְקוּרָת שֶׁם כַּח, סַע"א. (40) לְזוּח"ג עַרְב, ב (מִקְ"מ לְזוּח"ג רַב, א). (41) שְׁמוֹר"ר פ"א, ח. (42) שְׁמוֹת א, ח. (43) לָךְ טו, יג"ד.
 (44) בְּרַכּוֹת ט, ריש ע"ב. וְעוֹד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 על ה'רכוש גדול' ובלבד שיתבטל הענני דועבדום וענו
2 אותם, ומזה שאף-על-פי-כן נשארו במצרים והקדוש-ברוך-הוא
3 לא נענה לבקשתם לוותר על הרכוש ובלבד שיצאו, מוכן גדל העלוי
4 של ה'רכוש גדול' ועד כמה העלאת הניצוצות הקדושים מתוך טומאת
5 מצרים חשובה בעיני הקדוש-

ברוך-הוא.

6 וכימי צאתך מארץ
7 מצרים, כן הוא גם בזמן
8 הזה, לקראת סיום הגלות
9 הנוכחית והמעבר לגאולה
10 השלימה שעל-ידי הירידה
11 בגלות שהיא ירידה גדולה
12 כשלעצמה ונוסף לזה וקשי
13 השעבוד בגלות הרומה
14 לעבודת פרך שהייתה במצרים
15 באים אל ה'רכוש גדול'
16 דלעתיד כי דווקא העניו
17 והשעבוד הם הביור והזיכור
18 שמאפשר את בירור והעלאת
19 הניצוצות, כמבואר לעיל.

20 וזהו ענין המשמעות הפנימית
21 של מאמר חכמינו ז"ל ששה
22 בני ישראל מדקדקים על
23 עצמם כו', דיש לומר
24 שאין הכוונה רק לענין הדקדוק
25 וההידור לגבי שיעור האכילה
26 המחייב בברכת המזון אלא
27 דקאי שהכוונה היא על
28 ה'מסירות נפש' של בני
29 ישראל העובדים את ה' בלימוד
30 התורה וקיום המצוות מתוך
31 המסירות-נפש הנדרשת לשם כך
32 בימים אלו דזמן הגלות
33 ועקבתא דמשיחא התקופה
34 האחרונה של הגלות, כאשר כבר

35 שומעים את עקבותיו של משיח, דעקר העבודה בעקבתא דמשיחא
36 היא כנאמר בתורת החסידות ה'מסירות נפש' דאל יבוש מפני
37 המלעיגים⁴⁵, לא להתרשם מאלה המזלזלים בענייני תורה ומצוות ולוועגים
38 להם ולא להימנע מלעסוק בעבודת ה' כראוי בגלל הלעג שלהם והבושה
39 מפניהם והרי ענין זה אינו חייב מדאורייתא מן התורה, שאין זו
40 מצות-עשה מן התורה ולא מצות לא-תעשה מן התורה, וגם
41 ב'שלחן ערוך' גופא עצמו הובא חייב זה רק בהגהת

ה'רכוש גדול' ובלבד שיתבטל הענני דועבדום וענו
אותם, ומזה שאף-על-פי-כן נשארו במצרים, מוכן גדל
העלוי של ה'רכוש גדול'. וכימי צאתך מארץ מצרים,
כן הוא גם בזמן הזה, שעל-ידי הירידה בגלות וקשי
השעבוד בגלות באים אל ה'רכוש גדול' דלעתיד. וזהו
ענין שהם מדקדקים על עצמם כו', דיש לומר דקאי על
ה'מסירות נפש' דזמן הגלות ועקבתא דמשיחא, דעקר
העבודה בעקבתא דמשיחא היא ה'מסירות נפש' דאל
יבוש מפני המלעיגים⁴⁵, והרי ענין זה אינו חייב
מדאורייתא, שאין זו מצות-עשה מן התורה ולא מצות
לא-תעשה מן התורה, וגם ב'שלחן ערוך' גופא הובא
חייב זה רק בהגהת הרמ"א⁴⁶, היינו שהוא הדור
ודקדוק שישאל קבלו על עצמם. וגם בתכן הענין הרי
עבודה זו דאל יבוש מפני המלעיגים היא בבחינת
מדקדקים על עצמם כו', פי ענין מצות-עשה ומצות
לא-תעשה שבתורה הוא הצווי על המעשים אשר
תיעשנה ואלה אשר לא תיעשנה, ואלו אפן העבודה
דאל יבוש כו' אינו צווי מלמעלה אלא עבודה מלמטה
הנוספת על-ידי ישראל. דבזמן הש"ס והמשנה לא היה
ענין זה (דאל יבוש כו') עדין עקר כל כך בעבודת
האדם, ודוקא בזמן הגלות עקר העבודה היא אל יבוש
מפני המלעיגים. דעל-ידי שלא מתבשרים מפני
המלעיגים, פועלים גם במלעיגים, וכמאמר⁴⁷ וראו כל
עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, דאף
שפסוק זה נאמר על תפלין שבראש⁴⁸, מפל-מקום הרי
הקשה כל התורה כלה לתפלין⁴⁹, דעל-ידי שלמות

במלעיגים עצמם, וכמאמר⁴⁷ חכמינו ז"ל על הפסוק וראו כל עמי
הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, שכאשר יהווי מקיים
תורה ומצוות מבלי להתרשם מאלה המנגדים לכך, הדבר משפיע גם עליהם
דאף שפסוק זה נאמר על תפלין שבראש⁴⁸, מפל-מקום הרי
הקשה כל התורה כלה לתפלין⁴⁹, כמאמר חכמינו ז"ל על הפסוק
"והיה לך לאות על ירך ולזיכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך", הוקשה
[הושוותה] כל התורה כולה לתפלין: מה תפלין מצוות עשה שהזמן גרמא,

הרמ"א⁴⁶, ולא בדברי ה'בית יוסף' מחבר השולחן ערוך היינו שהוא
הדור ודקדוק שישאל קבלו על עצמם למרות שלא נצטוו עליו
במפורש. וגם בתכן הענין הרי עבודה זו דאל יבוש מפני
המלעיגים שענינה הוא בעיקר בתחושה וברגש הלב היא בבחינת
מדקדקים על עצמם כו'
יותר ממה שהם חייבים מן הדין,
פי ענין מצות-עשה
ומצות לא-תעשה
שבתורה הוא הצווי על
המעשים אשר תיעשנה
ואלה אשר לא תיעשנה,
ואלו אפן העבודה דלא
יבוש כו' אינו צווי
מלמעלה שהרי אינו דומה
לרוב הציוויים שבדרך כלל
ענינים הוא חובה לעשות פעולה
מסוימת או להימנע מלעשות
פעולה מסוימת אלא עבודה
מלמטה מצד האדם הנוספת
על-ידי ישראל מבלי
שיצטוו על כך. דבזמן הש"ס
והמשנה לא היה ענין זה
(דאל יבוש כו') עדין
עקר כל כך בעבודת
האדם, ודוקא בזמן
הגלות עקר העבודה היא
אל יבוש מפני המלעיגים
הרי שמדובר בתוספת ובהידור
שבאו בדורות מאוחרים יותר
ודוקא בזמן הגלות. והולך
ומבאר מעלה נוספת בעבודה זו
של "אל יבוש מפני המלעיגים",
דעל-ידי שלא מתבשרים
מפני המלעיגים, פועלים
שינוי לטובה והתעלות גם

ביאור בדרך אפשר

1 ונשים פטורות - אף כל מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ומכאן יש
2 ללמוד שמאמר חכמינו ז"ל על הפסוק "וראו כל עמי הארץ... ויראו ממך" לא
3 מתייחס רק למצוות תפילין בפרט אלא לכל מצוות התורה דעל-ידי
4 שלמות העבודה בתורה ומצוות בתקף, מבלי להתרשם ומבלי להתבייש
5 מהפכים את המלעיגים,
6 ולא זו בלבד שלא ילעיגו אלא
7 להיפך ונעשה והיו מלכים
8 אומניף ושרותיהם
9 מיניקותיך⁵⁰ פסוק של אחד
10 מיעודי הגאולה עוד בזמן
11 הגלות⁵¹ ועוד לפני בוא
12 הגאולה המלעיגים הופכים
13 למסייעים לעבודת ה'.
14 ועל-ידי כל זה, עבודת ה'
15 באופן של "מדקדקים על
16 עצמם", היינו במסירות נפש,
17 כמבואר לעיל, נמשך ענין
18 תברכו אותיות בכתרו,
19 המשכת ספירת הכתר,
20 עד שבאים לשלמות
21 הברכה, כאשר בנוסף לברכות
22 של הכהנים, עם כל המעלות
23 שבדבר, זוכים גם לברכותיו של
24 הקדוש-ברוך-הוא כהמשך
25 הכתוב וישמו הכהנים את
26 שמי על בני ישראל ואני
27 אברכם, שממשיכים את
28 ברכת הקב"ה, לא מיפעי
29 אין צריך לומר להפירוש⁵²
30 שאני הקדוש-ברוך-הוא
31 אברכם לישראל, שלפי
32 פירוש זה בוודאי שהכוונה
33 לתוספת ברכה לבני ישראל מאת
34 הקדוש-ברוך-הוא אלא גם
35 להפירוש⁵² לפי הפירוש דאני אברכם משמעו שהקדוש-ברוך-הוא יברך
36 לפניהם, בכל זאת הכוונה לתוספת ברכה לכל בני ישראל כי הרי כל
37 ישראל הם כהנים כמו שכתוב⁵³ בפרשת מתן תורה ואתם תהיו
38 לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. והינו התוספת על ידי ברכתו של
39 הקדוש-ברוך-הוא משמעה שנמשכת הברכה בשלמות בכל
40 הענינים, בפני כהנים חיים ומזוני ומזונות רוחי ברוח, עד
41 לברכה העקרית, ברפת הגאולה האמתית והשלמה על-ידי

ביאור בדרך אפשר

42 דוד מלכא משיחא מלך המשיח, הגאולה הקשורה גם עם משה
43 רבנו, כמאמר חכמינו ז"ל משה גואל ראשון הוא גואל אחרון⁵⁴,
44 וגם עם הפצת המענינות של הפעל-שם-טוב חוצה, שעל-
45 ידי-זה קאתי מר דא מלכא משיחא⁵⁵ כמענה המלך המשיח לבעל
46 שם טוב על שאלתו "אימתי קא
47 אתי מר" (מתי יבוא אדוני?) -
48 "לכשיפוצו מעינותיך חוצה"
49 (בשיחות ובמאמרים של חג
50 השבועות הרבי נוהג להזכיר את
51 משה רבנו שעל ידו ניתנה
52 התורה, ואת דוד המלך ואת
53 הבעל שם טוב שיום הסתלקות
54 שלהם חל בחג השבועות ועומד
55 על המשותף ביניהם, וכאן הרבי
56 מתייחס לשייכות של שלושתם
57 לגאולה השלימה). ובפירוש
58 כשהפצת מענינות הפעל-
59 שם-טוב היא באפן
60 דיתפרנסון מיניה⁵⁶ לגבי
61 ספר זוהר נאמר שבזכות לימוד
62 חיבור זה יצאו בני ישראל
63 מהגלות ברחמים וזאת על ידי
64 לימוד פנימיות התורה באופן של
65 "יתפרנסון מיניה", היינו
66 שהדברים יובנו היטב בשכלו של
67 האדם וישמשו "פרנסה" ומזון
68 לנשמה על-ידי תורת
69 חפ"ד, שיש בה באור
70 בתורת ומענינות הפעל-
71 שם-טוב, ולא רק באור
72 אלא גם הוספת ענינים
73 חדשים, עד לחדוש שלא
74 בערך ביחס למקור, וכל זה על
75 ידי הסברת הדברים בצורה
76 פנימית ומתיישבת בשכלו של האדם.
77 ועל-ידי העסק בהפצת המענינות של תורת החסידות חוצה עוד
78 בזמן הגלות באים לענין נשא את ראש גו'⁵⁷, הפסוק הפותח
79 את פרשת השבוע ועניינו נשיאת והגבהת הראש, היינו
80 שמגביהים לא רק את הרגל והגוף אלא גם את הראש⁵⁸,
81 דבר המלמד על התעלות גבוהה והתחברות עם אלוקות בדרגות גבוהות
82 ונעלות וכמו שנתבאר לעיל בענין ישא ה' פניו, שזהו ענין

(50) ישעי' מט, כג. (51) ראה זבחים יט, רע"א. (52) חולין מט, א. (53) יתרו יט, ו. וראה אגדת בראשית פ"ט [פ]. בעה"ט יתרו שם.
(54) ראה שמו"ר פ"ב, ד. ועוד. (55) אגה"ק הידועה דהבעש"ט (נדפסה בכש"ט בתחלתו. ובכ"מ). (56) ראה תקו"ז סוף תיקון ו'.
כס"מ שם. הקדמת המק"מ לזהר. (57) נשא ד, כב. (58) ראה גם לקו"ת במדבר א, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַנְּשִׂאָה שְׁגוּרָה לַעֲלִיָּה גְבוּהָהּ לְמַעַלָּה יוֹתֵר, לֹא רָק לְ"עֲלִיּוֹנִים" אֲלֵא
2 לְמָקוֹם שְׁלִמְעָלָה מְעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים גַּם יַחַד. וְהֵגַם שְׁפָסוּק
3 זֶה (נִשְׂאָה אֶת רֹאשׁ) נֶאֱמַר בְּשִׁבְט לְוִי, בְּכָל זֹאת הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲמוּרָה
4 לְגַבִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הָרִי לְאֻמִּיתוֹ שֶׁל דָּבָר, מִבְּחִינָה רֹחוּמִית
5 כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי כָּל הַשִּׁבְטִים
6 שְׂיִיכִים גַּם כֵּן לְעִבּוּדָתוֹ
7 שֶׁל שִׁבְט לְוִי כְּפָסֵק
8 הַרְמַב"ם⁵⁹ שֶׁכָּל אִישׁ
9 וְאִישׁ אֲשֶׁר נִדְּבָה רֹחוֹ
10 כֹּחַ לְעֹזֹב אֶת הַבְּלִי הָעוֹלָם
11 וְלִהְיוֹת מִסֵּר לְעִבּוּד ה' נִעֲשֶׂה
12 כְּשִׁבְט לְוִי.
13 וּמִזֶּה מִפְּרֹשֶׁת "נִשְׂאָה אֶת רֹאשׁ",
14 בָּאִים לְפָרֹשֶׁת הַשִּׁבְעָה הַבָּא
15 לְעֲנִין בְּהַעֲלוֹתָהּ אֶת
16 הַגְּרוֹת⁶⁰, שֶׁאֵף הוּא קָשׁוּר
17 לְגִאוּלָּה בְּקֶשֶׁר בְּרוּר וְיִשִּׁיר שֶׁהִי
18 מְדוּבָר עַל הַדִּלְקָת הַמְּנוּחָה
19 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי
20 עַל־יְדֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן, כִּמּוֹ
21 שֶׁכְּתוּב יִרְאֶה כֹהֵן בְּצִיּוֹן,
22 שֶׁנֶּאֱמַר אֶת אֶהְרֹן הַכֹּהֵן
23 מְדַלֵּק אֶת הַמְּנוּחָה בְּבֵית

לְמַעַלָּה יוֹתֵר, לְמָקוֹם שְׁלִמְעָלָה מְעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.
וְהֵגַם שְׁפָסוּק זֶה (נִשְׂאָה אֶת רֹאשׁ) נֶאֱמַר בְּשִׁבְט לְוִי, הָרִי
כָּל יִשְׂרָאֵל שְׂיִיכִים גַּם כֵּן לְעִבּוּדָתוֹ שֶׁל שִׁבְט לְוִי כְּפָסֵק
הַרְמַב"ם⁵⁹ שֶׁכָּל אִישׁ וְאִישׁ אֲשֶׁר נִדְּבָה רֹחוֹ כֹּחַ נִעֲשֶׂה
כְּשִׁבְט לְוִי. וּמִזֶּה בָּאִים לְעֲנִין בְּהַעֲלוֹתָהּ אֶת הַגְּרוֹת⁶⁰,
הַדִּלְקָת הַמְּנוּחָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי עַל־יְדֵי אֶהְרֹן
הַכֹּהֵן, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב יִרְאֶה כֹהֵן בְּצִיּוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר אֶת אֶהְרֹן
הַכֹּהֵן מְדַלֵּק אֶת הַמְּנוּחָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, בְּנִעְרִינוּ
וּבְזִקְנֵנוּ בְּכַנִּינוּ וּבְכַנּוּתֵינוּ⁶¹. וְגַלּוּי זֶה יִפְעַל לֹא רָק בְּכַנִּי
יִשְׂרָאֵל אֲלֵא גַם בְּעוֹלָם כָּלּוֹ, שֶׁזֶּהוּ תַּפְקִיד הַמְּנוּחָה
שֶׁבְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁמִשָּׁם אוֹרָה יוֹצֵאת לְכָל הָעוֹלָם
כָּלּוֹ⁶², וְיִקּוּיָם מִזֶּה שֶׁכְּתוּב⁶³ יִרְאֶה אֶל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן,
בְּמַהֲרָה בִּימֵינוּ מִמֶּשׁ, וְאֵרוּ עִם עֲנָנֵי שְׁמִיָּא⁶⁴, בְּעִגְלָא
דִּידֵן מִמֶּשׁ, וּבְשִׁמְחָה וּבְטוֹב לִבָּב.

24 הַמִּקְדָּשׁ, וְכוּלָּנוּ נִרְאֶה כִּמּוֹ שְׁכָתוּב בַּתּוֹרָה לְגַבִּי יִצִּיאת מִצְרַיִם שֶׁהַכּוּוֹנָה לְכָל
25 הָעָם כּוּלּוֹ בְּנִעְרֵינוּ וּבְזִקְנֵנוּ בְּכַנִּינוּ וּבְכַנּוּתֵינוּ⁶¹.
26 וְיֵתֵר עַל כֵּן:
27 וְגַלּוּי זֶה שֶׁל הַגִּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה וְהַדִּלְקָת הַנְּרוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי
28 יִפְעַל לֹא רָק בְּכַנִּי יִשְׂרָאֵל
29 אֲלֵא גַם בְּעוֹלָם כָּלּוֹ, שֶׁזֶּהוּ תַּפְקִיד הַמְּנוּחָה
30 שֶׁבְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כִּמּאֲמֹר
31 חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא
32 כְּמוֹכֵן לֹא זָקוּק לְאוֹר הַמְּנוּחָה
33 לְעַצְמוֹ אֲלֵא שְׁמִשָּׁם אוֹרָה
34 יוֹצֵאת לְכָל הָעוֹלָם
35 כָּלּוֹ⁶², וְיִקּוּיָם מִזֶּה
36 שֶׁכְּתוּב⁶³ יִרְאֶה אֶל
37 אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן, בְּמַהֲרָה
38 בִּימֵינוּ מִמֶּשׁ, וּכְדִבְרֵי דִּנְיָאֵל
39 שֶׁרָאָה בַּחֲזִיוֵן הַלֵּילָה וְאֵרוּ
40 וּבָאוּ עִם עֲנָנֵי שְׁמִיָּא⁶⁴ עֲנָנֵי
41 הַשָּׁמַיִם כְּדָמוֹת אָדָם, כִּשְׁהַכּוּוֹנָה
42 לְמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחָה, בְּעִגְלָא דִּידֵן
43 בְּמַהֲרָה שְׁלֵנוּ, הֵינּוּ מַהֵר לְפִי
44 הַמוֹשְׁגִים שְׁלֵנוּ מִמֶּשׁ,
45 וּבְשִׁמְחָה וּבְטוֹב לִבָּב.
46

(59) סוף הל' שמיטה ויובל. (60) בהעלותך ח, ב. (61) ע"פ בא י, ט. (62) ראה מנחות פו, ב ובפרש"י. (63) תהלים פד, ח. (64) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

שבת פרשת נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ה

- ז. ...דובר כמה פעמים ש"כל יומא ויומא עביד עבידתיה"¹, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לימים מיוחדים, ימים טובים' ומועדים, שבכל אחד מהם יש ענין מיוחד. ולא עוד, אלא שענין זה נעשה ה"שער" שדרכו עולים ונמשכים כל שאר עניני העבודה, ולא רק "שער" בלבד, אלא שפועל זוהר ואור ("זהיר טפיו") בכל שאר עניני העבודה.
- ומזה מובן, שכאשר נמצאים בימי התשלומין ד"יום טוב" – צריכה להיות עיקר ההדגשה בנוגע לחידושו המיוחד של 'יום טוב' זה לגבי שאר הימים טובים'.
- ובנוגע לענינו: כאשר נמצאים ב(סיום וחזרת) ימי התשלומין דחג-השבועות – עיקר ההדגשה היא בנוגע לענין התורה, שכן, ענינו המיוחד של חג-השבועות הוא – "זמן מתן תורתנו", קבלת התורה.
- ובהקדמה:
- מובן וגם פשוט, שאין כוונת הדברים לשלילת ענינים שאינם שייכים לקדושה, עניני הרשות כו' – שהרי "לא בשופטני עסקינן" ... הכוונה היא, איפוא, שבעניני קדושה גופא צריכה להיות עיקר ההדגשה בנוגע לתורה דוקא.
- כלומר: בין הענינים השייכים למתן-תורה ישנו אמנם גם הענין דהקדמת נעשה לנשמע, שזוהי הכנה עיקרית למתן-תורה (כמבואר בארוכה במאמר שלפני-זה²), וכמו כן צריך להיות ענין הענוה ויראת-חטא בתור הכנה למתן-תורה (כמבואר בארוכה בהתוועדות דערב חג-השבועות³), אבל אף-על-פי-כן, ענינים אלו הם הכנה והקדמה למתן-תורה (ועד שהקדמת נעשה לנשמע היתה בחמשה בסיון, ערב זמן מתן-תורה), ואילו תוכן הענין ד"זמן מתן תורתנו" הוא – תורה.
- זאת ועוד:
- בתורה גופא – עיקר ההדגשה היא על עצם ענין התורה, כלומר, לא לשם איזו כוונה ותכלית אחרת, אפילו כוונה ותכלית נעלית ביותר, כמו "לדעת את המעשה אשר יעשון", כי אם באופן שאין כאן שום מטרה ותכלית מלבד עצם הענין דלימוד התורה, תורה לשמה, ובלשון הגמרא⁴ – בנוגע ללימוד שאינו נוגע להלכה למעשה, כי אם לימוד התורה כשלעצמו – "יגדיל תורה ויאדיר"⁵ כלומר, גדלות בתורה, עד לאופן של "אדיר".
- וככל הענינים דמתן-תורה, שייך גם ענין זה, (לימוד התורה ללא כוונה ותכלית אחרת, "יגדיל תורה ויאדיר") לכל אחד ואחד מישראל, עד לפשוט שבפשוטים וקטן שבקטנים. וראיה לדבר, מפסק-דין הרמב"ם⁶ שמביא את הפסוק "יגדיל תורה ויאדיר" בנוגע למלמדי תינוקות של בית רבן.
- כלומר: פסוק זה קאי על תכלית השלימות דלימוד התורה – לימוד שאינו לשם כוונה ותכלית אחרת, אפילו לא כדי לדעת את המעשה אשר יעשון, וביחד עם זה קאי על לימוד התורה דתינוקות של בית רבן, היינו, התחלת לימוד התורה, שגם אז שייך שיהיה הלימוד באופן ד"יגדיל תורה ויאדיר", בשביל התורה עצמה.
- ונקודת הענין – ש"זמן מתן תורתנו" צריך לפעול אצל כל אחד ואחד מישראל, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, שיהיה נוגע לו ענין התורה כשלעצמה, כלומר, לא בשביל איזו כוונה ותכלית, כי אם עצם ענין הלימוד וההבנה בתורה.
- ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בברכתו המסורתית לחג-השבועות: "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות". – מובן וגם פשוט שכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה, צריכים להיות בשמחה ובפנימיות, אבל אף-על-פי-כן, לא מצינו נוסח ברכה כזה אלא בנוגע ל"זמן מתן תורתנו". והענין בזה, שהפעולה ד"זמן מתן תורתנו" היא – שיהודי מקבל ולוקח את התורה בפנימיות, זאת אומרת, לא רק שלומד תורה בפועל, אלא שהתורה חודרת בפנימיות נפשו, היינו, שענין התורה, לימוד והבנת התורה, נוגע לו ביותר.

(5) ישעי' מב, כא.

(6) הל' ת"ת ספ"ב.

(7) ראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 299 ואילך.

(1) זח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב.

(2) ד"ה בשעה שהקדימו ד' סיון.

(3) שיחת ש"פ במדבר סי"ז.

(4) חולין סו, ב.

ובענין זה צריכה להיות עבודת כל אחד ואחד מישראל בימי התשלומין ד"זמן מתן תורתנו" – לבחון את עצמו, האם אמנם קיבל ולקח את התורה באופן שלימוד והבנת התורה יהיה נוגע בנפשו, ולהשלים את כל מה שדרוש להשלים בענין זה, עד לאופן של שלימות.

ח. ובהקדמה:

לכאורה, יכול משהו לטעון: למאי נפקא-מינה אם הוא מבין את התורה אם לאו, ומה הרעש מזה שאינו מבין ענין בתורה – מהו הפלא בכך, הרי מדובר אודות חכמתו ורצונו של הקב"ה? אדרבה – טוען הוא – ההתיימרות להבין בשכלו את התורה שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה – היא "חוצפה" הנובעת מ"גאווה"!!! והמענה לזה – כללות הענין ד"זמן מתן תורתנו": התורה היא אמנם חכמתו ורצונו של הקב"ה, "חמודה גנוזה שגנוזה לך"⁸, אבל אף-על-פי-כן, בעת מתן-תורה – נתן אותה הקב"ה לבני ישראל, כדי שילמדו ויבינו את התורה בשכלם והבנתם דוקא.

ולכן, כשבא "זמן מתן תורתנו" מדי שנה בשנה – צריך יהודי "לקבל" את התורה, וכאמור, לקבלה בפנימיות, עד שהתורה נעשית דבר הנוגע לו, וכאמור, לא מפני איזו כוונה ותכלית כו', כי אם עצם לימוד והבנת התורה.

וענין זה צריך להיות אצל כל אחד ואחד מישראל, מקטן שבקטנים עד לגדול שבגדולים, מבלי הבט על חילוקי הדרגות בלימוד והבנת התורה – החל מ"בן חמש שנים למקרא", "בן עשר שנים למשנה"⁹, וכיוצא בזה בשאר חילוקי הדרגות, עד לדרגת הלימוד ד"יגדיל תורה ויאדיר", שכן, בנוגע לעצם ענין התורה – הרי העצם¹⁰ כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו! ומכיון שכן, נוגע לו לימוד והבנת התורה.

וכדי לדעת אם הגיע כבר לדרגה כזו שענין התורה נוגע לו – הרי ה"בחינה" לזה בפשטות: כשהולך לישון – יראה מהו הדבר שמפריע ולא נותן לו להרדם!...

ישנם עניני עבודה שבהם דרושה יגיעה רבה לבחון ולדעת אם הצליח לפעול בעצמו כו', עד לענינים דקים שבהם דרושה הבחנה בין ב' דברים אשר המרחק ביניהם אינו אלא כ"חוט השערה"; אבל ישנם ענינים שהחילוק וההבדל שביניהם בולט ומודגש ביותר. ועל-דרך לשון רש"י¹¹: "להבדיל בין הטמא ובין הטהור – צריך לומר בין פרה לחמור (בתמיה). . אלא . . בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו".

ובנידון-דידן: ה"בחינה" היא פשוטה ביותר – האם ענין התורה נוגע לו כל כך עד שבגלל זה אינו יכול להרדם!...

מי שרוצה לרמות את עצמו – יוכל לרמות את עצמו גם בענין זה... אבל "אדם נורמלי" שאינו מעוניין לרמות את עצמו – יוכל לקבוע בוודאות מהו הדבר המדיר את שנתו! ומי שעדיין אינו יודע בעצמו – יבחן את עצמו היום בלילה...

מתי יודעים שענין התורה נעשה דבר הנוגע לו – כאשר שנתו נודדת בגלל שאינו מבין ענין בתורה, ולא עוד, אלא שבוכה לאבינו שבשמים (כמו ילד קטן שבוכה לאביו) על כך שלא זכה להבין ענין בתורה...

הן אמת שאין זה הדבר היחיד שחסר לו – חסר לו הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים, בני חיי ומזוני רוויחי, להיותו "ראשי-שיבה" המתפרנס בדוחק וכיוצא בזה; ו"מתוך שיודעין בהקב"ה שאמיתי הוא לפיכך לא כיזבו בו"¹² לומר שהדבר היחיד שחסר לו הוא שאינו מבין ענין פלוני בתורה... אבל אף-על-פי-כן, ברגע זה – אומר יהודי להקב"ה – אינני מדבר ובוכה על צרכים אחרים, אלא על כך שאינני מבין ענין בתורה!...

ואם עדיין לא הגיע לדרגה כזו, שאינו יכול לישון עד שבוכה לאביו שבשמים על כך שאינו מבין ענין בתורה – הרי זו הוכחה שעדיין לא "לקח" את הענין ד"זמן מתן תורתנו" כדבעי!

ט. ביאור הדברים – באותיות פשוטות, ולכל לראש – בנוגע לילדים קטנים, תינוקות של בית רבן, כאמור, שגם אצלם מצינו את הענין ד"יגדיל תורה ויאדיר":

(11) ס"פ שמיני.

(12) יומא ס, ב.

(8) שבת פח, ב. זבחים קטז, א.

(9) אבות ספ"ה.

(10) כש"ט הוספות סקט"ז. וש"נ.

1 ילד קטן הלומד ב"חדר" – יכול ללמוד כדי שאביו ואמו, וכן רבו, יהיו מרוצים ממנו, וכיו"ב. ומובן, שאין
2 כל חסרון בדבר, שהרי אי-אפשר להתחיל עם לימוד התורה לשמה, אלא יש צורך להתחיל באופן ד"שלא
3 לשמה", ובפרט שכוונה זו (לקיים רצון הוריו ורבותיו) יש בזה ענין חיובי מצד עצמו – מצות כיבוד אב ואם,
4 כבוד רבו.

5 אמנם, ביחד עם זה, יש לחנכו ולהחדיר בנפשו את הכרת המעלה והחשיבות דלימוד התורה מצד עצמו (לא
6 רק כדי לשמח את הוריו ומוריו), היינו, שלימוד התורה יהיה נוגע לו באמת, עד כדי כך, שכאשר אינו מבין
7 פרט מסויים בפסוק חומש, או בפירוש רש"י (אם הגיע כבר ללימוד פירוש רש"י) – מצטער מזה, והעדר ההבנה
8 מפריע ומציק לו, עד כדי כך, שגם כאשר עולה על יצועו – אינו יכול להרדם... מפני שהדבר לא נותן לו מנוח,
9 ולכן, רץ לאביו או אמו בבכיה מדוע אינו מבין ענין זה בתורה!...

10 וזוהי הבחינה הפשוטה בדבר, לראות באיזו מדה נוגע לו ענין התורה – בחינה כזו שגם ילד קטן יכול
11 לבחון את עצמו:

12 בסוף היום, לפני שהולך לישון, מעביר במחשבתו את אירועי היום – הוא אמנם אינו שייך לעבודה
13 ד"חשבון-נפש" בקריאת-שמע שעל המיטה, אבל אף-על-פי-כך, יכול הוא לחשוב על המאורעות שהיו במשך
14 היום – ואז רואה הוא איזה דבר נוגע לו, איזה דבר מפריע ולא נותן לו להרדם... האם נמצא במצב כזה שלימוד
15 התורה נוגע ואינפת לו, עד שאינו יכול להרדם בגלל אי-הבנת פרט מסויים בפסוק חומש עם פירוש רש"י!

16 ואם רואה בעצמו שעדיין לא הגיע לדרגא כזו – הרי זו הוכחה שעדיין לא "לקח" את הענין ד"זמן מתן
17 תורתנו" לאמיתתו, שענין התורה יהיה דבר הנוגע לו!

18 י. וכמו כן בנוגע לגדולים – ש"זמן מתן תורתנו" צריך לפעול אצלם שיהיה נוגע להם הענין דלימוד והבנת
19 התורה, וכל זה – ללא כל חילוק מהי עיקר עבודתם, תפקידם ושליחותם בעלמא דין.
20 ולדוגמא – בנוגע לסוגים שונים בישראל:

21 רב, שענינו להורות הלכה למעשה בפועל – הנה נוסף לכך שלומד "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"¹³,
22 ומתייגע לכוון לאמיתתה של תורה, עליו לעסוק גם בלימוד התורה בפני-עצמו, לימוד שאינו נוגע להלכה למעשה,
23 כמו: לימוד עניני קדשים שאינם שייכים בזמן הזה, וכיוצא בזה, ובאופן שהדבר יהיה נוגע לו, ולכן, כאשר ישנו
24 ענין מסויים בתורה שאינו מובן בשכלו (וגם אם אין זה נוגע להלכה למעשה) – מפריע לו הדבר גם כאשר
25 עולה על יצועו, עד שאינו יכול לישון!

26 ראש-ישיבה, שצריך לומר שיעור לפני התלמידים באופן שהדברים יתקבלו אצלם כו' – הרי נוסף לכך שמכין
27 את השיעור באופן של חריפות ופלפול, צריך להיות נוגע לו (לא רק מה שקשור לאמירת השיעור, אלא גם) עצם
28 הענין דלימוד התורה, וכפי שהתבטא פעם ראש-ישיבה ליטאי: אינני יכול ללכת לישון כל זמן שלא ירדתי לסוף
29 דעתם של סומכוס ורבנן – מהו טעם המחלוקת שביניהם...

30 מנהל-ישיבה, שתפקידו לדאוג להחזקת הישיבה, להשתדל להשיג יהודים שיתמכו בישיבה, "תומכיה
31 מאושר"¹⁴, "אל-תקרי מאושר אלא מראשו"¹⁵ – הרי מובן וגם פשוט שצריך להיות מונח במילוי תפקיד זה
32 בכל ישותו, וכאשר חסר משהו בישיבה – נוגע לו הדבר ביותר, ועושה את כל התלוי בו כדי להשלים את
33 החסרון כו'. אמנם, כשנמצאים ב"זמן מתן תורתנו", וכן בימי התשלומין – הרי עבודת היום היא, "לקחת" את
34 התורה, כלומר, שיהיה נוגע לו מה שאינו מבין פשט בדברי ה'תוספות'! – ישנם אמנם עוד אלפי 'תוספות'ן
35 שיתכן שאינו מבינם, אבל אף-על-פי-כך, כאשר למד היום 'תוספות' פלוני ואינו מבין דבר מסויים – אינו יכול
36 לישון בלילה! וכאמור, הסיבה לכך שאינו יכול לישון היא – לא מפני הגרעון במצב הכלכלי של הישיבה, כי
37 אם מפני שאינו מבין את דברי ה'תוספות'!

38 משפיע רוחני, שתפקידו לדאוג ליראת-שמים של תלמידי הישיבה, ובפרט כשמדובר אודות ישיבה חסידית,
39 שבה דורשים דרגא נעלית יותר ביראת-שמים, יראה עילאה, יראת בושת – הרי אין לך דבר גדול מאשר הדאגה

וההשתדלות לתיקון המצב דיראת-שמים; אבל אף-על-פי-כן, התביעה ד"זמן מתן תורתנו" היא – שיהיה נוגע
 לו ענין עצם הענין דלימוד והבנת התורה, היינו, שאינו יכול לישון לא בגלל שחסר ביראת-שמים, אלא בגלל
 שאינו מבין פשט במאמר חסידות או בנגלה בתורה!
 שליח, שהתעסקותו וכל חיותו היא בהפצת המעיינות חוצה – הרי אין לך דבר גדול מזה, שכן, על-ידי-זה
 פועלים את קיום הבטחתו של מלך המשיח שיבוא כאשר "יפוצו מעיינותיך חוצה"¹⁶; אמנם, ביחד עם זה, תובע
 "זמן מתן תורתנו" שלימוד והבנת התורה יהיה דבר הנוגע לו, עד שאינו יכול לישון בגלל שלא הבין ענין בתורה!
 עסקן-ציבורי, שהתעסקותו בצרכי ציבור יש בה עליו אפילו לגבי "תורתם ואומנותם", היינו, לא זו בלבד
 ש"העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדברי תורה"¹⁷, אלא עוד זאת, ש"צרכי רבים עדיף מדברי תורה בתורתו
 ואומנתו"¹⁸ – גם אצלו צריך לפעול "זמן מתן תורתנו" שיהיה נוגע לו ענין התורה, עד שאינו יכול לישון בגלל
 העדר ההבנה בענין מסויים בתורה!
 וכל זה, כאמור, ללא כל חילוק מהו עיקר תפקידו ושליחותו בעולם; יתכן אמנם שכוונת ירידת נשמתו למטה
 היא כדי להיות עסקן-ציבורי, לעסוק בהפצת המעיינות חוצה, להיות ראשי-שיבה או רב וכיוצא בזה [ובפרט
 כאשר נתמנה לתפקיד זה על-ידי אחרים, שאז יוצא מכלל ספק שמא לא העריך את עצמו כנונה ליטול לעצמו
 תפקיד זה...], אבל ביחד עם זה, תובע ממנו "זמן מתן תורתנו", שיהיה נוגע לו עצם הענין דלימוד והבנת התורה.
 ועל-דרך-זה אצל כל אחד ואחד מישראל – לפי ענינו, ובודאי אין צורך להביא דוגמאות נוספות לדבר,
 שהרי הענין פשוט ומובן לכל, ובמילא, יכול כל אחד ואחד למצוא את האופן והדוגמא השייכים אליו.
 יא. מובן וגם פשוט, שאין כוונת הדברים הנ"ל לגרום לרגש של צער כו'; הכוונה היא להיפך – שכל אחד
 ואחד ישתדל לפעול על עצמו להגיע לדרגה כזו שענין התורה יהיה נוגע לו באמת.
 ובלשון חכמינו ז"ל¹⁹: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" – כפי שאומרים
 בהקדמה לפרקי אבות, שמתחילים עוד הפעם בשבת שלאחרי חג-השבועות, לפי ה"יש נוהגין" ללמוד פרקי
 אבות "כל שבתות הקיץ"²⁰ – כלומר, ריבוי התורה ומצוות אינו ענין של "מעמסה" חס-ושלום, כי אם "זכות",
 "לזכות את ישראל", ועל-דרך-זה בעניננו, שכוונת הדברים הנ"ל – "לזכות את ישראל", שיזכו לבוא לדרגה כזו
 שענין התורה יהיה נוגע להם באמת.
 אמנם, עדיין יכולים לטעון: כיצד ניתן בכל זאת לפעול דבר כזה – הרי זו עבודה קשה ביותר? !
 ישנה "עצה" לכך – על-פי מאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו "יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא
 בשר ודם"²¹ (כפי שהובא ונתבאר בתניא²²), ולדוגמא:
 יהודי מכובד, מעוטר בזקן שיבה היורד על מדותיו – כשיגש אליו ילד קטן וישאלנו פשט בפסוק חומש
 עם פירוש רש"י, הרי גם אם אינו "ראשי-שיבה", אלא "סוחר", יתבייש מאד אם לא ידע להשיב לו על שאלתו!
 לכאורה, מה יש ליהודי מכובד להתבייש מילד קטן, הרי "הכל²³ לפי המבייש והמתבייש"?!... אבל
 אף-על-פי-כן, רואים במוחש שדבר כזה גורם לרגש של בושה!
 ובפרט בידעו שדרך הילדים לספר כל דבר לחבריהם, וזאת – לא מתוך זלזול בכבודו חס-ושלום, כי אם
 בתמימות, ומצד גודל התמיהה והפלא שבדבר: אני חשבתי – מספר הילד לחבריו – שרק אני אינני מבין את
 הפירוש בפסוק, וכעת, נוכחתי לדעת, שגם יהודי מכובד בעל זקן שיבה – אינו יודע! ובמילא, כשמתאר לעצמו
 שהדבר יתפרסם בכל "גן-הילדים"... בודאי יתבייש ביותר!
 ובכן, תהיה זו הסיבה לכך שנוגע לו שאינו מבין ענין בתורה, בבחינת "יהא מורא שמים עליכם כמורא בשר

(20) לשון אדה"ז בסידור לפני פרקי אבות.

(21) ברכות כה, ב.

(22) פמ"א (נז, סע"א).

(23) ב"ק רפ"ח. וש"נ. רמב"ם הל' חובל ומזיק רפ"ג. טושו"ע

חומ"מ סת"כ סכ"ד.

(16) אגה"ק דהבעש"ט הידועה – נדפסה בסו"ס בן פורת יוסף,

ובריש ס' כש"ט.

(17) ירושלמי ברכות רפ"ה. רמב"ם הל' תפלה פ"ו ה"ח.

(18) לחם משנה הל' ק"ש פ"ב ה"ה. וראה לקו"ש חט"ז ע' 380,

ובהע' 47 שם. ח"כ ע' 248 הע' 40. וש"נ.

(19) מכות כג, רע"ב – במשנה.

- 1 ודם; ו"מתוך שלא לשמה בא לשמה"²⁴ – שיהיה נוגע לו באמת ענין התורה מצד-עצמו. ומובן, שלא יהיה
2 צורך באריכות-זמן כדי שיבוא לדרגא ד"לשמה" – מכיון ש"זמן מתן תורתנו" מסייעו.
- 3 ואותם ה"למדנים" שיוסיפו להקשות ולשאול: מהי ההוכחה והראיה לכך ש"עצה" הנ"ל אכן תועיל? – ינסו
4 זאת בעצמם... ואז יווכחו לדעת שהדבר מועיל עוד יותר ממה שנאמר כאן!
- 5 יב. והנה, כל האמור לעיל שייך גם לפעולה והתעסקות בהפצת היהדות:
6 כאשר מדברים עם יהודי כדי לפעול עליו להתקרב ליהדות, תורה ומצוותיה, על-ידי עניני ה"מבצעים" כו',
7 ישנה דרך קלה יותר לפעול עליו – כאשר ישפיעו עליו ללמוד תורה באופן של הבנה והשגה.
- 8 ובפשטות: כדי לפעול על יהודי לקיים מצוה מתוך קבלת-עול – דרושה יגיעה והשתדלות מיוחדת כו'; אמנם,
9 כאשר ידברו עמו אודות לימוד התורה באופן של הבנה והשגה – הרי להיותו אדם שכלי שמעוניין וחפץ בענינים
10 שכליים, יהיה נקל יותר לפעול עליו להעסיק את שכלו בשכל התורה.
- 11 מובן וגם פשוט, שיש צורך להבהיר לו שבכך אינו יוצא ידי-חובתו, שכן, התכלית והמטרה דלימוד התורה
12 הוא – "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"²⁵, קיום כל תרי"ג מצוות התורה, וז' מצוות דרבנן, ואדרבה: קיום
13 המצוות צריך להיות באופן דהקדמת נעשה לנשמע; אבל אף-על-פי-כן, מכיון שאי-אפשר להתחיל בכל הענינים
14 בעת ובעונה אחת, מתחילים בענין אחד, ובנידון-דידן – בבואנו מ"זמן מתן תורתנו" – לימוד התורה, שבענין
15 זה נקל יותר לפעול עליו, והרי "מצוה גוררת מצוה"²⁶, עד שיבוא לקיום כל התורה ומצוותיה בשלימות²⁷.
- 16 יג. ויש להוסיף ולקשר ענין זה עם פרשת השבוע – "נשא את ראש", וכן עם הפרשה שהולכים לקרוא
17 בתפילת מנחה – "בהעלותך את הנרות":
18 "נשא" – הוא ענין של הגבהה והרמה, ובזה גופא – "נשא את ראש", היינו, שמגביהים ומרימים את בחינת
19 ה"ראש".
- 20 ובנידון-דידן: כאשר הפעולה עם הזולת היא בנוגע לענין של מעשה בפועל – הרי זה קשור עם הגבהת
21 והרמת אברי המעשה שלו, מה-שאינ-כן כאשר פועלים עליו לעסוק בתורה – הרי זה הענין ד"נשא את ראש",
22 היינו, הגבהת והרמת הראש, שמונח בתורתו של הקב"ה, ובדרך ממילא נעשית כבר הגבהת והרמת הגוף כולו,
23 ואין צורך ביגיעה והשתדלות מיוחדת לדבר עוד פעם ועוד פעם כו', שכן, מאליז ימשך ללימוד התורה וקיום
24 מצוותיה.
- 25 וזהו מה שלאחרי "נשא את ראש" קורין בתורה "בהעלותך את הנרות", שפירושו "עד שתהא שלהבת עולה
26 מאליה"²⁸ – להורות שעל-ידי הפעולה ד"נשא את ראש", אזי נעשה הענין ד"בהעלותך את הנרות", היינו,
27 שהדלקת "נר הוי' נשמת אדם"²⁹ שבו היא באופן ד"שלהבת עולה מאליה", מבלי שיצטרך ליגיעה והשתדלות
28 נוספת.
- 29 יד. ויהי-רצון אשר על-ידי מעשינו ועבודתנו בענין ד"נשא את ראש", שפועלים אצל כל אחד ואחד מישראל
30 שראשו ומוחו מונחים בתורה – נזכה בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שאז יהיה
31 הענין ד"נשא את ראש" דבני ישראל בתכלית השלימות.
- 32 ואז יהיה גם הענין ד"בהעלותך את הנרות", כדאיתא במדרש³⁰: "אני מראה לכם נרות של ציון", היינו,
33 שזוכים לראות את נרות המנורה דבית המקדש השלישי, ביחד עם קיום היעוד "יראה אל אלקים בציון", בארצנו
34 הקדושה, בירושלים עיר הקודש. ובבית המקדש, שיבנה במהרה בימינו ממש...
- 35 לט...בהמשך להמוזכר לעיל אודות ב' האופנים דלימוד התורה, ובכללות, החילוק שבין "רב"
36 ל"ראש-ישיבה" – הרי כאן המקום לעורר על ענין הנוגע לרבנים ורבנות בכלל. ובהקדמה:

(27) ראה בארוכה שיחת ש"פ בראשית (ב) סל"ד ואילך. ש"פ נח
סי"ח ואילך. ועוד.
(28) פרש"י ר"פ בהעלותך. וראה רמב"ם הל' שבת פ"ג הי"ט.
(29) משלי כ, כז. וראה תניא פ"ט.
(30) יל"ש ר"פ בהעלותך.

(24) פסחים נ, ב. וש"נ. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. רמב"ם הל' ת"ת
פ"ג ה"ה. הל' תשובה פ"י ה"ה. טוש"ע יו"ד סרמ"ז ס"ב. הל' ת"ת
לאדה"ז פ"ד ס"ג.
(25) קידושין מ, ב. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג. פ"ג ה"ג.
הל' ת"ת לאדה"ז שם.
(26) אבות פ"ד מ"ב.

- ידוע שחג-השבועות היה נקרא בליובאוויטש בשם "חג המצות" – מכיון שלקראת חג-השבועות היו מגיעים לליובאוויטש הרבנים, מורי צדק (מו"צ), אשר לא היו יכולים לעזוב את עירם לקראת חג-הפסח, בגלל ריבוי השאלות הקשורות עם הלכות פסח, וכיוצא בזה בנוגע למועדי חודש תשרי, שבהם כמה וכמה דינים מיוחדים, אלא לקראת חג-השבועות, ש"אין בו הלכות מיוחדות" (מלבד ההלכות הנוהגים בכל יום טוב)⁵⁷. והרי גם כיום משתדלים (בכל מה דאפשר) שתהיה ההנהגה כמו בליובאוויטש.
- ובהתאם לכך, בעמדנו בסיום וחזרת ימי התשלומין דחג-השבועות – "חג המצות" – הרי זה הזמן המתאים לעורר אודות ענין הנוגע למצב הרבנות:
- זכינו – בעזר השם – למצב שלימוד התורה (בכלל) הולך ומתרבה, נוסדו ישיבות חדשות, וניתוספו ספסלים בבית המדרש, אשר בהם יושבים והוגים בלימוד התורה בהתמדה ושקידה.
- אמנם, סדר הלימוד בישיבות הוא – באופן של שקלא-וטריא ופלפול, "יגדיל תורה ויאדיר"⁵⁸, "דרוש וקבל שכר"⁵⁹; ואילו בנוגע ללימוד הלכה למעשה, "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"⁶⁰, כדי שיהיו ראויים לפסוק ולהורות הלכה בישראל – רבה העזובה, לדאבונו, והמצב הולך ומתדרדר, ובמקומות רבים – בארץ ישראל ובחוץ לארץ – חסרים רבנים ומורי-הוראה שיוכלו לפנות אליהם כדי לפסוק הלכה למעשה.
- שאלתי פעם "ראש-ישיבה": היתכן שבישיבות לא מטפחים את נושא הרבנות? והשיב: תפקידה של הישיבה – להעמיד "גדולים בישראל"... ולא "רבנים"!!
- ולכן, יש לעורר אודות הצורך וההכרח והנחיצות הכי גדולה – להנהיג בישיבות (גם) סדר לימוד "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא", לסדר כיתות ושיעורים מיוחדים, "בתי-מדרש להוראה", וכיוצא בזה, שבהם ישימו דגש מיוחד על לימוד הלכה למעשה, על מנת להעמיד מהם רבנים ומורי-הוראה בפועל ממש.
- וכפי שראינו בהנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו במדינה ההיא, כאשר היו רדיפות על כל ענין של יהדות, והיה צורך במסירות-נפש ממש על כל פעולה ופעולה – הנה בד בבד עם ההשתדלות והמסירות-נפש בהחזקת והקמת ישיבות, השתדל ומסר את נפשו להקים "בית מדרש לרבנים"⁶¹, וזאת, מפני גודל הנחיצות שבדבר, לא פחות מאשר הנחיצות בישיבות.
- מ. כדי להעמיד רבנים ומורי-הוראה – דרושים כמה וכמה תנאים, ובכללות – ג' תנאים:
- א) עצם הלימוד דהלכה למעשה, בהתמדה ושקידה, עד לקבלת סמיכה – "יורה יורה", או גם "דין ידין" – מרב מוסמך.
- ב) שימוש אצל רב מורה-הוראה בפועל, כלומר, נוסף על לימוד וידיעת הלכה למעשה, יש צורך לשהות במחיצתו של רב מורה-הוראה, ולראות את הנהגתו בפסקי-הלכות בפועל. ובלשון הגמרא⁶²: "אפילו קורא ושונה ולא שימש תלמידי חכמים – זהו עם הארץ".
- ג) יישנו מושג של שימוש תלמידי חכמים – לשמש את החכמים, על-דרך "מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא"⁶³, וכיוצא בזה⁶⁴. ומובן, שזהו ענין נעלה וחשוב, ובלשון חכמינו ז"ל⁶⁵: "גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה", אבל ביחד עם זה, מובן וגם פשוט שהולכת בגדי הרב לבית המרחץ, או הדבקת בולים ומשלוח מכתבים, ואפילו תרגום דרשתו של הרב לשפת המדינה, וכיוצא בזה – אינה מכשירה אותו להיות רב ומורה-הוראה בישראל!... הוא יקבל אמנם את שכרו, בעולם הזה ובעולם הבא כו', אבל אין לזה כל קשר עם "רבנות". הכוונה היא, איפוא, לשימוש ברבנות אצל רב מורה-הוראה, כנ"ל.
- ד) ובהקדמה לכל זה – הוספה מיוחדת בענין דירתא-שמים, כלומר, נוסף על הענין דירתא-שמים כהקדמה ללימוד התורה בכלל, ובלשון חכמינו ז"ל⁶⁶: "ברכו בתורה תחילה"⁶⁷, היינו, שלימוד התורה צריך להיות חדור

(63) עירובין כז, ב. וש"נ.

(64) ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ח.

(65) ברכות ז, סע"ב.

(66) ב"מ פה, רע"ב.

(67) ראה ב"ח או"ח סמ"ז. לקו"ש חט"ו ע' 3. וש"נ.

(57) לשון אדמו"ר הזקן בשו"ע או"ח סתכ"ט ס"ב.

(58) ישע"י מב, כא. וראה חולין סו, ב. נדה נא, ב.

(59) ראה סוטה מד, א. וש"נ.

(60) יומא כז, א.

(61) ראה לקו"ש חט"ז ע' 144 ואילך.

(62) סוטה כב, א.

1 בהכרה שזוהי תורתו של הקב"ה ("ונתן לנו את תורתו . . . נותן התורה"), לימוד מתוך יראת-שמים – הרי בנוגע
2 לפסק-הלכה למעשה בפועל נוגע הענין דיראת-שמים ביותר וביותר, לדעת ולהרגיש את גודל האחריות המוטלת
3 עליו שה'פסק דין' שלו יהיה מכוון לאמיתתה של תורה, מכיון שעל-פי פסק-דין זה יתנהגו במעשה בפועל
4 (כמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו⁶⁸). – בנוגע לעצמו, יש לו אפשרות לחזור ולשקול את הענין פעם נוספת.
5 מה-שאין-כן בנוגע לזולת – הרי לאחר ה'פסק דין', יוצא הדבר מרשותו, ובא לידי מעשה בפועל. ובמילא,
6 מובן עד כמה גדולה האחריות המוטלת עליו.

7 ולכן, כאשר מעמידים רבנים ומורי-הוראה – יש להקפיד על כל התנאים הנ"ל כדי שלא יהיה, חס-ושלום,
8 מצב ד"תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה⁶⁹; ולאידך, כשרואים ש"הגיע להוראה", יש להשתדל שאכן יהיה
9 מורה-הוראה בפועל, שהרי כשם ששוללים את ההנהגה ד"תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה", כמו כן שוללים
10 את ההנהגה ד"תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה⁶⁹.

11 מא. ענין הנ"ל נוגע גם לאלו המכהנים כבר בתור רבנים ומורי-הוראה בפועל:
12 בעניני טוב וקדושה – ניתן תמיד להוסיף ביתר שאת וביתר עוז. וכן בענינינו, שגם רבנים ומורי-הוראה
13 יכולים להוסיף בכל הקשור ללימוד ופסקי הלכות.

14 בנוגע לסמיכת חכמים: נוסף לכך שכבר קיבל סמיכת חכמים – כדאי ונכון להוסיף בלימוד הלכה למעשה,
15 ואז, להבחין ולקבל סמיכה מרב גדול יותר.

16 וכן בנוגע לשימוש: נוסף לכך שהיה לו שימוש אצל רב מורה-הוראה בפועל – כדאי ונכון שיהיה לו שימוש
17 אצל רב ומורה-הוראה הבקי ומתמחה במיוחד בשטח מסויים, אם זה בעניני "אורח-חיים", "יורה דעה", "חושן
18 משפט" או "אבן העזר", שכן, רב שעוסק ומתמחה במיוחד בשטח מסויים, גדול כחו בהוראה בשטח זה,
19 ועל-דרך "הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני"⁷⁰, לפי ש"שמואל היה רגיל תמיד לפסוק דינין, ולכן היה
20 מדקדק בהן ויורד לעומקן ומשכיל על כל דבר אמת, וכן רב היה רגיל לדקדק בהוראת איסור והיתר, לכך סמכו
21 על הוראותיו לעניני איסור והיתר"⁷¹.

22 זאת ועוד: תפקידו של הרב משתנה בהתאם למצב המקום שבו מכהן ברבנות, שכן, רב שמכהן בעיירה
23 קטנה, אין להשוות את האחריות המוטלת עליו, הקשיים שעמהם עליו להתמודד, וכיוצא בזה – לאלו שאצל
24 רב המכהן בעיר גדולה, כמובן וגם פשוט. ולכן, אם היה לו שימוש אצל רב בעיירה קטנה – עליו להשתדל
25 לקבל גם שימוש אצל רב המכהן בעיר ואם בישראל.

26 ועוד ענין בזה:

27 בעקבות חידוש והתפתחות הטכניקה בשנים האחרונות – נתעוררו כמה וכמה שאלות חדשות בעניני הלכה
28 למעשה, שלא היו בדורות שלפנינו. ומובן, שכדי לפסוק הלכה בענינים כאלו – צריכים לדעת תחילה את אופן
29 הפעולה של אותו מכשיר מסויים (וכיוצא בזה) שאודותיו מתעוררת השאלה, ורק אז יכולים לגשת
30 לפסק-ההלכה.

31 ועל-דרך שאמר רב "י"ח חדשים גדלתי אצל רועה בהמה כדי לדעת איזה מום קבוע ואיזה מום עובר"⁷².
32 והגע עצמך: לאחר שהיה רב בדרגת גדול בתורה, ראש-ישיבה וכו' – הקדיש מזמנו ועיסוקיו כ"ראש-ישיבה",
33 והלך לשהות במחיצתו של "רועה בהמה" במשך י"ח חודש, כדי שיהיה "בקי במומיו"!

34 [(כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר): בוודאי אין לגשת לבד לבהמה כדי ללמוד על מומין, שהרי ישנו החשש
35 ד"כי יגח שור" ... כפי שיסביר גם בן חמש למקרא... כי אם ללכת ל"רועה בהמה" כו'.]

36 ומזה מובן גם בענינינו, שכדי לפסוק בענינים הקשורים עם התפתחות הטכניקה – יש ללמוד ולדעת את כל
37 מה שקשור לאופן פעולתו של המכשיר וכיוצא בזה.

38 [מובן וגם פשוט שההכרעה בענינים אלו היא פסק-דין של הרב, פסק-דין של תורה, אלא שכדי שיוכל לפסוק

(70) בכורות מט, ב.
(71) רא"ש ב"ק פ"ד ס"ד.
(72) סנהדרין ה, ב.

(68) ע' תו וע' תכ ואילך.
(69) סוטה שם. ע"ז יט, רע"ב. רמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ד. טוש"ע
י"ד סרמ"ב ס"ג-יד.

בענין זה – עליו לברר את העובדות המעשיות אצל אלו הבקאים בשטח זה. דוגמא לדבר – "דינא דמלכותא דינא"⁷³, או ענינים מסויימים התלויים בהנהגת "תגרי לוד"⁷⁴, שאין זה אלא מפני ש"תורה" קובעת פסק-דין שבענינים אלו יש להתנהג באופן האמור.⁷⁵

וכמו כן מובן, שגם ה"שימוש" בענינים אלו צריך להיות אצל רב מורה-הוראה שעסק בענינים אלו.

מב. ולכן:

טוב ונכון שכל רב ומורה-הוראה יחזור ויבדוק – בינו לבין עצמו, כמובן, שלא לפגוע חס-ושלום בכבוד הרבנות – ממי קיבל סמיכת חכמים והיכן קיבל שימוש חכמים, ובהתאם לכך, ישתדל להוסיף עוד יותר בלימוד הלכה למעשה, להבחין שנית אצל רב גדול יותר, וכן לקבל שימוש אצל רב הבקי ומתמחה יותר בשטח זה או אחר.

ובהדגשה – כאמור – שיש להזהר ולהקפיד על מוסד הרבנות, ובפרט בעיני ה"בעלי-בתים" שצריכים להיות תחת מרותו והנהגתו, שכן, הנהגתו של רב בישראל צריכה להיות בכל התוקף, אמנם, במדת הענוה והביטול, אבל ביחד עם זה – בכל התוקף, על-דרך שאמר משה רבינו: "ואם בריאה יברא ה'"⁷⁵, ודרשו חכמינו ז"ל⁷⁶: "אם בריאה... מוטב, ואם לאו – יברא ה'"... ומזה מובן בנוגע לכל רב בישראל, שנקרא על שם משה, "משה שפיר קאמרת"⁷⁷ (כמבואר ב'תורה אור'⁷⁸).

ומטעם זה – אין צורך שהדבר יהיה בפרסום, ואדרבה כו', דבר זה צריך להיות אצל הרבנים בינם לבין עצמם, כלומר, יש למנות רב (או ועדה של רבנים) שיערוך בדיקה אצל הרבנים, ממי קיבלו סמיכה, והיכן קיבלו שימוש, ובמקרה הצורך – יעבור בחינה נוספת, וישתדל לקבל שימוש כו'.

ופשיטא, שאין כאן ענין של פגיעה בכבודו של זה או אחר, כי אם ענין הדרוש לתיקון מצב הרבנות.

מג. ובהמשך להמדובר אודות השמירה על כבוד הרבנים – יש להבהיר ולהזהיר שכל המדובר כאן אינו שייך בכלל ל"בעלי-בתים", אשר תפקידם לדאוג לפרנסתו של הרב, להרוויח הרבה כסף כדי לתת הרבה צדקה, ולא להתערב בעניני רבנות; ענין זה נוגע, כאמור, לרבנים ומורי-הוראה, והם בעצמם ידאגו לכך. ועוד ענין – שיש צורך להזהיר אודותיו: ישנם כאלו שמנסים לנחש שכוונת הדברים לפלוני, וחושבים כבר כיצד להתייחס אליו, ומה לומר לו בעקבות דברים אלו. ובכן, הנני חוזר ומבהיר שאף אחד לא יאמר שכוונת הדברים היתה לפלוני או לפלוני, שהרי לא הוזכרו שמות כלל, ולא דובר אודות מישהו פרטי, כי אם אודות כללות הענין.

ידוע הפתגם שאמר אדמו"ר ה'צמח צדק' שהוא כמו "כובעין" שעושה "כובע" ומניחו בקרן זוית, ואחר-כך בא מישהו ומודד אם ה"כובע" מתאים אליו, ואכן, אליו התכוון ה'צמח צדק'!... אמנם, פתגם זה נאמר אודות אדמו"ר ה'צמח צדק', בהיותו בליובאוויטש, בחצי כדור העליון וכו', אבל בדורנו זה – יש להזהר ביותר שלא יתפרשו הדברים באופן בלתי-רצוי, ובלשון המשנה בפרק דשבת זז⁷⁹: "חכמים הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים כו'", ובפרט לאחר שהענין ד"שמא... תגלו" (ביחס לענין הגלות) – נעשה לדבר ודאי, שהרי נמצאים בגלות... ובמילא, דרושה זהירות יתירה בכל זה.

ואלו שיפרשו את הדברים שכוונתי לפלוני וכו' – להוי ידוע שאין לדבריהם שום יסוד כלל וכלל, וכאמור, שהמדובר הוא בנוגע לכללות הענין, ולא אודות מישהו פרטי.

זאת ועוד: עצם ההתערבות בענינים אלו (גם שלא בשמי) – מביאה למצב דהיפך השלום. ומה שטוענים שכוונתם אינה אלא "לשם שמים" (לתקן את המצב כו') – הרי:

(א) בכגון דא, אין נפקא-מינה מהי המחשבה והכוונה, כי אם – התוצאה בפועל, ובנוגע לפועל – סגנון דיבורם וכו' מביא לידי היפך השלום.

77 שבת קא, ב. וש"נ.

78 יתרו סח, ג.

79 פ"א מ"א.

73 גיטין י, ב. וש"נ.

74 ב"מ מט, ב – במשנה.

75 קרח טז, ל.

76 סנהדרין קי, א.

- 1 (ב) ולא עוד, אלא שיתכן שעושים זאת מצד טבעם הרע, שנהנים לרדת להצר ולהעיק לזולת, וכפי שמבאר
2 כ"ק מו"ח אדמו"ר בדרושי חתונה⁸⁰ בנוגע לטבעו של איש הרע – ש"גם למקורביו ובני ביתו, הגם שאוהבם
3 אהבת נפש ומתעלס עמהם, מכל-מקום, הוא מיצר ומעיק להם בכל מה שביכלתו . . . ומוצץ את דמם כעלוקה".
4 יש לך טבע כזה – תכנס לחדרך ותכסוס את הצפרנים בשיניך ("גיי אריין אין דיין צימער און ביים די
5 נעגל")... ואז, תהיה גם תועלת בדבר – שלא יהיו לך "צפרניים" לדקור את הזולת!... ובכל אופן, יש לקצר
6 ולסיים דברים הנ"ל, כדי שלא ישתו התלמידים הרעים כו'.
- 7 מד. ונחזור לענייננו – שיש צורך לעורר (וכפי הנראה, יהיה צורך לעורר אודות ענין זה עד ביאת גואל
8 צדק) אודות חיזוק מצב הרבנות, ובעיקר, שישימו דגש מיוחד בישיבות על לימוד הלכה למעשה, כדי להעמיד
9 רבנים ומורי-הוראה בישראל.
- 10 ועל-פי מה שכתוב⁸¹ "כי מציון תצא תורה גו'" – תתחיל ההתעוררות בענין זה על-ידי רבנים ומורי-הוראה
11 המכהנים בארץ הקודש. ולכן, מכיון שנמצאים כאן כמה רבנים ומורי-הוראה מארץ הקודש – יאמרו "לחיים"
12 על משקה, כדי לקשר את הדברים עם ענין של מעשה בפועל⁸², ויקחו מה"משקה" לארץ הקודש, על מנת לחלק
13 במקומות המתאימים, ובעיקר – לעורר על הדברים הנ"ל.
- 14 ומתמציתה של ארץ ישראל שותה כל העולם כולו⁸³ - שיש לפעול בכל האמור גם בחוץ לארץ.
- 15 ויהי-רצון שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" – בגאולה האמיתית
16 והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד⁸⁴ "ואשיבה שופטיך כבראשונה גו'" – סנהדרין גדולה, אשר
17 "בטבריא עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש"⁸⁵.
- 18 וכאמור, יגשו עתה הרבנים ויאמרו "לחיים", ויבחרו מביניהם אחד שיקח את בקבוק המשקה כו'. ויהי-רצון
19 שבקרוב ממש נזכה לקיום דבריו של אדמו"ר הזקן – כמובא בהמשך הידוע⁸⁶ של אדמו"ר מהר"ש: "יהי רצון
20 שנזכה לשנות כשיהיה כולה משקה".
- 21 [כ"ק אדמו"ר שליט"א מזג "לחיים" לרבנים שליט"א דארץ הקודש, ואחר-כך נתן את הבקבוק להרב דוד
22 שי' חנוזין. אחר-כך אמר: ינגנו עתה ניגון רבני – "אין אדיר כה". אחר-כך אמר: נמצאים כאן אלו שבאו
23 ממדינת צרפת, וכרגיל, ינגנו את הניגון שלהם – "האדרת והאמונה"...]
- * * *
- 24 מט. ...ומהענין דאהבת ישראל – "כלל גדול בתורה"¹¹⁰ – באים לשאר עניני ה"מבצעים":
25 חינוך עצמו וחינוך זולתו, תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים – יבנה וחכמיה, נרות שבת קודש
26 ויום טוב, כשרות האכילה ושתייה, טהרת המשפחה, ואות באחד מספרי תורה הכלליים, וכן לימוד השיעורים
27 הקבועים בחומש תהלים ותנאי – חת"ת, וכן לימוד שיעור יומי ברמב"ם.
- 28 ועל-ידי מעשינו ועבודתינו בכל ענינים אלו – זוכים בקרוב ממש לקיום היעוד שבו מסיים וחותם הרמב"ם
29 את ספרו: "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".
- 30 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לשליח ציבור שי' לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו".
31 אחר-כך הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(84) ישע"י א, כו.
(85) רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד הי"ב.
(86) ד"ה וכנה תרל"ז רפמ"ו.
(110) תו"כ ופרש"י קדושים יט, יח.

(80) סה"מ קונטרסים ח"א כד, ב.
(81) ישע"י ב, ג.
(82) ראה דרשות הר"ן דרוש ב. וראה רמב"ן לך לך יב, ו. לבוש
על הרקנטי לך לך שם.
(83) ראה תענית י, רע"א.

לקוטי שיחות פרשת נשא כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

29 פרטית בהתאם לשבטו, כמוסבר שם בהרחבה⁵].

ב.

30
31 **השאלות על הענין הכללי שברמזים**
32 אך יש להבין: מובן, שהרמזים שבכל פרטי הקרבנות
33 של כל נשיא אינם סתם אוסף של ענינים, אלא פרטים
34 שונים של נקודה כללית אחת. ואכן, רואים במדרש⁴ שלפני
35 פירוט הרמזים של כל נשיא, הוא מקדים את הנקודה
36 הכללית של רמזי נשיא זה (נחשון – "על סדר המלוכה",
37 נתנאל – "על שם התורה", וכדומה) –
38 ואילו ברמזים שמביא רש"י אין נראה, לכאורה, שהם
39 פרטים של אותו כלל?

40 במדרש⁶ יש דעה שכל מה שהקריבו הנשיאים הוא
41 "כנגד הדורות שהיו מאדם הראשון ועד המשכן וכנגד
42 המצוות שנצטוו", כפי שמוסבר שם אחר-כך, ש"קצרת
43 כסף" רומזת לאדם הראשון, "מזרק" לנח, וכו'.
44 לכאורה, ניתן היה לומר, שזוהי הנקודה הכללית של
45 הרמזים שמביא רש"י, כפי שהוא מפרט אחר-כך את
46 הדורות (אדם הראשון ותולדותיו, נח ותולדותיו, שבעים
47 אומות, האבות, יוסף משה ואהרן) ו"מצוות שנצטוו"⁷
48 (תורה, עשרה הדברות, תרי"ג מצוות, תורה נביאים
49 וכתובים וכו').

50 אך עדיין קשה⁸: (א) שאלת מהר"ל⁹ – מהו הקשר בין
51 "שנות אדם הראשון ונח" לענינו (חנוכת המזבח
52 והמשכן)? (ב) לפי זה היו הקרבנות ורמזיהם צריכים
53 להיות לפי סדר הדורות, ומדוע מפרידים בין נח לאברהם
54 וכו' ב"כף אחת... כנגד התורה..." – השייכת לתקופת משה
55 ואהרן?

ג.

56 **שתי שאלות נוספות על רש"י**
57 בנוסף לכך יש להבין:
58

א.

הרמזים שמציין רש"י בקרבנות הנשיאים

1 בפרשת קרבנות הנשיאים, אצל הנשיא השני¹, מביא
2 רש"י "מיסודו של רבי משה הדרשן", שפרטי קרבנות
3 הנשיאים רומזים לענינים שונים:

4 "קצרת כסף" היא "בגימטריא תתק"ל כנגד שנותיו של
5 אדם הראשון", "מזרק אחד כסף" – "על שם נח...", "כף
6 אחת – כנגד התורה", "פר אחד .. איל אחד כבש אחד"
7 הם כנגד האבות, "שעיר עזים – לכפר על מכירת יוסף"
8 "ולזבח השלמים בקר שנים – כנגד משה ואהרן", "אילים
9 עתודים כבשים" הם "כנגד כהנים ולוויים וישראלים...".

10 מדוע בכלל מציין רש"י את הרמזים שבקרבנות
11 הנשיאים, שהם רמז ודרוש, בעוד אשר פירושו הוא בדרך
12 הפשט? ואם עליו לעשות זאת, מדוע דוקא אצל הנשיא
13 השני ולא אצל הנשיא הראשון?

14 כבר הוסבר פעם בהרחבה², שרש"י מביא זאת מפני
15 שקשה לו, מדוע חוזרת התורה אצל כל נשיא בפני עצמו
16 (שתיסענשרה פעמים), על כל פרטי הקרבנות, בעוד שהם
17 הביאו את אותם הקרבנות, ודי היה אם החל מהנשיא השני
18 היתה התורה אומרת אצל כל נשיא, שקרבנותיו הם כשל
19 הנשיא הראשון.

20 לפיכך מסיק רש"י שלכל נשיא היו בהבאת קרבנו
21 כוונות ורמזים שונים בהתאם למהות שבטו. בכך שונה
22 קרבנו של כל אחד מן הנשיאים, ולכן חוזרת התורה על
23 פרטי הקרבנות של כל נשיא בפני עצמו³.

24 [רש"י מביא רק רמז אחד לכל סוג קרבן כדי לתרץ את
25 החזרה אצל כל השבטים, שתיסענשרה פעמים, לא
26 כמדרש⁴ שבו נמצא אצל כל נשיא רמז אחד לאותו סוג
27 קרבן, מפני שכל רמז שמביא רש"י הוא ענין כללי הנחלק
28 לפרטים שונים, ולכל נשיא היתה ברמז כללי זה כוונה

(1) פרשתנו ז, יט ואילך.

(2) ראה לקו"ש [המתורגם] חלק ח' ע' 43. וראה דברי דוד לרש"י (שם, כא).

(3) ראה רמב"ן (שם, ב). בחיי (שם, פד). ועוד.

(4) רבה פ"ג יד ואילך.

(5) לקו"ש שם ע' 44 ואילך. וראה שם, שעפ"ז מתורגם ג"כ: (א) מה שכל הנשיאים הביאו אותם הקרבנות, אף שכל אחד הקריב "לפי דעתו" (לשון המדרש שם), וכללות העצה להתנדב קרבנות הללו היתה של (נשיא אחד של בני יששכר (רש"י שם, יח). (ב) מה שרש"י הביא הרמזים דיסודו של ר"מ הדרשן ולא דבמדב"ר (כי כו"כ מהרמזים שבבמדב"ר אינם ענינים המתחלקים

לפרטים, ע"ש).

(6) שם פ"ד, יב.

(7) הכוונה ב"מצות שנצטוו" במדרש שם היא (גם) למצות שנצטוו אדה"ר

ונח (ע"ש) – והכוונה בפנים (ברש"י) היא למצות שנצטוו בהן ישראל. וראה הערה הבאה.

(8) נוסף לזה, שמכיון שלרש"י ה"מצות שנצטוו" לא קאי על מצות של אדה"ר כו' (כבמדרש) – כנ"ל הערה הקודמת – הרי "כנגד הדורות כו'" ו"כנגד המצות שנצטוו" הם ב' ענינים שונים (ולא כלל אחד).

(9) גו"א עה"פ.

שב"חמש הדברות..." אין הוא מתכוון לעשרת הדברות
החרות על לוחות האבנים, אלא לכתובות בחומש
כחלק של חמשה חומשין, תורה שבכתב¹⁴, שהרי
הלוחות ניתנו לפני "חמשה חומשין", ורש"י היה צריך
למנות את שתי ה"חמשיות" של עשרת הדברות לפני
חמשה חומשין¹⁵.

אין זה סותר את דברי רש"י על "חמש הדברות
הכתובין על לוח אחד וחמש הכתובין על השני", מפני
שחלוקת עשרת הדברות לשני לוחות איננה רק בכתיבתן
הגשמית על שני לוחות נפרדים, אלא חלוקה בתוכן¹⁶:

חמשת הדברות הראשונים הם בעיקר מצוות עשה (כי
לא... על פני" ו"לא תשא את שם הוי' אלקיך..." הם
סעיפים של "אנכי הוי' אלקיך"¹⁷), וחמשת האחרים הם
מצוות לא תעשה¹⁸. אפשרות נוספת: הראשונים הם בעיקר
בין אדם למקום (גם כיבוד אב ואם קשור ל"בין אדם
למקום" – שלשה שותפין¹⁹, כמאמר חז"ל²⁰ "השווה
הכתוב כיבוד אב ואם לכבוד המקום") והאחרים – בין
אדם לחברו²¹].

יש, אפוא, להבין: אם כבר יש רמז ל"חמשה חומשין",
ולא רק ל"תורה" באופן כללי, לשם מה יש צורך ברמז
נוסף לעשרת הדברות הכתובים ב"חמש חומשין"?

ה.

קושי כללי על הפירוט של קרבנות הנשיאים
כדי להבין זאת יש להקדים שאלה כללית על קרבנות
הנשיאים:

קרבנות אלו של הנשיאים לא היו נדבה למשכן בכלל,
כעגלות וכדומה²², אלא "לחונות המזבח", שנעשתה דוקא
על-ידי מה שהקריבו על המזבח – ה"סולת כלולה בשמן
למנחה", "קטורת", ועולה, חטאת ושלמים.

אם כך, צריך להבין מדוע לא מתחילה התורה בפירוט
סוגים אלו שהוקרבו על המזבח אלא ב"קרבנו קערת כסף
אחת... מזרק אחד..."²³, תוך הרחבה ופירוט משקלם של

1 (א) על "כף אחת עשרה זהב"¹⁰ מפרש רש"י: "כף אחת
2 – כנגד התורה שננתנה מידו של הקב"ה, עשרה זהב – כנגד
3 עשרת הדברות". אחר כך הוא אומר על "אילים עתודים
4 כבשים"¹¹: "... וכנגד תורה נביאים וכתובים, שלש
5 חמשיות כנגד חמשה חומשין וחמש הדברות הכתובין על
6 לוח אחד וחמש..." – לשם מה יש צורך בשני קרבנות
7 הרומזים על התורה, ובשניים הרומזים על עשרת הדברות?
8 (ב) מלשון רש"י על "אילים עתודים כבשים" – "כנגד
9 כהנים ולויים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים"
10 (ולא – "דבר אחד כנגד תורה..."¹², או "ויש אומרים...")
11 מובן, שאין אלה שני פירושים לרמז של "ג' מינים", אלא
12 זהו פירוש אחד: הרמז של "ג' מינים" כולל את "כהנים
13 ולויים וישראלים" ביחד עם "תורה נביאים וכתובים",
14 ותמזה: כיצד יכולים שלשה מינים לרמוז לשישה דברים?

ד.

15 לשם מה רמז מיוחד על "חמש חומשין... ורמז
16 מיוחד על עשרת הדברות"?
17 לאחר שמסביר רש"י את הרמז של "ג' מינים", אילים
18 עתודים וכבשים, הוא מסביר את הסיבה לכך שהביאו
19 דוקא "חמשה" מכל מין: שלש חמשיות כנגד חמשה
20 חומשין וחמש הדברות הכתובין על לוח אחד וחמש
21 הכתובין על השני.

22 יש להבין:

23 (א) הרמז של "שלש חמשיות" אינו קשור כלל לזכר ה"ג'
24 מינים" הנזכרים, אשר רק אחד מהם – "תורה" – מחולק
25 ל"חמשה" – חומשין.

26 כלומר, בהבאת קרבנות אלו במספר של "חמש" רמזו
27 ענין נוסף, הקשור למספר "חמש", ואין מובן: לשם מה יש
28 צורך ברמז נפרד לפרט של "חמש חומשין...", בנוסף לרמז
29 על כללות ה"תורה" ב"ג' מינים"?

30 (ב) רש"י מסביר על "שלש חמשיות", תחילה "חמשה
31 חומשין" ורק אחר-כך "חמש הדברות..."¹³. מכך מובן,

10 שם, כ.

11 שם, כג.

12 ע"ד במדב"ר שם, יו"ד.

13 ועד"ז במדב"ר שם.

14 ועפ"ז מתוצרת קרשיא הא' דלעיל סעיף ג' (בנוגע לעשה"ד – כי
העשה"ד הנרמזות ב"כף אחת עשרה זהב" הן אותן שבכוחות, כדלקמן בפנים
סעיף ח: משא"כ כאן שהכוונה לאותן שבתושב"כ.

אלא שהא גופא צריך ביאור: מהו הצורך ב' רמזים לעשה"ד – הן כמו
שהן בלוחות והן כמו שהן בתושב"כ? וראה לקמן הערה 54.

15 וכמו שהוא ברבותינו בעלי התוספות (דעת זקנים) עה"פ.

16 ראה גם בחיי יתרו כ, יב"ג. אוה"ח בשלח ע' תסא. ועוד.

17 בדוגמת (ולא ממש, כי כאן הלאו מפורש גם בפ"ע) – לאו הבא מכלל

עשה עשה (פסחים מא, סע"ב. ור"נ).

18 אוה"ח תשא ע' א'תתקעד (ושם ס"ע א'תתקעט. ר"ע א'תתקפג. ועוד).

ובמדרש לקח טוב (משפטים כג, כא): חמשה שיש בהם קום ועשה.. וכנגד
חמשה לאוין. ובקה"י (ע' לוחות): ה' חסדים וה"ג שבסוד דידה כו.

19 קידושין ל, סע"ב. נדה לא, ב.

20 קידושין שם.

21 כ"ה באברבנאל יתרו בשם חז"ל.

22 ז, ג ואילך. וראה רש"י שם, יו"ד.

23 וע"ד ההלכה י"ל – עפ"מ"ש בספרי עה"פ וקרבו קערת גו' דצ"ל
נעשית מתחלה לשם קרבן (שלא נשתמש בו הדיוט): ולכן נאמר ע"ד הכלים
תיכף לתיבת "וקרבנו". וראה צפע"נ עה"ת שם.

1 הכלים ושוויים (וכך גם לגבי "כף אחת"), כאילו הם היו
2 העיקר בחנוכת המזבח!

1.

4 פעולת המזבח: הפיכת בהמה גשמית לקדושה

5 ההסבר לכל זה הוא:

6 מובן בפשטות, שרמזי הקרבנות שהובאו לחנוכת
7 המזבח שבמשכן קשורים לענין המזבח – בהם מתבטאת
8 תכלית המזבח והקרבנות המוקרבים עליו. כלומר, כאשר
9 הקריבו הנשיאים את קרבנם לחנוכת המזבח, הם סדרו זאת
10 בסדר מיוחד, מספר מיוחד וכו', כך שנרמז החידוש
11 שבמזבח, על פני המצב הקודם.

12 המעלה שבקרבנות שמקריבים על המזבח שבמשכן, על
13 פני אלה שהוקרבו לפני מתן תורה, היא:

14 מטרת המשכן בכלל היא, כמפורש בפסוק²⁴ – "ועשו
15 לי מקדש ושכנתי בתוכם", הכנת מקום להשראת השכינה
16 בגלוי, עד שהמשכן עצמו הוא "מקדש"²⁵ – דבר מקודש.

17 וזוהי גם פעולת המזבח שבמשכן, שביכולתו של כל
18 יהודי לקחת בהמה של חולין ולעשותה קרבן לה', כך
19 שנראה בעיני בשר שהיא מתקדשת, על-ידי שמקריבים
20 אותה על המזבח, ו"אש .. מן השמים"²⁶ אוכלת את
21 הקרבן.

22 כדי להביא לידי פעולה זו, הביאו הנשיאים שני סוגים
23 שונים של קרבנות:

24 סוג הקרבנות הראשון, הנרמז בכלים, במנחה ובקטורת
25 שבהם, הוא הקרבנות שהקריבו לפני, לפני המזבח
26 שבמשכן: גם אז היתה הקרבת קרבנות, אך לא היה אז
27 הענין של "ותצא אש מלפני הוי' ותאכל", המראה על

28 השראת השכינה²⁷. הרמז לכך: בכלים ובקרבנות שבהם²⁸
29 (מנחה וקטורת) אין רואים שינוי בגלוי²⁹.

30 שונה מכך הסוג השני של הקרבנות (עולה חטאת וכו'),
31 שהם בעצמם, או חלק מהם (חלב ודם³⁰) מוקרבים, וחל
32 בהם שינוי על-ידי העלאה וזריקה על גבי המזבח, ותצא
33 אש מלפני הוי' ותאכל, כדלעיל.

34 ענין זה נרמז גם במינים השונים שבשני סוגי הקרבנות:
35 הקרבנות שבכלים, מנחה וקטורת, אינם ממין ה"חיי", או³¹
36 שאין ניכרת בהם החיות, ואילו הקרבנות מן הסוג השני
37 הם חיי, כדי לרמוז שעל-ידי המשכן והמזבח נתחדשה
38 המעלה של השראת השכינה בגלוי, ההופכת דומם וחולין
39 לחי ולקדוש³².

2.

40 הרמזים שברש"י מחולקים לשני הסוגים הללו
41 המעלה שבמשכן ובמזבח לאחר מתן תורה נכללת,
42 בפשטות, באמירה שבמתן תורה נהיו ישראל ל"ממלכת
43 כהנים וגוי קדוש"³³, ולכן ניתנות להם גם³⁴ מצוות
44 המקדשות את "חפץ" המצוה עצמו, שגם בן-חמש-למקרא
45 מבין ו"רואה" שהם הפכו לקדושים.

46 על-אף שבעיקר נפתחה אפשרות זאת במתן תורה,
47 כאשר ישראל הפכו ל"ממלכת כהנים וגוי קדוש" ונצטוו
48 על כל תרי"ג המצוות. בכל זאת היה משהו מעין זה כבר
49 אצל היהודי הראשון, אברהם אבינו, ולכן הוא נצטווה על
50 מצוות מילה – "בריתי בבשרכם"³⁵, שזהו, כדברי רש"י³⁶,
51 "חפץ של מצוה".

52 בכך מוסבר הסדר שבו מציין רש"י את הרמזים
53 שבקרבנות הנשיאים, מיסודו של רבי משה הדרשן, אך
54 בקירוב לפשוטו של מקרא, אשר יש בהם שני סוגים
55

(24) תרומה, כה, ח.

(25) כשמו ("ועשו לי") מקדש. וראה עירובין בתחלתה.

(26) רש"י ויקרא א, ז. במדבר ד, יג.

(27) רש"י שמיני ט, כד.

(28) בלשון החסידות – כלי שמכסה ומעלים האור שבתוכו.

(29) עפ"ז יומתק יותר מה שרש"י מביא רמז לכל פרטי קרבנות הנשיאים,
מלבד ב"סולת בלולה בשמן למנחה" שלא הביא שום רמז (אף שבבמדבר י'
ישנם כו"כ רמזים בזה)! כי

[[נוסף על מה ש"ל בפשטות, דהא שיש רמז בקרבנות הנשיאים מובן
מזה שהכתוב מדייק להודיע מספר שלהם*, או קרבנות שיש בהם חידוש כמו
קטורת (לחידוד כו' – דהיתה הוראת שעה (רש"י שם, יד)) וחטאת (לכפר על
קבר התהום כו' – רש"י שם, טז) שאינה שייכת לנדבת המשכן (וראה רמב"ן
שם, יג) שגם החטאת הוראת שעה הוי. וראה רש"י שמיני י, טז(י).]

משא"כ "סולת גוי למנחה" שאין בזה שום חידוש ושינוי שיכריח לומר

– גם ע"פ דרש הקרוב לפשוט – שיש בזה רמז]

עיקר ההדגשה (והרמז) בקרבן זה הוא (לא כ"כ בגוף הקרבן, כ"א) בזה
שה' בכלי (זוה מפורש בקרא), כבפנים.

(30) יחזקאל מד, טו. וראה לקו"ת פרשתנו כו, ב. ס"פ אחרי. ובכ"מ. ד"ה
איזהו תרצ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב שגג, ב ואילך).

(31) להדיעה ש"מור" שבקטורת מן החי הוא – ראה רמב"ן תשא ל, כג.
ועור.

(32) להעיר במבמדבר"ר (פי"ב, יח): מה אם העגלות שנדבקו במלאכת אוהל
מועד ניתן להם הוי' עד שיהיו קיימות לעולם כו'.

(33) יתרו יט, ו.

(34) משא"כ במצוות צדקה וכיו"ב שאין קדושה בהמעו.

(35) לך יז, יג.

(36) חיי שרה כד, ב.

(* עפ"ז יומתק מה שהביא רש"י בהדיבור המתחיל גם תיבת "פר אחד", "איל אחד", כבש אחד" – נוסף על מה ש"ל, שבוה מרמז רש"י לפירושו לפני"ו (שם, טז) "פר אחד –
מיוחד שבעדרו", שמה מובן, שגם ה"רמז" שב"פר אחד" (ועד"ו בהשאר) הוא לאיש מיוחד כו'.
ולהעיר מרש"י פינחס (כח, יט) "פרים – כנגד אברהם כו', אילים – כנגד יצחק, כבשים – כנגד יעקב כו'". ואכ"מ.

1 שונים: את הענינים הקשורים לדומם הוא מסביר כרמזים
2 לאדם הראשון ותולדותיו, נח ותולדותיו ושבעים אומות,
3 שבהם אין ניכרת החיות בגלוי, ואת הענינים הקשורים לחי
4 הוא מפרש על היהודים³⁷, החל מאברהם וכו', ועד למשה
5 ואהרן³⁸, כהנים לויים וישראלים.

ח.

7 "כף אחת..." - רמז למצוות כפי שניתנו מידי

8 הקב"ה

9 עדיין נשאר בלתי-מובן: לפי זה בודאי אין מקום
10 להסביר ש"כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת", ממין
11 הדומם והצומח, רומזת לתורה, עשרת הדברות ותרי"ג
12 מצוות?

13 ההסבר לכך הוא:

14 רש"י מדייק ואומר, ש"כף אחת" היא "כנגד התורה
15 שניתנה מידו של הקב"ה"³⁹. אין הכוונה לתורה בכלל, אלא
16 ללוחות שרק אצלם מוצאים⁴⁰ נתינה "מידו של הקב"ה".

17 וכך באומרו "עשרה זהב, כנגד עשרת הדברות. מלאה
18 קטורת, גימטריא .. תרי"ג מצוות", אין הוא מתכוון
19 לעשרת הדברות ולתרי"ג מצוות כשלעצמם, אלא לכף,
20 ללוחות, כפי שהיא מלאה בתרי"ג⁴¹. כלומר, הלוחות
21 כוללים את "עשרת הדברות" (עשרה זהב), שהם "מלאה..."
22 תרי"ג מצוות⁴², כפי שכבר פירש רש"י בפרשת
23 משפטים⁴³, ש"כל תרי"ג מצוות בכלל עשרת הדברות הן".

24 וכיוון ש"כף אחת..." הוא רמז לתורה כפי שנתנה
25 מידו של הקדוש ברוך-הוא, לכן היא נכללת בסוג
26 הראשון, של הענינים הקשורים לדומם, מפני שהתורה
27 והמצוות הופכים חפץ ל"חפץ של מצוה" רק כאשר היהודי
28 מקבל את התורה והמצוות ומבצען למעשה.

29 התורה והמצוות מצד עצמן – "שעשועיו של
30 הקב"ה"⁴⁴ – וכפי שניתנו מידו של הקב"ה, אינן משרות
31 קדושה לעתיד בעולם.

32 כפי שבן-החמש כבר למד, שירידת השכינה על הר
33 סיני לא קבעה בו קדושה לעתיד, ו"במשוך היוכל",
34 כשנסתלקה השכינה, "רשאין לעלות" בהר⁴⁵.

35 [אך בכל-זאת, כיוון שבשעת מתן תורה הושרתה
36 קדושה על ההר, אשר לכן "הנוגע בהר מות יומת"⁴⁶,
37 לפיכך היתה ה"כף" מזהב⁴⁷, כלי יקר, ככלי הכסף
38 הקודמים ואף יותר מכך, כדרגה גבוהה יותר של הכנה
39 לקראת ה"חיי", שעל-ידי התורה והמצוות יהפכו את
40 הדומם לחי].

ט.

42 ג' המינים - רמז לישראל כפי שהם מאוחדים

43 בתורה

44 לפי האמור לעיל, שהתורה מצד עצמה אינה נרמזת
45 בסוג החי, יובן פירושו של רש"י ל"אילים עתודים
46 כבשים":

47 בזה רש"י מסביר ש"ג' המינים" הם "... וכנגד תורה
48 נביאים וכתובים", אין הוא מתכוון להוסיף רמז שני, כך
49 שמתקבלים ששה מינים, כי, כאמור לעיל, התורה מצד
50 עצמה אינה נרמזת במין החי⁴⁸.

51 אלא, ג' המינים הם בעיקר כנגד היהודים, כפי שמפרט
52 רש"י לפני כן, אך זאת דוקא כאשר הם מאוחדים עם
53 שלושת חלקי התורה, כך שיש כאן רק שלושה דברים⁴⁹.
54 וזאת כהמשך לפירוש רש"י הקודם על "ולובח
55 השלמים בקר שנים, כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין

העשה"ד הן הן העשה"ד עצמן; ולכן מפרש רש"י שהוא כנגד תרי"ג מצות
שהן רק "תלויות" בעשה"ד (לשון רש"י משפטים כד. יב).
ועפ"י מתורץ ג"כ מה שהעתיק רש"י בהדבור המתחיל גם תיבת "מלאה"
(אף שמפרש רק תיבת "קטרת").

(43) שם.

(44) לשון רש"י – תשא לב, טז.

(45) יתרו יט, יג וברש"י.

(46) יתרו שם, יב.

(47) ראה רש"י פרשתנו (שם, פו. וראה רש"י שם, יד) "היא של זהב". –
וע"פ המבואר בפנים יומתק מה שהעתיק בהדבור המתחיל גם תיבת "עשרה",
ובפרט ע"פ פרש"י הנ"ל ד"משקלה עשרה שקלים של כסף (ולא זהב) – כי
עשה"ד נרמזת בזהב (ראה רש"י ח"ש כד, כב. גו"א סוף פרשתנו).

(48) ועפ"י יומתק ג"כ מה שלא פרש"י ד"ולובח השלמים בקר שנים" קאי
על "תורה שבכתב ותורה שבע"פ" (כבמדב"ר פי"ד, יו"ד. וראה שם פי"ג,
טז).

(49) ועד"ז יש לתרץ מ"ש רש"י (ר"פ בראשית) "בראשית... בשביל התורה
שנקראת ראשית... ובשביל ישראל שנקראו ראשית" – דלכאורה צ"ע: הרי

(37) להעיר ממש"נ (ואתחנן ד, ד) ואתם הדבקים בה"א חיים גר'.

(38) ומכיון שעיקר החידוש והמשכת קדושה בחפץ של מצוה נעשה במתן
תורה – לכן, הרמז למשה ואהרן (שע"י היתה נתינת התורה) הוא בקרבן
שלמים "שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים (רש"י עה"פ), כדלקמן
בפנים סעיף ט.

(39) משא"כ בבמדב"ר פי"ד, יו"ד: ובחזרו (בנ"י) בהקב"ה ובתורתו שהיא
ה' ספרים כנגד ה' אצבעות שבכף וקבלו י' הדברות בסני. וראה לקמן הערה
52.

(40) תשא לא, יח.

(41) ראה גם במדב"ר פי"ג, טז: כף אחת כנגד הלוחות שנכתבו מיד
הקב"ה.. עשרה זהב אלו עשה"ד שהיו כתובים בלוחות.. מלאה קטורת
שתרי"ג מצות בלולות בהן [משא"כ בבמדב"ר שם, יט: כף אחת זה הוא
ספר התורה שהי' מונח אצל הארון.. עשרה זהב אלו הלוחות שהיו
בארון].

(42) ע"פ המבואר בפנים יומתק זה שרש"י לא פירש (כפי' הב' בבמדב"ר
פי"ג שם) ד"קטרת" (גימט' תרי"ג) הוא כנגד "תרי"ג אותיות.. מן אנכי עד
אשר לרעך כו" – כי לפ"ז אין זה ברומה ל"מלאה קטרת", שהרי אותיות

21 התורה כפי ש"ננתנה מידו של הקב"ה היא תורה
22 שלמה אחת, ואף כל עשרת הדברות נאמרו על-ידי הקב"ה
23 "בדיבור אחד"⁵¹.
24 ובכך מובן גם מדוע מצטט רש"י מן הפסוק גם את
25 המילה "...אחת", בעוד אשר, לכאורה, הוא מסביר רק את
26 "כף", מפני שבכך הוא מדגיש שמדובר כאן על התורה
27 כפי שהיא "אחת" – כפי שניתנה על-ידי הקב"ה, ושעל-
28 אף שהיא מכילה את עשרת הדברות ואת תרי"ג המצוות,
29 היא ענין אחד.
30 רק כאשר ישראל "קבלו" את התורה והמצוות
31 התרחשה בהם התחלקות, התורה היא "חמשה חומשין"⁵²
32 – בכל חומש יש תוכן אחר וענינים אחרים, ובמצוות חל
33 התחלקות, שבעשרת הדברות, ש"כל תרי"ג מצוות בכלל
34 עשרת הדברות הן", ישנם שני סוגים "חמש הדברות
35 הכתובין על לוח אחד" – ענינים של "הן", ו"חמש
36 הכתובין על השני" – "לאו"⁵³.
37 זאת לעומת עשרת הדברות והמצוות כפי שניתנו
38 על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, הנרמזים ב"כף אחת עשרה
39 זהב", ולא בפעמיים "חמש" – מפני שמבחינה זו אין בהם
40 התחלקות, אלא כולם מציאות אחת⁵⁴ – "כף אחת".
(משיחות מוצאי ש"פ נשא תשל"ח)

1 ישראל לאביהם שבשמים – משה ואהרן הביאו ל"שלוש"
2 ולחיבור בין ישראל לה' במתן-תורה, על-ידי התורה.
3 והיותם של ג' המינים "אילים עתודים כבשים" קרבנות
4 שלמים⁵⁰, היא הוכחה לכך שהם "כנגד כהנים ולויים
5 וישראלים" (לא בעצם היותם יהודים, אלא) כפי שהם
6 מאוחדים בתורה, שעל-ידי-כך נעשה שלום וחיבור ביניהם
7 לבין "אביהם שבשמים".
8 י.
9 ההסבר לדברי רש"י על "שלוש חמשיות"
10 לפי זה מובן גם המשך פירוש רש"י, שלאחר אומרו
11 "וכנגד תורה נביאים וכתובים" הוא ממשיך (באותו "דבור
12 המתחיל") ואומר: "שלוש חמשיות כנגד חמש חומשין...".
13 ענין זה כתוב בהמשך ל"וכנגד תורה...", ומכך מובן
14 שב"שלוש חמשיות" אין הוא מתכוון לשלושה ענינים
15 חדשים, אלא להסבר על "וכנגד תורה...", כדלהלן:
16 כדי להדגיש שמדובר כאן על התורה כפי שהיא
17 מתקבלת על-ידי ישראל ומתאחדת עמם – לא כפי שב"כף
18 אחת..." הכוונה היא לתורה אשר "נתנה מידו של הקב"ה
19 – הביאו הנשיאים את ג' המינים" במספר "חמש"
20 המבטא את החלוקות, וההפרדה שבתורה ומצוות:

(53) ראה רש"י יתרו (כ, א) "ענין על הן הן ועל לאו לאו". וראה בארוכה הדרן לפסחים (נדפס בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים – הדרן הא' (בהוצאת תשמ"ר – ע' תסה ואילך)).
(54) זהו גם הטעם שב"כף אחת" נרמזות העשה"ד כמו"ש בלוחות, וב"שלוש חמשיות" כמו"ש בתושב"כ (כנ"ל בפנים סעיף ג) – כי בלוחות מודגשת נתינת הקב"ה, ובתושב"כ – שבנ"י מקבלים (ולומדים) אותה. ולהעיר מלקו"ת ד"ה אם בחוקותי (הא') וביאורו – בהחילוק דאיתיות הכתיבה (דתושב"כ) ואותיות החקיקה (של הלוחות).

בקרא נאמר ראשית ל' יחיד, "ראשית" אחת* – כי הכוונה לבני" כמור"ש מתאחדים בתורה (וראה משכיל לדוד שם).
(50) כפרש"י. וראה פרש"י ויקרא ג, א. וצ"ע ק בפרש"י תצוה כט, כב. ואכ"מ.
(51) רש"י יתרו כ, א.
(52) עפ"ז יומתק מה שבכמדבר (שנעתק לעיל הערה 39) – שמפרש גם "כף אחת גוי" על בחירת בני" בהקב"ה ובתורתו – מדייק "ה' ספרים כנגד ה' אצבעות שבכף", כי מצד מקבלי התורה ישנה ההתחלקות שבתורה, ככפנים.

(* בזהר (ח"א ז, ב. תקנ"ז) תיקון א' ו' בתחלתם. ועוד) ד"בראשית" נטריקון ב' ראשית – אבל ברש"י לא נרמז זה ובפשטות, כונת רש"י היא שה"ב" דבראשית פירוש "בשביל" (ראה רא"ם שם).
ולהעיר, שגם לפי זה, הרי ממשך שם: תרין אינון דמתחברין כחדא... ובגין דלית להו פרודא אקרון ראשית חד ולא תרין.

ערכין

ערכין - הם כנגד חסד, אברהם.

ערך - הוא ע' רך, היינו עין טובה, מדתו של אברהם¹.
רך - הוא בחינת חסד².

ובאברהם גופא, הוא כשהיה בן ע' שנה, בברית בין הבתרים³, ונשאר עוד ק"ה שנים למספר שני חייו (קע"ה). ומספר שקלי כל הערכין (של זכר - ה', כ', נ', ט"ו, ושל נקבה - ג', י', ל, י"ד) - ביחד הוא קמ"ג, ועם ק"ה של שאר שני חיי אברהם, הוא מספר אברה"ם.

ואז, כשהיה בן ע', נגזר שעבוד של ת"ל שנה, שמע' לאברהם עד צאתם ממצרים הוא ת"ל שנה⁵.

ונחלקים לשנים, ר"ך שנה עד בואם למצרים, ור"י שנה מבואם למצרים עד צאתם. זהו ערך, ע' ר"ך - מע' לאברהם יש ר"ך שנה עד רדתם למצרים.

וירדו ע' נפש, על זה רומז גם כן ערך, ע' רך. ור"ך שנים הללו היו רכים, בחינת חסד, שלא היו בגלות מצרים עדיין, ומשך הגלות היה רד"ו שנים שאחר כך.

(תורת לוי יצחק עמ' רנס)

רחיצה

רחיצה — היא בתפארת⁶.

ורחיצה היא במים, חסד, ובמים חמים, שהוא מצד האש, גבורה, כי הוא כולל חסד וגבורה.

והיינו מה שתפארת הוא בחינת רחמים, ר"ח מים⁷.

ר"ח — מספר יצח"ק, הוא חמימות האש, גבורה.

מים — הוא אברהם, חסד.

וברחמים יש תיבת חמ"ם.

רחמ"ם — גימטריא רח"ץ, היינו הרחיצה במים

חמים.

(תורת לוי יצחק עמ' רמז)

שור

שור — הוא גבורה, ושרשו מעולם התהו, שהוא גבורה ודין, בסוד בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין⁸.

והיינו מה ששור פירושו גם ראייה, כמו אשורנו⁹, כי תהו נמשך מאור העינים, ראייה, כמאמר¹⁰ ראה שאין העולם מתקיים, וכתב¹¹ וראה שוממותינו.

ושור פירושו גם חומה, כמו אדלג שור¹², כי תהו הוא בחינת עיגולים, היינו חומה.

ושור נקרא גם אלף, כמו שגר אלפ"ך¹³, כי תהו הוא בחינת י"א אלופי עשו.

(תורת לוי יצחק עמ' מג)

שלישי

יום השלישי מעלתו גדולה מאד, כי הוא רומז על תפארת, קו האמצעי, שעולה עד פנימיות אין סוף. וכל הדברים היותר גדולים היו ביום השלישי.

העקדה — ביום השלישי וישא אברהם גו'¹⁴.

יוסף ואחיו — ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי גו' וחיו¹⁵.

מתן תורה — ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר¹⁶.

אסתר ואחשוורוש — ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות¹⁷.

לעתיד לבוא — ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו¹⁸.

ועוד הרבה.

ויום זה הוכפל בו כי טוב¹⁹, כי קו האמצעי הוא כולו טוב, שאין ממנו יניקה לקליפות, לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ולא כיצחק שיצא ממנו עשו, ויעקב, קו האמצעי, מטתו שלימה²⁰.

(ליקוטים ואגרות עמ' רג)

(8) רש"י בראשית א, א.

(9) בלק כד, יז.

(10) רש"י בראשית שם.

(11) דניאל ט, יח.

(12) תהלים יח, ל.

(13) עקב ז, יב.

(14) וירא כב, ד.

(15) מקץ מב, יח.

(16) יתרו יט, טז.

(17) אסתר ה, א.

(18) הושע ו, ב.

(19) רש"י בראשית א, ז.

(20) פסחים נו, ב.

(1) אבות פ"ה מ"ט.

(2) זח"ב קפג, א.

(3) סדר עולם.

(4) בחוקותי כז, ג-ז.

(5) רש"י בא יב, מ.

(6) זח"ב קפה, ב.

(7) מאורי אור מערכת רחמים.

פרובוקציות וסחטנות

בינתיים התקדם לו הזמן, וכבר התחלתי לחשוב לנסוע שוב אל בעלי לקראת חג הפסח.

חודשי חורף ספורים אלו היו ימים של פרובוקציות. מדי יום היתה מגיעה ידיעה אחרת על כך שבעלי הוחזר לבית הכלא ביקטרינוסלב. בדרך כלל היו מודיעים לי זאת בסודי סודות. נוצרייה אחת, שטענה שהיא בתו של כומר, נהגה תמיד לבוא אלי ולומר שבעלי יושב עם אביה בתא אחד.

צעיר בשם וידר, שעסק בבניית בתים, מסר לי כי ראה את בעלי בבית הכלא ליד תחנת רכבת סמוכה לקייב, וכי בעלי ביקש ממנו לפגוש אותי ולבקש ממני שאשלח לו בגדים ודברים נוספים.

כשהיו מודיעים לי הודעות מסוג זה, היו מציינים מקומות לפגישה עם מוסרי ההודעה - היו מורים לי לצאת לפינת רחוב זו או אחרת, בדרך כלל בשעת לפנות ערב שבה איש לא יראה אותנו מדברים. ככל שההיגיון חייב שלא לשים לב לכל הדיווחים הללו - במקרה האחרון לא יכולתי להתעלם מהדיווח, וחשבתי שמא יש אמת כלשהי בדברים, ושמא אכן בעלי זקוק עתה לעזרה.

מבלי יכולת להחליט בעצמי מה לעשות, חיכיתי עד הלילה כדי להתייעץ עם מישהו בעניין הצעות שונות שעמדו אז לפתחי. ההחלטה הקשה ביותר היתה כשיעצו לי לצאת למקום שצויין כמקום המפגש. לבסוף לא עשיתי זאת, משום שהדבר היה פשוט מפחיד. המקומות שצויינו היו תמיד, משום מה, סמוכים לבית הכלא או לבניין הנ.ק.וו.ד.

מאוחר יותר התברר שכל זה לא היה אלא סחטנות לשמה.

הנסיעה השנייה

בחודש אדר, בדיוק כמו בפעם הראשונה, התחלתי להתכונן שוב לנסיעה אל בעלי. רציתי מאוד להאמין ששחרורו הולך ומתקרב, ושבקרב הוא יחזור הביתה.

לאחר ההכנות שהיה עלי לעשות יצאתי שוב לדרך, ושוב נסעתי דרך מוסקבה. כל הקשיים האפשריים עמדו בדרכי, אולם ידידים קרובים סייעו לי ודאגו לי לכל הדרוש, ככל שהיה באפשרותם. מובן שהלכתי שוב לכל המשרדים שהיה בכוחם לקצר את תקופת הגלות המרה, אך ביקורים אלו רק פגעו בבריאותי ולא הביאו כל תועלת.

שבועיים לפני פסח הגעתי שוב לציאילי, ונוכחתי בשינוי לרעה במראה פניו של בעלי ובשברון לב שתקף אותו - דברים שהיו עבורי קשים מנשוא.

עד שהגעתי לשם התגורר יחד עם בעלי הצעיר שהפקדתי על כך. שכן זה היה רעב תמיד, ובעלי נאלץ לחלק בין שניהם את חבילות המזון המעטות שהיה מקבל.

בדרך כלל, בתנאים ובנסיבות שכאלו, בני אדם אינם דומים עוד למה שהיו בעבר; הם הופכים במידת מה לאנשים אחרים. אולם בעלי - כל אימת שעלה בידו למצוא נייר, אפילו עמודים בודדים, היה כותב עליו דברי תורה. באחת הפעמים נכנס אל החדר בפנים צוהלות ואמר לי: "לו יכולתי, צריך הייתי להתוועד עכשיו עם מישהו. סיימתי לכתוב עניין - ממש הפלא ופלא! ... עמי - לא יכול היה לחלוק את סיבת התפעלותו, ומישהו אחר - לא היה.

ו, ב – דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם
איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר
לה'

א. מצינו בגדר נזירות ב' ענינים: לשון (וענין) של הפרשה,¹
ולשון (וענין) של קדושה כמ"ש² נזר אלקיו על ראשו כל ימי
נזרו קדוש הוא לה'.

ולכן, אף שעיקר ענין נזירות התורה הוא קדושת הנזיר
כנ"ל³, וזה שייך רק בישראל, מ"מ, היות שנזיר הוא (גם) לשון
הפרשה, ה"ז שייך גם בב"נ. כי גם אצלם יש מקום להנהגה
של פרישות מתאוות העולם⁴.

ואדרבה, עיקר ענין הפרישות שייך בב"נ דוקא, כי להיותם
עסוקים (רק) בעניני העולם נעשים מושקעים בעניני העולם
ובתאוותיו וכמ"ש כי יצר לב האדם רע מנעוריו⁵, וזה גורם
היזק להם ולעולם סביבם: ואילו בנוגע לישראל אמרו⁶ "דיין
מה שאסרה לך התורה"⁷ וצ"ל עבודתו באופן של המשכת
קדושה בו ובעולם [ולכן דוקא "הנודר" לה' דרך קדושה הרי
זה נאה ומשובח וע"ז נאמר נזר אלקיו על ראשו קדוש הוא
לה' ושקלו הכתוב כנביא שנאמר⁸ ואקח מבניכם לנביאים
ומבחוריהם לנזירים"⁹].

ושלימות זו דקדושת נזירות תהי' לעתיד לבוא, שאז
יהיו ישראל "פנוין בתורה וחכמתה . . ובאותו הזמן לא יהי'
שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהי'
מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהי' עסק
כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"¹⁰, והיינו שלא יהי' צורך
לפרישות מעניני תאוות העולם, כי כל אחד ואחד מישראל
יהי' "קודש לה'".

ויש לומר שזהו הטעם הפנימי לכך שלמדין בהלכה
שמשיח יכול לבוא בכל יום מענין הנזירות "האומר¹¹ הריני
נזיר ביום שכן דוד בא בו אם בחול נדר הרי זה אסור לעולם
ואם בשבת או ביום טוב נדר אותה שבת או אותו יום טוב
מותר מכאן ואילך אסור לעולם" –

כי קדושת נזירות בשלימותה יהי' לעתיד לבוא¹²,
בביאת משיח צדקנו, וכמו שכתוב ואקים מבניכם לנביאים
ומבחוריהם לנזירים כנ"ל, וכתב¹³ אשפוך את רוח על כל
בשר ונבאו בניכם ובנותיכם¹⁴,

לקוטי שיחות חלק לח עמוד 31

כזו, (ב) שיש ג' דרגות בנזיר – "מה שנזיר נקרא קדוש הוא שמגיע בבחי' קדוש דאריך
.. מגיע זה בבחי' קדוש דעתיק .. ולהגיע לזה הוא דוקא ע"י קוצותיו תלתלים דזעיר ..
שערות .. דז"א".

ויש לומר שזהו החילוק (ע"ד הקבלה) בין נזירות דישאל נזירות דעכו"ם: הנזירות
שהיא הקדושה המגיעה באריך ונתיק אינה שייכת לגוי, מכיון שהם למעלה
מהשתלשלות, והיא רק בישראל: משא"כ הנזירות כפי שהיא בז"א, שבעת ימי הבנין,
השייכים לגדרי העולם, יש מקום לומר ששייך גם לנזירות דגוי.

(11) רמב"ם סוף הלכות מלכים.

(12) לשון הרמב"ם הלכות נזירות פרק ד הלכה יא (מעירובין מג, ב).

(13) להעיר מצפנת פענח על התורה דברים (הוספות למקץ) עמוד שמג "כולם נזירים

כמו נזיר שמעון הצדיק (נזיר ד, ב. ושם נתבאר) וזה יהי' לאחר תחיית המתים כו".

(14) יואל ג, א.

(15) וראה מצודת דוד שם ד"ונבאו" קאי רק על ישראל, משא"כ "אשפוך את רוחי" גם

בעכו"ם – וע"ז מ"ש ברמב"ם שם "עסק כל העולם .. יהיו ישראל כו" (ראה לקוטי

שיחות חלק כז עמוד 246 ואילך). וברד"ק שם, דגם "אשפוך את רוחי" קאי רק על

ישראל.

(1) ראה ספרי (ופירוש רש"י) פרשתנו ו, ג (ב) "אין נזירה בכל מקום אלא פרישה (אף
כאן שפירש מן היין)".

(2) פרשתנו ו, ז-ח. וראה ספרי ופרש"י "זו קדושת הגוף".

(3) ראה שו"ת מהר"ט ח"א סי' נג. פ"י הרא"ש נדרים ב, ב. צפנת פענח הל' מאכלות
אסורות (פה, ב). וראה שם הל' נדרים (ז, ב) ריש הל' נזירות.

(4) ראה תו"א תולדות יט, רע"ג.

(5) נח ח, כא.

(6) ירושלמי נדרים פ"ט ה"א.

(7) ועד שהנזיר נקרא חוטא שציער עצמו מן היין (ספרי ורש"י פרשתנו ו, יא. נזיר יט,
א. וש"נ). וראה ירושלמי (סוף קידושין) "עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת
עינו ולא אכל".

(8) רמב"ם סוף הלכות נזירות.

(9) עמוד ב, יא. וראה רמב"ם פרשתנו ו, יד.

(10) ראה לקוטי לוי"צ (הערות לזהר) פרשתנו עמוד שנד ואילך, שמפרש בזהר (פרשתנו

♦ יום ראשון ו' סיון ♦

ד (כא) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כא ומליל יי עם משה למימר:

(כב) נָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחָתָם:

כב קבל ית חשבון בני גרשון אף אנון לביית אבהתהון לזרעיתהון:

כג נָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם־הֵם • כְּמוֹ שְׂצוּיֹתֶיךָ עַל בְּנֵי קֹהֵת, לְרֹאוֹת כִּמְהָ יֵשׁ שֶׁהִגִּיעוּ לְכָל־עֲבוּדָה.

(כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לִצְבָא וְכָל־הַבָּא לַעֲבֹד עִבְדָּה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

כג מבר תלתין שנין ולעלא עד בר חמשיין שנין תמני יתהון כל דאתי לחילא חילא למפלח פלחנא במשפחן זמנא:

(כד) וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא:

כד דין פולחן זרעית גרשון למפלח ולמשול:

(כה) וְנִשְׂאוּ אֶת־יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכִּסְּהוּ וּמִכִּסְּהַּ הַתַּחֲשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְמַעְלָה וְאֶת־מִסְךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כה ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מלמעלה ואת מסך פתח אהל מועד:

כז נִשְׂאוּ אֶת־יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן • עֶשֶׂר הַתַּחְתּוֹנוֹת. וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד • יְרֵיעוֹת עֲזִים הַעֲשׂוֹיֹת לְאֹהֶל עָלָיו. מִכִּסְּהוּ עוֹרוֹת אֵילִים מְאָדְמִים. מִסְךְ פֶּתַח • וִילוֹן הַמִּזְרָחִי.

(כו) וְאֵת קַלְעֵי הַחֲצֵר וְאֶת־מִסְךְ פֶּתַח שַׁעַר הַחֲצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעָבְדוּ:

כז אשר על המשכן • כלומר, הקלעים והמסך של חצר, הסוככים ומגנים על המשכן ועל מזבח הנחשת סביב. ואת כל אשר יעשה להם • בתרגומו: "וית כל די יתמסר להון" – לבני גרשון. ומבין

(כז) עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבְנָיו תִּהְיֶה כָל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגִּרְשֹׁנִי לְכָל־מִשְׁאֵם וְלָכֵל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מִשְׁאֵם:

כז על מימר אהרן ובניו יהי כל פולחן בני גרשון לכל מטולהון ולכל פלחנהון ותמנון עליהון במטרא ית כל מטולהון:

כח עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבְנָיו • וְאִיָּה מִהַבְּנִים מִמֶּנָּה עֲלֵיהֶם? בִּיד אֵיתָמָר בֶּן־אֶהְרֹן הִכְהֵן. רמב"ן

(כח) וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגִּרְשֹׁנִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמֶרֶתָם בִּיד אֵיתָמָר בֶּן־אֶהְרֹן הִכְהֵן: ס

כח דין פולחן זרעית בני גרשון במשפחן זמנא ומשרתהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:

רמב"ן על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

גרשון יהיה גזר על ענין כף" ויהיה משורר או שוער כף, וישא מן היריעות כף, וגם במסע לא יפקדו ולא יטענו עד שיצאו אותם אהרן ובניו. והנה כלם צריכין לפקידה שהוא המנוי, ואלעזר אמרכל על כל שלשת הנשיאים, ואיתמר גזר על גרשון ומררי:

(כז) על פי אהרן ובניו תהיה כל עבדת בני הגרשני. ואי זה מן הבנים ממונה עליהם, איתמר, לשון רש"י. ואינו נכון, כי למה יזכיר אהרן. אכל פרוש "על פי אהרן ובניו תהיה", שתהיה עבודתם על פיהם, הם ימנו בני הגרשני על עבודתם, יאמרו פלוני מבני

(כו) ואת כל אשר יעשה להם. בתרגומו: ית כל דיתמסר להון, לבני גרשון, לשון רש"י. ואם בן יהיה "יעשה" כמו ואיש במעון ומעשהו בפרקל (ש"א כה ב), נכסיו אשר הוא עושה בהן. והנכון יותר, "כל אשר יעשה להם" למשכן ולמזבח, כי כלים רבים להם:

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

התוועדיות חלק א תשמ"ה עמוד 351

הפטרה ליום ראשון של שבועות יחזקאל פרק א

א וַיְהִי | בְּשָׁלְשִׁים שָׁנָה בְּרִבְעֵי בַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְּתוֹךְ־הַגּוֹלָה עַל־נְהַר־כְּבָר נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲרָאָה מֵרָאִיתָ אֱלֹהִים: ב בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הָיָה הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַגָּלוּת הַמְּלָכִי וַיִּזְכֵּין: ג הָיָה הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֵלַיִּיחֻזְקָאֵל בֶּן־בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל־נְהַר־כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שֵׁם יְדִי־יְהוָה: ד וַאֲרָא וְהִנֵּה רוּחַ סַעְרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עֲנָן גָּדוֹל וְאִשׁ מִתְּלַקַּחַת וְנִגְהָ לֹא סָכִיב וּמִתּוֹכָהּ בָּעִין הַחֲשָׁמַל מִתּוֹךְ הָאִשׁ: ה וּמִתּוֹכָהּ דְּמֹת אַרְבַּע חֲזִיזוֹת וְזֶה מֵרָאִיתִן דְּמֹת אָדָם לְהִנָּה: ו וַאֲרַבְּעָה פָנִים לְאַחַת וַאֲרַבְּעַת כְּנָפִים לְאַחַת לָהֶם: ז וּרְגְלֵיהֶם רִגְלֵי יִשְׂרָאֵל וְכַף רִגְלֵיהֶם כְּכַף רִגְלֵי עֹגֵל וְנִצְצִים בָּעִין נְחֹשֶׁת קָלָל: ח וַיְדִי אָדָם מִתַּחַת כְּנָפֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וּכְנָפֵיהֶם לְאַרְבַּעַתָּם: ט חִכְרַת אִשָּׁה אֶל־אַחֻתָּהּ כְּנָפֵיהֶם לֹא־יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן אִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יִלְכוּ: י וּדְמֹת פְּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְׁמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּן וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּן: יא וּפְנֵיהֶם וּכְנָפֵיהֶם פְּרָדוֹת מְלֻמָּעָה לְאִישׁ שְׁתֵּי חִכְרוֹת אִישׁ וּשְׁתֵּי מַכְסוֹת אֵת גּוֹיְתֵיהֶנָּה: יב וְאִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יִלְכוּ אֶל אֲשֶׁר יְהִי־שְׁמָה הָרוּחַ לְלָכַת יִלְכוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן: יג וּדְמֹת הַחֲזִיזוֹת מֵרָאִיתִים כְּנַחֲלֵי־אִשׁ בְּעֵרוֹת כְּמֵרָאָה הַלְּפָרִים הִיא מִתְּהַלֶּכֶת בֵּין הַחֲזִיזוֹת וְנִגְהָ לְאִשׁ וּמִן־הָאִשׁ יוֹצֵא בָרֶק: יד וְהַחֲזִיזוֹת רָצוּא וְשׁוֹב כְּמֵרָאָה הַבָּזָק: טו וַאֲרָא הַחֲזִיזוֹת וְהִנֵּה אוֹפֵן אֶחָד בְּאֶרֶץ אֶצֶל הַחֲזִיזוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו: טז מֵרָאָה הָאוֹפְנִים וּמַעֲשִׂיהֶם כְּעִין תַּרְשִׁישׁ וּדְמֹת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּן וּמֵרָאִיתִים וּמַעֲשִׂיהֶם כְּאִשֶּׁר יְהִי הָאוֹפֵן בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן: יז עַל־אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶן בְּלִכְתָּם יִלְכוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן: יח וְגִבְיָתָן וְגִבָּה לָהֶם וִירָאָה לָהֶם וְגִבְתָּם מְלֹאֶת עֵינִים סָכִיב לְאַרְבַּעַתָּן: יט וּבְלִכְתָּ הַחֲזִיזוֹת יִלְכוּ הָאוֹפְנִים אֶצְלָם וּבְהִנָּשָׂא הַחֲזִיזוֹת מֵעַל הָאֶרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים: כ עַל אֲשֶׁר יְהִי־שֵׁם הָרוּחַ לְלָכַת יִלְכוּ שְׁמָה הָרוּחַ לְלָכַת וְהָאוֹפְנִים יִנְשְׂאוּ לְעַמְתָּם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בְּאוֹפְנִים: כא בְּלִכְתָּם יִלְכוּ וּבְעַמְדָּם יַעֲמֻדוּ וּבְהִנָּשְׂאָם מֵעַל הָאֶרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים לְעַמְתָּם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בְּאוֹפְנִים: כב וּדְמֹת עַל־רֹאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ בָּעִין הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא נִמּוּי עַל־רֹאשֵׁיהֶם מְלֻמָּעָה: כג וּתַחַת הָרָקִיעַ כְּנָפֵיהֶם יִשְׁרוֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֻתָּהּ לְאִישׁ שְׁתֵּי מַכְסוֹת לְהִנָּה וְלְאִישׁ שְׁתֵּי מַכְסוֹת לְהִנָּה אֵת גּוֹיְתֵיהֶם: כד וְאִשְׁמַע אֶת־קוֹל כְּנָפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שִׁדִּי בְּלִכְתָּם קוֹל הַמְּלָה כְּקוֹל מַחְנֶה בְּעַמְדָּם תִּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן: כה וַיְהִי־קוֹל מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם בְּעַמְדָּם תִּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן: כו וּמִמֵּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם בְּמֵרָאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמֹת כֶּסֶף וְעַל דְּמֹת הַכֶּסֶף דְּמֹת כְּנָפֵיהֶם אֶדָם עָלָיו מְלֻמָּעָה: כז וַאֲרָא | בָּעִין חֲשָׁמַל כְּמֵרָאָה־אִשׁ בֵּית־לָהּ סָכִיב

שיעור יומי ליום שני ז' סיון ושנים מקרא ואחד תרגום – ד – פרשת נשא
מִמַּרְאֵה מִתְּנִיּוֹ וּלְמַעַלָּה וּמִמַּרְאֵה מִתְּנִיּוֹ וּלְמַטָּה רָאִיתִי כְּמַרְאֵה אֵשׁ וַנִּגַּה לוֹ סָבִיב: כַּחַ כְּמַרְאֵה
הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יְהוָה בָּעֵנָן בְּיוֹם הַנִּשָּׁם כֵּן מַרְאֵה הַנִּגַּה סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְמוּת כְּבוֹד־יְהוָה וְאֶרְאֶה
וְאֶפֶל עַל־פָּנָי וְאֶשְׁמַע קוֹל מִדְּבָר: ג יִבְתְּשָׁאֲנִי רוּחַ וְאֶשְׁמַע אַחֲרָי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל כְּרוּד
כְּבוֹד־יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ:

♦ יום שני ז' סיון ♦

הפטרה ליום שני של שבועות חבקוק פרק ב

ב כִּי־יִהְיֶה בְּהִכָּל קֹדֶשׁוֹ הֵם מִפְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: ג א תִּפְלָה לַחֲבֻקִּיק הַנְּבִיא עַל שְׁגִיגוֹת: ד יִהְיֶה
שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְךָ יְרֵאֲתִי יְהוָה פֶּעֱלֶךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חֲיִיָּהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תוֹרִיעַ בְּרָגוֹ רַחֵם תִּזְכּוֹר:
ה אֱלֹהֵי מַתִּימָן יָבֹא וְקֹדֶשׁ מִהַר־פָּאָרָן סָלָה כִּפָּה שְׁמִיִּם הוֹדוּ וַתִּהְלְתוּ מִלֵּאָה הָאָרֶץ: ד וַנִּגַּה כְּאוֹר
תִּהְיֶה קֶרֶנִּים מִיָּדוֹ לוֹ וְשֵׁם חֲבִיזוֹן עָזוֹ: ה לִפְנֵי יַלְדָּ דָּבָר וַיֵּצֵא רֶשֶׁף לְרִגְלָיו: ו עָמַד וַיִּמָּדֵד אֶרֶץ
רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְּפֹצֵצוּ הַרְרֵי־עֵד שָׁחוּ גִבְעוֹת עוֹלָם הִלִּיכוֹת עוֹלָם לוֹ: ז תַּחַת אֹן רָאִיתִי אֲהַלִּי
כּוֹשֵׁן יִרְגָּזוֹן יִרְעוֹת אֶרֶץ מִדְּיָן: ח הַבְּנֵהֲרִים חָרָה יְהוָה אִם־בְּנֵהֲרִים אֶפְדָּ אִם־בָּיִם עֲבָרְתָּד כִּי תִרְכַּב
עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתֶּיךָ יִשְׁוֹעָה: ט עָרִיָּה תַעוֹר קִשְׁתְּךָ שִׁבְעוֹת מִטּוֹת אִמֵּר סָלָה נְהוֹת תִּבְקַע־אֶרֶץ:
י רֵאוּךָ יַחֲלִלּוּ הָרִים זָרִם מִיָּם עֲבַר נָתַן תַּהוֹם קוֹלּוֹ רוּם יִדְיָהוּ נִשְׂאָ: יא שְׁמֹשׁ יֶרֶחַ עָמַד זָבֻלָּה לְאוֹר
חֲצִיֶּיךָ יִהְלְכוּ לִנְגַה בָּרֶק חֲנִיתְךָ: יב בְּזַעַם תִּצְעַד־אֶרֶץ בְּאֵף תִּדְּוֹשׁ גּוֹיִם: יג יֵצֵאתָ לִישַׁע עַמּוֹךְ לִישַׁע
אֶת־מְשִׁיחֶךָ מִחֻצָּת רֹאשׁ מִבֵּית רֶשַׁע עֲרוֹת יִסוֹד עַד־צִנּוּאר סָלָה: יד נִקְבַּת כְּמַטְיוֹ רֹאשׁ פְּרוֹזוֹ
יִסְעֶרוּ לַהֲפִיצָנִי עֲלִיצָתָם כְּמוֹ־לֹאכֵל עֲנִי בַּמַּסְתֵּר: טו וַדְּרַכְתָּ בָיִם סוּסֶיךָ חֲמֹר מִיָּם רַבִּים:
טז שְׁמַעְתִּי וַתִּרְגַּז בְּמַנִּי לְקוֹל צִלְלוֹ שִׁפְתֵּי יָבֹא רָקֵב בַּעֲצָמֵי וַתַּחֲתִי אֶרֶגְזוֹ אֲשֶׁר אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה
לַעֲלוֹת לָעָם יִגְדְּנוּ: יז כִּי־תֵאֱנֶה לֹא־תִפְרָח וְאִין יָבוֹל בַּנִּפְּנִים כַּחַשׁ מַעֲשֵׂה־זֵוִית וּשְׂדֵמּוֹת לֹא־עָשָׂה
אֶכֶל גֹּזֵר מִמְּכָלָה צֹאן וְאִין בָּקָר בְּרִפְתִּים: יח וְאִנִּי בִיהוָה אֶעֱלוֹזָה אֲגִלָּה בְּאַלְהֵי יִשְׁעֵי: יט יִהְיֶה
אֲדֹנִי חִלִּי וְשֵׁם רַגְלִי כְּאֵילָוִת וְעַל־כַּמּוֹתֵי יִדְרִיכֵנִי לְמַנְצָה בְּגִיגוֹתֵי:

(כט) בְּנֵי מִרְרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם: כט בְּנֵי מִרְרִי לְזִרְעִיתָהוֹן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן
תִּמְנִי יְתָהוֹן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 465)

בְּנֵי מִרְרִי . . תִּפְקֹד אֹתָם (ד, ט)

לא נאמר בהם נשיאת ראש, כפי שנאמר בקהת ובגרשון. ויש לבאר, דהנה עבודת המשכן דרשה שני תנאים. **מציאות** – נדיבת
הלב והכמת לב. וזה בא לידי בטיב בקהת ובגרשון, שנשא את הכלים היותר חשובים. **בטול** – "לי לשמי", בלי פניית אישיות.
וזה בא לידי בטיב במררי (לשון מרירות ובטול), שנשא את הקרשים. לכן לא נאמר בו נשיאת ראש, כי מעלתו היא הבטול
והפשטות.

(ל) מִבֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעַלָּה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹדָם
כָּל־הַבָּא לְצִבָּא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:
ל מִבֶּן תִּלְתִּין שָׁנִין וְלַעֲלָא וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁין
שָׁנִין תִּמְנִינּוֹן כָּל דָּאֲתִי לְחִילָא לְמַפְלַח יַת
כָּלחָן מִשְׁכָּן זְמָנָא:

לא וְדָא מִשְׁמֶרֶת מִשׁוּלְהוֹן לְכָל פְּלַחְהוֹן
בְּמִשְׁכָּן זִמְנָא דְּפִי מִשְׁכָּנָא וְעִבְרוּהִי
וְעִמּוּדוּהִי וְסִמְכוּהִי :

לב וְעִמּוּדֵי דְּדִרְתָּא סְחוּר סְחוּר וְסִמְכוּהוֹן
וְסִפְיָהוֹן וְאַשְׁמִינְהוֹן לְכָל מְנִיָּהוֹן וְלִכְל
פְּלַחְהוֹן וּבִשְׁמָהוֹן תִּמְנוּן יֵת מְנֵי מִשְׁרֵת
מִשׁוּלְהוֹן :

ה"י ויתדותם ומיתריהם • של עמודים, שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא בני גרשון היו; ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה, שלא תגביהם הרוח, ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה בכלונסות וקונדסין כמו ששנויה במלאכת המשכן. ומב' :

לג דִּין פְּלַחַן וְרַעֲיָתָא בְּנֵי מְרִירֵי לְכָל פְּלַחְהוֹן
בְּמִשְׁכָּן זִמְנָא בִּידָא דְּאִיתָמַר בֵּר אֶהְרֹן
בְּהֵנָּה :

לד ומנא משה ואהרן וברכבי כנשתא בת בני
קהת לזרעיתיהון ולבית אברהמהון :

לה מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשיין
שנין כל דאיתי לחילא לפלחנא במשכן
זמנא :

לו ויהו מנניהון לזרעיתיהון תריין אלפין
שבע מאה וחמשיין :

לז אליו מנניו זרעית קהת כל דפלח במשכן
זמנא די מנא משה ואהרן על מימרא דזי
בידא דמשה :

(לא) וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד
קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעִמּוּדָיו וְאֲדָנָיו :

(לב) וְעִמּוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֲדָנֵיהֶם וַיְתִדְתֶּם וַיְמִיתֵיהֶם
לְכָל־כְּלִיָּהֶם וְלִכְל עֲבֹדָתָם וּבִשְׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־כָּל־
מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם :

(לג) וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מְרִירֵי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל
מוֹעֵד בֵּיד אִיתָמַר בֶּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן :

(לד) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַנְּשִׂאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקֹּהֲתִי
לְמִשְׁפַּחָתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם :

(לה) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְיָמְעָלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
כָּל־הַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד :

(לו) וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחָתָם אֲלָפִים שֶׁבַע מֵאוֹת
וּחֲמִשִּׁים :

(לז) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲתִי כָל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד
אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בֵּיד־מֹשֶׁה : ס

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

אבל לפי לשון הכריתא נראה לי, שלא היו בני גרשון נושאים אלא בנדים לא נחשת ועצים כלל, והוא ששנינו (שם פרק יג): בני גרשון היו כמונים במעבר, והם כמונים על כלי הארוג. ואם בן יהיה פרוש "ויתדותם" של המשכן ושל עמודי החצר, "ומיתריהם" של עמודי החצר בלבד. וכן אמר למעלה (ג לו) קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו וכל כלי וכל עבודתו, ויכלל יתדותיו. ולכך יזכיר מיתרים בשניהם, ולא יזכיר יתדות רק בבני מרירי: וטעם ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם. שפיקדי ביד כל איש במספר שמות לגלגלותם כלי משאם, יאמר איש פלוני ישא מן הקרשים כף במספר, ופלוני מן הבריחים או העמודים כף במספר, לא שיעזו בני מרירי בכללם ישאו כל הקרשים והאדנים והעמודים. והזכיר זה תחלה בבני מרירי, בעבור כוונת משאם אויל יקל כל אחד ממשאו ויטיל על חברו. והוא הדין גם בבני קהת וגרשון:

ובעמודים ומחברן בתוך יתדות של האהל, וכשם שהיו יתדות למשכן כף היו יתדות לחצר, שגאמר (שמות כז יט) לכל כלי המשכן בכל עבודתו וכל יתדותיו וכל יתדות החצר סביב נחשת. זה לשון הכריתא: ולא נשנה שם שהיו יתדות לעמודים. אבל נפרש, כי יתדות ומיתרים של קלעי החצר היו ביד בני מרירי, ומיתרים ויתדות של משכן והאהל הם שהיו ביד בני גרשון, כי "זאת מיתריהם ואת כל כלי עבודתם" (בפסוק כו) כנוי ליריעות המשכן והאהל מועד הנזכרים בראש הפסוק (בפסוק כה), לא לחצר. וכן אמר למעלה (ג כו) "זאת מיתריו", שהוא רמז למשכן הנזכר (שם פסוק כה) לא לקלעי החצר. ודומה לזה, אף אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו (להלן יח ג), על "שכט אביד" הרחוק, לא על "בניד" הקרוב. וכן ופדונו מן חדש תפדה (שם פסוק טז) שב אל בכור האדם, לא אל בכור בהמהוה השמאה, וכן רבים:

ואמר ופקדתם עליהם במשמרת, כי משה יהיה עמם בעת המנוי כאשר יפקדו אליהם המשמרות, אבל ביד איתמר תהיה משמרתם, שכל אחד יחזיר כליו לידו בתנות המשכן, ויאמר לו הרי לפניך כלים המסורים בידי:

(לב) ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדותם ומיתריהם. של עמודים, שהרי יתדות ומיתרי קלעים במשא בני גרשון היו. ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה שלא יגביהם הרוח. ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים לשפתם העליונה בכלונסות וקונדסין, כמו ששנינו במלאכת המשכן, לשון רש"י:

ואיני יודע מה יעשו יתדות בעמודים. ועוד מה נשתנו יתדות של עמודים משאר היתדות, שאלו לבני גרשון ואלו לבני מרירי ולא מצאתי במשנת מלאכת המשכן שיהיו יתדות לעמודים, אלא כף שנו שם (פרק ה), היה מחבר את הקונדסין במיתרים

- לח) וּפְקוּדֵי בְנֵי גִרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:
- לט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
- מ) וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:
- מא) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה:
- מב) וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם:
- מג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
- מד) וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאתַיִם:
- מה) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:
- מו) כָּל־הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנִשְׂאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:
- מז) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֹבֵדַת עֹבֵדַת מִשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
- נא) עֹבֵדַת עֹבֵדָה • הוּא הַשִּׁיר בְּמִצְלָתִים וְכַנּוּרוֹת, שֶׁהִיא עֹבֵדָה לַעֲבֹדָה אַחֶרֶת. וְעֹבֵדַת מִשָּׂא • כְּמִשְׁמָעוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 49)

כְּמִשְׁמָעוֹ (רש"י ד, מז)

כַּנּוּתוֹ, שֶׁלֹא נִפְרַשׁ שֶׁ"עֹבֵדַת מִשָּׂא" הִיא "עֹבֵדָה לַמִּשָּׂא", הֵינּוּ טְעִינֵת הַעֲגֻלוֹת, שֶׁהִיא עֹבֵדָה לַמִּשָּׂא הַעֲגֻלוֹת. וְרַשִּׁי שׁוֹלֵל פְּרוּשׁ זֶה, שֶׁכֵּן עֹבֵדָה זוֹ, שֶׁנֶּעֱשִׂית עַל יְדֵי שְׁנֵי לְוִיִּם אֶחָד יוֹתֵר, יְכוּלָה לַהֲעִשׂוֹת גַּם עַל יְדֵי לְוִי שֶׁהוּא מַעַל לְגִיל חֲמִשִּׁים (רש"י בהעלתך ה, כה), וְאֵינָה שִׁיכָת לְמִנְיֵן מִבֶּן שְׁלֹשִׁים עַד בֶּן חֲמִשִּׁים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"י"ח עמ' 44 ואילך - מו"ק 'לקראת שבת')

שִׁירַת הַלְוִיִּים בְּמִצְלָתִים וְכַנּוּרוֹת דּוֹקָא

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֹבֵדַת עֹבֵדָה

הוּא הַשִּׁיר בְּמִצְלָתִים וְכַנּוּרוֹת, שֶׁהִיא עֹבֵדָה לַעֲבֹדָה אַחֶרֶת (ד, מז. ובפרש"י)

יֵשׁ לַעֲנִי, מִדּוּעַ אֵין רִשִּׁי מְבִיא כָּלֵל אֶת הַשִּׁירָה בִּפְנֵי?

כֵּן יֵשׁ לְדַבֵּק מֵה שֶׁהִבִּיא רִשִּׁי רַק "מִצְלָתִים וְכַנּוּרוֹת", וְהָרִי בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ הַלְוִיִּים מְנַגְּנִים בְּעוֹד כו"כ כָּלִים (ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ד)?

וְיֵשׁ לוֹמַר בְּזֶה בָּאֵפֶן מִקְדָּשׁ, דִּהְיָה זֶה שִׁירַת הַלְוִיִּים הַצִּעִירִים מִחֲמִשִּׁים שָׁנָה הָיוּ רְאוּיִים לַעֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן מִפְּרֹשׁ רִשִּׁי (במדבר ד, ג ד"ה נשא) כִּי "הֵיטֵר עַל בֶּן חֲמִשִּׁים כַּחַם מִכְּחִישׁ".

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לַהֲקַשּׁוֹת, הָרִי שִׁירָה בִּפְנֵי, אִי בְּנִבְלִים וְחִלְלִים וְכוּ', הִיא עֹבֵדָה קְלָה בְּיוֹתֵר, וְאֵין צְרִיכִים לַעֲבֹדָה זוֹ כּוֹחַ רַב, וְאִם מִדּוּעַ רְאוּיִים לַעֲבֹדָה זוֹ רַק אֵלּוּ שֶׁהֵם פְּחוּתִים מִחֲמִשִּׁים שָׁנָה, הָרִי גַם הַמְּבַגְרִים יוֹתֵר יְכוּלִים לְשִׁיר בִּפְנֵי, אִי לְנֶשֶׁף בְּחִלְלִים וְנִבְלִים?

ולכן מתרגם רש"י, שבדרך הפשט אין המדבר כאן על שירה בפה או בנבלים, אלא רק בנגינה "במצלתים וכנורות", שהם עבודות הקשורות עם עשׂי, ומלאכת יד, ובפרט מצלתים שהם "ב' חתיכות רחבות של מתכת" (רש"י ד"ה עבדתא, ערכין יג, ב), והעבודה בהם מצריכה כח רב. ולכן רק הלויים הצעירים מ"בן חמשים שנה" ואוּיִים למלאכה זו. וק"ל.

(מח) וַיְהִי פִקְדֵיהֶם שְׁמַנַּת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמָנִים: מח וַחֲוֹ מַנְיָהוֹן תַּמְנִיָּא אֲלָפִין וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִיִּשׁ: ותמן:

(מט) עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מִשְׁאוֹ וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ מט על מימרא דיי מנא יתהון פידא דמשה גבר גבר על פלחנה ועל מטולה ומניגוהי די פקיד יי זת משה:

נח"י" וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה • וְאוֹתָן הַפְּקָדִים הָיוּ בַּמִּצְוָה "מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים". רמב"ן

♦ יום שלישי ח' סיון ♦

ה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צֹרֵעַ וְכָל־זֹב וְכָל טָמֵא לִנְפֶשׁ:

ב פקד ית בני ישראל וישלחון מן משריתא כל דסגיר וכל דדאב וכל דמסאב לטמי נפשא דאנשא:

נח"י" צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו' • פֶּרֶשָׁה זוֹ נֹאמְרָה בְּיוֹם שְׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן, וּשְׁמוֹנֶה פְּרָשִׁיּוֹת נֹאמְרוּ בּוֹ בְּיוֹם, כִּדְאִיתָא בַּמִּסְכָּת גִּטִּין בְּפֶרֶק הַנִּזְקִין (דף ס). וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה • שְׁלֹשׁ מַחֲנוֹת הָיוּ שֵׁם בְּשַׁעַת הַנִּזְקִין: תוֹךְ הַקְּלָעִים הָיָה מַחֲנֶה שְׂכִינָה, חֲנִית הַלְוִיִּם סָבִיב – כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּפֶרֶשׁת "בַּמִּדְבָּר סִינִי" – הָיָה מַחֲנֶה לְוִיָּה. וּמִשָּׁם וְעַד סוֹף מַחֲנֶה הַדְּגָלִים לְכָל אַרְבַּע הָרוּחוֹת הָיָה מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל. הַצֹּרֵעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכָלֵן; הַזֹּב מֵתָר בַּמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁלַח מִן הַשְּׂפִתִּים. וְטָמֵא לִנְפֶשׁ מֵתָר אִף בְּשֵׁל לְוִיָּה, וְאִינוּ מִשְׁלַח אֲלָא מִשְׁלַח שְׂכִינָה. וְכָל זֶה דָּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת בַּמִּסְכָּת פְּסָחִים (דף ס). טָמֵא לִנְפֶשׁ • דְּמִסָּאב לְטָמֵי נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא. אוֹמֵר אֲנִי שְׁהוּא לְשׁוֹן עֲצֻמוֹת אָדָם בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי, וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּב"ר (פ"ה): אֲדִרְיָאנוּס שְׁחִיק טָמֵא – שְׁחִיק עֲצֻמוֹת. רמב"ן

(ג) מִזִּכָּר עַד־נִקְבָּה תִּשְׁלְחוּ אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:

ג מידבר עד נוקבא תשלחון למברא למשריתא תשלחון ולא יסאבון ית משריתאון די שכינתי שריא בנייהון:

(ד) וַיַּעֲשׂוּ־בֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: פ ד' ויעשו־בן בני ישראל וישלחו אותם אל־מחוץ למחנה כאשר דבר יהוה אל־משה בן עשר בני ישראל:

ד ויעבדו בן בני ישראל וישלחו יתהון למברא למשריתא כמא די מליל יי עם משה בן עבדו בני ישראל:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

מתחייב מיתה, שאני מן השוערים ואתה מן המשוחררים:

(ב) וישלחו מן המחנה. אחר שהקים את המשכן צוה בשלום הטמאים מן המחנה, שיהיה המחנה קדוש וראוי שתשרה בו שכינה. והיא מצוה נזהגת מיד ולדורות. ובעבור שמינה ישראל למשפחותם לבית אבותם והקדיל מהם ערב וב אשר בתוכם, השלים (מפסוק ה) באשם הגולות דין הגולל את הגר:

על עבודתו ועל משאו כמו שפרש למעלה, ופקדיו של כל אחד מהם אשר צוה ה' את משה לפקד אותם לגלגלותם מנה על עבודתו ועל משאו. הזכיר שמנה אותם למשפחותם, ומנה היחידים לגלגלותם כל אחד על עבודתו ועל משאו:

ובן הדין שאין בן לוי ראוי לעשות במלאכת חבירו ולא לסיעו בה, כמו שאמרו (ספרי קרח ט) ויבקר בקש רבי יהושע בן חנניה לסיע את רבי יוחנן בן גודגדה בהגפת דלתות, אמר לו חזר לאחורידך, שיקבר אתה

(מט) ופקדיו אשר צוה ה' את משה. מסורת, ה' כתיבין אשר וסבירין באשר, ואותן הפקודים היו במצוה מבן שלשים ועד בן חמשים, לשון רש"י. ואם בן יהיה "ופקדיו" כנוי למשה. אבל ר"א פרש כי "איש איש" על גרשון קהת ומררי, שמנה משה לכל אחד משלשתם על עבודתו ועל משאו כאשר הזכיר למעלה, וזה טעם "ופקדיו", של כל איש ואיש הנזכר:

ויסמן שיהיה "אשר צוה" כפשוטו, יאמר שמנה שלשת האחים האלה כל אחד

ה ומליל יי עם משה למימר :

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמַלְל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גֹּבֵר אוֹ אֶתְמָא אָרִי
יַעֲבֹדוּן מִכָּל חֹבֵי אֲנָשָׁא לְשִׁקְרָא שִׁקְרָא קָדָם
יְי וַיְחֹב אֲנָשָׁא הָהוּא :

כ"ט" – לַמַּעַל מַעַל בַּה' • הָרִי חֹזֵר וְכֹתֵב כָּאֵן פֶּרֶשֶׁת גּוֹזֵל וְנִשְׁבַּע עַל שִׁקְרָא, הִיא הָאֻמּוּרָה בְּפֶרֶשֶׁת וַיִּקְרָא (ויקרא ה):
"וּמַעַל מַעַל בַּה' וְכֹחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ וְגו'", וְנִשְׁנִית כָּאֵן בְּשִׁבִּיל שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בָּהּ: הָאֶחָד שֶׁכְּתוּב "וְהִתְדוּדוּ",
לומר שְׁאִינוּ חֵיב חֶמֶשׁ וְאֶשֶׁם עַל פִּי עֲדִים עַד שִׁינִּיה בְּדָבָר. וְהַשְׁנִי – עַל גִּזְל הַגֵּר שֶׁהוּא נִתֵּן לַכֹּהֲנִים. רמב"ן

(ו) וְהִתְדוּדוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִשִּׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ
בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אֲשָׁם לוֹ:

כ"ט" – אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ • (כ"ק קיא) הוּא הֶקְרַן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו. לְאִשֶּׁר אֲשָׁם לוֹ • (כתובות יט) לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ 9 לקר"ש חל"ח עמ' 18 ואילך)

תשובה במצוה כללית

וְהִתְדוּדוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ (ה, ז)

צָנְנוּ לְהִתְדוּדוּת עַל הַעֲוֹנוֹת . . וְלֹאִמֹר אוֹתָם עִם הַתְּשׁוּבָה . . וְהוּא אָמְרוּ . . וְהִתְדוּדוּ (סהמ"צ להרמב"ם מ"ע עג)
כָּבֵד הַקִּשּׁוֹ בְּכִמְיָה מְקוֹמוֹת עַל הַרְמַב"ם (מנ"ח מוצוה סדס. ועוד), מְדוּעַ מִנֵּה רַק הַיּוֹדֵי לְמוֹצָוָה, וְאֵת הַתְּשׁוּבָה עֲצֻמָּה לֹא מִנֵּה. וּבְאִרְי
בְּאוֹפְנִים שׁוֹנִים.

וְנִשׁ לְבָאָר זֶה בְּדֶרֶךְ הַדְרֹשׁ:

אָמְרוּ חֲז"ל שֶׁרַמ"ח מ"ע הֵם כְּנֻגַּד רַמ"ח אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם (מכות כג, סע"ב) וְשִׁס"ה מִצְוֹת ל"ת הֵם כְּנֻגַּד שִׁס"ה גִּידִים (זח"א קע, ב).
וּמִבְּאֵר בְּסִפְרֵי חֲסִידוּת, שֵׁשׁ בְּכָל נִשְׁמָה "תִּרְג"ג מִיגֵי כַחוֹת וְחִיּוֹת" (תניא פרק נא), וְכֹאשֶׁר הָאָדָם הוּא שְׁלֵם בְּשִׁמִּירַת כָּל הַתִּרְג"ג
מִצְוֹת, אִזּוּ הוּא "תַּמִּים" וְשְׁלֵם בְּכָל אֵיבָרֵי הַנֶּפֶשׁ כו', מִשְׁא"כ אִם חָסֵר מִצְוָה א' אוֹ פָגֵם בָּהּ הָרִי נַעֲשֶׂה מִחֲסֵר אֵיבָר" (לקוטי תורה
נצבים מה, א).

אֵף מִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה בְּכִתְה לַתְקֵן אֶת הָאֵיבָרִים הַפְּגוּמִים, כִּי הַתְּשׁוּבָה מַגִּיעָה מַעֲמָקָא דְּלִבָּא וּמַעֲצָם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהוּא מְקוֹר הַחִיּוֹת
שֶׁל הַ"תִּרְג"ג מִיגֵי כַחוֹת וְחִיּוֹת". וְלִכֵּן נִמְשָׁךְ מִשָּׁם חִיּוֹת חֲדָשׁ לַתְקֵן הָאֵבָר הַפְּגוּם.

וְלִכֵּן לֹא נִמְנִית מִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה שֶׁבִּלְבַּב בְּמִנְיֵן הַמִּצְוֹת, כִּי נִמְנוּ רַק הַמִּצְוֹת שֶׁהֵם כְּנֻגַּד כַחוֹת הַנֶּפֶשׁ, אֵף מִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה מַגִּיעָה
מַעֲמָק הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְמַעַל מַכַחוֹת הַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁבְּכִתְה לַתְקֵן אֶת הַפְּגָמִים שֶׁבְּכַחוֹת, וְרַק מִצְוֹת הַיּוֹדֵי שֶׁהִיא בְּפֶה: יְכוֹלָה לְהַמְנוֹת בְּמִנְיֵן
הַמִּצְוֹת.

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס. אברמוביץ

כִּי אַחֲרֵי שֶׁהִקְדַּם הַמִּשְׁכָּן וְנִבְדְּלוּ מִקֵּם
הַטְּמֵאִים, לָקַח מִבְּחֻרֵיהֶם לְגִזְרִים אֲשֶׁר צִבְּאוּ
פֶּתַח אֶהָל מוֹעֵד לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' לְשִׁרְתּוֹ וּלְכַרֵּךְ
בְּשִׁמּוֹ. וְעוֹד כִּי הָאִשָּׁה שֶׁתִּדָּר בְּנִזְיוֹת הַפֶּה
הַסּוֹטָה, וּלְפִיכָף אָמַר בְּפֶרֶשֶׁה (להלן ו ב)
אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְּלֵא:

וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ עוֹד (סוטה ב). לָמָּה נִסְמָכָה
פֶּרֶשֶׁת נִזְיוֹת לַפֶּרֶשֶׁת סוֹטָה שֶׁכָּל
הַרְוָה סוֹטָה כְּקִלְקוּלָה יִזְרַע עֲצָמוֹ מִן הַיֵּין.
וְהַשֵּׁעַם, כִּי זִנּוּת יֵינן וְתִירוּשׁ יִקַּח לֵב (הוֹשֵׁעַ
ד יא). וְגִדּוּל הַשֶּׁעֶר, הַפֶּה הַבְּחוּרִים
הַמְּסֻלָּסִים שֶׁעַר רֹאשָׁם לְהִתְנַאֲוֹת, וְהַגִּדּוּל
יֹלִיד דָּאָגָה בְּלֵב אִישׁ. וּלְפִיכָף הוּא קְדוּשׁ
וְצָרִיד לְהַשְׁתַּמֵּר מִן הַטְּמָאָה, כִּי הוּא כִכְהֵן
הַמִּשְׁרֵת לֹאֵלֵהִיו:

עֲדִין לֹא הִתְכַּוְּה רַק בְּרִמּוֹ, מִלְּאֲתָךְ וְדִמְעָךְ
לֹא תֹאחֵר (שְׁמוֹת כב כח), וְכֵן הֵם יֹאכְלוּ
בְּלִחְמָם (ויקרא כב יא), אָכַל לֹא בָאָר דִּין
הַתְּרוּמָה שֶׁתִּנָּתֵן לַכֹּהֵן כָּלֵל. וְהַזִּכִּיר הַמַּעֲשֵׂה
בְּסוֹף תּוֹרַת כֹּהֲנִים שִׁיְהִיָּה קֹדֶשׁ לַה', וְעַכְשִׁי
כָּא לְצוֹת בְּתִירוּמָה וּבְקִדְשִׁים שִׁיְהִי לַכֹּהֲנִים
בְּמִתְנַת הַבְּעָלִים שִׁיְהִי אוֹתָהּ לָהֶם לְרִצּוֹנָם,
לומר שְׁטוּבַת הַנָּאָה לְבָעָלִים הִיא:

וְלֹא נִתְכַּוְּה מִנְחַת הַסּוֹטָה עִם שֶׁאֵר הַמִּנְחֹת
בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים, בְּעִבּוּר שֶׁהִיא מִנְחַת
קִנְאוּת וְאִינָה לְכַפֶּרָה, וְהַשְּׁלִים בְּכָאֵן אֶת דִּינָה.
וְעוֹד בְּעִבּוּר שִׁיְחַס אֶת הָעַם לְבֵית אֲבוֹתָם,
נָתַן לָהֶם דַּת וְדִין לְדַעַת הַמִּקְדָּשִׁים שֶׁאֵינָם בְּנֵי
בְּעָלִי אֲמוֹתָם כֹּאשֶׁר יָבֹא חֲשֵׁר בְּלֵב הָאִישׁ
עַל אֲשָׁמוֹ. וְכֵן הַשְּׁלִים בְּקִרְבָּנוֹת דִּין הַנִּזְוִיר,

(ו) וְטַעַם מִכָּל חַטָּאת הָאָדָם. כִּמוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
הָאָדָם מִכָּל חַטָּאת, לְחַטֹּא בְהִנָּה, מִכָּל
מַה שִׁיְחַטֵּא אִישׁ בְּאִישׁ וְכֹחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ:
וְאָמַר לַמַּעַל מַעַל בַּה', שִׁיְשַׁבַּע בְּשִׁמּוֹ לְשִׁקְרָא
וְאֶשֶׁם לִפְנֵי. וּלְפִי שֶׁכָּבֵד הַזִּכְרָה חַטָּאת
הַזֶּה (ויקרא ה כ כו) וְלֹא כָּא לְחִדּוֹשׁ אֶלָּא
גִּזְל הַגֵּר, דָּבָר בּוֹ בְּלִשׁוֹן קֶצֶרָה:

וְאָמַר בְּכָאֵן אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ
הָאִשָּׁה לְגִזְל, וְאוֹלִי לֹא יִחִיֵּב אוֹתָהּ
הַפְּתוּב בְּחֶמֶשׁ וְאֶשֶׁם כְּאִישׁ:

וְהַזִּכִּיר וְכָל תְּרוּמָה לְכָל קֹדֶשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
(פסוק ט), לומר שֶׁאֵם נִתְּנוּ הַתְּרוּמָה
לַכֹּהֵן תְּהִיָּה שְׁלוֹ, וְהַגִּזְל אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ נִדּוֹן
בְּדִין אֲשֶׁם גִּזְלוֹת, וּלְכַרֵּךְ הַזִּכְרָם בְּכָאֵן. אוֹ
שֶׁכָּא לְהַשְׁלִים תּוֹרַת הַכֹּהֲנִים בְּתִירוּמָה, כִּי

(ח) וְאִם-אֵין לְאִישׁ גָּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשֶׁם אֵלָיו הָאָשֶׁם הַמוֹשֵׁב לַיהוָה לַבֵּית מִלְכָּד אֵיל הַכַּפְּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר-בּוֹ עָלָיו:

ח"י וְאִם-אֵין לְאִישׁ גָּאֵל • שְׁמַת הַתּוֹבֵעַ שֶׁהִשְׁבִּיעוּ וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. לְהָשִׁיב הָאָשֶׁם אֵלָיו • כְּשֶׁנִּמְלֶךְ זֶה לְהַתְנוּת עַל עֲוֹנוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: וְכִי יֵשׁ לָךְ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֲלִים, אוֹ בֶן, אוֹ בֵּת, אוֹ אָח, אוֹ שָׂאֵר בֶּשֶׁר הַקְּרוֹב מִמֶּשְׁפַּחַת אָבִיו לְמַעַלָּה עַד יַעֲקֹב? אֵלֶּא זֶה הִגֵּר שְׁמַת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. הָאָשֶׁם הַמוֹשֵׁב • זֶה הַקֶּרֶן וְהַחֲמֵשׁ. לַה' לַכֹּהֵן. קָנָאוּ הַשֵּׁם וְנִתְּנוּ לַכֹּהֵן שְׂבָאוֹתוֹ מִשְׁמֶר. מִלְכָּד אֵיל הַכַּפְּרִים • הָאָמּוֹר בּוֹיָקְרָא שֶׁהוּא צָרִיד לְהִבְיָא.

(ט) וְכָל-תְּרוּמָה לְכָל-קֹדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לַבֵּית לֹא יִהְיֶה:

ח"י וְכָל-תְּרוּמָה וְגו' • אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: וְכִי תְרוּמָה מִקְרִיבִין לַכֹּהֵן? וְהֵלֵא הוּא הַמְחִזֵּר אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגִּגְנוֹת? ! וְמָה תִּלְמוּד לִזְמַר "אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לַכֹּהֵן"? אֵלּוּ הַכַּפְּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שְׁמוֹת כג): "תָּבִיא בֵּית ה' אֶלֶיְהֶיךָ", וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה יַעֲשֶׂה בָהֶם? תִּלְמוּד לִזְמַר: "לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה", כֹּא הַפְּתוּחַ וְלִמַּד עַל הַכַּפְּרִים שֶׁיִּהְיוּ נִתְּנִין לַכֹּהֵן.

~ נקודות משיחות קורש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 29)

וְהֵלֵא הוּא הַמְחִזֵּר אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגִּגְנוֹת (רש"י ה, ט) יֵשׁ לִשְׁאֹל, מִדּוּעַ מִדְּזַק "לְבֵית הַגִּגְנוֹת", וְלֹא נִקְטַ "בְּבֵית הַגִּגְנוֹת". וְיֵשׁ לִזְמַר, דִּהְיָה אָמְרוּ רַז"ל "הַכֹּהֲנִים . . . הַמְּסִיעִים . . . בְּבֵית הַגִּגְנוֹת (לְדוּשׁ וְלִזְרוּת כְּדִי שִׁיתְנוּ לוֹ הַתְּרוּמוֹת), אֵין נוֹתְנִין לָהֶם תְּרוּמָה בְּשִׁכְרֹן, וְאֵם עוֹשִׂין כֵּן חֲלָלוּ". לָכֵן פָּתַב "לְבֵית", וְלֹא שִׁמְסִיעַ בְּבֵית הַגִּגְנוֹת עֲצָמוֹ (וְגַם בְּזֶה נִרְאֶה עַד כְּמָה יֵשׁ לְדַזֵּק בְּפִרוּשׁ רש"י). רמב"ן

(י) וְאִישׁ אֶת-קֹדְשֵׁיו לֹא יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר-יִתֵּן לַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה:

ח"י וְאִישׁ אֶת-קֹדְשֵׁיו לֹא יִהְיוּ • לְפִי שֶׁנֶּאֱמַרוּ מִתְּנוֹת כֹּהֲנָה וְלִיָּה, יָכוֹל יָבוֹאוּ וְיִטְלוּם בְּזֹרֵעַ? תִּלְמוּד לִזְמַר: "וְאִישׁ אֶת-קֹדְשֵׁיו לֹא יִהְיוּ", מַגִּיד, שֶׁטּוֹבַת הַנֶּאֱתָן לְבַעֲלִים, וְעוֹד מִדְּרָשִׁים הַרְבֵּה דָּרְשׁוּ בּוֹ בַּסְּפָרִי. וּמִדְּרָשׁ אַגָּדָה (תְּנַחֲמוֹת פ' רָאָה): "וְאִישׁ אֶת-קֹדְשֵׁיו לֹא יִהְיוּ", מִי שֶׁמַּעֲכָב מַעֲשָׂרוֹתָיו וְאֵינוֹ נוֹתֵן, לוֹ יִהְיוּ הַמַּעֲשָׂרוֹת, סוֹף שֶׁאֵין שְׂדֵהוּ עוֹשֶׂה אֵלֶּא אֶחָד מִעֲשָׂרָה שֶׁהִתֵּה לְמוֹדָה לַעֲשׂוֹת. אִישׁ אֲשֶׁר-יִתֵּן לַכֹּהֵן • מִתְּנוֹת הָרְאוּיוֹת לוֹ. לֹא יִהְיֶה • מִמּוֹן הַרְבֵּה. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּפִרְשָׁה, כָּל טְהוֹר בְּבִיתָךְ יֵאָכְלֶנּוּ (שם פסוק יג). וְלִמְדֵנוּ עוֹד מִכָּאן, שֶׁיִּהְיוּ הַכַּפְּרִים לְאִנְשֵׁי מִשְׁמֶר שִׁקְרִיבוּהָ, וְאֵינָה לְכָל כֹּהֵן שִׁירָצָה בְּתְרוּמָה:

(י) וְאִישׁ אֶת קֹדְשֵׁיו לֹא יִהְיוּ. הַכֹּהֵן בְּכָתוּב הִנֵּה, שִׁיאִמַּר שֶׁכָּל קֹדֶשׁ הָאָדָם יִהְיוּ שְׁלוֹ. לִזְמַר שֶׁכָּל הַקֹּדְשִׁים שֶׁלֹּא יֵצֵאוּ בָּהֶם לִתֵּן אוֹתָם לַכֹּהֵן, יִהְיוּ לְבַעֲלִים וְהֵם מִתְּרִים בָּהֶם אִף עַל פִּי שֶׁנִּקְרָאוּ קֹדֶשׁ. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן כֹּאֲשֶׁר צִוִּיתִיו, לוֹ יִהְיֶה, כִּי גַם הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ הַכָּתוּב לִתְתֵּם לַכֹּהֵן יֵשׁ לְבַעֲלִים זְכוּת בָּהֶן, שֶׁהֵם לַכֹּהֵן הוּא הוּא אֲשֶׁר יִתְּנֵם לוֹ הָאִישׁ כְּמִמוּנוֹ: וְהִנֵּה מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְנִטְע רַבִּיעִי שֶׁאִמַּר בָּהֶן הַכָּתוּב שֶׁיִּהְיוּ קֹדֶשׁ לַה' (ויקרא כז ל, שם יט כד) הֵם לְאִישׁ כְּמִמוּנוֹ, וְכֵן מַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה (שם כז לב), אֲכָל שֶׁאֵר הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ בָּהֶם בְּפִרְשָׁת וַיִּקַּח קֶרֶחַ (הלל יח) שִׁיתְנוּ הֵם לַכֹּהֵן, אֲשֶׁר יִתְּנוּ לוֹ מִיַּד הַבַּעֲלִים,

וּפִרְשׁ רש"י וְכִי תְרוּמָה מִקְרִיבִין לַכֹּהֵן, וְהֵלֵא הוּא עֲצָמוֹ מִחִזֵּר עָלֶיהָ בְּבֵית הַגִּגְנוֹת, וְאֵינוֹ מִחִזֵּר. אֲכָל פְּרוּשָׁה, (כ"י) עַל דַּעַת רַבִּי יִשְׁמַעֵאל לֹא יָבֹא לְשׁוֹן הַקְּרִבָּה בְּתוֹרָה אֵלֶּא בְּקָרְבִים עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לְפִיכָךְ דָּרַשׁ "אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ" בַּכַּפְּרִים שֶׁהֵם טַעֲנוּנִין תְּנוּפָה וְהִגָּשָׁה. יִאִמַּר הַכָּתוּב כִּי כָּל הַכַּפְּרִים אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ הַבַּעֲלִים לָשֵׁם, לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב לוֹ יִהְיֶה. וְמָה שֶׁאִמַּר לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר תָּבִיא בֵּית ה' אֶלֶיְהֶיךָ וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה יַעֲשֶׂה בָהֶן, לִזְמַר שֶׁעֲדִין לֹא לִמְדֵנוּ בַּכַּפְּרִים שֶׁיִּהְיוּ מִמִּתְּנוֹת כֹּהֲנָה כָּלֵל, וּבִכָּאֵן הוּא שְׁלֵמִד עָלֶיהֶן תַּחֲלָה שִׁיתְנוּ נִתְּנִין לַכֹּהֵן: אֲכָל אַחֲרֵי כֵן חִזֵּר וְשִׁנְאָה בְּפִרְשָׁת כֹּהֲנָה (להלן יח יג) בַּכּוֹרִי כָּל אֲשֶׁר בְּאֶרְצָם וְגו' לָךְ יִהְיֶה, שֶׁשֵּׁם חִזֵּר וְשִׁנְאָה גַם בֵּן תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים, כְּדִי שֶׁיִּקְלָל כָּל מִתְּנוֹת כֹּהֲנָה יַחַד וְיִקְרַת בְּכָל בְּרִית מֶלַח (שם פסוק יט). וְעוֹד לְדַבְּרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ שֵׁם

(ט) וְכָל תְּרוּמָה לְכָל קֹדֶשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יִאִמַּר כִּי תְרוּמָה אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹתָהּ, כְּלֹמֶר שִׁקְרִימוּהָ וְיִקְדִּישׁוּהָ, תִּהְיֶה לַכֹּהֵן. כִּי בַעֲבוּר שֶׁאֵין לְתְרוּמָה שְׁעוֹר, אָמַר הַכָּתוּב כִּי כָּל אֲשֶׁר יִפְרִישׁוּ מִמֶּנָּה תִּהְיֶה לַכֹּהֵן כֹּאֲשֶׁר יִקְרִיבוּ אוֹתָהּ הַבַּעֲלִים לַתֵּתָה אֵלָיו, לֹא שִׁטְלָנָה לַכֹּהֵן בְּזֹרֵעַ, וְזֶה פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא. וְכִּף אָמְרוּ בַּסְּפָרִי (נשא ל), רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר כֹּא הַכָּתוּב לְמִדְּרָךְ שֶׁאֵם רָצָה לַעֲשׂוֹת כָּל גִּרְנוֹ תְרוּמָה רִשְׁאִי וּבִלְכָּד שִׁשְׁשִׁיר מִקְצָת: וְעוֹד שְׁנוֹ שֵׁם בַּסְּפָרִי, אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַכֹּהֵן, אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְכִי תְרוּמָה מִקְרִיבִין לַכֹּהֵן, מָה תִּלְמוּד לִזְמַר אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה, לְפִי שֶׁהוּא אוֹמַר (שְׁמוֹת כג יט) רִאשִׁית בַּכּוֹרִי אֶדְמָתְךָ וְגו', אֲכָל לֹא שֶׁמַּעֲנוּ מָה יַעֲשֶׂה בָהֶם, תִּלְמוּד לִזְמַר אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה, כֹּא הַכָּתוּב וְלִמַּד עַל הַכַּפְּרִים שֶׁיִּהְיוּ נִתְּנִין לַכֹּהֵן:

♦ יום רביעי ט' סיון ♦

(יא) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

יא ומליל יי עם משה למימר:

(יב) דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כִּי־תשטה אשתו ומעלה בו מעל:

יב מלל עם בני ישראל ותימר להון גבר
גבר ארי תסטי אתתה ותשקר בה שקר:

כ"י איש איש כִּי־תשטה אשתו. מה כתוב למעלה מן הענין? "ואיש את־קדשיו לו יהיו", אם אתה מעבב מתנות הכהן, חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה. איש איש. ללמדך, שמועלת בשמים: באיש מלחמה של מעלה ואישה מלמטה. כִּי־תשטה אשתו. שגו רבותינו: אין המנאפין נואפין עד שתפנס בהן רוח שטות, דכתיב: "כִּי־תשטה", וכתיב בו (משלי ז): "נאף אשה חסר־לב". ופשוטו של מקרא: "כִּי־תשטה" - תט מדרכי צניעות ותחשד בעיניו, כמו (שם ד) "שטה מעליו ועבר" (שם ז): "אל ישט אל־דרכיה לבך". ומעלה בו מעל. ומהו המעל?

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 311 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

חשיבות הזהירות בצווי הקב"ה

איש איש כִּי־תשטה אשתו (ה, יב)

אין אדם עובר עברה אא"כ נכנס בו רוח שטות, שנאמר: איש איש כי תשטה אשתו, תשטה כתיב (סוטה ג, א) יש לבאר הא דהרא"י לענין דאין אדם עובר עברה כו' נלמד מדין סוטה:
דין סוטה שייך רק באשת איש ולא בפנויה, והנה, ישראל נמשלו לאשה והקב"ה לבעל, ומכיון ש"איזוהי אשה כשרה העושה רצון בעלה" (תנא דבי אלי' רבא פרק ט (בשני לשון קצת)), ומובן שבזה נוגע שלא לעבר אפי' על רצון קל, שהרי אפילו אם משנים קצת מרצון הבעל הרי אין זה "עושה רצון בעלה", הרי כן הוא בישראל והקב"ה שכל עברה נוגעת מכיון שגם ע"י עברה קלה נפרדים ר"ל מהקב"ה. ולכן לומדים ענין זה מהפסוק "כי תשטה אשתו", ע"מ להדגיש שגם עברה קלה נוגעת - ע"ד אשה ובעל.

(יג) ושכב איש אתה שכבת־זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה:

יג וישכב גבר יתה שכבת זרע ויהי מכסא מעיני בעלה ומשמרא והיא מסאבא וסהיד לית בה והיא לא אתאחזת:

כ"י ושכב איש אתה. (סוטה כז) איש, פרט לקטן ומי שאינו איש. אתה שכבת־זרע. (יבמות צה) שכבתה פוסלת אותה ואין שכבת אחותה פוסלת אותה, כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו. ונעלם מעיני אישה. (סוטה כז) פרט לסומא. הא אם היה רואה ומעמם (ספרים אחרים: ומעלים), אין המים בודקין אותה. ונסתרה. שעור שתראה לטמאת ביאה. ועד אין בה. הא אם יש בה אפלו עד אחד שאמר: נטמאת! לא היתה שותה. ועד אין בה. בטמאה, אבל יש עדים לסתירה. נתפשה. נאנסה, כמו (דברים כב): "ותפשה ושכב עמה".

(יד) ועבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והוא נטמאה או־עבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והוא לא נטמאה:

יד ויעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתתה והיא מסאבא או עבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתתה והיא לא מסאבא:

כ"י ועבר עליו. קדם לסתירה. רוח קנאה וקנא. פרשו רבותינו (סוטה ג): לשון התראה, שמתרה בה: אל תסתרי עם איש פלוני. והוא נטמאה או־עבר עליו וגו'. כלומר, הוא התרה בה ועברה על התראתו, ואין ידוע אם נטמאה אם לאו.

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

לא שיוכלו הכהנים לגלות אותם מהם, ומאלינו לא שיוכלו הכהנים לגלות אותם מהם, ומאלינו וכל הקדשים היו בכלל שנאמר ואיש את קדשיו וגו', קשך הכותב כל הקדשים ונתנם לכהנים ולא שיר מהם אלא תודה ושלמים ופסח מפני שאף הם לבעלים, אבל לא הוצרך הכותב הזה בהם כלל:

(טו) וְהָבִיִּא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהָבִיִּא אֶת־קָרְבָּנָהּ
עָלֶיהָ עֲשִׂירֵת הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא־יִצַק עָלָיו שֶׁמֶן
וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לִבְנֶה כִּי־מִנְחַת קִנְיָאֵת הוּא מִנְחַת זִכְרוֹן
מִזְבֵּחַ עוֹן:

טו וְיָבִיִּי גִבְרָא יֵת אֲתָתָה לֹת פִּהְנָא וְיִיִּתִי יֵת
קָרְבָּנָה עֲלֶה חֹד מִן עֶסְרָא בְּחֶשֶׁף. וְלֹא־יִתֵּן
קֶמַח שְׁעָרִין לֹא יִרִיק עֲלוֹהִי מִשְׁחָא וְלֹא
יִתֵּן עֲלוֹהִי לִבְנֶתָה אֲרִי מִנְחַת קִנְיָאֵת הוּא
מִנְחַת דִּיכְרָנָא מִדְּפִרְתָּ חוּכָא:

כז"י קֶמַח. שְׁעָרִים. וְלֹא חֲטִיִּים. (סוטה יב); הִיא עֲשֶׂתָה מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה וְקָרְבָּנָה מֵאֵכֶל
בְּהֶמָּה. לֹא־יִצַק עָלָיו שֶׁמֶן. שְׁעָרִים. וְהִיא עֲשֶׂתָה בְּחֶשֶׁף. וְלֹא־יִתֵּן
עָלָיו לִבְנֶה. שְׁהֶאֱמָהוּת נִקְרְאוֹת "לִבְנֶה", שְׁנָאֵמֶר (שיר ד): "אֵל גִּבְעַת הַלְּבֹנָה", (סוטה ה) וְהִיא פִּירְשָׁה מִדְּרָכֶיהָ.
כִּי־מִנְחַת קִנְיָאֵת הוּא. הַקֶּמַח הַזֶּה. קֶמַח – לְשׁוֹן זִכְרָה. מִנְחַת קִנְיָאֵת. מְעוֹרֶרֶת עָלֶיהָ שְׁתֵּי קִנְיָאוֹת: קִנְיָאֵת
הַמָּקוֹם וְקִנְיָאֵת הַבְּעַל. רמב"ן

(טז) וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִעֲמִידָהּ לִפְנֵי יְהוָה:

טז וְיִקְרִיב יֵתָה פִּהְנָא וְיִקְיַמְנָהּ קָדָם יי:

(יז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיָּם קֹדָשִׁים בְּכָל־חֶרֶשׁ וּמִן־הָעֶפֶר אֲשֶׁר
יְהִיָּה בְּקֹרֶקַע הַמִּשְׁפָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמִּיִּם:

יז וְיִסַּב פִּהְנָא מִי כִיּוֹר בְּמִן דְּחֶסֶף וּמִן עֶפְרָא
דִּי יְהִי בִּיסוּדֵי מִשְׁכָּנָא יִסַּב פִּהְנָא וְיִתֵּן
לְמִיָּא:

כז"י מִיָּם קֹדָשִׁים. שְׁקִדְשׁוֹ בְּכִיּוֹר, (כתובות עב) לְפִי שְׁנַעֲשֶׂה (הַכִּיּוֹר) מִנְחָשֶׁת – מִרְאוֹת הַצּוּבָאוֹת, וְזוֹ פִּירְשָׁה מִדְּרָכֶיהָ,
שֶׁהִיוּ נִבְעָלוֹת לִבְעָלֶיהָ בְּמַצָּרִים תַּחַת הַתְּפוּחַ, וְזוֹ קָלָלָה לְאַחֵר – תַּבְדִּיק בּוֹ. בְּכָל־חֶרֶשׁ. (סוטה ו) הִיא הַשְּׁקֵתָה
אֶת הַנוֹאֵף יִין מִשְׁכָּח בְּכוֹסוֹת מִשְׁבָּחִים, לְפִיכָף תִּשְׁתֶּה מִיָּם הַמָּרִים בְּמִקְדָּה בְּזוּיָה שֶׁל חֶרֶס.

(יח) וְהִעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ
הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכְרוֹן מִנְחַת קִנְיָאֵת
הוּא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים:

יח וְיִקַּם פִּהְנָא יֵת אֲתָתָה קָדָם יי וּפָרַע יֵת
רִישָׁא דְּאֲתָתָה וְיִהֲב עַל יְדֵהָ יֵת מִנְחַת
דִּיכְרָנָא מִנְחַת קִנְיָאֵת הִיא וּבִידָא דְּכִתְנָא
יְהוֹן מִיָּא מְרִירִיָּא מְלֻטְטָא:

כז"י וְהִעֲמִיד הַכֹּהֵן וְהִעֲמִידָהּ לִפְנֵי ה' אֵלָּא מִסִּיעִין הִיוּ אוֹתָהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם כְּדִי
לִיַּגְעָה וְתִטְרַף דַּעְתָּהּ וְתוֹדָה. וּפָרַע. (שם יד. ספרי) סוֹתֵר אֶת קְלִיעַת שְׁעָרָה כְּדִי לְבִזּוֹתָהּ. מִכָּאן לְבִזּוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁגָלוֹי
הָרָאשׁ גָּנְאִי לָהֶן. לִפְנֵי ה'. (ספרי) בְּשַׁעַר נִגְנוֹר, הוּא שַׁעַר הָעֲזָרָה הַמְּזֻרְחִי, דֶּרֶךְ כָּל הַנִּכְנָסִים. וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ.
לִיַּגְעָה, אוֹלִי תִטְרַף דַּעְתָּהּ וְתוֹדָה וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁם הַמִּיָּחֵד עַל הַמִּיָּם. הַמָּרִים. עַל שֵׁם סוֹפֵן שֶׁהֵם מָרִים לָהּ.
הַמְּאָרְרִים. הַמַּחֲסָרִים אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם, לְשׁוֹן (יחזקאל כד): סִלּוֹן מִמְּאִיר. וְלֹא יִתְּכֵן לְפָרֵשׁ מִיָּם אַרְוִירִים שֶׁהָרִי קֹדָשִׁים
הֵן וְלֹא אַרְוִירִים כְּתֹב הַכְּתוּב, אֵלָּא מְאָרְרִים אֶת הָאֲחָרִים. וְאֵף אוֹנֵקְלוֹס לֹא תִרְגֵּם לִיטָא, אֵלָּא מְלֻטְטָא, שְׁמִרְאוֹת
קָלָלָה בְּגוּפָהּ שֶׁל זוֹ. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(טו) לֹא יִצַק עָלָיו שֶׁמֶן. שְׁעָרִים. וְלֹא חֲטִיִּים. וְהִיא קָרְבָּנָה
מִהֶדֶר, שֶׁשֶּׁמֶן קָרוֹי אֹר וְהִיא עֲשֶׂתָה
בְּחֶשֶׁף. וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לִבְנֶה, שְׁהֶאֱמָהוּת
קָרוֹי לִבְנֶה, שְׁנָאֵמֶר (ש"ד ו) אֵל גִּבְעַת
הַלְּבֹנָה, וְזוֹ פִּירְשָׁה מִדְּרָכֶיהָ (תנחומא נשא
ג). כִּי מִנְחַת קִנְיָאֵת הוּא, הַקֶּמַח הַזֶּה, מְעוֹרֶרֶת
כֶּה שְׁתֵּי קִנְיָאוֹת, קִנְיָאֵת הַמָּקוֹם וְקִנְיָאֵת הַבְּעַל
(ספרי נשא ג), לְשׁוֹן רִשִׁי מְדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ:
וְעַל דַּעַת כָּל הַמְּפָרְשִׁים "כִּי מִנְחַת קִנְיָאֵת
הוּא", לּוֹמֵר בְּעִבּוֹר שְׂוֹאֵת הַמִּנְחָה מִנְחַת
עֹנֵשׁ, הִיא גְרוּעָה לְהִיּוֹת שְׁעוּרִים בְּלֹא שֶׁמֶן
וּלְבֹנָה. כִּי הַמִּנְחָה אֲשֶׁר אֲזַכְּרָתָה לְרַצּוֹן לָהּ,
בָּאָה סֵלֶת חֲטִיִּים בְּשֶׁמֶן וּלְבֹנָה:
וּלְפִי דַעְתִּי, טַעַם "כִּי מִנְחַת קִנְיָאֵת הוּא"

יִחֲזוֹר אֶל רֹאשׁ הַפְּסוּק, יֹאמֵר שְׂבִיָּא הָאִישׁ
אֶת הַקָּרְבָּן עַל אִשְׁתּוֹ, כְּלוֹמֵר בְּמִקְוָמָה, כִּי
מִנְחַת קִנְיָאֵת הִיא לְהַזְכִּיר עֲוֹנָה, וְאִינְנוּ רָאוּי
שְׂתִבְיָאֵנוּ הִיא מִשְׁלָה, אֲבָל הוּא יִקְרִיב מִנְחָה
לְשֵׁם שְׂיָקָנָא אֶת קִנְיָאֵתוֹ וְיִקְנֶם אֶת נִקְמָתוֹ
מִמֶּנָּה:
וְטַעַם הַשְּׁעוּרִים, שֶׁתִּהְיֶה סַעֲרַת חֲמַת ה' חֲמָה
יּוֹצֵאָה סַעַר מִתְּחוֹלָל עַל רֹאשׁ הַרְשָׁעָה
יְחוּל, וּכְעֵנָן צִלִּיל שְׁעוּרִים הָאֲמוּר בְּגִדְעוֹן
(שופטים ז יג) שֶׁפָּתְרוּ אוֹתוֹ לְסַעַר וּמִהוּמָה
רַבָּה. וְכֵן בְּכָל חֶרֶס, סִימָן שֶׁתִּשְׁבֵּר כְּכָל
יּוֹצֵר. וְכֵן הָעֶפֶר, כִּי עֶפֶר הִיא וְאֵל עֶפֶר תִּשׁוּב.
וְטַעַם "הוּא" עַל הַקֶּמַח, יִישׁ לוֹ סוֹד, כִּי
לְמִשְׁחָה (בפסוק יח) בְּהִיּוֹתוֹ בִּיד הָאִשָּׁה אָמֵר

"הִיא", וְעַתָּה הַזְכִּיר הַזְכָּרוֹן תַּחֲלָה, וְאָמֵר כִּי
הִיא מִזְבֵּחַת עוֹן:
(יח) וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים. אָמֵר
הַמְּפָרְשִׁים, כִּי הַכְּתוּב קוֹרָא אוֹתָם עַל שֵׁם
סוֹפָה שֶׁתִּהְיֶה בָּהֶם מְרָה, כִּי יִמַּר לָהּ הַשֵּׁם מָאֵד
וְיִאָּרְרוּ אוֹתָהּ. וְרַבּוֹתֵינוּ כִּף אָמְרוּ בְּסִפְרֵי (נשא
נז): נִקְרְאוּ מָרִים עַל שֵׁם סוֹפֵם שֶׁמְּמָרִים אֶת
הַגּוֹף וּמְעַרְעְרִין אֶת הָעוֹן. אֲבָל בְּגִמְרָא (סוטה
כ). אָמְרוּ, שֶׁהַכֹּהֵן נֹתֵן בְּמִים דָּבָר מֵר, וְהוּא
לְעוֹרֵר אוֹתָהּ, וְאֵם כֵּן כְּשֶׁאָמַר: "וְכָאֵו כֶּה הַמִּים"
הַמְּאָרְרִים לְמָרִים", הִנֵּה רָאוּי שְׂבִיָּאֵמֵר "וְכָאֵו כֶּה
הַמִּים הַמָּרִים לְמָרִים". וּבְסִפְרֵי (נשא סח)
עוֹד, וּמִתָּה אֵל מִי הַמָּרִים (פסוק כג), מְגִיד
שֶׁהַכְּתֹב עוֹשֶׂה אֶת הַמִּים מָרִים:

יט וְהַשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב
אִישׁ אִתָּךְ וְאִם־לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ הַנָּקִי מִמִּי
הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה:
כ וְזָאת אֲרִי סָטִית בַּר מִבְּעָלֶיךָ וְאֲרִי אֶסְתַּאבֶּת
וַיְהִי גִבּוֹר בִּידָּךְ יָת שָׁכַבְתָּה בַּר מִבְּעָלֶיךָ:

יט) וְהַשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב
אִישׁ אִתָּךְ וְאִם־לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ הַנָּקִי מִמִּי
הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה:
כ) וְזָאת כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נִטְמַאֲת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ
אֶת־שָׁכַבְתָּו מִבְּעָדֶי אִישׁךָ:

כט) וְהַשְׁבִּיעַ וְגו' • ומה היא השבועה? אם לא שָׁכַב – הַנָּקִי, האם שָׁכַב – חֲנָקִי (ספרים אחרים: לא תִּנְקִי), שֶׁמִּכָּלֵל לֹא־אוֹתָהּ שׁוֹמֵעַ הֵן, אֶל־אֵל שֶׁמַּצְוָה לַפֶּתַח בְּדִינִי נִפְשׁוֹת תַּחֲלָה לִזְכוּת. רמב"ן

כ) וְזָאת כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נִטְמַאֲת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ
אֶת־שָׁכַבְתָּו מִבְּעָדֶי אִישׁךָ:
כט) וְזָאת כִּי שָׁטִית • "כִּי" מִשְׁמַשׁ בִּלְשׁוֹן "אִם". רמב"ן

כא וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר
הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ
עַמֶּךָ בְּלַחַת יְהוָה אֶת־יִרְכָּךְ נִפְלֹת וְאֶת־בִּטְנְךָ צָבָה:
כב וְהַשְׁבִּיעַ הָאֵלֶּה • שְׁבוּעָה שֶׁל קִלְלָה. יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְגו' • שִׁיְהִיו הַכֹּל מְקַלְלִין בִּידָּךְ: יְבוֹאֵךְ בְּדֶרֶךְ
שָׁבָא לְפָלוּנִית. וּלְשִׁבְעָה • (סוטה יח, שְׁבוּעוֹת כד) שִׁיְהִיו הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּידָּךְ: לֹא יֵאָרֶע לִי בְּדֶרֶךְ שְׂאֲרַע לְפָלוּנִית. וְכֵן הוּא
אוֹמֵר (ישעיה סח): "וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לְשִׁבְעָה לְבַחֲיִרִי", שֶׁהַצְדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפָרְעָנוּתָן שֶׁל רָשָׁעִים, וְכֵן לְעִנְיַן הַבְּרָכָה
(בראשית יא): "וְנִבְרַכְךָ וְגו'" (שם כח): "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לְאָמֶר". אֶת־יִרְכָּךְ • בְּקִלְלָה הַקֹּדֶם יִרְךָ לְבָטָן, לְפִי שֶׁבָּה
הַתַּחֲלִילָה בַּעֲבֶרָה תַּחֲלָה. צָבָה • כְּתַרְגוּמוֹ: נִפְתָּחָה.

כא) וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר
הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ
עַמֶּךָ בְּלַחַת יְהוָה אֶת־יִרְכָּךְ נִפְלֹת וְאֶת־בִּטְנְךָ צָבָה:
כב) וְהַשְׁבִּיעַ הָאֵלֶּה • שְׁבוּעָה שֶׁל קִלְלָה. יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְגו' • שִׁיְהִיו הַכֹּל מְקַלְלִין בִּידָּךְ: יְבוֹאֵךְ בְּדֶרֶךְ
שָׁבָא לְפָלוּנִית. וּלְשִׁבְעָה • (סוטה יח, שְׁבוּעוֹת כד) שִׁיְהִיו הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּידָּךְ: לֹא יֵאָרֶע לִי בְּדֶרֶךְ שְׂאֲרַע לְפָלוּנִית. וְכֵן הוּא
אוֹמֵר (ישעיה סח): "וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לְשִׁבְעָה לְבַחֲיִרִי", שֶׁהַצְדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפָרְעָנוּתָן שֶׁל רָשָׁעִים, וְכֵן לְעִנְיַן הַבְּרָכָה
(בראשית יא): "וְנִבְרַכְךָ וְגו'" (שם כח): "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לְאָמֶר". אֶת־יִרְכָּךְ • בְּקִלְלָה הַקֹּדֶם יִרְךָ לְבָטָן, לְפִי שֶׁבָּה
הַתַּחֲלִילָה בַּעֲבֶרָה תַּחֲלָה. צָבָה • כְּתַרְגוּמוֹ: נִפְתָּחָה.

כט) וְהַשְׁבִּיעַ הָאֵלֶּה • שְׁבוּעָה שֶׁל קִלְלָה. יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְגו' • שִׁיְהִיו הַכֹּל מְקַלְלִין בִּידָּךְ: יְבוֹאֵךְ בְּדֶרֶךְ
שָׁבָא לְפָלוּנִית. וּלְשִׁבְעָה • (סוטה יח, שְׁבוּעוֹת כד) שִׁיְהִיו הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּידָּךְ: לֹא יֵאָרֶע לִי בְּדֶרֶךְ שְׂאֲרַע לְפָלוּנִית. וְכֵן הוּא
אוֹמֵר (ישעיה סח): "וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לְשִׁבְעָה לְבַחֲיִרִי", שֶׁהַצְדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפָרְעָנוּתָן שֶׁל רָשָׁעִים, וְכֵן לְעִנְיַן הַבְּרָכָה
(בראשית יא): "וְנִבְרַכְךָ וְגו'" (שם כח): "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לְאָמֶר". אֶת־יִרְכָּךְ • בְּקִלְלָה הַקֹּדֶם יִרְךָ לְבָטָן, לְפִי שֶׁבָּה
הַתַּחֲלִילָה בַּעֲבֶרָה תַּחֲלָה. צָבָה • כְּתַרְגוּמוֹ: נִפְתָּחָה.

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

מִשְׁרָבּוֹ הַנּוֹאֲפִים פֶּסֶקוֹ מִי סוּטָה, שֶׁנֶּאֱמַר
(הושע ד יד) לֹא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֶיכֶם כִּי
תִּזְנֶינָה וְעַל פְּלוֹתֶיכֶם כִּי תִנְאֲפֶנָּה כִּי הֵם עִם
הַזֹּנוֹת יִפְרְדּוּ וְעִם הַקְדָּשׁוֹת יִזְבְּחוּ וְעִם לֹא
יָבִין יִלְבֹּט:

וְאֵין הַכְּתוּב אוֹמֵר שֶׁתִּזְנֶינָה הַנָּשִׁים הַנּוֹאֲפֹת
פְּטוּרוֹת מִן הָעֶזְיוֹן בַּעֲבוּר שִׁבְעֵלֶיָּהֶן
נוֹאֲפִים, רַק שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בָּהֶן חֲנֹס הַגְּדוֹל הַזֶּה
שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה לָהֶם לְכַבּוֹדָם וְלִהְיוֹתָם עִם קְדוֹשׁ,
וְהֵם לֹא יִבְיִנוּ בְּטוֹבָה הַזֹּאת וְלֹא יִחַפְּצוּ בָּהּ.
וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: "וְעִם לֹא יָבִין יִלְבֹּט", כְּלוֹמֵר
לְכַד בְּסִכְלוֹתָיו. וְכֵן וְאֵל שִׁפְתָּי: יִלְבֹּט (משלי
י ח), תִּרְגָּם הַמִּתְרַגֵּם הִירֹשְׁלִמִי, וְסִכְלָא
בְּסִפְרוּתָהּ מִתְאַחֵד. וְזֶה טַעַם מֵה שֶׁאָמַר
(סוטה מז:): וְנִקְּחָה הָאִישׁ מִצֵּדוֹן, בְּזִמְנָה שֶׁהָאִישׁ
מִקְּדָה מִצֵּדוֹן מִים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אֵין הָאִישׁ
מִקְּדָה מִצֵּדוֹן אֵין הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ.
וְהַנִּזְיוֹן הוּא, שְׁלֹא בָּא עָלֶיהָ מִשְׁקָנָא לָהּ
וְנִסְתָּרָה:

וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים, שֶׁאִם כָּעַל הַכָּעַל שׁוֹם בְּעִילָה
אֶסְוֶרָה כָּל יָמָיו, אֵין הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ.
וְהַעֲוִלָּה מִן הַתְּלָכָה (שם), שֶׁאֶפְלוּ הָיוּ בְּנֵי
וּבְנוֹתֵי נּוֹאֲפִים וְלֹא כָּתוּב בָּם, לֹא הָיוּ בּוֹדְקִין.
וְהַפֶּלֶל, שֶׁהוּא גִס וְכַבּוֹד לִישְׁאֵל:

וְיִתְבָּן שִׁיְהִיָּה אִישׁ חֲסֵר הַקְדָּשָׁה, יֹאמַר אִם
לֹא שָׁכַב הָאִישׁ אוֹתָךְ וְאִם לֹא שָׁטִית
טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ כָּלֵל, כִּי יִשְׁבָּעָה עַל
הָאִישׁ הַהוּא אֲשֶׁר קָנָא עָלָיו בְּפִרוּשׁ וְעַל
הָאֲחֵרִים בְּכָלֵל. וְכֵן אָמַר (סוטה יח). אָמֵן
מֵאִישׁ זֶה וְאָמֵן מֵאִישׁ אֲחֵר:

(כ"א) וְטַעַם וְזָאת כִּי שָׁטִית. מִחֲבַר עִם יִתֵּן
ה' אוֹתָךְ, יֹאמַר וְזָאת בְּאֲשֶׁר שָׁטִית
טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ וְכָאֲשֶׁר נִטְמַאֲת וַיִּתֵּן בָּךְ
אִישׁ אֶת שָׁכַבְתָּו מִבְּעָדֶי אִישׁךָ, יִתֵּן ה' אוֹתָךְ
לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה, אֶקַּל בַּעֲבוּר אֲרִיכוֹת הַתְּנָאִים
חֲזוֹר לְאָמֶר פַּעַם אַחֲרָת וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת
הָאִשָּׁה, וּלְפָרֵשׁ שֶׁהִיא שְׁבוּעַת הָאֵלֶּה. וְר"א
פָּרֵשׁ כִּי "וְהַשְׁבִּיעַ הִירֹשְׁלִמִי בְּשֵׁם וְהַשְׁנִי
בְּאֵלֶּה", בְּאֲשֶׁר הוּא מְפָרֵשׁ. וְאֵינֶנּוּ נִכּוֹן, כִּי
בְּשֵׁם לֹא יִשְׁבָּע בִּלְשׁוֹן אִם:

וְהַזֶּה אֵין בְּכָל מִשְׁפָּטִי הַתּוֹרָה דְּבַר תְּלִי בְּגִס
וְזֹלָתִי הַעֲנֵן הַזֶּה, שֶׁהוּא פֶּלֶא וְגִס קְבוּעַ
שִׁיעֲשֶׂה בִּישְׂרָאֵל בְּהִיּוֹתָם רַבָּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ
שֶׁל מְקוֹם, כִּי חֲפֵץ לְמַעַן צְדִיק לְיִסֹּר הַנָּשִׁים
שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂנָּה כְּזֹפֶת יָתֵר הַעֲמִים, וְלִנְקוּת
יִשְׂרָאֵל מִן הַמַּמְזוּרוֹת, שִׁיְהִיו רְאוּיִם לְהַשְׁרוֹת
שָׁכִינָה בְּתוֹכָם. וּלְפִיכָךְ פֶּסֶק הַעֲנֵן הַזֶּה מִשְׁעָה
שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ בַּעֲבוּרָת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (סוטה מז):

וְהַנִּזְיוֹן בְּעִנְיַי כְּפִשּׁוּטוֹ, כִּי הָאִשָּׁה בְּשִׁתּוֹתָהּ
אֶת הַמִּים יִמְתְּקוּ לָהּ כְּשֶׂאֱרַ הַמִּים,
וְאֲחֵרֵי כֵן בְּבוֹאֵם בְּקִרְבָּהּ אִם נִטְמַאֲת יַעֲזוּרוּ
אוֹתָהּ וְתִרְגִּישׁ מִיַּד הַמִּרְיוֹת בְּפִיָּה וּבְקִרְבָּהּ.
וְזֶהוּ שֶׁאָמַר (פסוק כז) וְהִשְׁקָה אֶת הַמִּים,
וְהִתָּה אִם נִטְמַאֲת וְתִמְעַל מִעַל בְּאִישָׁהּ
וּבָאוּ בָּהּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים לְמָרִים, כִּי אַחֲרֵי
הַשְׁתִּיָּה בְּבֹאֵם בְּבִטְנָהּ, מִיַּד יִשּׁוּבוּ לְמָרִים
בְּפִיָּה וּבְקִרְבָּהּ, כְּמִנְהַג הַדְּבָרִים הַמְּעוּרָרִים
וְהַמְּקִיָּאִים שֶׁיִּמְרְרוּ הַשּׁוֹתִים אוֹתָם מֵאֵד,
וְאַחֲרֵי כֵן תִּצָּבָה בְּטָנָהּ וְתִפְּלֵ יִרְכָּהּ. וְנִקְרָא
"מְאָרְרִים" בַּעֲבוּר הָעָלוֹת הַנּוֹמָחִים בָּהֶם
שֶׁמְקַלְלִים אוֹתָהּ:

וְאָמַר הַמְּפָרְשִׁים, כִּי מִלַּת "מִי" כְּמוֹ מִים
הַמָּרִים, וְכֹא סְמוּךְ בְּמִקְוֶה מוֹכֶרֶת, כְּמוֹ
שֶׁכֹּא הִפְכוּ "מִים בְּרָכִים" (יחזקאל מז ד). וְר"א
אָמַר, כִּי "מִי" סְמוּךְ וּמִלַּת "הַמָּרִים" תֹּאֵר הַשֵּׁם,
וְאִם בֶּן סוּדוּ דִּידַע. וְאֵינוּ נִכּוֹן לִי, בַּעֲבוּר שֶׁאָמַר
וּבָאוּ בָּהּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים לְמָרִים:

יט) וְטַעַם אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתָּךְ וְאִם לֹא
שָׁטִית טְמֵאָה. שְׁתֵּי הַתְּנָאִים הָאֵלֶּה אֶחָד
הֵם, יֹאמַר אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ שְׁלֹא
שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ הַנָּקִי, כִּי בַּעֲלָה
שָׁכַב אוֹתָהּ וְאִישׁ הוּא:

(כב) וּבָאוּ הַמַּיִם הַמֶּאֱרָרִים הָאֵלֶּה בְּמַעְיָד לַצְּבוֹת בָּטָן
וּלְנַפְל יֵרֶךְ וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן וְאָמֵן:

כ"ב – לַצְּבוֹת בָּטָן • כמו לַהֲצָבוֹת בָּטָן. זהו שמוש פתח שְהִלְמָ"ד נקודה בו. וכן (שמות י): "לַנְּחֹתֶם הַיֵּרֶךְ", (דברים א): "לִרְאֹתְכֶם בַּיֵּרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכוּ-בָהּ". וכן לְנַפֵּל יֵרֶךְ, לְהַנְפִיל יֵרֶךְ, שְהִמִּים מַצְבִּים אֶת הַבָּטָן וּמְפִילִים אֶת הַיֵּרֶךְ. לַצְּבוֹת בָּטָן וּלְנַפֵּל יֵרֶךְ • בָּטָנוֹ וִירְכוֹ שֶׁל בּוֹעֵל. או אינו אֵלָּא שֶׁל נִבְעֵלָת? כְּשֶׁהוּא אֹמֵר אֶת-יֵרֶכְךָ נִפְלָת וְאֶת-בָּטָנְךָ צָבָה; הֲרִי שֶׁל נִבְעֵלָת אִמּוֹר. אָמֵן אָמֵן • קִבְּלַת שְׁבוּעָה: אָמֵן עַל הָאֵלֶּה, אָמֵן עַל הַשְׁבוּעָה. אָמֵן אִם מֵאִישׁ זֶה, אָמֵן אִם מֵאִישׁ אֲחֵר. אָמֵן שְׁטִיתִי אֲרוּסָה וְנִשְׁוָאָה, שׁוֹמֶרֶת יָבָם וְכוּסָּה.

(כג) וְכָתַבְתָּ אֶת-הָאֵלֶּת הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמַחֲהָ אֶל-מֵי
הַמָּיִם:

(כד) וְהִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה אֶת-מֵי הַמָּרִים הַמֶּאֱרָרִים וּבָאוּ
בָהּ הַמַּיִם הַמֶּאֱרָרִים לְמָרִים:

כ"ד – וְהִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה • אין זה סדר המעשה, שְהִי בַתְחִלָּה מִקְרִיב מִנְחָתָהּ, אֵלָּא הַכְּתוּב מְבַשְּׂרָךְ שְׁכַשְׁשִׁיקָנָה יָבֹאוּ בָהּ לְמָרִים, לְפִי שְׁנֵאֲמַר: בָּטָן וְיֵרֶךְ, מִנִּין לְשָׂאֵר כָּל הַגּוּף? תִּלְמוּד לומר: וּבָאוּ בָהּ, בְּכֻלָּהּ. אִם כֵּן מַה תִּלְמוּד לומר "בָּטָן וְיֵרֶךְ"? לְפִי שֶׁהֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֹרָה תְּחִלָּה, לְפִיכָךְ הִתְחִיל מִהֶם הַפְּרָעֻנוֹת. לְמָרִים • לִהְיוֹת לָהּ רָעִים וּמָרִים.

(כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקֹּנָאֹת וְהִנִּיף
אֶת-הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל-הַמִּזְבֵּחַ:

כ"ה – וְהִנִּיף • מוֹלִיף וּמְבִיא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד, וְאִף הִיא מְנִיפָה עִמּוֹ, שְׂחִידָה לְמַעֲלָה מִיָּדוֹ שֶׁל כֹּהֵן. וְהִקְרִיב אֹתָהּ • זו הִיא הַגִּשְׁתָּה בַּקֶּרֶן דְּרוּמִית מִעֲרֵבִית שֶׁל מִזְבֵּחַ קָדָם קְמִיצָה כְּשֶׁאֵר מִנְחוֹת.

(כו) וְקָמַן הַכֹּהֵן מִן-הַמִּנְחָה אֶת-אִזְכָּרְתָּהּ וְהִקְטִיר
הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה אֶת-הַמַּיִם:

כ"ו – אִזְכָּרְתָּהּ • הוּא הַקָּמַן, שֶׁעַל יְדֵי הַקְטָרְתּוֹ, הַמִּנְחָה בָּאָה לְזַכְרוֹן לְגִבָּהּ.

(כז) וְהִשְׁקָה אֶת-הַמַּיִם וְהִיְתָה אִם-נִטְמָאָה וְתִמְעַל מַעַל
בְּאִשָּׁה וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמֶּאֱרָרִים לְמָרִים וְצִבְתָּהּ בִּטְנָהּ
וְנַפְלָה יֵרֶכָה וְהִיְתָה הָאִשָּׁה לְאֵלֶּה בַּקֶּרֶב עִמָּה:

כ"ז – וְהִשְׁקָה אֶת-הַמַּיִם • לְרַבּוֹת שָׁאֵם אִמְרָה: אֵינִי שׁוֹתָה! לְאַחַר שְׁנִמְחָקָה הַמַּגְלָה, מַעֲרַעְרִין אוֹתָהּ וּמְשַׁקִּין אוֹתָהּ בְּעַל כְּרָחָה, אֵלָּא אִם כֵּן אִמְרָה: טְמֵאָה אֲנִי (סוטה כז). וְצִבְתָּהּ בִּטְנָהּ וְגו' • אִף-עַל-פִּי שֶׁבִּקְלָלָה הַזִּכּוּר יֵרֶךְ תְּחִלָּה, הַמַּיִם אֵינָן בּוֹדְקִין אֵלָּא בְּדִרְךָ כְּנִיסָתָן בָּהּ. וְהִיְתָה הָאִשָּׁה לְאֵלֶּה • כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי, שִׁיְהִיו הַכָּל אֲלֵין בָּהּ. בַּקֶּרֶב עִמָּה • הַפֶּרֶשׁ יֵשׁ בֵּין אָדָם הַמִּתְנַגֵּל בְּמָקוֹם שְׁנֹכַר, לְאָדָם הַמִּתְנַגֵּל בְּמָקוֹם שְׁאִינוֹ נֹכַר.

(כח) וְאִם-לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְטִהַרָה הוּא וְנִקְתָּה וְנִזְרָעָה
זָרַע:

כ"ח – וְאִם-לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה • בִּסְתִירָה זו. וְטִהַרָה הִיא • מִמָּקוֹם אֲחֵר. וְנִקְתָּה • מִמַּיִם הַמֶּאֱרָרִים, וְלֹא עוֹד אֵלָּא "וְנִזְרָעָה זָרַע" – אִם הִיְתָה יוֹלֶדֶת בְּצַעַר, תֵּלֵד בְּרוּחַ, אִם הִיְתָה יוֹלֶדֶת שְׁחוּרִים, יוֹלֶדֶת לְבָנִים (סוטה כז).

(כט) זאת תורת הקנאות אשר תשמה אשה תחת אישה
ונטמאה:
כט דא אורייתא דקנאותא די תסטי אתתא בר
מבעלה ותסתאב:

(ל) או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את-אשתו
והעמיד את-האשה לפני יהוה ועשה לה הפהון את
כל-התורה הזאת:
ל או גבר די תעבר עלוי רוח קנאה וקנא
ית אתתא ויקם ית אתתא קדם יי ויעבר לה
כהנא ית כל אורייתא דדא:

כס"א או איש • כמו (שמות כא): "או נודע". כלומר אם איש קנאי הוא, לךך "והעמיד את-האשה".

(לא) ונקמה האיש מעון והאשה ההוא תשא את-עונה:
לא ויהי זכאה גברא מחובא ואתתא ההיא
תקבל ית חובה:

כס"ב ונקמה האיש מעון • אם בדרך המים, אל ידאג לומר: "חבתי במיתתה!" נקי הוא מן הענש. דבר
אחר: משישקנה, תהא אצלו בהתר ונקמה מעון, שהסוטה אסורה לבעלה (ספרי).

ו (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:
א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם איש או-אשה כי
יפלא לגדל גדר נזיר להזיר ליהוה:
ב מלל עם בני ישראל ותימר להון גבר או
אתתא ארי יפרש למדר גדר נזירי למיזר
קדם יי:

כס"ג כי יפלא • יפריש. למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה? לומר לך: שכל הרואה סוטה בקלקולה וזיר
עצמו מן היין, שהוא מביא לידי ניאוף (סוטה ב). גדר נזיר • אין נזירה בכל מקום אלא פרישה, אף כאן שפירש
מן היין. להזיר לה' • להבדיל עצמו מן היין לשם שמים.

(ג) מיין ושכר וזיר חמין יין וחמין שכר לא ישתה
וכל-משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא
יאכל:
ג מחמר חדת ועתיק יזר חל דחמר חדת
וחל דחמר עתיק לא ישתה וכל מתרות
ענבין לא ישתה וענבין רטיבין ויבשין לא
יכול:

כס"ד מיין ושכר • בתרגומו: "מחמר חדת ועתיק", שחמין משפר כשהוא ישן. וכל-משרת • לשון צביעה במים
או בכל משקה. ובשון משנה יש הרבה: "אין שורין דיו וסממנים", "נזיר ששרה פתו ביין".

(ד) כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים
ועד-זג לא יאכל:
ד כל יומי נזרה מכל דיתעבד מגפנא
דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול:

כס"ה חרצנים • (נזיר ד) הם הגרעינים. זג • הם הקלפות שמבחוץ, שהחרצנים בתוכן כענבל בוזג.

(ה) כל-ימי גדר נזרו תער לא-יעבר על-ראשו עד-מלאת
הימים אשר-יזיר ליהוה קדש יהיה גדל פרע שער ראשו:
ה כל יומי גדר נזרה מספר לא יעבר על
רישה עד משלם יומיא דינזר קדם יי קדיש
יהי מרבי פרוע שער רישה:

כס"ו קדש יהיה • (ספרי) השער שלו, לגדל הפרע של שער ראשו. פרע • נקוד פתח קטן (סגול), לפי שהוא דבוק
לשער ראשו — פרע של שער. ופרוש של פרע: גדול של שער. וכן (ויקרא כא) את ראשו לא יפרע. ואין קרוי פרע
פחות משלשים יום.

(ו) כל-ימי הזירו ליהוה על-גפוש מת לא יבא:
(ז) לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא-ישמא להם במתם
כי נזר אלהיו על-ראשו:
ו כל יומין דינזר קדם יי על נפשא דמתא
לא ייעול:
ז לאבויא ולאמה לאחויא ולאחתיא לא
יסתאב להון במותהון ארי כלילא דאלהה
על רישה:

ח כל יומי נזרה קדש הוא קדם יי:

(ח) כל ימי נזרו קדש הוא ליהוה:

כ"א כל ימי נזרו קדש הוא • זו קדשת הגוף מלהטמא למתים.

ט וארי ימות מתא עלוהי בתכף שלו ויסאב ריש נזרה ויגלח רישה ביומא דדכותה ביומא שביעא יגלחה:

(ט) וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו ויגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו:

כ"א בפתע • זה אנס • פתאם • זה שוגג. ויש אומרים: פתע פתאם, דבר אחד הוא: מקרה של פתאם. וכי ימות מת עליו • באהל שהוא בו. ביום טהרתו • ביום הזיתו. או אינו אלא בשמיני, שהוא טהור לגמרי? תלמוד לומר: ביום השביעי. אי שביעי, יכול אפלו לא הזה? תלמוד לומר: ביום טהרתו.

י וביומא תמינא ייתי תרין שפנינן או תרין בני יונה לות כהנא לתרע משפן זמנא:

(י) וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני יונה אל-הכהן אל-פתח אהל מועד:

כ"א וביום השמיני יבא שתי תרים • להוציא את השביעי. או אינו אלא להוציא את התשיעי? קבע זמן לקריבין וקבע זמן למקריבין: מה קריבין הכשיר שמיני ומשמיני והלאה, אף מקריבין — שמיני ומשמיני והלאה.

יא ויעבד כהנא חד לחטאתא וחד לעלתא ויכפר עלוהי מדחב על מתא ויקדש ית רישה ביומא ההוא:

(יא) ועשה הכהן אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על-הנגפּש וקדש את-ראשו ביום ההוא:

כ"א מאשר חטא על הנפּש • שלא נזרר מטמאת המת, רבי אלעזר הקפר אומר: שצער עצמו מן היין. וקדש את-ראשו • לתזרז ולהתחיל מנגן נזירותו.

יב ויזר קדם יי ית יומי נזרה וייתי אמר בר שמה לאשמא ויומא קדמאי יבטלון ארי אסתאב נזרה:

(יב) והזיר ליהוה את-יומי נזרו והביא כבש בן-שנתו לאשם והימים הראשנים יפלו כי טמא נזרו:

כ"א והזיר לה' את-יומי נזרו • יזרזר וימנה נזירותו כבתחלה. והימים הראשונים יפלו • לא יעלו מן המנגן.

יג וידא אורינתא דנזירא ביום משלם יומי נזרה ייתי יתה לתרע משפן זמנא:

(יג) וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו אל-פתח אהל מועד:

כ"א יביא אתו • יביא את עצמו; וזה אחד משלשה אתים שהיה רבי ישמעאל דורש כן, כיוצא בו (ויקרא כב): "והשיאו אותם עון אשמה" — את עצמם; כיוצא בו (דברים לה): "ויקבר אתו בגי", הוא קבר את עצמו.

יד ויקרב ית קרבנה קדם יי אמר בר שמה שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת שמה שלמתא לחטאתא ודבר חד שלים לנכסת קודשיא:

(יד) והקריב את-קרבנו ליהוה כבש בן-שנתו תמים אחד לעלה וכבשה אחת בת-שנתה תמימה לחטאת ואיל-אחד תמים לשלמים: רמב"ם

טו וסל פטיר סלתא גריצן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח ומנחתהון ונספיהון:

(טו) וסל מצות סלת חלת בלוּלַת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן ומנחתם ונספיהם:

(לעיל פסוק ח) כל ימי נזרו קדש הוא לה', והנה הוא צריך פרה כשוכו להטמא בתאוות העולם:

וראוי היה לו שזיר לעולם ויעמד כל ימיו נזיר וקדוש לאלהיו, כענין שאמר (עמוס ב יא) ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים, השנה אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב

(יד) וטעם החטאת שיקריב הנזיר ביום מלאת ימי נזרו, לא נתפרש. ועל דרך הפשט, כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזיר מקדשתו ועבודת השם,

(כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כב ומליל יי עם משה למימר:

(כג) דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: ׀

כג"י אָמֹר לָהֶם • כְּמוֹ זְכוֹר, שְׁמוֹר בְּלַע"ז דִּישֵׁן"ט (זאגנער). אָמֹר לָהֶם • (ספרי) שִׁיְהִיו כָּלֶם שׁוֹמְעִים. אָמֹר • (תנחומא) מְלֵא, לֹא תְבַרְכֶם בְּחַפְזוֹן וּבְקִבְּלוֹת, אֲלָא בְּכֻנָּה וּבְלֵב שְׁלֵם. רמב"ן

(כד) יְבַרְכֶּךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: ׀

כד יְבַרְכֶּךָ יי וַיִּשְׁמְרֶךָ:

כד"י יְבַרְכֶּךָ • שִׁיתְבַּרְכוּ נְכֻסֶיךָ. וַיִּשְׁמְרֶךָ • שְׁלֵא יָבוֹאוּ עָלֶיךָ שׁוֹדֵדִים לְטַל מְמוֹנֶךָ, שֶׁהַנֹּתֵן מִתְּנָה לְעַבְדּוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁמְרוֹ מִכָּל אָדָם, וְכִינֵן שְׂבָאִים לִיסָטִים עָלָיו וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, מִה הִנָּאָה יֵשׁ לוֹ בְּמִתְנָה זֶה? אֲבָל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא הַנֹּתֵן הוּא הַשּׁוֹמֵר. וְהִרְבֵּה מְדַרְשִׁים דָּרְשׁוּ בּוֹ בִּסְפָרִי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 51)

שִׁיתְבַּרְכוּ נְכֻסֶיךָ (רש"י ו, כד)

בִּסְפָרִי נֶאֱמַר "נְכֻסִים", הֵינִי שֶׁהָאָדָם יְתַבַּרְךָ בְּנְכֻסִים חֲדָשִׁים; אֲךָ רִש"י מְפָרֵשׁ שֶׁהַנְּכֻסִים שֵׁישׁ לוֹ כָּבֹד יְתַבַּרְכוּ וַיִּתְּרֻהוּ בְּדָרְךָ גִּס. וְנִמְוִקוּ עִמּוֹ: לְכַאוּרָה קִשָּׁה, מִהוּ הַחֲדוּשׁ בְּבִרְכָּה זֶה, וְהֵלֵא מְפָרֵשׁ בְּתוֹרָה בְּרֻכּוֹת נִפְלְאוֹת עַל שְׁמִירַת הַתּוֹרָה (פְּכָתוֹב בְּרִישׁ פְּרָשַׁת בְּחֻקֹּתִי). לָכֵן פֶּרֶשׁ שֶׁהַכֻּנָּה לְבִרְכָּה מִיְחָדָת - גַּם הַנְּכֻסִים שֶׁכָּבֹד נִמְצָאִים בְּרֻשׁוֹת הָאָדָם יִתְּרֻהוּ בְּדָרְךָ גִּס.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 50 ואילך – מוֹתֵךְ 'לקראת שבת')

יְבַרְכֶּךָ - שִׁיתְבַּרְכוּ נְכֻסֶיךָ

יְבַרְכֶּךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ:

יְבַרְכֶּךָ - שִׁיתְבַּרְכוּ נְכֻסֶיךָ (ו, כד. ובפרש"י)

יֵשׁ לַעֲוִן, דְּבִפְשֻׁטוֹת בְּרַכָּה "יְבַרְכֶּךָ" הִיא בְּרָכָה כְּלִילִית שֶׁהַקֶּב"ה יְבַרְךָ אֶת הָאָדָם בְּכָל עֲנִיָּוִי, וְא"כ מְדוּעַ פֶּרֶשׁ רִש"י שֶׁהַבְּרָכָה הִיא "יְתַבַּרְכוּ נְכֻסֶיךָ" שֶׁהִיא עַל הַנְּכֻסִים בְּלִבְדּוֹ?

וַי"ל בְּזֶה, דִּהְיָה בְּפִרְשֻׁת בְּחֻקֹּתִי נִתְפָּרְשׁוּ רַבּוֹי בְּרֻכּוֹת לְמִקְדָּמִי תוֹמ"צ, וְא"כ קִשָּׁה מִה הַחֲדוּשׁ בְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים עַל הַבְּרֻכּוֹת שֶׁבִּפְ' בְּחֻקֹּתִי (וְכֹן הִקְשׁוּ בִּפְעֻמָּה רָזָא וּמוֹשֵׁב זְקֻנִים קָאוּ)?

וְלָכֵן פֶּרֶשׁ רִש"י שֶׁהַבְּרָכָה כָּאֵן הִיא "יְתַבַּרְכוּ נְכֻסֶיךָ", שֶׁהִיא בְּרָכָה מִיְחָדָת שְׂאִינָה נִכְלָלָת בְּפִרְשֻׁת בְּחֻקֹּתִי.

דְּבִפְרָשֻׁת בְּחֻקֹּתִי, עֵקֶר הַבְּרֻכּוֹת הוּא בְּעֵינֵן רַבּוֹי הַטּוֹב בְּכֻמוֹת שֶׁיִּשְׁפַּע לְבָגְי" ע"י קוֹיִם הַתּוֹמ"צ, וְכִשְׁמִדְבָּר עַל הַתְּבוּאָה וְהַפְּרוֹת, הַבְּרָכָה הִיא רַק שִׁ"הפְּרוֹת יִהְיוּ מִשְׁתַּמְרִין" (רש"י שם, י ד"ה וְאִכְלֵתֶם).

מִשְׁא"כ כָּאֵן הַבְּרָכָה הִיא "שִׁיתְבַּרְכוּ נְכֻסֶיךָ", דְּפִרְשׁוֹ שֶׁהַנְּכֻסִים שֵׁישׁ לוֹ לְהָאָדָם כָּבֹד ("נְכֻסֶיךָ"), יְתַבַּרְכוּ וַיִּתְּרֻהוּ יוֹתֵר מִכְּפִי מִדָּתֶם וְטִבְעֵם. ע"ד שְׁמֻצֵינוּ בִּיצְחָק - "וַיִּמְצָא בִּשְׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים" (תולדות כו, יב), דָּאע"פ שִׁ"ההָרֶץ קִשָּׁה וְהַשְּׁנָה קִשָּׁה", "עֲשֵׂתָהּ

עַל אַחַת שְׁאֻמְדוּהָ מֵאָה" (פרש"י שם). רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס. אברמוביץ

(כד-כז) וַיִּטַּע יְבַרְכֶּךָ ה' וַיִּשְׁמְרֶךָ. עַל דָּרְךָ הָאֱמֶת, כִּי הַבְּרָכָה מְלֻמָּעָה, וְהַשְׁמִירָה שֶׁתִּשְׁמֹר אוֹתָהּ, כְּטַעַם זְכוֹר וְשִׁמּוֹר. וְעוֹד יֵאָר הַשֵּׁם הַגָּדוֹל אֶת פְּנֵי הַמַּבִּיטִים בָּהּ, וְכָךְ אָמְרוּ בִּסְפָרִי (נשא מא) רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר זֶה מֵאוֹר שְׂכִינָה. וַיִּחַנֵּךְ, שֶׁתִּשְׁאֵל חֵן בְּעֵינָיו, כְּעֵינֵן שֶׁאָמְרוּ (ב"ר ט ד) עוֹלָמִי עוֹלָמִי הִלּוּאִי תִּהְיֶה מַעֲלַת חֵן לִפְנֵי בָּכָל שְׁעָה. וְעוֹד יִשְׁאֵל הַשֵּׁם פְּנֵי אֵל הַשָּׁמַיִם מִמַּעַל, וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם הַכֹּל בְּבִיתְךָ. וְכָךְ אָמְרוּ בִּסְפָרִי (נשא מב) רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר זֶה שְׁלוֹם מַלְכוּת בֵּית דָּוִד. וְשִׁמּוֹ אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵנִי אֶקְרָכֶם, כִּי אֲנִי הַמְּדַבֵּר הַגָּבִי, וְשְׁלוֹם:

וְהַזְכִּיר זֶה כִּי דָרְךְ הַעֲשִׂיר לְדֹר בֵּן: (כג) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ. כָּבֹד הַזְכִּירָתִי בְּסִדֵּר וַיְהִי בְיוֹם הַשְּׁמִינִי (ויקרא ט כב) כִּי צִוָּה אֶת אַהֲרֹן לִשְׂאֵת אֶת יָדָיו אֶל הָעֵץ וּלְבָרְךָ אוֹתָם בְּיוֹם הַהוּא, וְכָאֵן צִוָּה לְדוֹרוֹת לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו, וּפִרְשׁ הַבְּרָכָה שִׁיתְבַּרְכוּ אוֹתָם, וְהַזְכִּירָהּ בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן, כִּי שֵׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (סוטה לו:) בְּמִקְדָּשׁ בִּשְׁם הַמִּפְרָשׁ וּבְמִדְיָנָה בְּכַנּוּיָו. בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּרָכָה אַחַת, וּבְכַנּוּלִין שְׁלֹשׁ בְּרֻכּוֹת, כִּי הַבְּרָכָה בְּמִקְדָּשׁ מִיְחָדָת בִּשְׁם הַמִּקְדָּשׁ:

בְּקִרְבָּן רַק יִדָּר אֲבִיא קִרְבָּן עַל נִזְרִי, אוֹ שִׁיאֲמַר בְּסֻטָּה הַרִינִי נִזְרִי, כִּי כִינֵן שְׁנֵדֵר בְּנִזְרִי נִדּוֹר הוּא בְּקִרְבָּן הַנִּזְרִי, וְחִזּוֹר וְאָמַר: "מִלְּבַד אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ", שֶׁאִם הָיָה עֲשִׂיר יִרְבֶּה בְּקִרְבָּנוֹ. וְכִפִּי נִדּוֹר אֲשֶׁר יִדָּר בְּקִרְבָּנוֹת בֵּין עֲשִׂיר בֵּין עֲנִי, כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ, לְרִבּוֹת וְלֹא לְמַעַט:

וְהַזְכִּיר זֶה לְלַמֵּד שֶׁאִם הָיָה עֲשִׂיר וְרָצָה לְהִרְבּוֹת קִרְבָּנוֹת, אוֹ שְׁנֵדֵר בְּתַחֲלָה הַרִינִי נִזְרִי וְאֶקְרִיב אֵלַי עוֹלוֹת וְשִׁלְמִים, שִׁיְבִיא אֶת כָּלֹן בְּיוֹם מְלֵאת וְלֹא יִשְׁתָּה יֵינ עַד הַקְרִיבוּ אֶת כָּלֶם, כִּי הַכֹּל תּוֹרַת נִזְרוֹ. וַיִּתְּכֵן מִלְּבַד אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ שִׁיעֲשֶׂה כְּפִי נִדּוֹר אֲשֶׁר יִדָּר,

[illegible]

רש"י • יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלַיךְ • יֵרָאֶה לְךָ פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת, פָּנִים צֹהֲבוֹת. וַיַּחֲנֶךְ • (ספרי) יִתֵּן לְךָ חֵן.

(כו) יֵשֹׁא יְהוָה | פָּנָיו אֵלָיךְ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם: ׀ ׀ כו יִסֵּב יְיָ אִפְּהָ לְדֹתָהּ וַיִּשְׂוֵי לָךְ שָׁלָם:

רס"י ◀ יֵשׁא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ • יִכָּבֵשׁ כְּעֶסוֹ.

(כו) וְשִׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם: ׀ כז וַיִּשְׁוּן יָת בְּרַכַּת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וְאֵנָּה אֲבָרְכֶנּוּ :

רַק־יְיָ וְשִׁמּוֹ אֶת־שְׁמִי • (ספרד) יְבָרְכוּם בְּשֵׁם הַמַּפְרָשׁ. וְאֲנִי אֲבָרְכֶם • (חולין מט) לְיִשְׂרָאֵל וְאֲסָפִים עִם הַפְּהָנִים. דְּבַר

אחר: "ואני אברכם" – לכהנים.

♦ יום חמישי י' סיון ♦

אִיְהוָה בְּיוֹמָא דְשִׁיבְי מִשָּׁה לְאַקְמָא יֵת
מִשְׁכָּנָא וְרַבִּי יֵתָה וְקַדִּישׁ יֵתָה וְיֵת כָּל מְנוּהֵי
וְיֵת מִדְּבָחָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְרַבִּנּוֹן וְקַדִּישׁ
יֵתָהוּ :

ז (א) וַיְהִי בַיּוֹם בָּלוֹת מֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשַׁח אֹתָם:

כַּשֵּׁי-יְהִי בַיּוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה • (במדבר רבה) "פְּלוֹת" כְּתִיב (רָצָה לוֹמַר בַּפֶּתַח וְלֹא "פְּלוֹת" בַּשּׁוֹא וְדו"ק) יוֹם הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן הָיָה יִשְׂרָאֵל כְּכֹלָה הַנִּכְנָסֶת לַחֶפֶה. פְּלוֹת מִשָּׁה • בְּצִלָּל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל חֶכֶם לֵב עָשׂוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְתִלְאוּ הַפֶּתוּחַ בַּמִּשָּׁה, לְפִי שֶׁמֶסֶר נִפְשׁוּ עָלָיו לְרֹאוֹת תְּכֵנִית כֹּל דָּבָר וְדָבָר, כְּמוֹ שֶׁהֲרָאָהוּ בְּהָר הַהוּרֹת לְעוֹשֵׁי הַמְּלָאכָה וְלֹא טַעָה בַתְּכֵנִית אַחַת. וְכֵן מְצִינוּ בְּדוֹר, לְפִי שֶׁמֶסֶר נִפְשׁוּ עַל בְּנֵי בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים קלב): "זְכוֹר ה' לְדוֹר אֶת כָּל עֲנוֹתוֹ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לָהּ וְגו'", לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א יב): "רָאָה בֵּיתְךָ דָּוִד". בַּיּוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה לְהִקְיָם • וְלֹא נֶאֱמַר "בַּיּוֹם הַקִּיָּם", מִלְּמַד, שֶׁכָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוּאִיִּם הָיָה מִשָּׁה מַעֲמִידוֹ וּמִפְּרָקוֹ, וּבִאֲוֹתוֹ הַיּוֹם הָעֹמֵדוֹ וְלֹא פָּרְקוֹ, לְכָךְ נֶאֱמַר: "בַּיּוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה לְהִקְיָם", אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּלוּ הַקְּמוּתָיו, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ גִּיסָן הָיָה (גיטין ס).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ח עמ' 40 – מתוך 'לקראת שבת')

העגלות הוי מגדרי המשכן עצמו

וַיְהִי בַיּוֹם כָּלֹּאת מוֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן . . נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל . . וַיָּבִיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה . . עֲגֹלָה עַל־שְׁנֵי הַנָּשִׂאִים

וְלִכְאוּרָה דְּבַר פֶּלֶא הוּא, שֶׁהָרִי מְצִינֵנו שְׂאֵת נִדְבַת הַמֶּשְׁכָּן תִּרְמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִדְיבוֹת לֵב גְּדוֹלָה בְּיֹתֵר (וְכָלשׁוֹן הַפָּתוּב "דִּים . . וְהוֹתֵר" (ויקהל לו, ז)), וְדוֹקָא נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל יִתְרָמוּ בְּצִמְצוּם גָּדוֹל כ"כ – עֲגָלָה אַחַת עַל ב' נְשִׂאִים? [וּבִפְרָט שְׁתֵּירוּמָתָם בְּיוֹם זֶה הִיחָה בְּזִרְיוֹת גְּדוֹלָה, ע"מ לִתְקַן עֲפוּבָם בְּנִדְבוֹת מְלֹאכֶת הַמֶּשְׁכָּן, וּמִדּוּעַ צִמְצָמוּ בְּכַמוֹת הַתְּרוּמָה].

וְהַבְּאִיר בָּזָה: אִי בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר "פ"ב, טז): "וְאִי נָתַן לָהֶם הָעֶצֶה הַזֶּאת שֶׁבִטּוֹ שֶׁל יִשְׁשָׁכָר, שֶׁכָּן אָמְרוּ לָהֶם מִשְׁכָּן שֶׁעֲשִׂיתֶם פֹּרֶחַ הוּא בְּאִוִיר, אֲלָא הַתְּנַדְּבוּ עֲגֻלוֹת שֶׁתִּהְיוּ נוֹשְׂאִים אוֹתוֹ בְּהֶם". וְעַפ"ז י"ל, שֶׁכִּינּוּ שַׁע"י הַתְּנַדְּבוֹת הָעֲגֻלוֹת, נַעֲשֶׂה הַמִּשְׁכָּן מִמִּשְׁכָּן "פֹּרֶחַ בְּאִוִיר" לְמִשְׁכָּן נֶשָׂא, הֲרִי אֵין הָעֲגֻלוֹת אֵיזָה אֲמָצְעִי לְסִידֵּעַ לְמִשְׁכָּן, כ"א תְּרוּמָתָם הִיְתָה חֵלֶק מִהַמִּשְׁכָּן עֲצָמוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה לְמִשְׁכָּן הַנֶּשָׂא בַּעֲגֻלוֹת, דְּכִינּוּ שֶׁהַמִּשְׁכָּן הִיָּה "אֶהֱל מוֹעֵד", שֶׁעֲנִינוּ שֶׁהוּא נֶשָׂא מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הֲרִי שֶׁאֲלוּלֵי הָעֲגֻלוֹת הִיָּה חֶסֶר בַּשְּׁלֵמוֹת הַמִּשְׁכָּן עֲצָמוֹ.

וַיִּבְרָח יוֹבָן הַטֶּעַם שֶׁהִבִּיאוּ רַק שֵׁשׁ עֶגְלוֹת, שִׁשָּׁשׁ שָׁקָל כִּלִּי הַמִּשְׁכָּן הֶעָרְכוּ לְהִיטֵּם מְדִיקִים בְּתַכְלִית לֵאמֹר כִּלִּי יִתּוֹר בְּכַמּוֹת וּבְגָדֵל הַכִּלִּי, עַד"ז הָעֶגְלוֹת, כִּיֹּן שֶׁמִּטְרַתָּם שְׁלָמוֹת הַמִּשְׁכָּן, הֶעָרְכוּ לְהִיטֵּם בְּתַכְלִית הַדִּיק כִּפִּי הַצֶּרֶךְ דְּהַמִּשְׁכָּן, וְלִקְרָא לֹא הַפְּלִיגוּ הַנְּשִׂאִים בְּתַרומָתָם. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הַפֶּרָה, בְּשִׁלְיָשִׁי הָזֶה הָיָה רְאוּנוֹהָ, בְּשִׁבְעִי
גָּלְחוּ, לְשׁוֹן רִשִּׁי מִדְּבָרֵי רְבוּתִינוּ ו'ל' (ספרי
נשא קמה):

ובאותו היום העמידו ולא פָּרְקוּ, לָכֵן נֶאֱמַר:
בַּיּוֹם פָּלוּת מֹשֶׁה לָהֶקִים, אוֹתוֹ הַיּוֹם פָּלוּ
הַקְמוֹתָיו. וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן הִיָּה, בְּשָׁנִי נִשְׂרָפָה

(א) וַיְהִי בַיּוֹם כָּלוּת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן.
לֹא נֶאֱמַר "בַּיּוֹם הַקִּים", מִלְמַד שָׁפֵל
שָׁבַע יְמֵי הַמְלֻאִים הָיָה מַעֲמִידוֹ וּמִפְרָקוֹ.

(ב) וַיִּקְרִיבוּ נְשֵׂאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשֵׂאֵי הַמִּפְתָּח הֵם הַעֲמָדִים עַל־הַפְּקָדִים:

ב ויקריבו וברכבי ישראל רישי בית אבהתהון
אנון וברכבי שבטא אנון דקמין על
מנציא:

כ"י"ה הם נשיאי המטת • (ספרי) שהיו שוטרים עליהם במצרים, והיו מפים עליהם, שנאמר (שמות ה): "ויכפו שטרך בני ישראל וגו'". הם העמדים על-הפקדים • שעמדו עם משה ואהרן כשמונו את ישראל, שנאמר (במדבר א): "ואתכם יהיו וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ח עמ' 40 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

בכל פרט צריך להשתמש לעבודת ה'

ויקריבו נשיאי ישראל . . שש-עגלת צב. עגלה על-שני הנשיאים (י, ב-ג)

עגלות אלו שנדבו הנשיאים השתמשו בהם לצרף נשיאת הקרשים והמשכן, וכמ"ש (ו, זח) "את שתי העגלות גו' נתן לבני גרשון כפי עבודתם. ואת ארבע העגלות גו' נתן לבני מררי כפי עבודתם".

ולכאורה תמוה הדבר ביותר, דאף שבנוגע למשכן ולבית המקדש יש כלל ש"אין עניות במקום עשירות" (שבת קב, ב), מ"מ נדבו הנשיאים רק ארבע עגלות לצרף נשיאת הקרשים המרובים, שרק בדחק הספיקו לנשיאת הקרשים (עין שבת צט, א).

ויש לבאר בזה, דאף שבמשכן ה' הכל צ"ל ברחבות ובעשירות מ"מ היה כל דבר במשכן מנצל לגמרי לתכליתו ובכל פרטיו, מבלי שהיה אפי' פרט אחד מיותר. וכדאי' בספרי (פרשתנו ז, פה) "היו כלי המקדש מכונים במשקלן כלן כאחד, לא ריבה כו'".

וא"כ, מכיון שארבע עגלות הספיקו לנשיאת הקרשים, הרי באם היו משתמשים בעוד עגלות, לא היו עגלות אלו מנצלות לגמרי ולכל תכליתן.

ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה בדרך עבודת השי"ת, ש"כל מה שבבא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה" (שבת עז, ב). דאל יאמר האדם: הרי רב שעות היום הקדשתי לעבודת ה', ומה בכך באם ילכו כמה רגעים לבטלה? אלא עליו לדעת שכל

רגע ופרט בחייו צ"ל מנצל לגמרי לעבודת ה' ולכבודו ית'. ומבין

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

ודרך הלשון לומר "עגלות" על המלוי שבהן, כמו אכילי שלחן איזבל (מ"א יח יט), וכן פי יודע כל שער עמי (רות ג יא), וילשון חכמים (ב"ב קמו). מאה קרונות של כדי יין וכדי שמן ושל כלי כסף וזהב. ואפשר שהיה "צב" מלאות, וכן ובצבים ובכפרים (ישעיה סו כ) בעגלות מלאות אדם, ויהיה "שש עגלות צב" שש עגלות של מלוי, ומלואן היה מקרבנות חנניה אשר פרש:

והזכיר הכתוב קרבנות הנשיאים בפרטן, ואחר כך כלל אותם (להלן פסוק פד) זאת חננת המזבח ביום המושח אותו מאת נשיאי ישראל קצרת כסף שמים עשרה, וכתב רש"י (בפסוק פה) ללמדך שהיו כלי הקדש מכונים במשקלם, שוקלם אחד אחד וחזרו ושוקלם כאחד כלם, לא רבה ולא מעט, מיסודו של רבי משה הדרשן:

ואיני מבין טעמם בדבר זה, אם נחשב שהוא נס, מה תועלת יש בדבר שיעשה בו הנס הזה, ואם כדרך כל הארץ הוא כן בכל המשקלות, למה הזכיר אותו הכתוב. ובספרי (נשא קס) אמרו בפרוש, ללמדך שלא ככלי הדיוט כלי בית עולמים, כלי הדיוט שוקלן אחד אחד וחזרו ושוקלן כלם כאחד, פעמים מרבה פעמים ממעט וכו', ויש אמרו: רבי נתן אומר, כלי בית עולמים שקלן כלם, חזרו ופשה מהן אסימון, וחזרו ופשאן בליים, לא רבה ולא מעט, לומר שהיו זהב מוקף מאד

שכך נאמר במשכן וימשח אותו ויקדש אותו ואת כל כליו והמשכן לא נתקדש בדם כלל. אבל וימשחם לקדש אותם: וטעם זאת המזבח ואת כל כליו. מחבר לראש הפסוק, ביום פלות משה להקים את המשכן, ואת כל כליו, וימשחם ויקדש אותם:

(כ"ה) ויקריבו נשיאי ישראל וגו' את קרבנם לפני ה'. בעבור היות העגלות לצרף הקרבנות יקראו קרבן, וכן ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב (להלן לא נ), קרבן לדרך הניתן. והנה חשבו הנשיאים שלא יתכן שישאו הלויים על כתף קרשי המשכן והאדנים שהם כבדות מאד והביאו מעצמן עגלות, שכן דרך כל נושאי כתי המלכים והיכלי אלהיהם לשאת אותם בעגלות:

ויתכן שנפרש ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב, שש עגלות גדולות נושאות קרבנותיהם, ושנים עשר בקר מושכים העגלות. והנה הביאו העגלות מלאות והבקר לפני המשכן, והשם צוה את משה קח מאתם הכל, והיו העגלות והבקר שאינם לקרבן לעבד את עבודת אהל מועד. ואחר כך לקחו הנשיאים את קרבניהם מעל העגלות ויקריבו אותם לפני המשכן, כי היו חושבים להקריב הכל בו ביום אחר שהורשו להקריבם לו, והשם צוה (פסוק יא) נשיא אחד ליום יקריבו, ולכן לא הוצרך לומר עתה "קח מאתם":

אבל איננה ראיה גמורה, כי "ביום פלות" איננו דבוק עם "להקים" בלבו, אבל ביום פלות משה להקים את המשכן ולמשח ולקדש אותו ואת המזבח ואת כל כליו, הקריבו הנשיאים את קרבנם כשנעשה כל זה. ומכל מקום ביום השמיני היה:

ונכתבה זאת הפרשה בקאן, בעבור כי ביום הראשון של מלואים קרא אל משה מאהל מועד וידבר השם אליו כל הפרשיות שמתחלת ספר ויקרא עד ויהי ביום השמיני שהם בדיני הקרבנות, ומיום השמיני נדבר לו כל הפרשיות שמתחלת זאת הסנה אשר תאכלו (ויקרא יא ב) שהם בדיני אסור והתר, ויש בכלל ענין הקרבנות. ונמשכו הענינים עד המקום הזה בסדר כאשר פרשתי (בתחלת הספר ולעיל ה 1):

כשהשלים המצות אשר נצטוה משה לאמר לישראל, ושקלן דיני עבודה וקרבנות ומשמרת אהל מועד ועבודתו, חזר אחרי כן בקאן להגיד נדבת הנשיאים בקרבנם, שהיו מהיום השמיני עד יום תשעה עשר לחודש, או עד שנים עשר יום לחודש בדברי רבותינו (סדר עולם פרק ז):

וטעם וימשחם ויקדש אותם. אמר ר"א שמשח אותם בשמן המשחה, וקדש אותם בדם הסטאת, כמו שאמר שם (ויקרא ח טו) ויחטא את המזבח ואת הים יצק אל יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו. ואינו כן,

ג ואיתיו ית קרבניהון קדם יי שית עגלן פד
מחפנן ותרי עשר תורין עגלתא על תרין
רבכביא ותור לחד וקריבו תהון לקדם
משפנא :

(ג) וַיָּבִיאוּ אֶת־קִרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צֶבַע וּשְׁנֵי
עֶשֶׂר בָּקָר עֲגֻלָּה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ
אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן :

רס"י שש־עגלת צב. אין "צב" אלא מחפים, וכן (ישעיה סו) : "ובצבים ובפרדים" – עגלות מכסים קרויים "צבים".
ויקריבו אותם לפני המשכן. שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום. אמר רבי נתן : מה ראו הנשיאים
להתנדב כאן בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה? אלא כך אמרו הנשיאים : יתנדבו צבור מה שיתנדבו
ומה שמחפנין אנו משלימין, כיון שראו שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו) : "והמלאכה היתה דים", אמרו :
מעתה מה לנו לעשות? הביאו את אבני השהם והמלוואים לאפוד ולחשן, לכך התנדבו כאן תחלה.

ד וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה לְמִימָר :

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :

ה קבל מנהון ויהון למפלח ית פלחן משפנן
זמנא ותתן יתהון ללואי גבר כמסת
פלחנה :

(ה) קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַתָּה
אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ בְּכִי עֲבֹדָתוֹ :

ו ונסיב משה ית עגלתא וית תורי ויהב
יתהון ללואי :

(ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֶגְלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם
אֶל־הַלְוִיִּם :

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לאביו. ולזבח השלמים בקר שנים, כנגד דוד
ושלמה שהתחילו במלכות, והיו צדיקים
והיתה המלכות שלמה. אילם חמשה עתדים
חמשה קבשים בני שנה חמשה, כנגד חמשה
עשר מלכים שהיו מן רחבעם ועד צדקיהו
מלך בן מלך, מהם צדיקים גמורים מהם
בזונים מהם רשעים גמורים. זו מחשבתו של
נחשון בן עמינדב :

ונתנאל בן חצור חשב גם בן בלבו שביא
חנניה בשעור זה, וחשב בו טעם
אחר (במדב"ר יג טו), והקריב על שם התורה,
לפי שהיה שבטו של שבט יששכר בחקמת
התורה, קצרת כסף, כנגד התורה שקרויה
לחם, שנאמר : לכו לחמו בלחמי (משלי ט
ה), ונאמר בלחם הפנים (שמות כה כט)
ועשית קצרותיו :

וזבולון הקריב, שהיה עוסק בפרקמטיא וטורח
ונותן לתוך פיו של יששכר ונוטל שכר
עמו, קצרה כנגד הים שהיה לחוף ימים
(במדב"ר יג טז) :

וכן מצאו שם במדרש בכל שבט ושבת טעם
מיוחד בקרבנו ובשעורי הקרבן, ולכך
השנה אותם הכתוב לפרט כל אחד בעצמו
כאלו לא הזכיר האחר. ואחרי כן כללם כאחד,
לרמז כי בעת אחת עלה במחשבתם להקריב
התנקה ולא קדם אחד להכריז במחשבה ולא
בהבאה לפני המשכן, ועל זה הזכירם הכתוב
לכלם בהשואה :

שהעמיד, וכל המדרש כמו שכתבו רש"י
(פסוק יט) :

או כפי המדרש האחר (במדב"ר יג יג), שהיה
מסורת מעקב אבינו ביד כל שבט ושבט
כל מה שיצא לו עד ימות המשיח, והתחיל
נחשון והקריב על סדר המלכות. קצרה ומזרק,
כנגד שני מלכים שעתידים לצאת ממנו,
שמואלים בים ובכרש והם שלמה ומלך
המשיח. ולכך הקריב קצרה, כנגד הים שהוא
מקיף את העולם כלו ודומה לקצרה. שלשים
ומאה, שביים שלישי הקנה הקדוש ברוך
הוא כל הימים למקום אחד וקראם "ימים"
בגימטריא מאה, ושלמה הוסיף גם אחד
למלאכת המקדש, וכן שלשים יסוב אותו
(מ"א ז כג), הרי מאה ושלשים :

מזרק אחד כסף, כנגד העולם שהוא עשוי
כדור. שבעים שקל, שהם ימיו של
שבעים אמות. שניהם מלאים, שביאו להם
מנחות מכלן. סלת, המסללים בפז (איכה ד
ב). בלולה בשמן, טוב שם משמן טוב (קהלת
ז א). כסף, כמה דתימא כסף נבחר לשון
צדיק (משלי י כ). כף אחת עשרה זקב,
כנגד עשרה דורות מן פרץ ועד דוד, שהיו
כלם צדיקים מלאים מעשים טובים כריח
הקטרת :

פר אחד, כנגד אברהם. איל אחד, כנגד
יצחק. כבש אחד, כנגד יעקב. שעיר עזים
אחד, לכפר על מעשה יהודה שהביא הכהנת

שאפלו יתיכם ויעשה מהם אסימון יהיו
במשקלם הראשון, ולא שנעשה בהן גס, אלא
שהיו זקב טהור מאד :
והנכון בטעם הכתוב, כי הקדוש ברוך הוא
חולק כבוד ליראיו, וכמו שאמר : כי
מכבדי אכבד (ש"א ב ל). והנה הנשיאים
כלם ביום אחד הביאו הקרבן הזה שהספימו
עליו יחד, ואי אפשר שלא יהא אחד קדם
להבדו, וכבר את הנקדמים בדגלים בהקדמת
ימים, אבל רצה להזכירם בשםם ובפרט
קרבניהם ולהזכיר יומו של כל אחד, לא
שיזכיר ויכבד את הראשון "זה קרבן נחשון
בן עמינדב" ויאמר וכן הקריבו הנשיאים איש
איש יומו, כי יהיה זה קצור בכבוד האחרים.
ואחרי כן חזר וכללם, להגיד שהיו שקולים
לפניו יתברך. וכן אמרו שם בספרי (נשא
קט) מגיד הכתוב ששם ששור כלם בעצה
אחת, כך שוו כלם בזכות :

קצרת כסף שמים עשרה, הן הן שהתנדבו
ולא ארע בהן פסול. ועוד בזה טעם
אחר במדרשם, כי לכל אחד מהנשיאים
עלה במחשבה להביא חנכה למזבח ושתהיה
בזה השעור, אבל נחשון חשב בשעור הזה
טעם אחד וזולתו כל אחד מהנשיאים חשב
טעם בפני עצמו. אמרו שחשב נחשון
שביא קצרת כסף, שהיה מנין אותיותיה
תשע מאות ושלשים כנגד שנותיו של אדם,
ומשקלה שלשים ומאה כנגד תולדות

(ז) אַתָּה יְשִׁיתִי הָעֲגֻלֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לְבִנִי
גֵרָשׁוֹן כָּפִי עֲבַדְתָּם:
כ"י כָּפִי עֲבַדְתָּם • שֶׁהָיָה מִשָּׂא בְנֵי גֵרָשׁוֹן קָל מִשָּׁל מֶרְרִי, שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים הַקֶּרְשִׁים וְהַעֲמוּדִים וְהָאֲדָנִים.

(ח) וְאֵת אַרְבַּע הָעֲגֻלֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לְבִנִי
מֶרְרִי כָּפִי עֲבַדְתָּם בֵּיד אֵיתָמָר בִּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:
כ"י וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי־עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכֶּתֶף
יִשָּׂאוּ:

(ט) וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי־עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכֶּתֶף
יִשָּׂאוּ:
כ"י כִּי־עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם • מִשָּׂא דָבָר הַקֶּדֶשׁ: הָאֲרֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְגו', לְפִיכָף "בַּכֶּתֶף יִשָּׂאוּ".

(י) וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ
וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קֶרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:
כ"י וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ • לְאַחֵר שֶׁהִתְנַדְּבוּ הָעֲגֻלֹת וְהַבָּקָר לִשְׂמֵחַת הַמִּשְׁכָּן, נִשְׂאָם לָבָס לְהִתְנַדֵּב
קֶרְבָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לְחֻנּוֹ. וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קֶרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ • כִּי לֹא קָבַל מֹשֶׁה מִיָּדָם עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ
מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד
לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לְחֻנֹּכַת הַמִּזְבֵּחַ: ס
כ"י יִקְרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לְחֻנֹּכַת הַמִּזְבֵּחַ • (ובחים כא) וְעַד שֶׁנֶּאֱמַר לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה הָאִיף יִקְרִיבוּ; אִם כִּסְדָּר תּוֹלְדוֹתָם,
אִם כִּסְדָּר הַמַּסְעוֹת, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: יִקְרִיבוּ לַמַּסְעוֹת אִישׁ יוֹמוֹ.

(יב) וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קֶרְבָּנוֹ נַחֲשׁוֹן בֶּן־
עֲמִינָדָב לְמִטֵּה יְהוּדָה:
כ"י בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן • אוֹתוֹ הַיּוֹם נָטַל עֶשֶׂר עֶשְׂרוֹת: רִאשׁוֹן לַמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, רִאשׁוֹן לַנְּשִׂאִים וְכו', כְּדֹאִיתָא בְּסִדְר
עוֹלָם. לְמִטֵּה יְהוּדָה • יִחְסוּ הַכְּתוּב עַל שִׁבְטוֹ וְלֹא שִׁגְבָּה מִשְׁבְּטוֹ וְהַקְרִיב. אוֹ אֵינוֹ אוֹמֵר "לְמִטֵּה יְהוּדָה", אֶלָּא
שִׁגְבָּה מִשְׁבְּטוֹ וְהִבִּיא? תַּלְמוּד לומר: "זֶה קֶרְבֵּן נַחֲשׁוֹן", מִשָּׁלוּ הִבִּיא.

(יג) וַיִּקְרְבוּ קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
כ"י שְׁנֵיהֶם מֵלֵאִים סֹלֶת • לְמִנְחַת נִדְבָה. רמב"ן

וְכֵן אֲנִשִּׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה עָשׂוּ חֲנֻכָּה, דְּכֹתִיב
(עזרא ו טז) וַעֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּהִנִּיא וְלִנְאִי
וּשְׂאָר בְּנֵי גְלוּתָא חֲנֻכַּת בֵּית אֱלֹהֵא וְגו':
וְכֵן לִימּוֹת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנֶּאֱמַר בְּיַחְזָקָאֵל (מג כו
כז) שִׁבְעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ
אֹתוֹ וּמִלֵּאוּ יָדָיו. וְכֵלּוֹ אֶת הַיָּמִים וְהָיָה בַּיּוֹם
הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת

דָּבָר אֶחָד וְשֵׁם אֶחָד הוּא וְתוֹרָה אֶחָת לָהֶם:
וְהָיָה הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד הַסֵּמִים עַל דַּעַת הַנְּשִׂאִים
וְצִוָּה (בפסוק יא) נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם
יִקְרִיבוּ, וְלִפְיָכָף יִסְכֵּן שֶׁהָיָה מִצְוָה לְדוֹרוֹת
שִׁיחֲנֻכוּ עוֹלָם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַמִּזְבֵּחַ. וְלִפְיָכָף
עָשָׂה שְׁלֹמֹה חֲנֻכַּת הַבַּיִת, דְּכֹתִיב (דהי"ב ז
ה) וַיַּחֲנֻכוּ אֶת בֵּית הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ וְכָל הָעָם.

(יג) סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה. חֲנֻכּוֹ הַנְּשִׂאִים
אֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל הַיָּמִין הַקְּרִיבִים עָלָיו,
עַל בֶּן הַבִּיאוֹ מִנְחָה וְקִטְרֶת וְעוֹלָה וְחֻטָּאת
וְשִׁלְמִים. וְהַקִּטְרֶת וְהַחֻטָּאת הוֹרָאת שָׁעָה,
שָׂאִינָם בָּאִים בְּנִדְבָה, אֶלָּא לְהַשְׁלִים בְּחֻנֹּכָה
כָּל הַקֶּרְבָּנוֹת נַעֲשֶׂה כֵן, כִּי אֵין יִשְׂרָאֵל מִקְרִיבִים
זוֹלָתִי אֵלֵי הַקֶּרְבָּנוֹת בְּלִבָּד, כִּי הַחֻטָּאת וְהָאֵשׁ

(יד) **כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:** יד בְּזִיכָא חֲדָא מְתַקֵּל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:

כ"י עֲשָׂרָה זָהָב • כְּתֻבָּהּ: מִשְׁקַל עֶשֶׂר שְׁקָלִי הַקֹּדֶשׁ הִיָּה בָּהּ • מְלֵאָה קְטֹרֶת • לֹא מְצִינוּ קְטֹרֶת לִיחִיד וְלֹא עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אֲלָא זֶה בְּלִבְדּוֹ וְהוֹרָאת שְׁעָה הִיָּתָה.

(טו) **פֶּרֶךְ אֶחָד בֵּין־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבֶשֶׂת־אֶחָד בֵּין־שְׁנֵתוֹ לַעֲלֹה:** טו תוֹר חֵד בֵּר תוֹרֵי דְכֵר חֵד אֲמַר חֵד בֵּר שְׁתֵּה לַעֲלֹתָ:

כ"י פֶּרֶךְ אֶחָד • מִיחֵד שְׂבַעֲדָרוֹ.

(טז) **שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:** טז צְפִיר בֵּר עִזִּין חֵד לַחֲטָאתָ:

כ"י שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת • לְכַפֵּר עַל קָבֶר הַתְּהוֹם (עִיין בְּרַא"ם) וְטַמְאֵת סִפְקָא.

(יז) **וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן נַחֲשׁוֹן בֵּין־עַמִּינָדָב פ** יז וְלִנְכַסֶּת קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדִיֵּי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין קֶרֶבֶנָא דְנַחֲשׁוֹן בֵּר עַמִּינָדָב:

(יח) **בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הִקְרִיב נִתְנָאֵל בֶּן־צוּעָר נִשְׂאִי יִשְׁשַׁכָּר:** יח בַּיּוֹמָא תַנְנִנָא קָרִיב נִתְנָאֵל בֵּר צוּעָר רַבָּא דִּישְׁשַׁכָּר:

כ"י הִקְרִיב נִתְנָאֵל בֶּן־צוּעָר:

(יט) **הִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שְׁקָל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לְמִנְחָה:** יט קָרִיב יֵת קֶרֶבְנָהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וְתַלְתִּין סְלַעִין הִנֵּה מִתְקַלָּה מִזְרֶקָא חֵד דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסַלְעֵי קוֹדֶשֶׁת תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סֶלֶתָא דְפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

כ"י הִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ • מַה תְּלַמּוּד לּוֹמַר "הִקְרִיב" בְּשַׁבְּטוֹ שֶׁל יִשְׁשַׁכָּר מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָל הַשְּׁבָטִים? לְפִי שְׂבָא רַאוּבֵן וְעֲרֹעֶר וְאָמַר: דִּי שְׁקִדְמִי יְהוּדָה אַחִי, אֶקְרִיב אֲנִי אַחֲרָיו! אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: מִפִּי הַגְּבוּרָה נֶאֱמַר לִי שִׁיִּקְרִיבוּ כְּסֹדֶר מִסָּעֵן לְדִגְלֵיהֶם, לְכָךְ אָמַר: "הִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ", וְהוּא חֲסֵר יו"ד, שֶׁהוּא מִשְׁמַשׁ: "הִקְרִיב" לְשׁוֹן צוּרִי, שְׂמִפִּי הַגְּבוּרָה נִצְטוּר: "הִקְרִיב". וּמַהוּ "הִקְרִיב, הִקְרִיב" שְׁתֵּי פְעָמִים? שְׂבַשְׁבִּיל שְׁנֵי דְבָרִים זָכָה לְהִקְרִיב שְׁנֵי לְשָׁבָטִים: אַחַת שֶׁהִיוּ יוֹדְעִים בְּתוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר (דְּה"ב א יב): "וּמִבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר יוֹדְעֵי בִינָה לַעֲתִים", וְאַחַת – שֶׁהֵם נִתְּנוּ עֲצָה לְנִשְׂאִים לְהִתְנַדֵּב קֶרְבָּנוֹת הַלֵּל. וּבִיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדִּרְשָׁן מְצֵאתִי: אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר: נִתְנָאֵל בֶּן צוּעָר הִשְׁיֵאֵן עֲצָה זֹאת. קַעֲרֶת־כֶּסֶף • מִנֵּן אוֹתִיּוֹתָיו בְּגִימְטְרִיא תִתְקַל, כְּנֶגֶד שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן. שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ • עַל שֵׁם שְׂפָשְׁפָה עֲמִיד תּוֹלְדוֹת לְקִיּוֹם הָעוֹלָם, בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה הִיָּה, שְׁנֵאֲמַר (בְּרַשִׁית ה): "וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה שָׁנָה וַיֹּלֶד בְּדַמּוּתוֹ וְגו'". מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף • בְּגִימְטְרִיא תִקַּח, עַל שֵׁם נֹחַ שֶׁהָעֲמִיד תּוֹלְדוֹת, בֶּן תִּ"ק שָׁנָה, וְעַל שֵׁם עֶשְׂרִים שָׁנָה שְׁנִגְזָרָה גְזֵרַת הַמַּבּוּל קֹדֶם תּוֹלְדוֹתָיו – כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי אַצֵּל (שם ה): "וַהֲיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה", לְפִיכָךְ נֶאֱמַר: "מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף" וְלֹא נֶאֱמַר: "מִזְרֶק כֶּסֶף אֶחָד". כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר בְּקַעֲרָהּ, לּוֹמַר שֶׁאֵף אוֹתִיּוֹת שֶׁל "אֶחָד" מְצַטְרְפוֹת לְמִנֵּן. שְׁבַעִים שְׁקָל • כְּנֶגֶד שְׁבַעִים אֲמוֹת שֶׁצִּיצָאוּ מִבְּנוֹ.

(כ) **כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:** כ בְּזִיכָא חֲדָא מְתַקֵּל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:

כ"י כָּף אַחַת • כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִיָּדוֹ שֶׁל הַקּוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא. עֲשָׂרָה זָהָב • כְּנֶגֶד עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת. מְלֵאָה קְטֹרֶת • גִּימְטְרִיא שֶׁל קְטֹרֶת תְּרִי"ג מִצּוֹת, וּבְלִבְדּוֹ שֶׁתְּחַלִּיף קו"ף בְּדָל"ת עַל־יְדֵי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק.

(כא) פֶּרֶךְ אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֵלָה:
כא תור חד בַּר תורֵי דְכָר חַד אָמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא:

כ"י" פֶּרֶךְ אֶחָד • כֶּנֶד אֶכְרֵהֶם שְׁנָאֻמַּר בּוֹ (בראשית יח): "וַיִּקַּח בֶּן־בֶּקֶר". אֵיל אֶחָד • כֶּנֶד יִצְחָק (שם כב): "וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל
וְגו'". כֶּבֶש־אֶחָד • כֶּנֶד יַעֲקֹב (שם ל): וְהַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב".

(כב) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
כ"י" שְׁעִיר־עִזִּים • לְכַפֵּר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף, שְׁנָאֻמַּר בּוֹ (שם לו): "וַיִּשְׁחָטוּ שְׁעִיר עִזִּים".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 46)

לְכַפֵּר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף (רש"י ז, כב)

יֵשׁ לִשְׁאֹל, מִדּוּעַ הֵבִיא גַם נָשִׂיא בְּנִימִין שְׁעִיר עִזִּים לְכַפֵּר, וְהָרִי בְּנִימִין לֹא הָיָה קָשׁוּר כָּלֵל לְמַכִּירְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וַיֵּשׁ לוֹמַר, עַל
שֶׁלֹּא חָפַשׁ אוֹתוֹ כָּל אוֹתָם הַשָּׁנִים. אוֹ יֵשׁ לוֹמַר, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל יַעֲקֹב אֲבִיו, שֶׁשָּׁלַח אֶת יוֹסֵף לְשָׂכָם. וּשְׁנֵי הַדְּבָרִים שְׂיִכִּים לְכָל
שָׂבָט וְשָׂבָט.

(כג) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנִים אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן נִתְּנָאֵל בֶּן־צִוְעָר:
כג וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא תוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי חֲמִשָּׁא
גְּדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין
קָרְבֵּן נִתְּנָאֵל בַּר צִוְעָר:

כ"י" וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנִים • כֶּנֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁנִּתְּנוּ שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. אֵילִם עֶתְדִים
כֶּבֶשִׁים • שְׁלֹשָׁה מִיָּנִים – כֶּנֶד כְּהֻנִּים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים, וְכֶנֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתּוּבִים; שֶׁלֹּשׁ חֲמִשּׁוֹת כֶּנֶד חֲמִשָּׁה
חֲמִשִּׁין וְחֲמֵשׁ הַדְּבָרֹת הַכְּתוּבִין עַל לִוְיָ אֶחָד וְחֲמֵשׁ הַכְּתוּבִין עַל הַשָּׁנִי, עַד כָּאֵן מִיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְּרָשׁן.

(כד) בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֹן אֵילִיָּב בֶּן־חֶלֶן:
כד בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה רַבָּא לִבְנֵי זְבוּלֹן אֵילִיָּב
בַּר חֶלֶן:

כ"י" בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא וְגו' • בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה נָשִׂיא הַמַּקְרִיב לִבְנֵי זְבוּלֹן, וְכֵן כָּלֵם, אֲבָל בְּנִתְּנָאֵל שְׁנָאֻמַּר
בּוֹ: "הַקָּרִיב נִתְּנָאֵל", נוֹפֵל אַחֲרָיו הַלְשׁוֹן לוֹמַר "נָשִׂיא יִשְׁשַׁכָּר", לְפִי שֶׁכָּבֶד הַזְּכִיר שָׁמוֹ וְהַקָּרִיבָתוֹ, וּבִשְׁאָר – שֶׁלֹּא
נֶאֱמַר בְּהֵן "הַקָּרִיב", נוֹפֵל עֲלֵיהֶן לְשׁוֹן זֶה "נָשִׂיא לִבְנֵי פְּלוֹנִי", אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב לְשָׂבָט פְּלוֹנִי.

(כה) קָרְבָּנוֹ קֶעֱרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מֵלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בִּשְׁמֵן לְמִנְחָה:
כה כֶּה קָרְבָּנָה מִגִּסְתָּא דְּכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וְתֵלָתִין
סִלְעִין הִוָּה מִתְקָלָה מִזְרֶקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקָלָה שִׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוֹדֶשִׁיא
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סִלְתָּא דְּפִילָא כִּמְשַׁח
לְמִנְחָתָא:

(כו) כֶּה אַחַת עֶשְׂרֵה זֶהָ מֵלֵאָה קֶמֶרַת:
כו בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקָל עֶשְׂרֵה סִלְעִין הִיא
דְּדֶהָב מִלֵּאָה קֶמֶרַת בּוֹסְמִיָּא:

(כז) פֶּרֶךְ אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֵלָה:
כז תור חד בַּר תורֵי דְכָר חַד אָמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא:

כח צִפִּיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

(כט) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנִים אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן אֵילִיָּב
בֶּן־חֶלֶן: פ
כט וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא תוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי
חֲמִשָּׁא גְּדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קָרְבֵּן אֵילִיָּב בַּר חֶלֶן:

(ל) בְּיוֹם הַרְבִּיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֵילִיָּצוֹר בֶּן־שִׁדְיָאוֹר:
ל בְּיוֹמָא רְבִיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֵילִיָּצוֹר
בַּר שִׁדְיָאוֹר:

לא קרַבְנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀
מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
לְמִנְחָתָא:

לב בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלֵעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלֵּיא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא:
לג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא:

לד צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאת:

לה וּלְנִכְסַת קוֹדֶשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרֶבֶן אֱלִיצוֹר בַּר שְׂדִיאֹור:

לו בְּיוֹמָא חֲמִישָׁא רַבָּא לְבָנֵי שְׁמַעוֹן
שְׁלֵמִיאֵל בַּר צוֹרִישְׁדִי:

לז קרַבְנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין
סְלֵעִין הִנֵּה מִתְקַלָּה מִזְרֶקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סְלֵעִין בְּסִלְעֵי קוֹדֶשִׁיא
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סֹלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
לְמִנְחָתָא:

לח בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלֵעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלֵּיא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא:
לט תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא:
מ צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאת:

מא וּלְנִכְסַת קוֹדֶשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרֶבֶן שְׁלֵמִיאֵל בַּר צוֹרִישְׁדִי:

(לא) קַרְבְּנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀
מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(לב) כֹּה אַחַת עֲשֶׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(לג) פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֹּבֶשֶׁ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(לד) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

(לה) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה כֹּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֱלִיצוֹר
בֶּן־שְׂדִיאֹור: פ

(לו) בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לְבָנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלֵמִיאֵל בֶּן־
צוֹרִישְׁדִי:

(לז) קַרְבְּנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֶק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מִלֵּאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(לח) כֹּה אַחַת עֲשֶׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(לט) פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֹּבֶשֶׁ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה:

(מ) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

(מא) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה כֹּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן שְׁלֵמִיאֵל
בֶּן־צוֹרִישְׁדִי: פ

♦ יום שישי י"א סיון ♦

מב בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה רַבָּא לְבָנֵי גֵד אֱלִיסָף בַּר
דְּעוּאֵל:

מג קרַבְנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין
סְלֵעִין הִנֵּה מִתְקַלָּה מִזְרֶקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סְלֵעִין בְּסִלְעֵי קוֹדֶשִׁיא
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סֹלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
לְמִנְחָתָא:

מד בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלֵעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלֵּיא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא:

מה תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא:

(מב) בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי נָשִׂיא לְבָנֵי גֵד אֱלִיסָף בֶּן־דְּעוּאֵל:

(מג) קַרְבְּנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀
מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(מד) כֹּה אַחַת עֲשֶׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(מה) פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֹּבֶשֶׁ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(מו) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

מו צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(מז) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֱלִישָׁמַע
בֶּן־דְּעוּאֵל: פ

מז ולנכסת קודשאי תורין תרין דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא דין
קרפן אלישמע בר דעואל:

(מח) בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמַע בֶּן־
עֲמִיהוּד:

מח ביומא שביעאה רבא לבני אפרים
אלישמע בר עמיהוד:

(מט) קֶרֶבֶנּוּ קִעְרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אַחַד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

מט קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשח
למנחתא:

(ג) כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

ג בויקא חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב
מליא קטרת בוסמיא:

(נא) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

נא תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

(נב) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

נב צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(נג) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֱלִישָׁמַע
בֶּן־עֲמִיהוּד: פ

נג ולנכסת קודשאי תורין תרין דכרין
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא
דין קרבן אלישמע בר עמיהוד:

(נד) בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גְּמְלִיאֵל בֶּן־פִּדְהַצּוּר:

נד ביומא תמינאה רבא לבני מנשה גמליאל
בר פדהצור:

(נה) קֶרֶבֶנּוּ קִעְרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אַחַד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

נה קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשח
למנחתא:

(נו) כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

נו בויקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דהב מליא קטרת בוסמיא:

(נז) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה:

נז תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

(נח) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

נח צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(נט) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן גְּמְלִיאֵל
בֶּן־פִּדְהַצּוּר: פ

נט ולנכסת קודשאי תורין תרין דכרין
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא
דין קרבן גמליאל בר פדהצור:

(ס) בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בְנִימִן אֲבִידִן בֶּן־גִּדְעִנִּי:

ס ביומא תשיעאה רבא לבני בנימין אבידן
בר גדעני:

(סא) קֶרֶבֶנּוּ קִעְרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אַחַד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

סא קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשח
למנחתא:

סב בְּזִיכָא חָדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְּדִהֵב מְלִיא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא :
סג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכֹר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא :

סד צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאתָא :

סה וּלְנִכְסַת קוּדְשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרְבֵּן אֲבִידִין בַּר גְּדֻעִין :

סו בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה רַבָּא לִבְנֵי דִן אַחֵיעֶזֶר בַּר
עֲמִישַׁדִּי :

סז קֶרְבְּנָה מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חָדָא מֵאָה וּתְלָתִין
סְלַעִין הִוָּה מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסִלְעִי קוּדְשָׁא
תְּרוּיָהוֹן מְלֵן סִלְתָּא דְפִילָא בְּמִשְׁחָא
לְמִנְחָתָא :

סח בְּזִיכָא חָדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְּדִהֵב מְלִיא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא :

סט תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכֹר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא :

ע צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאתָא :

עא וּלְנִכְסַת קוּדְשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרְבֵּן אַחֵיעֶזֶר בַּר עֲמִישַׁדִּי :

עב בְּיוֹמָא חַד עֶשֶׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי אֲשֶׁר
פְּגַעִיאל בַּר עֲכָרִין :

עג קֶרְבְּנָה מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חָדָא מֵאָה וּתְלָתִין
סְלַעִין הִוָּה מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסִלְעִי קוּדְשָׁא
תְּרוּיָהוֹן מְלֵן סִלְתָּא דְפִילָא בְּמִשְׁחָא
לְמִנְחָתָא :

עד בְּזִיכָא חָדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְּדִהֵב מְלִיא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא :

עה תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכֹר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא :

עו צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאתָא :

עז וּלְנִכְסַת קוּדְשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי חֲמִשָּׁא
גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין
קֶרְבֵּן פְּגַעִיאל בַּר עֲכָרִין :

(סב) בָּרַךְ אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(סג) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבִשְׁאֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(סד) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

(סה) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֶּן אֲבִידִין
בֶּן־גְּדֻעִי: פ

(סו) בְּיוֹם הַעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי דִן אַחֵיעֶזֶר בֶּן־עֲמִישַׁדִּי:

(סז) קֶרְבְּנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מְזֻרְקָא
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים
סֵלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(סח) בָּרַךְ אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(סט) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבִשְׁאֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(ע) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

(עא) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֶּן אַחֵיעֶזֶר
בֶּן־עֲמִישַׁדִּי: פ

(עב) בְּיוֹם עֲשִׂתִּי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אֲשֶׁר פְּגַעִיאל
בֶּן־עֲכָרִין:

(עג) קֶרְבְּנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מְזֻרְקָא
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים
סֵלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(עד) בָּרַךְ אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(עה) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבִשְׁאֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(עו) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

(עז) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֶּן פְּגַעִיאל
בֶּן־עֲכָרִין: פ

עח בְּיוֹם שְׁנִים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לְבָנֵי נַפְתָּלִי
אַחִירֵע בֶּר עֵינָן :

(עח) בְּיוֹם שְׁנִים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לְבָנֵי נַפְתָּלִי אַחִירֵע
בֶּר עֵינָן :

עט קָרְבָנוֹ קָעֶרֶת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
סְלֵעִין הָיָה מִתְּקֵלָה מְזֻרָקָא חֵד דְּכֶסֶף
מִתְּקֵלָה שְׁבַעִין סְלֵעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תְּרוּיָהוֹן מְלֵן סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַׁח
לְמִנְחָתָא :

(עט) קָרְבָנוֹ קָעֶרֶת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מְזֻרָק אַחַד כֶּסֶף שְׁבַעִים שְׁקָל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מֵלֵאִים סִלְתָּ בְּלִילָה בְּשִׁמֹן לְמִנְחָה :

פ בְּזִיבָא חֵדָא מִתְּקֵל עָשָׂר סְלֵעִין הִיא דְּדִהֵב
מְלִיא קִטְרֵת בּוֹסְמִיא :
פא תוֹר חֵד בֶּר תוֹרֵי דְּכֶר חֵד אֹמֵר חֵד בֶּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָא :

(פ) בֶּר אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מֵלֵאָה קְמֹרֶת :

(פא) פֶּר אֶחָד בֶּר־בָּקָר אֵיל אַחַד בְּבֶשֶׁת אַחַד בֶּר־שִׁנְתוֹ
לְעֵלָה :

פב צִפִּיר בֶּר עֵזִין חֵד לְחִטָּאתָא :

(פב) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחִטָּאתָא :

פג וּלְנִכְסֵת קוּדְשָׁא תוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי חִמְשָׁא
גְּדִי חִמְשָׁא אֹמֵרִין בְּנֵי שְׁנָא חִמְשָׁא דִּין
קָרְבֵן אַחִירֵע בֶּר עֵינָן :

(פג) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנֵים אֵילִם חִמְשָׁה עֶתְדִים
חִמְשָׁה בְּבִשִׁים בְּנִי־שְׁנָה חִמְשָׁה זֶה קָרְבֵן אַחִירֵע
בֶּר עֵינָן : פ

♦ שבת קודש י"ב סיון ♦

פד דָּא חֲנֻכַּת מִדְּבָחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּי יִתְהָי מִן
רַבְרָבִי יִשְׂרָאֵל מְגִיסִי כֶסֶף תְּרֵמָא עֲשָׂרִי
מְזֻרָקִי כֶסֶף תְּרִין עָשָׂר בְּזִיבֵי דְּדִהֵבָא
תְּרֵמָא עֲשָׂרִי :

(פד) זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי
יִשְׂרָאֵל קָעֶרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מְזֻרָקֵי־כֶסֶף שְׁנֵים
עָשָׂר בְּפֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה :

ה"י בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ • בּוֹ בְּיוֹם שְׁנִים עֶשְׂרִים הַקָּרִיב, וּמָה אֲנִי מְקִים "אַחֲרֵי הַמִּשָּׁח"? שְׁנִים עֶשְׂרִים תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּן
הַקָּרִיב, אוֹ "אַחֲרֵי הַמִּשָּׁח" – לְאַחֵר זָמַן וְלֹא בָּא לְלִמּוּד בְּיוֹם הַמִּשָּׁח, אֲלָא לֹמֵר שְׁנִים עֶשְׂרִים בְּיוֹם? כִּשְׁהוּא אֹמֵר
(וּיְקָרָא ז'): "בְּיוֹם מִשְׁחָו אֹתָם", לְמַדְנֵנוּ שְׁנִים עֶשְׂרִים בְּיוֹם. וּמָה תְּלִמּוּד לֹמֵר: "בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ"? בְּיוֹם שְׁנִים עֶשְׂרִים –
הַקָּרִיב. קָעֶרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה • (ספרי במ"ד) הֵם הֵם שֶׁהִתְנַדְּבוּ וְלֹא אֶרֶץ בָּהֶם פְּסוּל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 47)

וְלֹא אֶרֶץ בָּהֶם פְּסוּל (רש"י ז, פד)

עֲבָדָה זוֹ נִרְמְזָה בְּפִסּוּק שְׁבוּ נִכְלִים יַחַד קָרְבָנוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל הַנְּשִׂאִים. וְאַף בְּתַפְלָה, שֶׁהִיא בְּמִקּוֹם קָרְבָן, כֶּן: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ
לְקַבֵּל עָלָיו מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל אֱהָבַת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַתַּפְלָה, וְגַם בְּעֵת הַתַּפְלָה עָלָיו לְאַחֵד אֶת עֲצֻמוֹ עִם הַכָּל, שֶׁהֵרִי גַם תַּפְלַת
הַיַּחֲדָד נִאֲמָרַת בְּלִשׁוֹן רַבִּים. וְאִזּוּ מִבְּטָח לֹא שָׁלָא יְהִי 'פְּסוּל' בְּתַפְלָתוֹ, כְּמֵאֲמַר "אֵין הַקֶּבֶץ" מוֹאֵס בְּתַפְלָתוֹ שֶׁל רַבִּים".

פה מֵאָה וּתְלָתִין סְלֵעִין הָיָה מִתְּקֵלָא
דְּמִגִּיסָתָא חֵדָא דְּכֶסֶף וְשְׁבַעִין דְּמְזֻרָקָא
חֵד כָּל כֶּסֶף מְנִיא תְּרִין אֲלָפִין וְאַרְבַּע מֵאָה
בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא :

(פה) שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקָּעֶרֶת הָאֶחָת כֶּסֶף וְשְׁבַעִים הַמְזֻרָק
הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכָּלִים אֲלָפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשִׁקְל
הַקֹּדֶשׁ :

ה"י שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקָּעֶרֶת הָאֶחָת וְגו' • מָה תְּלִמּוּד לֹמֵר? לִפִּי שְׁנֵים עֶשְׂרִים: "שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ", וְלֹא פִירֵשׁ
בְּאִיזוֹ שְׁקָל, לְכָךְ חֲזַר וּשְׁנֵאָה פֶּאֶן וְכָלִל בְּכָלֵן "כָּל כֶּסֶף הַכָּלִים בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ". כָּל כֶּסֶף הַכָּלִים וְגו' • (ספרי)
לְמַדָּךְ שֶׁהֵיוּ כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ מְכֻנָּים בְּמִשְׁקָלָן, שׁוֹקֵלֵן אֶחָד אֶחָד וְשׁוֹקֵלֵן כָּלֵן כְּאֶחָד, לֹא רַבָּה וְלֹא מַעֲט.

פו בְּזִיבֵי דְּדִהֵבָא תְּרֵמִי עֲשָׂרִי מְלֵן קִטְרֵת
בּוֹסְמִיא מִתְּקֵל עָשָׂר סְלֵעִין הָיָה מִתְּקֵלָא
דְּבִזִּיקָא בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא כָּל דְּהֵב בְּזִיבִיא
מֵאָה וְעֶשְׂרִין :

(פו) בְּפֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מֵלֵאֵת קְמֹרֶת עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה
הַכֶּף בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זָהָב הַכְּפֹת עֲשָׂרִים וּמֵאָה :

כ"ז"א כפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים-עָשָׂרָה • לָמָּה נֶאֱמַר? לִפִּי שְׁנָאֹמֶר "כֹּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב" – הִיא שֶׁל זָהָב וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שְׁקָלִים שֶׁל כֶּסֶף. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא כֹּף אַחַת שֶׁל כֶּסֶף וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שְׁקָלֵי זָהָב, וְשְׁקָלֵי זָהָב אֵין מִשְׁקָלָם שָׁנָה לְשֶׁל כֶּסֶף? תִּלְמוּד לומר "כפּוֹת זָהָב" – שֶׁל זָהָב הֵינּוּ (ספרי).

פז כל תּוֹרֵי לַעֲלֹתָ תָּרִי עֲשֹׂר תּוֹרֵין דְּכָרִין
תָּרִי עֲשֹׂר אֲמַרִין בְּנֵי שְׁנָא תָּרִי עֲשֹׂר
וּמִנְחָתָהוֹן וַצִּפְרֵי בֵּר עֲזִין תָּרִי עֲשֹׂר
לחֲשֹׂאָתָא :

פח וְכָל תּוֹרֵי לְנִכְסֹת קוּדְשִׁיא עֲשָׂרִין
וְאַרְבָּעָא תּוֹרֵין דְּכָרִין שְׁתֵּין גְּדִין שְׁתֵּין
אֲמַרִין בְּנֵי שְׁנָא שְׁתֵּין דָּא חֲנֻכַּת מִדְּבָחָא
בְּתֵר דְּרַבֵּי זְתָה :

פט וְכָד עָלִיל מִשָּׁה לְמִשְׁכֵּן זִמְנָא לְמַלְלָא
עֲמָה וְשִׁמְעָה יֵת קָלָא דְּמִתְמַלְלָא עֲמָה מַעֲלוֹי
כְּפָרְתָא דִּי עַל אֲרוֹנָא דְּסִדְהוּתָא מִבִּין תּוֹרֵין
כְּרוּבִיא וּמִתְמַלְלָא עֲמָה : פ פ פ

כ"ז"א וּבִבְאָ מִשָּׁה • שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה, בָּא שְׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (ויקרא א) :
"וַיִּדְבֹּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד" – וְהוּא חוּץ לַפָּרֹכֶת, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שמות כח) : "וַיִּדְבֹּרְתִי אֹתָךְ מֵעַל הַכִּפֹּת".
בָּא זֶה וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: מִשָּׁה בָּא אֶל אֵהָל מוֹעֵד וְשָׁם שׁוּמַע אֶת הַקּוֹל הַבָּא מֵעַל הַכִּפֹּת. מִבִּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים •
הַקּוֹל יוֹצֵא מִן הַשָּׁמַיִם לְבִין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים וּמִשָּׁם יֵצֵא לְאֵהָל מוֹעֵד. מִדְּבָר • כְּמוֹ "מִתְדַבֵּר". כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַעֲלָה
לוֹמֵר כֵּן: מִדְּבָר בִּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ וּמִשָּׁה שׁוּמַע מֵאֵלָיו. וַיִּדְבֹּר אֵלָיו • (ספרי) לְמַעַט אֶת אֶהָרֵן מִן הַדְּבָרוֹת. וַיִּשְׁמַע
אֶת-הַקּוֹל • יְכוּל קוֹל נְמוּךְ? תִּלְמוּד לומר: "אֶת-הַקּוֹל", הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּדְבָּר עִמּוֹ בְּסִינִי, וְכִשְׁמָגִיעַ לִפְתָּח הַיָּה נִפְסָק
וְלֹא הָיָה יוֹצֵא חוּץ לְאֵהָל (במדבר רבה) :

קע"ו פסוקים, עמו"ס סימן. חסלת פרשת נשא

הפטרה לפרשת נשא לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפס לקמן ע' קעב

אגרות קודש

ב"ה, ב' תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

קבלתי ידיעות מאיזהו מקומן, שתלמידים ונערים בקשו להתקבל בישיבת תומכי תמימים, ולא נתקבלו מפני חוסר מקום.

הנה איני יודע נכונות הדבר, ואפילו באם הן, באם טעם האמור הי' לכסות עינים או שהיתה איזה מניעה אחרת.

ולא באתי אלא להעיר, שאם טעם הנ"ל הוא טעם האמיתי, מובן שאין לו כל שחר, כי אפילו באם בפועל אין מקום ומציאות לאכסן התלמידים וכיו"ב, מוכרח ההשתדלות בזה כו"כ, וכמדומה שמדובר כ"פ שבזמננו תלמיד הרוצה להתקבל במוסד, הענין זקוק לטיפול מזורז, שהרי בכל מקום ובפרט באה"ק ת"ו באם לא ידונו על הענין בכבוד ראש, ותומ"י, אפשר שלאחרי שעה קלה, כבר יוקלט באיזה מוסד הביתי רצוי, ובדאי שהאריכות בדבר אך למותר.

ולחשיבות הענין נשלח המכתב מהיר דחוף ואצפה לבשו"ט.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

שיעורי תהלים לשבוע פרשת נשא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ו' סיון פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	יום רביעי - ט' סיון פרק כ מפרק מט עד סוף פרק נד
יום שני - ז' סיון פרק כ מפרק לט עד סוף פרק מג	יום חמישי - י' סיון פרק כ מפרק נה עד סוף פרק נט
יום שלישי - ח' סיון פרק כ מפרק מד עד סוף פרק מח	יום שישי - י"א סיון פרק כ מפרק ס עד סוף פרק סה
שבת קודש - י"ב סיון פרק כ מפרק סו עד סוף פרק סח	

יום ראשון ו' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עו, אך הנה ידוע... עד עמ' עו, יתברך וית':

- 1 אך הנה ידוע לידועים, טעמא דקרא מאי דכתיב: - טעם
2 הפסוק מה שנאמר: "כי שבע יפול צדיק וקם"¹⁴, - שגם בצדיק
3 שייר ענין ה"נפילה", שהוא נופל ממדרגתו ועולה לאחר מכן שוב
4 - כך, שישנו זמן שאין הוא במדרגת אהבה בתענוגים, ובפריט -
5 שמצד סדר העבודה נדרש
6 שבזמנים מסויימים לא
7 יעמוד הצדיק במדרגתו,¹
8 מפני ש'האדם נקרא'²
9 "מהלך" ולא "עומד", -³
10 האדם נקרא "מהלך", הוא
11 הולך ועולה ממדרגה
12 למדרגה, ובאופן
13 שהמדרגה אליה הגיע היא
14 שלא בערך למעלה
15 מהמדרגה הקודמת, זהו
16 ענינו האמיתי של "מהלך",
17 ולא "עומד" הנמצא תמיד במדרגה אחת, או גם כשהעליונות של
18 המדרגה השניה היא ביחס מסויים למדרגה הראשונה, שאז לא
19 נדרש (כפי שיוסבר להלן) שלפני שהוא מגיע למדרגה השניה,
20 הוא מוכרח לסור ממדרגתו הראשונה. להיפך, המדרגה
21 הראשונה מסייעת למדרגה השניה. ואילו ב"מהלך" אמיתי,
22 ההולך ועולה ממדרגה אחת למדרגה שניה, שהיא עליונה בלי
23 ערך - מפריעה או המדרגה הראשונה למדרגה העליונה השניה,
24 ולכן מן ההכרח שיסור לגמרי ממדרגתו הראשונה, כדי שיוכל
25 להגיע למדרגה השניה¹⁵, וצריך - האדם המהלך, לילך - ללכת,
26 ממדרגה למדרגה, ולא לעמוד במדרגה אחת לעולם, -
27 שכאמור, גם כשהמדרגה (העליונה) השניה היא בערך למדרגה
28 הראשונה, הן נקראות שתיהן מדרגה אחת, ובין מדרגה למדרגה
29 טרם שיגיע למדרגה עליונה ממנה, הוא בכחית "נפילה"
30 ממדרגה הראשונה. - כך, שאז אין לו את מדרגתו הגבוהה של
31 אהבה בתענוגים. אך "כי יפול לא יוטל" כתיב¹⁶, -גם כשהוא
32 נופל, אין הוא ניטל לגמרי מעבודתו, ואינה נקראת נפילה - מה
33 שאומרים "כי יפול" ו"שבע יפול צדיק", שלפעמים הצדיק הוא
34 במצב של נפילה, אין זה נקרא נפילה, אלא לנבי מדרגתו
35 הראשונה, - בהשוואה למדרגתו המעולה הקודמת לפני
36 ה"נפילה", זה נקרא נפילה, ולא לנבי שאר כל אדם חס ושלום,
37 - שיהיה חלילה למטה מאלה שאינם במדרגת צדיק, שאף-על-
38 פייבן - למרות ה"נפילה" שלו, הוא למעלה מכל האדם
- 39 בעבודתו, כי נשאר בה - בעבודתו, כחית רשימו - רושם,
40 ממדרגתו הראשונה. אך עקרה - עיקר עבודתו באה אז מאהבה
41 שנתחנך והרגל בה מנעוריו, כמרים - לפני, שהגיע למדרגת
42 צדיק. - ולמדרגה העליונה יותר של אהבה; שאז היתה עבודתו
43 בהאבה
44 מהתבוננות, האהבה של
45 "חינוך" - הנה גם כעת עיקר
46 עבודתו הוא באהבה זו.
47 נשאר בה בחי' רשימו ממדרגתו
48 הראשונה אך עיקרה מאהבה שנתחנך
49 ותורגל בה מנעוריו במרים שהגיע
50 למדרגת צדיק ו"ש גם כי יזקין וגו',
51 וזנה ראשית הדברים המעוררים האהבה
52 וחיראה ויסודן היא האמונה הטהורה
53 נאמנה ביחודו ואחדותו יתברך וית':¹⁹
54 אלא כתוב "כי יזקין" -
55 כשהוא בתהליך של
56 התבגרות כלומר: בהליכתו ועלייתו ממדרגה למדרגה, ובהיותו
57 בין מדרגה אחת לשניה (שזה "כי יזקין", שהוא בתהליך של
58 התבגרות ושל התעלות למדרגה עליונה יותר) - לא יסור אז
59 מהדרך (מהאבה) בה נתחנך בנערותו. והנה, ראשית הדברים
60 המעוררים האהבה והחיראה ויסודן - אהבה ויראה הן הרי,
61 כאמור, השורש והיסוד לעבודת ה', וראשית ויסוד האהבה
62 והחיראה¹⁷, היא האמונה הטהורה ונאמנה ביחודו ואחדותו
63 יתברך ויתעלה: - "אחדותו" היינו מה שכל הנבראים מאוחדים
64 אתו ובטלים לגמרי אליו. - אמונה טהורה, היינו ש"לוקחים"
65 באמונה את הענינים שלמעלה מהשכל ונתפסים בכוח האמונה
66 בלבד. שכן, זה הרי ענין כוח האמונה לתפוס מה שלמעלה
67 מהשכל. שהרי דבר שהשכל יכול לתפוס ו"לוקחים" אותו באמונה,
68 אין זו תפיסה בחוש ובכוח הנכון, כי "כל חוש תופס מוחשו": על
69 שכל "לקחת" ענינים של שכל, ועל אמונה "לקחת" ענינים
70 שלמעלה מהשכל. וכיוון שבענינים שהוא מאמין בהם ישנם כאלה
71 שאפשר להבין אותם - אין זו אמונה טהורה. דוקא כשבשכל
72 מבינים מה שניתן להבנה, והאמונה היא רק במה שלמעלה
73 מהבנה, אז היא אמונה טהורה. כמו בענין אחדות ה', שישנם בו
74 ענינים שהשכל יכול וצריך להבין אותם, וישנם בו ענינים שהם
75 למעלה מהבנה, צריכים איפוא להסביר את הענינים שביכולת
76 השכל להביןם, כדי שהאמונה תהיה טהורה ונקיה רק בענינים
שלמעלה מהבנה.

14. משלי כד, טז. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בדוגמא דר"ז צם דלישכח בבלי כו' (ב"מ פה, א). 16. תהלים לו, כד. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כ"מ (קצת) הפי' גם בפלה הרמון, אלא שלפ"ז זהו סותר הנ"ל - שבאים ע"י הבינה ודעת כו' (היפך, דאמונה, ובפרט - טהורה), או ע"י האהבה העליונה - (דרך באכותיך גו'). - וכנראה הפי' שצ"ל האמונה הטהורה ביחודו כו' (יחוד' ויחוד' וכו'). שבה לבארם (ענה) ואיך מעוררת האהבה כו'? ע"י הבינה ודעת בכ"ז (ושאעפ"כ באכותיך חשק גו' והוא חייו כו') וכו'. ולפ"ז הפי': 'ראשית הדברים' - שכמה 'דברים' ישנם (שה' חייו, גדלות ה' וכו') - כדלעיל) וראשית כולם האמונה כו'. והוא ע"ד מש"כ פל"ג כשיעמיק כו' באמונה כו' באמונתו ביחוד ה' כו' כל התרי"ג מצות. ועד"ז באגה"ק להצ"צ (דרמ"צ סוף ע' 226): אמונת ה' אחד כו' אך כדי שיבוא... בגילוי כו' ע"י התבוננות כו' (עיי"ש). ועיי"כ הקדמה לשער האמונה (ע' 14): ואחר חיזוק האמונה כו' התבוננות ביחוד' ויחוד' כו' אהוי"ר כו'.

יום שני ז' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 152, שער היחוד והאמונה... עד עמ' 152, ימי בראשית.

שער היחוד והאמונה

- 1 (השורות דלהלן, משמשות כמבוא ל"שער היחוד והאמונה")
- 2 לְהִבִּין מַעַט מוֹעֵר מֵה שְׁכָתוֹב בְּיָדוֹ, דְּשָׁמַע יִשְׂרָאֵל כּו' –
- 3 הוּא יְחִידָא עֲלֵיָהּ, וְכִדְּרִיךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד –
- 4 הוּא יְחִידָא תַתְּמָא. –
- 5 הערת כ"ק אדמו"ר
- 6 שליט"א: "תוכן שער היחוד
- 7 והאמונה הוא" – להבין, ולו
- 8 במעט משהו ממה שכתוב
- 9 בזהר (ח"א יח, א. יב, א. 4.
- 10 ועוד), ש"שמע ישראל ה'
- 11 אלקינו ה' אחד" הוא האופן
- 12 העליון ביותר בהבנת
- 13 אחדות ה', ו"ברוך שם כבוד
- 14 מלכותו לעולם ועד" (המלה
- 15 "ועד" בחילופי אותיות היא
- 16 "אחד", כנאמר בזהר), הוא
- 17 האופן התחתון יותר בהבנת
- 18 אחדות ה', להבין, איך יתכן
- 19 שני אופני הבנה באחדות ה',
- 20 עליון ותחתון, וביאורם –
- 21 פֶּרֶק א. כתוב: "וְיִדְעָהּ
- 22 הַיּוֹם וְהַשָּׁבָת אֶל לִבָּהּ,
- 23 כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים
- 24 בְּשֵׁמִים מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ
- 25 מִתַּחַת – אֵין עוֹד" –
- 26 פירושו הפשוט של הפסוק
- 27 הוא, שאין א"ל נוסף
- 28 בשמים ממעל ועל הארץ ומתחת לארץ. וְצִדִּיק לְהִבִּין: וְכִי
- 29 תַעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ שֵׁשׁ אֱלֹהִים נִשְׁרָה – שְׂרִי בָּמִים מִתַּחַת
- 30 לָאָרֶץ, שְׁצִדִּיק לְהוֹחִיר כָּל כֶּךְ "וְהַשָּׁבָת אֶל לִבָּהּ"? –
- 31 כלומר, להתבונן היטב ולשים לב כי אין הדבר כֶּךְ הֵנָּה, בְּתִיבָה:
- 32 "לְעוֹלָם, ה', דְּכִדְּרִיךְ נִצָּח בְּשֵׁמִים", וּפִרְשׁ הַפַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְל':
- 33 – הסביר באריכות, ובביאור באופן של הפצה⁴ שפירוש הפסוק
- 34 הוא: כִּי דְכִדְּרִיךְ – שֶׁל הַקֶּבֶד, שְׁאִמְרָת "יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמִּים
- 35 וְגו'" – שמדיבור ואותיות אלו נברא רקיע השמים, תְּבוֹת
- 36 וְאוֹתִיּוֹת אֵלוֹ, הֵן נִצְבּוֹת וְעוֹמְדוֹת לְעוֹלָם בְּתוֹךְ רְקִיעַ
- 37 הַשָּׁמַיִם, וּמְלַבְּשׁוֹת בְּתוֹךְ כָּל הָרְקִיעִים לְעוֹלָם לְחַיּוֹתָם, –
- 38 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ול"ק – שהדבר נאמר מכבר, לפני
- 39 כמה אלפים שנה" – בְּדִכְתִּיב: – כמו שכתוב: "וְדִכְרִיךְ אֱלֹהֵינוּ
- 40 יָקוֹם לְעוֹלָם", וְדִכְרִיךְ הַיּוֹם וְקִנְיָמִים לְעַד כּו' – ולא זו

שער היחוד והאמונה

להבין מעט מוער מ"ש בזהר דשמע ישראל כו' הוא יחודא עילאה
ובשכמל"ו הוא יחודא תתאה:

פרק א וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. וצריך להבין וכי תעלה על דעתך שיש אלהים נשרה במים מתחת לארץ שצריך להזהיר כ"כ והשבות אל לבבך. הנה כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלוכשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב ודבר אלהינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים לעד כו' כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר יהי רקיע כו' ממש וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפי' ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם ממש אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש וז"ש האר"י ז"ל שגם בדומם ממש

- 42 בלבד שהדברים מתייחסים לנברא כמו "בשמים", הקיים תמיד
- 43 (השמים וצבא השמים שמש וירח כו' "קיימים באיש": כל פרט
- 44 שבהם קיים תמיד) – אלא גם צבא הארץ (ה"קיימים במין": המין
- 45 בלבד קיים, ואילו הנבראים הפרטיים מתחלפים) מן ההכרח שבכל
- 46 נברא תתקיים תמיד החיות
- 47 האלקית שבראה אותו,
- 48 ותיצור ותחיה אותו מחדש,
- 49 כפי שהדבר הוא לגבי
- 50 "שמים", שהדיבור מוכרח
- 51 לעמוד בו תמיד, כפי שהוא
- 52 מבאר להלן, כִּי אֵלֹהִי הָיָה
- 53 הָאוֹתִיּוֹת – של המאמר
- 54 האלקי שברא את השמים,
- 55 מִסְתַּלְקוֹת פְּרָגַע חֲסִי
- 56 וְשָׁלוֹם וְחוֹזְרוֹת לְמִקְוֶה –
- 57 לאותה דרגה באלקות
- 58 שממנה באות האותיות, הָיָה
- 59 כָּל הַשָּׁמַיִם – כל הרקיעים,
- 60 אֵין וְאָפֶס מִמֶּשׁ, וְהָיָה
- 61 כֵּלָה הָיָה כָּלֵל, וְכִמּוֹ קִדְּם
- 62 מִאֲמַר "יְהִי רְקִיעַ כּו'"
- 63 מִמֶּשׁ – שאז לא הייתה
- 64 קיימת כלל שום מציאות
- 65 של רקיע, כך גם עתה לא
- 66 הייתה קיימת שום מציאות
- 67 של רקיע אילו האותיות היו
- 68 מסתלקות ממנו. להלן
- 69 מסביר רבנו הזקן, שהדברים

- 70 אמורים לא רק לגבי רקיע, אלא כך הדבר גם בכל הנבראים: וְכִן
- 71 בְּכָל הַבְּרֹאִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְאִפְּלוֹ
- 72 אֶרֶץ הַלְזוֹ הַנִּשְׁמִית וּבְחִיַּת דּוֹמָם מִמֶּשׁ, – הדברים הדוממים
- 73 שבהם לא נראית שום תנועה של חיות ושל רוחניות, גם לא החיות
- 74 הנראית ב"צומח" כשגדל מקטן לגדול, ואילו ב"דומם", כמו אדמה,
- 75 אבנים וכדומה, לא נראית שום חיות, אלא חומר בלבד – אף על פי
- 76 כן גם ב"דומם" קיים תמיד הכוח האלקי שברא אותו, אֵלֹהִי הָיָה
- 77 מִסְתַּלְקוֹת מִמֶּנָּה פְּרָגַע חֲסִי-וְשָׁלוֹם הָאוֹתִיּוֹת מִעֲשֶׂרָה מִאֲמֹרוֹת
- 78 שֶׁבָּהֶן נִבְרָאת הָאָרֶץ בְּשֵׁשֶׁת יָמִים בְּרִיאַת – בתחילת בריאת
- 79 העולם, הִיְתָה – הארץ, חוֹזְרוֹת לְאֵין וְאָפֶס מִמֶּשׁ, כִּמּוֹ לִפְנֵי
- 80 שֵׁשֶׁת יָמִים בְּרִיאַת מִמֶּשׁ – שאז הרי לא הייתה קיימת שום
- 81 מציאות של ארץ, כך לא הייתה קיימת גם עתה שום מציאות של
- 82 ארץ. וְהָיָה שְׁכָתוֹב הָאֲרִי וְל', שְׁנֵם בְּדוֹמָם מִמֶּשׁ, כִּמּוֹ אֲבָנִים

1. ואתחנן ד, לט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזה בא בהמשך לקודמו אתה הראת (בעת מ"ת), שאז וידבר גו' (ד, יב) פן תשחיתון גו' (מלמטה מטה) דגה אשר במים מתחת לארץ (ועד למעלה) תשא עיניך השמימה גו'". 3. תהלים קיט, פט. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמובא בלקו"ת ר"פ אחרי שנקודת הענין היא במד"ת" [על הפסוק]. 5. ישעי' מ, ח. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מע"ח ש"נ (פ"ב, יוד)".

- 1 וְעַפְרָוּ וּמִים, – בהם לא נראית שום חיות ושום רוחניות, יֵשׁ בְּחִינַת
2 נֶפֶשׁ וְחַיּוּת רִוּחָנִית. דְּהִינּוּ, – איזו חיות רוחנית ישנה ב"דומם",
3 מאחר שגם החיות שקיימת
4 ב"צומח", איננה נמצאת בו?
5 – זו בְּחִינַת הַתְּלַבְּשׁוֹת
6 אוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר, מַעֲשֶׂה
7 מֵאֲמֵרוֹת הַמַּחֲיוֹת וּמֵהוּוֹת
8 אֶת הַדּוֹמָם, לְחַיּוּת –
9 שיהא הדומם יֵשׁ מֵאֵין
- 10 וְאִפְסָם שֶׁלִּפְנֵי שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית – שבמקום המצב שלפני ששת
11 ימי בראשית שאז לא היתה קיימת שום מציאות של "דומם", כי אם
12 רק "אין ואפס" – תהיה
13 עכשיו מציאות של "דומם",
14 באמצעות האותיות של
15 "עשרה מאמרות" – ואם כן,
16 האותיות של "עשרה
17 מאמרות" הן הנפש והחיות
18 הרוחנית של ה"דומם".
- שער היחוד והאמונה**
- כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית
דהיינו בחי' התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרו'
המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס
שלפני ששת ימי בראשית

יום שלישי ח' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 152, ואף שלא הוזכר שם... עד עמ' עז, כולא חד:

- 19 וְאִפְסָם שֶׁלֹּא הֻזְכַּר שֵׁם "אֶבֶן" בְּעֶשְׂרֵה מֵאֲמֵרוֹת שִׁבְתוֹרָה, –
20 כיצד, איפוא, אנו אומרים שב"אבן" נמצאות האותיות של "עשרה
21 מאמרות" שבתורה? אֶת־עַל־פִּי בֶן נִמְשָׁךְ חַיּוֹת לְאֶבֶן – מ"עשרה
22 מאמרות", עַל יְדֵי צִירּוּפִים וְחִלּוּפֵי אוֹתִיּוֹת, – אות אחת מחליפה
23 את השניה, לדוגמה: האות
24 אל"ף מתחלפת באות ה"א,
25 כי שתייהן הן ממוצא אחד,
26 וכדומה, הַמִּתְגַּלְגֵּלוֹת
27 בְּרַל"א שְׁעָרִים פְּנִים
28 וְאַחֲזֹר, – המתגלגלות
29 ומתחלפות לפי מאתים
30 שלשים ואחד אופנים,
31 באופן של "פנים ואחור",
32 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר יִצְיָרָה,
33 עַד שֶׁמִּשְׁתַּלְשֵׁל מַעֲשֶׂה
34 מֵאֲמֵרוֹת וְנִמְשָׁךְ מִן
35 צִירּוֹן – האותיות המהוות
36 שֵׁם "אֶבֶן", וְהוּא – צירוף
37 האותיות המשתלשלות
38 מ"עשרה מאמרות"
39 ומצטרפות למלה "אבן", הן
40 חִיּוֹתוֹ שֶׁל הָאֶבֶן. וְכֵן בְּכָל
41 הַנִּבְרָאִים שֶׁבְּעוֹלָם,
42 הַשְּׂמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים בָּהֶם –
43 הַנִּבְרָאִים, בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ –
44 לשון הקודש היא הלשון
45 שבה נברא העולם –
46 והשמות בלשון הקודש של
47 הדברים קשורים למהותם – שלא כמו בשפות אחרות, שהן שפות
48 הסכמה בלבד, שבני אדם החליטו לקרוא לדבר מסויים בשם
49 מסויים – הרי השמות בהם נקראים הנבראים בלשון הקודש – הן
50 הן אוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר, הַמִּשְׁתַּלְשֵׁלוֹת מִמְדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה מַעֲשֶׂה
51 מֵאֲמֵרוֹת שִׁבְתוֹרָה, עַל יְדֵי חִלּוּפִים וְתַמְרוּת הָאוֹתִיּוֹת בְּרַל"א
52 שְׁעָרִים, עַד שֶׁמִּגִּיעוֹת וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתוֹ נִבְרָא לְחַיּוֹתוֹ. לְפִי
- 19 וְאִפְסָם שֶׁלֹּא הֻזְכַּר שֵׁם "אֶבֶן" בְּעֶשְׂרֵה מֵאֲמֵרוֹת שִׁבְתוֹרָה, –
20 כיצד, איפוא, אנו אומרים שב"אבן" נמצאות האותיות של "עשרה
21 מאמרות" שבתורה? אֶת־עַל־פִּי בֶן נִמְשָׁךְ חַיּוֹת לְאֶבֶן – מ"עשרה
22 מאמרות", עַל יְדֵי צִירּוּפִים וְחִלּוּפֵי אוֹתִיּוֹת, – אות אחת מחליפה
23 את השניה, לדוגמה: האות
24 אל"ף מתחלפת באות ה"א,
25 כי שתייהן הן ממוצא אחד,
26 וכדומה, הַמִּתְגַּלְגֵּלוֹת
27 בְּרַל"א שְׁעָרִים פְּנִים
28 וְאַחֲזֹר, – המתגלגלות
29 ומתחלפות לפי מאתים
30 שלשים ואחד אופנים,
31 באופן של "פנים ואחור",
32 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר יִצְיָרָה,
33 עַד שֶׁמִּשְׁתַּלְשֵׁל מַעֲשֶׂה
34 מֵאֲמֵרוֹת וְנִמְשָׁךְ מִן
35 צִירּוֹן – האותיות המהוות
36 שֵׁם "אֶבֶן", וְהוּא – צירוף
37 האותיות המשתלשלות
38 מ"עשרה מאמרות"
39 ומצטרפות למלה "אבן", הן
40 חִיּוֹתוֹ שֶׁל הָאֶבֶן. וְכֵן בְּכָל
41 הַנִּבְרָאִים שֶׁבְּעוֹלָם,
42 הַשְּׂמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים בָּהֶם –
43 הַנִּבְרָאִים, בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ –
44 לשון הקודש היא הלשון
45 שבה נברא העולם –
46 והשמות בלשון הקודש של
47 הדברים קשורים למהותם – שלא כמו בשפות אחרות, שהן שפות
48 הסכמה בלבד, שבני אדם החליטו לקרוא לדבר מסויים בשם
49 מסויים – הרי השמות בהם נקראים הנבראים בלשון הקודש – הן
50 הן אוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר, הַמִּשְׁתַּלְשֵׁלוֹת מִמְדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה מַעֲשֶׂה
51 מֵאֲמֵרוֹת שִׁבְתוֹרָה, עַל יְדֵי חִלּוּפִים וְתַמְרוּת הָאוֹתִיּוֹת בְּרַל"א
52 שְׁעָרִים, עַד שֶׁמִּגִּיעוֹת וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתוֹ נִבְרָא לְחַיּוֹתוֹ. לְפִי
- שער היחוד והאמונה**
- ואף שלא הוזכר שם אבן
בעשרה מאמרות שבתורה אעפ"כ נמשך חיות לאבן
ע"י צירופים וחילופי אותיות המתגלגלות ברל"א שערים
פנים ואחור כמ"ש בס' יצירה עד שמשתלשל מעשרה
מאמרות ונמשך מהן צירוף שם אבן והוא חיותו של
האבן וכן בכל הנבראים שבעולם השמות שנקראים
בהם בלשון הקדש הן הן אותיות הדבור המשתלשלו'
ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה ע"י
חילופים ותמורות האותיות ברל"א שערים עד שמגיעות
ומתלבשות באותו נברא להחיותו לפי שאין פרטי
הנבראים יכולים לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן
שבתורה שהחיות הנמשך מהן עצמן גדול מאד מבחי'
הנבראים פרטיים ואין כח בהם לקבל החיות אלא ע"י
שיורד החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה
ממנה ע"י חילופים ותמורות האותיות וגימטריאות
שהן חשבון האותיות עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש
ולהתהוות ממנו נברא פרטי וזה שמו אשר יקראו לו
בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה
שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח
וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא
וקב"ה כולא חד:
- 19 וְאִפְסָם שֶׁלֹּא הֻזְכַּר שֵׁם "אֶבֶן" בְּעֶשְׂרֵה מֵאֲמֵרוֹת שִׁבְתוֹרָה, –
20 כיצד, איפוא, אנו אומרים שב"אבן" נמצאות האותיות של "עשרה
21 מאמרות" שבתורה? אֶת־עַל־פִּי בֶן נִמְשָׁךְ חַיּוֹת לְאֶבֶן – מ"עשרה
22 מאמרות", עַל יְדֵי צִירּוּפִים וְחִלּוּפֵי אוֹתִיּוֹת, – אות אחת מחליפה
23 את השניה, לדוגמה: האות
24 אל"ף מתחלפת באות ה"א,
25 כי שתייהן הן ממוצא אחד,
26 וכדומה, הַמִּתְגַּלְגֵּלוֹת
27 בְּרַל"א שְׁעָרִים פְּנִים
28 וְאַחֲזֹר, – המתגלגלות
29 ומתחלפות לפי מאתים
30 שלשים ואחד אופנים,
31 באופן של "פנים ואחור",
32 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר יִצְיָרָה,
33 עַד שֶׁמִּשְׁתַּלְשֵׁל מַעֲשֶׂה
34 מֵאֲמֵרוֹת וְנִמְשָׁךְ מִן
35 צִירּוֹן – האותיות המהוות
36 שֵׁם "אֶבֶן", וְהוּא – צירוף
37 האותיות המשתלשלות
38 מ"עשרה מאמרות"
39 ומצטרפות למלה "אבן", הן
40 חִיּוֹתוֹ שֶׁל הָאֶבֶן. וְכֵן בְּכָל
41 הַנִּבְרָאִים שֶׁבְּעוֹלָם,
42 הַשְּׂמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים בָּהֶם –
43 הַנִּבְרָאִים, בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ –
44 לשון הקודש היא הלשון
45 שבה נברא העולם –
46 והשמות בלשון הקודש של
47 הדברים קשורים למהותם – שלא כמו בשפות אחרות, שהן שפות
48 הסכמה בלבד, שבני אדם החליטו לקרוא לדבר מסויים בשם
49 מסויים – הרי השמות בהם נקראים הנבראים בלשון הקודש – הן
50 הן אוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר, הַמִּשְׁתַּלְשֵׁלוֹת מִמְדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה מַעֲשֶׂה
51 מֵאֲמֵרוֹת שִׁבְתוֹרָה, עַל יְדֵי חִלּוּפִים וְתַמְרוּת הָאוֹתִיּוֹת בְּרַל"א
52 שְׁעָרִים, עַד שֶׁמִּגִּיעוֹת וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתוֹ נִבְרָא לְחַיּוֹתוֹ. לְפִי
- 1 וְאִפְסָם שֶׁלִּפְנֵי שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית – שבמקום המצב שלפני ששת
2 ימי בראשית שאז לא היתה קיימת שום מציאות של "דומם", כי אם
3 רק "אין ואפס" – תהיה
4 עכשיו מציאות של "דומם",
5 באמצעות האותיות של
6 "עשרה מאמרות" – ואם כן,
7 האותיות של "עשרה
8 מאמרות" הן הנפש והחיות
9 הרוחנית של ה"דומם".
- שער היחוד והאמונה**
- כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית
דהיינו בחי' התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרו'
המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס
שלפני ששת ימי בראשית

יום רביעי ט' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עז, פרק ב והנה מכאן... עד עמ' 154, הבריאה:

לעיצוב בכל מיני צורות ותבניות של כלים – הרי שהאדם לא חידש
חידוש מהותי במציאות הכסף, ולכן אין הכלי, אחרי יצירתו, צריך
להודק ליד האדם שיצר אותו – ואילו ה"מינים" אינם רואים כיצד
אי אפשר להשוות יצירת כלי – לַמַּעֲשֶׂה שְׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׁחֹא יֵשׁ

מֵאֵין. – לפני שנברא

השמים והארץ, הם היו אין

ואפס, הם לא היו קיימים

כלל, ועם התהוותם הם

נעשו בבחינת "יש" ודבר

ממשי – הרי שנתחדש כאן

דבר חדש שלא היה קיים

מקודם כלל. ומכיון

שנוצרת כאן יצירה מהותית

חדשה – יסביר להלן – מן

ההכרח, איפוא, שהכוח

שיצר חידוש זה יהווה תמיד

את החידוש, שאם לא כן –

יתבטל הדבר ממציאותו.

וְהוּא – בהתהוותם של

שמים וארץ "יש מאין", פֶּלֶא

גָּדוֹל יוֹתֵר מִקְרִיעַת יָם

סוּף עַל דְּרָף מַשֵּׁל, –

שהיתה על ידי שְׁחֹלֶיךָ ה'

אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה

כָּל הַלֵּילָה – כלומר, הכוח שבקע את הים התלבש ברוח הקדים

וַיִּבְקְעוּ הַיָּם, וַיִּנָּצְבוּ בְּמֹו נֶד וַיַּחְזֹקָהּ, – שלא זו בלבד שהמים

לא המשיכו בזרימתם הטבעית, אלא גם עמדו כחומה בצורה. וְאֵלֹו

הַפִּסִּיק ה' אֶת הָרוּחַ בְּרִנֵּעַ – הָיוּ הַיָּם הוֹרִים וְנִגְרִים בְּמוֹרֵד

בְּדָרְכָם וַיִּבְקְעוּ, וְלֹא קָמוּ בְּחֹזְקָה בְּלִי סִפְקָה, – כלומר, אין מקום

לחשוב כלל, שהמים היו נשארים עומדים כחומה אחרי שהרוח

היתה מפסיקה לנשוב עליהם בחזקה, אלא בודאי היו המים חוזרים

לטבעם וניגרים מלמעלה למטה. אֶף שֶׁחֲשַׁבְעַה הָיָה בְּפִימָם גַּם בֵּן

נִבְרָא וּמִחֲדָשׁ יֵשׁ מֵאֵין, – שבמקום שמקודם היה "אין", שלא היה

טבע כזה – נעשה "יש", נתהווה טבע כזה. כלומר, כפי שמפרש הרבי

שליט"א – שטבע זה במים, הניגרים תמיד ואינם עומדים כחומה, גם

הוא נברא "יש מאין": לא רק מציאות המים נבראה "יש מאין", אלא

שגם נברא במים הטבע להיות ניגרים ולא לעמוד כחומה. הרי

כשהרוח החזקה משפיעה על המים שיעמדו כחומה, אין זה באופן

שנוצר דבר חדש לגמרי, "יש מאין", אלא רק שינוי "יש" אחד (טבע

המים להיות ניגרים) ל"יש" שני (לעמוד כחומה); ואף על פי כן, כדי

שהמים יעמדו באופן של חידוש, מן ההכרח שעל הכוח הפועל

חידוש זה, לברוא את החידוש בלי הפסק – הרוח מוכרחה תמיד

ובאופן סדיר לעשות את המים עומדים כחומה – וכשכוח זה מפסיק

לרגע פעילותו זו, מתבטל החידוש. אם כן מוכיח הדבר שגם בחידוש

של "יש" מ"יש", מן ההכרח שהכוח המחודש לא יפסיק מלברוא את

החידוש. וכלפי מה שדובר שטבע המים להיות ניגרים הוא בריאה

"יש מיש" ולא ענין עצמי במים – כלומר, שנאמר, שאם נוצרת

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

1 מציאות של מים, מן ההכרח שעליהם להיות ממילא דבר שניגר
2 מלמעלה למטה (כמו למשל, הענין מה שנברא תופס מקום, הרי זה
3 ענין עצמי שנברא, באופן שעל תפיסת המקום שלו אין בריאה
4 מיוחדת "יש מאין", אלא עם יצירת נברא הוא ממילא באופן שהוא
5 תופס מקום, ואילו מה
6 שהמים ניגרים אינו כך,
7 אלא טבע זה עצמו הוא
8 בריאה "יש מאין" – על כך
9 מביא רבנו הזקן מיד להלן
10 ראייה ממה שישנם נבראים,
11 כמו קיר, חומה, העומדים
12 מעצמם מבלי להזדקק לכוח
13 אחר שיחזיק אותם – שְׁהָרִי
14 חֹמַת אֲבָנִים נִצְבֶּת
15 מַעֲצָמָה בְּלִי רוּחַ – שיחזיק
16 אותה, רַק שְׂטָבֵעַ הַמַּיִם
17 אֵינוֹ בֵּן; – ואם למים יש
18 טבע לא להיות עומדים,
19 אלא להיות ניגרים מלמעלה
20 למטה, הרי שטבע זה הוא
21 בריאה "יש מאין" במים
22 עצמם הרי, שהכוח האלקי

23 שברוח, לא היה צריך ליצור מציאות חדשה "יש מאין", דבר חדש
24 שלא היה לפני כן שנבראים, אלא רק שינוי "יש" אחד ל"יש" שני –
25 מן הטבע להיות ניגרים, לטבע של עמידה כחומה – ואף על פי כן
26 יש בכך משום פלא-חידוש גדול, עד שלשם כך מוכרח הכוח מחדש
27 לברוא תמיד את החידוש (ובאם לאו – מתבטל החידוש מיד), הרי
28 מכל שכן וקל וחומר שבחידוש של "יש מאין", שזה התהוותם של
29 כל הנבראים, על הכוח האלקי שברא אותם, לברוא את החידוש
30 תמיד ובלי הפסק, שהיו "יש" ולא יחזור ל"אין" כלפני בריאתם – הרי
31 שגם לפי ההשוואה הכוזבת, מה שהמינים מדמים מעשה שמים
32 וארץ ("יש מאין") ליצירתו של אדם שהיא רק "יש מיש", צריכים
33 לומר שגם בשינוי מ"יש" אחד ל"יש" שני ובאופן של חידוש (כמו
34 מטבע המים להיות ניגרים, לטבע של עמידה כחומה) מוכרח הכוח
35 לחדש זאת באופן תמידי; דבר זה עצמו כבר מחייב, שהכוח האלקי
36 שברא את הנברא חייב לעמוד תמיד בנברא ולברוא אותו תמיד בלי
37 הפסק. כך, שנוסף על הכוב שבהשוואתם, הם גם טועים, בחשבם
38 שהכוח המחודש אינו מוכרח לעמוד תמיד בחידוש – ואם בקריעת
39 ים סוף, שינוי "יש" אחד לשני בלבד, מן ההכרח שהכוח המחודש
40 יברא את החידוש תמיד ובלי הפסק – וְכָל שֶׁפֶן וְקָל וְחֶמֶר
41 בְּבְרִיאת – הנבראים, יֵשׁ מֵאֵין, שְׁהֵיָא לְמַעְלָה מִתְּטַבֵּעַ, וְהַפְּלֵא
42 וְפִלֵא יוֹתֵר מִקְרִיעַת יָם סוּף, עַל אַחַת בְּמָה וּבְמָה
43 שֶׁבְּהִסְתַּלְּקוֹת בֶּחַ הַנְּבִרָא מִן הַנְּבִרָא חֵם וְשִׁלּוּם – יֵשׁוּב הַנְּבִרָא
44 לְאֵין וְאִפֹּס מִמֶּשׁ. אֲלֵא צְרִיךְ לְהִיטֵי בֶּחַ הַפּוֹעֵל – המהווה את

שער היחוד והאמונה

מעצמה בלי רוח רק שטבע המים אינו כן וכ"ש וק"ו
בבריאת יש מאין שהיא למעלה מהטבע והפלא ופלא
יותר מקריעת ים סוף עאכ"ו שבהסתלקו' כח הבורא מן
הנברא ח"ו ישוב הנברא לאין ואפס ממש אלא צריך
להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו והן הן
בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו
וע"ז נאמר ואתה מחיה את כולם אל תקרי מחיה אלא
מהוה דהיינו יש מאין ואתה הן בחי' האותיות מאל"ף
ועד תי"ו והה"א היא ה' מוצאות הפה מקור האותיות
ואף שאין לו דמות הגוף הרי מקרא מלא דבר הכתוב
וידבר ה' ויאמר ה' והיא בחי' התגלות הכ"ב אותיות
עליונות לנביאי' ומתלבשות בשכלם והשגתם במראה
הנבואה וגם במחשבתם ודיבורם כמ"ש רוח ה' דבר בי
ומלתו על לשוני וכמ"ש האר"י ז"ל [בשער הנבואה]

הנברא, בנפעל – בנברא, תמיד, לתחיותו ולקיימו. והן הן פְּחִינָת
אותיות הדבור מַעֲשֶׂה מֵאֵמְרוֹת שִׁבְהֵם נִבְרָאוּ – הנבראים. לכן
אומר הפסוק: "לעולם הוי' דברך נצב בשמים" – הדיבור, שהוא הכוח
האלקי שברא את הנברא, מוכרח לעמוד תמיד בנברא לברוא אותו
ולהחיותו מחדש* וְעַל זֶה
נֶאֱמַר: – על מה שדובר
לעיל, שהחיות האלקית
שבראה את הנברא מוכרחת
לעמוד תמיד בנברא לבראו
ולהחיותו מחדש, אומר
הפסוק: "וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת
כָּלֶם" – אתה מחיה את
השמים ואת הארץ ואת כל
הנבראים שבתוכם –
הנוכחים בתחילת הפסוק,
אֵל תִּקְרִי "מְחִיָּה" אֲלֵא
"מְחִיָּה", – כך נאמר
ב"ראשית חכמה" ובשלה"ה
(מח, ב, ע, א) שלמרות
שנאמר "מחיה", אין הכוונה
שהקב"ה מחיה בלבד את
הנבראים, שבתחילה ברא

אותם ועתה הוא רק נותן להם חיים בלבד, כמו מה שהנשמה נותנת
לגוף, אלא הכוונה היא שהחיות גם מחדשת את קיומו של הנברא,
דְּהֵינִי יֵשׁ מֵאֵין, – דבר קיים מדבר שלא היה קיים, ובלעדי החיות
האלקית לא היה הדבר נמצא כלל, ועל ידי החיות הדבר הוא "יש",
דבר קיים. וְאַתָּה – המלה "אתה", הֵן פְּחִינָת הָאוֹתִיּוֹת מֵאֵלֶּיךָ –
האות הראשונה באותיות – עֵד תִּי"ו, – האות האחרונה באותיות
– זהו הא' והת' שבמלה "אתה", וְהֵחָ"א – שבמלת "אתה", הֵיא –
רומזת על ה' מוֹצְאוֹת הַפֶּה, – חמשת המוצאות של הדיבור, מְקוֹר
הָאוֹתִיּוֹת. – זהו פירוש "אתה מחיה את כולם", ש"אתה" – האותיות
שלמעלה, הבאות מה' המוצאות שלמעלה, מקור האותיות, הן
מחיות כל הנבראים באופן של התהוות "יש מאין", שהתהוות "יש
מאין" באה בעיקר מצד האותיות, ולא מצד האור המאיר על ידי
האותיות. וְאֵף שֶׁאֵין לוֹ – להקב"ה, דְּמִוּת חֲנוּף – כיצד, איפוא,
אומרים אנו שקיים ענין האותיות למעלה, ואשר מהן דוקא באה
התהוות "יש מאין"? הֵרִי מְקַרָא מֵלֵא דְּבִר הַתְּנוּב: "וְיִדְבֵּר ה'",
וְיִאֲמַר ה'", – ענין של דיבור ושל אותיות, וְהֵיא – מה שכתוב
וידבר ה', ויאמר ה', הכוונה לְפְחִינָת הַתְּגִלּוֹת הַכ"ב אוֹתִיּוֹת
עֲלִיוֹנוֹת לְנִבְיָאִים, וּמִתְלַבְּשׁוֹת – האותיות העליונות, בְּשִׁבְלָם
וְהַשְׁגָּתָם – של הנביאים, בְּמִרְאֵה הַנְּבִואָה, – ולא רק בשכלם
ובהשגתם, אלא וְגַם בְּמַחְשַׁבְתָּם וּדְבוּרָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "רוּחַ ה'
דְּבַר בִּי, וּמָלְתוֹ עַל לְשׁוֹנִי", וְכְמוֹ שֶׁכְּתַב הָאֲרִ"י ז"ל [בשער
הַנְּבִואָה]. – הרי, שקיים למעלה ענין של אותיות, השייכות להתלבש

(* על השאלה, כיצד אפשר לשכנע את ה"מינים" הכופרים במופתית התורה וגם בקריעת ים סוף, על ידי השתמשות בדוגמה של קריעת ים סוף? – ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אין זה מכוון אליהם – שהרי אומרים להד"ם – כ"א זהו מעין מאמר המוסגר, המבאר אליבא דאמת – איך שזהו פלא גדול וכו' נכן בזה מסולקת קושיא עצומה לכאורה ודוקא אצל המאמינים דאין לדמות מעשה ה' עושה שו"א למעשה כו' ולכן מעשיו עצמאיים לגמרי אחרי שבראם – אלא שקרי"ס שהולך ה' מוכיחה שאיננו". 1. נחמיה ט, ו. 2. שמואל ב, כג, ב.

1 עד במחשבתם ודיבורם של הנביאים. וְכַעֲזֵן זֶה – דומה לכך, הִיא
2 הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹתִיּוֹת – שלמעלה, בְּכִרּוּאִים, בְּדִבְרֵיכֶם: – כמו
3 שכתוב: "בְּדִבְרֵי ה' שָׁמִים
4 נִעֲשֶׂוּ, וּבְרוּחַ פִּי – נִבְרָאוּ,
5 כֹּל צִבְּאָם", – הרי זה ענין
6 של "דיבור" ו"רוח פה", כמו
7 שבנבואה הוא ענין של
8 "דיבור" ו"רוח ה'" רק שְׁהִיא
9 – מה שהדיבור מתלבש
10 בנבראים, הוא עַל יְדֵי
11 הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת רְפוּת

שער היחוד והאמונה

וכעין זה היא התלבשות האותיות בברואים כדכתיב
בר' ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם רק שהיא
ע"י השתלשלות רבות ועצומות עד שיודרות לעשיה
גופנית משא"כ השגת הנביא' היא באצילו' המתלבשת
בעולם הבריאה:

12 וְעֲצוּמוֹת, עַד שְׁיִוְדָּרוֹת לְעֲשִׂיָּה גּוֹפְנִית, – בעולם העשיה, שהוא
13 עולם גופני בעל נבראים גופניים מִה שְׁאִין בֶּן הַשְּׁנֵת הַנְּבִיאִים הִיא
14 – בעולם בְּאֲצִילוֹת
15 הַמֵּתַלְבְּשֵׁת בְּעוֹלָם
16 הַבְּרִיאָה: – וממדרגה
17 עליונה זו, מאיר ומתגלה
18 לנביאים. ברם, על כל פנים,
19 מדובר כאן על האותיות
20 שלמעלה המתלבשות
21 בנבראים להחיותם באופן
22 של התהוות יש מאין.

יום חמישי י' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עת, פרק ג והנה אחריו... עד עמ' עת, בלעדו באמת.

23 פֶּרֶק ג. לעיל הסביר רבנו חזקן, שהכוח האלקי שברא את הנברא, חייב
24 להתקיים תמיד בנברא לבראו ולהחיותו מחדש, ושאלה הן האותיות
25 שלמעלה, הבאות מ"מוצא פי ה'", המתלבשות בנברא ומחיות אותו באופן של
26 התהוות "יש מאין".

שער היחוד והאמונה

פרק ג והנה אחרי הדברי' והאמת האלה כל משכיל
על דבר יבין לאשורו איך שכל נברא
ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל
ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש
ליש ומה שכל נברא ונפעל נראה לנו ליש וממשו' זהו
מחמת שאין אנו משיגים ורואים בעיני בשר את כח ה'
ורוח פיו שבנברא אבל אילו ניתנה רשות לעין לראות
ולהשיג את החיות ורוחניות שבכל נברא השופע בו
ממוצא פי ה' ורוח פיו לא היה גשמיות הנברא וחומר
וממשו' נראה כלל לעינינו כי הוא בטל במציאות ממש
לגבי החיות והרוחניות שבו מאחר שמבלעדי הרוחניו'
היה אין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראש' ממש
והרוחניות השופע עליו ממוצא פי ה' ורוח פיו הוא לברו
המוציאו תמיד מאפס ואין ליש ומהוה אותו א"כ אפס
בלעדו באמת

ככוח אלקי רוחני בלבד, וְהוּא מְחַמֵּת – מפני, שְׁאִין אֲנוּ מְשִׁיגִים
וְרֹאִים בְּעֵינֵי בֶּשֶׂר אֶת כַּח ה' וְרוּחַ פִּי שֶׁבְּנִבְרָא, אֲבָל אִלּוּ
נִתְּנָה רְשׁוּת לְעֵין לְרְאוֹת וּלְהִשִּׁיג אֶת הַחַיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת שֶׁבְּכָל
נִבְרָא, הַשּׁוֹפֵעַ בּוֹ מִמוּצָא פִּי ה' וְרוּחַ פִּי – אילו היינו רואים בעיני
בשר ומבחינים באותו כוח
אלקי רוחני השופע בכל
נברא, האותיות מ"מוצא פי
ה'". לא הִיָּה גִּשְׁמִיּוֹת
הַנִּבְרָא וְחִמְרוֹ וּמִמְשׁוֹ
נִרְאָה כִּלְל לְעֵינֵינוּ, כִּי הוּא
– החומר והממשות של
הנברא, כִּטְל בְּמִצִּיאוֹת
מִמֶּשׁ – נחשב כאפס, לְגַבִּי
הַחַיּוֹת וְהַרוּחָנִיּוֹת שֶׁבּוֹ,
מֵאַחֵר – כיוון, שֶׁמְבַלְעָדִי
הַרוּחָנִיּוֹת – שבנברא, הִיָּה –
הנברא, אֵין וְאַפְסֵם מִמֶּשׁ,
כְּמוֹ קִדְּם שֵׁשֶׁת יָמִי
לְרִאשִׁית מִמֶּשׁ, – שאז היה
"אין ואפס" ממש; וְהַרוּחָנִיּוֹת
הַשּׁוֹפֵעַ עָלָיו – על הנברא,
כְּמוֹצֵא פִּי ה' וְרוּחַ פִּי,
הוא לְבַדּוֹ הַמוּצִיאוֹ תָמִיד

27 וְהִנֵּה, אַחֲרֵי הַדִּבְרִים
28 וְהָאֵמֶת הָאֵלֹהִי, – שהוסברו
29 לעיל, שהכוח האלקי
30 מוכרח "לעמוד" תמיד
31 בנברא ולבראו אותו בלי
32 הפסק מ"אין ליש". כֹּל
33 מְשִׁכִּיל עַל דְּבַר יָבִין
34 לְאֲשׁוּרוֹ, אִיךְ שֶׁכָּל נִבְרָא
35 וְיֵשׁ – למרות שהנברא
36 נראה ל"מציאות", ל"יש",
37 הרי הוא בְּאֵמֶת נִחְשָׁב
38 לְאֵין וְאַפְסֵם מִמֶּשׁ לְגַבִּי כַח
39 הַפּוֹעֵל וְרוּחַ פִּי – של
40 הקב"ה, שֶׁבְּנִפְעָל, – בדבר
41 הנברא, הַמְהִיָּה אוֹתוֹ
42 תָּמִיד וּמוּצִיאוֹ – בלי
43 הפסק, מֵאֵין מִמֶּשׁ לְיֵשׁ. –
44 שבמקום שיהיה "אין" – דבר
45 שאינו בנמצא – כפי שהיה

46 לפני שנברא – יהיה "יש", דבר קיים. – כיוון שהכוח האלקי צריך
47 תמיד לבראו את הנברא מ"אין" ל"יש", ובלעדי כוח זה, היה הנברא
48 הופך ל"אין ואפס", הרי שהכוח האלקי הוא כל מציאותו של
49 הנברא, וממילא הנברא הוא כלא-כולם לגבי הכוח האלקי
50 הממציא בלי הפסק את מציאותו של הנברא. וְכֵן שֶׁכָּל נִבְרָא
51 וְנִפְעָל נִרְאָה לָנוּ לְיֵשׁ וּמִמְשׁוֹת, – כדבר מציאותי וממשי, ולא

מֵאַפְסֵם וְאֵין לְיֵשׁ, וּמְהִיָּה אוֹתוֹ – החיות האלקית מקיימת את
הנברא ועושה אותו לדבר ממשי, אִם בֶּן אָפְסֵם בְּלָעָדוֹ בְּאֵמֶת. – אין
הוא באמת כלום, מלבד החיות הרוחנית המקיימת אותו, כיון שרק
היא, היא המציאות האמיתית; ואילו הנברא, הנברא ללא הרוח מן
החיות הרוחנית, אין מציאותו אמיתית. שכן, כל מציאותו באה רק
ממה שהחיות הרוחנית "עומדת" בו תמיד ומעניקה לו את מציאותו.

יום שישי י"א סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עת, והמשל לזה הוא... עד עמ' 156, להקדים:

מאיר שם רק מקורו לבדו, שהוא גוף השמש המאיר, ואפס
בלעדו. - הרי, למרות שהאור המתפשט מהשמש נמצא בדאי
בשמש עצמה, אף על פי כן, אין הוא יכול להיחשב כ"יש". אך באיזה
אופן הוא נמצא שם? - באופן שהוא בטל במציאות, וכשאנו רוצים

להגדיר מי נמצא שם

במציאות - הרי זה רק על

השמש עצמה ולא על האור

והזיו. ובהקדים האלה

ממש, בדמותם בצלמם,

הם כל הברואים לגבי

שפע האלהי מרוח פיו,

השופע עליהם ומהוה

אותם, והוא - "רוח פיר"

של הקב"ה, מקורם, והם

עצמם - הנבראים, אינם

רק כמו אור וזיו

מתפשט מן השפע ורוח

ה' השופע ומתלבש

בתוכם - בתוך הנבראים,

ומוציאים מאין ליש, ולכן

הם - הנבראים, בטלים

במציאות לגבי מקורם,

כמו אור השמש שבטל

במציאות ונחשב לאין

ואפס ממש, ואינו נקרא

בשם "יש" כלל כשהוא

במקורו, - גוף כדור

השמש, רק תחת השמים

שאין שם מקורו, - שם

נקרא האור והזיו בשם

"יש", ואילו בתוך גוף כדור

השמש, אין הוא נקרא בשם

"יש" כלל. כך כל

הברואים אין נופל

עליהם שם "יש" כלל,

אלא לעיני בשר שלנו, -

נראים הנבראים כ"יש".

מדוע? מפני שאין אנו רואים ומשיגים כלל את המקור, -

של הנבראים שהוא רוח ה' המהוה אותם, ולכן - מפני שאין

אנו רואים ומשיגים את מקורם של הנבראים, נראה לעינינו

נשמות הנבראים והמקור וממשם שהם יש גמור, כמו

שנראה אור השמש יש גמור כשאנו במקורו. - אלא נמצא

בחלל העולם או על הארץ. כך, שרק לגבי עיני הבשר שלנו,

מכיוון שאין הן רואות את מקור הנבראים, הרי לגביהן הנבראים

הם כאילו היו מחוץ למקורם (כמו אור השמש כשהוא נמצא מחוץ

לשמש שהיא מקורו). האמת היא, אבל, שהמקור נמצא בהם,

למרות שאין אנו רואים אותו, ולכן אין הם באמת מציאות כלל,

1 והמשל לזה - שאנו אומרים, שהנבראים, למרות שהם נראים

2 בעינינו כ"יש" ו"מציאות", אין הם לאמיתו של דבר, מציאות

3 אמיתית, כיוון שכל מציאותם הוא הכוח האלקי שבהם, המשל לכך

4 הוא, אור השמש המאיר לארץ ולדריים - עליה, כלומר, קרני

5 השמש, שהוא זיו ואור

6 המתפשט מגוף השמש

7 ונראה - אור זה, לעין כל,

8 - כפי שהוא מאיר על

9 הארץ ובחלל העולם.

10 והנה, זה פשוט, - ודאי

11 הדבר, שאור וזיו הנה ישנו

12 - אותו זיו, קרני השמש

13 שמגיעים לארץ, נמצאים,

14 גם בן גוף והקר כדור

15 השמש עצמו שבשמים,

16 שאם - שהרי אם אור זה,

17 מתפשט ומאיר למרחוק

18 כל כך, - עד לארץ, כל

19 שכן שיוכל להאיר

20 במקומו ממש, - כלומר,

21 בכדור השמש עצמו; רק

22 שיש במקומו ממש -

23 בכדור השמש עצמו, נחשב

24 הוה הנה לאין ואפס

25 ממש, כי - הוא, בטל

26 ממש במציאות לגבי גוף

27 כדור השמש, שהוא -

28 כדור השמש, מהוה מקור

29 האור והזיו הנה, שהיו

30 והאור הנה אינו רק הארץ

31 מאירה מגוף ועצם כדור

32 השמש; - ומכיוון שאור

33 השמש אינו רק זיו מגוף

34 השמש, לכן בהיותו במקורו,

35 בגוף השמש, בטלה הארה זו

36 במציאות לגבי גוף השמש

37 שהוא ה"עצם" שלה, ואין

38 כל מקום לומר שבגוף השמש מאיר אור השמש, אלא - שם קיימת

39 ומאירה השמש עצמה בלבד, רק בחלל העולם, - בלבד, תחת כל

40 השמים ועל הארץ, שאין כאן גוף כדור השמש במציאות -

41 אלא קיים כאן זיו השמש בלבד, נראה כאן האור והזיו הנה - של

42 השמש, ליש ממש לעין כל, ונופל עליו כאן שם "יש" באמת.

43 - מתאים באמת לומר, שהזיו הוא כאן דבר ממשי, שהרי השמש

44 עצמה איננה נמצאת כאן, רק אורה חיווה. מה שאין בן כשהוא -

45 הזיו, במקורו בגוף השמש - אין נופל עליו שם - אינו מוגדר

46 בתואר "יש" כלל, רק שם של, "אין" ו"אפס", כי באמת הוא

47 - הזיו, שם - בתוך גוף כדור השמש, לאין ואפס ממש, שאין

1 אלא הם בטלים במציאות למקורם. רק שפנה אין המשל דומה
2 לנמשל לגמרי לכאורה, - יש, לכאורה, הבדל בין המשל לבין
3 הנמשל, שמשל - של אור השמש לגבי השמש, אין המקור -
4 השמש, נמצא במציאות
5 כלל בחלל העולם ועל
6 הארץ שגוראה שם אורו 1
7 ליש גמור, - הרי כיוון 2
8 שהשמש המקור, איננה 3
9 נמצאת שם כלל, לכן אור 4
10 השמש הוא שם בבחינת 5
11 מציאות, ומובן מדוע הוא 6
12 נראה כמציאות. מה שאין
13 בן כל הברואים הם במקורם תמיד, - שהרי המקור, הכוח
14 האלקי, נמצא תמיד בתוך הנברא ובורא אותו תמיד מחדש מ"אין"

שער היחוד והאמונה

רק שבוה אין המשל דומה לנמשל לגמרי לכאורה
שבמשל אין המקור במציאות כלל בחלל העולם ועל
הארץ שגוראה שם אורו ליש גמור משא"כ כל הברואי
הם במקורם תמיד רק שאין המקור נראה לעיני בשר
ולמה אינן בטלים במציאות למקורם אך להבין זה
צריך להקדים:

15 ל"יש", רק שאין המקור נראה לעיני בשר. - אך, באמת הם
16 נמצאים תמיד במקורם, ואם כך - ולמה אינן בטלים במציאות
17 למקורם? - מדוע אין ביטולם במציאות של הנבראים, באופן
18 שייראה איך הם בטלים
19 במציאות, וממילא לא לתת
20 מקום לראות את הנבראים
21 כ"יש" וכ"מציאות"? אך
22 להבין זה - צריך
23 להקדים: - רבנו הזקן
24 יסביר בפרק הבא, שדבר זה
25 בא מזהכח האלקי של
26 צמצום והעלם המכסה על
27 האור ועל החיות האלקית ו"פועל" שהנבראים יוכלו להיראות
28 כ"יש" וכ"מציאות", למרות שבאמת הם בטלים במציאות.

יום שבת קודש י"ב סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 156, פרק ד כי הנה... עד עמ' עט, להטיב.

29 פרק ד. בפרק הקודם, פרק ג/ הסביר רבנו הזקן, שכיון שהכוח האלקי,
30 שברא את הנברא, "עומד" תמיד בנברא לבראו מחדש - ובאם לא, היה
31 הנברא חוזר ל"אין" ו"אפס" כמו לפני שנברא - פירוש הדבר, שהנברא אינו
32 מציאות כלל והוא בטל לגמרי למקורו, דבר ה', הבורא אותו תמיד מ"אין"
33 ל"יש"; ומה שהנברא נראה
34 לעינינו כ"יש" וממשות, הרי זה
35 מפני שבעיני הבשר שלנו אין
36 אנו רואים ואין אנו משיגים את
37 מקורו, את דבר ה' - כבמשל של
38 אור השמש, כשהוא מחוץ
39 למקורו, בגוף כדור השמש, אלא
40 בחלל העולם או על הארץ, הוא
41 נראה אז כ"יש". על כך שאל:
42 אמנם במשל, כיון שאור השמש
43 אכן אינו נמצא במקורו בשעה

שער היחוד והאמונה

פרק ד כי הנה כתיב כי שמש ומגן ה' אלהים
פי' מגן הוא נרתק לשמש להגן שיוכלו
הבריות לסבלו כמארו"ל לעתיד לבא הקב"ה מוציא
חמה מנרתקה רשעים נידונים בה כו' וכמו שהנרתק
מגין בעד השמש כך שם אלהים מגין לשם הוי"ה ב"ה
דשם הוי"ה פירושו שמהוה את הכל מאין ליש
והיו"ד משמשת על הפעולה שהיא בלשון הוה ותמיד
כדפרש"י ע"פ ככה יעשה איוב כל הימים והיינו החיות

57 במאמר רבותינו זכרונם לברכה: "לעתיד לבא הקדוש ברוך
58 הוא מוציא חמה מנרתקה, רשעים נידונים בה כו'". - הרשעים
59 יענשו באמצעות החמה כיוון שלא יהיו מסוגלים לשאת את אורה
60 החזק של השמש - וצדיקים (לא זו בלבד שיוכלו לשאת את האור,
61 אלא יתירה מזו, יוכלו)
62 להירפא על ידי אור השמש -
63 רואים ממאמר זה של
64 חכמינו ז"ל, שלשמש יש
65 "מגן" ו"נרתק" המאפשר
66 לקבל את אור השמש. וכמו
67 שהנרתק מגן בעד השמש,
68 - שיוכלו בני האדם לקבל
69 את אורה, כך שם "אלהים"
70 מגן לשם הוי"ה ברוך הוא.
71 - שיוכלו הנבראים לקבל את

44 שהוא מאיר על הארץ - מובן מדוע הוא נראה כ"יש"; אך, בנמשל, הרי
45 הנברא נמצא תמיד במקורו, שהוא דבר ה', העומד תמיד בתוך הנברא -
46 מדוע, איפוא, אין הנבראים בטלים במציאות למקורם, באופן שלא יהיה מקום
47 לחשוב אותם כ"יש" וכ"מציאות"? - כדי להבין זאת, אמר רבנו הזקן שיש
48 להקדים מה שיוסבר בפרק הנוכחי, שהסיבה לכך היא הכוח האלקי של
49 צמצום.
50 פי' הנה כתיב: - כתוב בפסוק: "כי שמש ומגן ה' אלהים", - כמו
51 שהשמש מאירה, כך מאיר לנו הקב"ה בשם הוי"ה שלו, וכמו ה"מגן"
52 השומר ומבטיח, כך מגן עלינו הקב"ה בשם אלקים שלו. פירוש -
53 המלה "מגן" - אין הכוונה למגן סתם שאין לו שייכות לשמש אודותה
54 מדובר בפסוק, אלא הוא נרתק לשמש - כדי להגן, שיוכלו
55 הבריות לסבלו, - כדי שהנבראים יוכלו לקלוט את קרני השמש, יש
56 לה לשמש "מגן" ונרתק, המאפשר לנבראים לקלוט את אור השמש.

72 האור של שם הוי"ה. - וזה, איפוא, פירוש "כי שמש ומגן הוי"ה אלקים":
73 שם הוי"ה הוא כמשל ה"שמש", ושם "אלקים" מגין על האור של שם
74 הוי"ה שיוכלו לקבל אותו - כמו ה"מגן", הנרתק, על השמש. רבנו הזקן
75 יסביר להלן, מדוע זקוק האור של שם הוי"ה ל"מגן" כדי שיוכלו לקבל
76 אותו: רשם הוי"ה - מלשון מהוה, פירושו שמהוה את הכל מאין
77 ליש, - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו האותיות - תיבת הוה" -
78 אלו הן שלש האותיות "הוה" משם "הוי"ה המרכיבות את המלה "הוה"
79 מלשון מהוה, והיו"ד - שבשם הוי"ה משמשת - מורה על הפעולה
80 שהיא בלשון הוה ותמיד, - כשרוצים לומר, שהפעולה לא היתה
81 רק אי פעם, אלא נמשכת תמיד, מוסיפים את האות יו"ד למלת'
82 הפעולה, דבר המראה על תמידיות הפעולה. כדפרש"י רש"י - כמו
83 שמפרש רש"י, על פסוק: "ככה יעשה איוב כל הימים", - לא
84 כתוב "עשה" אלא "יעשה", ביו"ד, להורות שתמיד היה עושה כך. כך

1 גם היא משמעות היריד של שם הוי', שהפעולה של "הוי'", בריאת
2 הכל "מאין ליש", היא תמידית, שתמיד בורא הקב"ה את הכל "יש
3 מאין", והינו החיות הנשפע בכל רגע ממש בכל הברואים
4 ממוצא פי ה' ורוחו, ומתוה אותם מאין ליש בכל רגע, כי לא
5 די להם – לברואים, במה
6 שנקראו בששת ימי
7 בראשית להיות קיימים
8 בנה, – אלא מוכרחים הם
9 להיברא תמיד מחדש מ"אין"
10 ל"יש", כמו שנתפאר לעיל.
11 – זהו ה"שמש" של שם הוי',
12 שאורה מאיר לנבראים,
13 וממנו הם נוצרים כל רגע
14 "מאין ליש". ברם, מבחינת
15 אור הוי' המאיר באופן גלוי,
16 היו הנבראים בטלים
17 במציאות לגמרי ולא היתה
18 נראית שום מציאות של נברא. שהרי, כשהחיות האלקית המהווה
19 את הנברא מתגלה, לא נראית אז מציאותו של הנברא. לשם כך
20 נדרש ה"מגן" של שם אלקים, המסתיר על האור של שם הוי', שלא
21 יזהה גלוי לנברא, וכך מתאפשר לנברא להרגיש את עצמו כאילו

שער היחוד והאמונה

הנשפע בכל רגע ממש בכל הברואים ממוצא פי ה'
ורוחו ומהוה אותם מאין ליש בכל רגע כי לא די להם
במה שנבראו בששת ימי בראשית להיות קיימים בזה
כמ"ש לעיל. והנה בסידור שבחיו של הקב"ה כתיב
הגדול הגבור כו' ופי' הגדול היא מדת חסד והתפשטות
החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית להיות
ברואים מאין ליש וקיימים בחסד חנם ונקראת גדולה כי
באה מגדולתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כי גדול ה'
ולגדולתו אין חקר ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מאין
ליש לעולמות וברואים אין קץ שטבע הטוב להטיב
והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ, – מפני שטבע
הטוב – זה שטוב בעצם, להטיב – עם אחרים, כך גם למעלה:
מבחינת מדת החסד והטוב של הקב"ה נדרש שיתהוו נבראים, להם
תושפע חסדו וחיותו.

4. בתפילת שמונה עשרה. ראה יומא סט, ב.

המשך ביאור למס' נדה ליום רביעי עמ' א

1 על טמא מת לטהרו, שהמזה אותם ומי שמוין אותם עליו, מהור,
2 ונוגע בהם טמא.
3 הגמרא מקשה על רבי אלעזר: ומה מי נדה מהור, והכתיב – והרי
4 כתוב (במדבר יט כא) 'ומזה מי הנדה יכבס בגדיו', והיינו שהוא
5 טמא אף לענין שהבגדים שעליו נטמאו. מתרצת הגמרא: מאי – מה
6 הפירוש 'מזה' האמור בכתוב, נוגע, שהנוגע במי נדה נטמא ומטמא
7 בגדים, אבל המזה אינו נטמא. מקשה הגמרא: והכתיב (והרי כתוב)
8 'מזה' והכתיב 'נוגע', שבהמשך הפסוק (שם) נאמר 'והנוגע במי הנדה
9 יטמא עד הערב', ואם 'מזה' פירושו 'נוגע' מדוע הוצרך הכתוב
10 להזכירו שתי פעמים. ועוד קשה, שהרי לגבי מזה נאמר דבאי
11 [שצריך] כבוס בגדים, ולגבי נוגע לא נאמר דבאי [שצריך] כבוס
12 בגדים, שלא נאמר בו אלא 'יטמא עד הערב', ואם כן לא יתכן לפרש
13 שה'מזה' שנאמר בו שצריך לכבס את בגדיו הוא 'נוגע', שהרי הנוגע
14 אינו צריך לכבס את בגדיו.
15 ולכן מבארת הגמרא: אלא מאי – מה הפירוש 'מזה', נושא,
16 שהנושא מי נדה נטמא ומטמא בגדים, אבל המזה אינו נטמא. מקשה
17 הגמרא: אם 'מזה' פירושו נושא, וליכתוב – שיכתוב הפסוק בפירוש
18 'נושא', ומדוע נאמר 'מזה'. מתרצת הגמרא: קא משמע לן – הפסוק
19 בא להשמיענו דעד דדרי בשיעור הוזה – שאינו נטמא עד שישיא
20 מי נדה שיש בהם שיעור שיכולים להוות ממנו על הטמא.
21 מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר (ובחים פ.) שהוזה של מי נדה
22 צריכה שיעור כדי לטהר, אלא למאן דאמר שהוזה אין צריכה
23 שיעור, מאי איכא למימר – מה יש לומר, הרי לדעתו אין לפרש

הוא דבר נפרד ועצמאי, ואז נחשב הנברא ל"מציאות" ול"יש", כפי
שיוסבר להלן. והנה, בסדור שבחיו של הקדוש ברוך הוא
כתיב: "הגדול הגבור כו'", ופרוש "הגדול" היא מדת חסד
והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית,
לחיות בראים – כדי
שיתהוו מאין ליש וקיימים
בחסד חנם, – של הקב"ה –
בין אם הם ראויים לכך ובין
אם לאו, הם קיימים מחסדו
של הקב"ה בלבד. ונקראת –
מדת החסד, "גדלה", כי –
מפני, שבאה מגדולתו של
הקדוש – ברוך – הוא
בכבודו ובעצמו, כי גדול
ה' ולגדולתו אין חקר, –
מפני שאין לה גבול, ולכן
משפיע גם בן חיות
והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ, – מפני שטבע
הטוב – זה שטוב בעצם, להטיב – עם אחרים, כך גם למעלה:
מבחינת מדת החסד והטוב של הקב"ה נדרש שיתהוו נבראים, להם
תושפע חסדו וחיותו.

שנאמר בפסוק נושא בלשון 'מזה' להשמיענו שצריך שיעור, ואם כן
מדוע לא נאמר בפירוש 'נושא'. מתרצת הגמרא: אפילו למאן דאמר
שהוזה אינה צריכה שיעור, הני מילי אנפא דנברא אכל במנא
בעינא שיעור – דברים אלו אינם אלא לגבי האדם, שאין שיעור
לכמות מי החטאת שתגיע עליו בהוזה, אך בכלי שמתביל בו את
גבועי האזוב כדי להוות, צריך שיהיה בו שיעור. בדתנן במשנה
(פרה פ"ב מ"ה). כמה יהיו כמים ויהא בהן כרי הוזה, כרי שיטבול
בו את ראשי הנבעולין של האזוב ויזה, כלומר שיהיה בהם שיעור
שיוכל להטביל את האזוב טבילה שיוכל להתיי ממנה על הטמא חוץ
ממה שהאזוב עצמו בולע, ולא יהיה צריך לקנח ולנגב את הכלי
באזוב לצורך ההוזה. וכיון שבכלי צריך שיעור, לכך אמרה התורה
נושא בלשון 'מזה', ללמדנו שאין הנושא מי נדה נטמא עד שישיא
שיעור זה.
מסיימת הגמרא: והיינו – והוזה מה דאמר שלמה (קהלת ז כג),
'אמרתיו אחכמה, והיא רחוקה ממני', כלומר, הייתי סבור להחכים
ולידע את הטעם מדוע המזה ומי שמזים עליו טהורים, והנוגע טמא,
ולא השגתי אותו.
שנינו במשנה: איזו היא זקנה שדיה שעתה, כל שעברו עליה שלש
עונות שלא ראתה בהם דם [כמוך לזקנתה]. הגמרא מבארת מהו
'אמרתיו לזקנותה'. שואלת הגמרא: היכי דמי – מהו הזמן הקרוי כמוך
לזקנתה. משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, כל שהכרזתיה אומרות
עליה שלא בפניה, זקנה היא. ורבי שמעון אומר,

יום ראשון	יום רביעי	ו סיון, א דחה"ש	ה'תש"ג
בשעת קריאת עשרת הדברות עומדים בפניהם אל הספר תורה, אין אומרים אקדמות. שיעורים. חומש: נשא, רביעי עם פירש"י. תהלים: להלח. תניא: לקוטי אמרים .. הנקרא בשם . . . ואחדותו ית'. הסתלקות הפעל שם טוב – ביום הרביעי אדחג השבועות תק"ך, ומנוחתו כבוד במעזיבוש. אדמו"ר הזקן אמר על זה – יום ד כ בכסלו תקנ"ט בפעטערבורג – ביום הרביעי גטלה המאורות.			

יום שני	יום חמישי	ז סיון, ב דחג השבועות [בחול]	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נשא, חמישי עם פירש"י. תהלים: לטמג. תניא: שער היחוד . . . כולא חד. בשיאות בפנים: כשאומרים תבת יברכה – המתברך ראשו באמצע. ה' – מסב ראשו לימינו, שהיא שמאל המברך. וישמרך – באמצע. יאר – לשמאלו שהיא ימין המברך וכו'. שלום – ראשו באמצע. אמירת רבנו של עולם – בשעה שהכהנים מנגנים דוקא, אבל כשאומרים התבות צריך לשמוע. כשמנגנים ל"וישם", אומרים רבנו של עולם . . . הצדיק. כשמנגנים לתבת "לך" – ואם . . . אלישע. ל"שלום" – וכשם . . . לטובה. כשאומרים [הכהנים] "שלום" – אומרים [הקהל] "ותשמרני ותחנני ותרחני". "אדיר במרום" אומרים אחר ענית אמן, כשעדין הטלית על פניו.			

יום שלישי	יום ששי	ח סיון, אסרו חה"ש [בחול]	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נשא, ששי. תהלים: מדמח. תניא: פרק ב. והנה . . . "154" אינו כן. דער עולם הזה הגשמי איז א געמיש פון גיטא של הקב"ה (א צוזאמענקונפט פלאץ, וואו השי"ת כביכול קומט זיך צוזאמען מיט דעם אדם בחיר הנבראים) און גנת אגוז (בגימטריא חטא). און השי"ת גיט א בחירה חפשית צום מענשען, אז דער מענש קען זיך אליין אויסקלייבן א וועג אין לעבען.			

העולם הזה הגשמי הוא תערובת של "גיטא" של הקדוש ברוך הוא (מקום מפגש, שבו ה' יתברך כביכול מודמן עם האדם בחיר הנבראים) ו"גנת אגוז" [=המלה 'אגוז' עם הכולל] (בגימטריא חטא). והשם יתברך מעניק בחירה חפשית לאדם, שהאדם יכול לבחר בעצמו דרך בחיים.

שבת	ט סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נשא, שביעי עם פירש"י. תהלים: מטנד. תניא: וכ"ש . . . "154" הבריאה.		

די וועלט דארף האבען טהרת האויר. טהרת האויר איז נאך דורך אותיות התורה. די אותיות שבתורה זיינען א שמירה כללית און א שמירה פרטית. חלוקת השתא סדרי משנה

(בעל-פה) איז א "ובלכתך בדרך" דיקער. די משנה משניות וואס מען וועט חזר'ן וואו מען וועט זיין, אין וואס פאר א פלאץ מען וועט זיין, וועט באלייכטען די פארבינדונג פון ישראל מיט קוב"ה. משנה איז אותיות נשמה. עס איז זייער שווער צו געפינען די ווערטער אויסצודריקען דעם גרעסטען תועלת בעזה"י אין דער שמירה כללית און דער שמירה פרטית, וואס דער כסדר'דיגער חזר'ן משניות וועט בעזה"י בריינגען. און עס פעלען אויס די ווערטער צו באשרייבען דעם גרויסען נחת רוח, וואס מען וועט פארשאפען דעם בורא עולם ב"ה.

העולם זקוק לטהרת האויר. טהרת האויר היא רק על ידי אותיות התורה. האותיות שבתורה הן שמירה כללית ושמירה פרטית. חלקת הששה סדרי משנה (בעל פה) היא "ובלכתך בדרך". המשנה-משניות שישננו אותם היכן שימצאו, באיזה מקום שימצאו - יאירו את הקשר של ישראל עם קודשא בריך הוא. משנה היא אותיות נשמה. קשה מאד למצא את המלים להביע את התועלת הגדולה ביותר, בעזרת ה' יתברך, בשמירה הכללית ובשמירה פרטית, שהתורה הסדירה של משניות תביא, בעזרת ה' יתברך, וחסרות המלים לתאר את גדל נחת הרוח שישגמו לבורא עולם ברוך הוא.

יום	יום ראשון	י סיון	ה'תש"ג
חמישי	שיעורים. חומש: בהעלותך, פ' ראשונה עם פירש"י. תהלים: נה"נט. תנאי: פרק ג. והנה . . . אפס בלעדו.		

רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ... בני ישראל ווערען אנגערופען גרות. א גר איז כלול פון כלי פתילה שמן ואש. מען מוז אבער אנצינדען דעם אש און דעמאלט איז דאס מאיר. בא דיר איז א גוטער גר, אבער עס פעלט דיר דער אנצינדער. דורך הכאה בכח אין דעם אבן של נפש הבהמית, געהט ארויס א ניצוץ אש, וועלכער צינדט אן דעם אש אלקי.

רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ... בני ישראל קרויים גרות. גר כלול מכלי, פתילה, שמן ואש. אף תיבים להצית את האש, ואז הוא מאיר. הגר שבך הוא טוב, אף חסר לך המדליק; על ידי הפאה בכח באבן של נפש הבהמית, נתז ניצוץ אש, שמצית את האש האלקי.

יום	יום שני	יא סיון	ה'תש"ג
שישי	שיעורים. חומש: בהעלותך, שני עם פירש"י. תהלים: ס"ה. תנאי: והמשל . . . 156' ואפס בלעדו.		

משיחות אאמו"ר: אין דער עבודה פון עבודת ה' ע"ד החסידות, זיינען פאראן אלע מדריגות ... די דרגא פון מת באדארף קיין סך הסבר ניט האבען. עס איז אבער אויך פאראן - ת"ל - תחית המתים אין עבודה רוחנית. א מת איז קאלט, עס איז ניטא אזא קאלטע זאך ווי שכל הטבעי און שכל אנושי, און ווען דער שכל הטבעי פארשטעהט א השגה אלקית און די מדות שבשכל ווערען נתפעל און גערירט פון דעם געשמאק שכלי, איז דאס דער אמת'ער תחית המתים.

משיחות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: בסדר העבודה של עבודת ה' על דרך החסידות, נמצאות כל הרמות. דרגת מת אינה זקוקה להסבר רב. אף קצת גם - תודה לה - תחית

המתים בעבודה רוחנית. מת הוא קר, אין דבר כל כך קר כמו השכל הטבעי ושכל אנושי, וכאשר השכל הטבעי מבין השגה אלקית, והמדות שבשכל מתפעלות ומגיבות מהערבות השכלית – הרי זו תחית המתים האמתית.

ה'תש"ג

יב סיון

יום שלישי

שבת
קודש

שיעורים. חומש: בהעלותך, שלישי עם פירש"י.

תהלים: סו"סח.

תנאי: וכדברים . . . 156- להקדים.

בברכת "שתפל נהיה בדברו": נהיה – הי"ד בקמץ ולא בסגול.

אדני אבי מורי ורבי (הרש"ב) כותב באחד ממכתביו: אהוב את הבקרת, כי היא תעמידך על הגובה האמתי.

המשך ביאור למס' נדה ליום שלישי עמ' א

הגמרא את הצעתה: וימי איכא – וכי אכן ישנם מקומות נוספים, והתנן במשנה (שביעית פ"ז מ"ו), הורד והכופר והלמס והקטף – מיני בשמים, יש להן קדושת שביעית, ולדמיהן – וגם לדמים שמקבל עבורם כשמוכרם יש קדושת שביעית, וכן יש להן למיני בשמים אלו דין ביעור שביעית, וגם לדמיהן יש דין ביעור שביעית. ואמר רבי פדת בנו של רבי אלעזר בן פדת, מאן תנא קמפא פירא – כדעת מי שניה משנתנו הסוברת שהקטף חשוב פרי ולכן יש לו קדושת שביעית, רבי אליעזר. ואמר רבי זירא לרבי פדת בנו של רבי אלעזר בן פדת, הוי דמינך ומאכיל קשריתו קמפא לעלמא – ראה שמתוך צירוף דברך ודברי אביך עולה שיש להחזיר את הקטף לכל העולם ואין צריך לנהוג בו קדושת שביעית, דאית אמרת – שאתה אמרת, מאן תנא קמפא פירא – מיהו התנא ששנה שהקטף הוא פרי ולכן יש לו קדושת שביעית, רבי אליעזר, ואכיל אמר – ואכיל (רבי אלעזר בן פדת) אמר, הלכה כרבי אליעזר בארבע הלכות ולא יותר, ואם כן הוא סובר שאין הלכה כרבי אליעזר במה שאמר שהקטף הוא פרי, ולדבריהם אין לו קדושת שביעית. מסיימת הגמרא את הדחייה, ואם איתא – ואם אכן אפשר לומר שלא אמר רבי אלעזר בן פדת שהלכה כרבי אלעזר בארבעה מקומות אלא בסדר טהרות, אבל בשאר סדרים יש עוד מקומות שהלכה כמותו, מדוע קיבל רבי פדת את דברי רבי זירא שעולה מדברי רבי אלעזר בן פדת אביו שאין הלכה כרבי אליעזר בקטף, לימא ליה – הרי יכול היה רבי פדת להשיב לרבי זירא, כי אמר אבא שהלכה כרבי אליעזר בארבע הלכות בלבד, בסדר טהרות, אבל בשאר סדרים – אבל בשאר הסדרים יש מקומות נוספים שהלכה כמותו, ואם כן אפשר לומר שגם בדין הקטף סובר רבי אלעזר בן פדת שהלכה כרבי אליעזר הסובר שהקטף חשוב פרי ויש לו קדושת שביעית, ומכך שלא השיב לו כן מוכח שרבי אלעזר בן פדת סובר שגם בשאר הסדרים אין מקומות נוספים שבהם הלכה כרבי אליעזר.

שבה הגמרא לקושיה: אלא קשיא תהיא – אם כן שבה הקושיא שהקשינו על רבי אלעזר מדוע לא אמר שהלכה כרבי אליעזר בחמשה מקומות, כיון שהלכה כמותו גם במה שאמר שמלמדים את הקטנה שתמאן.

מתרצת הגמרא: באמת סבר רבי אלעזר שהלכה כרבי אליעזר במיאון, ולא מנה דין זה בין הארבעה שהלכה כמותו משום דקאי רבי אלעזר בותיה – משום שהתנא רבי אלעזר (בן שמוע) גם סובר כרבי אליעזר, דתנן במשנה (יבמות קיא), מי שהיו לו שתי נשים,

אחת גדולה ואחת קטנה, ומת בלא בנים, ובא אחיו ויבם את הקטנה, וחזר ויבם את הגדולה, או שבא אח אחר ויבם את הגדולה, רבי אלעזר בן שמוע (התנא) אומר, מלמדים את הקטנה שתמאן בו ותעקור נישואיה הראשונים למפרע, וזה כדעת רבי אליעזר.

דוחה הגמרא: וימי קאי – וכי באמת סובר רבי אלעזר בן שמוע כרבי אליעזר, והא – והרי שם ביבמות פסק שמואל בדין הראשון כרבי אליעזר ובדין השני כרבי אלעזר, ואמרינן מצרינן להו ולא דמיין להדי – ואמרנו שם שהוצרך להשמיענו בשני המקומות שמלמדים את הקטנה שתמאן כיון שאינם דומים זה לזה, ומכך שפסק בהלכה אחת שמלמדים את הקטנה שתמאן אין ללמוד להלכה השניה, מוכח שאין דינם של רבי אליעזר ורבי אלעזר אחד, ואין לומר שרבי אלעזר בן פדת פסק כרבי אליעזר משום שגם רבי אלעזר בן שמוע סובר כמותו.

לכן מתרצת הגמרא: אלא יש לומר שלכך פסק רבי אלעזר בן פדת כרבי אליעזר לגבי מיאון, משום דקאי רבי יהודה בן בבא בנותיה – משום שגם התנא רבי יהודה בן בבא סובר כרבי אליעזר, ולכך לא מנה רבי אלעזר בן פדת הלכה זו בין ההלכות שבהם פסק כרבי אליעזר.

הגמרא מקשה קושיא נוספת על רבי אלעזר בן פדת שאמר שהלכה כרבי אליעזר בארבע: ותנו ליכא – וכי אין מקומות נוספים שבהם הלכה כרבי אליעזר, והתנן במשנה (ברכות לג), מזכירים הבדלה ב'חונן הדעת' של תפילת שמונה עשרה במוצאי שבת. רבי עקיבא אומר, אומרה להבדלה ככרבה רביעית בפני עצמה, ולא יכלול אותה בחונן הדעת. רבי אליעזר אומר, אומרה בהודאה – במודים. ואמר רבי אלעזר בן פדת, הלכה כרבי אליעזר שאומרים הבדלה במודים, הרי שישנו מקום נוסף בו פסק רבי אלעזר בן פדת כרבי אליעזר, וקשה, מדוע לא מנה אף מקום זה בין המקומות בהם הלכה כרבי אליעזר.

מתרצת הגמרא: אמר רבי אבא, לא מנה רבי אלעזר בן פדת את דין הזכרת הבדלה בתפילה בין אלו בהם הלכה כרבי אליעזר משום שאת הדין ההוא דאמר רבי אליעזר לא בשם עצמו אמרו אלא משום רבי חנינא בן גמליאל, ולא מנה רבי אלעזר בן פדת אלא דינים אותם אמר בשם עצמו והלכה כמותו בהם. דתניא בברייתא, רבי עקיבא אומר, אומרה להבדלה במוצאי שבת ככרבה רביעית בפני עצמה, רבי חנינא בן גמליאל אומר, אומרה בהודאה.

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ב

תלמוד תורה לנשים

לברך על מצוות עשה שהזמן גרמא, אף שפטורה ממנה, כך מברכת ברכת התורה אף שאינה חייבת במצוות ת"ת. ומה שכתב ה'אגור' שהטעם הוא משום שמחויבת ללמוד דיני המצוות שלה, כוונתו שאף שאסור לאשה ללמוד תורה, ו'המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תפלות', מאחר וחייבת בלימוד מצוותיה, אין בלימוד זה איסור, ויכולה לברך למרות שפטורה.

אמנם מלשון ה'אגור' נראה שמברכת מצד החיוב שעליה ללמוד את דיני מצוותיה, ואם כן חוזרת הקושיא: מדוע לא תגן עליה זכות לימוד זה?

ויש לומר:

הלימוד נחשב כענין בפני עצמו (ולא רק כאמצעי לקיום המצוות) ומברכת על כך ברכת התורה. ומכל מקום, זכות התורה המגינה על הלומד אינה קיימת אצלה, כי חיוב זה נובע מחיובה במצוותיה. ואילו לגבי המעלה המיוחדת של מצוות תלמוד תורה היא נחשבת כאינה מצווה ועושה, והזכות איננה מגינה עליה (לקוטי שיחות י"ד, עמ' 37).

הלכות סוטה פרק ג, הלכה כ: שומה שהיה לה זכות לתלמוד תורה - אף על פי שאינה מצוה על תלמוד תורה - הרי זו תולה לה, ואינה מזה לה לשענה.

נאמר במשנה (סוטה כ, א) שלעיתים אין הסוטה נענשת מיד, מחמת זכות העומדת לה ודוחה את עונשה. ובגמרא (שם כא, א) הקשו: באיזו זכות? אם בזכות לימוד תורה, הרי איננה מצווה על כך, ואם בזכות מצוות הרי אין המצוה מגינה לאחר קיומה? ותרצו שהכוונה לזכות הסיוע ללימוד תורה של בעלה וילדיה. וזו כוונת הרמב"ם אשר אף שאינה מצווה על לימוד תורה, יש זכות מצד הסיוע לבעלה (מעשה רוקח).

והנה, כתב ה'אגור' (בית יוסף א"ח סי' מז) שנשים מברכות ברכת התורה כי אף שאין חייבות בתלמוד תורה, חייבות ללמוד את דיני המצוות הנוהגות בהן. ואם כן, מדוע אין לומר שזכות לימוד זה עומדת לה?

ומתירץ ה'בית הלוי' (ח"א סי' ו): באיש הלימוד הוא מצוה בפני עצמה, אך באשה הלימוד הוא רק אמצעי לקיום המצוות, ואין בו את מעלת תלמוד תורה המצילה מפורענות. וכשם שרשאית

יום שני ז' סיון ה'תשע"ב

איסור קרובות - משעת קידושין או נישואין?

קידושין, כך גם אם יקדש שתייהן כאחת אין הקידושין תופסין. מפורש אם כן, שקרובות האשה נאסרות כבר משעת הקידושין. ומוסיף, כי יתכן שגם התוספות סוברים כשיטת הרמב"ם, ומה שאמרו שדווקא על ידי נישואין נאסר בקרובות אשתו הרי זה משום שכל זמן שלא היו נישואין יש לחשוש שמא ימצא בה מום ויבטל את הקידושין למפרע בטענת 'מקח טעות', כמבואר (קידושין נז, ב. וברש"י שם) שהארוסה לכהן אינה אוכלת תרומה עד הנישואין "שמא ימצא בה המקדש מום, ונמצא קידושי טעות ובטלים, ונמצא שאכלה זרה בתרומה".

וכיון שישנה אפשרות לבטל את הקידושין למפרע, כתבו התוספות שדווקא על ידי הנישואין חל דין 'ערוה' על קרובות האשה, כי לפני כן אין בית-דין יכולים להענישו על קידושי הקרובה, היות והתראת העדים - 'התראת ספק' היא (וראה לעיל פ"א ה"ב).

[ויש להעיר כי מדברי התוס' משמע שקודם הנישואין אין כלל דין ערוה, ולא רק לענין עונשין, שהרי כתבו שהטעם לכך הוא מפני שאיסור עריות הוא בגלל 'שארות' שנקבעת רק ע"י נישואין]

הלכות איסורי ביאה פרק ב, הלכה ז: בין שקדש אדם אשה, נאסרו עליו מקרובותיה שש נשים, וכל אחת מהן ערוה עליו לעולם.

הרמב"ם נקט כאן שאיסור קרובות אשתו חל עליו משעת הקידושין. וכתב ה'שער המלך' (אישות, חופת חתנים ה) שלדעת התוספות (יבמות צז, א ד"ה עריות) איסור קרובות חל רק משעת נישואין, כי איסור עריות הוא מצד 'שארות' (קרבת משפחה) שנקבעת רק על ידי נישואין.

וה'ערוך לנר' (יבמות ב, א ד"ה היכי) ציין למסכת דרך ארץ (בתחילתה) בה נאמר "המקדש את האשה הרי זה אוסר עליו שבע עריות" (ולמה כתב הרמב"ם 'שש עריות' ולא 'שבע'? - ביאר ה'נחלת יעקב', שהרמב"ם מנה רק את האסורות לעולם, ואחת אשתו שהיא ערוה עליו רק בחיי אשתו אינה בכלל זה. והרמב"ם הביא אותה בנפרד בהלכה ט').

ובעל ה'הפלאה' (נתיבות לשבת סי' ט"ז ס"ק ה) הוכיח כשיטת הרמב"ם מהמשנה (קידושין ג, ב) "המקדש אשה ובתה כאחת אינן מקודשות". והטעם מבואר בגמרא "כל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו". וכשם שקידושי הבת אינם יכולים לחול לאחר קידושי האם, כי מעתה הבת 'ערוה' ואין תופסים בה

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"א

החילוק בין המראות

שלקה כשנעקר מן הגוף והושחר" (שו"ע אדה"ז סי' קפח ס"ב). ובנוגע להבדל בין סוגי המראות - בפשטות, ההבדלים הם בדרגת האודם כי מסוגיית הגמרא (נדה יט, א ואילך) מובן שהאודם כ'דם הקזה' (לקמן ה"ח) הוא האודם ביותר. ומכאן ששאר המראות כהים ממנו באדמימותם, זה למטה מזה. ונמצא, שהמראה כ'יין

הלכות איסורי ביאה פרק ה, הלכה ז: והמשה דמים טמאים באשה, והשאר טהור; ואילו הן: האדם, והשחר, והקרוך כרוב, וכמימי אדם, ובין המזוג.

למעשה, המראה המטמא הוא מראה אדום בלבד, אלא שיש בו ארבעה סוגים. ואילו השחור שמטמא - "אדום הוא, אלא

המזוג' שהוא האחרון – הוא הכהה מכולם.

וכתב ה'צמח צדק', שלפי זה אפילו בזמן הזה "שאין אנו בקיאים במראות הדמים... גזירת חכמים... היא לטמא כל מראה שחורות ואדמומיות" (שו"ע אדה"ז שם), הנה במראה הכהה הרבה יותר מאדום כיין המזוג, "פשיטא שאין להסתפק בו [שמא הוא] בשאר מראות הטמאים, שהרי הם למעלה מהמזוג".

מאידך יש להוכיח שההבדל בין ארבעת המראות הוא (גם) "באיכות ומראה האדמומיות", היינו שהם ארבעה סוגים של צבע אדום (וכל מראה הוא סוג אחר של אדום המורכב מגוונים נוספים):

להלן (הלכה ט') כתב הרמב"ם: "ארבעה מראות הללו, אם היה

מראה הדם כמראה כל אחד מהם או עמוק מהם, הרי זה טמא. היה דהה ממנו, הרי זה טהור". ואם נאמר שההבדל בין ארבעת המראות הוא רק ברמת האדמומיות, אי-אפשר לטהר את המראה הדהה מן המראה האדום, כי לאידך גיסא, הרי הוא 'עמוק' מן המראה של 'כקרן הכרכם' (הנחות בדרגתו מהמראה 'האדום'). ולכן בהכרח ש"מלבד השינויים שיש ביניהם בהפלגת האדום – עוד זאת יש שינוי ביניהם באיכות ומהות האדמומיות". ואם כן, אף במראה הכהה ממראה כיין המזוג יש לחשוש שמא הוא מסוג האדום של המראות האחרים השונים באיכות מאדום כיין המזוג.

(צמח צדק יור"ד סי' קכד)

בין וסתות לשור המועד

יום רביעי ט' סיון ה'תשע"ב

ששלושה מקרים זהים נובעים מגורם אחד ויש לחשוש שמצד אותו גורם יקרו גם להבא. אך כאשר אין סיבה הגיונית לקשר בין המקרים אין להניח שהם נובעים מגורם אחד אף שחזרו על עצמם מספר פעמים. ולכן, בשור המועד שסביר להניח ששור זה מועד מטבעו לנגוח דין זה הוא מהתורה, ואילו בוסתות לדעת הרמב"ם ש'וסתות דרבנן' אין סיבה הגיונית לכך שהדבר חוזר על עצמו ולכן אין חשש מהתורה (מקור חיים סי' תסו סק"ה).

אך ה'צמח צדק' (יור"ד סי' קלט סק"ד) תמה על חילוק זה שהרי אין גורם המסתבר יותר מוסת, ומדוע הוא רק מדרבנן? וביאר בדרך אחרת: מצד חזקת שלוש פעמים יש לחשוש שתוסיף לראות בזמן זה, אך כנגד חזקה זו עומדת חזקת טהרה של האשה עד שעת הוסת. ויש להניח שהמצב לא ישתנה עד שלא יודע אחרת, ומדין תורה חזקה זו גוברת ורק מדרבנן חששו לכך.

הלכות איסורי ביאה פרק ח, הלכה יד: אִשָּׁה שֶׁרָאָתָה דָם מִמַּחֲמַת מִנְּהָ... אָף עַל פִּי שֶׁרָאָתָה בִּשְׁעַת וּסְתָהּ, הִיא טְהוֹרָה וְתָרָם טְהוֹר; שֶׁהוֹסְתוֹת מִדְּרָבָנָהּ.

בכמה מדיני התורה מצאנו חזקת שלוש פעמים. למשל, שור שנגח שלוש פעמים נחשב 'מועד', אשה שמתו שלוש פעמים בעליה נחשבת כ'קטלנית' ואסורה להינשא, ומי שמתו שלוש פעמים מאחיו מחמת מילה אסור למולו מפני הסכנה.

ובוסתות נחלקו בגמרא האם הוואה דם שלוש פעמים במועד מסויים, מן הדין לחשוש שמא תשוב לראות במועד זה או שזו חומרא מדרבנן, ופסק הרמב"ם כאן 'שהוסתות מדבריהם'.

אמנם, דין שור המועד הוא בודאי מהתורה ואם כן יש להבין מדוע בוסתות אין החזקה יוצרת חשש מדין תורה?

ויש לומר:

יסוד דין 'חזקה' נובע מהכלל 'המקרה לא יתמיד' לפיו מסתבר

'ימי טוהר'

יום חמישי י' סיון ה'תשע"ב

ופרישה... ראוי להניחם על מנהגם ואין מתירים אותם בפניהם". אלא שמסייג את דבריו בהתאם לדברי הרמב"ם: "אבל אם נהגו כן בטעות, מפני שסבורים שאסור מן הדין, ראוי להודיעם שטועים הם... כדרך שכתב הרמב"ם".

והב"ח (יור"ד שם) כתב: "נראה ודאי דאיסור גדול עושין מקצת בני אדם דמשנין מנהג אבותיהם בדבר זה ומקילין לטבול תוך מ"א לזכר ותוך פ"א לנקבה כו' ועוברין על אל תטוש תורת אמך, ופורץ גדר ישכנו נחש. ואף המורה להם היתר זה צריך כפרה".

אבל הט"ז (יור"ד שם סק"ט) האריך לדחות את דברי הב"ח, וסיכם: "על כן אומר אני רחמנא לבא בעי וכל הרוצה להחמיר בזה וכוונתו לשמים יש לו לסמוך על קצת האחרונים שכתבו לקיים אותו המנהג, אבל המקיל בדבר חלילה לתת עליו שום עונש, ואין בזה בדורותינו משום פורץ גדר כו'".

וגם ה'נודע ביהודה' (מהר"ק יור"ד סי' נד) כתב שאם היה זה בידו היה מבטל את המנהג "כי כמה מכשולים באים על ידי זה".

הלכות איסורי ביאה פרק יא, הלכה טו: זֶה שֶׁתִּמְצָא בְּמִקְצַת מְקוֹמוֹת... שִׁיּוּלְדָת וְכָר לֹא תִשְׁמַשׁ מִמֶּנָּה עַד סוֹף אֲרֻבָּעִים, וְיִוְלְדָת נִקְבָּה אַחֵר שְׁמוֹנִים, וְאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאָתָה דָם אֱלֹא בְּתוֹךְ הַשָּׁבָעָה - אֵין זֶה מִנְּהָ, אֱלֹא טְעוּת הִיא בְּאֻתָּן הַתְּשׁוּבוֹת. וְהָרֶדֶד מֵינִיּוֹת בְּאֻתָּן הַמְּקוֹמוֹת, וּמִן הַצְדוּקִין לְמִדּוּ דָּבָר זֶה; וּמִצְוָה לְכַוֵּן, כְּדִי לְהוֹצִיא מִלֵּבָן וּלְהַחֲזִיר לְדִבְרֵי חֻקִּים.

וכתב ה'בית יוסף' (יור"ד סי' קצד) שהרמב"ם מכנה את המנהג שלא לשמש בימי טוהר כמנהג 'צדוקים', כי יסוד הטעות היא כדרך הצדוקים, מפירוש מוטעה של הפסוק (תזריע יב, ד) "תשב בדמי טהרה, בכל קודש לא תגע", שהכוונה 'תשב' ולא תטבול, ומשום כך "בכל קודש לא תגע". אבל "הדבר מפורש שחכמים ז"ל מפרשים בהיפך", שהפסוק "תשב בדמי טהרה" בא לטהר את הדמים שבימים אלו, ואילו "בכל קודש לא תגע היינו כדין טבול יום כו' שזו טבולת יום ארוכה" (מכאור ביכמות עד, ב ואילך). והנה, היו שהצדיקו את המנהג לאלו שנוהגים כן. וכה הם דברי הריב"ש (סימן מ. הובא בב"י שם): "במה שנהגו להחמיר בימי טוהר של יולדת אף אם אינה רואה בהם אם נהגו זה לגדר

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ב

'כל דפריש מרובא פריש'

עזב את הארץ, פני האוכלוסייה השתנו לגמרי ומעתה הגדר ההלכתי לא יחול על מי שנותר, אבל בדבר 'קבוע' לא חלים דיני רוב ומיעוט אלא "כל קבוע כמחצה על מחצה דמי", והמיעוט נחשב כמחצית ואינו בטל. ולכן, אף שסנחריב בלבל את האומות, כיון שמיעוט נשאר בכל ארץ, הדין שאסור לדור במצרים בתוקפו עומד. ועם זאת, מותר להינשא למצרי שהתגייר כי אין חוששים שמא הוא מבניהם של האסורים בחיתון כי לאחר שהאומות התבלבלו, אנו מניחים שגר זה פרש ובא מרוב האומות המותרות לבוא בקהל.

ולפי זה יובנו דברי הרמב"ם (ראה מנחת חינוך השמטה למצוה תקסב): כוונת דברי הרמב"ם "כל הפורש מהם להתגייר" היא שבעניינינו הגדר של "כל דפריש מרובא פריש" הוא פרישה במצב: לפני זה היו בתערוכת נכרים, ועתה פרשו להתגייר ובמצב כזה אכן מותרים ולכן מצרי שהתגייר מותר, אבל לענין האיסור לשבת במצרים, הנה מצרים נחשבת ל"מקום קבוע", ו"כמחצה על מחצה דמי", ולכן האיסור בתוקפו עומד.

הלכות איסורי ביאה פרק יב, הלכה כה: **כִּשְׁעָלָה סִנְחָרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר, בְּלִבָּל כָּל הָאֻמּוֹת וְעָרְכָם זֶה בָּזָה וְהִנֵּלָה אוֹתָם מִמְּקוֹמָם... וְהוֹאִיל וְנִתְעָרְבוּ אֲרֻבַּע אֻמּוֹת הָאֲסוּרִים בְּכָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵם מִתָּרִים, הִתֵּר הַכָּל - שֶׁכָּל הַפּוֹרֵשׁ מֵהֶן לְהִתְגַּיֵּר, חֻקְתּוֹ שֶׁפָּרַשׁ מִן הָרֵב.**

ויש להקשות: לכאורה דברים אלה סותרים לדברי הרמב"ם בהלכות מלכים (ה, ט) שאסור לדור במצרים גם בזמן הזה, כי אף שלדעת הרמב"ם האיסור הוא לא בעצם הארץ אלא עקב מעשיהם של יושביה, הרי כיון שסנחריב בלבל את האומות, למה יהיה אסור לגור במצרים כאשר יושביה אינם המצרים הידועים?

והנה, כתב ה'לבוש': "בא סנחריב... ואף על גב דמיעוטן נשאר במקומותיהן והוי ליה קבוע, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי – מכל מקום אותו שמתגייר הרי הוא פורש מהם, וכל דפריש מרובא פריש, ומותרין מיד". כלומר, אכן אם רוב האוכלוסייה המקורית של ארץ מסוימת

שבת קודש י"ב סיון ה'תשע"ב

לקיחת משה את ציפורה אחר שילוחיה

עליו להחזיר גרושתו, איך נישאה לו כגירות שאף היא אסורה לכהן (להלן פי"ח ה"א), ואם לא קיים את מצוות התורה יכול היה לשאתה כגרושה? אלא בהכרח שכאשר נשא משה את אשתו בשנית עדיין לא היה כהן, כי באותה שעה נעשתה העבודה במשכן בבכורים, ורק לאחר חטא העגל ניטלה העבודה מהבכורים והתחילה הכהונה של משה בשבעת ימי המילואים. והחיד"א (נחל קדומים יתרו ב) מיישב:

משה רבינו בוודאי קיים את התורה קודם שניתנה ונאסר עליו לשאת את ציפורה כגרושה, וכיון שנתגיירה התבטל מעמדה הראשון. ואף שגם גירות אסורה לכהן, הותר למשה לשאתה, כי גירות שפסולה לכהונה הוא משום שבאה מן הגויים, ו"ביאת עכו"ם פסלה" (רש"י יבמות סא, א) ואסורה משום זונה האסורה לכהן מן התורה, אך ציפורה שהיתה נשואה למשה וידע שצנועה וכשרה היא, היתה מותרת גם לאחר שנתגיירה.

הלכות איסורי ביאה פרק יז, הלכה א: **שָׁלַשׁ נָשִׁים נֶאֱסְרוּ עַל כָּל הַכֹּהֲנִים - גְּרוּשָׁה...**

במכילתא (יתרו פרשה א) נחלקו תנאים בפירוש הפסוק (שמות יח, ב) "ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה אחר שילוחיה". רבי יהושע אומר אחר שנפטרה ממנו בגט, ורבי אלעזר המודעי אומר אחר שנפטרה ממנו במאמר ("שאמר לה לשוב לביתה"). והקשה על כך ב'זית רענן' (לבעל הימגן אברהם): משה רבינו כהן גדול היה (זבחים קא, ב) ואם כן, לדברי רבי יהושע איך נשא את ציפורה אחר שנפטרה ממנו בגט, והלא כהן אסור בגרושה? ומיישב: רבי יהושע לשיטתו שבנישואיה הראשונים היתה ציפורה נכריה, ונישאה למשה שנית לאחר שנתגיירה. וכיון ש"גר שנתגייר כקטן שנוולד" (יבמות כב, א), הרי לאחר שנתגיירה בטל מעמדה הקודם ומעתה מותרת לכהן גדול.

ותמה על כך בספר 'זה ינחמנו' (פירוש על המכילתא): ממה נפשך, אם משה רבינו קיים את מצוות התורה קודם שניתנה ונאסר

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ה'י"ב סיון ה'תשע"ב

רבינו ע"ה] למדו שפירשה זו, יש בה עדים וזוממין וזוממי זוממין.

ז. הוציא עליה שם רע והיא בוגרת - אף על פי שהביא עדים שזנת תחתיו כשהיתה נערה, הרי זה פטור מן המלקות ומן הקנס; ואם נמצא הדבר אמת - הרי זה תסקל, אף על פי שהיא בוגרת, הואיל ובעת שזנתה נערה היתה. ח. כל נערה שאין לה קנס אם נאנסה או נתפתתה (בכפופות לע"ל) - כף המוציא עליה שם רע פטור מן המלקות ומן התשלומין. וכן הנכרית שנתגיירה והשפחה (הכנענית) שנשפתחה, פחותה מבת שלש שנים - אפלו היתה הורגתה (הריון אמה ממנה) שלא בקדשה (בהיותה גויה או שפחה) ולדתה בקדשה - המוציא עליה שם רע פטור מן הקנס ומן המלקות, שנאמר: "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל", עד שתהיה הורגתה ולדתה בקדשה.

ט. קדש נערה וגרשה, וחזר וקדשה והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחתיו בקדושים הראשונים, ונמצאו זוממין - הרי זה פטור. וכן אם היתה יבמתו שפנסה, והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחת קדושי אחיו, ונמצאו זוממין - הרי זה פטור מן המלקות ומן התשלומין. וכל הפטור - אם רצה לגרש, יגרש. י. אינו חייב עד שיבעל אותה כדרכה, ויוציא שם רע [שנבעלה לזר -] כדרכה. בעלה שלא כדרכה, ואמר: 'לא מצאתיה בתולה' - פטור; ומפני אותו מפת מרדות [מלקות מדרבנן].

יא. וכן אם אמר: 'לא מצאתיה בתולה', ולא אמר שזנתה תחתיו, או שאמר 'זנתה תחתיו', ולא הביא עדים אלא באו מאליהן - הרי זה פטור, אף על פי שהעדים נהרגים אם הונומו.

יב. זה שנאמר בתורה: "ויפרשו השמלה" - לשון פבור, [כשהכוונה היא] שנושאין ונותנין בסתרי הדבר; וכן זה שיאמר האב: "ואלה בתולי בתי", הם זוממי עדי הבעל. וזה שנאמר: "ואם אמת היתה הדבר" תהרג, בשזנת אחר הארוסין בעדים, שנאמר: "לזנות בית אביה"; אבל קדם הארוסין, כבר דנה תורה בה שהיא פטורה מכלום, ובעלה חייב בתשלומי ממון בלבד, בין פתה בין אנס.

בריו רחמנא דסייען

יום שבת קודש ה' סיון ה'תשע"ב

הלכות נערה בתולה

פרק ג

א. המוציא שם רע על בת ישראל, ונמצא הדבר שקר - לוקה, שנאמר: "ויסרו אותו"; ואזהרה שלו מ"לא תלך רכיל בעמך"; ונותן לאביה משקל מאה סלעים כסף מזקק [טהור]; ואם היתה יתומה, הרי הן של עצמה.

ב. והמוציא שם רע על הקטנה או על הבוגרת - פטור מן הקנס ומן המלקות; ואינו חייב עד שיוציא על הנערה, שנאמר: "והוציאו את בתולי הנערה", "נערה" מלא דבר הכתוב.

ג. אין דנין דין זה אלא בפני הבית [בית המקדש], ובבית דין של עשרים ושלשה - מפני שיש בדין מוציא שם רע דיני נפשות, שאם נמצא הדבר כמו שאמר, הרי זה נהרגת. אבל האונס והמפתה, דנין בהן בכל זמן בשלשה, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין.

ד. ומצות עשה של תורה, שתשב אשת מוציא שם רע תחתיו [נשואה לו] לעולם, שנאמר: "ולו תהיה לאשה", אפלו עגרת או מפת [חולת] שחין. ואם גרשה - עבר על 'לא תעשה', שנאמר: "לא יוכל לשלחה כל ימיו". וכופין אותו ומחזיר, ואינו לוקה, כמו שבארנו באונס; ואם קדם אחד וקדשה, או שמתה, או שהיה כהן שאסור בגרושה - לוקה על גרושיה.

ה. נמצא בה דבר זמה [שזינתה תחתיו], או שנמצאת אסורה עליו מחיבי לאוין, או מחיבי עשה, ואפלו שניה [אסורה לו מדרבנן] - הרי זה יגרשנה בגט: שנאמר: "ולו תהיה לאשה", אשה הראויה לו. ולמה לא יבוא עשה וידחה לא תעשה, בין במוציא שם רע בין באונס, וישא זו האסורה לו? שהרי אפשר שלא תרצה היא לישוב, ונמצא עשה ולא תעשה קמין.

ו. כיצד הוצאת שם רע? הוא שייבא לבית דין ויאמר: 'נערה זו בעלתי אותה ולא מצאתי לה בתולים, וכשבפשתי [חקרתי] על הדבר, נודע לי שזנתה תחתיו אחר שארסתי, ואלו הן עדי שזנתה בפניי'; ובית דין שומעין דברי העדים, וחוקרין עדותן: אם נמצא הדבר אמת, נסקלת; ואם הביא האב עדים והונומו העדים שהביא הבעל, ונמצא שהעידו שקר - יסקלו, וילקה הוא, ויתן מאה סלע. ועל זה נאמר: "ואלה בתולי בתי", אלו העדים שזימו עדי הבעל. חזר הבעל והביא עדים אחרים, והונום עדי האב - הרי הנערה ועדי אביה נסקלין; על זה נאמר: "ואם אמת היתה הדבר הנה", מפי השמועה [מסורת ממש]

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ב

הלכות שוטה

1

2

3. יש בכללן שלש מצוות - אחת מצות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פירטן: (א) לעשות לשוטה בתורת הקנאות הסדורה בתורה; (ב) שלא לתן שמן על קרבנה; (ג) שלא לתן עליו לבונה. ובאר מצוות אלו בפירקם אלו.

פרק א

1
2 א. קנוי [התרואה] האמור בתורה: "וקנא את אשתו" - הוא
3 שיאמר לה בפני עדים: 'אל תסתרי עם פלוני'; אפלו היה
4 [זה שעליו אמר "אל תסתרי עימו"] אביה, או אחיה, או גוי,
5 או עבד, או שחור, והוא האיש שאינו מתקשה ואינו
6 מוליד.
7 ב. הסתירה האמורה בתורה: "ונסתרה" - היא שתסתר עם
8 אותו האיש שאמר לה 'אל תסתרי עמו' בפני שני עדים.
9 אם שהת עמו כדי טמאה, שהוא כדי לצלות [על האש]
10 ביצה [של תרנגולת] ולגמעה [לשתותה] - הרי זו אסורה על
11 בעלה עד שתשתה מי המרים ויבדק הדבר; וכן שאלו
12 שם מי שוטה - תאסר עליו לעולם, ותצא בלא כתבה.
13 ג. קנא לה עם [על] שנים כאחד ואמר לה: 'אל תסתרי
14 עם פלוני ופלוני', ונסתרה עם שניהן כאחד, ושהת כדי
15 טמאה - אפלו הן שני אחיה, או אביה ואחיה - הרי זו
16 אסורה עד שתשתה.
17 ד. אמר לה בפני שנים: 'אל תדברי עם פלוני' - אין זה
18 קנוי; ואף על פי שנסתרה עמו בעדים ושהת כדי טמאה -
19 לא נאסרה עליו, ואינה שוטה בקנוי זה.
20 ה. וכן אם אמר לה: 'אל תסתרי עמו', וראוה מדברת עמו
21 - אין זו סתירה, ולא נאסרה ולא שוטה; וכן אם לא קדם
22 קנוי, ובאו שנים והעידו שנסתרה עם זה ושהת כדי טמאה
23 - לא נאסרה על בעלה, ואינה שוטה.
24 ו. אמר לה: 'אל תסתרי עם פלוני', והיה קטן פחות מכן
25 תשע שנים ויום אחד, או שאמר לה: 'אל תסתרי עם בהמה
26 זו' - אין זה קנוי, שנאמר: "ושכב איש אותה" - פרט לקטן
27 ולבהמה, שאין אוסרין אותה עליו.
28 ז. בעל שמחל על קנויו קדם שתסתר - קנוי מחול, וכאלו
29 לא קנא לה; אבל אחר שתסתר אינו יכול למחל. גרשה -
30 הרי זה כמי שמחל; ואם החזירה - צריך לקנות קנוי אחר.
31 ח. קנא לה בפני שנים, וראה אותה שנסתרה עם זה שקנא
32 לה עליו, ושהת כדי טמאה - הרי זו אסורה עליו, ויוציא
33 ויתן כתבה; שאינו יכול להשקותה על פי עצמו. וכן אם
34 שמע העם מרנגין אחריה אחר הקנוי, עד ששמע מהנשים
35 הטוונות [צמח] לאור הלכנה נושאות ונותנות בה, שזנת עם
36 האיש שקנא לה עליו - הרי זה אסור לו לקימה, ויוציא
37 ויתן כתבה.
38 ט. בא עד אחד והעיד לו שנסתרה עמו אחר קנוי ושהת
39 כדי טמאה - אם הוא נאמן לו ודעתו סומכת עליו, יוציא
40 ויתן כתבה; ואם לאו, הרי אשתו מתרת לו.
41 י. ואלו שבית דין מקנין להן: מי שנתחרש בעלה, או
42 נשתפה, או שהיה במדינה אחרת, או שהיה חבוש בבית
43 האסורין; לא להשקותה, אלא לפסלה מכתבה.
44 יא. כיצד? שמעו בית דין שהעם מרנגין אחריה, קוראין
45 לה ואומרים לה: 'אל תסתרי עם פלוני'. באו עדים אחר כך
46 שנסתרה עמו ושהת כדי טמאה - בית דין אוסרין אותה

47 על בעלה לעולם, וקורעין כתבתה; וכשיבוא בעלה, או
48 יבריא, או יצא מבית האסורין - נותן לה גט; ואינו יכול
49 להשקותה, מפני שלא קנא לה.
50 יב. שות מי המרים ונקתה מהן [לא מתה מהם], וחסר וקנא
51 לה מהאיש שהשקה על ידו, ונסתרה עמו - אינו משקה
52 אותה על ידו פעם שניה, אלא תאסר עליו לעולם, ותצא
53 בלא כתבה. אבל אם קנא לה עם אחר, ונסתרה עם האחר
54 בעדים - משקה אותה פעם שניה, ואפלו כמה פעמים;
55 והוא שישקה אותה כל פעם בגלל איש אחר.
56 יג. השקה אותה, וגרשה, ונשאת לאחר, וקנא לה עם
57 האיש שהשקה אותה הבעל הראשון בגללו, ונסתרה עמו
58 בעדים - הרי הבעל השני משקה אותה על ידו, מפני שהוא
59 בעל שני; ואפלו מאה ונשאת לזה אחר זה, משקין אותה
60 על ידי איש אחד; ואין אומרים: 'יודאי שהחזקה לזה
61 וטמאה', עד שיהיה שם עד.
62 יד. האשה שקנא לה בעלה, ונסתרה אחר הקנוי עמו
63 בעדים, והרי היא עומדת לשתות [כדי להבדק], ובא עד
64 אחד והעיד עליה שנבעלה בפניו עם זה שקנא לה עמו -
65 הרי זו אסורה על בעלה לעולם, ואינה שוטה, ויוציא בלא
66 כתבה; ואפלו היה עד טמאה זה אחד מעדי הסתירה,
67 שנאמר: "ויעד אין בה", והרי עד.
68 טו. אפלו אשה, ועבד, ושפחה, ופסול לעדות בעברה
69 מדברי סופרים, ואפלו קרוב - נאמן לעדות שוטה להעיד
70 עליה שזנת, ותאסר על בעלה לעולם, ואינה שוטה, ותצא
71 בלא כתבה; הואיל וקדם הקנוי והסתירה בעדים כשרים,
72 והתורה האמינה עד אחד בטמאה - הרי כלן כשרין לעדות
73 טמאה. אף חמש נשים ששונאות זו את זו [המנויות בהלכות
74 גירושין יב, טז], מעידות זו על זו שנטמאת, ונאמנת עליה
75 לאסרה על בעלה, ושלל להשקותה; אבל לא לפסלה
76 מכתבתה, אלא נוטלת כתבתה ויוציאה.
77 טז. בא עד אחד כשר ואומר 'נטמאת' - הרי זו אינה
78 שוטה, כמו שבארנו; בא עד אחד והכחישו ואמר 'לא
79 נטמאת' - אין שומעין לו; שעד אחד בטמאת שוטה
80 כשנים; ואין דבריו של אחרון דוחין דברי הראשון, שהוא
81 כשנים.
82 יז. באו שניהן כאחד, זה אומר 'נטמאת', וזה אומר 'לא
83 נטמאת', או שאמר אחד 'נטמאת', ובאו שנים אחריו ואמרו
84 'לא נטמאת' - הרי זו שוטה.
85 יח. בא עד אחד כשר, ונשים רבות, או פסולין רבים,
86 כאחד - העד אומר 'נטמאת', והנשים והפסולין אומרים 'לא
87 נטמאת' - הרי זו שוטה; שעד אחד ופסולין רבים, כמחצה
88 על מחצה הם.
89 יט. היו כלן פסולין, הולכין אחר הרב. כיצד? שתי נשים
90 אומרות 'נטמאת', ושלש אומרות 'לא נטמאת' - הרי זו
91 שוטה; שלש אומרות 'לא נטמאת', וארבע אומרות
92 'נטמאת' - הרי זו אינה שוטה. היו מחצה למחצה, הרי זו
93 שוטה.

1 כ. כל שוטה שאינה שוטה מפני עדי טמאה - הרי זו
2 אסורה על בעלה לעולם, ותצא בלא כתבה; שהרי נאסרה
3 בקנני וסתירה, והשתיה שתתירה נמנעה [אינה נבדקת
4 בשתייה] - שהרי יש בה עד [שנשטמאה], כמו שבארנו.

פרק ב

6 א. אשה שקנא לה בעלה, ונסתרה - אין כופין אותה
7 לשותות; אלא אם רצת, ואמרה: 'הן נטמאתי' - תצא בלא
8 כתבה, ונאסרה על בעלה לעולם; ואינה שוטה. וכן אם
9 אמרה: 'איני טמאה, ואיני שוטה' - אין כופין אותה
10 לשותות, ותצא בלא כתבה. וכן אם אמר בעלה: 'איני רוצה
11 להשקותה', או שבעלה בעלה אחר שנסתרה - הרי זו אינה
12 שוטה, ונוטלת כתבה ויוצאה; והיא אסורה עליו לעולם.
13 ב. ואלו הן הנשים שאינן ראויין לשותות, אף על פי שהיא
14 רוצה לשותות ובעלה רוצה להשקותה, אלא יוצאות בלא
15 כתבה, משיבואו עדי סתירה אחר עדי קנני, ויאסרו על
16 בעליהן לעולם; וחמש עשרה נשים הן, ואלו הן: ארוסה,
17 ושומרת יבם [מת בעלה בלא בנים וממתינה שאחיו ייבמה],
18 וקטנה אשת הגדול, וגדולה אשת הקטן, ואשת אנדרוגינוס
19 [יש בו איבר זכרות ואיבר נקבות], ואשת הסומא, או החגור,
20 או האלם, או מי שאינו שומע, או שהוא כרות ד, וכן
21 החגרת, והאלמנה, והסומא, וכתובת כף, ושאונה שומעת -
22 כל אחת מאלו אינה ראויה לשותות.

23 ג. ומנין שאינן ראויין לשותות? שנאמר: "אשר תשטה
24 אשה תחת אישה" - פרט לארוסה ושומרת יבם, שאינה
25 תחת אישה; "אשה" - פרט לקטנה; "אישה" - פרט לאשת
26 קטן ואשת אנדרוגינוס שאינה איש; "ונעלם מעיני אישה"
27 - פרט לאשת סומא; "והעמיד הכהן את האשה" - פרט
28 לחגרת; "ונתן על כפיה" - פרט למי שאין לה כף, או
29 שהיתה עקמה, או יבשה שאינה יכולה לקח בה, ואפלו
30 כפה אחת, שנאמר: "כפיה"; "ואמרה האשה" - פרט
31 לאלמנה; "ואמר אל האשה" - פרט למי שאינה שומעת.
32 והרי הוא אומר: "אשה תחת אישה", עד שתהיה היא
33 שלמה כמוהו והוא שלם כמוה; הא למדת, שכל דבר
34 שמעכב אותה מלשותות, מעכב את בעלה מלהשקותה; וכל
35 המעכב את הבעל מלהשקותה, מוס כמוהו מעכב אותה
36 מלשותות.

37 ד. קטנה שהשיאה אביה - אם זנת ברצונה, נאסרה על
38 בעלה; לפיכך מקנין לה - לא להשקותה, אלא לפסלה
39 מכתבתה, כמו שאמרנו. אבל קטנה בת מאון [קטנה יתומה
40 שהשיאה ומבטלת נישואיה במיאונה בנישואין אלו] - אין
41 מקנין לה, שאין לה רצון להאסר על בעלה; ואפלו היה
42 כהן, לא נאסרה עליו.

43 ה. קנא לארוסתו או לזקיקתו [יבימתו קודם שיבמה],
44 ונסתרה אחר שנשאה - הרי זו שוטה, כשאר כל הנשים.
45 נשואה שקנא לה, ונסתרה קדם שיבעל אותה בעלה - אינה
46 שוטה, ויוצאה בלא כתבה, ואסורה עליו לעולם, שנאמר:

47 "ויתן איש כף את שכבתו, מבלעדי איש", שקדמה
48 שכבת בעל לשכבת בועל.

49 ו. הגיונת, והמשחררת, ואשת הגר, ואשת עבד משחרר,
50 וממזנת, ואשת ממזר, ואשת הסרים [עקרו], בין סרים חמה
51 [מלידה] בין סרים [בידי] אדם [כגון שתה כוס עיקרין],
52 המפרות לבעליהן - הרי הן ככל הנשים ושותות.

53 ז. מעברת ומניקה - מקנא לה ומשקה אותה כמות שהיא.
54 אשה העומדת לשותות, ומת בעלה קדם שתשטה - אינה
55 שוטה, ולא נוטלת כתבה.

56 ח. כל איש שבא ביאה אסורה מימי אחר שהגדיל - אין
57 המים המארים בודקין את אשתו; אפלו בא על ארוסתו
58 בבית חמיו, שאסורה מדברי סופרים - אין המים בודקין את
59 אשתו, שנאמר: "ונקה האיש מעון, והאשה ההיא תשא את
60 עונה" - בזמן שהאיש מנקה מעון, האשה תשא את עונה.

61 ט. לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחיבי לאוין או
62 מחיבי עשה, אפלו שניה [אסורה מדברין], וקנא לה ונסתרה
63 - אינה שוטה, אלא תצא בלא כתבה, ותהיה אסורה עליו אף
64 משם זה. עבר ונשא מעברת חבירו ומינקת חבירו [אחר מיתה
65 או גירושין] - הרי זו שוטה, שאין כאן עברה.

66 י. מי שאין לו אשה הראויה לולד ולא בנים, ונשא עקרה או
67 זקנה או אילנית [עקרה מלידה] - אינה שוטה, ולא נוטלת
68 כתבה; היו לו בנים, או אשה אחרת ראויה לולד - הרי זה
69 משקה אותה, אף על פי שהיא זקנה או עקרה או אילנית
70 ואינה ראויה לולד; שלא נאמר בתורה "ונורעה נרע" אלא
71 בראויה לולד - שאם היתה יולדת בצער, תלד ברוח; היה
72 דרכה לילד נקבות, תלד זכרים.

73 יא. היו לו אשה ובנים, ומתו בין קנני לסתירה - כבר
74 נראית [העקרה] לשותות, ומשקה אותה. לא היו לו בנים,
75 ולא אשה הראויה לולד, אלא זו האילנית וכיוצא בה,
76 ונולד לו בן מגורשתו בין קנני לסתירה - כבר נדחת
77 האילנית מלשותות.

78 יב. כל אשה שהיה לה קנני וסתירה, ולא שתת מי המרים
79 - בין שלא רצה בעלה להשקותה, בין שלא רצת היא, בין
80 שבא לה עד טמאה, או הודת, או היתה מאלו הנשים
81 שאינן ראויין לשותות, או שקנאו לה בית דין - הואיל
82 ונאסרה על בעלה מכל מקום, הרי היא אסורה על זה
83 שנתתה עמו לעולם, כדרך שהיא אסורה על בעלה. ואם
84 עבר ונשאה - מוציאין אותה מתחתיו בגט, אפלו היו לה
85 ממנו בנים; מפי השמועה [מסורת ממושה רבינו ע"ה] למדו
86 - כלשם שטמאה לבעל, כף טמאה לבועל.

87 יג. אבל אם לא קדם קנני, ובאו עליה שני עדים שנסתרה
88 עם איש זה, וראו דבר מלכר, כגון שונכנסו אחריו ומצאוה
89 חוגרת חגורה או מצאו רק למעלה מן הפילה [וילון שעל
90 המיטה] וכיוצא בזה - אם הוציאה בעלה בדרך מלכר זה
91 - הרי זו לא תנשא לנשען, אלא אסורה עליו. ואם עבר
92 ונשאה, והיו לה בנים ממנו - לא תצא; ואם לא היו לה
93 בנים, תצא.

46 ולא תעשינה כזמתכנה"; וכל איש שיחפץ לבוא ולראותה,
47 יבוא ויראה. והיא עומדת ביניהן, בלא רדיד [צעיף-גו] ולא
48 מטפחת, אלא בכגדיה וכפח שעל ראשה, כמו שהאשה
49 בתוך ביתה.

50 ו. ואין מניחין שם לא עבדיה ולא שפחותיה, מפני שהיא
51 מפרת אותן, ודעתה מחלישבת בהן.

52 ז. ואחר כך משביעה הכהן בלשון שהיא מפרת, ומודיעה
53 בלשונה שלא גרם לה אלא קנוי וסתירה שקנא לה בעלה
54 ונסתרה; ואומר לה בלשון שהיא מפרת: "אם לא שכב
55 איש אותך, ואם לא שטית טמאה תחת אישך - הנקי ממי
56 המרים המאריים האלה. ואת, כי שטית תחת אישך וכי
57 נטמאת, ויתן איש בך את שכבתו מפלעדי אישך יתן ה'
58 אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך בתת ה' את ירכך נופלת
59 ואת בטנך צבה. ובאו המים המאריים האלה במעיך,
60 לצבות בטן ולנפיל גרף"; והיא אומרת: "אמן אמן" בלשון
61 שהיא מפרת. ומודיעה שהבטן תלקה תחלה והגרף בסוף,
62 כדי שלא להוציא לעז על המים [שיאמרו לא עשו המים
63 כסדר המפורש בתורה].

64 ח. ואחר כך מביא מגלה של עור טהור [מבהמה טהורה],
65 כמו ספר תורה, וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו
66 קלקלתוס [חומצת נחושת], לשמה של אשה כמו הגט; כותב
67 כל הדברים שהשביע אותה בהם, אות באות ומלה במלה,
68 וכותב את השם ככתבו, ואינו כותב "אמן אמן".

69 ט. ואחר כך מביא פלי חרס שלא נעשה בו מלאכה מעולם,
70 ולא יראה בכלי בולה מארץ הזמן; ואם החזירו לכבשן עד
71 שנתחדש, בשר. ונותן לתוכו חצי לג מים מן הפיור, ובחצי
72 לג שהיה במקדש היה מודדו; ונכנס בו להיכל.

73 י. ומקום היה שם אמה על אמה לימין הנכנס, ובו טבלה
74 של שיש וטבעת קבועה בה; מגביה הטבלה, ולוקח עפר
75 מקרקע המשכן, ונותנו על פני המים, כדי שידאג [יהיה
76 ניכר] על פני המים. ונותן לתוכן דבר מר, כגון לענה [צמח
77 שעליו מרים] וכיוצא בה, שנגמר: "מי המרים". ומחזק
78 לתוכן המגלה, לשמה; ומחזק יפה יפה, עד שלא ישאר
79 במגלה רשם הנפר.

80 יא. ואחר כך כהן אחר בא אליה, מכהני העזרה, ואוחז
81 בכגדיה מכנגד פניה, וקורע עד שהוא מגלה את לבה;
82 ומגלה שערה, וסותר מחלפות [שערות] ראשה כדי לנוללה.
83 ומביא חבל מצרי [שעשוי מסיב מיוחד], כדי להזכירה
84 מעשה מצריים [ונותן] שעששת, ואם לא מצאו מצרי, מביא
85 חבל מכל מקום; וקושרו למעלה מדדיה, כדי שלא יפלו
86 הבגדים ונמצאת ערמה, שהרי נקרעו.

87 יב. ואחר כך מביא עשרון קמח שעורים משל בעל [על
88 חשבון הבעל], ונותנו בקפיפה מצרית [סל], והחכל
89 והקפיפה באין משירי הלשכה [ממותר הכסף בלשכת
90 התרומות]; ונותנו על ידיה, כדי לגעשה.

91 יג. ואחר כך לוקח המנחה מן הקפיפה, ונותנה לכלי שרת,

1 יד. במה דברים אמורים? שנבוכה [רעשה] העיר עליה ועל
2 זה הנטען יום ומחצה או יותר, ואמרו: 'פלוני וזה עם
3 פלונית', ולא פסק הקול - והוא שלא היה לו או לז או לז
4 שמעברין הקול. אבל אם לא היתה שם וזה לדבר זה
5 בעיר, או פסק הקול שלא מחמת יראה - אם נשאת לנטען
6 לא תצא, אף על פי שאין לה בנים; אפלו בא עד אחד
7 שזנת עמו, לא תצא.

8 טו. מי שהוציאה בעלה בעדי דבר מכער, ונשאת לאחר
9 וגרשה - הרי זו אסורה להנשא לנטען שיצאת מתחת בעלה
10 בגללו; ואם נשאת - לא תצא, אף על פי שאין לה בנים.
11 טז. כל אשה שבאו שני עדים והעידו שזנת עם זה
12 כשהיתה תחת בעלה הראשון - הרי זו תצא מזה, ואף על
13 פי שיש לה ממנו כמה בנים. וכל שאמרנו 'תצא', תצא בלא
14 כתבה.

פרק ג

16 א. כיצד סדר השקאת שוטה? הבעל בא לבית דין שבעירו,
17 ואומר להן: 'אשתי זו קנאתי לה בפני פלוני ופלוני שלא
18 תפטר עם פלוני, ונסתרה עמו, ואלו עדי, והיא אומרת
19 שהיא טהורה, ואני רוצה להשקותה לבלק הדבר'. ובית דין
20 שומעין דברי העדים, ומסרין לו שני תלמידי חכמים
21 לשמרו שמה יבוא עליה קדם שתיה, שהרי נאסרה עליו עד
22 שתשתה; ומשלחין אותו לירושלים, שאין משקין את
23 השוטה אלא בית דין הגדול של שבעים וקנים במקדש.
24 ב. הגיעו לירושלים, בית דין הגדול מושיבין אותה ביניהן,
25 ומאמיין עליה שלא בפני בעלה, ומפחידין אותה פחד גדול
26 שלא תשתה. ואומרים לה: 'בתי, הרבה זין עושה, הרבה
27 שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים
28 עושים; אל תגרמי לשם הגדול שנקתב בקדשה, שימחה
29 על המים'. ואומרים לה: 'בתי, הרבה קדמוך [בעבירה זו]
30 ונשטפו [מן העולם], ואנשים גדולים ויקרים תקף יצרן
31 עליה ונכשלו; ומגידין לה מעשה יהודה ותמר בלח, ו
32 ומעשה ראובן בפילגש אביו על פשטו, ומעשה אמנון
33 ואחיותו, כדי להקל עליה עד שתודה. אם אמרה: 'הן
34 נטמאתי', או 'איני שותה' - יוצאה בלא כתבה, והולכת לה.
35 ג. עמדה בדבורה שהיא טהורה - מביאין אותה לשער
36 מזרחי של עזרה, שהוא כנגד קדש הקדשים; ומעלין אותה
37 ממקום למקום, ומקפין בה, כדי לגעשה עד שתקצר נפשה
38 - אולי תודה.

39 ד. אם עמדה בדבורה - מביאין אותה כנגד שער המזרח
40 מבחוץ, ומעמידין אותה שם. היתה מתכסה בלכנים, מכסה
41 בשחורין; ואם היו השחורין נאין לה, מתכסה בכגדים
42 שאין לה בהן נואי. ומסירין כל חלי [תכשיט] כסף וזהב
43 שעליה.

44 ה. ומקבצין עליה קבוצ גדול של נשים, שכל הנשים
45 הנמצאות שם חבוות לראותה, שנגמר: 'ונפסרו כל הנשים,

1 ואינו נותן עליה שמן ולא לבונה; ואם נתן - לוקה על
2 השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה, שנאמר: "לא
3 יצק עליו שמן, ולא יתן עליו לבונה".

4 **יד.** ובכל הזמן שפורע ראשה ונותן העשרון על ידיה -
5 יהיו המים בפלי ביד הכהן, ויראה אותה את המים,
6 שנאמר: "וביד הכהן יהיו מי המרים המאירים".

7 **טו.** ואחר כך משקה אותה. ואחר שתשטה, לוקח כלי
8 השרת שיש בו המנחה ונותנו על ידיה, וכהן מניח ידו
9 תחתיה, ומניפה במזרח כשאר כל התנופות, מוליך ומביא
10 ומעלה ומוריד; ואחר שמניף, מגיש המנחה לקרן דרומית
11 מערבית של מזבח, כשאר מנחות של יחיד. וקומץ, ומקטיר
12 הקמץ; והשאר נאכל לכהנים.

13 **טז.** אם טהורה היא - יוצאה והולכת לה, והרי היא מתרת
14 לבעלה. ואם טמאה היא - מיד פניה מוריקות, ועיניה
15 בולטות, והיא מתמלאה [נראית] גידים גידים. והן אומרים:
16 'הוציאוה! הוציאוה!' כדי שלא תפרש נדה, והנדות
17 מטמאות עזרת נשים; והן מוציאות אותה מעזרת הנשים
18 שהיא עומדת בה. ובטנה צבה [מתנפחת] בתחלה, ואחר כך
19 תפל ירכה ותמות.

20 **יז.** באותה השעה שתמות היא, ימות הנואף שהשקה על
21 ידו בכל מקום שהוא; ויארע לו מארעות שארעו לה,
22 "לצבות בטן ולנפיל ירך". וכל הדברים האלו - בשלא
23 חטא הבעל מעולם; אבל אם בעל בעילה של אסור - אין
24 המים בודקין את אשתו, כמו שבארנו.

25 **יח.** ואם עבר והשקה את אשתו [אחר שבא עליה] - הרי
26 זה מוסיף על חטאתו פשע: שגורם לשם המפרש שימחה
27 במים לבטלה, ומוציא לעז על מי שוטה - שאשתו אומרת
28 לאחרות שגנת ולא בדקו בה, והיא לא תדע שמעשי הבעל
29 גרמו.

30 **יט.** לפיכך, משרבו המנאפין בגלוי בבית שני, בטלו
31 הסנהדרין את מי המרים, וסמכו על הכתוב בקבלה: "לא
32 אפקד על בנותיכם כי תזנינה, ועל בנותיכם כי תנאפנה".
33 **כ.** שוטה שהיה לה זכות תלמוד תורה - אף על פי שאינה
34 מצוה על תלמוד תורה - הרי זו תולה לה [מאריך את חייה],
35 ואינה מתה לשעתה [מיד]; אלא נמוקת [מתנוונת] והולכת,
36 ויחלאים בבדים באין עליה, עד שתמות אחר שנה או שנים
37 או שלש, לפי זכותה; והיא מתה בצבית בטן ובנפילת
38 איברין.

39 **כא.** שוטה ששתת מי המרים ולא מתה מיד - הרי היא
40 מתרת לבעלה, ואפלו היה כהן; ואף על פי שהתחילו
41 החלאים לבוא עליה, וחלו שאר אבריה, הואיל ולא צבתה
42 בטנה והתחיל ירכה לנפל, הרי זו מתרת. אבל משתתחיל
43 בטנה לצבות וירכה לנפל - הרי זו אסורה ודאית.

44 **כב.** שוטה ששתת והיתה טהורה - הרי זו מתחזקת, ופניה
45 מזוהרות; ואם היה בה חלי, יסור; ותתעבר ותלד זכר; ואם
46 היה דרפה לילד בקשי, תלד במהרה; היה דרפה לילד
47 נקבות, תלד זכרים.

48 **כג.** באו עדי טמאה אחר ששתת - הרי זו תצא בלא כתבה,
49 ואסורה לבעלה, ואפלו לא ארע לה דבר מדברים האלו;
50 מפני שאין המים בודקין אלא מי שאין לה עדים שמודיעין
51 ונותה; ועוד, שמא בעלה אינו מנקה מעון, ולפיכך לא
52 בדקו המים את אשתו. אבל אם בא עד אחד והעיד שהיא
53 טמאה - הרי זו תשב תחת בעלה, שהרי ששתת.

54 **כד.** אשה שגנת באנס או בשגנה, או שכא עליה זה שקנא
55 לה עמו דרך איברין [שכב עמה בקירוב בשר] - אין המים
56 בודקין אותה, שנאמר: "והיא לא נתפשה" - פרט לאנוסה,
57 שהרי נתפשה בחזקה; "ותמלעל מעל באישה" - פרט
58 לשוגגת; "ושכב איש אותה שכבת זרע" - פרט לכא עליה
59 דרך איברין.

יום שני ז' סיון ה'תשע"ב

פרק ד

62 **א.** בחמשה עשר באדר נפנין בית דין לצרכי הרבים,
63 ובודקין על הראויה לשטות להשקותה, ועל הראויה לקנא
64 לה ולהוציאה בלא כתבה [כגון אם שנתחדש בעלה] לקנא
65 לה ולהוציאה; ובכל זמן משקין את הסוטות.

66 **ב.** ואין משקין את השוטה אלא ביום, וכל היום כשר
67 להשקית שוטה; ואין משקין שתי סוטות פאחת, שנאמר:
68 "והעמיד אותה".

69 **ג.** שוטה שאמרה 'איני שוטה' מחמת יראה ופחד - יש לה
70 לחזור ולומר 'הריני שוטה'; אבל אם אמרה 'איני שוטה',
71 והיא בריאה, ואינה יראה ולא פוחדת - אינה יכולה לחזור
72 ולומר 'הנני שוטה'.

73 **ד.** אמרה 'איני שוטה' קדם שתמחק המגלה - הרי מגלתה
74 נגנזת, ואינה כשרה להשקות בה שוטה אחרת; ומנחתה
75 מתפזרת על הדשן [מקום שריפת קדשי קדשים שנפסלו]. ואם
76 אמרה 'איני שוטה' אחר שנמחקה המגלה - מערערין
77 [מכריחים] אותה ומשקין אותה בעל כרה.

78 **ה.** ומאימין עליה [דוחקין בה] שתשטה; ואומרים לה: 'בתי,
79 אם ברור לך הדבר שטהורה את, עמדי על בריך ושתי, ואל
80 תפחד, לפי שאין המים דומין אלא לסם [עשב מרפא] יבש
81 מנח על בשר חי: יש שם מכה, מחלחל ויורד; אין שם
82 מכה, אינו עושה כלום'.

83 **ו.** אמרה: 'טמאה אני' - אף על פי שנמחקה המגלה -
84 המים נשפכין, מפני שאין בהן קדשה; ומנחתה מתפזרת
85 על הדשן.

86 **ז.** מגלת שוטה שכתבה בלילה - פסולה, שנאמר: "וכתב
87 והשקה והקריב" - כלשם שקרבנה ביום, כך כתיבת המגלה
88 והשקיתה ביום. כתבה למפרע [בסדר הפוך] - פסולה,
89 שנאמר: "האלה", על הסדר. כתבה קדם שתקבל עליה
90 השבועה - פסולה, שנאמר: "והשביע וכתב".

91 **ח.** כתבה אגרת [ללא שירות שורות] - פסולה, שנאמר:
92 "בספר". כתבה על שני דפין [עמודים] - פסולה, שנאמר:

עם איש זה שקנא לה בו, ולא עם איש אחר, ושלל זנתה
תחתיו משנתארסה קדם שתנשא, ולא אחר שנשאת; אבל
אינו מגלגל עליה שלא זנתה קדם הארוסין, ולא אחר
שגרשה, אם גרשה והחזירה - שאם זנתה בעת זה, לא
תאסר עליו, וכל שתבעל ולא תהיה אסורה לו, אינו מתנה
עמה [אינו מכליל בשבועה]. לפיכך, אם פנס יבמתו, אינו
מגלגל עליה שלא זנתה כשהיתה שומרת ככם [בין מות אחיו
ליבוס]; אבל מגלגל עליה שלא זנתה תחת אחיו, שאם
זנתה תחת אחיו, הרי זו אסורה עליו. וכן אם גרשה
והחזירה, מגלגל עליה שלא זנתה תחתיו בנשואין
הראשונים. וכן יש לו לגלגל עליה בלהבא, שלא תזנה
תחתיו, ושלל תזנה אחר שיחזירה, אם יגרש ויחזיר; לפיכך
כשתזנה להבא - מים בודקין אותה, ויארעו לה אותן
המארעות; לכך נאמר: "אמן אמן" - "אמן" מאיש זה,
"אמן" מאיש אחר; "אמן" נשואה, "אמן" ארוסה; "אמן"
לשעבר, "אמן" להבא.
יח. מצות חכמים על בני ישראל לקנות לנשותיהן,
שנאמר: "וקנא את אשתו"; וכל המקנא לאשתו, נכנסה בו
רוח טהרה. ולא יקנא לה לא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות
ראש, ולא מתוך שיחה בטלה, ולא מתוך מריבה, ולא
להטיל עליה אימה; ואם עבר וקנא לה בפני עדים מתוך
אחד מכל הדברים האלו, הרי זה קנוי.
יט. אין ראוי לקפוץ ולקנות בפני עדים תחלה, אלא בינו
לבינה בנחת ובדרך טהרה וטהרה, כדי להדריכה בדרך
ישרה, ולהסיר המכשול. וכל שאינו מקפיד על אשתו ובניו
ובני ביתו, ומזהיר, ופוקד [בבדק] בדיכיה תמיד, עד שיגיע
שהם שלמים מכל חטא ועון - הרי זה חוטא, שנאמר:
"וידעת כי שלום אהלך [אישתך]; ופקדת נך [ביתך], ולא
תחטא".

ברוך רחמנא דסייען. נגמר ספר רביעי, בעזרת שדי. ומנן

פרקים של ספר זה - שלשה וחמשים: הלכות אישות -

חמשה ועשרים פרקים; הלכות גרושין - שלשה עשר
פרקים; הלכות יבום וחליצה - שמונה פרקים; הלכות
נערה בתולה - שלשה פרקים; הלכות שוטה - ארבעה
פרקים.

בשם ה' אל עולם.
פעמי הכן באמתך, ואל תשלט בי כל און.

ספר חמישי והוא ספר קדשה

הלכותיו שלש, וזה הוא סדרן: הלכות אסורי ביאה,
הלכות מאכלות אסורות, הלכות שחיטה.

הלכות אסורי ביאה

יש בכללן שבע ושלשים מצוות - אחת מצוות עשה, ושש
ושלשים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לבא

"בספר" - ספר אחד, ולא שנים ושלשה. ואינו כותב לא
על הנגר [העשוי מעשבים], ולא על הדפתרא [עור שאינו
מעובד], אלא במגלת ספר [עור מעובד], שנאמר: "בספר";
ואם כתבה על נגר או דפתרא, פסולה.

ט. "וכתב הפה" - הא למדת שאם כתבה ישראל או כהן
קטן, פסולה. אינו כותבה לא בקמוס [שרף אילן], ולא
בקלקנתוס [חומצת נחושת], ולא בכל דבר שרשומו נכר
ועומד - אלא בדיו שאין בו קלקנתוס, שנאמר: "וכתב
ומחה", כתב שהוא יכול להמחות; ואם כתב בדבר
המתקים [שאינו נמחה], פסולה.

י. נשאר במגלה רשם כתב נכר - פסולה, עד שימחק יפה
יפה. כתב אות אחת ומחקה, וחזר וכתב אות שניה ומחקה,
עד שהשלים - פסולה, עד שתהיה כלה כתיבה.

יא. כתבה שלא לשמה, או שמחקה שלא לשמה - פסולה.
כתב שתי מגלות לשתי סוטות, ומחקן לתוך כוס אחד, או
לתוך שני כוסות וערבן בכוס אחד, והשקה לשתיהן -
פסולה, שכל אחת לא שתת מגלתה. מחקן לשני כוסות
וערבן, וחזר וחלקן לשני הכוסות - לא ישקה אותן; ואם
השקה, כשר. נשפכו המים - הרי זה כותב מגלה אחרת,
ומביא מים אחרים. נשפכו ונשתפר מהן - לא ישקה את
השאר; ואם השקה, כשר.

יב. מי שוטף שלנו [עבר עליהם לילה], ונפסלין בלינה.
הקדים עפר למים, פסל. לא היה שם עפר בהיכל - מביא
עפר מבחוץ, ומניחו בהיכל, ולוקח ממנו, ונותן על פני
המים; ואינו מביא אפר [שריפה], אבל מביא רקבובית וירק
רקוב] שהיא כעפר.

יג. ולא יחפר בקרדם בהיכל ויוציא עפר, שנאמר: "אשר
יהיה בקרקע המשכן"; ואם חפר והוציא עפר, כשר.

יד. הקריב את מנחתה ואחר כך השקה - כשרה. נטמאת
מנחתה קדם שניחנה בכלי שרת - הרי זו תפדה ככל
המנחות שנטמאו קדם שיתקדשו בכלי שרת, ויביא מנחה
אחרת. נטמאת המנחה אחר שקדשה בכלי שרת - הרי זו
תשרף. וכן אם אמרה 'טמאה אני' קדם שתקמץ המנחה,
או שאמרה 'אני שוטה', או שלא רצה בעלה להשקותה,
או שבאו עדי טמאה, או שמת הוא, או שמתה היא - הרי
המנחה כלה נשרפת; ואם ארע אחד מאלו אחר שקרב
הקמץ, אין השירים נאכלין.

טו. היה בעלה כהן - אין שירי מנחתה נאכלין, מפני שיש
לבעל חלק בה; ואינה עולה כלה לאשים כמנחת זכרי
כהנה, מפני שיש לה חלק בה; אלא הקמץ קרב לעצמו,
והשירים מתפזרין על בית הדשן. נמצאו עדיה [שהעידו
שנסתרה] זוממין, מנחתה תצא לחלין.

טז. המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה [אל תסתרי עם
פלוגי ופלוגי ופלוגי], ונסתרה עם כל אחד ואחד מהן - הרי
זה מביא מנחה אחת על ידי [בשביל] כלן כשמשקה אותה,
שנאמר: "מנחת קנאות" - מנחה אחת לקנויין הרבה.

יז. יש לבעל לגלגל עליה [לכלול] בשבועה, שלא זנתה

מתוך מהדורת חזק

שנאמר: "ובת איש כהן כי תחל לזנות.. באש תשרף". ואם
היתה נערה מארסה - שניהם בסקילה, שנאמר: "כי יהיה
נערה בתולה מארשה.. וסקלתם אתם באבנים". וכל מקום
שנאמר בתורה: "מות ימותו דמיהם כם", הרי הן בסקילה.
ז. ושאר העריות כלן בכרת בלבד, ואין בהן מיתת בית
דין; לפיכך, אם היו שם עדים והתראה - בית דין מלקין
אותן; שכל חייבי כרתות לוקין.
ח. הבא על אחת מחייבי לאוין במזיד - הוא לוקה והיא;
בשוגג - פטורין מכלום. והבא על אחת מן השניות [אסורי
עריות בדוגה שניה, מדרבנן] במזיד - מכין אותו מפת מרדות
מדבריהם. אבל הבא על אחת מחייבי עשה, אינו לוקה;
ואם הכו אותן בית דין מפת מרדות כדי להרחיק מן
העברה, הרשות בידם.
ט. אגוס פטור מכלום - מן המלקות, ומן הקרן, ואין צריך
לומר מן המיתה; שנאמר: "ולנערה לא תעשה דבר". במה
דברים אמורים? בשנאנס הנכעל; אבל הבועל - אין לו
אנס, שאין קשוי [של האבר] אלא לדעת. ואשה שתחלת
ביאתה באנס וסופה ברצון - פטורה מכלום; שמשותתחיל
לבעל באנס, אין בידה שלא תרצה, שיער האדם וטבעו
כופה אותו לרצות.
י. המכניס ראש העטרה בלבד - הוא הנקרא 'מערה',
מלשון "את מקורה הערה"; והמכניס כל האבר, הוא
הנקרא 'גומר'. וכל הביאות האסורות, אחד המערה ואחד
הגומר, ואף על פי שלא הוציא שכבת זרע, ואף על פי
שפרש ולא גמר; פיון שהכניס ראש העטרה - נתחייבו
שניהן מיתת בית דין, או כרת, או מלקות, או מפת מרדות.
ואחד הבא על האשה בדרפה, ואחד הבא עליה שלא
בדרפה, משערה בה - יתחייבו שניהן מיתה, או כרת, או
מלקות, או מפת מרדות; בין שהיו שוכבין, בין שהיו
עומדין - על הכנסת העטרה הוא החיוב.
יא. כל הבא ביאה אסורה בלא קשוי, אלא שהיה האבר
שלו מודלדל כמו אבר המתים, כגון החולים, או מי שנולד
בה, כגון סריס חמה [מלידה] - אף על פי שהכניס את האבר
בידו - אינו חייב לא כרת ולא מלקות, ואין צריך לומר
מיתה; שאין זו ביאה. אבל פוסל הוא מן התרומה, ובית
דין מכין את שניהן מפת מרדות.
יב. הבא על ערוה מן העריות כמתעסק [=בלי כוונה], אף
על פי שאין בנפשו לכוף - חייב; וכן בחייבי לאוין ובשניות.
אבל הבא על ערוה מן העריות והיא מתה - פטור מכלום;
ואין צריך לומר בחייבי לאוין שהוא פטור. והבא על
הטרפה [פגוע באבריו הפנימיים שמיתתו קרובה], או ששכב
עם בהמה טרפה - חייב; מי הוא, אף על פי שסופו למות
מחלי זה; ואפלו שחט בה שני סימניו ועדין היא מפרקסת
- הבא עליה חייב, עד שתמות, או עד שיתזו את ראשה.
יג. כל אשה אסורה מאלו, אם היתה בת שלש שנים ויום
אחד ומעלה - גדול הבא עליה חייב מיתה או כרת או
מלקות; והיא פטורה מכלום, אלא אם כן היתה גדולה.

על האם; (ב) שלא לבא על אשת אב; (ג) שלא לבעל
אחות; (ד) שלא לבעל בת אשת אב; (ה) שלא לבעל בת
הבן; (ו) שלא לבעל בת; (ז) שלא לבעל בת הבת; (ח) שלא
לשא אשה ובתה; (ט) שלא לשא אשה ובת בנה; (י) שלא
לשא אשה ובת בתה; (יא) שלא לבעל אחות אב; (יב) שלא
לבעל אחות אם; (יג) שלא לבעל אשת אחי האב; (יד) שלא
לבעל אשת הבן; (טו) שלא לבעל אשת אח; (טז) שלא
לבעל אחות אשתו; (יז) שלא לשכב עם בהמה; (יח) שלא
תביא אשה בהמה עליה; (יט) שלא לשכב עם זכר; (כ) שלא
לגלות ערות אב; (כא) שלא לגלות ערות אחי האב;
(כב) שלא לבעל אשת איש; (כג) שלא לבעל נדה;
(כד) שלא להתחתן בגויים; (כה) שלא יבוא עמוני ומואבי
בקהל ה'; (כו) שלא להרחיק דור שלישי מצרי מלבוא
בקהל ה'; (כז) שלא להרחיק דור שלישי אדומי מלבוא
בקהל ה'; (כח) שלא יבוא ממזר בקהל ה'; (כט) שלא יבוא
סריס בקהל ה'; (ל) שלא לסרס זכר, אפלו בהמה חיה ועוף;
(לא) שלא ישא כהן גדול אלמנה; (לב) שלא יבעל כהן גדול
אלמנה, אפלו בלא נשואין; (לג) שישא כהן גדול בתולה
בנערותה; (לד) שלא ישא כהן גרושה; (לה) שלא ישא
זונה; (לו) שלא ישא חללה; (לז) שלא יקרב אדם לאחת
מפל העריות, ואף על פי שלא בעל. ובאור מצוות אלו
בפרקים אלו.

פרק א

א. הבא על אחת מכל העריות במזיד - חייב כרת, שנאמר:
"כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה - ונקרתו הנפשות
העושות מקרב עמם", שניהם הבועל והנבעלת; ואם היו
שוגגין - חייבין חטאת קבועה. ויש מן העריות שהיא
במיתת בית דין, יתר על הכרת השוה בכלן.
ב. אותן העריות שיש בהן מיתת בית דין - אם היו שם
עדים והתראה, ולא פרשו ממעשיהן - ממיתין אותן מיתה
האמורה בהן.
ג. ואפלו היה העובר תלמיד חכמים - אין ממיתין ולא
מלקין, עד שתהיה שם התראה; שלא נתנה התראה בכל
מקום, אלא להבחין בין שוגג למזיד.
ד. העריות שיש בהן מיתת בית דין - מהן שמיתתן
בסקילה, ומהן בשרפה, ומהן בחנק. ואלו שמיתתן
בסקילה: הבא על אמו, ועל אשת אביו, ועל אשת בנו,
והיא הנקראת 'כלתו', והשוכב עם זכר, והשוכב עם בהמה,
והאשה המביאה את הבהמה עליה.
ה. ואלו הן העריות שמיתתן בשרפה: הבא על בת אשתו
בחי אשתו, ועל בת בתה, ועל בת בנה, ועל אם אשתו,
ועל אם אמה, ועל אם אביה, והבא על בתו, ועל בת בתו,
ועל בת בנו.
ו. אין לה ערוה בחנק, אלא אשת איש בלבד - שנאמר:
"מות יומת הנאף והנאפת"; ומיתה האמורה בתורה סתם,
היא חנק. ואם היתה בת כהן - היא בשרפה ובוועלה בחנק.

1 ושורפין וסוקלין וחונקין על חזקה זו. כיצד? הרי שהחזק
2 שזו אחותו או בתו או אמו, ובא עליה בעדים - הרי זה
3 לזקה או נשרף או נסקל; ואף על פי שאין שם ראיה ברורה
4 שזו היא אחותו, או אמו, או בתו - אלא בחזקה בלבד.
5 ומעשה באשה אחת שפאת לירושלים, ותינוק מרכב לה על
6 כתפה, והגדילתו בחזקת שהוא בנה, ובא עליה, והביאה
7 לבית דין וסקלוה. ראיה לדין זה, מה שדנה תורה במקלל
8 אביו ומכה אביו שיומת - ומנין לנו ראיה ברורה שזה
9 אביו? אלא בחזקה; כף שאר הקרובים בחזקה.
10 **כא.** איש ואשה שפאו ממדינת הים, הוא אומר: 'אשתי',
11 והיא אומרת: 'בעלי' - אם החזקה בעיר שלשים יום שהיא
12 אשתו, הורגין עליה; אבל בתוך השלשים יום, אין הורגין
13 עליה משום אשת איש.
14 **כב.** האשה שהחזקה נדה בשכונותיה, בעלה לוקה עליה
15 משום נדה. המקנא לאשתו, ונסתרה, ובא עד אחד והעיד
16 שנטמאת, והיה בעלה כהן, ובא עליה אחר כך - הרי זה
17 לוקה עליה משום זונה; אף על פי שעקר העדות בעד אחד,
18 ככר החזקה בו זונה.
19 **כג.** האב שאמר: 'בתי זו מקדשת היא לזה', אף על פי
20 שהוא נאמן ותנשא לו - אם זנת, אינה נסקלת על פי, עד
21 שיהיו שם עדים שנתאסרה בפניהם. וכן האשה שאמרה:
22 'מקדשת אני' - אינה נהרגת על פיה, עד שיהיו שם עדים
23 או תחזק.

פרק ב

1 **א.** אשת אביו, ואשת בנו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו -
2 ארבעתן ערוה עליו לעולם, בין מן הארוסין בין מן
3 הנשואין, בין בחיי בעליהן בין אחר מיתת בעליהן, חוץ
4 מאשת אחיו שלא הניח בן, בין שנתגרשו. ואם בא על אחת
5 מהן בחיי בעלה, חיב שתים: משום שאר בשר, ומשום
6 אשת איש; שיהי שניהם האסורין באין פאחת.
7 **ב.** לפיכך, הבא על אמו שהיא אשת אביו - חיב שתים; בין
8 בחיי אביו, בין לאחר מיתת אביו, אחת משום אמו ואחת
9 משום אשת אביו. אחד אחיו מאביו או אחיו מאמו, בין מן
10 הנשואין בין מזנות - אשתו ערוה עליו; אבל אשת אחי
11 אביו מן האם, הרי היא שניה כמו שבארנו. ואחד אחותו
12 מאביו או מאמו, בין מן הנשואין בין מזנות - כגון שזנתה
13 אמו או אביו עם אחרים, והיתה לו אחות מזנות - הרי זו
14 ערוה עליו, שנאמר: "מולדת בית, או מולדת חוץ".
15 **ג.** בת אשת אביו שהיא אחותו - היא הערוה עליו, שנאמר:
16 "ערוה בת אשת אביו מולדת אביו"; אבל אם נשא אביו
17 אשה, והיתה לה בת מאיש אחר - הרי הפת מתרת לו, שאין
18 זו מולדת אביו. והלא משום אחותו הוא חיב עליה, ולמה
19 נאמר "בת אשת אביו"? לחיב עליה אף משום זה.
20 **ד.** לפיכך, הבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו - חיב
21 שתים: אחת משום "ערוה אחותך", ואחת משום "ערוה בת

1 ואם היתה פחותה מזה - הרי שניהן פטורין, שאין ביאתה
2 ביאה. וכן אשה גדולה שפא עליה קטן - אם היה בן תשע
3 שנים ויום אחד ומעלה - היא חיבת ברת, או מיתה, או
4 מלקות; והוא פטור. ואם היה בן תשע שנים ולמטה, שניהן
5 פטורין.
6 **יד.** הבא על הזכור, או הביא זכור עליו - בין שהערה,
7 אם היו שניהן גדולים, נסקלין, שנאמר: "ואת זכר לא
8 תשכב משכבי אשה", בין שהיה בועל או נבעל. ואם היה
9 קטן בן תשע שנים ויום אחד ומעלה - זה שפא עליו או
10 הביאו על עצמו, נסקל; והקטן, פטור. ואם היה הזכור בן
11 תשע או פחות, שניהן פטורין; וראוי לבית דין להכות
12 הגדול מפת מרדות, לפי ששכב עם זכור, ואף על פי שהוא
13 פחות מבן תשע.
14 **טו.** אחד הבא על הזכור, או הבא על אנדרוגינוס [נעם סימני
15 זכר ונקבה] דרך זכרותו - ואם בא עליו דרך נקבותו, פטור.
16 והטמטום, ספק הוא; לפיכך הבא על הטמטום, או
17 אנדרוגינוס דרך נקבותו - מפין אותו מפת מרדות.
18 והאנדרוגינוס מתר לשא אשה.
19 **טז.** הבא על הבהמה, או שהביא בהמה עליו - שניהן
20 נסקלין, שנאמר: "ובכל בהמה לא תתן שכבתך"; בין
21 שרבעה, בין הביאה עליו. ואחד בהמה ואחד חיה ועוף -
22 הכל בסקילה; ולא חלק הכתוב בהמה בין גדולה לקטנה,
23 שנאמר: "ובכל בהמה" - אפלו ביום לדתה, הבא עליה בין
24 בדרך בין שלא בדרך, בין שהערה בה או הערת בו -
25 חיב.
26 **יז.** קטן בן תשע שנים ויום אחד שפא על הבהמה או
27 הביאה עליו - היא נסקלת על ידו, והוא פטור; היה בן
28 תשע או פחות, אין סוקלין את הבהמה. וכן קטנה בת שלש
29 שנים ויום אחד שהביאה בהמה או חיה עליה - בין בהמה
30 גדולה בין בהמה קטנה, פיון שהערת בה הבהמה, בין
31 בדרך בין שלא בדרך - הבהמה נסקלת, והיא פטורה.
32 ואם היתה גדולה, שניהן נסקלין; ואם היתה מפת שלש
33 שנים ולמטה, אין הבהמה נסקלת.
34 **יח.** וכן השוכב עם בהמה בשגגה, והאשה שהביאה את
35 הבהמה עליה בשגגה - אין הבהמה נסקלת על ידן, ואף
36 על פי שהם גדולים. כל העריות כלן שהיה אחד גדול ואחד
37 קטן - הקטן פטור, והגדול חיב כמו שבארנו. אחד ער
38 ואחד ישן - הישן פטור. אחד מזיד ואחד שוגג - המזיד
39 חיב, והשוגג מביא קרבן. אחד אנוס ואחד ברצון - האנוס
40 פטור, כמו שבארנו.
41 **יט.** ואין העדים נזקקין לראות המנאפין שהעירו זה בזה
42 והכניס במכחול בשפופרת - אלא משיראו אותן דבוקין זה
43 בזה בדרך כל הבועלין, הרי אלו נהרגין בראיה זו; ואין
44 אומרים: 'שמה לא הערה', מפני שחזקת צורה זו שהערה.
45 **כ.** מי שהחזק בשאר בשר [לקרוב] - דנין בו על פי החזקה,
46 אף על פי שאין שם ראיה ברורה שזה קרוב; ומלקין

1 אשת אביך". אכל אם אנס אביו אשה או פתה אותה,
2 והוליד ממנה בת, ובא עליה - אינו חייב אלא משום אחרותו
3 בלבד, שאין בת האנוסה בת אשת אביו.
4 ה. אחרות אמו, בין אחרותה מאביה בין אחרותה מאמה, בין
5 מן הנשואין בין שהיתה אחרותה מזנות - הרי זו ערוה עליו
6 משום אחרות אם; וכן אחרות אב, בין מן האם בין מן האב,
7 בין מן הנשואין בין מזנות - הרי זו ערוה עליו משום אחרות
8 אב.
9 ו. הבא על אשה דרך זנות, והוליד ממנה בת - אותה הבת
10 ערוה עליו משום בתו; ואף על פי שלא נאמר בתורה 'ערוה
11 בתך לא תגלה', מאחר שאסר בת הבת, שתק (הכתוב) מן
12 הבת; ואסורה מן התורה, ואינו מדברי סופרים; לפיכך הבא
13 על בתו מנשואתו - חייב שתיים, משום בתו ומשום ערוה
14 אשה ובתה.
15 ז. כיון שקדש אדם אשה, נאסרו עליו מקרובותיה שש
16 נשים, וכל אחת מהן ערוה עליו לעולם, בין כנס (לחופה)
17 בין גרש, בין בחיי אשתו בין לאחר מותה; ואלו הן: אמה,
18 ואם אמה, ואם אביה, ובתה, ובת בתה, ובת בנה. ואם בא
19 על אחת מהן בחיי אשתו, שניהן נשרפין.
20 ח ואם בא עליה לאחר מיתת אשתו - הרי אלו בכרת, ואין
21 בהן מיתת בית דין, שנאמר: "באש ישרפו אותו ואתהן" -
22 בזמן ששתייהן קימות, שהן אשתו וזו שבא עליה, הרי הוא
23 והערוה נשרפין; ובזמן שאין שתייהן קימות, אין שם שרפה.
24 ט. וכן אחרות אשתו, ערוה עליו עד שתמות אשתו; בין
25 אחרותה מאמה בין אחרותה מאביה, בין מן הנשואין בין
26 אחרותה מזנות - הרי זו ערוה עליו.
27 י. עבר ונאף עם אחת משבע נשים אלו, בין בשגגה בין
28 בזדון - אף על פי שהוא והנואפת במיתת בית דין או בכרת,
29 לא נאסרה אשתו עליו; חוץ מאחרות ארוסתו, שהיא אוסרת
30 אשתו עליו, כמו שבארנו בהלכות גרושין.
31 יא. הובעל אשה דרך זנות - לא נאסרו עליו קרובותיה, שהן
32 השבע נשים שאמרנו. אכל חכמים אסרו על מי שנאף עם
33 אשה לשא אחת משבע נשים קרובותיה, כל זמן שהזונה
34 קיימת - מפני שהזונה באה לקרובותיה לבקר אותן, והוא
35 מתוחד עמה, ולבו גס בה, ויבוא לידי עברה שיבעל הערוה;
36 ולא עוד, אלא אפלו נטען על אשה - הרי זה לא ישא אחת
37 מקרובותיה, עד שתמות זו שנטען עליה. ואם כנס הקרובה
38 שזנה עם קרובותיה, לא יוציא.
39 יב. מי שנטען על ערוה, או שיצא לו שם רע עמה - לא
40 ידור עמה במבוי אחד, ולא יראה באותה השכונה. ומעשה
41 באחד שהיו מרגיני אחריו עם חמותו, והפך אותו חכמים
42 מפת מרדות מפני שעבר על פתח ביתה.
43 יג. הבא על אשה ובתה דרך זנות, או על אשה ואחרותה,
44 וכיוצא בהן - הרי זה כמי שבא על שתי נשים נכריות; שאין
45 נעשיות ערוה זו עם זו אלא בנשואין, לא בזנות. וכן אם אנס
46 אביו או בנו או אחיו או אחי אביו אשה, או פתה אותה -

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"ב

פרק ג

47 הרי זו מתרת לו, וישאנה; שלא נאמר אלא "אשת", ואין
48 כאן אישות.
49 יד. אביו או בנו שנשא אשה - הרי זה מתר לשא בתה או
50 אמה, כמו שבארנו. ומתר לאדם לשא אשת בן אחיו; ונושא
51 אדם אשה ובת אחרותה, או בת אחיה כאמת. ומצות חכמים
52 שישא אדם בת אחרותו, והוא הדין לבת אחיו, שנאמר:
53 "ומבשרך לא תתעלם".
54
55
56 א. הבא על אשת קטן, אפלו היתה יבמה שבא עליה בן
57 תשע שנים ויום אחד - הרי זה פסור; וכן הבא על אשת
58 חרש ושוטה, ואשת טמטום ואנדרוגינוס, ועל החרשת
59 והשוטה אשת הפקח, ועל אשה שהיא מקדשת בספק או
60 מגרשת בספק - כלן פטורין. ואם היו מזדיין, מכין אותן
61 מכת מרדות.
62 ב. הבא על הקטנה אשת הגדול - אם קדשה אביה, הרי זה
63 בחנק; והיא פטורה מכלום, ונאסרה על בעלה כמו שבארנו
64 בהלכות שוטה. ואם היא בת מאון, מכין אותה מכת מרדות;
65 והיא מתרת לבעלה, ואפלו היה כהן.
66 ג. בת כהן שזנתה כשהיא אשת איש - בין שהיה בעלה
67 כהן בין שהיה ישראל, ואפלו היה בעלה ממזר או נתין [ומד]
68 אומות שישבו בא"י או שאר מחיבי לאוין - הרי זו בשרפה,
69 שנאמר: "ובת איש כהן, פי תחל לזנות.. באש תשרף";
70 ובעלה בחנק. וכן בת ישראל אשת כהן בחנק, כדין כל
71 אשת איש.
72 ד. הבא על נערה מארשה, שניהן בסקילה. ואין חייבין
73 סקילה עד שתהיה נערה בתולה מארשה, והיא בבית אביה;
74 היתה בוגרת, או שנכנסה לחפה אף על פי שלא נבעלה,
75 אפלו מסרה האב לשלוחי הבעל וזנת בדרך - הרי זו בחנק.
76 ה. והבא על קטנה מארשה בבית אביה - הוא בסקילה,
77 והיא פטורה. ונערה מארשה בת כהן שזנת, בסקילה.
78 ו. באו עליה עשרה, והיא בתולה ברשות אביה, זה אחר זה
79 - הרי הראשון בסקילה, וכלן בחנק. במה דברים אמורים?
80 שבאו עליה בדרבה; אבל אם באו עליה שלא בדרבה - עדין
81 היא בתולה, וכלן בסקילה.
82 ז. נערה מארשה שהיתה משחררת או גיורת - אף על פי
83 שנשתחררה או נתגירה והיא פחותה מבת שלש שנים, הרי
84 זו בחנק ככל אשת איש.
85 ח. דין חדש יש במוציא שם רע, ומה הוא החדוש? שאם
86 נמצא הדבר אמת, ובאו עדים שזנתה כשהיתה נערה
87 מארשה, ואף על פי שזנתה אחר שיצאת מבית אביה,
88 ואפלו זנתה אחר שנכנסה לחפה קדם בעילת הבעל -
89 סוקלין אותה על פתח בית אביה; אבל שאר נערוה
90 מארשות שלא היה להן דין הוצאת שם רע, שזנו מאחר

זרע". אכל בשאר ביאות, לא חלק בין ביאה לביאה, 47
שנאמר: "משפכי אשה", מגיד הכתוב ששני משפכות 48
לאשה. 49
טז. כל מקום שאמרנו בשפחה חרופה שהוא פטור - הוא 50
פטור מן הקרבן, והיא פטורה מן המלקות; אבל מכין אותה 51
מפת מרדות מדבריהם, אם היו שניהן מזידין וגדולים. 52
יז. כן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה - היא 53
לוקה, והוא מביא קרבן; והוא שתהיה גדולה ובעולה 54
וכרצונה, כמו שבארנו - שאין האיש חייב קרבן עד 55
שתתחייב היא מלקות, שנאמר: "בקרית תהיה והביא את 56
אשמו". 57

פרק ד

א. הנדה, הרי היא כשאר כל העריות. המערה בה, בין 58
בדרךבה בין שלא בדרךבה - חייב כרת, ואפלו היתה קטנה בת 59
שלש שנים ויום אחד, כשאר עריות; שהכת מטמאה בנדה 60
ואפלו ביום לדתה, ובת עשרה ימים מטמאה בזיבה. ודבר 61
זה מפי השמועה, שאין הפרש בין גדולה לקטנה לטמאת 62
נדות וזיבות. 63
ב. ואחד הפא על הנדה כל שבעת הימים, ואפלו לא ראתה 64
אלא יום ראשון, ואחד הפא על יולדת זכר כל שבועה, או 65
על יולדת נקבה כל ארבעה עשר, או על הנדה כל ימי זוכה 66
וספירתה, בין שפחה בין משחררת - הכל בכרת, שנאמר 67
בנדה: "שבועת ימים תהיה בנדתה", ובזוכה נאמר: "כל ימי 68
זוב טמאתה, כימי נדתה תהיה", וביוולדת הוא אומר: "כימי 69
נדת דותה טמא", "וטמאה שבועים בנדתה". 70
ג. במה דברים אמורים שהטמאה תלויה בימים? בשבועה 71
במי מקוה אחר הימים הספורים. אבל נדה וזוכה ויולדת 72
שלא טבלו במי מקוה - הפא על אחת מהן, אפלו אחר כמה 73
שנים - חייב כרת, שבמימים וטבילה תלה הכתוב, שנאמר: 74
"ורחצו במים" זה בנזן אב לכל טמא, שהוא בטמאתו עד 75
שטיבל. 76
ד. הגויים - אין חייבין עליהן משום נדה, ולא משום זבה, 77
ולא משום יולדת. וחקמים גזרו על כל הגויים, זכרים 78
ונקבות, שיהיו כזבים תמיד, בין ראו בין לא ראו - לענין 79
טמאה וטהרה. 80
ה. כל דם שתראה היולדת בתוך שלשה ושלשים של זכר, 81
וששה ושלשים של נקבה - הוא הנקרא דם טהר; ואינו 82
מונע את האשה מבעולה, אלא טובלת אחר שבועה לזכר 83
וארבעה עשר לנקבה, ומשמשות מטתה אף על פי שהדם 84
שותת. 85
ו. כל חייבי טבילות טבילתן ביום, חוץ מנדה ויולדת, שהרי 86
הוא אומר בנדה: "שבועת ימים תהיה בנדתה", השבועה כלן 87
בנדה וטובלת כליל שמיני; וכן יולדת זכר כליל שמיני, 88
ויולדת נקבה כליל חמשה עשר, שהיולדת בנדה, כמו 89
שבארנו. 90
91

שיצאו מבית האב - הרי הן בחנק כמו שבארנו. הא למדת, 1
שבאשת איש שלש מיתות: יש אשת איש שהיא בחנק, ויש 2
אשת איש שהיא בשרפה, ויש אשת איש שהיא בסקילה. 3
ט. והיכן סוקלין את נערה מארשה שזונה? אם זנת בבית 4
אביה - אף על פי שלא העידו עליה העדים אלא אחר 5
שבאה לבית חמיה ונשאת, הרי זו נסקלת על פתח בית 6
אביה; זנת בבית חמיה קדם שימסר אותה האב - אף על 7
פי שהעידו עליה אחר שחזרה לבית אביה, הרי זו נסקלת 8
על פתח שער העיר ההיא. 9
י. באו העדים אחר שבגרה, או אחר שבבעלה בעלה - אף 10
על פי שהעידו שזונה בבית אביה כשהיתה נערה, הרי זו 11
נסקלת בבית הסקילה. 12
יא. היתה הורטה שלא בקדשה, ולרטה בקדשה - נסקלת 13
על פתח שער העיר. כל מי שמצותה לסקל אותה על פתח 14
שער העיר - אם היתה עיר שרפה גוים, סוקלין אותה על 15
פתח בית דין. וכל מי שמצותה לסקל אותה על פתח בית 16
אביה - אם לא היה לה אב, או שהיה לה אב ולא היה לו 17
בית - הרי זו נסקלת בבית הסקילה; לא נאמר "פתח בית 18
אב" אלא למצוה. 19
יב. הפא על ערוה מן העריות ביאות הרבה - חייב כרת או 20
מיתת בית דין על כל ביאה וביאה; אף על פי שאין בית 21
דין יכולין להמית אלא מיתה אחת, הרי הביאות נחשבות 22
לו כעבירות הרבה. וכן אם בא ביאה אחת שחייבין עליה 23
משמות [לאויס] הרבה - אם היה שוגג, מביא קרבן על כל 24
שם ושם, אף על פי שהיא ביאה אחת, כמו שיתבאר 25
בהלכות שנגזר; ואם היה מזיד, הרי זו נחשבת לו כעבירות 26
הרבה. וכן יש בא ביאה אחת, ולוקה עליה מלקיות הרבה 27
כמו שיתבאר. 28
יג. "שפחה חרופה" האמורה בתורה - היא שחציה שפחה 29
וחציה בת חורין, ומקדשת לעבד עברי, שנאמר: "לא 30
ימתו, כי לא חפשה" - הא אם נשתחררה פלה, חייבין עליה 31
מיתת בית דין, שהרי תעשה אשת איש גמורה, כמו שבארנו 32
בהלכות אישות. 33
יד. ביאת שפחה זו, משנה מכל ביאות אסורות שבתורה - 34
שהרי היא לוקה, שנאמר: "בקרית תהיה"; והוא חייב קרבן 35
אשם, שנאמר: "והביא את אשמו". אחד שוגג אחד מזיד 36
בשפחה חרופה מביא אשם; והפא עליה ביאות הרבה, בין 37
בזדון בין בשגגה - מביא אשם אחד. אבל היא חייבת 38
מלקות על כל ביאה וביאה, אם היתה מזידה, כשאר חייבי 39
לאוין. 40
טו. המערה בשפחה חרופה ולא גמר ביאתו - פטור, עד 41
שיגמר ביאתו. ואינו חייב אלא על הגדולה, הבעולה, 42
המזידה, ובכרצונה; אבל אם היתה קטנה, או שלא היתה 43
בעולה, או שהיתה שוגגת או אנוסה או ישנה - פטור. וכן 44
אם בא עליה שלא בדרךבה, פטור - שבשפחה חרופה לא 45
השנה ביאה בדרךבה לביאה שלא בדרךבה, שנאמר: "שכבת 46

ז. נתאחזה ימים רבים ולא טבלה - כשתטבל, לא תטבל
אלא בלילה; שאם תטבל ביום, יטעו, ותבוא נדה אחרת
לטבל בשביעי.
ח. היתה חולה, או שהיה מקום הטבילה רחוק ואין הנשים
יכולות להגיע לו ולחזור בלילה מפני הלסטים, או מפני
הצנה, או מפני שנועלין שערי המדינה בלילה - הרי זו
טובלת ביום השמיני, או ביום של אחריו ביום.
ט. כל הנשים שיש להן וסת [קביעות בראיית דם] - בחזקת
טהרה לבעליהן, עד שתאמר לו: 'טמאה אני', או עד
שתחזק נדה בשכונותיה. הלך בעלה למדינה אחרת, והניחה
טהרה - כשיבוא אינו צריך לשאל לה, אפלו מצאה ישנה
- הרי זה מתר לבא עליה שלא בעונת וסתה, ואינו חושש
שמה נדה היא; ואם הניחה נדה - אסורה לו, עד שתאמר:
'טהרה אני'.
י. האשה שאמרה לבעלה: 'טמאה אני', וחרה ואמרה:
'טהרה אני, ודרך שחוק והתל אמרתי לך תחלה' - אינה
נאמנת; ואם נתנה אמתלא [הסבר] לדבריה, נאמנת. כיצד?
תבעה בעלה, ואחותו או אמו עמה בחצר, ואמרה לו:
'טמאה אני', ואחר כך חזרה ואמרה: 'טהרה אני, ולא
אמרתי לך טמאה אני אלא מפני אחותך או אמי, שמה יראו
אותנו' - הרי זו נאמנת. וכן כל כיוצא בזה.
יא. היה משמש עם הטהרה, ואמרה לו: 'נטמאתי' - לא
יפרש מיד והוא בקשוי, שהנייה לו ביציאתו כביאתו; ואם
פרש והוא בקשוי, חיב ברת כמי שבעל נדה. והוא הדין
בשאר עריות. אלא כיצד נעשה? נועץ צפוני רגליו בקרקע,
ושוהה ואינו מזדעזע [וז] עד שימות האבר, ואחר כך נשפט
מפנה.
יב. ואסור לו לאדם שיבוא על אשתו סמוך לוסתה, שמה
תראה דם בשעת תשמיש, שנאמר: "והזרתם את בני ישראל
מטמאתם". וכמה? אם היה דרכה לראות ביום, אסור
לשמש מתחלת היום; ואם היה דרכה לראות בלילה, אסור
לשמש מתחלת הלילה.
יג. עבר וסתה ולא ראתה - מתרת לשמש אחר שתעבר
עונת הוסת. כיצד? היה דרכה לראות בשש שעות ביום,
אסורה לשמש מתחלת היום; עברו שש שעות ביום ולא
ראתה - אסורה לשמש עד לערב. וכן אם היה דרכה לראות
בשש שעות בלילה, ועברו ולא ראתה - אסורה לשמש עד
שתורח השמש.
יד. דרך בני ישראל ובנות ישראל, לעולם לבדק עצמן אחר
התשמיש. כיצד? מקנח האיש עצמו במטלית נכונה לו,
ומקנחת האשה עצמה במטלית נכונה לה; ורואין בהן,
שמה ראת דם בשעת תשמיש. ויש לאיש להניח אשתו
שתבדק במטלית שלו - מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על
שלו.
טו. בגדים אלו שמקנחין בהן - צריכין שיהיו של פשתן,
שחקים [שנשחקו ונתרככו] וילכנים; והן הנקראין 'עדים'

בצנן זה. והפגד שמקנח בו נקרא 'עד שלו'; והבגד
שמקנחת היא בו נקרא 'עד שלה'.
טז. הצנועות אינן משמשות עד שיבדקו עצמן תחלה קדם
תשמיש. ואשה שאין לה וסת, אסורה לשמש עד שתבדק;
לפיכך היא משמשת בשני עדים, אחד לפני התשמיש ואחד
לאחר התשמיש. אבל אשה שיש לה וסת, אינה צריכה לפני
התשמיש, אלא משום צניעות. אבל אחר תשמיש - הכל
צריכין שני עדים, אחד לו ואחד לה. אפלו מעברת, ומניקה,
ווקנה, וקטנה - לא תשמש אלא בשני עדים, אחד לו ואחד
לה. אבל בתולה ויושבת על דם טהר - אינה צריכה עדים,
שהרי הדם שותת מפנה.
יז. המשמש מטו פעמים רבות, אינן צריכין לבדק שני
העדים שלהן על כל ביאה וביאה, אלא מקנח בעד שלו
והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה כל הלילה, ולמחר
יבדקו העדים. נמצא הדם על עד שלו או על עד שלה -
הרי זו טמאה. שמשה מטתה, וקנחה עצמה, ואבד העד -
הרי זו לא תשמש פעם שניה עד שתבדק בעד אחר תחלה,
שמה דם היה על העד שאבד.
יח. הניחה העד תחת הכר או תחת הכסא ונמצא עליו דם,
אם משוף [= מרוח] - טמאה, שחזקתו מן הקננים; ואם היה
עגל - טהורה, שאין זה אלא דם מאכלת שנהרגה תחת
הכר.
יט. קנחה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר
נמצא עליו דם - הרי זו טמאה; ואין אומרים: 'שמה
כשטחה אותו בירכה נהרגה מאכלת'. קנחה עצמה בעד
שאינו בדוק לה, ולא ידעה אם היה עליו דם קדם שתקנח
בו או לא היה, ונמצא עליו דם - אם היה הדם כגריס ועוד,
הרי זו נדה; היה פחות מכאן - טהורה, שאינו אלא מן
המאכלת.
כ. מי שראתה דם בשעת תשמיש, הרי זו מתרת לשמש
כשתטהר פעם שניה; ראתה דם בפעם שניה, משמשת פעם
שלישית; ראתה דם כך בשלישית, הרי זו אסורה לשמש
עם בעל זה לעולם. כמה דברים אמורים? שלא היה שם
דבר לתלות בו. אבל אם שמש סמוך לוסתה, תולה בוסת.
היתה בה מכה, תולה במכה; ואם היה דם מכתה משנה
מדם שתראה בעת התשמיש, אינה תולה במכה. ונאמנת
אשה לומר: 'מכה יש לי בתוך המקור שממנה הדם יוצא',
ותהיה מתרת לבעלה, ואף על פי שדם יוצא מן המקור
בשעת תשמיש.
כא. מי שראת דם בשעת תשמיש פעם ראשונה ושונה
ושלישית, ואין שם דבר לתלות בו - הרי זו תתגרש, ומתרת
להנשא לשני; נשאת לשני, וראת דם כך בשעת תשמיש
שלוש פעמים - הרי זו תתגרש, ומתרת להנשא לשלישי.
נשאת לשלישי, וראת דם כך בשעת תשמיש פעם ראשונה
ושונה ושלישית - הרי זו תתגרש; ואסורה להנשא עד
שתבאריא מחלי זה.

שנאמר: "דַּם יִהְיֶה זֹכֶה"; לְפִיכָךְ אִם שָׁתַת מִן הַרְחֵם לִבְּךָ
או מִשְׁקָה יֵרָק, אַף עַל פִּי שֶׁסְּמִיכְתּוֹ בְּדָם - הוֹאִיל וְאֵין
מִרְאִיו מִרְאֵה דָם, הֲרִי זֶה טְהוֹר.
ז. וְחֲמִשָּׁה דָּמִים טְמֵאִים בְּאִשָּׁה, וְהִשְׁאָר טְהוֹר; וְאֵלוּ הֵן:
הָאֵדָם, וְהַשְּׁחֹר, וְכִקְרָן בְּרָכָם, וְכִמְיָמִי אֲדָמָה, וְכִינִין הַמְּזוּג.
ח. הָאֵדָם, כִּיצַד הוּא עֵינּוּ? כַּעֲמוּד שֶׁיֵּצֵא רֹאשׁוֹן מִדָּם הַקָּזָה
שֶׁל בְּנֵי אָדָם; נוֹתֵן הָדָם בְּכֹס, וּמִקִּיף לוֹ וְרוֹאֶה. וְהִשְׁחֹר -
כַּעֲיֵן הַדִּיּוֹ הַיָּבֵשׁ. כִּקְרָן בְּרָכָם [חֲלָק יִפָּה שְׂבִיאִירִים] כִּיצַד?
יָבִיא בְּרָכָם לֹחַ בְּגוּשׁ הָאֲדָמָה שֶׁעָלָיו, וְלֹקַח מִן הַבְּרוּר
[מִבּוּחַר] שֶׁבּוֹ הַקָּנָה הָאֲמֻצָּעִי שָׁלוּ, שֶׁכָּלוּ כְּמוֹ קֶנֶה הוּא,
וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד קָנִים, וּבְכָל קֶנֶה שְׁלֹשָׁה עָלִים;
וּמִקִּיף הָדָם לְעֵלָה הָאֲמֻצָּעִי שֶׁבְּקֶנֶה הָאֲמֻצָּעִי, וְרוֹאֶה בּוֹ.
כִּמְיָמִי אֲדָמָה כִּיצַד? יָבִיא אֲדָמָה מִבְּקַעַת סִיכְנִי וְכִיּוֹצֵא בָּהּ,
שֶׁהִיא אֲדָמָה, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ מִים בְּכָלִי עַד שֶׁיַּעֲלֶה הַמִּים עַל
הָעֵפֶר כִּקְלַפֹּת הַשּׁוּם; וְאֵין שְׁעוֹר לֹא לַמִּים וְלֹא לָעֵפֶר.
וּמַעֲבָרָן [שִׁיהִיו עֲבוּרִים] בְּכָלִי, וּמִשְׁעָר בִּקְוָה לְשַׁעֲתוֹ וּבְמִקְוָמוֹ
כִּשְׁהֵן עֲכוּרִין; וְאִם צָלְלוּ, חֲזֹר וּמַעֲבָרָן.
ט. אַרְבַּע מִרְאוֹת הָאֵלוּ - אִם הִיא מִרְאֵה הָדָם כְּמִרְאֵה כָּל
אֶחָד מֵהֶן אוֹ עֲמֹק מֵהֶן, הֲרִי זֶה טְמֵא; הִיא דוֹהֶה מִמֶּנּוּ, הֲרִי
זֶה טְהוֹר. כִּיצַד? הִיא הָדָם שֶׁחֹר יֵתֵר מִן הַדִּיּוֹ הַיָּבֵשׁ,
טְמֵאָה; הִיא פְתוּף [מַעֲרֹב עִם גּוֹן אַחֵר] מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן שֶׁהִיא
מִרְאֵהוּ כַּעֲיֵן הַזֵּית הַשְּׁחֹר, אוֹ כַּעֲיֵן הַזָּפֶת, אוֹ כַּעֲיֵן הָעוֹרֵב
 - הֲרִי זֶה טְהוֹר. וְכֵן בִּשְׁאָר הַשְּׁלֹשׁ מִרְאוֹת.
י. כִּינִין הַמְּזוּג כִּיצַד? חֲלָק אֶחָד יֵין מִן הַיֵּין הַשְּׁרוּנִי [מֵאִיזוּר
הַשְּׁרוּן] שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, חִי [= לְלֹא תוֹסֵף] וְחֲדָשׁ, וְשֵׁנִי
חֲלָקִים מִים; הִיא מִרְאֵה הָדָם עֲמֹק מִמֶּנּוּ אוֹ דוֹהֶה מִמֶּנּוּ -
הֲרִי זֶה טְהוֹר, עַד שֶׁיִּהְיֶה כְּמִזְג זֶה בְּלִבֵּר. וְנִאֲמַנְתָּ אִשָּׁה
לֹמַר: 'כְּמִרְאֵה זֶה רִאִיתִי וְאִבְדִּיתִי', וְהִחֲכַם מִטְּמֵא לָהּ אוֹ
מִטְהַר.
יא. כִּיצַד מִקִּיף וְרוֹאֶה? לֹקַח מִטְּלִית שֵׁשׁ בָּהּ הָדָם בְּיָדוֹ,
וּמִבִּיט בּוֹ וּבְדִיּוֹ, אוֹ בַּעֲלָה שֶׁל בְּרָכָם, אוֹ בְּדָם הַקָּזָה
שֶׁבְּכֹס, אוֹ בְּמִיָּמִי אֲדָמָה, אוֹ בְּמִזְג שֶׁבְּכֹס, וְעוֹרֵף לְפִי מֵהַ
שֶׁעֵינָיו רֹאאוֹת, וּמִטְמֵא אוֹ מִטְהַר. וְאֵינוּ מִבִּיט בְּזֹכֵכִית שֶׁל
כֹּס מִבְּחוּץ, אֲלָא בְּמִשְׁקָה שֶׁבְּכֹס; וְיִהְיֶה הַכֹּס רַחֲבִי,
מִשְׁקָלוֹ מִנֶּה, וּמִחֲזִיק שְׁנֵי לִגִּין, כְּדִי שֶׁתִּכְנַס בּוֹ הָאוֹרָה וְלֹא
יִהְיֶה אֶפֶל.
יב. אֵין בּוֹדֵקִין הָדָם אֲלָא עַל גְּבִי מְטִלִית לְכִנֶּה, וּבַחֲמָה;
וְעוֹשֶׂה צֶל בְּיָדוֹ עַל הָדָם, וְהוּא עוֹמֵד בַּחֲמָה, כְּדִי שֶׁיִּרְאֶה
עֵינָיו כְּמוֹת שֶׁהִיא. וְלֹא כָּל הָרוֹאֶה צָרִיף לְכָל אֵלוּ הַדְּבָרִים
בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְאֶה, אֲלָא טְבִיעוֹת עֵין יֵשׁ לְחֲכָם בְּדָמִים, וּבַעֲת
שֶׁיִּרְאֶה מִיָּד יִטְמֵא אוֹ יִטְהַר; וְאִם נִסְתַּפֵּק לוֹ בְּמִרְאֵה מִן
הַמִּרְאוֹת, צָרִיף לְהִקִּיף וְלַעֲרֹף לָדָם אוֹ לְדִיּוֹ אוֹ לְשְׁאָר
הַמִּרְאוֹת.
יג. הַמִּפְלֵת חֲתִיכָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲדָמָה - אִם יֵשׁ עֲמָה
דָּם, טְמֵאָה; וְאִם לֹא, טְהוֹרָה. וְאִפְלוּ נִקְרְעָה חֲתִיכָה
וְנִמְצְאוּ מְלֵאָה דָם - הֲרִי זֶה טְהוֹרָה; שְׂאִין זֶה דָם נִדָּה, אֲלָא
דָם חֲתִיכָה.

פָּרָק ה'

כב. כִּיצַד בּוֹדֵקֵת עֲצָמָה לִידַע אִם נִרְפָּאת אוֹ לֹא נִרְפָּאת?
מְכִיאַה שְׁפוּפֶרֶת [צִינוּר] שֶׁל אָבִיר [עוֹפֶרֶת] וּפִיָּה רְצוּף [פֶּתַח
כַּפּוֹל, מִשְׁנֵי הַצַּדִּים] לְתוֹכָהּ, וּמִכְנֶסֶת הַשְּׁפוּפֶרֶת עַד מְקוֹם
שֶׁהִיא יְכוּלָה, וּמִכְנֶסֶת בְּתוֹף הַשְּׁפוּפֶרֶת מִכְּחוּל וּמוֹף מִנֵּחַ עַל
רֹאשׁוֹ, וְדוֹפְקֶת אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּגְעַע הַמוֹף לְצוּאֵר הַרְחֵם,
וּמוֹצִיָּאָה הַמוֹף. אִם נִמְצָא דָם עַל רֹאשׁ הַמוֹף, בְּיָדוּעַ שֶׁהִדָּם
שֶׁהִיא רוֹאֶה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ מִן הַמְּקוֹר. וְאִם לֹא נִמְצָא עַל
הַמוֹף כְּלוֹם - בְּיָדוּעַ שֶׁהִדָּם שְׂרוּאָה מִדַּחַק הַצִּדִּין, וּטְהוֹרָה
הִיא; וּמִתְּרֵת לְהַנִּישָׁא לְאַחֲרִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת.
א. הָאִשָּׁה מִטְמֵאָה בְּאִנָּס, בֵּין לְנִדָּה בֵּין לְזִיבוֹת. כִּיצַד? כְּגוֹן
שֶׁקָּפְצָה מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, אוֹ רָצָת בַּחֲמָה אוֹ עוֹף מִתְּעַסְקִין
זֶה עִם זֶה וְחֲמָדָה וְרָצָת דָּם, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה - הוֹאִיל
וְרָצָת דָּם מִכָּל מְקוֹם, נְטִמָּאת; וּמִטְמֵאָה בְּכָל שֶׁהוּא - וְאִפְלוּ
רָצָת דָּם טֶפֶה כְּחֶרֶדֶל, הֲרִי זֶה כְּמִי שֶׁזָּב מִמֶּנָּה דָּמִים הִרְבֵּה.
ב. כָּל הַנָּשִׁים מִטְמֵאוֹת בַּבֵּית הַחִיצוֹן; וְאִם עַל פִּי שֶׁלֹּא יֵצֵא
הָדָם לְחוּץ, אֲלָא נִצָּקָר מִן הַרְחֵם וְלֹא שָׁתַת, הוֹאִיל וְיֵצֵא
מִבֵּין הַשְּׁנַיִם - הֲרִי זֶה טְמֵאָה, וְאִם עַל פִּי שֶׁעָדִין הָדָם
בְּבִשְׂרָה, שְׁנֵאֵמַר: "דָּם יִהְיֶה זֹכֶה בְּבִשְׂרָה". וְעַד הֵיכָן הוּא
בֵּין הַשְּׁנַיִם? עַד מְקוֹם שֶׁיִּגְעַע אֵלָיו הָאָבִיר בְּשַׁעַת גִּמְרַת בִּיאָה;
וּבֵין הַשְּׁנַיִם עֲצָמוֹ כְּלָפְנִים.
ג. מִשְׁלֵם מִשְׁלוֹ חֲכָמִים בְּאִשָּׁה: הַרְחֵם שֶׁבּוֹ נוֹצֵר הוֹלֵד, וְהוּא
הַנִּקְרָא 'מְקוֹר', וְהוּא שָׁדָם נִדָּה וְזֹכֶה יוֹצֵא מִמֶּנּוּ - קוֹרְאִין
אוֹתוֹ 'חֶדֶר', לְפִי שֶׁהוּא לְפָנֵי לְפָנִים. צוּאֵר הַרְחֵם כָּלוּ, וְהוּא
הַמְּקוֹם הָאֶרֶץ שֶׁמִּתְקַבֵּץ רֹאשׁוֹ בְּשַׁעַת הָעֲבוּר כְּדִי שֶׁלֹּא יִפֹּל
הוֹלֵד, וְנִפְתַּח הַרְבֵּה בְּשַׁעַת לֵדָה - קוֹרְאִין אוֹתוֹ 'פְּרוּזְדוֹר',
כְּלוֹמֵר שֶׁהוּא בֵּית שַׁעַר לְרַחֵם.
ד. וּבְשַׁעַת גִּמְרַת בִּיאָה, הָאָבִיר נִכְנָס בְּפְרוּזְדוֹר; וְאֵינוּ מִגִּיעַ
עַד רֹאשׁוֹ שֶׁמִּבְּפָנָיו, אֲלָא רְחוֹק מִמֶּנּוּ מַעֲט לְפִי הָאֲצָבָעוֹת.
וּלְמַעֲלָה מִן הַחֶדֶר וּמִן הַפְּרוּזְדוֹר, בֵּין חֶדֶר לְפְרוּזְדוֹר, הוּא
הַמְּקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בִיצִים שֶׁל אִשָּׁה, וְהַשְּׂכִילִים שֶׁבֵּהֶן
מִתְבַּשְּׁלִת שִׁכְבַת זָרַע שְׁלָה - מְקוֹם זֶה הוּא הַנִּקְרָא 'עֲלִיָּה'.
וּכְמוֹ נִקְבַּת פְּתוּחַ מִן הָעֲלִיָּה לִגַּל הַפְּרוּזְדוֹר, וְנִקְבַּת זֶה קוֹרְאִין
אוֹתוֹ 'לוֹל'; וְהָאָבִיר נִכְנָס לְפָנִים מִן הַלוֹל בְּשַׁעַת גִּמְרַת בִּיאָה.
ה. דָּם הַבָּא מִן הַחֶדֶר - כָּלוּ טְמֵא, חוּץ מִדָּם טְהוֹר, שֶׁהִתְהוֹרָה
טְהוֹרָתוֹ, וְדָם קָשִׁי, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר; וְדָם הָעֲלִיָּה כָּלוּ טְהוֹר,
שֶׁהוּא כְּמוֹ דָם מִכָּה שֶׁבְּמַעֲשִׂים אוֹ בְּכַבֵּד אוֹ בְּכָלִי וְכִיּוֹצֵא
כִּהֵן. וְדָם הַנִּמְצָא בְּפְרוּזְדוֹר - אִם נִמְצָא מִן הַלוֹל וּלְפָנִים
הֲרִי זֶה טְמֵא, שֶׁחֲתוּתוֹ מִן הַחֶדֶר; וְחִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת
הַמִּקְדָּשׁ, וְשׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים. וְאֵין אוֹמְרִים:
'שְׂמֵא מִן הָעֲלִיָּה יֵרֵד דֶּרֶךְ הַנִּקְבִּי', שֶׁרִב הַדָּמִים הַנִּמְצָאִין
כָּאן, מִן הַחֶדֶר. נִמְצָא הָדָם בְּפְרוּזְדוֹר חוּץ לְנִקְבִּי, הֲרִי
טְמֵאָתוֹ בְּסִפֵּק - שְׂמֵא מִן הַחֶדֶר בָּא, אוֹ מִן הָעֲלִיָּה שָׁתַת
דֶּרֶךְ הַלוֹל; לְפִיכָךְ אֵין שׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים, וְאֵין
חִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ.
ו. לֹא כָּל מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִן הַחֶדֶר מִטְמֵא, אֲלָא הָדָם בְּלִבֵּר,

1 **יד.** הפילה חתיכה קרועה ודם אגור בתוכה - טמאה.
 2 הפילה כמין קלפה, כמין שערה, כמין עפר, כמין יבחושין
 3 [יתושים] - אם היה מראה דברים אלו אדם, תטיל למים
 4 פושרין; אם נמוחו - הרי זו טמאה, שדם הוא שקפה, וכל
 5 הראה דם יבש, טמאה; ואם שהו בפושרין מעט לעת
 6 ואחר כך נמוחו - הרי זו ספק טמאה. ואם לא נמוחו מעט
 7 לעת - הרי אלו ממכה, וטהורה היא.
 8 **טו.** הפילה כמין חגבים, כמין דגים, שקצים, ורמשים -
 9 אם יש עמהם דם, טמאה; ואם לאו, טהורה.
 10 **טז.** האשה שהכניסה שפופרת בפרודור, וראת הדם בתוך
 11 השפופרת - טהורה, שנאמר: "דם יהיה זכה בכשרה", עד
 12 שתראה בכשרה כדרך שהנשים רואות; ואין דרך האשה
 13 לראות בשפופרת.
 14 **יז.** האשה שהשתנה מים ויצא דם עם מימי רגלים, בין
 15 שהשתנה והיא עומדת, בין שהשתנה והיא יושבת - הרי
 16 זו טהורה. ואפלו הרגיש גופה ונדדעוזה, אינה חוששת;
 17 שהרגשת מי רגלים היא זו, שאין מי רגלים מן החדר, ודם
 18 זה דם מכה הוא בתלחת [מעי] או בכליה.
 19 **יח.** דם בתולים - טהור הוא; ואינו לא דם נדה, ולא דם
 20 זיבה, שאינו מן המקור, אלא כמו דם חבורה. וכיצד דין
 21 הבתולה בדמים? אם נשאת קטנה - בין לא ראת דם
 22 מימיה, בין שראת דם בבית אביה, הרי זו מתרת לבעלה,
 23 עד שתחיה המכה; שכל דם שתראה, מחמת המכה הוא.
 24 ואם ראתה דם אחר שתחיה המכה, הרי זו נדה.
 25 **יט.** נשאת כשהיא נערה - אם לא ראת דם מימיה, הרי זו
 26 מתרת לבעלה ארבעה ימים ביום ובלילה, אף על פי שהדם
 27 שותת; והוא שלא חית המכה. ואם ראת דם בבית אביה,
 28 ואחר כך נשאת - אין לו לבא עליה אלא בעילה ראשונה,
 29 ופורש; ויהיה דם בתולים זה כאלו הוא תחלת נדה. ובגורת
 30 שלא ראת מימיה - נותנין לה כל לילה הראשון.
 31 **כ.** ארבעה לילות שנותנין לנערה שלא ראת דם, אף על פי
 32 שהן בסרוגין - בועל לילה, וממתין אפלו שני חדשים או
 33 שלשה, ובוכל לילה שניה; והוא שלא חית המכה.
 34 **כא.** וכן קטנה שנותנין לה עד שתחיה המכה, אפלו לא
 35 חית שנה - הרי זה בועל כל השנה, בין בסרוגין בין יום
 36 אחר יום.
 37 **כב.** קטנה שנשאת ונעשת נערה תחת בעלה, ועדין הדם
 38 שותת מחמת המכה - כל בעילות שבעל כשהיא קטנה,
 39 נחשבת לו כלילה אחת; ומשלימין לו ארבעה ימים בימי
 40 הנערות. ואפלו היו השלשה ימים שנותנין לה בימי הנערות
 41 בסרוגין, ובעל בכל שני חדשים לילה אחד - הרי זה מתר;
 42 והוא שלא תחיה המכה.
 43 **כג.** כיצד יודעין אם חית המכה או לא חית? היתה רואה
 44 הדם בעת שתעמד, וכשתשב לא תראה, ובעת שתשב על
 45 הקרקע תראה, ואם תשב על פרים וקסות לא תראה -
 46 עדין לא חית המכה. פסק הדם ולא ראת כלל, בין עומדת
 47 בין יושבת על הכל - בכר חיתה המכה; וכן אם לא פסק

48 כלל, אלא תראה הדם ואפלו כשהיא יושבת על הפרים
 49 והקסות - אין זה דם מכה, אלא דם נדה.
 50 **כד.** היתה רואה בעת תשיש - הרי זה מחמת המכה;
 51 שמשה מטתה ולא ראת דם, ואחר כך ראת דם שלא מחמת
 52 תשיש - הרי זה דם נדה.
 53 **כה.** הבועל בתולה ולא יצא ממנה דם, וחסר ובעלה ויצא
 54 דם - אפלו היתה קטנה, הרי זה דם נדה; שאילו היה דם
 55 בתולים, היה בא בתחלה. הבועל פחות מבת שלש ויצא
 56 דם - הרי זה דם בתולים.

יום רביעי ט' סיון ה'תשע"ב

פרק ו

58 **א.** דם הנדה, ודם הנזכה, ודם הקשי [לפני לידה], ודם
 59 היולדת, ודם טהר של יולדת - כלו דם אחד הוא, ומן
 60 המקור הוא בא, ומעין אחד הוא. ובזמנים בלבד הוא
 61 שישתנה דינו, ותהיה רואה דם זו טהורה, וזו נדה, וזו זבה.
 62 **ב.** כיצד? כשתראה האשה דם תחלה, או כשתראה בשעת
 63 וסתה, והוא העת שקבעה לנדתה - הרי זו נדה כל שבעת
 64 הימים, בין ראת כל שבעה בין שלא ראת אלא טפה
 65 ראשונה בלבד; וראתה דם ביום השמיני - הרי זה דם זיבה,
 66 מפני שהוא בלא עת נדיתה.
 67 **ג.** וכן כל דם שתראה בתוך הימים שבין וסת נדה ווסת
 68 נדה, הרי הוא דם זיבה. והלכה למשה מסיני, שאין בין זמן
 69 נדה לזמן נדה אלא אחד עשר יום בלבד.
 70 **ד.** כל שבעת הימים שנקבעה לה וסת בתחלתן - הן
 71 הנקראין 'ימי נדיתה', בין ראת בהם דם בין לא ראת. ומפני
 72 מה נקראין 'ימי נדה'? מפני שהם ראויין לנדתה, וכל דם
 73 שתראה בהן - דם נדה יחשב.
 74 **ה.** וכל אחד עשר יום שאחר השבעה - הן הנקראין 'ימי
 75 זיבתה', בין ראת בהן דם בין לא ראת. ולמה נקראין 'ימי
 76 זיבה'? מפני שהן ראויין לזיבה, וכל דם שתראה בהן - דם
 77 זיבה יחשב. והנה בשני שמות אלו, שהם ימי נדיתה וימי
 78 זיבתה.
 79 **ו.** כל ימי האשה מיום שיקבע לה וסת עד שתמות, או עד
 80 שיעקר הוסת ליום אחר - תספור לעולם שבעה מתחלת יום
 81 הוסת ואחריהן אחד עשר, שבעה ואחריהן אחד עשר;
 82 ותזהר במנין, כדי שתדע בעת שתראה דם, אם בימי נדה
 83 ראת או בימי זיבה; שכל ימיה של אשה כך הן, שבעה ימי
 84 נדה ואחד עשר ימי זיבה, אלא אם כן הפסיקה הלדה, כמו
 85 שיתבאר.
 86 **ז.** אשה שראת דם בימי זיבתה יום אחד בלבד, או שני
 87 ימים זה אחר זה - נקראת 'זבה קטנה', ונקראת 'שומרת
 88 יום כנגד יום'. ואם ראת שלשה ימים זה אחר זה - הרי זו
 89 זבה גמורה, והיא הנקראת 'זבה גדולה', ונקראת 'זבה'
 90 סתם, שנאמר: "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים";
 91 ומעוט "ימים" שנים, "רבים" שלשה.

יז. ומה הוא זה שכתוב בתורה "או כי תזוב על נדתה"? 48
 שאם ראת שלשה ימים סמוך לנדתה, הרי זו זכה; כגון 49
 שראת בשמיני לנדתה ובתשיעי ובעשירי, שהם ראשון 50
 ושני ושלישי מהאחד עשר יום שהם ימי זיבתה. ראת דם 51
 באחד עשר מימי זיבתה, וטבלה לערב שהוא ליל שנים 52
 עשר, ושמששה משתה - אף על פי שהיא טמאה ובעלה 53
 טמא, ועושין משכב ומושב, אינן חייבין כרת; מפני שאין 54
 יום שנים עשר מצטרף ליום אחד עשר לעשותה זכה. 55
 הועילה לה טבילת ליל זה להצילה מן הקרבן. 56
 יח. טבלה ביום שנים עשר אחר שתגן החמה - הרי זו 57
 אסורה לבעלה עד לערב, כדין כל זכה קטנה; ואם עבר 58
 ובעלה, שניהן פטורין מקולם. ואפלו ראת דם אחר שבא 59
 עליה ביום שנים עשר - אין בכך כלום, שהיה דם נדה הוא, 60
 ואינו מצטרף ליום שלפניו. 61
 יט. ראת דם בסוף שבועי לנדתה בין השמשות, וראת 62
 בתשיעי ובעשירי - הרי זו ספק זכה: שמא ראיה ראשונה 63
 בליל שמיני היתה, ונמצאת שראת שלשה ימים זה אחר זה 64
 בתחלת ימי זיבתה. וכן אם ראת דם בתשיעי ובעשירי מימי 65
 זיבתה, וראת בסוף יום אחד עשר בין השמשות - הרי זו 66
 ספק זכה: שמא ראיה אחרונה ביום אחד עשר היתה, והרי 67
 ראת שלשה ימים זה אחר זה בימי זיבתה. 68
 כ. נדה שבדקה עצמה בתוך ימי נדתה ומצאה שפסק הדם, 69
 ואפלו פסק בשני לנדתה, ושגגה או הזיזה ולא בדקה עד 70
 לאחר נדתה בימים רבים, וכשבדקה מצאה טמא - אין 71
 אומרים: 'שמא כל אותן הימים היתה טמאה', אלא כל 72
 אותן הימים שלא בדקה בחזקת טהרה. בדקה עצמה 73
 ומצאה טמא, אפלו בדקה בשבועי לנדתה, ובין השמשות 74
 לא בדקה עצמה כדי לפרש מטמאת נדה, אלא המתניה 75
 ימים, ואחר כך בדקה ומצאה טהור - הרי זו ספק זכה; 76
 ואם מצאה טמא - הרי זו זכה ודאית; שפינן שבתחלה 77
 מצאה טמא ובסוף טמא, הרי זו בחזקת שלא פסק הדם. 78
 ויום ראשון של נדה - אף על פי שמצאה בו טהור, הרי 79
 זה כמו שמצאה טמא, שיום ראשון כלו החזק המענין 80
 פתוח. 81
 כא. זכה שבדקה עצמה בראשון מימי הספירה ומצאה 82
 טהור, ולא בדקה עד יום שבועי ומצאה טהור - הרי זו 83
 בחזקת טהרה, וכאלו בדקה כל שבוע ומצאה טהור. 84
 כב. וכן אם בדקה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה 85
 טהור, וביום השמיני ומצאה טהור - הרי זו בחזקת טהרה. 86
 בדקה ביום שלישי לזיבתה ומצאה שפסק הדם, ולא בדקה 87
 ביום ראשון מימי הספירה, ובשבועי בדקה ומצאה טהור 88
 - הרי זו בחזקת טהרה. והוא הדין לזכר בכל אלו הבדיקות, 89
 שהוא טהור, ועלו לו ימי הספירה. 90
 כג. כל אשה שהיא ספק נדה ספק זכה - צריכה לישב 91
 שבועת ימים נקיים מספק, וטובלת בליל שמיני, ואחר כך 92
 תהיה מתרת לבעלה; ומביאה קרבן זכה ואינו נאכל, כמו 93
 שיתבאר במקומו. 94

ח. אין בין זכה גדולה לזכה קטנה, אלא ספירת שבועה 1
 והבאת קרבן - שזכה גדולה צריכה לספר שבועת ימים 2
 נקיים, וזכה קטנה אינה סופרת אלא יום אחד בלבד; וזכה 3
 גדולה מביאה קרבן בשבתה. אבל לענין טמאה ואסור 4
 ביאה, שתייהן שוות. 5
 ט. כיצד? ראת דם בימי זיבתה, בין שראת בתחלת הלילה 6
 בין שראת בסוף היום - הרי אותו היום כלו טמא, וכאלו 7
 לא פסק הדם מעת שראת עד ששקעה החמה; ומשמרת 8
 כל הלילה. אם לא ראת כלום בלילה - משכמת למחר 9
 וטובלת אחר שתגן החמה, ומשמרת כל היום; אם לא ראת 10
 כלום - הרי זה יום אחד טהור כנגד היום הטמא, והרי היא 11
 מתרת לבעלה לערב. 12
 י. ראת דם גם בשני, בין ביומו בין בלילו אחר שטבלה - 13
 הרי היום השני טמא, ומשמרת כל ליל שלישי. אם לא ראת 14
 - משכמת למחר וטובלת אחר שתגן החמה, ומשמרת כל 15
 היום; אם לא ראת כלום - הרי זה יום אחד טהור כנגד 16
 שני ימים הטמאים, ומתרת לבעלה ערב. 17
 יא. ראת דם גם בשלישי, בין ביומו בין בלילו - הרי זו 18
 זכה גדולה, וצריכה לספר שבועה ימים טהורים בלא דם, 19
 שנאמר: "וספרה לה שבועת ימים, ואחר תטהר". וטובלת 20
 ביום השביעי אחר הגן החמה, והרי היא מתרת לבעלה 21
 לערב. וביום השמיני מביאה קרבנה - שתי תורים, או שני 22
 בני יונה. 23
 יב. זכה קטנה שטבלה בלילה של יום השמור, או זכה 24
 גדולה שטבלה בליל שבועי - כאלו לא טבלה, והרי היא 25
 כנדה שטבלה בתוך שבועה. 26
 יג. הבא על זכה גדולה ביום השביעי של ספירה אחר 27
 שטבלה, או על זכה קטנה ביום השמור אחר שטבלה - 28
 פטור מן הכרת; כיון שטבלה בזמן הראוי לטבילתה, 29
 טהורה. ואשה זו תרבות רעה, שהרי בעילתה ומגעה 30
 תלוין. 31
 יד. כיצד הן תלוין? אם נשלם היום אחר הטבילה ולא 32
 ראת דם - הרי כל שנגעה בו אחר טבילתה טהור, ובעילתה 33
 אחר הטבילה אין חייבין עליה כלום. ואם ראת דם ביום זה 34
 אחר שטבלה - נמצאת זכה למפרע, וכל שנגעה בו למפרע 35
 טמא, והיא ובעלה חייבין בקרבן. ולפיכך היא אסורה 36
 לבעלה עד לערב, שלא תביא עצמה לידי ספק. 37
 טו. זכה שספירה ששת ימי נקיים ובשבועי ראת דם - אפלו 38
 סמוך לשקיעת החמה - סתרה הכל, וחוזרת למנות מאחר 39
 היום הטמא שבועת ימי נקיים. 40
 טז. פלטה שכבת זרע בתוך ימי הספירה - סותרת יום 41
 אחד, מפני שהיא כזב שראה קרי, שסותר יום אחד. ראת 42
 דם בעשירי מימי זיבתה, ובאחד עשר, ובשנים עשר - אף 43
 על פי שראת בשלשה ימים זה אחר זה - אינה זכה 44
 גדולה, אלא יצאת מזיבות קטנה לנדה; שיום שנים עשר 45
 מתחלת ימי נדתה, והרואה בימי נדתה אינה זכה, כמו 46
 שבארנו. 47

פרק ז

1
2 א. מעברת שהתחילה להצטער, ואחזוה חבלי לדה,
3 והתחיל הדם לצאת קדם שתלד - אותו הדם, הוא הנקרא
4 'דם הקשי'. היאך דינו? אם בא בימי נדתה - הרי הוא דם
5 נדה, והרי זו טמאת נדה. ואם בא בימי זיבתה - הרי זו
6 טהורה, שנאמר בזכה: "דם יהיה זוכה בבשרה" - מפני
7 השמועה למדו, זוכה מחמת עצמה, ולא מחמת ולד;
8 ובלבד שתלד ולד חי; אבל אם הפילה - אין קשי לנפלים.
9 אפלו היה הדם שותת ויורד עם החבלים והצער ארבעה
10 עשר יום קדם שתלד - הרי זה דם קשי, וטהור; אבל אם
11 התחיל הדם קדם הלדה בחמשה עשר יום או יתר - הרי
12 זה דם זיבה, והרי היא יולדת בזוב.
13 ב. במה דברים אמורים? בשלא פסקו הצירים והחבלים
14 והצער, אלא מתקשה והולכת עד שילדה. אבל אם ראת
15 דם שלשה ימים או יתר בימי זיבתה בצער וחבלים, ופסק
16 הצער ורוח לה מן החבלים אחר השלשה ימים, ועמדה
17 בנחת ארבע ועשרים שעות - אף על פי שלא פסק הדם,
18 ואף על פי שחזר הצער והחבלים אחר ארבע ועשרים שעה
19 - הרי זו זכה; שאילו היה הדם מחמת הנולד, לא פסק הצער
20 ולא החבלים; ואם ילדה אחרי כן - הרי זו יולדת בזוב.
21 ג. ראת יום אחד בלא צער ושנים בקשי, וילדה, או שנים
22 בלא צער ויום בקשי, וילדה, או יום בקשי ויום בלא צער
23 ויום בקשי, וילדה - אינה יולדת בזוב; אבל אם ראת יום
24 אחד בקשי ושנים בלא צער, וילדה, או שנים בקשי ואחד
25 בלא צער, וילדה, או יום בלא צער ויום בקשי ויום בלא
26 צער, וילדה - הרי זו יולדת בזוב. זה הכלל: קשי הסמוך
27 ללדה, אין זו יולדת בזוב; שפי סמוך ללדה, הרי זו יולדת
28 בזוב.
29 ד. חל שלישי לראיתה להיות ביום הלדה - אפלו כל היום
30 בלו בשפי, אין זו יולדת בזוב, שהרי יום הלדה סמוך לקשי.
31 ראת שני ימים, ובשלישי הפילה, ואין דוץ מה הפילה -
32 הרי זו ספק זכה וספק יולדת.
33 ה. כיצד דין יולדת בזוב? צריכה לישב שבעת ימי נקיים,
34 וטובלת לערב, ואחר כך תהיה מתרת לבעלה, ואחר כך
35 יהיה לה דם טהר; ומביאה קרפן וזכה וקרפן יולדת. לפיכך,
36 אם ילדה זכר - אפלו פסק הדם ביום הלדה, סופרת שבעת
37 ימי נקיים, וטובלת. ואם ילדה נקבה, וספרה שבעת ימי
38 נקיים, ושלמו עם ארבעה עשר של לדה או לאחריהן - הרי
39 זו טובלת, ומתרת לבעלה; ואם שלמו ימי הספירה בתוך
40 ארבעה עשר - הרי זו אסורה לבעלה עד ליל חמשה עשר.
41 ו. כיצד? הרי שראת דם שלשה ימים, וספרה שבעת ימי
42 נקיים - הרי עשרה, ועדין היא אסורה עד ליל חמשה עשר;
43 שכל ארבעה עשר היא כנדה. ולמה אין מצריכין את
44 היולדת בזוב לספירת שבעה, אחר שבעה של זכר ואחר
45 ארבעה עשר של נקבה? מפני שימי לדתה וימי נדתה
46 שאינה רואה בהן, עולין לה לספירת שבעה, כמו שיתבאר.

ז. יולדת בזוב שלא פסק דמה - אין לה דם טהר, אלא כל
דם שתראה כדם זיבה הוא; אבל אם ספרה שבעת ימי
נקיים, ושלמו ארבעה עשר של נקבה, וטבלה, ואחר כך
ראת דם בתוך ארבעים של זכר ושמונים של נקבה - הרי
זה דם טהר.
ח. ספרה שבעת ימי נקיים ולא טבלה, ואחר כך ראת דם
- הרי זו טובלת, ומתרת לבעלה מיד; שכל ימי טהר אינן
ראויות לא לנדה ולא לזיבה. אבל עצמו של דם - טמא
ומטמא כדין דם הנדה, עד שתטבל.
ט. היולדת נקבה, ולאחר ארבעה עשר שלה נתעברה,
והתחיל דם הקשי לבא לה בתוך שמונים - הרי הוא דם
טהר, אף על פי שאין קשי לנפלים; שכל דמים שתראה
בתוך ימי טהר, טהור הוא עד שתפיל הנולד. וכשתפיל -
תהיה טמאת לדה, אם הפילה זכר טמאת זכר, ואם הפילה
נקבה טמאת נקבה. ומונה ימי טמאה וימי מלאת מולד שני;
אפלו היו תאומים, והפילה היום אחד, והפילה האחר אחר
במה ימים - מונה לשני ימי טמאה וימי מלאת.
י. זכה שפסק זוכה, והתחילה למנות שבעת ימי נקיים, וכא
לה דם קשי בתוך ימי נקיים - אינו סותר, וימי הקשי עולין
לה לענין שבעה; וכן אם ילדה בשבועת ימי נקיים - אין
הלדה סותרת, וימי הלדה עולין לה למנין שבעה, ואף על
פי שהיא טמאה בהן, שנאמר: "ואם טהרה מזוכה" - כיון
שטהרה מזוכה, אף על פי שהיא טמאה טמאה אחרת, כגון
טמאת לדה, או טמאת נדה, או טמאת צרעת - הרי זו
סופרת בהן; ואין טמאות אלו וכיוצא בהן סותרין הספירה.
יא. ימי לדתה וימי נדתה - אם לא ראת בהם דם - הרי
אלו עולין לה לספירת שבעת ימי נקיים; ואם ראת בהם דם
- אין עולין לה ימי הראיה, ולא סותרין כל הימים, אלא
משלמת על הימים שספרה, כשיפסק הדם; שאין סותר
הכל אלא ראיה של זוב, אבל אלו סותרין יומן בלבד.
יב. מאחר שתבין כל העקרים שבארנו, יתבאר לך מה
שאמרו חכמים, שאפשר שתראה האשה דם מן המקור יום
אחר יום מאה וארבעה עשר יום, ולא תהיה זכה. כיצד?
שנים לפני נדתה, ושבעה ימי נדתה, ושנים לאחר ימי
נדתה, וארבעה עשר קשי, ושמונים של נקבה, ושבעה ימי
נדה, ושנים אחר ימי הנדה. הא למדת, שכל דם שתראה
האשה אחר ימי מלאת תחלה - הוא תחלת נדתה, ואין
משגיחין על וסתות שמקדם; לפיכך הרוואה דם בסוף ימי
מלאת בין השמשות, הרי זו ספק נדה, שמא בלילה ראת
הדם, שהוא תחלת ימי נדתה.
יג. כבר בארנו, שהנדה שראת דם כל שבעה - מתרת
לשמש בליל שמיני אחר שתטבל; וזכה קטנה - משמרת
יום אחד טהור, וטובלת, ומתרת לשמש לערב; וזכה גדולה
- סופרת שבעת ימי נקיים, וטובלת, ומתרת לשמש בליל
שמיני. ואין בין זמן נדה לנדה, אלא אחד עשר יום בלבד;
ובאותם האחד עשר, תהי זכה קטנה או גדולה.
יד. ומאחר שתהיה זוכר כל אלו העקרים, יתבאר לך זה

כב. היתה רואה שמונה ימים טמא ושמונה ימים טהור - 48
הרי זו משמשת חמשה עשר יום מתוך ארבעים ושמונה 49
יום. כיצד? שמונה טמא שבתחלה - שבועה מהן ימי נדתה, 50
ויום אחד זיבות סמוך לנדתה; משמרת לו יום אחד מן 51
השמונה הטהורין, ומשמשת שבועה; ואחר כך יבואו לה 52
שמונה טמאין - מהן שנים תשלום ימי זיבתה, וששה מימי 53
נדתה; ויבואו שמונה טהורין - יום אחד מהן תשלום ימי 54
נדתה, ומשמשת שבועה שניות; ואחר כך יבואו לה שמונה 55
טמאים - מהן ארבעה תשלום ימי זיבתה, וארבעה מימי 56
נדתה, נמצאת זכה גדולה וצריכה ספירת שבועה; יבואו לה 57
שמונה טהורים - סופרת מהן שבועה, ומשמשת יום אחד. 58
נמצאת משמשת חמשה עשר יום בכל ארבעים ושמונה. 59
כג. היתה רואה תשעה ימים טמא ותשעה ימים טהור - 60
משמשת שמונה ימים בכל שמונה עשר יום לעולם. כיצד? 61
תשעה הטמאים - שבועה מהן לנדתה, ושנים זיבות סמוך 62
לנדתה; משמרת להן יום אחד מן התשעה הטהורין, 63
ומשמשת שמונה. וכן לעולם. 64
כד. היתה רואה עשרה ימים טמא ועשרה טהור, ומעשרה 65
ולמעלה, אפלו אלף יום טמא ואלף יום טהור - יהיה ימי 66
שמושה כמנן זיבתה. כיצד? עשרה הטמאין - מהן שבועה 67
נדה, ושלושה ימי זיבה; עשרה הטהורין - סופרת מהן 68
שבועה, ומשמשת שלשה. נמצאו ימי השמוש שלשה, וימי 69
זיבות דמה שלשה. וכן מאה יום טמאין ומאה טהורין, 70
המאה הטמאין - שבועה מהן לנדתה, ושלושה ותשעים 71
זיבות; המאה הטהורין - שבועה מהן לספירה, ושלושה 72
ותשעים לשמוש. וכן אלף, וכן כל מנן ומנן על דרך זו. 73

פרק ח

א. יש אשה שיש לה וסת, ויש אשה שאין לה וסת, אלא 74
לא תרגיש בעצמה עד שיצא הדם, ואין לה יום קבוע 75
לראיתה. וזו שיש לה וסת - היא שיש לה יום קבוע, או 76
מעשרים יום לעשרים יום, או מארבעה ועשרים יום 77
לארבעה ועשרים יום, או פחות או יותר. 78
ב. וקדם שיבוא הדם, תרגיש בעצמה; מפהקת, ומתעטשת, 79
וחוששת פי כרשה ופולי מעיה, ויסתמר שער בשרה, או 80
יחס בשרה, וכיוצא במארעות אלו; ויבואו לה וסתות אלו 81
או אחד מהן, בשעה קבועה לה מיום וסתה. 82
ג. כבר בארנו, שכל אשה שאין לה וסת - אסורה לשמש 83
עד שתבדק עצמה תחלה. ושיש לה וסת - אסורה לשמש 84
בכל עונת וסתה; אם וסתה ביום, אסורה לשמש כל אותו 85
היום; ואם וסתה בלילה, אסורה לשמש כל אותו הלילה. 86
ושמתחלת יום הוסת, תספור ימי נדתה וימי זיבתה לעולם. 87
ד. לפיכך, צריכות הנשים להזהר בוסתות, עד שתדע היום 88
והשעה שנקבעה בה וסתה. היה דרכה לראות ביום עשרים, 89
ובא יום עשרים ולא ראת, ובא יום שלשה ועשרים וראת 90
- הרי יום עשרים ויום שלשה ועשרים, שניהם אסורין; וכן 91
אם ראת פעם שניה ביום שלשה ועשרים, ולא ראת ביום 92
93

שאמרו חכמים, האשה שהחזקה כל ימיה, יום תראה דם 1
ויום לא תראה דם - בתחלה משמשת בליל שמיני וביום 2
השמיני שהוא יום אחד אחר ימי נדתה; ומשמשת בכל 3
שמונה עשר יום ארבע לילות בלבד, ואינה יכולה לשמש 4
במים, שהיום הטהור הוא שמור ליום הטמא. לפיכך, אם 5
היתה רואה הדם בכל יום טמא מתחלת הלילה - אינה 6
משמשת אלא בשמיני בלבד, שהוא יום אחד אחר נדתה. 7
טו. היתה רואה שני ימים טמאים ושני ימים טהורים - 8
משמשת בשמיני, ובשנים עשר, וששה עשר, ויום עשרים. 9
טז. היתה רואה שלשה ימים טמאים ושלשה טהורים - 10
משמשת שני ימים מהשלשה הטהורין שאחר ימי נדתה, 11
שהאחד מהן שמור לשנים הטמאין הסמוכין לנדתה, ושוב 12
אינה משמשת לעולם, שהרי החזקה זכה גדולה, ואין לה 13
שבועת ימי נקיים. 14
יז. היתה רואה ארבעה ימים טמאים וארבעה ימים טהורין 15
- משמשת יום אחד שאחר נדתה, ושוב אינה משמשת 16
לעולם. 17
יח. היתה רואה חמשה ימים טמאים וחמשה ימים טהורים 18
- משמשת השלושה הסמוכים לנדתה, ושוב אינה משמשת 19
לעולם. 20
יט. היתה רואה ששה ימים טמאין וששה ימים טהורין - 21
משמשת בחמשה ימים הסמוכים לנדתה תחלה, ושוב אינה 22
משמשת לעולם. 23
כ. היתה רואה שבועה טמאין ושבועה טהורין - משמשת 24
השבוע הראשון הטהור הסמוך לנדתה, ויבוא אחריו שבוע 25
טמא, תקבע בו זכה, והשבוע הטהור שיבוא אחריו 26
לספירה, ואסורה לשמש בו; ונמצאת שלא שמשה מטתה 27
בארבעה שבועות, אלא שבוע אחד. וכן כל ימיה, משמשת 28
שמונה עשר יום בכל שמונה עשר שבועות. כיצד? שבוע 29
חמישי - הרי היא זכה; שבוע ששי, שהיא בו טהורה - 30
לספירה; שבוע שביעי - זכה; שבוע שמיני - לספירה; 31
שבוע תשיעי, שהיא רואה בו - חמשה ימים ממנו מימי 32
נדה, ושנים מתחלת ימי זיבה; משמרת יום אחד מן השבוע 33
העשירי הטהור, ומשמשת ששה; שבוע אחד עשר, שהיא 34
רואה בו - שנים מסוף ימי זיבה, וחמשה מתחלת ימי נדה; 35
ומשמשת חמשה ימים משבוע שנים עשר הטהור. שבוע 36
שלשה עשר - זכה, ושבוע ארבעה עשר - לספירה; וכן 37
שבוע חמשה עשר - זכה; שבוע ששה עשר - לספירה, 38
ושבוע שבועה עשר - זכה; ושבוע שמונה עשר - לספירה. 39
וסופרת על דרך זו לעולם. נמצאת אומר, שבכל שמונה 40
עשר שבועות, משמשת שמונה עשר יום; ואלו לא ארע 41
לה חלי זה, והיתה שבוע נדה ואחד עשר יום טהורה - 42
היתה משמשת בכל השמונה עשר שבועות, אחד עשר 43
שבועות, שהם שבועה ושבועים יום. 44
כא. ובזמן שהיא רואה שבוע טמא ושבוע טהור - 45
משמשת שמונה עשר יום, שהן כמו רביע הימים; וזו היא 46
שאמרו חכמים: 'משמשת רביע ימיה'. 47

1 עֲשָׂרִים - עֲדִין שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין. רֹאֵת פַּעַם שְׁלִישִׁית בְּיוֹם
2 שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים, וְלֹא רֹאֵת בְּיוֹם עֶשְׂרִים - טַהַר יוֹם עֶשְׂרִים,
3 וְנִעְקְרָה הַנֹּסֶת לְיוֹם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים; שְׂאִין הָאִשָּׁה קוֹבַעַת
4 וְסֹת עַד שֶׁתִּקְבַּעַנּוּ שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים, וְאִינָה מִטְהַרֶּת מִן הַנֹּסֶת
5 עַד שֶׁתִּעְקַר מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
6 ה. כָּל נֹסֶת שֶׁנִּקְבְּעָה מִחֻמַּת אָנָּס, אֶפְלוּ רֹאֵת בּוֹ כַּמָּה
7 פַּעַמִּים - אֵינּוּ וְסֹת, שֶׁמִּפְּנֵי הָאָנָּס רֹאֵת. קִפְצָה וְרֹאֲתָה,
8 קִפְצָה וְרֹאֲתָה - קִבְּעָה לָּהּ וְסֹת לְיָמִים בְּלֹא קִפְצָה. כִּיצַד?
9 קִפְצָה בְּאַחַד בְּשִׁבְתָּ וְרֹאֲתָ דָם, וְלֹאֲחֵר עֶשְׂרִים יוֹם קִפְצָה
10 בְּאַחַד בְּשִׁבְתָּ וְרֹאֲתָ דָם, וְלֹאֲחֵר תִּשְׁעָה עֶשְׂרִים קִפְצָה בְּיוֹם
11 הַשִּׁבְתָּ וְלֹא רֹאֲתָ דָם, וְלֹאֲחֵר הַשִּׁבְתָּ רֹאֵת בְּלֹא קִפְצָה - הָרִי
12 נִקְבַּע אֶחָד בְּשִׁבְתָּ אַחֵר עֶשְׂרִים; שֶׁהָרִי נֹדַע שֶׁהַיּוֹם גָּרַם לָּהּ
13 לְרֹאוֹת, לֹא הִקְפִּיצָה, וְכִבֵּר נִקְבַּע יוֹם זֶה שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים. וְכֵן
14 כָּל כְּיוֹצֵא בְּזֶה.
15 ו. רֹאֲתָה יוֹם חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים בַּחֲדָשׁ זֶה, וְיוֹם שֵׁשָׁה עֶשְׂרִים
16 בַּחֲדָשׁ שֶׁל אַחֲרָיו, וְיוֹם שִׁבְעָה עֶשְׂרִים בַּחֲדָשׁ שֶׁל אַחֲרָיו - הָרִי
17 קִבְּעָה לָּהּ וְסֹת לְדִלּוּג. בֹּא חֲדָשׁ רִבְעִי וְרֹאֲתָ בְּיוֹם שִׁבְעָה
18 עֶשְׂרִים, עֲדִין לֹא נִקְבַּע לָּהּ וְסֹת. וְכָל יוֹם שֶׁרֹאֲתָ בּוֹ, חוֹשֶׁשֶׁת
19 לוֹ לְהִבָּא; בִּינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא תִרְאֶה בּוֹ, טַהַר אוֹתוֹ
20 הַיּוֹם מִן הַנֹּסֶת - שְׂאִין צָרִיד עֲקִירַת שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים אֲלֵא יוֹם
21 שֶׁנִּקְבַּע שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
22 ז. הִיָּה דִרְכָּה לְהִיּוֹת רוֹאֶה יוֹם חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים, וְשִׁנָּת לְשֵׁשָׁה
23 עֶשְׂרִים - שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין; שִׁנָּת לְשִׁבְעָה עֶשְׂרִים - הִתֵּר שֵׁשָׁה
24 עֶשְׂרִים וְנִאֲסַר שִׁבְעָה עֶשְׂרִים, וְחֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים בְּאֲסוּרוֹ עוֹמֵד; שִׁנָּת
25 לְשִׁמוּנָה עֶשְׂרִים - נִאֲסַר שְׁמוּנָה עֶשְׂרִים, וְהִתֵּירוּ כָּלָם.
26 ח. הִיָּה דִרְכָּה לְרֹאוֹת יוֹם עֶשְׂרִים, וְשִׁנָּת לְיוֹם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים
27 - שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין; הִגִּיעַ עֶשְׂרִים וְלֹא רֹאֲתָ, שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים
28 וְרֹאֲתָ - עֲדִין שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין. הִגִּיעַ יוֹם עֶשְׂרִים וְרֹאֲתָ - טַהַר
29 יוֹם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים, שֶׁהָרִי חֲזָרָה לְוִסְתָּהּ הַקְּבוּעָה, וְנִעְקַר שְׁנַיִם
30 וְעֶשְׂרִים, מִפְּנֵי שֶׁלֹא נִקְבַּע שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
31 ט. אֵין הָאִשָּׁה קוֹבַעַת לָּהּ וְסֹת בַּחוּף יָמֵי נִדְתָּה שֶׁרֹאֲתָ בָּהֶן;
32 בִּינּוֹן שֶׁרֹאֲתָ יוֹם אֶחָד, אִינָה קוֹבַעַת וְסֹת בְּכָל הַשִּׁבְעָה. וְכֵן
33 אֵין הָאִשָּׁה קוֹבַעַת וְסֹת בִּימֵי זִיבָתָה שֶׁהֵן הָאֲחֵד עֶשְׂרִים יוֹם;
34 אֲבָל קוֹבַעַת וְסֹת בִּימֵי נִדְתָּה שֶׁאִינָה רוֹאֶה בָּהֶן. וְאִם נִקְבַּע
35 לָּהּ וְסֹת בִּימֵי זִיבָתָה, הָרִי זֶה חוֹשֶׁשֶׁת לְוִסְתָּהּ; וְכָל וְסֹת
36 שֶׁנִּקְבְּעָה בִּימֵי זִיבָתָה, אִם נִעְקְרָה אֶפְלוּ פַּעַם אֶחָד - נִעְקְרָה,
37 וְאִינָה צָרִיכָה לְהַעֲקֹר שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים; שֶׁחֲזָקַת דָּמִים מְסַלְּקִין
38 הֵן בְּיָמִים אֵלּוּ.
39 י. כִּיצַד חוֹשֶׁשֶׁת לְוִסְתָּהּ? אִם רֹאֲתָ דָם בְּנוֹסֶת זֶה, אֶפְלוּ יוֹם
40 אֶחָד - תִּשָּׁב לְנִדָּה מִסְּפֵק, וְאֲסוּרָה לְשִׁמּוֹשׁ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם,
41 וְאֶפְלוּ לֹא רֹאֲתָה בְּשָׂאֵר יָמֵי הַנֹּסֶתוֹת. וְאִם רֹאֲתָה שְׁלֹשָׁה
42 יָמִים, הָרִי זֶה זָכָה.
43 יא. כָּל אִשָּׁה שֶׁמִּרְבָּה לְבָדֵק עֲצָמָה תְּמִיד, הָרִי זֶה מְשַׁבַּחַת,
44 וְאִם עַל פִּי שִׁישׁ לָּהּ וְסֹת קְבוּעָה; שֶׁאִפְשָׁר שִׁיבּוֹא דָם בְּלֹא
45 שְׁעַת הַנֹּסֶת. וְכָל אֶחָד עֶשְׂרִים יוֹם שֶׁל יָמֵי זִיבָתָה - הָרִי הִיא
46 בָּהֶן בְּחֻזְקַת טְהָרָה, וְאִינָה צָרִיכָה בְּדִיקָה; אֲבָל אַחֵר יָמֵי
47 זִיבָתָה - צָרִיכָה לְבָדֵק.

48 יב. יִשָּׁבֶה וְלֹא בְּדָקָה, בֵּין בְּאָנָּס בֵּין בְּרָצוֹן - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת
49 טְהָרָה, עַד שֶׁתִּבְדֹּק וְתִמָּצֵא טָמֵא.
50 יג. הָאִשָּׁה שֶׁלֹא בְּדָקָה עֲצָמָה בְּשִׁעַת וְסֹתָהּ, וְלֹאֲחֵר יָמִים
51 בְּדָקָה וְתִמָּצֵא טָמֵא - אִם עַל פִּי שֶׁהִיא טָמֵא לְמִפְרַע עַד
52 שְׁעַת וְסֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁתִּכְבֵּר בְּעֵנִין טָמֵאָה וְטְהָרָה - הָרִי זֶה
53 אִינָה מְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ לְמִפְרַע, וְאִינָה מוֹנֶה אֲלֵא מִשְׁעָה
54 שֶׁרֹאֲתָ; וְאִם מְצָאָה עֲצָמָה טְהוֹרָה, הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהָרָה.
55 יד. וְכֵן אִשָּׁה שֶׁרֹאֲתָ דָם מִחֻמַּת מִכָּה שִׁישׁ לָּהּ בְּמִקּוֹר - אִם
56 עַל פִּי שֶׁרֹאֲתָ בְּשִׁעַת וְסֹתָהּ, הִיא טְהוֹרָה וְהָדָם טְהוֹר;
57 שֶׁהַנֹּסֶתוֹת מְדַבְּרִיהֶם, כְּמוֹ שֶׁתִּכְבֵּר בְּהִלְכוֹת מְטַמְּאֵי מִשְׁכָּב
58 וּמוֹשָׁב.
59 טו. הַסּוּמָה - בּוֹדֵקַת עֲצָמָה וּמִרְאָה לְחִבְרָתָה; אֲבָל הַחֲרָשֶׁת
60 וְהַשּׁוּטָה צָרִיכוֹת פְּקָחוֹת לְבָדֵק אוֹתָן וְלִקְבַּע לָהֶן וְסֹתוֹת,
61 וְאַחֵר כִּף יִהְיוּ מִתְּרוֹת לְכַעֲלִיהֶן.
62 טז. כָּל אִשָּׁה שֶׁשָּׁעַת וְלֹא יָדָעָה עַת וְסֹתָהּ, וְרֹאֲתָ דָם -
63 חוֹשֶׁשֶׁת לְזִיבוֹתָהּ. לְפִיכָךְ, אִם רֹאֲתָ יוֹם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם -
64 יוֹשֶׁבֶת תִּשְׁלוּם שִׁבְעָה, שְׂמָא דָם זֶה בִּימֵי נִדְתָּה הוּא; וְאִם
65 רֹאֲתָ שְׁלֹשָׁה יָמִים - סוֹפְרַת שִׁבְעָה יָמֵי נְקִיִּים, שְׂמָא בִּימֵי
66 זִיבָתָה הִיא עוֹמֶדֶת.
67 יז. וְכִיצַד הִיא עוֹשָׂה לְתַקֵּן וְסֹתָהּ, וְלִידַע אִם הִיא זָכָה
68 וְדָאִית אוֹ סִפֵּק זָכָה, וְלִידַע יָמֵי זִיבָתָהּ? הַכֹּל לְפִי יָמִים
69 שֶׁתִּרְאֶה בָּהֶן. כִּיצַד? רֹאֲתָ יוֹם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם - מְשַׁלֶּמֶת
70 עֲלֵיהֶן הַשִּׁבְעָה, וְתִתְחַלֵּל לְמִנּוֹת הָאֲחֵד עֶשְׂרִים יוֹם מֵאַחֵר
71 הַשִּׁבְעָה.
72 יח. רֹאֲתָ שְׁלֹשָׁה יָמִים - הָרִי זֶה סִפֵּק זָכָה, שְׂמָא יוֹם אֶחָד
73 מִהֵן קֶדֶם נִדְתָּה, וְשְׁנַיִם מִתְחַלֵּת הַנִּדָּה; וְכֵן אִם רֹאֲתָ אַרְבָּעָה
74 - שְׂמָא שְׁנַיִם קֶדֶם הַנִּדָּה, וְשְׁנַיִם מִתְחַלֵּת הַנִּדָּה. וְיוֹשֶׁבֶת
75 חֲמִשָּׁה תִשְׁלוּם יָמֵי נִדָּה, וְאַחֵד עֶשְׂרִים יָמֵי זִיבָה אַחֵר חֲמִשָּׁה.
76 יט. וְכֵן אִם רֹאֲתָ תִשְׁעָה יָמִים - הָרִי זֶה סִפֵּק זָכָה, שְׂמָא
77 שְׁנַיִם קֶדֶם יָמֵי נִדָּה וְשִׁבְעָה שֶׁל נִדָּה; וּמִתְחַלֵּת לְמִנּוֹת אַחֵד
78 עֶשְׂרִים יוֹם אַחֵר הַתִּשְׁעָה שֶׁסִּפֵּק הָדָם. וְכֵן אִם רֹאֲתָ אַחֵד
79 עֶשְׂרִים יוֹם - הָרִי זֶה סִפֵּק זָכָה, שְׂמָא שְׁנַיִם קֶדֶם הַנִּדָּה,
80 וְשִׁבְעָה שֶׁל נִדָּה, וְשְׁנַיִם לְאַחֵר הַנִּדָּה, וְנִשְׁאָר לָּהּ מִיָּמֵי
81 זִיבָתָה תִּשְׁעָה.
82 כ. רֹאֲתָ שְׁנַיִם עֶשְׂרִים יוֹם - הָרִי זֶה זָכָה וְדָאִית. שֶׁאֶפְלוּ הָיוּ
83 מִהֵן שְׁנַיִם לְפָנֵי הַנִּדָּה וְשִׁבְעָה שֶׁל נִדָּה - הָרִי הַשְּׁלֹשָׁה לְאַחֵר
84 הַנִּדָּה, וְנִשְׁאָר לָּהּ מִיָּמֵי זִיבָתָה שְׁמוֹנָה. וְכֵן אִם רֹאֲתָ שְׁלֹשָׁה
85 עֶשְׂרִים יוֹם - נִשְׁאָר לָּהּ מִיָּמֵי זִיבָתָה שִׁבְעָה, וְהֵן יָמֵי הַסִּפְרָה.
86 כא. מְשַׁכָּה בְּרֹאֲתִית הָדָם, אֶפְלוּ רֹאֲתָ אֶלֶף יוֹם - כְּשִׁיפְסֵק
87 הָדָם, סוֹפְרַת שִׁבְעָה יָמֵי נְקִיִּים, וְאַחֵר הַשִּׁבְעָה יִתְחַלֵּל יָמֵי
88 הַנִּדָּה לְזוֹ שְׁטָעַת.
89 כב. הֵא לְמַדְתָּ, שֶׁכָּל הַטּוֹעָה - אִינָה מוֹנֶה מִשִּׁיפְסֵק הָדָם
90 פָּחוֹת מִשִּׁבְעָה, וְלֹא יִתֵּר עַל שִׁבְעָה עֶשְׂרִים, וְיִבּוֹאוּ יָמֵי נִדְתָּה.
91 כִּיצַד? רֹאֲתָ יוֹם אֶחָד וּפְסֵק הָדָם - מוֹנֶה שִׁבְעָה עֶשְׂרִים, שֶׁשָּׁה
92 לְתִשְׁלוּם נִדְתָּה וְאַחֵד עֶשְׂרִים יָמֵי זִיבָתָה; וְיִבּוֹאוּ יָמֵי נִדְתָּה.
93 וְאִם רֹאֲתָ שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים אוֹ יִתֵּר - מוֹנֶה שִׁבְעָה מִשִּׁיפְסֵק הָדָם,
94 וְיִבּוֹאוּ יָמֵי נִדְתָּה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יום חמישי י' סיון ה'תשע"ב

פרק ט

א. אין האשה מטמאה מן התורה בנדה או בזיבה, עד שתרגיש, ותראה דם, ויצא בבשרה, כמו שבארנו; ותהיה טמאה מעת שתראה ולהפא בלבד. ואם לא הרגיש, וברקה ומצאה דם לפניו בפרודור - הרי זה בחזקת שפא בהרגשה, כמו שבארנו.

ב. ומדברי סופרים, שכל הרואה פתם דם על בשרה או על בגדיה - אף על פי שלא הרגיש, ואף על פי שברקה עצמה ולא מצאה דם - הרי זו טמאה, וכאלו מצאה דם לפניו בבשרה; וטמאה זו בספק, שמא פתם זה מדם החדר בא.

ג. וכן מדברי סופרים, שכל הרואה דם בלא עת וסטה, וכל הרואה פתם - טמאה למפרע, עד עשרים וארבע שעות; ואם ברקה בתוך זמן זה ומצאה טהור - טמאה למפרע עד זמן בדיקה. ואף על פי שהיא טמאה למפרע מדבריהם, אינה מטמאה את בועלה למפרע כמו שאמרנו; ואינה מונה לנדתה או לכתמה אלא מעת שראתה דם, או שמצאה הפתם. וכל הרואה פתם, הרי זו מקלקלת - שמא מן החדר בא, ונחלקלה וסטה.

ד. הרואה דם בשעת וסטה, אינה מטמאה למפרע אלא בשעתה בלבד. וכן מעברת, ומניקה, בתולה, וזקנה - דין שעתן, ואינן מטמאות למפרע. איזו היא מעברת? משיפר עברה שלשה חדשים. מניקה - כל ארבעה ועשרים חדש, אפלו מת בנה או גמלתו [שפסק לינוק] או נתנתו למניקה.

ה. בתולה - כל שלא ראתה דם ממנה, אף על פי שראתה מחמת נשואין או מחמת לדה. זקנה - כל שעברו עליה תשעים יום סמוך לזקנותה; ואיזו היא זקנותה? כל שקוראין לה 'זקנה' ואינה מקפדת. מעברת ומניקה וזקנה - כתמן כראיתן, ואינו מטמא למפרע; בתולה שלא ראתה דם ממנה וצדין היא קטנה - כתמה טהור, עד שתראה דם שלש וסתות.

ו. מה בין פתם הנמצא על בשרה, לכתם הנמצא על בגדיה? שהכתם הנמצא על בשרה, אין לו שעור. והנמצא על הגד - אינו מטמא עד שיהיה כגריס [פול] הקלקי [שם מקום], שהוא מרבע, שיש בו כדי תשע עדשות שלש על שלש; הנה פחות משעור זה, טהור; נמצא טפין טפין, אין מצטרפות; הנה ארץ, הרי זה מצטרף.

ז. פתם הנמצא על דבר שאינו מקבל טמאה - טהור, ואינה חוששת לו. כיצד? ישיבה על כלי אבנים, כלי אדמה, וכלי גללים, או על עור הדג, או על כלי חרש מגבב, או על בגד שאין בו שלש אצבעות על שלש אצבעות, ונמצא עליהן דם - טהורה. אפלו ברקה קרקע וישיבה עליו, ונמצא פתם על הקרקע בשעמדה - הרי זו טהורה; שכל שאינו מקבל טמאה, לא גזור על פתם שימצא בו. ולא במקבל טמאה,

אלא אם כן היה לכן; אבל כלי צבעונין, אין חוששין לכתם הנמצא בהן. לפיכך תקנו חכמים שתלכש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה מדין הכתמים.

ח. לא בכל מקום שתמצא דם על בשרה, תטמא משום פתם - עד שימצא כנגד בית תרפה [הערוה]. כיצד? נמצא על עקבה - טמאה, שמא נגע בבית תרפה בעת ישיבתה. וכן אם נמצא על שוקה ועל פרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמד ותדביק רגל לרגל ושוק לשוק - הרי זו טמאה. נמצא על ראש גודל רגלה - טמאה, שמא נטף מן החדר על רגלה בעת שהלכה. וכן כל מקום שאפשר שיגזז עליו דם נדחה כשתהליך, ונמצא שם דם - טמאה; וכן אם נמצא דם על ידיה, אפלו על קשרי אצבעות ידיה - טמאה, שהידיים עסקניות הן. אבל אם נמצא הדם על שוקה ועל פרסותיה מבחוץ, או מן הצדדין, ואין צריך לומר אם נמצא מן הירכים ולמעלה - הרי זו טהורה, שאין זה אלא דם שנתו עליה ממקום אחר.

ט. הכתם הנמצא על בשרה שהוא ארץ כרצוצה, או עגל, או שהיה טפין טפין, או שהיה ארץ הכתם על רחב ירכה, או שהיה נראה כאלו הוא ממטה למעלה - הואיל והוא כנגד בית תרפה, הרי זו טמאה; ואין אומרים: 'אלו נטף מן הגוף, לא היה כזה'; שכל דם הנמצא במקומות אלו - מחמירין בו, אף על פי שהוא ספק.

י. הכתם הנמצא על חלוק שלש - מחגור ולמטן, טמאה; מחגור ולמעלה, טהורה. נמצא על בית יד שלש - אם מגיע כנגד בית תרפה, טמאה; ואם לאו, טהורה.

יא. היתה פושטת ומתכספה בו בלילה - כל מקום שימצא בו הדם, טמאה; וכן האזור שלש - כל מקום שימצא בו הדם, טמאה.

יב. היתה לובשת חלוק אחד, ושהה עליה שלשה ימים או יתר בלא עת נדחה, וברקה ומצאה עליו שלשה פתמים, או פתם אחד גדול שיש בו שעור שלשה פתמים - הרי זו ספק זבה, שמא פתם נטף ממנה בכל יום; וכן אם לבשה שלשה בגדים בדוקים, ושהה עליה שלשה ימים בימי זיבתה, ומצאה פתם בכל אחד מהן - אף על פי שזה כנגד זה, הרי זו ספק זבה.

יג. מצאה פתם אחד שאין בו כדי שלשה פתמים - אם ברקה עצמה כל בין השמשות של יום ראשון ומצאה טהור, ולא ברקה חלוקה, וביום השלישי מצאה זה הפתם שאינו כשלשה פתמים - אינה חוששת לזיבות; ואם לא ברקה עצמה כל בין השמשות - הואיל ולא ברקה חלוקה, ושהה עליה שלשה ימים בימי זיבתה - חוששת לזיבות, אף על פי שאין הפתם כדי שלשה פתמים.

יד. מצאה פתם על חלוקה היום, וראתה דם אחר כך שני ימים זה אחר זה, או שראתה שני ימים, וביום השלישי מצאה פתם - הרי זו ספק זבה.

טו. הרואה פתם ואחר כך ראתה דם - תולה פתמה בראיתה כל מעת לעת, בין שברקה עצמה בעת שמצאה הפתם

תולה במאכלת; ואפלו היתה מאכלת רצוצה בכתם, הואיל
והוא יתר מבגדים, אינה תולה במאכלת.
כד. וכן תולה בבגד ובכעלה: אם היו עוסקין בדם, או
שהיו ידיהם מלכלכות בו, או שהיתה בהם מכה - תולה
ואומרת: 'הן נגעו בה והיא לא ידעה, ודם זה מחמתם
הוא'.
כה. אין מחזיקין דם במקום למקום לתלות בו. כיצד?
היתה לה מכה בכתפה, ונמצא כתם על שוקה - אין
אומרים: 'שמא בידיה נגעה במכה ונגעה במקום זה'; וכן
כל פיוצא בזה - אין תולין בו, בין בגופה בין בחלוקה.
כו. שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד, ואין בו אלא כסלע
דם, ונמצא על כל אחת משתייהן כתם כסלע - שתייהן
טמאות. נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא
בגדים, ונמצא עליה כתם כשני גריסין - הרי זו תולה בגריס
בדם שנעסקה בו, ובגריס במאכלת; נמצא הכתם יתר
מכשני גריסין, טמאה.
כז. נתעסקה באדם, אין תולה בו שחר; נתעסקה בעוף
שיש בו מינין הרבה, ונמצא עליה מראה אחד מהן - תולה
בו. היתה לובשת שלש חלוקות - אם יכולה לתלות, תולה
אף בתחתון; ואם אינה יכולה לתלות, אינה תולה אפלו
בעליון. כיצד? עברה בשוק של טבחים - אף על פי
שנמצא הכתם על התחתון לבדו, תולה בדם הטבחים; לא
עברה בשוק הטבחים וכיוצא בו - אף על פי שנמצא הכתם
בעליון לבדו, הרי זו טמאה. ספק עברה ספק לא עברה,
ספק נתעסקה ספק לא נתעסקה - אינה תולה.
כח. עיר שיש בה חזירים, או שהן באין לה תמיד - אין
חוששין לכתמיה הנמצאין בחלוק.
כט. האשה שהשאיילה חלוקה לנדה, בין גזיה בין
ישראלית, וחזרה ולבשה אותו קדם בדיקה, ומצאה עליו
כתם - הרי זו תולה בנדה שלבשה אותו; השאיילה אותו
לזכה קטנה ביום השמא שלה, או ליושבת על דם טהר, או
לבתולה שדמיה טהורין - הרי זו תולה בו. אבל אם
השאיילה אותו לזכה קטנה ביום השמור לה, או לזכה
גדולה בשבעה ימי נקיים, וחזרה ולבשה אותו קדם בדיקה,
ונמצא עליו כתם - שתייהן מקלקלות, השואלת והמשאלת
אותה; שמא מזו, שמא מזו. השאיילה אותו ליושבת על
הכתם - אינה תולה בה, שאין תולין כתם בכתם.
ל. בדיקה חלוקה ובדיקה עצמה ומצאה עצמה טהור,
והשאיילה החלוקה לחברתה, ולבשתו, ונמצא עליו כתם
בשהחזירתי לה - השואלת טמאה, ואינה תולה בבעלת
החלוק; שהרי בדיקה אותו קדם ששאיילו לה.
לא. ארפה שלבשה חלוקה של קצרה, ונמצא בו כתם -
אם מגיע בנגד בית תרפה - טמאה; ואם לאו - טהורה,
שכתם זה של קצרה הוא.
לב. שלש נשים שלבשו חלוק אחד זו אחר זו, ואחר כך
נמצא עליו כתם, וכן אם ישנו במטה אחת כאחד, ונמצא

ומצאה טהור, בין שלא בדיקה. אבל הרוצה כתם אחר כתם
בתוך עשרים וארבע שעות - אינה תולה כתם בכתם, אלא
אם בן בדיקה ביניהן; שאם הפסיקה טהרה בין הכתמים,
אין מצטרפין למנן זיבות.
טז. כיצד? ראתה כתם ערב שבת בשעה ראשונה מן היום,
אף על פי שלא בדיקה עצמה ולא ידעה אם טהורה היא
אם טמאה, וראתה דם אחר כך, עד שעה ראשונה מיום
השבת - אינה מונה לכתם, אלא תולה הכתם בראיה; ואם
ראתה באחד בשבת ובשני בשבת, תהיה זכה. ראתה הדם
ביום השבת בשעה שניה - הרי זו טמאה שני ימים; ערב
שבת שמצאה בו הכתם, ובשבת שראתה הדם; שהרי אין
שניהן בתוך מצת לעת. ואם ראתה דם באחד בשבת,
חוששין לזיבות.
יז. לא ראתה דם בשבת, אבל ראתה כתם אחר בשעה
ראשונה מיום השבת - אם בדיקה עצמה בערב שבת ומצאה
טהור, אינה מונה אלא לכתם אחד שהוא ביום השבת,
הואיל ושניהם בתוך מצת לעת. ואם לא בדיקה ולא ידעה
אם הפסיקה טהרה ביניהם או לא הפסיקה - הרי זו מונה
לערב שבת; ואם ראתה באחד בשבת, חוששת לזיבות.
יח. ראתה הכתם השני בשעה שניה מיום השבת - בין
בדיקה בין לא בדיקה, הרי זו טמאה שני ימים, שהרי אין
שניהם בתוך מצת לעת; ואם ראתה באחד בשבת אחר מצת
לעת - חוששת לזיבות. ראתה בשעה ראשונה מיום אחד
בשבת כתם שלישי - אם הפסיקה טהרה ביניהם, אין
מצטרפין ואינה חוששת; ואם לא בדיקה, חוששת לזיבות.
יט. כל כתם שאמרנו שהיא טמאה בגללו - אם יש לה
דבר לתלות בו ולומר: 'שמא כתם זה מדבר פלוני הוא' -
אם נמצא על הבגד, הרי זו טהורה; שלא אמרו חכמים
בדבר להחמיר, אלא להקל. ואם נמצא על בשרה, ספקו
טמא ואינה תולה בו; ואם היה לה לתלות בבשרה יתר
מחלוקה - אף על בשרה תולה, וספקו טהור.
כ. כיצד? שחטה בהמה או חיה או עוף, או שנתעסקה
בכתמים, או שישבה בצד העוסקין בהם, או שעברה בשוק
של טבחים, ונמצא דם על חלוקה - טהורה, ותולה בדיברים
אלו שמהם בא הכתם.
כא. נמצא הכתם על בשרה בלבד, אפלו מחגור ולמעלה
- טמאה; שאלו היה דם זה מן השחיטה או מן השוק, היה
לו שימצא גם על בגדיה; והואיל ונמצא על בשרה ולא
בבגדה, טמאה.
כב. היתה בה מכה, אף על פי שחית - אם יכולה להתגלע
ולהוציא דם, ונמצא דם על בשרה - תולה במכה; וכן כל
פיוצא בזה.
כג. נמצא הכתם על בגדה ובשרה כאחד - תולה בכל שיש
לה לתלות. ותולה במאכלת [חזק], שמא בעת שישבה
נהרגה מאכלת, ודם זה דם מאכלת הוא; ועד כמה? עד
בגריס [כחצי גרל]. אבל אם מצאה הכתם יתר מבגריס, אינה

סופרים, כמו שבארנו; לפיכך הבא עליה בנדון - מכין אותו
מפת מרדות, ופטרין מקרבן.

פרק י

א. כל היולדת - טמאה בנדה, ואף על פי שלא ראת דם.
ואחד היולדת חי, או מת, ואפלו נפל - אם זכר, יושבת
לזכר; ואם נקבה, יושבת לנקבה; והוא שתגמר צורתו;
ואין צורת הולד נגמרת לפחות מארבעים יום, אחד הזכר
ואחד הנקבה.

ב. והמפלת בתוך ארבעים יום - אינה טמאה לדה, אפלו
ביום ארבעים. הפילה ביום ארבעים ואחד מאחר התשמיש
- הרי זו ספק יולדת, ותשב לזכר ולנקבה ולנדה; היתה
צורת האדם דקה ביותר, ואינה נכרת בעליל - הרי זו תשב
לזכר ולנקבה, וזה הוא הנקרא 'שפיר מרקם'.

ג. איזה הוא שפיר מרקם? תחלת בריתו של אדם גופו
כעדרשה, שתי עיניו כשתי טפי [עיני ה] זבוב מרחקות זו
מזו, שני חטמיו כשתי טפי זבוב מקרבין זה לזה, פיו פתוח
כחוט השערה, וחתכו ידים ורגלים אין לו. נתבארה צורתו
יתר מזה, ועדין אינו נכר בין זכר לנקבה - אין בודקין אותו
במים אלא בשמן, שהשמן מצחצחו; ומביא קיסם שראשו
חלק, ומענגע באותו מקום ממעלה למטה: אם מסכסך
[נוצר חיבור], בידוע שהוא זכר; ואם ראה באותו מקום
כשעורה סדוקה, הרי זו נקבה, ואינה צריכה בדיקה. ובכל
אלו הקרימות של נפלים, אין נותנין לה ימי טהר עד
שישעיר הולד.

ד. הפילה חתיכה לבנה - אם נקרעה ונמצא בה עצם, הרי
זו טמאה לדה; הפילה שפיר מלא מים, מלא דם, מלא
גנינים, מלא בשר - הואיל ואינו מרקם, אינה חוששת
לולד.

ה. יוצא דפן [יצא מחתך בדופן הבטן] - אין אמו טמאה
לדה, ואין לו ימי טמאה וימי טהרה, שנאמר: "אשה כי
תוריע, וילדה", עד שתלד ממקום שמורעת. המקשה וילדה
ולד דרך דפן - הרי דם הקשי הבא דרך הרחם, ויבות או
נדה, ודם היוצא דרך הדפן, טמא. ואם לא יצא דם דרך
הרחם - הרי האשה טהורה, אף על פי שהדם שיצא מדפנה
טמא; שאין האשה טמאה, עד שיצא מדנה דרך ערוותה.
ו. נתחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר - בין שיצא על
סדר האברים, כגון שיצאה הרגל ואחריה השוק ואחריה
היד, בין שיצא שלא על הסדר - אינה טמאה לדה, עד
שיצא רבו; ואם יצא ראשו פלו כאחת - הרי זה פרו. ואם
לא נתחתך, ויצא בדרכו - משתצא רב פדחתו הרי זה
כילוד, אף על פי שנתחתך אחר כך.

ז. הוציא העבר ידו והחזירה, אמו טמאה לדה מדברי
סופרים; ואין לה ימי טהר, עד שיצא הולד או רבו, כמו
שאמרנו.

ח. המפלת כמין בהמה חיה ועוף - אם היו פניו כפני
האדם, הרי זה ולד; אם זכר, תשב לזכר, ואם נקבה, תשב

דם תחת אחת מהן - כלן טמאות; ואם בדקה אחת מהן
עצמה מיד, ומצאה עצמה טמאה - הרי השתים טהורות.
לג. בדקו כלן ומצאו עצמן טהורות - תולה מי שאינה
ראויה לראות דם, במי שהיא ראויה, ותהיה שאינה ראויה
טהורה, והראויה טמאה. כיצד? היתה אחת מעברת ואחת
אינה מעברת - המעברת טהורה, ושאונה מעברת טמאה;
מניקה ושאונה מניקה - המניקה טהורה; זקנה ושאונה
זקנה - הזקנה טהורה; בתולה ושאונה בתולה - הבתולה
טהורה. היו כלן מעברות, כלן זקנות, כלן מניקות, כלן
בתולות - הרי כלן טמאות.

לד. שלש נשים שעלו דרך מרגלות [רגלי] המטה, וישנו
כלן, ונמצא דם תחת האמצעית - שלשתן טמאות; תחת
הפנימית - היא ושבצדה טמאות, והחיצונה טהורה; תחת
החיצונה - היא ושבצדה טמאות, והפנימית טהורה. ואם
לא עלו דרך מרגלות המטה, שהרי אין להן סדר, ונמצא דם
תחת אחת מהן - כלן טמאות.

לה. במה דברים אמורים? שבדקו כלן ומצאו טהור, ולא
תוכל אחת מהן לתלות בבקרתה כמו שבארנו; אבל אם
בדקה אחת, ומצאה עצמה טהורה, ובקרתה לא בדקה -
תולה זו הטהורה בזו שלא בדקה, וזו שלא בדקה טמאה.
לו. כל כהן הנמצא על הבגד שאין לו במה יתלה - אינו
מטמא, עד שידוע שהוא דם. ואם נסתפק להן שמה הוא
דם או צבע אדם - מעבירין עליו שבועה סמנין אלו על
הסדר: אם עבר או כהן עינו, הרי זה כהן דם וטמאה; ואם
עמד כמות שהוא, הרי זה צבע וטהורה.

לז. ואלו הן השבועה סמנין על סדרן: רק תפל, ולעיסת
גריסין של פול, ומי רגלים שהחמיצו, ונתר, וברית,
וקימוניא, ואשלג. וצריך לכסס [לשפשוף] שלשה פעמים
על כל סם וסם, ומוליך ומביא בכל כססו. העבירין שלא
על הסדר, או שהעבירין כאחד - לא עשה כלום; הקדים
אחרונים לראשונים - אלו שהעביר באחרונה שהן
הראשונים עלו לו, וחזור ומעביר אחריהן האחרונים
שהקדים, עד שיעברו השבועה על הסדר.

לח. איזה הוא רק תפל? זה שלא טעם כלום מתחלת
הלילה, והיה ישן כל חצי הלילה האחרון, למחר קדם
שיאכל, נקרא 'רק תפל'; והוא שלא יצא רב דבורו עד שלש
שעות ביום; ואם השכים ושנה פרקו קדם שלש שעות -
אין זה רק תפל, שהדבור מבטל תוך הרק ומחזירו במים.
ואיזה היא לעיסת גריסין? הוא שילעס הגריסין עד שיתערב
עם הפול רק הרבה מפיו. ואיזה הוא מי רגלים שהחמיצו?
אחר שלשה ימים, או יתר.

לט. כל אשה שהיא טמאה משום כהן - אם מצאה הכהן
בימי נדתה, הרי זו ספק נדה, ויושבת עליו שבועה, וטובלת
כליל שמיני, ואחר כך תהיה מתרת לבעלה. ואם מצאה
אותו בימי זיבתה - הרי זו ספק זבה גדולה או קטנה, כמו
שנתבאר בפירק זה; ויושבת יום אחד אם היתה קטנה, או
שבועת ימי נקיים אם היתה גדולה, מספק. והכל מדברי

טו. הפילה שליה תחלה, ואחר כך ילדה ולד של קמה -
 חוששין לשליה שהיא ולד אחר, ואין תולין אותה בולד
 הבא אחריה; שאין דרכה של שליה לצאת לפני הולד.
 יצאת מקצת השליה ביום ראשון ומקצתה בשני - מונין לה
 מיום ראשון, ואין נותנין לה ימי טהרה אלא מיום שני
 להחמיר.
טז. הפילה דמות בהמה חיה ועוף, ושליה קשורה בו -
 אין חוששין לולד. ואם אינה קשורה בו - מטילין עליהן
 חמר שני ולדות; שאני אומר: 'שמא נמות שפיר מרקם
 שהיה בשליה זו, ושמא נמותה השליה של שפיר זה, שהוא
 דמות בהמה וחיה'.
יז. כל אלו שחוששין לשליה, אין נותנין להן ימי טהרה;
 וכל מי שהפילה דבר שאינו ולד, או שפיר בתוך ארבעים
 יום, שעדיין לא נגמרה צורתו - אם יצא עמו דם, הרי זה
 נדה או זבה; ואם יצא יבש בלא דם, הרי זה טהורה.
יח. מי שילדה זכר ונקבה תאמים - תשב לנקבה; ילדה
 טמטום או אנדרוגינוס - תשב לזכר ולנקבה. ילדה תאמים,
 אחד זכר והשני טמטום או אנדרוגינוס - תשב לזכר
 ולנקבה; האחד נקבה והשני טמטום או אנדרוגינוס - תשב
 לנקבה בלבד; שהטמטום והאנדרוגינוס ספק הם, שמא זכר
 הן או שמא נקבה.
יט. האשה שהחזקה מעברה, וילדה, ואין ידוע מה ילדה
 - כגון שעברה בנהר והפילה שם, או שהפילה לבוה, או
 שהפילה וגררתה חיה - הרי זה בחזקת שהפילה ולד, ותשב
 לזכר ולנקבה; אבל אם לא החזקה מעברה, והפילה, ואין
 ידוע מה הפילה - הרי זה ספק יולדת, ותשב לזכר ולנקבה
 ולנדה.
כ. כל מקום שנאמר: 'תשב לזכר ולנקבה', ביצד דינה?
 תהיה אסורה לבצלה ארבעה עשר יום כיוולדת נקבה -
 שבעה הראשונים ודאי, והשבעה השניים ספק; ואין נותנין
 לה ימי טהרה אלא עד ארבעים יום, כיוולדת זכר. ואם ראתה
 דם אחר הארבעים עד שמונים - אינו דם טהרה, אלא ספק
 דם נדה, או ספק דם זיבה אם בא בימי הזיבה, כמו
 שבארנו. וכן אם ראתה דם ביום אחד ושמונים בלבד - הרי
 זה ספק נדה, ותשב שבעת ימי נדה, שמא נקבה ילדה, שאין
 לה וסת נדות עד אחר מלאת, כמו שבארנו.
כא. כל מקום שנאמר: 'תשב לזכר ולנקבה ולנדה', ביצד
 דינה? תהיה אסורה לבצלה ארבעה עשר יום כיוולדת
 נקבה. ואם ראתה דם ביום אחד ושמונים, הרי זה ספק נדה;
 וכן אם ראתה דם ביום ארבעה ושבעים וביום אחד
 ושמונים, הרי זה ספק נדה; וכן אם ראתה ביום אחד
 וארבעים - אף על פי שראתה ביום ארבעה ושלושים, הרי זה
 ספק נדה. ואסורה לבצלה עד ליל שמונה וארבעים, כיוולדת
 זכר. ואין נותנין לה ימי טהרה כלל, בנדה; והרי היא כמי
 שלא ילדה. וכל דם שתראה מיום שהפילה עד שמונים יום,
 אם בא בימי נדתה - הרי זה ספק נדה מאחר השבעה מיום
 שהפילה; ואם בא בימי זיבתה - הרי זה ספק זבה, שכל

לנקבה, ואם אין נפר בין זכר לנקבה, תשב לזכר ולנקבה
 - ואף על פי ששאר הגוף דומה לבהמה או לחיה או לעוף.
 ואם אין פניו כצורת פני האדם - אף על פי ששאר הגוף
 דומה לאדם שלם, וידי ורגליו ידי אדם ורגליו, והרי הוא
 נקבה או זכר - אינו ולד, ואין אמו טמאה לדה.
ט. ואיזו היא צורת פני האדם? שיהיה המצח והגבינין
 והעינים והלסתות וגבות הזקן, כצורת האדם; אבל הפה
 והאזניים והאף - אף על פי שהם כשל בהמה וחיה, הרי
 זה ולד.
י. המפלת דמות נחש - אמו טמאה לדה, מפני שגלגל עינו
 וגל כשל אדם. המפלת דמות אדם שיש לו כנפים של כשר
 אמו טמאה לדה. נברא בעין אחת ורגל אחת - אם היו
 מן הצד, שהרי הוא כחצי אדם - אמו טמאה לדה; ואם
 היו באמצע - אמו טהורה, שהרי זה בריה אחרת.
יא. נברא ושט שלו אטום, או שהיתה גלגלתו אטומה, או שהיו פניו
 טוחות (ישרות) ואין בהן הכר פנים, או שיש לו שני גבין
 ושתי שדרות, או שהפילה ברית ראש שאינו חתוף, או יד
 שאינו חתוף - כל נפל מאלו אינו ולד, ואין אמו טמאה
 לדה; אבל אם הפילה יד חתוכה ורגל חתוכה - הרי חזקתה
 מולד שלם, ומצטרפין לרב אבריו.
יב. פועמים יקפה [נוצר גוש] משאר הדמים שנוצר מהם
 האדם, חתיכה כמו לשון השור, ותהיה כרוכה על מקצת
 הולד; והיא הנקראת 'סנדל'. ולעולם לא יעשה סנדל זה,
 אלא עם ולד; אבל חתיכה שנוצרה לבדה בלא ולד, אינה
 נקראת 'סנדל'. ורב העברים לא יהיה עמה סנדל. ופעמים
 יבה המעברת דבר על בטנה, ויפסד העבר ויעשה כסנדל
 זה; ופעמים ישאר בו הכר פנים, ופעמים ייבש הולד
 וישתנה ויקפאו עליו הדמים עד שלא ישאר בו הכר פנים.
 לפיכך, המפלת זכר וסנדל עמו - אף על פי שאין הכר פנים
 בסנדל, הרי זה תשב לזכר ולנקבה, שמא סנדל זה נקבה
 היה; ותחמא החמירו בו לטמא בו משום ולד אף על פי
 שאין בו צורת פנים, הואיל והיא טמאה לדה מפני הולד
 שעמו.
יג. החותלת [מעטפת] העבה, שהיא כמו חמת [נאד מים]
 שבתוכה נוצר הולד, והיא מקפת אותו ואת הסנדל - אם
 היה עמו סנדל, וכשיגיע זמנו לצאת קורע אותה ויוצא -
 והיא הנקראת 'שליה'; ותחתלת ברייתה דומה לחוט של ערב
 [רוחב], ותלולה פתוצצרת, ועבה כקרקבן התרנגולין. ואין
 שליה פחותה מטפח.
יד. המפלת שליה - תשב לזכר ולנקבה; לא שהשליה ולד,
 אלא שאין שליה בלא ולד. הפילה נפל ואחר כך הפילה
 שליה - חוששין לשליה, והרי היא בולד אחר; ואין
 אומרים: 'זו שלית הנפל', שאין תולין את השליה אלא
 בולד של קמה. לפיכך, אם ילדה ולד של קמה, והפילה
 שליה אפלו אחר שלשה ועשרים יום - תולין אותה בולד,
 ואין חוששין לולד אחר, שהולד קרע השליה ויצא.

דס טהר כָּל - שְׁוֹה שֶׁהִחֲמִירוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲצָמָן בִּימֵי
חֲכָמֵי תַלְמוּד, אֵינּוּ אֶלָּא בְּרֹאֶה דָּם שֶׁהוּא טָמֵא, שִׁישְׁכֶּת
עָלָיו שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים; אֲכָל דָּם שֶׁתִּרְאֶה בִּימֵי טַהַר אַחֵר
סְפִירָה וּטְבִילָה, אֵין לַחֲשׁ לוֹ - שְׂאִין יָמֵי טַהַר רְאוּיִין לֹא
לְנִדָּה וְלֹא לְזִיכָּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ז. וְשִׁמְעֵנוּ שֶׁבְּצִרְפָּת בּוֹעֲלִין עַל דָּם טַהַר כְּדִין הַתַּלְמוּד עַד
הַיּוֹם, אַחֵר סְפִירָה וּטְבִילָה מִטְּמֵאת יוֹלֶדֶת בְּזוּב; וְדָבָר זֶה
תִּלְוִי בִּמְנַהֵג.

ח. וְכֵן דִּין דָּם בְּתוֹלִים בְּזֶמֶן הַזֶּה, שֶׁאֲפֹלוּ הֵיחָה קִטְנָה שְׁלֹא
הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוּת, וְלֹא רֵאֶת דָּם מִיָּמֶיהָ - הָרִי זֶה בּוֹעֵל
בְּעִילַת מִצְוָה, וּפּוֹרֵשׁ. וְכָל זֶמֶן שֶׁתִּרְאֶה דָּם מִחֲמַת הַמִּכָּה,
הָרִי הִיא טָמֵאָה; וְאַחֵר שִׁיפְסֹק הַדָּם, סוֹפְרַת שִׁבְעַת יָמֵי
נָקִיִּים.

ט. יֵתֵר עַל זֶה, כָּל בֵּית שֶׁתִּכְעֹוֶה לְהַנְשֵׂא {וְרֵצָה} (וראתה)
- שׁוֹהָה שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים מֵאַחֵר שֶׁרִצָּת, וְאַחֵר כֶּף תִּהְיֶה
מִתְּרַת לְהַבְעֵל; שְׂמָא מִחֲמוּדָה לְאִישׁ רֵאֶת דָּם טָפָה אַחַת
וְלֹא הִרְגִּישָׁה בָּהּ; בֵּין שֶׁהֵיחָה הָאִשָּׁה גְּדוּלָּה, בֵּין שֶׁהֵיחָה
קִטְנָה - צְרִיכָה לִישֵׁב שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים מֵאַחֵר שֶׁרִצָּת, וְאַחֵר
כֶּף תִּטְבֵּל וְתִבְעֵל.

י. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, חֲמָרָא יִתְרָה שֶׁנִּהְיָו בָּהּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל
מִיָּמֵי חֲכָמֵי תַלְמוּד; וְאֵין לְסוּר מִמֶּנָּה, לְעוֹלָם. לְפִיכָךְ, כָּל
אִשָּׁה שֶׁרִצָּת כִּשְׁתִּבְעוּהָ לְהַנְשֵׂא - לֹא תִנְשֵׂא עַד שֶׁתִּסְפֹּר
וְתִטְבֵּל. וְאִם נִשְׂאֵת לְתַלְמִיד חֲכָמִים - מִתְּרַת לְהַנְשֵׂא מִיָּד,
וְתִסְפֹּר מֵאַחֵר שֶׁנִּשְׂאֵת וְתִטְבֵּל; שֶׁתַּלְמִיד חֲכָמִים יוֹדֵעַ שֶׁהִיא
אֲסוּרָה, וְנוֹזֵהר מִזֶּה, וְלֹא יִקְרַב לָהּ עַד שֶׁתִּטְבֵּל.

יא. דִּין הַפְּתִימִים בְּזֶמֶן הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; וְאֵין בְּדָבָר חֲדוּשׁ
וְלֹא מְנַהֵג, אֶלָּא כָּל פֶּתִם שֶׁאֲמָרְנוּ שֶׁהִיא טְהוֹרָה, הָרִי הִיא
טְהוֹרָה, וְכָל שֶׁאֲמָרְנוּ שֶׁהִיא טָמֵאָה, סוֹפְרַת שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים
מִיּוֹם שֶׁנִּמְצָא בּוֹ הַפֶּתִם. וְאִם הִיא שְׁעוֹר הַפֶּתִם כְּדִי לַחֲשׁ
לְזִיבוּת, סוֹפְרַת שִׁבְעַת יָמִים מֵאַחֵר יוֹם שֶׁנִּמְצָא בּוֹ הַפֶּתִם;
שְׂאִין הַרְוָאָה דָּם בְּרֹאֶה כֶּתֶם.

יב. וְכֵן כָּל שֶׁאֲמָרְנוּ בְּיוֹלֶדֶת שְׂאֵמוּ טְהוֹרָה, הָרִי הִיא טְהוֹרָה
בְּזֶמֶן הַזֶּה; וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁרֵאֶת לָבָן אוֹ דָּם יָרֵק, אוֹ שֶׁהִשְׁלִיכָה
חֲתִיכָה אֲדָמָה שְׂאִין עֲמָה דָּם - הָרִי הִיא טְהוֹרָה אֲפִי בְּזֶמֶן
הַזֶּה; שְׁלֹא הִחֲמִירוּ אֶלָּא בְּרֹאֶה דָּם טָמֵא, וְאֵין זֶה רֹאֶה דָּם
טָמֵא.

יג. וְכֵן אִם הֵיחָה בָּהּ מִכָּה וְהִיא שׁוֹתֶת מִמֶּנָּה, אוֹ שֶׁבָּא הַדָּם
עִם מִיָּמֵי רְגֻלִים - הָרִי זֶה טְהוֹרָה. וְלֹא תִתְחַדֵּשׁ דְּבָר, אֶלָּא
סְפִירַת שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים לְכָל רוֹאֶה דָּם טָמֵא, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרְנוּ,
וְשִׁיחִיו כָּל מְרֵאָה דָּמִים - טָמֵאִים.

יד. זֶה שֶׁתִּמְצָא בְּמִקְצַת מְקוֹמוֹת, שֶׁהִנֵּחָה יוֹשְׁכֶת שִׁבְעַת
יָמִים בְּנִדְתָּהּ, וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא רֵאֶת דָּם אֶלָּא יוֹם אֶחָד,
וְאַחֵר הִשְׁבָּעָה תִּשָּׁב שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים - אֵין זֶה מְנַהֵג,
אֶלָּא טְעוּת הִיא מִמִּי שֶׁהוֹרָה לָהּ כֶּף; וְאֵין רְאוּי לְפָנוֹת
לְדָבָר זֶה כָּלל - אֶלָּא אִם רֵאֶתָה יוֹם אֶחָד, סוֹפְרַת אַחֲרָיו
שִׁבְעָה, וְטוֹבֵלָת בְּלִיל שְׁמִינִי שֶׁהוּא לֵיל שְׁנֵי שְׁלֹאֲחֵר יָמֵי
נִדְתָּה, וּמִתְּרַת לְבַעֲלָהּ.

1 יָמֵי מְלֵאת אֵין בָּהֶם וָסֵת. וְכֵן אִם רֵאֶת בְּיוֹם אֶחָד וְשִׁמּוֹנִים
2 - עֲדִין הִיא מְקַלְקֶלֶת, וְתִהְיֶה סֶפֶק נִדָּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, אֲפִי
3 עַל פִּי שְׁלֹא רֵאֶת אֶלָּא יוֹם אֶחָד. וְכִשְׁיִקְבַּע לָהּ הַוָּסֵת אַחֵר
4 הַשְּׁמוֹנִים, יִסּוּר קְלֻקּוּלָה, וְתִחְזוֹר לְהִיּוֹת נִדָּה וְנִדְּאִית, אוֹ זִכָּה
5 וְנִדְּאִית. וְכֵן מִיּוֹם שֶׁהִפִּילָה עַד שִׁבְעָה יָמִים; וְתִהְיֶה נִדָּה
6 וְנִדְּאִית אִם הִפִּילָה בְּתוֹךְ יָמֵי נִדְתָּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

פֶּרֶק י"א

א. כָּל שֶׁאֲמָרְנוּ בְּנִדָּה וְזִכָּה וְיוֹלֶדֶת, הוּא דִּין תוֹרָה.
9 וְכִמְשַׁפְּטִים אֵלֶּה הֵיוּ עוֹשִׂין כְּשֶׁהָיוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל מְצוּיִין,
10 וְהָיוּ שֵׁם חֲכָמִים גְּדוֹלִים שֶׁמִּכִּירִים הַדָּמִים. וְאִם נוֹלַד לָהֶם
11 סֶפֶק בְּרֵאוּת אוֹ בִּימֵי נִדָּה אוֹ זִיכָּה - יַעֲלוּ לְבֵית דִּין
12 וְיִשְׁאַלּוּ, כְּמוֹ שֶׁהִבְטִיחָה תוֹרָה עֲלֵיהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יִפְלֹא
13 מִמֶּךָ דְּבָר בֵּין דָּם לְדָם" - בֵּין דָּם נִדָּה לְדָם זִיכָּה. וּבִאֲוֹתָן
14 הַיָּמִים הָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל נִזְהָרוֹת מְדָבָר זֶה, וּמִשְׁמֵרוֹת
15 וּסְתוּתֵיהֶן, וְסוֹפְרוֹת תְּמִיד יָמֵי הַנִּדָּה וְיָמֵי הַזִּיכָּה.

ב. וְטַרְח גְּדוֹל יֵשׁ בְּמִנְיָן הַיָּמִים, וּפְעָמִים רַבּוֹת יִבְאוּ לִידֵי
17 סֶפֶק; שֶׁאֲפֹלוּ רֵאֶת הַבֵּת דָּם בְּיוֹם הַלֵּדָה, מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם
18 מִתְחִילִין לְמַנּוֹת לָהּ יָמֵי נִדָּה וְיָמֵי זִיכָּה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; לְפִיכָךְ
19 לֹא תִטְמָא הַבֵּת בְּזִיכָּה אֶלָּא בֵּת עֲשָׂרָה יָמִים - שְׂאֵם רֵאֶת
20 בְּיוֹם שֶׁתּוֹלַד, הָרִי זֶה נִדָּה שִׁבְעַת יָמִים, וְשִׁלְשָׁה יָמִים סְמוּךְ
21 לְנִדְתָּה, הָרִי עֲשָׂרָה יָמִים. הִנֵּה לְמַדָּת, שֶׁמִּתְחַלֵּת רֵאוּתָהּ
22 מִתְחִילָת לְמַנּוֹת יָמֵי נִדָּה וְיָמֵי זִיכָּה כָּל יָמֶיהָ, וְאַפְּלוּ רֵאֶתָה
23 וְהִיא קִטְנָה.

ג. וּבִיָּמֵי חֲכָמֵי תַלְמוּד נִסְתַּפֵּק הַדְּבָר הַרְבֵּה בְּרֵאוּת הַדָּמִים,
25 וְנִתְקַלְקְלוּ הַסְּתוּתוֹת, לְפִי שְׁלֹא הָיָה כַּח בְּכָל הַנִּשְׁשִׁים לְמַנּוֹת
26 יָמֵי נִדָּה וְיָמֵי זִיכָּה; לְפִיכָךְ הִחֲמִירוּ חֲכָמִים בְּדָבָר, וְגִזְרוּ
27 שִׁיחִיו כָּל יָמֵי הָאִשָּׁה בִּיָּמֵי זִיכָּתָהּ, וְהִיחָה כָּל דָּם שֶׁתִּרְאֶה
28 סֶפֶק דָּם זִיבוּת.

ד. וְעוֹד הִחֲמִירוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲצָמָן חֲמָרָא יִתְרָה עַל זֶה,
30 וְנִהְיָו בְּלֹן בְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּרְאֶה
31 דָּם - אֲפֹלוּ לֹא רֵאֶת אֶלָּא טָפָה {זעירה} כְּחִדְלָל בְּלִבָּד וּפְסֹק
32 הַדָּם - סוֹפְרַת לָהּ שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים, וְאַפְּלוּ רֵאֶת בְּעַת נִדְתָּה.
33 בֵּין שֶׁרֵאֶת יוֹם אֶחָד, אוֹ שְׁנַיִם, אוֹ הִשְׁבָּעָה בְּלֹן, אוֹ יֵתֵר -
34 מִשְׁיִפְסֹק הַדָּם, סוֹפְרַת שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים כְּזִכָּה גְּדוּלָּה,
35 וְטוֹבֵלָת בְּלִיל שְׁמִינִי, אֲפִי עַל פִּי שֶׁהִיא סֶפֶק זִכָּה, אוֹ בְּיוֹם
36 שְׁמִינִי אִם הִיא שֵׁם דִּחַק, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרְנוּ - וְאַחֵר כֶּף תִּהְיֶה
37 מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ.

ה. וְכֵן כָּל יוֹלֶדֶת בְּזֶמֶן הַזֶּה - הָרִי הִיא פְּיוֹלֶדֶת בְּזוּב,
39 וְצְרִיכָה שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וּמִנִּהֵג פְּשוּט בְּשִׁעוֹר
40 [בבלי] וּבִאֲרָץ הַצִּבִּי [ישראל] וּבִסְפָּרַד וּבְמַעֲרַב, שְׂאֵם רֵאֶת
41 דָּם בְּתוֹךְ יָמֵי מְלֵאת - אֲפִי עַל פִּי שֶׁרֵאֶת אַחֵר שֶׁסְּפָרָה שִׁבְעַת
42 יָמֵי נָקִיִּים וְטְבִילָה, הָרִי זֶה סוֹפְרַת שִׁבְעַת יָמֵי נָקִיִּים אַחֵר
43 שִׁיפְסֹק הַדָּם; וְאֵין נוֹתֵינִן לָהּ יָמֵי טַהַר כָּלל, אֶלָּא כָּל דָּם
44 שֶׁתִּרְאֶה הָאִשָּׁה - בֵּין דָּם קָשִׁי, בֵּין דָּם טַהַר - סוֹפְרַת שִׁבְעַת
45 יָמֵי נָקִיִּים אַחֵר שִׁיפְסֹק הַדָּם.

ו. וְדִין זֶה, בִּיָּמֵי הַגָּאוֹנִים נִתְחַדֵּשׁ, וְהֵם גִּזְרוּ שְׁלֹא יִהְיֶה שֵׁם

טו. וכן זה שתמצא במקצת מקומות, ותמצא תשובות
למקצת גאונים, שילדת זכר לא תשמש מטתה עד סוף
ארבעים, וילדת נקבה אחר שמונים, ואף על פי שלא
ראתה דם אלא בתוך השבעה - אין זה מנהג, אלא טעות
היא באותן התשובות. ודרך מינות באותן המקומות, וכן
הצדוקין נכת שייסדוה בני צדוק הכופרים בתושבע"פ למדו
דבר זה; ומצוה לכוון, כדי להוציא מלבן ולהחזיר
לדברי חכמים, שתספור שבעה ימי נקיים בלבד, כמו
שבארנו.

טז. אין האשה עולה משמאמה ויוצאה מידי ערוה, עד
שתטבל במי מקנה כשר, ולא יהיה דבר חוצץ בין בשרה
ובין המים. ובהלכות מקוות יתבאר המקנה הכשר
והפסול, ודרך הטבילה, ומשפטי החיצה. אבל אם רחצה
במרחץ - אפלו נפלו עליה כל מימות שבעולם, הרי היא
אחר הרחיצה כמות שהיתה קדם הרחיצה, בכרת; שאין
לך דבר שמעלה מטמאה לטהרה אלא טבילה במי מקנה,
או במעין, או בימים שהם כמעין, כמו שיתבאר בהלכות
מקוות.

יז. כל שבעת ימי נקיים שבזמן הזה - אף על פי שהן
ספק, אם טבילה בהן, לא עלתה לה טבילה. ואם טבילה
בשביעי - אף על פי שאסור לעשות פן לכתילה, שמה
יבוא לבעל בשביעי אחר הטבילה - הואיל וטבילה בזמנה,
אפלו היתה זבה ודאית, הרי זו עלתה לה טבילה.
יח. ואסור לאדם שידבק באשתו בשבעת ימי נקיים, אף
על פי שהיא בכסותה והוא בכסותו. ולא יקרב לה, ולא
יגע בה אפלו באצבע קטנה, ולא יאכל עמה בקערה אחת.
כלל של דבר: ינהג עמה בימי ספירה כמו שינהג בימי
נדה - שעדין היא בכרת עד שתטבל, כמו שבארנו.
יט. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה
לבעלה - חוץ מהרחצת פניו ידיו ורגליו, ומזיגת הכוס,
והצעת המטה בפניו; גזרה שמה יבוא לידי עברה. ומפני
זה לא תאכל עמו בקערה אחת, ולא יגע בבשרה מפני
הרגל עברה. וכן בשבעת ימי נקיים לא תעשה לו שלש
מלאכות אלו. ומתיר לאשה להתקטט בימי נדתה, כדי
שלא תתגנה על בעלה.

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ב

פרק יב

א. ישראל שבעל גויה משאר האמות דרך אישות, או
ישראלית שנבעלה לגוי דרך אישות - הרי אלו לוקין מן
התורה, שנאמר: "לא תחתן בם"; אחד שבעה עממין,
ואחד כל האמות באסור זה. וכן מפרש על ידי עזרא:
"ואשר לא נתן בנתינו לעמי הארץ, ואת בנותיהם לא נקח
לבנינו".
ב. ולא אסרה תורה אלא דרך חתנות; אבל הבא על הגויה
דרך זנות - מפני אותו מפת מרדות מדברי סופרים, גזרה

שמה יבוא להתחתן. ואם יתדה לו בזנות - חייב עליה
משום נדה, ומשום שפחה, ומשום גויה, ומשום זונה; ואם
לא יתדה לו אלא נקרית מקרה - אינו חייב אלא משום גויה.
וכל חייבין אלו מדבריהם.
ג. במה דברים אמורים? בשעה הבועל ישראל. אבל כהן
הבא על הגויה - לוקה מן התורה משום זונה, ואחד זונה
גויה ואחד זונה ישראלית; ובבעילה בלבד לוקה, שהרי
אינה פת קדושין.

ד. כל הבועל גויה, בין דרך חתנות בין דרך זנות - אם
בעלה בפרהסיא, והוא שביצע לעיני עשרה מישראל או
יתר - אם פגעו בו קנאין [הלוחמים להשם ותורתו] ונהרגוהו,
הרי אלו משבחין וזריזין; ודבר זה הלכה למשה מסיני
הוא, וראיה לדבר זה - מעשה פינחס בזמרי.

ה. ואין קנאי רשאי לפגע בהן אלא בשעת מעשה, בזמרי,
שנאמר: "ואת האשה אל גבתה"; אבל אם פרש - אין
הזריזין אותו, ואם הרגו - נהרג עליו. ואם בא קנאי לטל
רשות מבית דין להרגו - אין מורין לו, ואף על פי שהוא
בשעת מעשה; ולא עוד, אלא אם בא קנאי להרג את
הבועל, ונשפט הבועל והרג קנאי כדי להציל עצמו מידו
- אין הבועל נהרג עליו. והבא על פת גר תושב, אין
הקנאין פוגעין בו; אבל מפני אותו מפת מרדות.

ו. לא פגעו בו קנאין, ולא הלקוהו בית דין - הרי ענשו
מפרש בדברי קבלה שהוא נכרת, שנאמר: "כי חלל יהודה
קדש ה' אשר אהב, ובעל פת אל נכר. יכרת ה' לאיש אשר
יעשנה, ער ועונה" - אם ישראל הוא, לא יהיה לו "ער"
בחקמים ולא "עונה" בפתלמידים; ואם כהן הוא, לא יהיה
לו מגיש מנחה לה' צבאות. הנה למדת שהבועל גויה באלו
נתחתן לעבודה זרה, שנאמר: "ובעל פת אל נכר", ונקרא
'מחלל קדש'.

ז. עוון זה, אף על פי שאין בו מיתת בית דין, אל יהי קל
בעיניך; אלא יש בו הפסד שאין בכל העצירות כמותו:
שהבן מן הערוה - בנו הוא לכל דבר, ובכלל ישראל יחשב,
ואף על פי שהוא ממזר; והבן מן הגויה - אינו בנו,
שנאמר: "כי יסיר את בנו מאחרי", מסיר אותו מלהיות
אחרי ה'.

ח. ודבר זה גורם להדבק בגויים שהבדילנו הקדוש ברוך
הוא מהם, ולשוב מאחרי ה' ולמעל בו.

ט. גוי הבא על פת ישראל - אם אשת איש היא, נהרג
עליה; ואם פנויה היא, אינו נהרג.

י. אבל ישראל שפא על הגויה - בין קטנה פת שלש שנים
ויום אחד בין גדולה, בין פנויה בין אשת איש, ואפלו היה
קטן פן תשע שנים ויום אחד - פיון שפא על הגויה בזדון,
הרי זו נהרגת, מפני שפאת לישראל תקלה על ידיה,
כבהמה. ודבר זה מפרש בתורה, שנאמר: "הן הנה היו
לכני ישראל בדבר בלעם.. וכל אשה ידעת איש למשכב
זכר - הרגו".

יא. העבדים שהטבילו אותן לשם עבדות, וקבלו עליהן

הולד שני, שנאמר: "בנים אשר יולדו להם", הכתוב תלצן
 בלדה.
כא. גר עמוני שנשא מצרית, הולד עמוני; וגר מצרי שנשא
 עמונית, הולד מצרי. זה הכלל: הולד באמות, הולף אחר
 הזכר; נתגירו, הולף אחר הפחות.
כב. מי שנתגר משכעה עממין, אינן אסורין מן התורה
 לבוא בקהל; והדבר ידוע, שלא נתגר מהן אלא הגבעונים.
 והושע גזר עליהם שיהיו אסורין לבוא בקהל, אחד זכרים
 ואחד נקבות; ולא אסר אותן אלא בזמן שיש מקדש,
 שנאמר: "וחטבי עצים ושאבי מים - לבית אלהי", תלה
 הרקתן במקדש.
כג. והן הנקראין 'נתינים', לפי שנתנם לעבודת המקדש.
 כא דוד וגור עליהם שלא יכנסו בקהל לעולם, ואפלו בזמן
 שאין מקדש; וכן מפרש בעזרא: "ומן הנתינים שנתן דויד
 והשרים לעבדת הלוים". הא למדת, שלא תלה אותם
 במקדש.
כד. ולמה גזר עליהם הוא ובית דינו? לפי שראו עזות
 ואכזריות שהיתה בהם, בעת שבקשו שכעת בני שאול
 בחיר ה' לתלותם, והרגום ולא רחמו עליהם.
כה. כשעלה סנחריב מלך אשור, בלבל כל האמות וערכם
 זה בזה והנלה אותם ממקומם. ואלו המצרים שבארץ
 מצרים עתה, אנשים אחרים הם; וכן האדומיים שבשדה
 אדום. והואיל ונתערכו ארבע אמות האסורים בכל אמות
 העולם שהם מתרים, התר הכל - שכל הפורש מהן
 להתגר, חזקתו שפרש מן הרב. לפיכך כשיתגר הגר בזמן
 הזה בכל מקום - בין אדומי, בין מצרי, בין עמוני, בין
 מואבי, בין כנעני, בין שאר האמות - אחד הזכרים ואחד
 הנקבות, מתרין לבוא בקהל מיד.

פרק יג

א. בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית - במילה, וטבילה,
 וקרבן.
ב. מילה - היתה במצרים. כשנאמר: "וכל ערל לא יוכל
 בו", מל אותם משה רבנו, שכלם בטלו ברית מילה
 במצרים, חוץ משבט לוי; ועל זה נאמר: "ובריתך יצורו".
ג. וטבילה - היתה במדבר, קדם מתן תורה, כשנאמר:
 "וקדשתם היום ומחר, וכבסו שמלתם". וקרבן - כשנאמר:
 "וישלח את נערי בני ישראל, ויעלו עלת", על ידי כל
 ישראל הקריבום.
ד. וכן לדורות, כשירצה הגוי להכנס לברית, ולהסתופף
 תחת כנפי השכינה, ויבבל עליו עול תורה - צריך מילה,
 וטבילה, והרצאת קרבן; ואם נקבה היא - טבילה וקרבן,
 שנאמר: "ככם כגור" - מה אתם במילה וטבילה והרצאת
 קרבן, אף הגר לדורות במילה וטבילה והרצאת קרבן.
ה. ומה הוא קרבן הגר? עולת בהמה, או שתי תורים או

מצוות שהעבדים חייבין בהן - יצאו מכלל הגויים, ולכלל
 ישראל לא באו. לפיכך, השפחה אסורה לכן חורין, אחד
 שפחתו ואחד שפחת חברו; והבא על השפחה, מכין אותו
 מפת מדות מדברי סופרים, שהרי מפרש בתורה שהאדון
 נותן שפחה כנענית לעבדו העברי והיא מתרת לו, שנאמר:
 "אם אדניו יתן לו אשה".
יב. ולא גזרו חכמים בדבר זה, ולא חיבה תורה מלקות
 בשפחה, אלא אם כן היתה נחרפת לאיש [חצי שפחה], כמו
 שבארנו.
יג. אל יהי עוון זה קל בעיניך, מפני שאין בו מלקות מן
 התורה - שגם זה גורם לכן לסור מאחרי ה', שהבן מן
 השפחה עבד ואינו מישראל, ונמצא גורם לזרע הקדש
 להתחלל ולהיותם עבדים. והרי אונקלוס המתרגם כלל
 בעילת עבד ושפחה בכלל "לא יהיה קדש, ולא תהיה
 קדשה".
יד. הבא על השפחה, ואפלו בפרהסיא ובשעת עברה - אין
 הקנאין פוגעין בו; וכן אם לקח שפחה דרך חתנות, אינו
 לוקה מן התורה, שמעט שטבילה וקבלה מצוות, יצאת
 מכלל הגויים.
טו. נתעבר ולד ישראלית בולד שפחה - הרי שניהן ספק,
 וכל אחד מהן ספק עבד; וכופין בעל השפחה, ומשחרר
 את שניהן. ואם היה הבן הוא אדון של עבד - כשיגדלו
 ישחררו זה את זה, ויהיו מתרין לבוא בקהל ה'.
טז. היו התעברת בנות, הרי שתיהן ספק שפחות; והבא
 על אחת מהן, הולד ספק עבד. וכן אם נתעבר ולד גויה
 בולד ישראלית - מטבילין את שניהן לשם גרות, וכל אחת
 מהן ספק גיורת.
יז. כל הגויים כלם, כשיתגירו ויקבלו עליהן כל המצוות
 של תורה, והעבדים כשישתחררו - הרי הן בישראל לכל
 דבר, שנאמר: "הקהל, חקה אחת לכם"; ומתרין להכנס
 בקהל ה' מיד - והוא שישא הגר או המשחרר בת ישראל,
 וישא הישראלי גיורת ומשחררת; חוץ מארבעה עממין
 בלבד, והם: עמון ומואב ומצרים ואדום - שהאמות האלו,
 כשיתגר מהן אדם, הרי הוא בישראל לכל דבר, אלא לענין
 ביאה בקהל.
יח. וכיצד דינן? עמון ומואב - אסורין אסור עולם, זכרים
 ולא נקבות, שנאמר: "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'";
 וגוי' - והלכה למשה מסיני, שהעמוני הזכר והמואבי הזכר
 - הוא שאסור לעולם לשא בת ישראל, אפלו כן כן בנו עד
 סוף העולם; אבל עמונית ומואבית - מתרת מיד כשאור
 האמות.
יט. מצרי ואדומי, אחד זכרים ואחד נקבות - דור ראשון
 ודור שני, אסורין לבוא בישראל; ודור שלישי מתר,
 שנאמר: "בנים אשר יולדו להם, דור שלישי" וגו'.
כ. מצרית מעברת שנתגירה, בנה שני; מצרי שני שנשא
 מצרית ראשונה, או מצרי ראשון שנשא מצרית שניה -

1 שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, וְשְׁנֵיהֶם עוֹלָה. וּבִזְמַן הַזֶּה שָׁאִין שָׁם קֶרֶן,
2 צָרִיף מִלֵּה וּטְבִילָה; וּכְשִׁיכְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, יָבִיא קֶרֶבֶנוּ.
3 וְגַר שָׂמַל וְלֹא טָבַל, אוֹ טָבַל וְלֹא מָל - אֵינוֹ גָּר, עַד שְׁיִמּוֹל
4 וְיִטְבַּל. וְצָרִיף לְטָבַל בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה. וְהוֹאִיל וְהִדְבֵּר צָרִיף בֵּית
5 דִּין, אֵין מְטַבִּילִין אוֹתוֹ בְּשִׁפְתוֹ, וְלֹא בְיוֹם טוֹב, וְלֹא בַלַּיְלָה;
6 וְאִם הִטְבִּילוּהוּ, הָרִי זֶה גָּר.

7 ז. גַּר קָטָן - מְטַבִּילִין אוֹתוֹ עַל דַּעַת בֵּית דִּין, שְׁזִכּוֹת הִיא
8 לוֹ; מַעֲבֶרֶת שְׁנֵיתֶיהָ וּטְבִילָה, אֵין בְּנָה צָרִיף טְבִילָה. טָבַל
9 בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, וְנִתְגַּדֵּר בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, וְאִפְלוּ בְּפָנֵי שְׁנַיִם
10 - אֵינוֹ גָּר. כָּאֵל וְאָמַר: 'נִתְגַּדֵּרְתִּי בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי,
11 וְהִטְבִּילוּנִי' - אֵינוֹ נֶאֱמָן לְבֹא בְּקֶהֱלָה, עַד שְׂכִיבֵי עֲדִים.

12 ח. הִיָּה נָשׁוּי לִישְׂרָאֵלִית, אוֹ לְגִיזְרֵת, וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים, וְאָמַר:
13 'נִתְגַּדֵּרְתִּי בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמִי' - נֶאֱמָן לְפָסַל אֶת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ
14 נֶאֱמָן לְפָסַל אֶת הַבָּנִים; וְחֹזֵר וְטוֹבֵל בְּבֵית דִּין.

15 ט. גִּיזְרֵת שְׂרָאִינָה נִוְהֶגֶת בְּדִרְכֵי יִשְׂרָאֵל תָּמִיד, כְּגוֹן
16 שֶׁתְּטַבֵּל לְנִדְתָּהּ וְתַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִעֲסָתָהּ וּכְיוּצָא בְּזֶה, וְכֵן
17 גַּר שֶׁנִּהְגָּה בְּדִרְכֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁטוֹבֵל לְקִרְיָו וְעוֹשֶׂה כָּל הַמִּצְוֹת
18 - הָרִי אֵלוֹ בְּחֻזְקַת גָּרִי צָדֵק, וְאִף עַל פִּי שָׁאִין שָׁם עֲדִים
19 שְׁמַעֲדִין בְּפָנֵי מִי נִתְגַּדֵּרוּ. וְאִף עַל פִּי כֵן, אִם כָּאוֹ לְהִתְעַרֵּב
20 בְּיִשְׂרָאֵל - אֵין מְשִׁיאִין אוֹתָם עַד שְׂכִיבֵי עֲדִים, אוֹ שְׂיִטְבְּלוּ
21 בְּפָנֵינוּ, הוֹאִיל וְהִחְזִקוּ גוֹיִים.

22 י. אָבֵל מִי שָׂבָא וְאָמַר שֶׁהִיָּה גוֹי, וְנִתְגַּדֵּר בְּבֵית דִּין - נֶאֱמָן,
23 שֶׁהִפֶּה שְׂאֵסֶר הוּא הִפֶּה שֶׁהִתִּיר. *כְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?
24 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְאוֹתָן הַיָּמִים, שֶׁחֻזְקַת הַכָּל שָׁם בְּחֻזְקַת
25 יִשְׂרָאֵל. אָבֵל בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - צָרִיף לְהִבִּיא רְאִיָּה, וְאַחֵר כֹּף
26 יֵשָׁא יִשְׂרָאֵלִית; וְאִנִּי אוֹמֵר, שֶׁזֶּוּ מַעֲלָה בִּיחּוּסִין.

27 יא. כְּשֶׁם שְׂמָלִין וּמְטַבִּילִין אֶת הַגֵּרִים, כֹּף מְלִין וּמְטַבִּילִין
28 אֶת הָעֶבְרִים הַנִּלְקָחִים מִן הַגּוֹיִים לְשֵׁם עֲבֹדוֹת. הַלּוֹקֵחַ עֶבֶד
29 מִן הַגּוֹי, וְקָדָם הָעֶבֶד וְטָבַל לְשֵׁם כֵּן חוֹרֵין - קָנָה עַצְמוֹ;
30 וְהוּא שִׂיאֵמֶר דַּעַת טְבִילָה: 'הִרְיִנִי טוֹבֵל בְּפָנֶיכֶם לְשֵׁם
31 גֵּרוּת'; וְאִם טָבַל בְּפָנֵי רְבוֹ, אֵינוֹ צָרִיף לְפָרֵשׁ [שֶׁהוּא
32 לְגִירוּת], אֲלֵא בֵּינוֹ שְׂטָבַל, נִשְׁתַּחֲרַר. לְפִיכָף צָרִיף רְבוֹ
33 לְתַקְפּוֹ בְּפָנִים [לְהַטִּיל עָלָיו מִלֵּאכָה בַּעֲדוּד בַּמִּסִּין], עַד שֶׁיַּעֲלֶה
34 וְהוּא [עַדִּין] תַּחַת שְׁעָבֻדוֹ [וְכֵן לֹא נִיתַן לְפָרֵשׁ אֶת הַטְבִּילָה
35 שֶׁהִיא לְשַׁחֲרוּר], וּמוֹדִיעוֹ בְּפָנֵי הַדִּינִין, שְׁלֹשִׁים עֲבֹדוֹת
36 מְטַבִּילוּ; וְאֵין הָעֶבֶד טוֹבֵל אֲלֵא בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה וּבְיוֹם, כְּגַר,
37 שְׂמַקְצֵת גֵּרוּת הִיא.

38 יב. כְּשִׁישְׁתַּחֲרַר הָעֶבֶד, צָרִיף טְבִילָה אַחֲרָה בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה
39 בְּיוֹם, שְׂבָה תִּגְמַר גֵּרוּתוֹ וְיִהְיֶה כִּישְׂרָאֵל; וְאֵין צָרִיף לְקַבֵּל
40 עָלָיו מִצְוֹת וּלְהוֹדִיעוֹ עֲקָרֵי הַדֵּת, שֶׁכָּבֵר הוֹדִיעוּהוּ כְּשִׁטְבַּל
41 לְשֵׁם עֲבֹדוֹת.

42 יג. וּבִמְקוֹה הַכָּשֵׁר לְטְבִילַת נִדָּה, שָׁם מְטַבִּילִין אֶת הַגֵּרִים
43 וְאֶת הָעֶבְדִּים וְאֶת הַמְשַׁחֲרָרִים; וְכֵן דְּבַר שְׁחוּצָץ בְּנִדָּה,
44 חוּצָץ בְּגָרִים וּבְעֶבְדִּים וּבְמְשַׁחֲרָרִים.

45 יד. אֵל יַעֲלֶה עַל דַּעַתָּה, שֶׁשְׂמִשּׁוֹן הַמוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, אוֹ
46 שְׁלֵמָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יְדִידָהּ, נִשְׂאוּ נָשִׁים וְנָכְרִיּוֹת בְּגִיּוּתָן;
47 אֲלֵא סוּד הַדְּבַר כֹּף הוּא: שֶׁהַמִּצְוָה הַנִּכְוָנָה כְּשִׁיבּוֹא הַגֵּר אוֹ

48 הַגִּיזְרֵת לְהִתְגַּדֵּר, בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו - שְׂמָא בְּגִלְל מְמוֹן שְׂיִטַּל,
49 אוֹ בְּשִׁבִּיל שְׂרָרָה שְׂיִזְכָּה לָהּ, אוֹ מִפְּנֵי הַפֶּחַד, כָּאֵל לְהַכְנִס
50 לְדֵת; וְאִם אִישׁ הוּא, בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו שְׂמָא עֵינָיו נִתַּן בְּאֶשָּׁה
51 וְהוֹדִיתָ, וְאִם אִשָּׁה הִיא, שְׂמָא עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּכַחוּר מִכַּחוּרֵי
52 יִשְׂרָאֵל. אִם לֹא נִמְצָא לָהּ עֵלָה - מוֹדִיעִין אוֹתָן כְּכֹד עַל
53 הַתּוֹרָה וְטָרַח שְׂיִישׁ בְּעֲשִׂיתָהּ עַל עַמִּי הָאֲרָצוֹת, כְּדִי
54 שְׂיִפְרְשׁוּ; אִם קָבְלוּ וְלֹא פָּרְשׁוּ, וְרָאוּ אוֹתָן שֹׁחֲרוֹ מֵאֲהָבָה
55 - מְקַבְּלִין אוֹתָן, שְׁנֹאֲמַר: "וְתָרָא כִּי מִתְאַמְצָת הִיא לְלָכַת
56 אַתָּה, וְתִתְחַדֵּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ".

57 טו. לְפִיכָף לֹא קָבְלוּ בֵּית דִּין גָּרִים כָּל יְמֵי דוֹד וְשְׁלֵמָה -
58 בְּיָמֵי דוֹד, שְׂמָא מִן הַפֶּחַד חֲזָרוּ, וּבְיָמֵי שְׁלֵמָה, שְׂמָא בְּשִׁבִּיל
59 הַמְּלָכוֹת וְהַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל חֲזָרוּ; שְׂכַל
60 הַחֲזָרוֹ מִן הַגּוֹיִים בְּשִׁבִּיל דְּבַר מִהֲבָלֵי הָעוֹלָם, אֵינוֹ מִגְרִי
61 הַצָּדֵק. וְאִף עַל פִּי כֵן הָיוּ גָרִים הַרְבֵּה מִתְגַּדְּרִים בְּיָמֵי דוֹד
62 וְשְׁלֵמָה בְּפָנֵי הַדִּיּוֹטוֹת, וְהָיוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל חוֹשְׁשִׁין לָהֶן,
63 לֹא דוֹחִין אוֹתָן, אַחֵר שֶׁטְּבָלוּ מִכָּל מְקוֹם, וְלֹא מְקַרְבִּין
64 אוֹתָן, עַד שֶׁתָּרָאָה אַחֲרֵיתָן.

65 טז. וּלְפִי שֶׁגִּיר שְׁלֵמָה נָשִׁים וְנִשְׂאָן, וְכֵן שְׂמִשּׁוֹן גִּיר וְנִשָּׂא,
66 וְהַדְּבַר יָדוּעַ שֶׁלֹּא חֲזָרוּ אֵלָיו אֲלֵא בְּשִׁבִּיל דְּבַר, וְלֹא עַל פִּי
67 בֵּית דִּין גָּרִים - וְחֻשְׁכֵּן הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ הֵן גּוֹיּוֹת, וּבְאֶסְרוֹן
68 עוֹמְדִין. וְעוֹד, שֶׁהוֹכִיחַ סוֹפֵן עַל תַּחֲלָתָן, שֶׁהֵן עוֹבְדוֹת
69 עֲבוּדָה זָרָה שֶׁלָּהֶן, וּבְנֵו לָהֶן כְּמוֹת, וְהַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב
70 כְּאֵלוֹ הוּא בְּנֶאֱמָן, שְׁנֹאֲמַר: "אֲזִי יִכְנֶה שְׁלֵמָה כְּמָה".

71 יז. גַּר שֶׁלֹּא בְּדָקוֹ אַחֲרָיו, אוֹ שֶׁלֹּא הוֹדִיעוּהוּ הַמִּצְוֹת
72 וְעָנְשׁוֹן, וְכֵן וְטָבַל בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה הַדִּיּוֹטוֹת - הָרִי זֶה גָּר;
73 וְאִפְלוּ נֹדַע שֶׁבְּשִׁבִּיל דְּבַר הוּא מִתְגַּדֵּר - הוֹאִיל וְכֵן וְטָבַל,
74 יָצָא מִכָּלל הַגּוֹיִים; וְחוֹשְׁשִׁין לוֹ, עַד שֶׁיִּתְבָּאֵר צְדָקוֹתוֹ.
75 וְאִפְלוּ חֲזָרוּ וְעָבַד עֲבוּדָה זָרָה - הָרִי הוּא כִּישְׂרָאֵל מְשֻׁמֵּר,
76 שֶׁקְדוּשָׁתוֹ קְדוּשָׁתוֹ; וּמִצְוָה לְהַחֲזִיר אֲבֹתָו; מֵאַחֵר שֶׁטָּבַל,
77 נַעֲשֶׂה כִּישְׂרָאֵל. וּלְפִיכָף קִיָּם שְׂמִשּׁוֹן וְשְׁלֵמָה נִשְׁוִתִּיהֶן, וְאִף
78 עַל פִּי שְׁנִגְלָה סוּדָן.

79 יח. וּמִפְּנֵי זֶה אֲמָרוּ חֲכָמִים: 'קָשִׁים לָהֶן גָּרִים לִישְׂרָאֵל
80 כְּנִגְעַת צִרְעָתָה' - שֶׁרָבֵן חֲזָרוּ בְּשִׁבִּיל דְּבַר, וּמִטְעִין אֶת יִשְׂרָאֵל,
81 וְקָשָׁה הַדְּבַר לְפָרֵשׁ מִמֶּה אַחֵר שְׁנִתְגַּדְּרוּ. צֹא וְלָמַד מֶה אֲרַע
82 בְּמִדְבָּר בְּמַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה וּבִקְבָרוֹת הַתְּאֵנָה; וְכֵן רַב הַנִּסְיוֹנוֹת
83 - הָאֶסְפָּסוּף הָיוּ בָּהֶן תַּחֲלָה.

פֶּרֶק יד

84 א. כִּיצַד מְקַבְּלִין גָּרִי הַצָּדֵק? כְּשִׁיבּוֹא לְהִתְגַּדֵּר, וּיְבַדְּקוּ
85 אַחֲרָיו וְלֹא יִמְצְאוּ עֵלָה - אוֹמְרִין לוֹ: 'מָה רְאִיתָ שְׂבָאָתָה
86 לְהִתְגַּדֵּר? אִי אַתָּה יוֹדַע שִׁישְׂרָאֵל בְּזִמְנָה הַזֶּה דְּיוֹם דְּחוּפִים
87 וּמִסְחָפִין [שְׁפִלִים] וּמִטְרָפִין, וְיִסּוּרִין בָּאִין עֲלֵיהֶן? אָמַר:
88 'אֲנִי יוֹדַע, וְאֵינִי פְדָא' - מְקַבְּלִין אוֹתוֹ מִיָּד.

89 ב. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עֲקָרֵי הַדֵּת, שֶׁהוּא יַחֲזִיר הַשֵּׁם וְאֶסְרוֹ
90 עֲבוּדָה זָרָה; וּמְאִרִּכִין בְּדָבָר זֶה. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצַת
91 מִצְוֹת קְלוֹת וּמִקְצַת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת; וְאֵין מְאִרִּכִין בְּדָבָר
92 זֶה. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עוֹזֵן לְקַט שְׂכָחָה וּפָאָה, וּמַעֲשֵׂר עֲנִי.

מותר לקימו בעבדותו כשהוא גר תושב; ואין מקימין עבד
 כזה אלא בזמן היובל.
 י. הגויים - אין אסור עליהן משום ערוה אלא אמו, ואשת
 אביו, ואחותו מאמו, ואשת איש, וזכור, ובהמה, כמו
 שיתבאר בהלכות מלכים ומלחמות; אבל שאר עריות
 מותרות להן.
 יא. גר שנתגרר ועבד שנשתחרר, הרי הוא כקטן שגולד,
 וכל שאר בשר שהיו לו כשהוא גוי או כשהוא עבד, אינן
 שאר בשר; ואם נתגרר הוא והן, אינו חייב על אחת מהן
 משום ערוה כלל.
 יב. דין תורה, שמותר לגר שישא אמו או אחותו מאמו
 שנתגררו; אבל חכמים אסרו דבר זה, כדי שלא יאמרו:
 'באנו מקדשה חמורה לקדשה קלה', שאמש היתה זו
 אסורה לו, והיום מתרת. וכן גר שפא על אמו או אחותו
 והיא בגיורתה, הרי זה כפא על הנכרית.
 יג. ביצד דין הגרים בעריות של שאר בשר? אם היה נשוי
 כשהוא גוי לאמו או לאחותו, ונתגררו - מפרשין אותן, כמו
 שביארנו; ואם היה נשוי לשאר עריות, ונתגרר הוא ואשתו
 - אין מפרשין אותן. גר אסור בשאר האם אחר שנתגרר,
 מדברי סופרים. ומתגר בשאר האב, אף על פי שיודע בודאי
 שזה שארו מאביו; כגון תאומים, שדבר ברור שאביו של
 זה הוא אביו של זה; ואף על פי כן, לא גזרו על שאר אביו,
 לפיכך נושא הגר אשת אחיו מאביו, ואשת אחי אביו,
 ואשת אביו, ואשת בנו, אף על פי שנושא לאחיו או לאביו
 או לאחיו אביו או לבנו אחר שנתגררו; וכן אחות אמו
 מאביה, ואחותו מאביו, ובתו שנתגררה - מתרת לו. אבל
 אינו נושא לא אחותו מאמו, ולא אחות אמו מאמה, ולא
 אשת אחיו מאמו שנושא אחיו מאמו אחר שנתגרר; אבל
 אם נשאה אחיו כשהוא גוי, הרי זה מתרת לו.
 יד. שני אחים תאומים שהיתה הורתם שלא בקדשה
 ולדתם בקדשה - חייבין משום אשת אח.
 טו. הנושא גיורת ובתה הגיורת, או שתי גיורות מן האם
 - יושב עם אחת מהן, ומגרש השנייה; נשא גיורת ומתה -
 הרי זה מתגר לשא אמה או בתה; שלא גזרו אלא בחייהן.
 ומתגר אדם לשא שתי גיורות גיורות מן האב, שלא גזרו
 בשאר האב, כמו שביארנו.
 טז. השניות [עריות דרבנן מדרגה משנית] כלן, לא גזרו
 עליהן בגרים. לפיכך מתגר הגר לשא אם אמו, ונושא אדם
 גיורת ואם אם אמה, או בת בת בתה, וכן שאר השניות.
 יז. העבד מתגר לשא אמו כשהוא עבד, ואין צריך לומר
 בתו ואחותו וכיוצא בהן - שפכר יצא מכלל גויים, ואין
 העריות האסורות על הגויים אסורות עליו, ולא בא לכלל
 ישראל, כדי שיאסרו עליו עריות האסורות על הגרים.
 יח. ויראה לי, שאם בא העבד על זכור ובהמה, יתגר, ו
 שאסור שתי עריות אלו שנה בכל אדם.
 יט. עבדים שנשתחררו, הרי הן כגרים: כל שאסור לגרים
 - אסור להן, וכל המתגר לגרים - מתגר להן. נותן אדם

ומודיעין אותו עונשן של מצוות. ביצד? אומרים לו: 'הרי
 יודע שעד שלא באת לדת זו - אם אכלת חלב, אי אתה
 ענוש כרת; אם חללת שבת, אי אתה ענוש סקילה; ועכשיו
 אחר שתתגרר - אם אכלת חלב, אתה ענוש כרת; אם חללת
 שבת, אתה ענוש סקילה'. ואין מרביץ עליו ואין מדקדקין
 עליו, שמא יגרם לטרדו ולהטותו מדרך טובה לדרך רעה,
 שבתחלה אין מושכין את האדם אלא בדברי רצון רבים;
 וכן הוא אומר: "בחקלי אדם אמשכים", ואחר כך
 "בפכותות אהבה".
 ג. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצוות, כך מודיעין
 אותו שוכרן של מצוות; ומודיעין אותו שבפעשית מצוות
 אלו יזכה לחיי העולם הבא, ושאין שם צדיק גמור אלא
 בעל חכמה שעושה מצוות אלו ויודע.
 ד. ואומרים לו: 'הרי יודע, שהעולם הבא אינו צפון אלא
 לצדיקים, והם ישראל; וזה שתראה ישראל בצער בעולם
 הזה, טובה היא צפונה להם, שאינן יכולין לקבל רב טובה
 בעולם הזה באמות, שמא ירום לבבם ויתעו ויפסידו שכר
 העולם הבא, כענין שנאמר: "וישמן ישראל ויכעסו".
 (ה.) ואין הקדוש ברוך הוא מביא עליהם רב פרענות, כדי
 שלא יאבדו, אלא כל האמות כלן, והם עומדין; ומאריכין
 בדבר הזה, כדי לחבבן. אם חזר בו ולא רצה לקבל - הולך
 לדרכו. ואם קבל - אין משהין אותו, אלא מלין אותו מיד;
 ואם היה מהול - מטיפין ממנו דם ברית. ומשהין אותו עד
 שיתרפא רפואה שלמה, ואחר כך מטבילין אותו.
 ו. ושלשה עומדין על גביו; ומודיעין אותו מקצת מצוות
 קלות ומקצת מצוות חמורות פעם שניה, והוא עומד בפנים.
 ואם היתה אשה - נשים מושיכות אותה בפנים עד צוארה,
 וההיגין מבחוץ. ומודיעין אותה מקצת מצוות קלות ומקצת
 מצוות חמורות, והיא יושבת בפנים; ואחר כך טובלת
 בפניהן, והם מחזירין פניהן ויוצאין, כדי שלא יראו אותה
 כשתעלה מן המים.
 ז. איזה הוא גר תושב? זה גוי שקבל עליו שלא יעבד
 עבודה זרה, עם שאר המצוות שנוצטוו בני נח, ולא מל ולא
 טבל - הרי זה מקבלין אותו, והוא מחסידי אמות העולם;
 ולמה נקרא שמו 'תושב'? לפי שמתגר לנו להושיבו בימינו
 בארץ ישראל, כמו שביארנו בהלכות עבודה זרה.
 ח. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג; אבל
 בזמן הזה, אפילו קבל כל התורה בלה חוץ מדקדוק אחד -
 אין מקבלין אותו.
 ט. העבד הנלקח מן הגויים - אין אומרים לו: 'מה ראית
 שבאת'; אלא אומרים לו: 'רצונך שתכנס בכלל עבדי
 ישראל ותהיה מן הכשרים, או לא? אם רצה, מודיעין לו
 עקרי הדת ומקצת מצוות קלות וחמורות ועונשן ושוכרן, כמו
 שמודיעין את הגר; ומטבילין אותו בגר, ומודיעין אותו
 כשהוא בפנים. ואם לא רצה לקבל, מגלגלין עליו כל שגים
 עשר חדש, ומוכרו לגויים; ואסור לקימו יתר על כן. ואם
 התנה עמו מתחלה שלא ימול ויטבל, אלא יהיה כגר תושב

1 שפחתו לעבדו או לעבד חברו, ומוסר שפחה אחת לשני
2 עבדים לכתחלה, ואינן צריכין שום דבר אלא הרי הן
3 כבהמה. ושפחה שהיא מיחדת לעבד זה או שאינה מיחדת,
4 אחת היא - לפי שאין אישות אלא לישראל, או לגויים על
5 הגויים, אבל לא לעבדים על העבדים, ולא לעבדים על
6 ישראל.

יום שבת קודש י"ב סיון ה'תשע"ב

פרק טו

9 א. איזה הוא "ממזר" האמור בתורה? זה הבא מערוה מן
10 העריות - חוץ מן הנדה, שהבן ממנה פגום ואינו ממזר;
11 אבל הבא על שאר העריות - בין באנס בין ברצון, בין
12 בזדון בין בשגגה - הולד ממזר. ואחד זכרים ואחד נקבות
13 אסורין לעולם - שנאמר: "גם דור עשירי", כלומר לעולם.
14 ב. אחד ממזר שנשא ישראלי, או ישראלי שנשא ממזרת
15 - ביון שבעלו אחר הקדושין, לוקין; קדש ולא בעל, אינו
16 לוקה. בעל ולא קדש, אינן לוקין משום ממזרת - שאין לה
17 בכל חיבי לאוין מי שלוקה על בעילה בלא קדושין, אלא
18 כהן גדול על אלמנה, כמו שיתבאר. המחזיר גרושתו
19 משנשאת - הולד כשר, שהרי אינה ערוה.
20 ג. גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד כשר, בין בפנייה
21 בין באשת איש, בין באנס בין ברצון; וגוי ועבד הבאים
22 על הממזרת - הולד ממזר. וממזר הבא על הגויה - הולד
23 גוי; נתגיר, הרי הוא כשר כשאר גרים. ואם בא על
24 השפחה - הולד עבד; שחררו - הולד כשר כשאר עבדים
25 משחררין, ומתיר בבת ישראל.

26 ד. זה הפלל: בן הבא מן העבד, או מן הגוי, או מן
27 השפחה, או מן הגויה - הרי הוא פאמו, ואין משגיחין
28 על האב. לפי דבר זה, התירו לממזר לשא שפחה כדי
29 לטהר את בניו - שהרי הוא משחרר אותן, ונמצאו בני
30 חורין; ולא גזרו על השפחה לממזר, מפני תקנת הבנים.
31 ה. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, הבא על אשת איש
32 - אותו הבן אין לו תקנה, מפני שצד ממזרות וצד עבדות
33 מערבים בו; לפיכך אסור בשפחה, ונמצאו בניו כמותו
34 לעולם.

35 ו. גוי הבא על השפחה שטבחה, הרי זה עבד, ועבד
36 שטבל שבא על הגויה, הולד גוי - הלף אחר האם; אבל
37 גוי הבא על שפחה גויה, או עבד גוי שבא על גויה בת
38 חורין - הלף אחר הוצר.

39 ז. ממזר מתיר לשא גיורת, וכן הממזרת מתרת לגר;
40 והבנים משניהם ממזרים, שהולד הולף אחר הפגום;
41 שנאמר: "בקהל ה'", וקהל גרים אינו קרוי קהל ה'.

42 ח. גיורת שנשאת לגר, והולידו בן - אף על פי שהורתו
43 ולדתו בקדשה, הרי זה מתיר בממזרת. וכן בן בן בן, עד
44 שישתקע שם גיורתו ממנו, ולא יודע שהוא גר; ואחר כך

45 יאסר בממזרת. ואחד הגרים ואחד עבדים משחררין, דין
46 אחד לכלן.

47 ט. גר שנשא בת ישראל, או ישראל שנשא גיורת - הולד
48 ישראלי לכל דבר, ואסור בממזרת.

49 י. שלשה ממזרים הן - ממזר ודאי, וממזר ספק, וממזר
50 מדברי סופרים. איזה הוא ממזר ודאי? זה שבא מן הערוה
51 הנדאית, כמו שבארנו; וממזר ספק - זה שבא מספק
52 ערוה, כגון הבא על אשה שנתקדשה ספק קדושין, או
53 נתגדשה ספק גרושין, וכיוצא בהן. האשה ששמעה שמת
54 בעלה, ונשאת, והרי בעלה קים, ובא בעלה עליה והיא
55 פחת השני - הרי הבן ממזר מדברי סופרים.

56 יא. פנויה שנתעברה מזנות, אפרו לה: 'מה הוא העבר
57 הזה או הילוד הזה?' - אם אמרה: 'בן כשר הוא',
58 ולישראל נבעלת' - הרי זו נאמנת, והבן כשר, ואף על
59 פי שר' העיר שזנתה בה פסולים.

60 יב. ואם לא נבדקה אמו עד שמתה, או שהיתה חרשת
61 או אלמנת או שוטה, או שאמרה: 'לפלוגי הממזר נבעלת',
62 או 'לפלוגי הנתיך' - אפלו אותו פלוגי מודה שהוא ממנו,
63 הרי זה הילוד ספק ממזר; כשם שזנת עם זה שהודה לה,
64 כך זנתה עם אחר. וזה הוא הנקרא 'שותקי' - שמכיר את
65 אמו, ואינו מכיר את אביו ודאי.

66 יג. וכן בן הנמצא בשוק, והוא הנקרא 'אסופי' - הרי הוא
67 ספק ממזר, שאין אנו יודעין מה הוא.

68 יד. פנויה שזנתה, ואמרה: 'בן זה בן פלוגי הוא' - אם אותו
69 פלוגי כשר, הרי הבן כשר; ואינה נאמנת להיות זה בנו של
70 פלוגי. ויראה לי שחוששין לדבריה, ויהיה הבן אסור
71 בקרובות אותו פלוגי, מספק. ואם אותו פלוגי ממזר - אינה
72 נאמנת להיות הבן ממזר ודאי על פיה, כמו שבארנו, אלא
73 יהיה ספק ממזר.

74 טו. אבל האב שהחזק שזה בנו, ואמר: 'בני זה ממזר הוא'
75 - נאמן; ואם יש לבן בנים - אינו נאמן, שלא האמינה אותו
76 תורה אלא על בנו, שנאמר: "כי את הבכור בן השנואה
77 יכיר", יכירונו לאחרים.

78 טז. וכשם שנאמן לומר: 'בני זה בכור' - כך נאמן לומר
79 שהוא ממזר, או בן גרושה, או בן חלוצה. וכן אם היתה
80 אשתו מעברה - נאמן לומר: 'עבד זה אינו בני, וממזר
81 הוא'; ויהיה ממזר ודאי. והאומר על עצמו שהוא ממזר,
82 נאמן לאסר עצמו בבת ישראל; ואסור בממזרת, עד שידע
83 שהוא ממזר. וכן כמותו. ואם יש לו בני בנים - אינו נאמן
84 לפסל בני בניו, ולא יפסל אלא עצמו.

85 יז. ארוסה שנתעברה והיא בבית אביה - הרי הולד בחזקת
86 ממזר; ואסור בבת ישראל, ואסור בממזרת. ואם נבדקה
87 אמו ואמרה: 'מארוסי נתעברתי' - נאמנת, והולד כשר. ואם
88 הכחישא הארוס ואמר: 'מעולם לא באתי עליה' - הרי
89 הולד ממזר; שאפלו היה בחזקת בנו, ואמר: 'בני זה ממזר'
90 - נאמן. והאשה אינה בחזקת זונה, אלא נאמנת לומר:

לולד - הואיל והאסופי הנמצא שם ספק גוי או ספק עבד, 47
 כשישאל הגיורת כמו שאמרנו, הרי זו ספק אשת איש, והבא 48
 עליה פטור: שאין הורגין מספק. וכן יראה לי, שהשתוקי 49
 שנשא אשה שאפשר שהיא ערוה עליו - הרי זו ספק אשת 50
 איש, שאין קדושין תופסין בעריות. 51
כח. ואיזו היא האשה שאפשר שתהיה ערוה עליו? כל 52
 אשה שהיה אביה או אחיה קים כשנתעברה בו אמו; וכל 53
 אשה שנתגרשה או נתאלמנה, שזא אשת אביה היא או 54
 אשת אחי אביה. 55
כט. ומנן אני אומר, שאין השתוקי והאסופי אסור בכל 56
 אשה שאפשר שתהיה ערוה עליו? שהרי אפשר שנבדקה 57
 אמו, אינו אסור בכל אשה שאפשר שתהיה ערוה עליו. 58
 והרי נאמר בתורה: "אל תחלל את בתך להזנותה"; ואמרו 59
 חכמים, שאם יעשה זה, נמצא אב נושא בתו ואח נושא 60
 אחותו. ואלו היה הדין שכל מי שאינו יודע אביו בודאי, 61
 אסור בכל אשה שאפשר שתהיה ערוה עליו - לא היינו 62
 באים למדה הזאת לעולם, ולא תהיה הארץ מלאה זמה. הא 63
 למדה, שאין אוסרין עריות ומחזיקין אותן בשאר פשר 64
 בספק, עד שיודע בודאי שזו ערוה עליו: שאם אתה אומר 65
 כן - כל היתומים שבעולם שלא הפירו אבותיהם, היו 66
 אסורין להנשא בכל מקום, שזא יפגעו בערוה. 67
ל. הנולד שהיה משלף בדרך, ובא אחד ואמר: 'בני הוא, 68
 ואני השלכתיו' - נאמן; וכן אמו נאמנת. נאסף מן השוק, 69
 ובאו אביו ואמו אחר כך ואמרו: 'בננו הוא' - אין נאמנין, 70
 הואיל ויצא עליו שם אסופי; ובשני רעבון נאמנין, שמפני 71
 הרעב השליכוהו והן רוצין שיזונו אותו אחרים, ולפיכך 72
 שתקו עד שנאסף. 73
לא. נמצא הנולד מהול, או שהמלח [כדי להקשות איבריו], 74
 או שהחמל, או שהיה הכחל [משחח] בעיניו, או הקמיעין 75
 בצוארו, או שנמצא תחת אילן מסבף שאין חיה נכנסת לו 76
 והיה סמוך לעיר, או שנמצא בבית הכנסת הסמוך לעיר, 77
 או בצדי רשות הרבים - אין בו משום אסופי; מאחר שהן 78
 משמין אותו שלא ימות, בחזקת פשר הוא. אבל אם נמצא 79
 משלף באמצע הדרך, או רחוק מן העיר - אפלו תחת אילן 80
 או בבית הכנסת, או שנמצא תלוי באילן מקום שחיה מגעת 81
 לו - הרי זה אסופי. 82
לב. נאמנת חיה [מילדת] לומר: 'זה הבן כהן הוא', או 83
 'לוי', או 'נתיני', או 'ממזר' - מפני שלא החזק, ואין אנו 84
 יודעין יחוסו. במה דברים אמורים? בשהחזקה בנאמנות, 85
 ולא ערער עליה אדם. אבל אם ערער עליה אפלו אחד, 86
 ואמר: 'בשקר מעידה' - אינה נאמנת; והרי הבן בחזקת 87
 פשר, ואין לו יחוס. 88
לג. דבר ברור, שהשתוקי אסור לשא שתוקית, והאסופי 89
 אסור באסופית, מפני שהן ספקות; אבל ממזרים ודאיים 90
 ונתינים, מתרין לבוא זה בזה, והנולד ממזר. ושתוקי ואסופי 91
 מתר בנתינים כשאר גרים, והנולד ספק. 92

1 'לארוסי נבעלתי', ואינה זונה; ואם נשאת לכהן - לא תצא, 2
 ונולדה ממנו פשר. 3
יד. היו העם מרננים אחריה, והיא ארוסה, עם ארוסה ועם 4
 אנשים אחרים - אף על פי שזא עליה ארוסה בבית חמיו, 5
 הרי זה ספק ממזר; כלשם שהפקירה עצמה לארוסה, 6
 הפקירה לאחרים. ואם נבדקה ואמרה: 'עבר זה מארוסי' - 7
 הרי זה פשר, כמו שבארנו. 8
יט. אשת איש שהיתה מעברת ואמרה: 'עבר זה אינו 9
 מבעלי' - אינה נאמנת לפסלו, והרי הבן בחזקת פשרות; 10
 שלא האמינה תורה אלא האב. אמר האב: 'אינו בני', או 11
 שהיה בעלה במדינת הים - הרי זה בחזקת ממזר; ואם 12
 אמרה: 'מגוי ועבר נתעברתי' - הרי הנולד פשר, שאין הפעל 13
 יכול להכחישה בדבר זה. ואין העבר משתנה במעי אמו 14
 יתר על שנים עשר חדש. 15
כ. אשת איש שיצא עליה קול שהיא מונה תחת בעלה, 16
 והכל מרננין אחריה - אין חוששין לכניה שזא ממזרים הן, 17
 שרב בעילות אצל הבעל. ומתור לשא בתה לכתחלה; אבל 18
 היא עצמה, חוששין לה משום זונה; ואם היתה פרוצה יתר 19
 מדי, אף לכניה חוששין. 20
כא. דין תורה שספק ממזר מתר לבוא בקהל, שנאמר: "לא 21
 יבוא ממזר בקהל ה'" - ממזר ודאי אסור לבוא בקהל, ולא 22
 ספק; אבל חכמים עשו מעלה ביחוסין, ואסרו כל הספקות 23
 לבוא בקהל. לפיכך, ממזר ודאי מתר לשא ממזרת ודאית, 24
 אבל ממזר ספק, או שתוקי, או אסופי - אסור לשא בת 25
 ישראלי. 26
כב. ואסור לשא ממזרת, ואפלו ממזרת מספק אסורה לו - 27
 שזא אחד מהם אינו ממזר והשני ממזר ודאי. וממזר של 28
 דבריהם מתר לשא ממזרת של דבריהם. וכן שאר הספקות 29
 אסורין לשא זה מזה. 30
כג. ביצד? שתוקים ואסופים וספק ממזרים, אסורים לבוא 31
 זה בזה; ואם נשאו - לא יקמו אלא יוציאו בגט, והנולד 32
 ספק באבותיו. ואין לספקות אלו תקנה, אלא שישאו מן 33
 הגרים; והנולד הולך אחר הפגום. 34
כד. ביצד? שתוקי או אסופי שנשא גיורת או משחררת, או 35
 גר ומשחרר שנשאו שתוקית או אסופית - הנולד שתוקי או 36
 אסופי. 37
כה. האסופי שנמצא בעיר שיש בה גוים, בין שהיה רב 38
 גוים או רב ישראל - הרי זה ספק גוי לענין יחוסין; קדש 39
 אשה - צריכה גט מספק. מי שהרגו, אינו נהרג עליו. 40
כו. הטבילוהו בית דין לשם גרות, או שטבל משהגדיל - 41
 הרי הוא כשאר אסופים הנמצאים בערי ישראל. היה רב 42
 העיר גוים, מתר להאכילו וכלות וטרפות; היה רבן 43
 ישראל, מחזירין לו אבדתו בישראל. מחצה למחצה - מצוה 44
 להחיותו בישראל, ומפקחין עליו את הגל בשבת; והרי הוא 45
 לענין נזקין ככל ספק ממזר - המוציא מחברו עליו הראיה. 46
כז. יראה לי, שכל מדינה שיש בה שפחה או גויה הראויה

פרק טז

1
2 א. פצוּע דָּכָא וּכְרוּת שְׁפָכָה שְׁנִשְׂאָה בַּת יִשְׂרָאֵל וּבָעֵלוּ -
3 לוקין, שְׁנִינָא מִר: "לא יבא פצוּע דָּכָא וּכְרוּת שְׁפָכָה בְּקֹהֶל
4 ה'"; וּמִתְרִין לִשְׂא גִיּוּרָת וּמִשְׁתַּרְרָת. וְאִפְלוּ כֹהֵן שֶׁהוּא
5 פָּצוּע דָּכָא - מִתֵּר לִשְׂא גִיּוּרָת וּמִשְׁתַּרְרָת, שְׂאִינוּ בְּקִדְשָׁתוּ;
6 וְאִפְלוּ נְתִינָה אוֹ אַחַת מִן הַסְּפָקוֹת, מִתֵּר לוֹ;
7 ב. הוֹאִיל וּפָצוּע דָּכָא אֲסוּר לְבֹא בְּקֹהֶל, לֹא גִזְרוּ בּוֹ עַל
8 הַנְּתִינִים וְלֹא עַל הַסְּפָקוֹת. אָבֵל פָּצוּע דָּכָא וּכְרוּת שְׁפָכָה
9 אֲסוּר בְּמִזְוֶרֶת וְדִאִית, שֶׁהִי אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה.
10 ג. אֵיזָה הוּא פָּצוּע דָּכָא? כָּל שְׁנִפְצָעוּ הַבִּיּוֹצִים שְׁלוֹ; וּכְרוּת
11 שְׁפָכָה - כָּל שְׁנִכְרַת הַגִּיד שְׁלוֹ. וּבִשְׁלִשָּׁה אֵיבָרִין אֲפָשׁוּ
12 שְׁיולֵיד הַזֶּכֶר - בְּגִיד, וּבִבִּיּוֹצִים, וּבִשְׁבִילִין שְׁבָהָה תַּתְּבַשֵּׁל
13 שְׁכַבְת הַזֶּרַע, וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'חוּטֵי בִיּוֹצִים'; וְכִינֵן שְׁנִפְצָע
14 אֶחָד מִשְׁלִשָּׁה אֵיבָרִים אֵלּוּ, אוֹ נִכְרַת, אוֹ נִדּוּף - הִרִי זֶה
15 פְּסוּל.
16 ד. בִּיצֵד? נִפְצָע הַגִּיד אוֹ נִדּוּף [נִמְעַר], אוֹ שְׁנִכְרַת הָעֶצְמָה
17 אוֹ לְמַעֲלָה מִעֶצְמָה - פְּסוּל. וְאִם נִכְרַת מִרֹאשׁ הָעֶצְמָה,
18 וְנִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנָּה אֲפָלוּ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה מִקֵּץ לְכָל הַגִּיד - כָּשֵׁר;
19 נִכְרַת הַגִּיד לְמַעֲלָה מִעֶצְמָה כֵּן- חִיתוּךְ שֵׁל] קוּלְמוֹס אוֹ
20 כְּמִרְבֵּב [= צִינּוּר; חִיתוּךְ מִצַּד לְצַד] - כָּשֵׁר.
21 ה. נִקְב לְמִטָּה מִעֶצְמָה, כָּשֵׁר. נִקְבָה הָעֶצְמָה עֲצָמָה - אִם
22 כְּשִׁירָאָה קָרִי תִצָּא שְׁכַבְת זֶרַע מִן הַנִּקְב, פְּסוּל; וְנִסְתָּם הַנִּקְב,
23 חִזֹּר לְהִכְשִׁרוֹ. נִקְב לְמִטָּה מִעֶצְמָה שְׁכַבְתוֹ לְמַעֲלָה בְּתוֹךְ
24 הָעֶצְמָה, פְּסוּל - שֶׁהָעֶצְמָה כְּלָה מִעֲפָכָה.
25 ו. נִסְתָּם שְׁבִיל שְׁכַבְת זֶרַע, וְחִזֹּר לְרֹאוֹת שְׁכַבְת זֶרַע מִשְׁבִּיל
26 שְׁמִשְׁתִּין בּוֹ - הִרִי זֶה פְּסוּל.
27 ז. נִכְרַתוֹ הַבִּיּוֹצִים אוֹ אֶחָד מֵהֶן, אוֹ שְׁנִפְצָעָה אַחַת מֵהֶן, אוֹ
28 שְׁנִדּוּכָה, אוֹ שְׁחִסְרָה, אוֹ שְׁנִקְבָה - הִרִי זֶה פְּסוּל; נִכְרַתוֹ
29 חוּטֵי בִיּוֹצִים אוֹ אֶחָד מֵהֶן, אוֹ שְׁנִדּוּף, אוֹ נִפְצָע - הִרִי זֶה
30 פְּסוּל.
31 ח. נִקְב חוּט מִחוּטֵי הַבִּיּוֹצִים לְשְׁבִיל מִי רִגְלִים, וְהִרִי הוּא
32 מִטִּיל מִים מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, מִשְׁבִּיל הַמִּים וּמִשְׁבִּיל שְׁכַבְת
33 זֶרַע - הִרִי זֶה כָּשֵׁר.
34 ט. כָּל פְּסוּל שְׂאִמְרָנוּ בְּעִנְיָן זֶה, בְּשִׁלָּא הִיוּ בִיּוֹצֵי שְׂמִים -
35 כְּגוֹן שְׁכַרְתוֹ אֲדָם אוֹ כָּלֵב, אוֹ הִכְהוּ קוֹץ, וּבִיּוֹצָא בְּדָבָרִים
36 אֵלּוּ; אָבֵל אִם נוֹלֵד כְּרוּת שְׁפָכָה, אוֹ פָּצוּע דָּכָא, אוֹ שְׁנוּלֵד
37 בְּלֹא בִיּוֹצִים, אוֹ שְׁחָלָה מִחֲמַת גּוֹפּוֹ וּבִטְלוּ מִמֶּנּוּ אֵיבָרִים
38 אֵלּוּ, אוֹ שְׁנוּלֵד בְּהֵן שְׁחִין וְהִמְסָה אוֹתָם אוֹ כְּרַתֵּן - הִרִי זֶה
39 כָּשֵׁר לְבֹא בְּקֹהֶל, שְׁכָל אֵלּוּ בִיּוֹצֵי שְׂמִים.
40 י. אֲסוּר לְהִפְסִיד אֵיבָרֵי הַזֶּרַע - בֵּין בְּאֲדָם בֵּין בְּבִהֶמָה חַיָּה
41 וְעוֹף, אֶחָד טְמֵאִים וְאֶחָד טְהוֹרִים, בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בְּחוּצָה
42 לְאֶרֶץ; אֵף עַל פִּי שְׁנִינָא מִר: "וּבִאֲרָצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ", מִפִּי
43 הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שְׁדָבָר זֶה נוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם; וְעִנְיָן הַפְּתוּב,
44 לֹא יַעֲשֶׂה זֹאת בְּיִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּגוֹפֶן בֵּין בְּגוֹפּוֹת אֲחֵרִים. וְכָל
45 הַמְּסִרָס - לֹקָה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מְקוֹם; וְאִפְלוּ מְסִרָס אֲחֵר
46 הַמְּסִרָס לֹקָה.

47 יא. בִּיצֵד? הִרִי שְׁפָא וְכַרְת אֶת הַגִּיד, וּבָא אֲחֵר וְכַרְת אֶת
48 הַבִּיּוֹצִים אוֹ נִחְקֵן, וּבָא אֲחֵר וְכַרְת אֶת חוּטֵי הַבִּיּוֹצִים, אוֹ
49 שְׁפָא אֶחָד וּמַעֲף אֶת הַגִּיד, וּבָא אֲחֵר וְנִתְקוּ, וּבָא אֲחֵר
50 וְכַרְתוֹ - כָּלֵן לֹקִין, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא סִרַס הָאֲחֵרוֹן אֲלֹא
51 מְסִרָס; בֵּין בְּאֲדָם, בֵּין בְּבִהֶמָה חַיָּה וְעוֹף. וְהַמְּסִרָס אֶת
52 הַנִּקְבָה, בֵּין בְּאֲדָם בֵּין בְּשִׂאָר מִיָּנִים - פְּסוּר.
53 יב. הַמְּשָׁקָה עֲקָרִין [סס מעקר] לְאֲדָם, אוֹ לְשִׂאָר מִיָּנִים, כְּדִי
54 לְסִרְסוֹ - הִרִי זֶה אֲסוּר, וְאִין לֹקִין עָלָיו; וְאִשָּׁה מִתֵּרֶת
55 לְשִׁתּוֹת עֲקָרִין שְׁמִסְרִין אוֹתָהּ עַד שְׁלֹא תֵלֵד. הִרִי שְׁכַפְת
56 אֶת הָאֲדָם וְשָׁפָה בּוֹ כָּלֵב אוֹ שִׂאָר חַיּוֹת, עַד שֶׁעָשְׂהוּ כְּרוּת
57 שְׁפָכָה, אוֹ שֶׁהוֹשִׁיבוּ בְּמִים אוֹ בְּשִׁלְג, עַד שֶׁבִטַּל מִמֶּנּוּ אֵיבָרֵי
58 תְּשֻׁמִּישׁ - אֵינוֹ לֹקָה, עַד שִׁסְרַס בִּידּוֹ. וְרֹאוּי לְהַכּוֹתוֹ מִכַּת
59 מִדְּרוֹת.
60 יג. אֲסוּר לִזְמֹר לְגוֹי לְסִרַס בְּהֶמָה שְׁלָנוּ; וְאִם לְקַחָה הוּא
61 מִעֲצָמוֹ לְסִרַס אוֹתָהּ, מִתֵּר. וְאִם הָעֵרִים יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר זֶה,
62 קוֹנְסִין אוֹתוֹ וּמוֹכְרָה לְיִשְׂרָאֵל אֲחֵר; וְאִפְלוּ לְבָנוּ הַגְּדוֹל
63 מִתֵּר לְמַכְרָה; אָבֵל לְבָנוּ הַקָּטָן - אֵינוֹ מוֹכְרָה לוֹ וְלֹא נוֹתְנָה
64 לוֹ.

פרק יז

65 א. שְׁלֹש נָשִׁים נִאֲסְרוּ עַל כָּל הַכְּהֻנִּים - גְּרוּשָׁה, וְזוֹנָה
66 [נִכְרִית אוֹ נִשְׂאָה לְאִסּוּר], וְחִלְלָה [נולדה מאסורי כהונה];
67 וְעַל כֵּהֵן גְּדוֹל אֲרָבַע - אֵלּוּ הַשְּׁלֹשׁ, וְהָאֲלֻמָּנָה. אֶחָד כֵּהֵן
68 גְּדוֹל הַמְּשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אוֹ הַמִּרְבָּה בְּכַדִּים, וְאֶחָד
69 כֵּהֵן הָעוֹבֵד אוֹ כֵּהֵן גְּדוֹל שְׁמִנּוּהוּ וְעֵבֶר, וְכֵן כֵּהֵן מְשׁוּחַ
70 מִלְחָמָה - כָּלֵן מְצוּיִן עַל הַבְּתוּלָה וְאִסּוּרִין בְּאַלְמָנָה.
71 ב. כָּל כֵּהֵן שְׁנִשְׂא אַחַת מִהַשְּׁלֹשׁ נָשִׁים, בֵּין כֵּהֵן גְּדוֹל בֵּין
72 כֵּהֵן הַדְּיוּט, וּבָעַל - לֹקָה. וְאִם בָּא עָלֶיהָ דֶּרֶךְ זִנוּת - אֵינוֹ
73 לֹקָה מִשּׁוּם זִנוּת, אוֹ גְּרוּשָׁה, אוֹ חִלְלָה, שְׁנִינָא מִר: "לֹא
74 יִקְחוּ" - עַד שִׁיִּקַּח וְיִבְעַל.
75 ג. אָבֵל כֵּהֵן גְּדוֹל שְׁבָעַל אֲלֻמָּנָה - לֹקָה אַחַת, אֵף עַל פִּי
76 שְׁלֹא קִדַּשׁ, שְׁנִינָא מִר: "וְלֹא יַחֲלֵל" - בֵּינָן שְׁבָעַלָה, חִלְלָה
77 וּפְסָלָה לְכַהֲנָה; אָבֵל זִנוּת וְחִלְלָה וּגְרוּשָׁה - הִרִי הֵן
78 מִחֲלָלוֹת וְעוֹמְדוֹת קִדָּם בְּעִילָתוֹ. לְפִיכָף לֹקָה כֵּהֵן גְּדוֹל
79 לְבָדוֹ עַל בְּעִילַת אֲלֻמָּנָה אֵף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם קְדוּשִׁין;
80 שְׁהִי חִלְלָה, וְהוּא מְזַהֵר שְׁלֹא יַחֲלֵל כְּשֵׁרִים - לֹא אִשָּׁה,
81 וְלֹא זֶרַע.
82 ד. קִדַּשׁ כֵּהֵן גְּדוֹל אֲלֻמָּנָה וּבָעַלָה - לֹקָה שְׁתֵּים: אַחַת
83 מִשּׁוּם "אֲלֻמָּנָה לֹא יִקַּח", וְאַחַת מִשּׁוּם "לֹא יַחֲלֵל". וּבֵין
84 כֵּהֵן גְּדוֹל וּבֵין כֵּהֵן הַדְּיוּט שְׁנִשְׂא אִשָּׁה מִן הָאֲרָבַע וְלֹא בָעַל
85 - אֵינוֹ לֹקָה.
86 ה. וְכָל מְקוֹם שֶׁהוּא לֹקָה - הִיא לֹקָה, וְכָל מְקוֹם שְׂאִינוֹ
87 לֹקָה - הִיא אֵינָה לֹקָה; שְׂאִין הַפֶּרֶשׁ בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ
88 לְעִנְשֵׁין, אֲלֹא בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה בְּלִבָּד, כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוּ.
89 ו. כָּל כֵּהֵן הַבָּא עַל הַגּוֹיָה, בֵּין גְּדוֹל בֵּין הַדְּיוּט - לֹקָה
90 מִשּׁוּם זִנוּת, שְׁהִי אֵינָה בַּת קְדוּשִׁין; וְהוּא אֲסוּר בְּבָעִילַת
91 זִנוּת, בֵּין יִשְׂרָאֵלִית בֵּין גּוֹיָה.
92

36 פיצד? יצאת מפלל קטנות, ולכלל בגרות לא באה - זו
37 נערה. ואינו נושא שתי נשים לעולם פאחת - שנאמר:
38 "יקח אשה", אחת ולא שתיים.
39 יד. כהן גדול - לא ישא מבת עץ [שנשרו בתוליה ממכה],
40 אף על פי שלא נבעלה. נבעלה שלא בדרפה, הרי זו
41 כנבעלת בדרפה; נבעלה לכהמה, הרי זו מתרת.
42 טו. כהן גדול שנשא בעולה - אינו לוקה, אבל מוציא
43 בגט; נשא בוגרת או מבת עץ - הרי זה יקנס. ארס בעולה,
44 ונתמנה כהן גדול - הרי זה יכנס אחר שנתמנה.
45 טז. אנס נערה בתולה או פתה אותה - אפלו אנסה או
46 פתה כשהוא הדיט, ונתמנה כהן גדול קדם שיכנס - הרי
47 זה לא יכנס; ואם כנס, מוציא.
48 יז. ארס את הקטנה, ובגרה תחתיו קדם נשואין - הרי זה
49 לא יכנס, מפני שנשתנה גופה; ואם כנס, לא יוציא.
50 יח. אחת גרושה מן הארוסין או מן הנשואין; אבל
51 הממאנת - אפלו גרשה בגט, והחזירה ומאנה בו - הרי זו
52 מתרת לכהן, כמו שבארנו בהלכות גרושין. וכל מי שאינה
53 ראויה לחליצה - אם נחלצה, לא נפסלה לכהנה.
54 יט. יצא עליו קול: 'איש פלוני כהן כתב גט לאשתו', או
55 'נתן גט לאשתו', והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו - אין
56 מוציאין אותה מתחת בעלה; ואם נשאת לכהן אחר, תצא
57 מן השני.
58 כ. יצא שמה בעיר, שנתקדשה ונתגרשה מן הקדושין -
59 חוששין לה, כמו שבארנו בהלכות גרושין. אבל אם יצא
60 עליה קול שהיא חלוצה, אין חוששין לה.
61 כא. יצא קול על הבתולה שהיא בעולה - אין חוששין
62 לה, ותנשא לכהן גדול; יצא עליה קול שהיא שפחה - אין
63 חוששין לה, ותנשא אפלו לכהן. יצא לה שם שהיא מזנה
64 בעיר - אין חוששין לה; ואפלו הוציאה בעלה משום
65 שעברה על דת משה ויהודית, או בעדי דבר מכוער, ומת
66 קדם שיתן לה גט - הרי זו מתרת לכהן; שאין אוסרין
67 אשה מאלו אלא בעדות ברויה, או בהודאת פיה.

1 ז. החלוצה אסורה לכהן מדברי סופרים, מפני שהיא
2 כגרושה; ומפני אותו מפת מרדות מדבריהם. כהן שנשא
3 ספק חלוצה - אין מוציאין אותה מתחתיו, והיא כשרה
4 וולדה כשר; מפני שלא גזרו על ספק חלוצה, אלא על
5 חלוצה ודאית. וכן מי שהיתה ספק גרושה, או ספק זונה,
6 או ספק חללה - מפני אותו מפת מרדות, ומוציא בגט.
7 ח. כלל גדול הוא בכל אסורים שבתורה, שאין אסור חל
8 על אסור אלא אם כן היו שני האסורין באין פאחת, או
9 שהיה האסור האחר מוסיף דברים אחרים על אותו האסור,
10 או אם היה כולל דברים אחרים עם אסור זה.
11 ט - י. לפיכך אשה שהיתה אלמנה, ונעשת גרושה, ונעשת
12 חללה, ונעשת זונה, ובא עליה כהן גדול אחר כף - לוקה
13 ארבע מלקיות על ביאה אחת; לפי שהאלמנה אסורה לכהן
14 גדול ומתרת להדיט; חזרה להיות גרושה - נוסף בה אסור
15 ונאסרה לכהן הדיט, לפיכך נוסף בה אסור אחר על אסור
16 האלמנה, ועדין היא מתרת לאכל תרומה. נעשת חללה -
17 נוסף בה אסור, שהרי נאסרה בתרומה, ועדין היא מתרת
18 לישראל. נעשת זונה - הואיל ויש שם זנות שאוסרת על
19 ישראל אם זנתה אשתו ברצון, נוסף בה אסור אחר. והוא
20 הדין לכהן הדיט שבא על הגרושה שנעשת חללה ואחר
21 כף זונה - שהוא לוקה שלש על ביאה אחת; אבל אם
22 נשתנה סדר זה, אינו לוקה אלא אחת.
23 יא. מי שנחלצתה מאנשים הרבה, או נתגרשה מאנשים
24 הרבה - אין לוקין עליה אלא אחת על כל ביאה. אלמנה,
25 בין מן הארוסין בין מן הנשואין - אסורה.
26 יב. כהן גדול שמת אחיו - אף על פי שהיא מן הארוסין,
27 הרי זה לא ייבם, אלא חולץ. נפלה לו יבמה והוא כהן
28 הדיט, ונתמנה להיות כהן גדול - אף על פי שעשה בה
29 מאמר כשהוא כהן הדיט, הרי זה לא ייבם אחר שנתמנה;
30 אבל אם ארס את האלמנה, ונתמנה להיות כהן גדול - הרי
31 זה יכנס אחר שנתמנה. היתה מקדשת ספק קדושין, ומת
32 ארוסה - הרי זו ספק אלמנה.
33 יג. מצות עשה על כהן גדול, שישא נערה בתולה;
34 ומשתבגר - תאסר עליו, שנאמר: "והוא, אשה בבתוליה
35 יקח" - "אשה", לא קטנה; "בבתוליה", לא בוגרת. הא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ו'י"ב סיון ה'תשע"ב

74 ששה טפחים, שהם ארבע ועשרים אצבע ברחב הגודל של
75 יד; ובקלף [שהוא דק יותר] - או פחות או יותר, והוא שיהא
76 ארכו כהקפו. וכן אם עשה בגויל פחות מששה ומעט את
77 הקתב, או יתר על הששה והרחיב בקתב, עד שיהיה ארכו
78 כהקפו - הרי זה כמצוה.
79 ב. שיעור הגליון [שוליים. קלף ריק ללא כתב] מלמטה,
80 ארבע אצבעות; ולמעלה, שלש אצבעות; וביין דף [עמוד]
81 לדף, שתי אצבעות. לפיכך, צריך שיניח בתחלת כל יריעה
82 ובסופה, רחב אצבע אחת וכדי תפירה - שנמצא כשתתפר

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ב

הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה

פרק ט

72 א. אין עושין ספר תורה, לא ארכו יתר על הקפו, ולא
73 הקפו יתר על ארכו. וכמה הוא ארכו? בגויל [קלף עבה] -

תורה כלה, והוא הבינוני - כפר דקדקנו בשעורו, ומצאנוהו
רחב שבע שעורות בינוניות זו בצד זו בדחק; והן בארץ
שתי שעורות ברוח. וכל טפח האמור בכל מקום, הוא
ארבע אצבעות מזו; וכל אמה, ששה טפחים.

י. ספר תורה שכתבתי אני - רחב כל דף ודף מדפיו, ארבע
אצבעות; ושירת הים ושירת האזינו, רחב כל דף משתייהן
שש אצבעות; ומגן השיטין שבכל דף ודף, אחת וחמשים;
ומגן הדפין של כל הספר, מאתים ששה ועשרים דף; וארץ
כל הספר, אלה ושלש מאות וששים ושש אצבעות, בקרוב.
יא. אלו השש אצבעות היתרות בחשבון, לגליון שבתחלת
הספר ובסופו. והעורות שכתבנו בהם, עורות אילים.
ובזמן שתקצה לכתב על פי המדות האלו, או קרוב להן
מעט, הן חסר דף אחד או שנים או שלשה, או יתר דף או
שנים או שלשה - לא תיגע ולא תהא צריך לחשבון, אלא
מיד יבוא לך ארכו כהקפו.

יב. אין עושין ביריעה פחות משלשה דפין, ולא יתר על
שמונה דפין; נודמנה לו יריעה בת תשעה דפין, חולק
אותה ארבעה לכאן וחמשה לכאן. במה דברים אמורים?
בתחלת הספר, או באמצעו; אבל בסוף הספר, אפלו פסוק
אחד בדרך אחד, עושין אותו דף אחד לבדו, ותופרין אותו
עם שאר היריעות.

יג. כשתופרין היריעות, אין תופרין אותן אלא בגדין של
בהמה או חיה טהורה, ואפלו מגבלות וטרפות שלהן, בדרך
שתופרין התפלין; ודבר זה, הלכה למשה מסיני. לפיכך,
אם תפרן שלא בגדין, או בגדי בהמה טמאה - פסל, עד
שיתיר ויחזר ויתפר בהלכה.

יד. כשתופרין היריעות, אינו תופר כל היריעה כלה
מתחלתה ועד סופה, אלא מניח מעט מלמעלה ומעט
מלמטה בלא תפירה, כדי שלא תקרע היריעה באמצעה
כשיגלל. ועושה לו שני צמודים של עץ, אחד בתחלתו
ואחד בסופו. ותופר העור ששיר בתחלה ובסוף על
הצמודים בגדין, כדי שיהא נגלל עליהן; ויחזיק בין
הצמוד והכתב שבדף.

טו. ספר תורה שנקרעה בו יריעה - בתוף שלש, לא יתפר.
[בתוך הכתב בין אות לאות], יתפר; בתוף שלש, לא יתפר.
במה דברים אמורים? בגשן שאין עפצו [מי פרי האלון שבו
עובד הקלף] נפר; אבל אם נפר הגליל שהוא עפון - תופר,
ואפלו קרע הבא בתוף שלש. וכן בין דף לדף, ובין תבה
לתבה - יתפר. וכל הקרעים - אין תופרין אותן, אלא בגדין
שתופרין בהן היריעות זו לזו; ובכל הקרעים - יזהר שלא
תחסר אות אחת, או תשתנה צורתה.

יום שני ז' סיון ה'תשע"ב

פרק י

א. נמצאת למד, שעשירים דברים הן, שכל אחד מהן
פוסל ספר תורה; ואם נעשה בו אחד מהן - הרי הוא
כחמש מן החמשים שמלמדין בהן התינוקות, ואין בו

היריעה, יהיה בין כל דף ודף בכל הספר כלו, שתי
אצבעות. ויניח מן העור בתחלת הספר ובסופו, כדי לגל
עמוד. וכל השעורין האלו, למצוה; ואם חסר או הותיר,
לא פסל.

ג. כיצד יתפון אדם, עד שיעשה הספר שיהיה ארכו
כהקפו? מתחיל ומרבע העורות בשנה [ברחבם], ועושה
רחב כל עור מהן ששה טפחים, קצב [מדה] אחד לכל.
ואחר כך גולל העורות, ועושה מהן כרך אחד, מהדק יפה
יפה; ומוסיף בעורות ומהדק, עד שיעשה הקף הכרך ששה
טפחים, שהוא רחב העור. ומודד בחוט של שני, שמקיפו
על הכרך.

ד. ואחר כך יעשה פנה שנה, יהיה ארפה ארבעים או
חמשים אצבעות; ויחלק אצבע אחת מהן בפנה לשנים
ולשלשה ולארבעה חלקים, כדי שידע בו שעור חצי אצבע,
ורביע אצבע, וכיצא פנה החלק. וימדד כל עור ועור בפנה
זו, עד שידע כמה אצבע יש בכל עור ועור, כדי שידע כמה
אצבע בארץ כל הכרך.

ה. ואחר כך לוקח עורות אחרים, שנים או שלשה, לבדק
בהן שעור הכתב, וכותב בהן דף אחד. ודבר ידוע, שארץ
הדף שבע עשרה אצבעות, לפי שהוא מניח גליון למעלה
שלש, ולמטה ארבע; אבל רחב הדף, הוא לפי הכתב - אם
דק אם עבה. וכן מגין השיטות שבדף, יבואו לפי הכתב,
לפי שבין שיטה לשיטה, כמלא שיטה.

ו. ואחר שכותב הדף שבדק בו לפי מה שירצה, ימדד רחב
הדף באצבעות הפנה; ויוסיף על רחב הדף שתי אצבעות
שבין דף ודף, ויחשב כמה דפין יבואו בכרך שגלל מאותו
הכתב שבדק בו, וידע חשבון הדפין. ויראה כמה נכתב
בדף זה שבדק בו מן התורה כלה, ומשער לפי הספר שהוא
כותב ממנו. ומחשב - אם עלתה כל התורה לפי מגן
הדפין, זה הוא הכתב שכותב בו בכרך; ואם הוציא
החשבון שהדפין יותר מן התורה [עודף דפים על הכתב],
יחזיק בכתב עד שיתמעט מגן הדפין, ויבדק בדרך אחר;
ואם הוציא החשבון שהתורה יתר מן הדפין, ימעט בכתב
עד שירפה במגן הדפין, ויבדק בדרך אחר. וכן בדרך אחר
דף, עד שיבוא החשבון אחד. מאחר שידע רחב הדפין
ושעור הכתב, מתחיל באותו הכרך.

ז. ומחלק כל עור ועור, דפין דפין בשרטוט, כפי רחב הדף
שבדק בו, ועלה בחשבון. וכשישאר לו מן העור שלש
אצבעות או ארבע יותר על הדף האחרונה שביריעה, מניח
ממנו רחב אצבע ורבי תפירה, וקץ השאר ואל יחוש -
שבאחרונה יתוסף עורות אחרות על הכרך שגלל, כנגד כל
התוספות שקוצץ מכל עור ועור; ואינו צריך לחשב דבר
זה, שהכתב מושכו לפי מגן הדפין [מנין הדפים הוא כרוחב
הכתב].

ח. וכן הרוצה לעשות רחב הספר יותר על ששה או פחות
מששה, על הדרך הזאת הוא מחשב, ויצא ארכו כהקפו,
בלא פחות ולא יותר - והוא, שלא יטעה בחשבון.

ט. רחב הגודל האמור בכל השעורין האלו ובשאר שעורי

1 קדשת ספר תורה, ואין קורין בו ברכים; ואלו הן: (א) אם
2 נכתב על עור בהמה טמאה; (ב) שנכתב על עור בהמה
3 טהורה שאינו מעבד; (ג) או שהיה מעבד שלא לשם ספר
4 תורה; (ד) שנכתב שלא במקום כתיבה, על הגויל במקום
5 בשר ועל הקלף במקום שער; (ה) שנכתב מקצתו על
6 הגויל, ומקצתו על הקלף; (ו) שנכתב על דוכסוסטוס
7 [חלק העור החיצוני בבהמה]; (ז) שנכתב בלא שרטוט;
8 שנכתב שלא בשחר העומד [המתקיים זמן רב];
9 שנכתב בשאר לשונות; (י) שכתבו גוי וכיוצא בו
10 משאר פסולין; (יא) שכתב האזכרות [שמות הקב"ה] בלא
11 כונה; (יב) שחפר אפלו אות אחת; (יג) שהוסיף אפלו
12 אות אחת; (יד) שנגעה אות באות; (טו) שנפסדה צורת
13 אות אחת, עד שלא תקרא כל עקר, או תדמה לאות אחרת
14 - בין בעקר [בתחילת] הכתיבה, בין בנקב [שניקבה האות],
15 בין בקרע, בין בטשטוש [נמחקה מקצת האות];
16 שהרחיק או הקריב בין אות לאות, עד שתראה
17 התבה כשתי תבות, או שתי תבות כתבה אחת; (יז) ששנה
18 צורת הפרשיות; (יח) ששנה צורת השירות; (יט) שכתב
19 בשאר הכתב כשירה; (כ) שתפר היריעות שלא בגידי
20 טהורה. ושאר כל הדברים - למצוה, לא לעבב.
21 ב. ספר תורה הפשר - נוהגין בו קדשה יתרה וכבוד גדול.
22 ואסור לו לאדם למכר ספר תורה, אפלו אין לו מה יאכל,
23 ואפלו היו לו ספרים רבים, ואפלו ישן לקח בו חדש.
24 לעולם אין מוכרין ספר תורה, אלא לשני דברים - שילמד
25 תורה בדמיו, או שישא אשה בדמיו: והוא, שלא יהיה לו
26 דבר אחר למכר.
27 ג. ספר תורה שבלה, או שנפסל - נותנין אותו בכלי חרש,
28 וקוברין אותו אצל תלמיד חכמים; וזו היא גניזתו.
29 מטפחות [מעילין] ספרים שבלו, עושין אותן תכריכין למת
30 מצוה; וזו היא גניזתן.
31 ד. תיק שהוכן לספר תורה, והנח בו; וכן המטפחות,
32 והארון, או המגדל [בימה להנחת הס"ת בעת קריאתן]
33 שמיניחין בו ספר תורה, אף על פי שהספר בתוך התיק;
34 וכן הפסא שהוכן להניח עליו ספר תורה, והנח עליו ספר
35 תורה - הכל תשמישי קדשה הן, ואסור לזרקן; אלא
36 כשיבלו או כשישברו, נגנזין. אבל הבימות שעומד עליהן
37 אחוזה ספר תורה, והלוחות [דגם לוחות הברית] שכותבין
38 בהן לתינוק להתלמד - אין בהן קדשה. וכן רמוגי כסף
39 וזהב וכיוצא בהן, שעושין לספר תורה לנואי - תשמישי
40 קדשה הן; ואסור להוציאן לחל, אלא אם כן מכר אותן
41 לקנות בדמיהן ספר תורה או חפש.
42 ה. מתר להניח ספר על גבי ספר, ואין צריך לומר על
43 גבי החמשין. ומניחין חמשין על גבי נביאים וכתובים,
44 אבל אין מניחין נביאים וכתובים על גבי החמשין, ולא
45 חמשין על גבי ספר תורה. וכל כתבי הקדש, אפלו הלכות
46 והגדות - אסור לזרק אותן. הקמיעין [קלפים עם שמות

הקודש לסגולה] שיש בהם ענינים של כתבי הקדש - אין
47 נכנסין בהן לבית הפסא, אלא אם כן היו מחפות עור.
48 ו. לא יאחז אדם ספר תורה בזרועו, ויכנס בו לבית
49 המרחץ, או לבית הפסא, או לבית הקברות - אף על פי
50 שהוא כרוף במטפחות, ונתון בתוך התיק שלו. ולא יקרא
51 בו, עד שירחיק ארבע אמות מן הקבר, או מן המת, או
52 מבית הפסא. ולא יאחז הספר כשהוא ערם. ואסור לישב
53 על מטה שספר תורה עליה.
54 ז. בית שיש בו ספר תורה - אסור לשמש מטתו בו, עד
55 שיוציאנו, או עד שנייחנו בכלי, ויתן הפלי בכלי אחר
56 שאינו מזמן לו [מיוחד, מיוחד]; אבל אם היה מזמן לו -
57 אפלו עשרה פלים זה בתוך זה, פכלי אחד הן. או עד
58 שיעשה לו מחצה גבוהה עשרה טפחים, אם אין לו בית
59 אחר; אבל אם יש לו בית אחר - אסור לשמש מטתו,
60 עד שיוציאנו.
61 ח. כל הטמאין, ואפלו נדות, ואפלו גוים - מתרין לאחז
62 ספר תורה, ולקרות בו; שאין דברי תורה מקבלין טמאה.
63 והוא, שלא יהיו ידיו מטונפות, או מלכלכות בטיט; אלא
64 ירחצו ידיהן, ואחר כך יגעו בו.
65 ט. כל הרואה ספר תורה כשהוא מהלך, חייב לעמד מפניו.
66 ויהיו הכל עומדין, עד שיעמד זה שהוא מהלך בו
67 כשיגיענו למקומו, או עד שיתכסה מעיניהם; ואחר כך,
68 יהיו מתרין לישב.
69 י. מצוה ליחד לספר תורה מקום, ולכבד אותו המקום,
70 ולהדרו יתר מדי; דברים שבלוחות הברית, הן הן שכל
71 ספר וספר. לא ירק אדם כנגד ספר תורה, ולא יגלה ערוותו
72 כנגדו, ולא יפשוט רגליו כנגדו, ולא יניחנו על ראשו
73 כמשוי. ולא יחזיר אחריו לספר תורה, אלא אם כן היה
74 גבוה ממנו עשרה טפחים.
75 יא. היה מהלך ממקום למקום וספר תורה עמו - לא יניח
76 ספר תורה בתוך השק, ויניחנו על גבי החמור וירפב עליו;
77 ואם היה מתפחד מן הגנבים, מתר. ואם אין שם פחד -
78 מניחו בחיקו כנגד לבו, והוא רוכב על הבהמה והולך.
79 כל מי שישב לפני ספר תורה, ישב בכבד ראש ובאימה
80 ופחד, שהוא העד הנאמן על כל באי עולם, שנאמר:
81 "והיה שם כך לעד"; ויכבדנו כפי כחו. אמרו חכמים
82 הראשונים: 'כל המחלל את התורה, גופו מחלל על
83 הבריות; וכל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות'.
84 בריך רחמנא דסייען

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"ב

הלכות ציצית

מצות עשה אחת, והיא - לעשות ציצית על כנפי הפסות.
ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

פרק א

1
2 א. ענף שעושין על כנף הבגד ממין הבגד - הוא הנקרא
3 'ציצית', מפני שהוא דומה לציצית הראש, שנאמר:
4 "ויקחני בציצת ראשי". וזה הענף - הוא הנקרא 'לכן',
5 מפני שאין אנו מצוין לצבועו. ואין לחוט הענף מגזן מן
6 התורה.
7 ב. ולוקחין חוט צמר שנצבע כעין הרקיע, וכורכין אותו
8 על הענף; וחוט זה, הוא הנקרא 'תכלת'. ואין למגזן
9 הפריכות שכוף חוט זה שעור מן התורה.
10 ג. נמצאו במצוה זו, שתי צוויות - שיעשה על הכנף ענף
11 יוצא ממנה, ושיכרך על הענף חוט תכלת, שנאמר: "ועשו
12 להם ציצת, ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת".
13 ד. התכלת, אינו מעכב את הלכן; והלכן, אינו מעכב את
14 התכלת. כיצד? הרי שאין לו תכלת, עושה לכן לבדו; וכן
15 אם עשה לכן ותכלת, ונפסק הלכן, ונתמעט עד הכנף,
16 ונשאר התכלת לבדו - כשר.
17 ה. אף על פי שאין אחד מהן מעכב את חברו, אינן שתי
18 מצוות, אלא מצות עשה אחת היא; והלובש טלית שיש
19 בה לכן, או תכלת, או שניהם כאחד - הרי קיים מצות עשה
20 אחת. אמרו חכמים הראשונים: "והיה לכם לציצת", מלמד
21 ששניהם מצוה אחת. וארבע הציציות מעכבות זו את זו,
22 שארבעתן מצוה אחת.
23 ו. כיצד עושין הציצית? מתחיל מנחת של טלית שהיא
24 סוף האריג, ומרחיק ממנה לא יותר על שלש אצבעות
25 למעלה, ולא פחות מקשר גודל [מפרק ראשון של האצבע עד
26 הציפורן]; ומכניס שם ארבעה חוטין, וכופלן באמצע -
27 נמצאו שמונה חוטין משלשלין [משתלשלים], תלויין מן
28 הקרן. וארבע החוטין השמונה, אין פחות מארבע אצבעות;
29 ואם היו יותר על כן, אפלו אמה או שתיים - כשרות. וכל
30 האצבעות [שיעורן]-, בגודל. ויהיה אחד משמונת החוטין,
31 חוט תכלת; והשבעה, לכן.
32 ז. ולוקח חוט אחד מן הלכן, וכורף בו פריכה אחת על
33 שאר החוטין בצד [בשפת] הבגד, ומניחו; ולוקח חוט
34 התכלת, וכורף בו שתי פריכות בצד פריכה של לכן,
35 וקושר. ואלו השלש פריכות, הם הנקראין 'חלקה'. ומרחיק
36 מעט, ועושה חלקה שניה בחוט של תכלת לבדו; ומרחיק
37 מעט, ועושה חלקה שלישית; וכן עד חלקה אחרונה, שהוא
38 כורף בה שתי פריכות של תכלת, ופריכה אחרונה של לכן
39 - מפני שהתחיל בלכן, מסיים בו, שמעלין בקדש, ולא
40 מורידין. ולמה יתחיל בלכן? כדי שיהא סמוך לכנף מינה
41 [מין הכנף]. ועל דרך זו, הוא עושה בארבע הנפוחות.
42 ח. כמה חליות הוא עושה בכל כנף? לא פחות משבע,
43 ולא יותר על שלש עשרה; וזו היא מצוה מן המבחר. ואם
44 לא כרף עליה אלא חלקה אחת, כשרה; ואם כרף התכלת
45 על רב הציצית, כשרה. ונזאי התכלת - שיהיו כל החליות
46 בשליש החוטין המשלשלין, ושני שלישיהן ענף [שאינו]

47 כרוך. וצריך לפרדו [שהיו החוטים נפרדים], עד שיהיה
48 בציצית שער הראש.
49 ט. העושה לכן בלא תכלת - לוקח אחד משמונת החוטין,
50 וכורף אותו על שאר החוטין עד שלישן, ומניח שני
51 שלישיהן ענף. ופריכה זו - אם רצה לכרף אותה חליות
52 חליות, כעין שכוף בתכלת - הרשות בידו, וזה הוא
53 מנהגנו; ואם רצה לכרף בלא מגזן חליות, עושה. כללו של
54 דבר - יתבונן להיות הכרוף שלישי, והענף שני שלישין. ויש
55 מי שאינו מדקדק בדבר זה בלכן; ואם כרף הלכן על רב
56 החוטין, או שלא כרף אלא חלקה אחת - כשרה.
57 י. אחד חוטי הלכן, ואחד חוטי התכלת - אם רצה לעשות
58 שזורין [מכמה חוטים], עושה; אפלו היה החוט כפול
59 משמונה חוטין, ושזור עד שנעשה פתיל אחד - אינו נחשב
60 אלא חוט אחד.
61 יא. חוטי ציצית, בין לכן בין תכלת - צריכין טויה לשם
62 ציצית. ואין עושין אותן, לא מן הצמר הנאחז בקוצים
63 כשהצאן רוכצין ביניהן, ולא מן הנימין [שערות] הנתלשין
64 מן הבקמה, ולא משירי שתי שהאורג משיר בסוף הבגד
65 - אלא מן הגזה של צמר, או מן הפשתן. ואין עושין אותן,
66 לא מן הצמר הגזול, ולא משל עיר הנדחת [שעבדה עבודה
67 זרה], ולא משל קדשים; ואם עשה, פסולה. המשתתחה
68 לבקמה, צמרה פסול לציצית; אבל המשתתחה לפשתן
69 הנטוע - הרי זה כשר, שהרי נשתנה.
70 יב. ציצית שעשה אותה גוי - פסולה, שנאמר: "דבר אל
71 בני ישראל . . . ועשו להם ציצת"; אבל אם עשה אותה
72 ישראל בלא פונה, כשרה. וציצית שנעשת מן העשוי
73 מקדם, פסולה.
74 יג. כיצד? הביא כנף [מבגד אחר] שיש בה ציצית, והפריה
75 על הבגד - אפלו יש באותה הכנף אמה על אמה, פסול,
76 שנאמר: "ועשו להם ציצת", ולא מן העשוי - שיהי זה
77 דומה למי שנעשת מאליה. ומתיר להתיר ציצית מבגד זה,
78 ולתלותה בבגד אחר, בין לכן בין תכלת.
79 יד. תלה החוטין בין שתי כנפים מאז לזו, וקשר כנף זו
80 בהלכתה וכנף זו בהלכתה, ואחר כך חתכן באמצע, ונפרדו
81 זה מזה - פסול; שהרי בעת שקשרן היו פסולין, לפי ששתי
82 הכנפים מערות [מחוברות] זו בזו בחוטין שביניהן, ובשעה
83 שפסקן, נעשו שתי ציציות - נמצא עושה מן העשוי.
84 טו. הטיל ציצית על ציצית [ארבע ציציות בנוסף לארבע
85 ציציות] - אם נתפון לבטל את הראשונה - מתיר הראשונה
86 או חותכה, וכשרה. ואם נתפון להוסיף - אף על פי שחתך
87 אחת משתייהן, הרי זו פסולה; שהרי כשהוסיף פסל הכל,
88 ובשתייהן או חתך התוספת, נמצא השאר נעשה מן העשוי,
89 שעשיתו הראשונה פסולה היתה.
90 טז. וכן המטיל לבעלת שלש [כנפים], ואחר כך השלימה
91 לארבע [הוסיף כנף רביעית], והטיל לרביעית - פלה פסולה,
92 שנאמר: "תעשה", ולא מן העשוי.
93 יז. אין כופלין את הטלית לשנים, ומטילין ציצית על ארבע

46 פֶּהָת [כַּהֲתָה], כְּשֶׁרָה. וְאִם פֶּהָת - לֹקָחִין בְּצֶק שֶׁעוֹרִין
47 שְׁמַעְפָּשִׁין [מַחְמִיצִים] אוֹתוֹ לְמוֹרִס [מִיַּד דָּגִים], וְנוֹתְנִין אֶת
48 זֶה הַתְּכֵלֶת שֶׁנִּשְׁתַּנָּת בְּתוֹכוֹ, וְאוֹפֶה הַבְּצֶק בַּתְּנוּרָה; וּמוֹצִיאִין
49 הַתְּכֵלֶת מִן הַפֶּת, וְרוֹאִין אוֹתָהּ: אִם פֶּהָת מִמָּה שֶׁהִיָּתָה,
50 פְּסוּלָה; וְאִם הוֹסִיף עֵינָהּ [הַתְּחַזֵּק צַבְעָה], וְהִשְׁתַּחֲרָה יוֹתֵר
51 מִמָּה שֶׁהִיָּתָה קֹדֶם אֲפִיָּה - כְּשֶׁרָה.
52 ו. חֲצֵר [כַּפּוֹר אוֹ מוֹשֵׁב] שְׁמוֹכְרִין בָּהּ הַתְּכֵלֶת, וְהֵיוּ מַחְזִקִּין
53 בְּכִשְׁרוֹת - לֹקָחִין מִמֶּנָּה סֵתֶם, וְאֵין צָרִיף בְּדִיקָה, וְהָרִי הִיא
54 בְּחִזְקָתָה, עַד שֶׁתִּחְשָׁד. הַמַּפְקִיד תְּכֵלֶת אֶצֶל הַגּוֹי - הָרִי זֶה
55 פְּסוּלָה, שֶׁמָּא הִחְלִיפָהּ. וְאִם הִיָּתָה בְּכָלִי, וְהִיָּתָה חֲתוּם בְּשָׁנִי
56 חוֹתְמוֹת [שְׁנֵי סִימְנֵי סִגְרִיה], חוֹתֶם בְּתוֹף חוֹתֶם - כְּשֶׁרָה;
57 בְּחוֹתֶם אֶחָד, פְּסוּלָה.
58 ז. הַמוֹצֵא תְּכֵלֶת בְּשׁוֹק, אֶפְלוּ מִצָּא חוֹטִין מִפְּסָקִין
59 [מִפּוֹרְדִּים] וְשׁוֹזְרִין [כַּחוֹטֵי צִיצִית] - פְּסוּלָה. הַלּוֹקֵחַ טָלִית
60 מְצִיצָת מִן הַשּׁוֹק מִיִּשְׂרָאֵל, הָרִי הִיא בְּחִזְקָתָה. מִן הַגּוֹי -
61 מִן הַתֵּנֶר [סוֹחֵר], כְּשֶׁרָה; מִן הַהֲדִיּוֹט [שְׁאִינוּ סוֹחֵר], פְּסוּלָה.
62 ח. טָלִית שֶׁהִיא כְּלָה אֲדָמָה, אוֹ יִרְקָה, אוֹ מִשְׁאֵר צִבְעוֹנִין
63 - עוֹשֶׂה חוֹטֵי לֶכֶן שֶׁלֶּה כְּעֵין צִבְעָה: אִם יִרְקָה, יִרְקָה; וְאִם
64 אֲדָמָה, אֲדָמָה. הִיָּתָה כְּלָה תְּכֵלֶת - עוֹשֶׂה לֶכֶן שֶׁלֶּה מִשְׁאֵר
65 צִבְעוֹנִין, חוּץ מִן הַשָּׁחַר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה בְּתְּכֵלֶת; וְכוּרָף
66 עַל הַכֹּל חוֹט אֶחָד תְּכֵלֶת, כְּדָרָף שְׁעוֹשֶׂה בְּשִׁאֵר צִיצִיּוֹת
67 שְׁאִינָן צִבּוּעִין.
68 ט. קֶשֶׁה עֹנֵשׁ מִי שְׁאִינוּ מְנִיחַ לֶכֶן, יֵתֵר מֵעֹנֵשׁ מִי שֶׁלֵּא
69 הֵנִיחַ תְּכֵלֶת: לְפִי שֶׁהִלְכָן, מְצוֹי לֵכֵל; וְהַתְּכֵלֶת, אֵינָהּ מְצוּיָה
70 לֵכֵל - לְפִי שֶׁאֵינָהּ מְצוּיָה בְּכָל מְקוֹם וְלֵא כְּכָל זְמַן, מִפְּנֵי
71 הַצֶּבַע שֶׁאֲמָרְנוּ.

יום חמישי י' סיון ה'תשע"ב

פרק ג

73
74 א. כְּסוֹת שֶׁחֵיב אָדָם לַעֲשׂוֹת בָּהֶם צִיצִית מִן הַתּוֹרָה - הִיא
75 כְּסוֹת שֵׁשׁ לֵה אַרְבַּע כְּנָפִים, אוֹ יוֹתֵר עַל אַרְבַּע; וְתִהְיֶה
76 מִדְּתָה, כְּדִי שִׁיתְּכֶסֶה בָּהּ רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ שֶׁל קֶטֶן הַמְּהַלֵּךְ לְבָדוֹ
77 בְּשׁוֹק, וְאִינוּ צָרִיף אַחֵר לְשִׁמְרוֹ וְלִילָף עִמּוֹ; וְתִהְיֶה הַכְּסוֹת
78 שֶׁל צֶמֶר אוֹ שֶׁל פִּשְׁתִּים, בְּלִבָּד.
79 ב. אֲבָל טָלִית שֶׁל שָׂאֵר מִיָּנִין - כְּגוֹן בִּגְדֵי מְשִׁי, וּבִגְדֵי צֶמֶר
80 גֶּפֶן, וּבִגְדֵי צֶמֶר גְּמָלִים, וְצֶמֶר אֲרָנְכִים, וְנוֹצָה [צִמְרָה] שֶׁל
81 עִזִּים, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - אֵין חֵיבִין בְּמִצְוַת צִיצִית אֲלֵא מִדְּכָרִי
82 חֲקָמִים, כְּדִי לְהַזְהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית; וְהוּא, שֶׁתִּהְיֶה מְרַבֶּעַת
83 אוֹ יוֹתֵר עַל אַרְבַּע, וְיִהְיֶה שְׁעוֹרָה כְּשֶׁעוֹר שֶׁאֲמָרְנוּ. שֶׁכֵּל
84 הַבִּגְדִים הָאֵלֶּם בְּתוֹרָה סֵתֶם, אֵינָם אֲלֵא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים
85 בְּלִבָּד.
86 ג. "עַל אַרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוֹתָךְ" - "אַרְבַּע", וְלֵא בְּעֵלֶת שֵׁשׁ.
87 אִם כֵּן - "אַרְבַּע", וְלֵא בְּעֵלֶת חֲמֵשׁ? תִּלְמִיד לֹאִמַּר: "אֲשֶׁר
88 תְּכֶסֶה בָּהּ", אֶפְלוּ בְּעֵלֶת חֲמֵשׁ אוֹ יוֹתֵר עַל זֶה. וְלִמָּה אָנִי
89 מַחֲבִיב בְּעֵלֶת חֲמֵשׁ וּפּוֹטֵר בְּעֵלֶת שֵׁשׁ, וּשְׁתִּיחָן אֵינָן בְּעֵלִי
90 אַרְבַּע כְּנָפֹת? מִפְּנֵי שֵׁשׁ בְּכָלֵל חֲמֵשׁ, אַרְבַּע. לְפִיכָךְ,

1 כְּנָפֶיהָ כְּשֶׁהִיא כְּפּוּלָה, אֲלֵא אִם כֵּן תִּפְרָה בָּלָה, וְאֶפְלוּ מְרוֹחַ
2 אַחֲתָה.
3 יח. נִפְסַק הַכֶּנֶף שֵׁשׁ בָּהֶם הַצִּיצִית - חוּץ לְשֵׁשׁ אֲצִבְעוֹת,
4 תּוֹפְרָה בְּמִקּוֹמָה; בְּתוֹף שֵׁשׁ, לֹא יִתְפֹּר. נִתְמַעֲטָה זְוִית שֶׁל
5 כְּגֵד שֶׁבִין חוֹטֵי הַצִּיצִית וּבֵין סוֹף הָאָרִיג - אֶפְלוּ לֹא נִשְׁאָר
6 מִן הָאָרִיג אֲלֵא כָּל שֶׁהוּא, כְּשֶׁרָה. וְכֵן אִם נִתְמַעֲטוּ חוֹטֵי
7 הַצִּיצִית - אֶפְלוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנּוּ אֲלֵא כְּדִי עֲנִיבָה, כְּשֶׁרָה;
8 וְאִם נִפְסַק הַחוֹט מֵעֶקְרוֹ, אֶפְלוּ חוֹט אֶחָד - פְּסוּלָה.

יום רביעי ט' סיון ה'תשע"ב

פרק ב

10
11 א. תְּכֵלֶת הָאֲמוּנָה בְּתוֹרָה בְּכָל מְקוֹם, הִיא הַצֶּמֶר הַצּוֹבֵעַ
12 כְּפִתּוֹף שֶׁכִּפְחָל [כַּצֶּבַע כַּחֲלוֹל הַמְעוֹרֵב בַּצֶּבַע לְבוֹ]; וְזוֹ הִיא
13 דְּמוּת הָרִקִּיעַ הַנִּרְאִית לְעֵין בְּטֶהְרוֹ שֶׁל רִקִּיעַ [כַּשְׁהוּא לֵא
14 עֲנִינִים]. וְהַתְּכֵלֶת הָאֲמוּנָה בְּצִיצִית, צָרִיף שֶׁתִּהְיֶה צִבְיֶעֱתָה
15 צִבְיֶעָה יְדוּעָה, שְׁעוֹמֶדֶת בְּיָפֶיהָ, וְלֹא תִשְׁתַּנָּה. וְכָל שֶׁלֵּא
16 נִצְבֵּעַ בְּאוֹתָהּ הַצִּבְיֶעָה, פְּסוּל לְצִיצִית; אִף עַל פִּי שֶׁהוּא
17 כְּעֵין הָרִקִּיעַ, כְּגוֹן שֶׁצִּבְעוּ בְּאִיסְטִיס [מִיּוֹן צַבֵּן] אוֹ בְּשִׁאֵר
18 הַמִּשְׁחִירִין [הַצּוֹבְעִים בַּצֶּבַע כַּחֲלוֹל חֹזֵק] - הָרִי זֶה פְּסוּל
19 לְצִיצִית. וְרַחֵל בַּת עֲזָה [שְׁאִמְהָ עֲזָה וְאִבֶּיהָ אֵיל], צֶמֶרָה פְּסוּל
20 לְצִיצִית.
21 ב. פִּיצֵד צוֹבְעִין תְּכֵלֶת שֶׁל צִיצִית? לֹקָחִין הַצֶּמֶר, וְשׁוֹרִין
22 אוֹתוֹ בְּסִיד; וְאַחֵר כָּף מְכַבֵּסִין אוֹתוֹ, עַד שִׁיְהִיָּה נָקִי;
23 וּמִרְתִּיחִים אוֹתוֹ בְּאֵהֶלָא [מִיּוֹן צִמְחָה] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, כְּדָרָף
24 שֶׁהַצֶּבַעִין עוֹשִׂין כְּדִי שִׁיקָלֵט אֶת הָעֵין - הַצֶּבַע. וְאַחֵר כָּף
25 מְבִיאִין דָּם חֲלוֹזֵן, וְהוּא דָּג שְׁדוּמָה עֵינִי [מִדְּמָחוֹ] לְעֵין
26 [צַבֵּן] הֵיטָם, וְדָמוֹ שֹׁחַר כְּדִי, וּבָגִים הַמֵּלֵחַ [יָם הַגְּדוֹל] הוּא
27 מְצוֹי. וְנוֹתְנִין אֶת הַדָּם לְיוֹרָה, וְנוֹתְנִין עִמּוֹ סִמְמָנִין [מִיּוֹן
28 צַבֵּעִים] כְּמוֹ הַקְּמוּנָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם, כְּדָרָף שֶׁהַצֶּבַעִין עוֹשִׂין;
29 וּמִרְתִּיחִין אוֹתוֹ, וְנוֹתְנִין בּוֹ הַצֶּמֶר, עַד שִׁיעֲשֶׂה כְּעֵין הָרִקִּיעַ.
30 וְזוֹ הִיא צוּרַת תְּכֵלֶת שֶׁל צִיצִית.
31 ג. תְּכֵלֶת שֶׁל צִיצִית, צָרִיכָה צִבְיֶעָה לְשִׁמָּה; וְאִם צִבְיֶעָה
32 שֵׁשׁ לְשִׁמָּה, פְּסוּלָה. וְהִיָּרָה שֵׁשׁ בָּהֶם הַצֶּבַע - אִם צִבְיֶעָה בָּהֶם
33 מְעַט צֶמֶר לְכִדְקוֹ אִם הוּא יָפֶה אִם לֹא, נִפְסָלָה הִיָּרָה כְּלָה.
34 אֲלֵא פִיצֵד יַעֲשֶׂה? לֹקֵחַ הַצֶּבַע מִן הִיָּרָה בְּכָלִי קֶטֶן, וּמְנִיחַ
35 בּוֹ מְעַט צֶמֶר שְׁבֹדֶק בּוֹ; וְשׁוֹרֵף אֶת שְׁבֹדֶק, שֶׁהָרִי נִצְבֵּעַ
36 לְכִדְיָקָה. וְשׁוֹפֵף הַצֶּבַע שְׁבֹדֶק שְׁבֹדֶק בּוֹ, שֶׁהָרִי פָּגְמוֹ
37 וּפְסוּלוֹ; וְצוֹבֵעַ הַתְּכֵלֶת בְּשִׁאֵר הַצֶּבַע, שֵׁשׁ נִפְגָּם.
38 ד. הַתְּכֵלֶת אֵינָהּ נִלְקַחַת אֲלֵא מִן הַמִּמְחָה - חוֹשֵׁשִׁין, שֶׁמָּא
39 לֹא נִצְבֵּעָה לְשִׁמָּה. וְאִף עַל פִּי שֶׁנִּלְקַחַת מִן הַמִּמְחָה, אִם
40 נִבְדָּקָה וְנוֹדַע שֶׁנִּצְבֵּעָה בְּאֶחָד מִשְׁאֵר צִבְעוֹנִין הַמִּשְׁחִירִין
41 שְׁאִינָן עוֹמְדִין - פְּסוּלָה.
42 ה. פִּיצֵד בּוֹדְקִין אוֹתָהּ עַד שִׁיְדוּעַ אִם נִצְבֵּעָה כְּהִלְכָתָה, אִם
43 לֹא? לֹקָחִין תֵּבֶן וְרִיר [נִחוּל] שֶׁל שְׁבֹלֵל [מִיּוֹן שְׂרָפָה], וּמִי
44 רָגִלִים שֶׁנִּתְחַמְצוּ [שֶׁעֲבָרוּ עֲלֵיהֶם] אַרְבָּעִים יוֹם; וְשׁוֹרִין
45 הַתְּכֵלֶת בְּכָלֵן, מַעַת לַעַת. אִם עֲמָדָה בְּעֵינָהּ [בַּצַּבְעָה] וְלֹא

התורה; ומדברי חכמים, שכל קטן שיודע להתעטף, חייב
בציצית, כדי לחנכו במצוות. ונשים ועבדים שרצו להתעטף
בציצית, מתעטפים בלא ברכה; וכן שאר מצוות עשה
שהנשים פטורות מהן - אם רצו לעשות אותה בלא ברכה,
אין ממחין בידן. טמטום ואנדרוניוס [ספקי זכר ספקי
נקבה], חייבין בכלן [בכל המצוות] מספק; לפיכך אין
מברכין, אלא עושין בלא ברכה.
י. היאך חייב מצות הציצית? כל אדם שהוא חייב לעשות
מצוה זו - אם יתפסה בכסות הראויה לציצית - יטיל לה
ציצית, ואחר כך יתפסה בה; ואם נתפסה בה בלא ציצית,
הרי בטל מצות עשה. אבל הבגדים הראויים לציצית - כל
זמן שלא יתפסה בהן אדם, אלא מקפלין ומנחין - פטורין
מן הציצית; שאינה חובת הטלית, אלא חובת האיש שיש
לו טלית.

יא. אף על פי שאין אדם מחייב לקנות טלית ולהתעטף בה
כדי שיעשה בה ציצית - אין ראוי לאדם חסיד לפטר עצמו
ממצוה זו; אלא לעולם ישתדל אדם להיות עטוף בכסות
המחייבת בציצית, כדי שיקים מצוה זו. ובשעת התפלה,
צריך להזהר ביותר; וגנאי גדול הוא לתלמיד חכמים,
שיתפלל והוא אינו עטוף בציצית.

יב. לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית, שהרי הכתוב
שקלה ותלה בה כל המצוות כלה, שנאמר: "וראיכם אתו,
וזכרתם את כל מצוות ה'".

ברוך רחמנא דסינן

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ב

הלכות ברכות

מצות עשה אחת, והיא לברך את שם הקדוש ברוך הוא
אחר אכילה. ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

פרק א

א. מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון, שנאמר:
"ואכלת ושבעת, וברכת את ה' אלהיך". ואינו חייב מן
התורה, אלא אם שבע, שנאמר: "ואכלת ושבעת, וברכת";
ומדברי סופרים [מדברנן], שאפלו אכל פזית, מברך אחריו.
ב. ומדברי סופרים, חייב אדם לברך על כל מאכל תחלה,
ואחר כך יהנה ממנו. וכן אם הריח ריח טוב, יברך ואחר
כך יהנה ממנו. ואפלו נתפון לאכל או לשותות כל שהוא,
מברך ואחר כך יהנה; וכל הנהנה מן העולם בלא ברכה,
מעל [כאילו גזל מהקדש]. וכן מדברי סופרים, לברך אחר
כל מה שיאכל וכל מה שישתה - והוא שישתה רביעית,
והוא שיאכל פזית. ומטעמת [טעימה לשם בדיקת הטעם] -
אינה צריכה ברכה, לא לפנייה ולא לאחריה, עד רביעית.
ג. וכשם שמברכין על ההנהגה - כך מברכין על כל מצוה
ומצוה, ואחר כך יעשה אותה. וברכות רבות תקנו חכמים

כשהוא עושה ציצית לבעלת חמש או שש, אינו עושה אלא
לארבע הנפיש המרחקות זו מזו מאותן החמש או השש
בלבד, שנאמר: "על ארבע בנפות כסותך אשר תכסה בה".
ד. כסות של בגד, וכנפיה של עור - חייבת; היא של עור,
וכנפיה של בגד - פטורה; שאין הולכין אלא אחר עקר
הכסות. כסות של שני שתפין - חייבת, שנאמר: "על כנפי
בגדיהם"; לא נאמר "כסותך", אלא למעט השאולה -
שהטלית השאולה, פטורה מן הציצית שלשים יום; מכאן
ואילך, חייבת.

ה. כסות של צמר - עושין לכן שלה חוטי צמר; וכסות
של פשתן - עושין לכן שלה חוטי פשתן, ממינה. ושא
בגדים, עושין לכן של כל מין ומין ממינו - כגון חוטי משי
לכסות משי, וחוטי נוצה [צמר עזים] לכסות נוצה. ואם רצה
לעשות לכן של שאר מינים מצמר או מפשתים, עושה;
מפני שהצמר והפשתים פוטריין בין במינן בין שלא במינן.
ו. ושא מנין - במינן, פוטריין; שלא במינן, אין פוטריין.
ז. ומה הוא לעשות חוטי צמר בכסות של פשתן, או חוטי
פשתן בכסות של צמר, אף על פי שהוא לכן לבדו, בלא
תכלת? בדין הוא שיהא מתר, שהשעטנז מתר לענין ציצית,
שהרי התכלת צמר היא, ומטילין אותה לפשתן. ומפני מה
אין עושין כן? מפני שאפשר לעשות הלכן שלה ממינה,
וכל מקום שאמה מוצא עשה ולא תעשה, אם יכול אמה
לקים את שניהם, הרי מוטב; ואם לאו, כבוא עשה וידחה
את לא תעשה. וכאן, אפשר לקים את שניהם.

ז. כסות של פשתן - אין מטילין בה תכלת, אלא עושה
הלכן בלבד של חוטי פשתן; לא מפני שהציצית נדחית
מפני השעטנז, אלא גזרה זו מדבריהם [מדברנן], שמה
יתפסה בה בליילה שאינו זמן חייב ציצית, ונמצא עובר על
לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה - שחובת הציצית
ביום, ולא בליילה, שנאמר: "וראיכם אתו", בשעת ראייה.
וסומא, חייב בציצית - אף על פי שאינו רואה, אחרים רואין
אותו.

ח. מתר לאדם ללבש ציצית בליילה, בין בחול בין בשבת,
ואף על פי שאינו זמנה, ובלבד שלא יברך; ומאימתי יברך
על הציצית בשחר? משיפיר בין תכלת שבה ללכן שבה.
וכיצד מברך עליה? 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
אשר קדשנו במצוותיו, וצונו להתעטף בציצית'. וכל זמן
שמתעטף בה ביום, מברך עליה קדם שיתעטף; ואינו מברך
על הציצית בשעת עשייתה, מפני שסוף המצוה הוא
שיתעטף בה.

ט. ומתר להפנס בציצית לבית הכסא ולבית המרחץ. נפקסו
לו חוטי לכן, או תכלת - וזרזן באשפה, מפני שהיא מצוה
שאין בגופה קדשה. ואסור למכר טלית מציצת לגוי, עד
שיתיר ציציותיה; לא מפני שיש בגופה קדשה - אלא שמה
יתעטף בה, ויתלנה עמו ישראל, וידמה שהוא ישראל,
ויהרגנו. נשים ועבדים וקטנים, פטורין מן הציצית מן

1 דָּרָךְ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה, וְדָרָךְ בִּקְשָׁה, כְּדִי לִזְכֹּר אֶת הַבוֹרֵא תְּמִיד,
2 אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִהְיָה וְלֹא עָשָׂה מַצָּה.
3 ד. נִמְצְאוּ כָּל הַבְּרָכוֹת בִּלְלֵן, שְׁלִשָּׁה מִיָּנִין: בְּרָכוֹת הַהֲנִיָּה,
4 וּבְרָכוֹת הַמַּצָּה, וּבְרָכוֹת הַיֶּרָאָה - שֶׁהֵן דָּרָךְ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה
5 וּבִקְשָׁה, כְּדִי לִזְכֹּר אֶת הַבוֹרֵא תְּמִיד וּלְיִרְאָה מִמֶּנּוּ.
6 ה. וְנִסָּח כָּל הַבְּרָכוֹת, עֲזָרָה וּבֵית דִּינָה תִּקְנוּם. וְאֵין רֹאִי
7 לְשִׁנוֹתָן, וְלֹא הֶחֱסִיף עַל אַחַת מֵהֶן, וְלֹא לִגְרַע מִמֶּנָּה; וְכָל
8 הַמְשָׁנָה מִמִּטְבַּע [וְנוֹסח] שֶׁשָּׂבְעוּ חֻמְמִים בְּבְרָכוֹת, אֵינּוּ אֵלָּא
9 טוֹעָה. וְכָל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ הַזְכָּרָת שֵׁם וּמַלְכוּת [י"ה אֱלֹהֵינוּ
10 מֶלֶךְ הָעוֹלָם] - אֵינָה בְּרָכָה, אֵלָּא אִם בֵּן הֵיטָה סְמוּכָה
11 לְחֻבְרָתָהּ.
12 ו. וְכָל הַבְּרָכוֹת בִּלְלֵן, נֶאֱמָרִין כָּכָל לְשׁוֹן; וְהוּא, שִׁיאִמַּר
13 כְּעִנְיָן שֶׁתִּקְנוּ חֻמְמִים. וְאִם שָׁנָה אֶת הַמִּטְבַּע, הוּאִיל וְהַזְכִּיר
14 אֲזָכְרָה וּמַלְכוּת וְעִנְיָן הַבְּרָכָה, אֶפְלוּ בִלְשׁוֹן חָל, יֵצֵא.
15 ז. כָּל הַבְּרָכוֹת בִּלְלֵן, צָרִיךְ שִׁישְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר;
16 וְאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, יֵצֵא - בֵּין שֶׁהוּצִיא בְּשִׁפְתָיו, בֵּין
17 שֶׁבֶרֶךְ בִּלְבֹו.
18 ח. כָּל הַבְּרָכוֹת בִּלְלֵן, לֹא יִפְסִיק בֵּין הַבְּרָכָה וּבֵין דָּבָר
19 שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו בְּדְבָרִים אֲחֵרִים. וְאִם הִפְסִיק, צָרִיךְ לַחְזֹר
20 וּלְבָרֵךְ שֵׁנִיָּה; וְאִם הִפְסִיק בְּדְבָרִים שֶׁהֵן מִעִנְיָן דָּבָר
21 שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו, אֵינּוּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִיָּה. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁבֶרֶךְ
22 עַל הַפֶּת, וְקִדְּם שִׁיאִכֹּל אָמַר: 'הֵבִיאוּ מֶלֶח', 'הֵבִיאוּ
23 תִּבְשִׁיל', 'תִּנּוּ לִפְלוֹנִי לֶאֱכֹל', 'תִּנּוּ מֵאֶכֶל לִבְהֵמָה', וְכִיּוֹצֵא
24 בָּאֵלּוּ - אֵינּוּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ; וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֵה.
25 ט. כָּל הַבְּרָכוֹת בִּלְלֵן, מֵתָר לְטָמֵא לְבָרֵךְ אוֹתָן, בֵּין שֶׁהֵיטָה
26 טָמֵא טָמֵא שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲלוֹת [לִיטְהָר] מִמֶּנָּה בּוֹ בַּיּוֹם
27 [בְּטְבִילָה], בֵּין טָמֵא שֶׁאֵינּוּ יָכוֹל לַעֲלוֹת מִמֶּנָּה בּוֹ בַּיּוֹם.
28 וְאִסּוּר לְמַבְרָךְ לְבָרֵךְ כִּשְׁהוּא עֵרֶם, עַד שִׁיכֻסָּה עֲרוֹתָ. כִּמְהָ
29 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאִישׁ; אֲבָל אִשָּׁה - יוֹשֶׁבֶת וּפְנִיָּה [שֶׁלִּמְטָה]
30 טוֹחוֹת [דְּבוּקוֹת] בִּקְרָעָה, וּמִבְּרָכָתָהּ.
31 י. כָּל הַבְּרָכוֹת בִּלְלֵן, אֵף עַל פִּי שֶׁבֶרֶךְ וְיֵצֵא יָדִי חוֹבְתָהּ, מֵתָר
32 לוֹ לְבָרֵךְ לְאַחֵרִים שְׁלֹא יֵצְאוּ יָדִי חוֹבְתָהּ, כְּדִי לְהוֹצִיאָן - חוּץ
33 מִבְּרַפְת הַהֲנִיָּה שֶׁאֵין בָּהּ מַצָּה, שֶׁאֵינּוּ מְבָרֵךְ לְאַחֵרִים אֵלָּא
34 אִם בֵּן נִהְיָה עִמָּהֶן. אֲבָל בְּרַפְת הַהֲנִיָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַצָּה - כְּגוֹן
35 אֲכִילַת מַצָּה בְּלִילֵי הַפֶּסַח, וְקִדּוּשׁ הַיּוֹם - הֲרִי זֶה מְבָרֵךְ
36 לְאַחֵרִים וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ
37 עִמָּהֶן.
38 יא. כָּל הַשּׁוֹמֵעַ בְּרָכָה מִן הַבְּרָכוֹת מִתְחַלְתָּהּ וְעַד סוֹפָהּ,
39 וְנִתְפָּנֵן לְצֵאת בָּהּ יָדִי חוֹבְתָהּ - יֵצֵא, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא עָנָה
40 'אָמֵן'; וְכָל הָעוֹנָה 'אָמֵן' אַחֵר הַמְבָרֵךְ, הֲרִי זֶה כְּמִבְרָךְ -
41 וְהוּא, שִׁיְהִיָּה הַמְבָרֵךְ חָיִב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה. הֵיטָה הַמְבָרֵךְ חָיִב
42 מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְעוֹנָה חָיִב מִן הַתּוֹרָה - לֹא יֵצֵא יָדִי חוֹבְתָהּ,
43 עַד שִׁיעָנָה 'אָמֵן', אוֹ יִשְׁמַע מִמִּי שֶׁהוּא חָיִב בָּהּ מִן הַתּוֹרָה
44 כְּמוֹתָהּ.
45 יב. רַבִּים שֶׁנִּתְעַדּוּ [הַתְּכַנְסוּ] לֶאֱכֹל פֶּת, אוֹ לְשִׁתּוֹת זֵין,
46 וּבִרְךָ אֶחָד מֵהֶן, וְעָנָה בִּלְלֵן 'אָמֵן' - הֲרִי אֵלּוּ מִתְרִין לֶאֱכֹל

1 וּלְשִׁתּוֹת; אֲבָל אִם לֹא נִתְפָּנֵן לֶאֱכֹל כְּאֶחָד, אֵלָּא זֶה בָּא
2 מִעֲצָמוֹ וְזֶה בָּא מִעֲצָמוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין מִכְּבָר אֶחָד,
3 כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. כִּמְהָ דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּפֶת
4 זֵינִן בִּלְבָד; אֲבָל שְׂאֵר אֲכָלִים וּמִשְׁקִין, אֵינּוּ צָרִיכִין הִסָּבָה
5 [הַתְּכַנְסוֹת לֹאכּוֹל יַחַד], אֵלָּא אִם בֶּרֶךְ אֶחָד מֵהֶן, וְעָנָה בִּלְלֵן
6 'אָמֵן' - הֲרִי אֵלּוּ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְפָּנֵנוּ
7 לְהִסָּבָה כְּאֶחָד.
8 יג. כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ בְּרָכָה מִכָּל הַבְּרָכוֹת
9 בִּלְלֵן - אֵף עַל פִּי שְׁלֹא שָׁמַע הַבְּרָכָה בְּלֵה מִתְחַלְתָּהּ וְעַד
10 סוֹפָהּ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ חָיִב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה - חָיִב לְעֲנוֹת
11 'אָמֵן'; וְאִם הֵיטָה הַמְבָרֵךְ גּוֹי, אוֹ מִין [אִפִּיקוֹרוֹס], אוֹ כּוֹתִי
12 [שׁוֹמְרוֹנִין], אוֹ תִינוּק מִתְּחִלָּמָד, אוֹ שֶׁהֵיטָה גְדוֹל וְשִׁנָּה מִטְבַּע
13 [וְנוֹסח] הַבְּרָכָה - אֵין עוֹנִין אַחֲרֵיהֶן 'אָמֵן'.
14 יד. כָּל הָעוֹנָה 'אָמֵן' - לֹא יַעֲנֶה לֹא אָמֵן חֲטוּפָה [בְּהַבְלַעַת
15 הָאֵל"ף], וְלֹא אָמֵן קְטוּפָה [בְּהַבְלַעַת הַנּוּן], וְלֹא אָמֵן קְצָרָה,
16 וְלֹא אָמֵן אֶרְפָּה, אֵלָּא בִּינוּנִית; וְלֹא יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ יוֹתֵר מִן
17 הַמְבָרֵךְ. וְכָל מִי שְׁלֹא שָׁמַע הַבְּרָכָה שֶׁהוּא חָיִב בָּהּ, לֹא יַעֲנֶה
18 'אָמֵן' בְּכָלֵל הָעוֹנִים.
19 טו. כָּל הַמְבָרֵךְ בְּרָכָה שֶׁאֵינָה צָרִיכָה, הֲרִי זֶה נוֹשֵׂא שֵׁם
20 שְׁמִים לְשׁוֹא; וְהֲרִי הוּא כְּנִשְׁבַּע לְשׁוֹא, וְאִסּוּר לְעֲנוֹת אַחֲרָיו
21 'אָמֵן'. הַתִּינוּקוֹת, מְלַמְּדִין אוֹתָן הַבְּרָכוֹת כְּתִקְנָן; וְאֵף עַל פִּי
22 שֶׁהֵן מְבָרְכִין לְבִטְלָה בְּשִׁעַת לְמִידָה, הֲרִי זֶה מֵתָר. וְאֵין עוֹנִין
23 אַחֲרֵיהֶן 'אָמֵן'; וְהָעוֹנָה אַחֲרֵיהֶן 'אָמֵן', לֹא יֵצֵא יָדִי חוֹבְתָהּ.
24 טז. כָּל הָעוֹנָה 'אָמֵן' אַחֵר בְּרָכוֹתֶיהָ, הֲרִי זֶה מְגַנָּה; וְהָעוֹנָה
25 אַחֵר בְּרָכָה שֶׁהִיא סוֹף בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת, הֲרִי זֶה מְשַׁבַּח -
26 כְּגוֹן אַחֵר 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם' בְּבְרַפְת הַמְּזוֹן, וְאַחֵר בְּרָכָה
27 אַחֲרוֹנָה שֶׁל קְרִית שְׁמַע עֲרֻבִית. וְכֵן בְּסוֹף כָּל בְּרָכָה שֶׁהִיא
28 סוֹף בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת, עוֹנָה בָּהּ 'אָמֵן' אַחֵר עֲצָמוֹ.
29 יז. וְלִמָּה יַעֲנֶה 'אָמֵן' בְּבוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וְהֲרִי אַחֲרֵיהֶן בְּרַפְת
30 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'? מִפְּנֵי שֶׁבְּרָכָה זוֹ בִּימֵי חֻמְמֵי מִשְׁנֵה תְּקִנְתָּהּ,
31 וְכֵאלּוּ הִיא תּוֹסֶפֶת; אֲבָל סוֹף עֶקֶר הַבְּרָכוֹת שֶׁל מְזוֹן, הִיא
32 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם'. וְלִמָּה לֹא יַעֲנֶה 'אָמֵן' אַחֵר 'אֶהְבֶּת עוֹלָם'?
33 מִפְּנֵי שֶׁהִיא סוֹף בְּרָכוֹת רַאשׁוֹנוֹת. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָּהּ,
34 מִבְּרָכוֹת שֶׁמְבָרְכִין אוֹתָן תְּחִלָּה לְדָבָר, כְּגוֹן בְּרָכוֹת שֶׁמְבָרְכִין
35 לְפָנֵי קְרִיאַת הַמַּגִּלָּה, וְהַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה - לֹא יִפְסִיק בְּ'אָמֵן'
36 בֵּין הַבְּרָכָה וּבֵין הַדָּבָר שֶׁבֶרֶךְ עָלָיו.
37 יח. וְלִמָּה לֹא יַעֲנֶה 'אָמֵן' אַחֵר בְּרַפְת הַפְּרוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהּ?
38 מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּרָכָה אַחַת; וְאֵין עוֹנִין 'אָמֵן' אֵלָּא אַחֵר בְּרָכָה
39 אַחֲרוֹנָה שֶׁקִּדְּמָה אוֹתָהּ בְּרָכָה אַחֲרָת, אוֹ בְּרָכוֹת, כְּגוֹן בְּרָכוֹת
40 מְלָךְ [בְּמוֹצָא שְׁמִיטָה], וּבְרָכוֹת כֶּהֱן גְדוֹל [בִּיּוֹהֲכִ"פ], וְכִיּוֹצֵא
41 בָּהֶן - לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּבֵד הַשְּׁלִים כָּל בְּרָכוֹתֶיהָ, וּלְפִיכָךְ עוֹנָה
42 'אָמֵן'.
43 יט. כָּל הָאוֹכֵל דָּבָר הָאִסּוּר, בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה - אֵינּוּ
44 מְבָרֵךְ עָלָיו לֹא בְּתַחֲלָה, וְלֹא בְּסוֹף. כִּיצַד? הֲרִי שֶׁאִכֹּל טָבֵל
45 [שֶׁלֹּא הוּפַרשׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת], וְאֶפְלוּ טָבֵל דְּדְבָרֵיהֶם
46 [מִדְּרַבָּנָן], אוֹ שֶׁאִכֹּל מִעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלוּ כָּל תְּרוּמוֹתֶיהָ,

1 או מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתן - אינו מברך;
2 ואין צריך לומר, אם אכל גבולות וטרפות, או שתה יין נסך,
3 וכיוצא בהן.

4 כ. אכל אם אכל דמאי [נתבואת עם הארץ, שספק אם
5 הופרשה], אף על פי שאינו ראוי אלא לעניים, או מעשר
6 ראשון שנטלה תרומתו, אף על פי שלא נטל ממנו חשבון
7 תרומה גדולה, והוא שהקדימו בשבילים [הקדים הלוי את
8 הכהן ונטל חלקו כשעדיין התבואה בשבליה], או מעשר שני
9 והקדש שנפדו, אף על פי שלא נתן את החמץ [הדרוש
10 בפדייתם] - הרי זה מברך תחלה וסוף; וכן כל כיוצא בהן.

יום שבת קודש י"ב סיון ה'תשע"ב

פרק ב

13 א. סדר ברכת המזון, כף היא: ראשונה ברכת 'הזן', שניה
14 ברכת 'הארץ', שלישית 'בונה ירושלים', רביעית 'הטוב
15 והמטיב'. ברכה ראשונה, משה רבנו תקנה; שניה, תקנה
16 יהושע; שלישית, תקנה דוד ושלמה בנו; וברכה רביעית,
17 חכמי משנה תקנוה.

18 ב. הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית, ואכלו
19 פתן - אין מברכין לפניו, ומברכים לאחר סעודתן שתי
20 ברכות בלבד, כדי שלא יבטלו ממלאכת בעל הבית: ברכה
21 ראשונה - בתקנה; שניה - פותח בברכת 'הארץ', וכולל
22 'בונה ירושלים' בברכת 'הארץ', וחותם בברכת 'הארץ'.
23 ואם היו עושין בסעודתן [עובדים תמורת מזון] בלבד, או
24 שהיה בעל הבית מסב עמהן - מברכין בתקנה ארבע ברכות,
25 כשאר כל אדם.

26 ג. ברכת 'הארץ' - צריך לומר הודיה בתחלתה ובסופה,
27 וחותם בה 'על הארץ ועל המזון'; וכל שלא אמר 'ארץ
28 חמדה טובה ורחבה' בברכת 'הארץ', לא יצא ידי חובתו.
29 וצריך להזכיר בה ברית ותורה, ולהקדים ברית לתורה;
30 שהברית הזאת שאומרים בברכת 'הארץ', היא ברית מילה
31 שנברכה עליה שלש עשרה בריתות; והתורה כלה נברכה
32 עליה שלש בריתות, שנאמר: "אלה דברי הברית מלבד
33 הברית", "אתם נצבים וגו' לעברך בברית ה'".

34 ד. ברכה שלישית - פותח בה 'רחם ה' אלהינו על ישראל
35 עמך ועל ירושלים עירך', או 'נחמנו ה' אלהינו בירושלים
36 עירך'; וחותם בה 'בונה ירושלים', או 'מנחם עמו בבנין
37 ירושלים' - ולפיכך נקראת ברכה זו 'נחמה'. וכל מי שלא
38 אמר מלכות בית דוד בברכה זו - לא יצא ידי חובתו, מפני
39 שהיא ענין הברכה; שאין נחמה גמורה, אלא בחזרת
40 מלכות בית דוד.

41 ה. בשבתות ובמים טובים, מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה,
42 ואומר קדשת היום באמצע. כיצד? מתחיל: 'נחמנו ה'
43 אלהינו בציון עירך', או 'רחם ה' אלהינו על ישראל עמך
44 ועל ירושלים עירך'; ומסיים: 'מנחם עמו בבנין ירושלים',

45 או 'בונה ירושלים'. ואומר באמצע בשבת: 'אלהינו ואלהי
46 אבותינו, רצה והחליצנו במצותיך ובמצות יום המנוח
47 השביעי הזה, ונשבת בו וננוח בו כמצות רצונך, ואל תהא
48 צרה ויגון ביום מנוחתנו'. ובמים טובים אומר 'יעלה
49 ויבוא'; וכן בראשי חודשים ובחלו של מועד, מוסיף
50 באמצע ברכה שלישית 'יעלה ויבוא'.

51 ו. בתקנה ופזרים, מוסיף באמצע ברכת 'הארץ' 'על
52 הנסים', כדרך שמוסיף בתפלה. ויום טוב או ראש חודש
53 שחל להיות בשבת, מזכיר 'רצה והחליצנו' תחלה, ואחר
54 כף 'יעלה ויבוא'; וכן ראש חודש טבת שחל להיות בשבת,
55 מזכיר 'על הנסים' בברכת 'הארץ', ו'רצה והחליצנו' ו'יעלה
56 ויבוא' בנחמה.

57 ז. ברכה רביעית, צריך להזכיר בה שלש מלכיות.
58 וכשמברך האורח אצל בעל הבית, מוסיף בה ברכה לבעל
59 הבית. כיצד מברכו? אומר: 'יהי רצון שלא תבוש בעל
60 הבית בעולם הזה, ולא תפלה לעולם הבא'; ויש לו רשות
61 להוסיף בברכת בעל הבית, ולהאריך בה.

62 ח. וכשמברכין בבית האכל, אומר בברכה רביעית: 'המלך
63 החי, הטוב והמטיב, אל אמת, דין אמת, שופט בצדק,
64 שליט בעולמו לעשות בו כרצונו, שאנחנו עמו ועבדיו,
65 ובכל אנו חייבין להודות לו ולברכו'; ומבקש רחמים על
66 האכל לנחמו כפי מה שירצה, וגומר 'הרחמן'.

67 ט. בבית חתנים, מברכין ברכת חתנים אחר ארבע ברכות
68 אלו, בכל סעודה וסעודה שאוכלים שם; ואין מברכין
69 ברכה זו לא עבדים, ולא קטנים. ועד כמה מברכין אותה?
70 אם היה אלמון שנשא אלמנה, מברכין אותה ביום ראשון
71 בלבד; ואם היה בחור שנשא אלמנה או אלמון שנשא
72 בתולה, מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה.

73 י. ברכה זו שמוסיפין בבית חתנים, היא ברכה אחרונה
74 משבע ברכות של נשואין. כמה דברים אמורים? בשהיו
75 האוכלין הם שעמדו בברכת נשואין, ושמעו הברכות; ואכל
76 אם היו האוכלין אחרים שלא שמעו ברכת נשואין בשעת
77 נשואין, מברכין בשבילים אחר ברכת מזון שבע ברכות,
78 כדרך שמברכין בשעת נשואין - והוא שהיו עשרה,
79 וחתנים מן המנין.

80 יא. אלו הן שבע ברכות: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
81 העולם, שהכל ברא לכבודו'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
82 העולם, יוצר האדם'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
83 אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין
84 לו ממנו בנן עדי עד; ברוך אתה ה', יוצר האדם'; 'שוש
85 תשיש ותגל עקרה, בקבוץ בניה לתוכה בשמחה; ברוך
86 אתה ה', משמח ציון בבניה'; 'שמח תשמח רעים אהובים,
87 כשמחך יצריך מקדם בנן עדן; ברוך אתה ה', משמח עמו
88 ובונה ירושלים'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר
89 ברא ששון ושמחה, חתן וכלה, גילה ורנה אהבה ואמתה
90 שלום ורעות. מהרה ה' אלהינו ישמע מערי יהודה ומחוצות

יג. בראשי חֲדָשִׁים, שָׂכַח וְלֹא אָמַר 'יַעֲלֶה וְיָבֹוא' - אִם נִזְכָּר
 קֹדֶם שִׁיתַּחֲלִיל בַּבִּרְכָּה רַב־יַעֲיִית - אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר נָתַן
 רֵאשִׁי חֲדָשִׁים לַעֲמֹי יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן', וְאִינוּ חוֹתֵם בָּהּ;
 וּמִתַּחֲלִיל בַּבִּרְכָּה רַב־יַעֲיִית, וְגוֹמֵר. וְאִם נִזְכָּר אַחֵר שֶׁהִתַּחֲלִיל
 בַּבִּרְכָּה רַב־יַעֲיִית - גּוֹמֵר אוֹתָהּ, וְאִינוּ חוֹזֵר. וְכֵן בְּחָלוּ שֶׁל
 מוֹעֵד. וּבְחֻנְכָּה וּבְפִנְיָה, שָׂכַח וְלֹא הִזְכִּיר הַעֲנִין בַּבִּרְכָּת
 הַמְּזוּן - אִינוּ חוֹזֵר.
 יד. מִי שָׂאֵבֵל, וְשָׂכַח וְלֹא בִרַךְ - אִם נִזְכָּר קֹדֶם שִׁיתַּאֲכַל
 הַמֶּאֱכָל שֶׁבְּמַעֲוִי, חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ. וְכֵן אִם נֶעְלַם מִמֶּנּוּ, וְלֹא יָדַע
 אִם בִּרַךְ אוֹ לֹא בִרַךְ - חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ; וְהוּא, שֶׁלֹּא נִתְאֲכַל
 הַמְּזוּן שֶׁבְּמַעֲוִי.

ירושלמי, קול ששון קול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול
 מצהלות חפת חתנים ממשטה ונערים מנגינתם; ברוך אתה
 ה', משמח חתן עם הכלה.
 יב. שָׂכַח וְלֹא הִזְכִּיר בְּשִׁבְתּוֹ אוֹ בְּיוֹם טוֹב קִדְשַׁת הַיּוֹם -
 אִם נִזְכָּר קֹדֶם שִׁיתַּחֲלִיל בַּבִּרְכָּה רַב־יַעֲיִית - בְּשִׁבְתּוֹ אֹמֵר:
 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר נָתַן שִׁבְתּוֹ מְנוּחָה לַעֲמֹי יִשְׂרָאֵל לְאוֹת וּלְבָרִית
 קִדְשׁ, בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשָּׁבֶת'; בְּיוֹם טוֹב אֹמֵר: 'בְּרוּךְ
 אֲשֶׁר נָתַן יָמִים טוֹבִים לַעֲמֹי יִשְׂרָאֵל לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה, בְּרוּךְ
 אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים'. וּמִתַּחֲלִיל בַּבִּרְכָּה רַב־יַעֲיִית,
 וְגוֹמֵר. וְאִם נִזְכָּר אַחֵר שֶׁהִתַּחֲלִיל בַּבִּרְכָּה רַב־יַעֲיִית - פּוֹסֵק
 וְחוֹזֵר לְרֵאשִׁי, שֶׁהוּא בִּרְכַּת הַזֶּה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ו'י"ב סיון ה'תשע"ב

— נִסְקַל אִם הָיָה מְזִיד; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג — מְקָרִיב חֲטָאת
 קְבוּעָה.

הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּבֹאֹת עַל אִשֶּׁת
 אָב, וְהוּא אָמַר: "עֲרוֹת אִשֶּׁת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה" (שם, ח),
 וְהַעֲוֹר עַל זֶה בְּכֶתֶר וְאִם נִתְקַיְמָה עָלָיו הַעֲדוֹת —
 בְּסִקִּילָה אִם הָיָה מְזִיד; וּבְשׁוֹגֵג, מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.
 הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ שֶׁהָבָא עַל אִמּוֹ חֵיב עָלָיָה מִשּׁוּם אִם
 וּמִשּׁוּם אִשֶּׁת־אָב, בֵּין בְּחַיֵּי אָבִיו בֵּין לְאַחֵר מִיתַת אָבִיו,
 כִּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִנְהֶדְרִין (נד).

הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּבֹאֹת עַל הָאֲחוֹת,
 וְהוּא אָמַר: "תִּעְלֶה: "עֲרוֹת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ וְגו', לֹא תִגְלֶה
 עֲרוֹתָן" (שם, ט) וְהַעֲוֹר עַל לֹא זֶה בְּמִזִּיד — חֵיב כְּרַת;
 וּבְשׁוֹגֵג — חֲטָאת קְבוּעָה.

הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּבֹאֹת עַל בֵּת
 אִשֶּׁת הָאָב אִם הִיא אֲחוֹתוֹ, וְהוּא אָמַר: "תִּעְלֶה: "בֵּת־אִשֶּׁת
 אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ" (שם,
 יא) לֹא זֶה בֹּא לַעֲשׂוֹת בֵּת אִשֶּׁת הָאָב (איסור) עֲרוֹת בְּפָנָי
 עֲצֻמָּה. וְהָרְאִיָּה שֶׁבֵּת אִשֶּׁת הָאָב עֲרוֹת בְּפָנָי עֲצֻמָּה הִיא,
 שֶׁהָבָא עַל אֲחוֹתוֹ בֵּת נְשׂוּאָת אָבִיו (לְחֻצִּיא בְּתוּ שֶׁלֹּא מִן
 הַנְּשׂוּאִין) חֵיב שְׁתִּים: מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וּמִשּׁוּם בֵּת אִשֶּׁת אָבִיו,
 כִּמוֹ הָבָא עַל אִמּוֹ שֶׁהוּא חֵיב שְׁתִּים: מִשּׁוּם אִמּוֹ וּמִשּׁוּם
 אִשֶּׁת אָבִיו, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְזֶה לְשׁוֹנִם: אָמַר בְּפָרָק ב'
 מִיְבֻמּוֹת (כב): "תִּגְנוּ רַבָּנִן: הָבָא עַל אֲחוֹתוֹ וְהִיא בֵּת אִשֶּׁת
 אָבִיו — חֵיב מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וְחֵיב מִשּׁוּם בֵּת אִשֶּׁת אָבִיו,
 רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אִינוּ חֵיב אֶלָּא מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ
 בְּלִבְדָּה. מֵאִי טַעְמִיהוּ דְּרַבָּנִן? (מֵה טַעַמָּם שֶׁל חֲכָמִים הַחוּלְקִים
 עַל רַבִּי יוֹסִי וּמַחֲיִיבִים שְׁתִּים) אָמְרִי: מְקָדִי (הִנֵּה רָאוּ): כְּתִיב

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ב

מצות עשה רכג. מצות לא תעשה קד.

הַמִּצְוָה הָרִכָּג — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ בְּדִין סוּטָה (אִשָּׁה
 שֶׁהִזְהִירָה בַּעֲלָה שֶׁלֹּא תִתְיַחַד עִם אָדָם זָר וְלֹא נִשְׁמַעָה) וְהוּא
 אָמַר: "תִּעְלֶה: "אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׁטָה אִשְׁתּוֹ" (בַּמִּדְבָּר ה', יב),
 וְכָבֵד נִתְבָּאֵרוּ כִּלְדִּינֵי מִצְוָה זוֹ בִּיצֵד מִשְׁקִין אוֹתָהּ וְכִיצֵד
 תְּקָרִיב קֶרְבָּנָהּ וּשְׂאֵר תְּנָאִיָּהּ, בְּמִסְכָּתָה הַמִּיֻּחָדֶת לְכָךְ,
 כְּלוּמָר מִסְכַּת סוּטָה.

הַמִּצְוָה הַק"ד — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּבָלּוֹל (לַעֲרַב)
 מִנְחַת סוּטָה בְּשִׁמְנוֹ, וְהוּא אָמַר: "תִּעְלֶה: "וְהִבִּיא אֶת־
 קֶרְבָּנָהּ עָלֶיהָ וְגו', לֹא יִצַּק עָלֶיהָ שֶׁמֶן" (שם טו) וְאִם הִקְרִיבָהּ
 בְּשִׁמְנוֹ — לֹקָה.

יום שני ז' סיון ה'תשע"ב

מצות לא תעשה קה. של. שלא.

שלב. שלג. שלד.

הַמִּצְוָה הַק"ה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּתֵן לְבוֹנָה (מִין
 שֶׁרָף שֶׁל עֵץ בְּשִׁמְנוֹ) בְּמִנְחַת סוּטָה, וְהוּא אָמַר: "תִּעְלֶה:
 "וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לְבוֹנָה" (דְּרָבִים ה', טו) וּלְשׁוֹן סִפְרִי (נִשָּׂא שֶׁם):
 "מִגִּיד שָׂאֵם נָתַן שֶׁמֶן אוֹ לְבוֹנָה — עוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה,
 כִּשְׁם שֶׁעוֹבֵר עַל שֶׁמֶן כֶּף עוֹבֵר עַל לְבוֹנָתוֹ". וּלְפִיכָךְ גַּם
 הַעֲוֹר עַל לֹא זֶה — לֹקָה. וּבְמִכְלָתָה: "לֹא־יִצַּק עָלֶיהָ
 שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לְבוֹנָה — מִגִּיד שֶׁהֵן שְׁתֵּי אֲזַהְרוֹת".

הַמִּצְוָה הַש"ל — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּבֹאֹת עַל הָאֵם,
 וְהוּא אָמַר: "אִמָּךְ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ" (וַיִּקְרָא יח, ז).
 וְהַעֲוֹר עַל לֹא זֶה — בְּכֶתֶר. וְאִם נִתְקַיְמָה הַעֲדוֹת עָלָיו

1 "עֲרוֹת אַחֲרֵיכֶם בַּת אֲבִיךָ" וגו' — "עֲרוֹת בַּת־אִשְׁתְּ אֲבִיךָ
2 מוֹלֶדֶת אֲבִיךָ" לָמָּה לִּי? שְׁמַע מִיָּנָה (מכאן משמע) לְחִיבָה
3 מְשׁוּם אַחֲוָתוֹ וּמְשׁוּם בַּת־אִשְׁתְּ אֲבִיו. וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה,
4 כְּלוּמָר: אַחֲוָתוֹ בַּת נְשׂוּאָת אֲבִיו — בְּכֵרֶת, בְּלִבָּד אִם הִיא
5 מִזִּיד: וּבִשְׁוִיג מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

6 הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל בַּת
7 הַבֶּן, וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת בַּת־בֶּנְךָ וגו' לֹא תִגְלֶה" (שם, י).

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"ב

9 מצות לא תעשה שלו. שלה.

10 שלו. שלה. שלט.

11 הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל הַבַּת
12 עֲצֻמָּה, וְזֶה לֹא נִתְבָּאֵר בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה, לֹא נֶאֱמַר לָנוּ: עֲרוֹת
13 בַּתְּךָ לֹא תִגְלֶה; אֲלָא שֶׁתֵּק מִמֶּנָּה מַחֲמַת פְּשׁוּטוֹת הָעֵינִין,
14 לְפִי שֶׁכָּבֹד אֶסֶר בַּת הַבֶּן וּבַת הַבַּת — כָּל־שִׁכְּן הַבַּת.
15 וּבִגְמָרָא יְבָמוֹת (ג). אָמְרוּ: "בְּתוֹ עָקֵר אִסּוּרָא מִדְּרָשָׁא
16 אֲתִיָּא (נלמד ממדרש ולא במפורש), דְּאָמַר רַבָּא: אָמַר לִי רַב
17 יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי: אֲתִיָּא (ב"גזרה שוה) הֵנָּה הֵנָּה וְאֲתִיָּא
18 זָמָה זָמָה", כְּלוּמָר: שֶׁהוּא אָמַר בְּבַת בֶּנְךָ וּבַת בַּתְּךָ
19 "עֲרוֹתְךָ הֵנָּה" (ויקרא יח, י), וְאָמַר בְּאִסּוּר אִשָּׁה וּבַתָּהּ וּבַת
20 בְּנָהּ וּבַת בָּתָּה "שֶׁאֲרָה הֵנָּה זָמָה הוּא" (שם, יח), כְּשֶׁם
21 שֶׁבְּאִסּוּר אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ וּבַת בָּתָּה נֶאֱסָרָה בָּתָּהּ, כִּף בְּאִסּוּר
22 בַּת בְּנוֹ וּבַת בְּתוֹ נֶאֱסָרָה גַּם בְּתוֹ. וְאָמַר בְּעִנְשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח
23 אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זָמָה הוּא בְּאֵשׁ יִשָּׁרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהָן"
24 (שם כ, יד), וְכֵן גַּם אִשָּׁה. וּבַת בְּנָהּ וּבַת בָּתָּה בְּשִׁרְפָּהּ, לְפִי
25 שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵן "זָמָה" וּלְמִדִּין בְּגִזְרָה שְׁוֶה "זָמָה" "זָמָה".
26 וְהוּא הִדִּין לְבָתוֹ וּבַת בְּתוֹ לְעֵינֵי עֲלֵשׁ, שֶׁלְּמִדִּין זֹאת מִגִּזְרָה
27 שְׁוֶה שֶׁל "הֵנָּה" "הֵנָּה" שֶׁלְּגַבִּי בַת בְּנוֹ וּבַת בְּתוֹ כְּתוּב
28 "הֵנָּה", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "הֵנָּה" בְּאִשָּׁה וּבַתָּהּ. וּלְשׁוֹן גְּמָרָא
29 כְּרִיתוֹת (ה): "אֵל תְּהִי גִזְרָה שְׁוֶה קֵלָה בְּעֵינֶיךָ, שֶׁהִרִי
30 (אִסּוּר) "בְּתוֹ" אֶחָד מִגּוֹפֵי תוֹרָה, וְלֹא לְמִדָּה הַכְּתוּב אֲלָא
31 בְּגִזְרָה שְׁוֶה: אֲתִיָּא הֵנָּה הֵנָּה אֲתִיָּא זָמָה זָמָה". וְהַתְּבוּנָה
32 (בדיוק הלשון) בְּאִמְרָם: "לֹא לְמִדָּה הַכְּתוּב", וְלֹא אָמְרוּ "לֹא
33 לְמִדְּנוּהָ" (חכמים), לְפִי שֶׁכָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה קְבֻלָּה מִפִּי
34 הַשְּׁלִיחַ (משה רבנו), וְהוּא פְּרוּשׁ מְקַבֵּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנֵנוּ
35 בְּהַקְדַּמַּת חֲבוּרָנוּ הַגָּדוֹל בְּפִרוּשׁ הַמִּשְׁנָה, וְלֹא שֶׁתֵּק הַכְּתוּב
36 מִלְּהַזְכִּירָה אֲלָא מִפְּנֵי שֶׁאֲפָשֶׁר לְלַמְּדָה בְּגִזְרָה שְׁוֶה (אבל
37 לֹאמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר נִחְשָׁב כִּאִילוּ כְּתוּב מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה). וְזֶהוּ עֵינֵן
38 אָמְרָם: "לֹא לְמִדָּה הַכְּתוּב אֲלָא בְּגִזְרָה שְׁוֶה" וּמִסְפִּיק
39 אָמְרָם (= וְזֶה גַּם מִשְׁמַעוֹת הַבִּיטוּי) "גּוֹף תּוֹרָה". הִיּוּצָא
40 מִכָּל־מַה־שֶּׁקָּדַם כָּאֵן שֶׁהַעֲוֹבֵר עַל בְּתוֹ אוֹ בַּת בְּתוֹ אוֹ בַּת
41 בְּנוֹ — בְּשִׁרְפָּהּ; וְאִם לֹא נִדְּעָה אוֹ שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמָה עָלָיו
42 הָעֲדוּת — בְּכֵרֶת אִם הִיא מִזִּיד; וְאִם הִיא שׁוֹיֵג בְּאַחַת
43 מֵהֶן — מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

44 הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל בַּת

45 הַבַּת, וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת בַּת־בְּתָרְךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתְךָ כִּי
46 עֲרוֹתְךָ הֵנָּה" (שם, יח, י).

47 הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּצֹרֵר (לישא
48 כְּאִחֹר), אִשָּׁה וּבַתָּהּ. וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת אִשָּׁה וּבַתָּהּ לֹא
49 תִגְלֶה" (שם, יח), וְהַעֲוֹבֵר עַל זֶה, וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה אַחַת מֵהֶן
50 אִשְׁתּוֹ וְכֹא עַל הָאֲחֵרֶת — חֵיב שִׁרְפָּה אִם נִתְקַיְּמָה עָלָיו
51 הָעֲדוּת; וְהוּא בְּכֵרֶת אִם הִיא מִזִּיד; וְאִם הִיא שׁוֹיֵג מְקָרִיב
52 חֲטָאת קְבוּעָה.

53 הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּצֹרֵר אִשָּׁה וּבַת
54 בְּנָהּ, וְהוּא אָמְרוּ: "אֶת־בַּת בְּנָהּ" (שם). וְגַם זֶה בְּשִׁרְפָּה
55 וְכֵרֶת אִם הִיא מִזִּיד, אוֹ חֲטָאת קְבוּעָה אִם הִיא שׁוֹיֵג.

56 הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּצֹרֵר אִשָּׁה וּבַת
57 בָּתָּהּ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאֶת־בַּת־בָּתָּהּ לֹא תִקַּח" (שם).
58 וְהוּא בְּכֵרֶת וּבְשִׁרְפָּה אִם הִיא מִזִּיד וְאִם הִיא שׁוֹיֵג —
59 מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

יום רביעי ט' סיון ה'תשע"ב

מצות לא תעשה שמ. שמא.

שמב. שמג. שדמ. שמה.

63 הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"מ — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל אַחֲוֹת
64 הָאָב, וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת אַחֲוֹת־אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה" (ויקרא
65 יח, יב) וְהַעֲוֹבֵר עַל זֶה אִם הִיא מִזִּיד — חֵיב כְּרִית; וְאִם
66 הִיא שׁוֹיֵג מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

67 הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"א — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל אַחֲוֹת
68 הָאֵם, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "עֲרוֹת אַחֲוֹת־אִמְךָ לֹא תִגְלֶה"
69 (שם, יג). וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה בְּמִזִּיד — חֵיב כְּרִית; וְאִם
70 הִיא שׁוֹיֵג — מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

71 הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"ב — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל אִשְׁתְּ
72 אֲחִי הָאָב, וְהוּא אָמְרוּ: "אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקַּח דִּדְךָ הוּא"
73 (שם, יד). וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה, בְּכֵרֶת אִם הִיא מִזִּיד; וְאִם
74 הִיא שׁוֹיֵג מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

75 הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"ג — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל אִשְׁתְּ
76 הַבֶּן, וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת כָּל־כֶּתֶךָ לֹא תִגְלֶה" (שם, טו).
77 וְהַעֲוֹבֵר עַל זֶה — בְּסִקִּילָה. וְאִם לֹא נִתְקַיְּמָה הָעֲדוּת אוֹ
78 שֶׁלֹּא נִדְּעָה — הִרִי הוּא בְּכֵרֶת אִם הִיא מִזִּיד: וּבִשְׁוִיג —
79 מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

80 הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"ד — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל אִשְׁתְּ
81 הָאֵת, וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת אִשְׁת־אֲחִיךָ לֹא תִגְלֶה" (שם, טז).
82 וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה, בְּכֵרֶת אִם הִיא מִזִּיד; וְאִם הִיא שׁוֹיֵג
83 מְקָרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

84 הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"ה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהֲרָנוּ מִלְּבֹא עַל אַחֲוֹת
85 הָאִשָּׁה בְּחִי הָאִשָּׁה, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאִשָּׁה אֶל־

1 אחתה לא תקח" (שם, יח), והעובר על לאו זה במזיד —
2 חֵיב פֶּרֶת; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג — מְקַרֵּיב חֲטָאת קְבוּעָה.

47 המצוה השא"נ — האזהרה שהזהרנו מלבוא על האב,
48 והוא אמרו: "עֲרוֹת אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה" (ויקרא יח, ז), וגם
49 העובר על לאו זה — בסקילה, עד שיהיה הפא על אביו
50 חֵיב שְׁתִּים: מִשּׁוּם שׁוֹכֵב עִם זָכָר וּמִשּׁוּם מְגִלָּה עֲרוֹת אֲבִיו.
51 ובגמרא סנהדרין (נד.) נתבאר שמה שגאמר: "עֲרוֹת אֲבִיךָ
52 לֹא תִגְלֶה — אֲבִיךָ מִמֶּשׁ". והקשו שם ואמרו: "האי
53 מ'וְאֶת-זָכָר לֹא תִשָּׁכַב" נפקא (אפשר ללמוד זאת מ'זאת זכר
54 גר')? והשיבו: "לחֵיבו שְׁתִּים וְכִדְרֵי יְהוּדָה דָּאָמַר: גֹּי
55 הפא על אביו חֵיב שְׁתִּים". ושם בגמרא ואמרו: "מסתברא
56 מלתייה דרבי יהודה (דברי רבי יהודה מתאפשרים) בְּשִׁירָאֵל
57 ובשוגג ולקרבן, והאי דאמר "גוי" לְשָׁנָא מְעִלָּא" (והטעם
58 לביטוי "גוי" — כי זוהי לשון נקיה שלא להתבטא במפורש יהודי
59 בעניני חטא), כְּלוּמַר: שָׁאֵם שָׁגַג בְּאֲבִיו — יָבִיא שְׁתִּי
60 חֲטָאוֹת כְּמִי שֶׁשָּׁגַג בְּשְׁתֵּי עֲרִיּוֹת; וְאִין כֵּן הַשׁוֹגֵג בְּזָכוֹר
61 דְּעִלְמָא (זכר סתם שאינו אביו), שְׁאִינוּ מְבִיא אֵלָא חֲטָאת
62 אַחַת.

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ב

מצות לא תעשה שנב.

שמו. שמו.

66 המצוה השנ"ב — האזהרה שהזהרנו מלבוא על אחי
67 האב, והוא אמרו: "עֲרוֹת אֲחִי-אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה" (ויקרא יח,
68 יד) עד שגם שוגג באחי אביו חֵיב שְׁתִּי חֲטָאוֹת, כְּמוֹ
69 שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּאֲבִיו. ובגמרא סנהדרין (כד.) אמרו: הפא על
70 אחי אביו — חֵיב שְׁתִּים לְדִבְרֵי הַכֵּל, דְּכִתִּיב: "עֲרוֹת
71 אֲחִי-אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה".

72 וְעַד שֶׁעֲנִין אֲמָרִי "נִתְקַיְמָה הָעֲדוּת" (בכל איסורי עריות —
73 כתנאי לקיים בהם דיני מיתא) הוא שיהיו שם שְׁנֵי עֲדִים
74 כְּשֵׁרִים מְתָרִים בּוֹ אוֹ יוֹתֵר, וְכִית דִּין כְּשֵׁר שֶׁל עֲשָׂרִים
75 וּשְׁלֹשָׁה שֶׁהָעֲדוּת נִגְבִּית לְפָנֵיהֶם, וְיִהְיֶה זֶה בְּזִמָּן (שבית
76 המקדש קיים, ותנאים נוספים) שְׁדִינִי נְפֻשׁוֹת נוֹהֲגִים.
77 וּפְשׁוּט הוא, שְׁכָל-הָעֲרִיּוֹת הָאֵלֶּה שֶׁקֹּדֶם זָכָרְן (שהזכרנו
78 קודם) נֶאֱמַר בָּהֶן הִכְרַת בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה, וְהוּא אֲמָרֵי אַחֵר
79 שֶׁמֶנֶן: "כִּי כָל-אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרַתוֹ
80 הַנְּפֻשׁוֹת הָעֹשֹׂת" (שם, כט), וְכֵן כָּל-מָה שֶׁהִזְכַּרְנוּ מִהֵן
81 שְׁחֵיבִים עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין, גַּם הוּא לִשׁוֹן הַתּוֹרָה. אֲבָל
82 שְׁנוֵי מִינֵי הַמִּיתָה שֶׁאֲמָרְנוּ מְקַצְתֵּן בְּסִקִּילָה וּמְקַצְתֵּן בְּחֶנֶק
83 וּמְקַצְתֵּן בְּשִׂרְפָּה, הֵרִי יֵשׁ מֵהֶם שֶׁבָּאוּ בְּקִבְלָה (ח"ל) וּמִהֵן
84 מִפְּרָשִׁים בְּפִתּוּב. וְכָכָר נִתְבָּאֵר דִּינֵי כָל-הָעֲרִיּוֹת הָאֵלֶּה
85 בְּמִסְכַּת סִנְהֶדְרִין וּמִסְכַּת פֶּרֶתוֹת וּבִכְמָה מְקוּמוֹת בִּיבְמוֹת
86 וּכְתָבוֹת וְקִדּוּשִׁין.
87 וְכָכָר נִתְבָּאֵר בְּרִישׁ פֶּרֶתוֹת (משנה ב) שְׁכָל-חֲטָא שְׁחֵיבִים
88 עַל זְדוּנוֹ פֶּרֶת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה — חֵיבִים עַל

יום חמישי י" סיון ה'תשע"ב

מצות לא תעשה שמח. שמש.

שנ. שאנ.

6 המצוה השמ"ח — האזהרה שהזהרנו מלבוא על
7 הבהמה, בין זכרים בין נקבות, והוא אמרו "וּבְכָל-בְּהֵמָה
8 לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ" (ויקרא יט, כג) והעובר על זה בְּזוּדוֹן —
9 חֵיב סִקִּילָה, וְאִם לֹא נִסְקַל — הֵרִי הוּא בְּכֶרֶת; וְאִם הָיָה
10 שׁוֹגֵג — מְקַרֵּיב חֲטָאת קְבוּעָה.

11 המצוה השמ"ט — האזהרה שהזהרנו הנשים מלהביא
12 עליהן בהמות, והוא אמרו יתעלה: "וְאִשָּׁה לֹא-תַעֲמֹד
13 לְפָנֵי בְּהֵמָה לְרִבְעָה" (שם), וגם זו מצוה בפני עצמה וְאִינָה
14 נִקְלָלָת בַּמִּצְוָה שֶׁקֹּדֶם לָהּ. כִּי בְּאֲסוּרֵי עַל הַזְכָּרִים לְבֹא
15 עַל הַבְּהֵמוֹת לֹא נֶאֱסַר עַל הַנָּשִׁים לְהִבִּיא בְּהֵמוֹת עֲלֵיהֶן,
16 לוֹיֵלָא הֵלָא הַמִּיחָד שָׁבָא בְּכָף. וּבְחִילַת פֶּרֶתוֹת אֲמָרֵי:
17 "שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ פֶּרֶתוֹת יֵשׁ בַּתּוֹרָה וּמִנֵּן אוֹתָן בְּכָלֶלֶן הֵפֵא
18 עַל הַבְּהֵמָה וְאִשָּׁה הַמְבִיאָה אֶת-הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ אֶף-עַל-פִּי
19 (למרות) שֶׁמֶנֶן שֶׁם כָּלִּי הַעֲנִינִים (שהמשנה מונה רק קבוצות
20 כלליות של חייבי כרת ולא מפרטת לפרטים) כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ
21 בְּפִירוּשֵׁנוּ ("פירוש המשניות") הֵנָּה נִתְבָּאֵר שֶׁהִיא מִצְוָה בְּפָנֵי
22 עֲצָמָה מְכַלֵּל מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה. וְהַעֲוֵרָתָה עַל לֹא זֶה —
23 בְּסִקִּילָה. וְאִם לֹא נִתְקַיְמָה הָעֲדוּת — הֵרִי הִיא בְּכֶרֶת אִם
24 הִתְּהָ מְזִידָה; וְאִם הִתְּהָ שׁוֹגֵגָת — מְקַרֵּיבָה חֲטָאת
25 קְבוּעָה.

26 המצוה הש"נ — האזהרה שהזהרנו מלבוא על הזכר,
27 והוא אמרו: "וְאֶת-זָכָר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה
28 הוּא" (שם, כב) וְכָכָר נִכְפַּל הֵלָא בְּעֲנִין זֶה בְּעֲצָמוֹ וְאֲמָר:
29 "וְלֹא-יִהְיֶה קֶדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים כג, יח) וְזוֹהִי הַסִּבָּא
30 הַנִּכְוָנָה שֶׁלֹּא זֶה נִכְפַּל לְחֻזֹּק, לֹא שֶׁהוּא אֲזִיזָה לְנִשְׁכָּב;
31 וּמִמָּה-שֶׁאָמַר: "לֹא תִשָּׁכַב" נִלְמְדָה אֲזִיזָה לְשׁוֹכֵב וְנִשְׁכָּב.
32 וּבְגִמְרָא סִנְהֶדְרִין (נד.) נִתְבָּאֵר שֶׁרַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל הוּא שְׁעוּשָׁה
33 "לֹא-יִהְיֶה קֶדֶשׁ" אֲזִיזָה לְנִשְׁכָּב, וְלִפְיָכָּה הֵפֵא עַל הַזְכָּר
34 וְהִבִּיא זָכוֹר עָלָיו בְּהַעֲלֵם אֶחָד (מכח אותו העלם — אותה
35 טעות) — חֵיב שְׁתִּים לְדַעַת רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל, וְרַבִּי עֲקִיבָא
36 אֹמֵר: אִינוּ צָרִיךְ, (פסוק מיוחד להטיל לאו על הנשכב) הֵרִי
37 הוּא אוֹמֵר בַּתּוֹרָה: "וְאֶת-זָכָר לֹא תִשָּׁכַב" — קָרִי בִּיה:
38 לֹא תִשָּׁכַב, לְפִיכָּה הֵפֵא עַל הַזְכָּר וְהִבִּיא זָכוֹר עָלָיו
39 בְּהַעֲלֵם אֶחָד — לְדַעַתוֹ אִינוּ חֵיב אֵלָא אַחַת. אֲמָרֵי בְּטַעַם
40 עֲנִין זֶה: לֹא תִשָּׁכַב וְלֹא תִשָּׁכַב — חֵדָא הִיא, וְלְדַעַתוֹ פֵּא
41 "לֹא יִהְיֶה קֶדֶשׁ" לְחֻזֹּק, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "לֹא תִנָּאף" וְהוּא
42 אֲזִיזָה לְאִשָּׁת אִישׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ (מצוה שמו), וְאָמַר (פסוק
43 נוסף לחיזוק): "וְאֵל-אִשָּׁת עַמִּיתְךָ לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ", וְרַבִּים
44 כְּמוֹ זֶה כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּכָלֶל הַתְּשִׁיעִי. וְהַעֲוֵרָה עַל לֹא זֶה

אֲזַהְרָהּ — לִפִּי שֶׁהוּא לֹאֹ שְׂאִינוֹ כּוֹלֵל נוֹאֵף וְנוֹאֶפֶת, אֶלָּא
אֲזַהְרָהּ לְנוֹאֵף בְּלִבָּהּ. וְכֵן בְּשֹׂאֵר הַעֲרִיּוֹת אֵי אֶפְשָׁר לָהֶם
שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ אֲזַהְרָהּ גַּם לֹאֶשָׁה, אָמְרוּ (ספרא): "לֹא תִקְרְבוּ
לְגִלּוֹת עֲרוּהָ" (שם, ו) — הֲרִי כֹאֵן שְׁנַיִם לְהִזְהִיר הָאִישׁ
עַל-יְדֵי הָאֶשָׁה, וְהָאֶשָׁה עַל-יְדֵי הָאִישׁ". וּבִגְמָרָא סְנֵהֲדִרִין
(נא): אָמְרוּ: "הִפֵּל הָיָה בְּכָלֹל נוֹאֵף וְנוֹאֶפֶת, הוֹצִיא הַכְּתוּב
(פֶּרֶט בַּנִּפְרָד) אֶת-בֵּת כֹּהֵן לְשִׁרְפָּה וְאֶת-נִעְרָה מֵאֶרְשָׁה
לְסִקְלָהּ". וּבִבְרָךְ קִרְסָה לָנוּ (הַפְסוּקָה): "אֲשֶׁר יִנָּאֵף .. מוֹת יוֹמֶת
הַנוֹאֵף וְהַנוֹאֶפֶת" פֶּרוּשׁ דְּבָר זֶה בְּהַקְדָּמַת מֵאָמֵר זֶה (הַשּׁוֹרֵשׁ
הַכֹּלֵל) הַשְּׁבִיעִי.

הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"ו — הָאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּנוּ מִלְּבֹאֹ עַל הַנֶּהֱדָה
בְּזִמָּן טְמֵאָתָהּ, כְּלוּמָר: כָּל-שִׁבְעַת הַיָּמִים. וְהוּא אָמְרוּ:
"וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִת טְמֵאָתָהּ לֹא תִקְרַב" (ויקרא יח, יט); וְגַם
כָּל-זִמָּן שֶׁלֹּא תִטְבֹּל אַחֵר שִׁבְעַת הַיָּמִים הִיא נִדָּה. וְהַעֲבֹר
עַל לֹאֹ זֶה אִם הָיָה מִזִּיד חֵיב בְּרַת; וּבִשְׁוִיג — חֵיב
חֲטָאת קְבוּעָה.

יום שבת קודש י"ב סיון ה'תשע"ב

מצות לא תעשה נב. נג.
נה. נד. שנד. שס. שסא.

הַמִּצְוָה הַנ"ב — הָאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּנוּ מִלְּהִתְחַתֵּן בַּכּוֹפְרִים,
וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם" (דברים ז, ג), וּבִבְרָךְ
הַהִתְחַתְּנוּת מֵהָ הִיא וְאָמְרוּ: "בִּתְּךָ לֹא-תִתֵּן לְבָנוּ וּבִתּוֹ
לֹא-תִקַּח לְבָנְךָ" (שם) וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ בְּמִסְכַּת עֲבֻדָּה זָרָה
(לו): "דִּרְךָ חֲתָנוּת אֶסְרָה תוֹרָה". הַעֲבֹר עַל לֹאֹ זֶה יֵשׁ
בְּעֲנֹשׁ הַפֶּרֶשׁ וְהוּא: אִם בָּא עָלֶיךָ בְּפִרְהֶסְיָא (לַעֲיִי רַבִּים)
— הֲרִי הִהוּרְגוּ בְּשַׁעָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת-הַעֲבָרָה, כְּכָר קִים
אֶת-עֲנֹשׁוֹ כִּמוֹ שֶׁעָשָׂה פִּינְחָס בְּזִמְרִי (במדבר כה, ח) אָמְרוּ
(סְנַהֲדִרִין פֶּא): הַבּוֹעֵל אֶרְמִית קְנָאִין פּוֹגְעִין בּוֹ, וְדוֹקָא
בְּתַנָּאִים שְׁאָמְרוּ, וְהֵם: שֶׁיִּבְעוֹל בְּפִרְהֶסְיָא וּבִשְׁעַת מַעֲשֶׂה
וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה (בְּדִיּוֹק כִּפִּי שֶׁהִתְרַחַשׁ אֶצֶל פִּנְחָס וּזְמִיר) אֶבֶל
אִם לֹא עָשָׂה זֶה בְּפִרְהֶסְיָא, אוֹ שִׁפְרֵשׁ וְלֹא פָּגְעוּ בּוֹ קְנָאִים
— הֲרִי הוּא מְחִיב בְּרַת. אֶבֶל לֹא נִתְבָּאֵר בּוֹ בְּרַת זֶה
בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה. אָמְרוּ: "לֹא פָּגְעוּ בּוֹ קְנָאִים מֵהוּ?" וְנִתְבָּאֵר
שֶׁהוּא בְּרַת, שְׁנֵאָמְרוּ: "כִּי חָלַל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אָהֵב
וְגו' יִכְרַת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עֵר וְעֵנָה" (מלאכי ב, יא-יב),
אָמְרוּ: מִכָּלֹל דְּבִכְרַת. כְּשֶׁמִּתְבָּרַר אִם כֵּן שְׁאָדָם כְּעַל
אֶרְמִית בְּעֵדִים וְהִתְרַאָּה — לֹקָה מִדְּאוּרִיתָא, וְדַע זֹאת.
וּבִבְרָךְ נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי כָל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּעֲבֻדָּה זָרָה (לו):
וּבִסְנֵהֲדִרִין (פב).

הַמִּצְוָה הַנ"ג — הָאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּנוּ מִלְּהִתְחַתֵּן בְּזִכְרִי
(גברים של) עֲמוֹן וּמוֹאָב דּוֹקָא — אֶפְלוּ אַחֵר שְׁנֵתְגִיּוֹר,
וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא-יָבֵא עֲמוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקֶהֱל ה'"
(דברים כב, ד) הַעֲבֹר עַל לֹאֹ זֶה — לֹקָה, כְּלוּמָר: שֶׁגֵּר
עֲמוֹנִי וּמוֹאָבִי שֶׁכָּעַל יִשְׂרָאֵלִית בְּנִשְׁוִאִין — לֹקִין שְׁנִיָּהֶם

1 "לֹא הוֹדַע שָׁלוֹ" (כֹּאשֶׁר הוּא מְסוּפֵק אִם חֲטָא) אֶשֶׁם תְּלוּי.
2 וְעִנִּין אָמְרוּ "חֲטָאת קְבוּעָה" הוּא שִׁתְהִיָּה מִן-הַבְּהֵמָה
3 דּוֹקָא: כְּשִׁבָּה אוֹ שְׁעִירָה. וְאִם תַּעֲנִין בְּכָל-מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה
4 אַחַת אַחַת וְתִתְּבוֹנֵן בְּעֲנִשִּׁים שְׁנִזְכְּרוּ בְּכָל-מִצְוָה וּמִצְוָה
5 מִהֵן תִּמְצָא, שֶׁכָּל-חֲטָא שְׁחִיבִים עַל זְדוּנוֹ בְּרַת וְעַל שְׁגָגָתוֹ
6 חֲטָאת — אוֹתָהּ הַחֲטָאת — חֲטָאת קְבוּעָה, חוּץ מִשְׁנֵי
7 חֲטָאִים שְׁחִיבִים עַל זְדוּן כָּל-אֶחָד מֵהֶם בְּרַת וְעַל שְׁגָגָתוֹ
8 חֲטָאת שְׂאִינָה קְבוּעָה, אֶלָּא הִיא "עוֹלָה-וְיִזְרֹד" (= קֶרֶב
9 הַמִּשְׁתַּנָּה לִּפִּי יְכוּלַת הַמִּקְרִיב); וְאוֹתָם שְׁנֵי הַחֲטָאִים הֵם
10 טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וְטְמֵאָת קֹדֶשׁ (לֹא תַעֲשֶׂה עוֹ, וּקְבֹט). בְּנִתִּי
11 בְּאִמְרֵי טְמֵאָת מִקְדָּשׁ: טְמֵא שְׁנִכְנֵס לְעֹזְרָה: וְטְמֵאָת
12 קֹדֶשׁ; טְמֵא שְׂאֶכֶל בֶּשֶׂר קֹדֶשׁ.
13 וְכֵן יִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁכָּל-מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה שְׁחִיבִין עַל זְדוּנָה
14 בְּרַת חִיבִין עַל שְׁגָגָתָהּ חֲטָאת, חוּץ מִחֲטָא אֶחָד, וְהוּא:
15 הַמִּגְדָּף (לֹא תַעֲשֶׂה ט), שְׁזִדְּוֹנוֹ בְּכָרַת וְאִין חִיבִין עַל שְׁגָגָתוֹ
16 חֲטָאת. וְכֵן יִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁכָּל-אֶדָם שְׁחִיבִי מִיתַת בֵּית דִּין
17 — אִיזוֹ מִיתָה שִׁתְהִיָּה — הֲרִי אוֹתוֹ אֶדָם בְּכָרַת גַּם כֵּן
18 אִם לֹא הִמִּיתוּ אוֹתוֹ בֵּית דִּין אוֹ שֶׁלֹּא יָדְעוּ בּוֹ, חוּץ
19 מִעֲשָׂרָה שֶׁהֵם מְחִיבִי מִיתַת בֵּית דִּין וְאִין עֲלֵיהֶם בְּרַת,
20 וְהֵם: מִסִּית, וּמִדִּית, וּנְבִיא-שִׁקֶּר, וּמִתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבֻדָּה
21 זָרָה, וְזֶקֶן מִמָּרָא, וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל,
22 וְרוֹצֵחַ, וּמִכָּה אֶבִּיּוֹ וְאָמּוֹ וּמִקְלָל אֶבִּיּוֹ וְאָמּוֹ. כָּל-אֶחָד
23 מֵאלוֹ אִם נִתְקִימָה עָלָיו הָעֵדוּת — נִהְרַג וְאִם לֹא יָדְעוּ בּוֹ
24 אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לְבֵית דִּין לְהִרְגוֹ — הֲרִי הוּא מִתִּיר
25 עֲצָמוֹ לְמִיתָה, אֶלָּא שְׂאִינוֹ עוֹמֵד בְּכָרַת. דַּע כָּלֵלִים אֵלוֹ
26 וְזִכְרֵם.

27 הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"ז — הָאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּנוּ מִלְּבֹאֹ עַל אֶשֶׁת
28 אִישׁ, וְהוּא אָמְרוּ: "וְאֶל-אִשָּׁת עַמִּיתְךָ לֹא-תִתֵּן שְׁכִבְתְּךָ
29 לְזֹרַע" (ויקרא יט, כ). וְיֵשׁ בְּעֲנֵשׁ הַעֲבֹר עַל לֹאֹ זֶה הַפֶּרֶשׁ,
30 וְהוּא: אִם הָיְתָה אִשָּׁת אִישׁ זֶה נִעְרָה מֵאֶרְשָׁה (אַחֵר קִידוּשִׁין
31 לִפְנֵי נִשְׁוִאִין) — שְׁנֵיָּהֶם חִיבִים סִקְלָה, כִּמוֹ שֶׁבִּבְרָךְ הַכְּתוּב
32 (דברים כב, כא); וְאִם הָיְתָה בֵּת כֹּהֵן — הִיא נִשְׂרָפֶת, וְהוּא
33 בְּחִנֵּק, כְּלוּמָר: הַבּוֹעֵל; וְאִם הָיְתָה בֵּת יִשְׂרָאֵל וְהָיְתָה
34 בְּעוֹלָה (נִשְׁוִאָה) — חִיבִים שְׁנֵיָּהֶם חִנֵּק כָּל-זֶה אִם נִתְקִימָה
35 הָעֵדוּת; אֶבֶל אִם לֹא נִתְקִימָה — הֲרִי הוּא בְּכָרַת. בְּמָה
36 דְּבָרִים אָמְרוּ? כְּשֶׁהָיָה מִזִּיד, וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג — מִקְרִיב
37 חֲטָאת קְבוּעָה. וּבִבְרָךְ נִכְפֹּל הִלָּאוּ בְּעֲבָרָה זֹה וְהוּא אָמְרוּ
38 בְּעֲשֻׁרֵת הַדְּבָרוֹת: "לֹא תִנָּאֵף" (שְׁמוֹת כ, יד; דברים ה, יז),
39 כְּנִתּוֹ בְּזֶה הָאֲזַהְרָה עַל בִּיאַת אִשָּׁת אִישׁ. וְלִשׁוֹן הַמִּכְלָתָא
40 (פֶּרֶשׁת יִתְרוֹ שם): "לֹא תִנָּאֵף, לְמָה נִנָּאֵר? לִפִּי שֶׁהוּא
41 אוֹמֵר: (ויקרא כ, י) עֲנֵשׁ שְׁמַעֲנוּ, אֲזַהְרָה לֹא שְׁמַעֲנוּ —
42 תִּלְמוּד לֹמֵר: "לֹא תִנָּאֵף". וּבִסְפָּרָא: "אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת-
43 אִשָּׁת אִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת-אִשָּׁת רֵעֵהוּ" וְגו' (מִוֹת-יִימָת
44 הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת) (שם), עֲנֵשׁ שְׁמַעֲנוּ אֲזַהְרָה לֹא שְׁמַעֲנוּ —
45 תִּלְמוּד לֹמֵר "לֹא תִנָּאֵף", אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. וְלֹא
46 עָשׂו "וְאֶל-אִשָּׁת עַמִּיתְךָ לֹא-תִתֵּן שְׁכִבְתְּךָ" (ויקרא יח, כ)

1 להוליד, והוא אמרו יתעלה: "לא יבא פצוע־דבא וכו' 19
 2 שפכה בקהל ה'" (שם, ב). ואם בעל בת ישראל אחרי
 3 הקדושין — לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפ'ק ט'
 4 מיבמות (עו).
 5 המצוה הנ"ה — האזהרה שהזהרנו מלהרחיק את
 6 המצרים ומלהתרחק מלהתחתן בהם אחר שנתגיירו, והוא
 7 אמרו יתעלה: "לא תתעב מצרי" (שם, ח) וכבר נתבאר
 8 דיני שתי המצוות האלה, כלומר: דיני מצרי ואדומי
 9 (אזהרה נד, נדפסה לקמן), בפ'ק ח' מיבמות (שם) ובסוף
 10 קדושין (עו).
 11 המצוה הנ"ד — אזהרה שהזהרנו מלהרחיק זרע עשו
 12 אחר שנתגיירו, כלומר: שאנו מזהרים לכל נתיח
 13 מלהתחתן בהם אחר שנתגיירו, והוא אמרו יתעלה: "לא
 14 תתעב אדמי כי אחיך הוא" (שם).
 15 המצוה הנ"ד — האזהרה שהזהרנו מלבוא על
 16 בת ישראל, והוא אמרו יתעלה: "לא יבא ממזר בקהל ה'"
 17 (שם, ג). והעובר על לאו זה — לוקה. וכבר נתבאר דיני
 18 מצוה זו בפ'ק ח' מיבמות (עח) ובסוף קדושין (עד).
 19 המצוה הש"ס — האזהרה שהזהרנו מלבוא על בת ישראל
 20 מי שנשחתו אברי התשמיש שלו עד שאי אפשר לו
 21 ויבמות (עה).

22 החיצון, ודין — יד הכלי, כגון מחבת שיש לו יד, מהורין, ואם נטמא
 23 תוכו של הכלי, כולו טמא, הרי שתוכו של כלי חמור ומטמא את
 24 אחוריו ואילו אחוריו אינם מטמאים את תוכו.
 25 הגמרא מקשה על שמואל שאמר שהלכה כרבי אליעזר בארבעה
 26 מקומות: מאי קא משמע לן שמואל — מה השמיענו שמואל במה
 27 שאמר שהלכה כרבי אליעזר בארבעה מקומות אלו, הרי בבבליה
 28 תנן הלכתא — בכל המקומות הללו שנינו בפירוש שהלכה כרבי
 29 אליעזר. ומציעה הגמרא יישוב, ובי תימא אחרי בליס קא משמע
 30 לן דלא תנן — ואם תאמר שהוצרך להשמיענו שהלכה כרבי אליעזר
 31 גם בדין שאמר לגבי אחורי כלים שנטמאו ששם לא שנינו שהלכה
 32 כמותו, דוחה הגמרא, אם כן ולימא — יאמר שמואל, 'הלכה כרבי
 33 אליעזר באחורי בליס', ומדוע הוצרך לומר שהלכה כמותו בארבע.
 34 מתרצת הגמרא: אלא הא קא משמע לן — זאת בא שמואל
 35 להשמיענו, שאין למדין הלכה מפי תלמוד — מתוך משנה או
 36 ברייתא ששנינו בהם שהלכה כפלוני, ולכך אמר שהלכה כמותו אף
 37 ששנינו כן בפירוש.
 38 מקשה הגמרא עוד על דברי שמואל: ותו ליכא — וכי אין עוד
 39 מקומות שבהם סבר שמואל שהלכה כרבי אליעזר, והאיכא — והרי
 40 ישנו מקום נוסף שפסק הלכה כמותו, דתנן במשנה (יבמות קט), שני
 41 אחים הנשואין לשתי אחיות יתומות, אחת גדולה שנישואיה
 42 מהתורה, ואחת קטנה שנישואיה מדרבנן, ומת בעלה של גדולה בלא
 43 בנים, חקוקה ליבום או חליצה מבעלה של הקטנה, וממילא אסרת
 44 עליו את אשתו הקטנה שהיא אחות זקוקתה, ואם יגרש את הקטנה
 45 בגט שוב אינו יכול לייבם את הגדולה, שאחות גרושתו היא, ואם
 46 יחלוץ לגדולה תהא הקטנה אסורה לו, שאחות חלוצתו היא, רבי
 47 אליעזר אומר,

1 מלקות דאורייתא וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפ'ק ח'
 2 מיבמות (עו) ובסוף קדושין (עד).
 3 המצוה הנ"ה — האזהרה שהזהרנו מלהרחיק את
 4 המצרים ומלהתרחק מלהתחתן בהם אחר שנתגיירו, והוא
 5 אמרו יתעלה: "לא תתעב מצרי" (שם, ח) וכבר נתבאר
 6 דיני שתי המצוות האלה, כלומר: דיני מצרי ואדומי
 7 (אזהרה נד, נדפסה לקמן), בפ'ק ח' מיבמות (שם) ובסוף
 8 קדושין (עו).
 9 המצוה הנ"ד — אזהרה שהזהרנו מלהרחיק זרע עשו
 10 אחר שנתגיירו, כלומר: שאנו מזהרים לכל נתיח
 11 מלהתחתן בהם אחר שנתגיירו, והוא אמרו יתעלה: "לא
 12 תתעב אדמי כי אחיך הוא" (שם).
 13 המצוה הנ"ד — האזהרה שהזהרנו מלבוא על
 14 בת ישראל, והוא אמרו יתעלה: "לא יבא ממזר בקהל ה'"
 15 (שם, ג). והעובר על לאו זה — לוקה. וכבר נתבאר דיני
 16 מצוה זו בפ'ק ח' מיבמות (עח) ובסוף קדושין (עד).
 17 המצוה הש"ס — האזהרה שהזהרנו מלבוא על בת ישראל
 18 מי שנשחתו אברי התשמיש שלו עד שאי אפשר לו

המשך ביאור למס' נדה ליום שני עמ' ב

1 ומוכיחה הגמרא שטומאת אחורי כלים היא מדרבנן ומבארת את
 2 הטעם שגזרו כן: דמדאורייתא אין אוכל טמא כלי, ואין
 3 משקה טמא כלי, שאוכל ומשקה שנטמאו אינם אלא ראשון
 4 לטומאה, וראשון לטומאה מטמא רק אוכל ומשקה ולא אדם וכלים,
 5 ורבנן הוא דגזרו — ורבנן הם שגזרו על אחורי כלים שיטמאו
 6 ממשקים טמאים שנגעו בהם, גזרה משום משקין היוצאים מגופם
 7 דוב וזבת, כגון רוקו ומימי רגליו, שהם אב הטומאה ומטמאים כלים
 8 מהתורה. הלכך, משקין העלולין לקבל טומאה בקל, שמקבלים
 9 טומאה בלא הכשר, גזרו בהו רבנן שיטמאו מכלי שנטמאו מאחוריו
 10 על ידי משקים, כדי שיוזהרו הכהנים בשמירתם, אבל אוכלין דאין
 11 עלולין לקבל טומאה בקל, שאין אוכל מקבל טומאה אלא אם
 12 הוכשר לכך על ידי אחד משבעה משקים, לא גזרו בהו רבנן
 13 שיטמאו מכלי זה.
 14 מבררת הגמרא: ומאי שנא אחורי בליס דנקט — למה שנה התנא
 15 את מחלוקתם של רבי אליעזר ורבי יהושע דווקא בכלים שנטמאו
 16 מאחוריהם, הרי גם תוך הכלי אינו נטמא ממשקים אלא מדרבנן, וגם
 17 באופן זה יש לומר שלרבי אליעזר כלי זה יטמא משקים העלולים
 18 לקבל טומאה בקל ולא אוכלים שאינם עלולים לקבל טומאה בקל.
 19 משיבה הגמרא: לכך שנה התנא באופן שנטמא הכלי מאחוריו,
 20 שדווקא אם נטמא מאחוריו אינו פוסל אוכלים, משום דקילי — משום
 21 שדין אחורי הכלי קל יותר מאשר תוך הכלי ודווקא באחורי הכלי
 22 סבר רבי אליעזר שאינו פוסל אוכלים, אבל אם נטמא מתוכו מודה
 23 רבי אליעזר שפוסל את האוכלים. ומביאה הגמרא ראייה שדין אחורי
 24 הכלי קל מתוכו, דתנן במשנה (כלים פכ"ה מ"ו), כלי שנטמא
 25 מאחוריו כמשקין — על ידי משקים שנגעו באחוריו, אחוריו טמא,
 26 אבל תוכו, אוננו — ידית הכלי, אוננו — שפת הכלי הכפופה לצד

שמואל-ב כד ט"ג

כד וַיִּתֵּן יוֹאֵב אֶת־מִסְפַּר מִפְקְדֵי־הָעָם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתְּהִי יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ־חִיל שָׁלֹף חֶרֶב וְאִישׁ יְהוּדָה חֲמִש־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ: וַיֵּךְ לַבְּדֹד אֹתוֹ אַחֲרֵי־כֵן סָפַר אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוָה חֲטָאתִי מֵאֵל אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְעַתָּה יְהוָה הֶעֱבֵר־נָא אֶת־עֵינֶיךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי מְאֹד: וַיִּקָּם דָּוִד בִּבְקֶרֶת וַיְדַבֵּר יְהוָה הָיָה אֶל־גִּדְרֵי הַנִּבְיָא חוּזָה דָּוִד לֵאמֹר: יֵהְיוּ דְבָרַי אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁלֹשׁ אֲנֹכִי נוֹטֵל עֲלֶיךָ בַּחֲרֹלֶךְ אַחַת־מֵהֶם וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ: י וַיִּבְאֵר־גִּדְרֵי אֶל־דָּוִד וַיַּגְדִּילוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הִתְבּוּא לָךְ שְׁבַע־שָׁנִים וְרָעַב וְרָעַב אֶם־שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נִסָּךְ לִפְנֵי־צָרֶיךָ וְהָיָה רִדְפָךָ וְאִם־חַיִּיֹּת שְׁלֹשַׁת יָמִים דָּבַר בְּאַרְצְךָ עַתָּה דַּע וְרָאָה מֶה־אָשִׁיב שְׁלָחִי דְבָרִים:

רש"י

וכתוב אחד אומר ותהי ישראל שמונה מאות אלף ואיש יהודה חמש מאות אלף, נמצא בנייהם שלש מאות אלף, אלו שלש מאות אלף מה טיבן, בא הכתוב השלישי והכריע (שם כו א): ובני ישראל למספרם ראשי האבות ושרי האלפים והמאות ושוטריהם המשרתים את המלך לכל דבר המחלוקת הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה המחלקה האחת עשרים וארבעה אלף, מלמד שאלו שלש מאות אלף היו הכתובים בנימוסו של מלך, ולא היו צריכין לימנות, כיצד, עשרים וארבעה אלף לשנים עשר, הרי כאן מאתים ושמונים אלף ושמונת אלפים, נשתיירו שנים עשר אלף, הן הן נשיאי ישראל: (יב) שלש אנכי נוטל עליך. אחת משלש, וכן (שמואל-א יח כא): בשתים תתחתן בי היום, באחת משתים. שלש אני נוטל עליך, כנגד שלש שהטלת על שאול, (שם כו י): כי אם ה' יגפנו, או יומו יבא ומת, או במלחמה ירד ונספה:

מצודת ציון

(י) אחרי כן. אחרי אשר, וכן (בראשית יט ח): כי על כן באו, ורוצה לומר על אשר באו: נסכלתי. מלשון סכלות ושטות: (יב) נוטל עליך. משא עליך, וכן (משלי כו ג): ונטל החול: (יג) התבוא. בה"א השאלה: נסך. תהיה נס ובורח:

מצודת דוד

(ט) מספר מפקד. כפל המלה בשמות נרדפים לתוספת ביאור, וכן (דניאל יב ב): אדמת עפר: שמונה מאות אלף. ובדברי הימים (א כא ה) נאמר: אלף אלפים ומאה אלף, על כי עזרא כלל עמהם גם בני בנימין ובני לוי, אבל יואב לא מנה אותם בתוך בני ישראל, וכמו שכתוב בדברי הימים (א כא ו): שולף חרב. רוצה

לומר: אנשי המלחמה: חמש מאות אלף. ובדברי הימים (א כא ה) נאמר ארבע מאות ושבעים אלף, על כי שם נאמר שולף חרב, והם לא היו כי אם ארבע מאות ושבעים אלף, אבל כאן חושב את כולם, אף אותם אשר לא היו שולפי חרב, ועמהם היו במספר חמש מאות אלף: (י) ויך לב דוד אותו. רוצה לומר: המה לבו וחרדו על אשר צוה למנותם, על כי הדבר הזה הוא סיבה להביא עליהם הנגף, וכמו שכתוב (שמות ל יב): ונתנו איש כופר נפשו וגו' ולא יהיה בהם נגף, אבל בלא כופר הנה הנגף מעותד לבוא: חטאתי מאד אשר עשיתי. רצה לומר: במה שעשיתי סיבה להביא הנגף על העם, הנה בזה חטאתי מאוד: העבר נא וגו'. רצה לומר: לא ימותו לשחת, ואם כן ממילא יעבור העון וילך לו, הואיל ולא יבא הנגף: כי נסכלתי. רצה לומר: הלא אני עשיתי סכלות גדולה מאד, למנותם בלא כופר נפש, ומה פשעו הם לשימותו במגפה, וכאשר לא ימותו, לא ימצא בי עון: (יא) ויקם דוד בבקר. רוצה לומר: מיד כאשר קם דוד בבקר, היה דבר ה' אל גו' וגו': חוזה דוד. נקרא כן, על כי כל נבואותיו לא היו רק לדוד, ולא לזולת: (יב) שלש. רוצה לומר: אחת משלש, וכן (שמואל-א יח כא): בשתים תתחתן בי. ורוצה לומר: באחת משתים: (יג) התבוא. אם רוצה אתה אשר תבוא שבע שנים רעב, תמורת הנגף המעותד לבוא בעבור המנין מבלי כופר, ובדברי הימים (א כא יב) נאמר שלש שנים, כי באמת לא אמר רק שלש שנים, אבל על כי כבר עברו שלש שנים רעב בעבור דבר הגבעונים, אם כן הרי שש שנים, ותמשך עוד ממילא בשנה השביעית עד זמן הקציר: ואם שלשה וגו'. רוצה לומר: או אם תרצה לקבל להיות שלשה חדשים וגו': שלשת ימים דבר. רוצה לומר: יקל בדבר, להיות זמן מוגבל בהשגחת המקום: וראה. בראיית הלב ובהבנתה: שלחי. לשולחי, והוא המקום ברוך הוא:

תהלים נא א-ו

נא. א לְמִנְצָה מִזְמוֹר לְדָוִד: ב בְּבֹא־אֱלֹוֹ נָתַן הַנְּכִיָּא פֶּאֶר־שָׁרָא אֶל־בֵּת־שֹׁבַע: ג חֲנָנִי אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ
כָּרֵב רַחֲמֶיךָ מִחֵה פִשְׁעֵי: ד (כתיב הרכה) הָרֵב כְּבִסְנִי מַעֲוֹנִי וּמַחְפָּאתִי מִתְּהַרְנִי: ה כִּי־פִשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע
וּמַחְפָּאתִי נִגְדִי תִמְיֹד: ו לֶךְ לְבָרְךָ | חֲטָאתִי וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדִבְרֶיךָ תִּזְכֶּה בְּשִׁפְטֶיךָ:

רש"י

(ה) וחטאתי נגדי תמיד. מתוך שאני מתחרט ודואג עליו דומה לי כאילו הוא לפני תמיד כל שעה: (ו) לך לבדך חטאתי. לפיכך בידך לסלוח ואף מה שהרעותי לאוריה לא חטאתי אלא לך שהזהרת על הדבר: למען תצדק בדברך. כמו במנהגך, (ס"א) כח היה לי להתגבר

מצודת דוד

(ב) בבוא. להוכיחו בדבר ה' כאשר בא אל בת שבע: (ד) הרב. הרבה ומאוד כבסני: (ה) אני אדע. מכיר אני שפשעתי ותוהה אני עליו: נגדי תמיד. לזכור בו ולדאוג עליו: (ו) לך לבדך. ובידך א"כ למחול משא"כ אם היה החטא לאדם: בעיניך. כפל הדבר במ"ש: למען וגו'. מתחלה נעשית למען תהיה צדק בדברך שאמרת שלא אעמוד בסיון כזה וכמ"ש רז"ל: תזכה וגו'. מוסב על מלת למען כאומר ועתה מחול לי למען תהיה זכאי בשפטך את הרשעים הממאנים לשוב על כי יראו שמחלת לי בתשובה:

יהל אור

ה כי פשעי כו'. פב"ת דיומא דפ"ו ע"ב עונות שהתוודה עליהן ביוהכ"פ זה כו' ראב"י אומר כו' וחטאתי נגדי תמיד. ופירש"י אני סבור שכפרת לי והרי הוא תמיד כאלו הוא נגדי עומד. ובירושלמי שם סוף יומא דאף דרבנן ס"ל שצ"ל וחטאתי נגדי תמיד אף שכבר התוודה עליהן ביוהכ"פ אלא דאחא פליגי דס"ל שא"צ להתוודות עליהן ביוהכ"פ אחר. וז"ל תני ר' אליעזר ה"ז זרזי ונשכר מ"ט דר"ל וחטאתי נגדי תמיד כו' מה מקיימין רבנן טעמא דר"ל וחטאתי נגדי תמיד שלא יהיו בעיניו כאלו לא עשאו אלא כשעשאו ונמחל לו עכ"ל. וצ"ל דכיון שנמחל לו ה"ז כאלו לא עשאו. וי"ל שיש ב' בחי' תשובה. הא' שנעשו לו כשגגות. הב' שנעשו לו כזכיות. ע"כ צ"ל דס"ל שיחזיק א"ע רק במדרגה שנעשו לו כשגגות כו'. וע' באגה"ת פ"א בחי' וחטאתי נגדי קרוב לז' הירושלמי: (ב) וז"א פ' נח דע"ג סע"ב ת"ח דוד אע"ג דאדרי על חוביה ותב בתיובתיה לא אעדי לביה ורעותיה מאינן חובין דחב כו'. עו"ש פ' אני אדע היינו בחי' מל' וזהו עמ"ש וכן כסיל תוגת אמו. וחטאתי נגדי תמיד דא פגימו דסיהרא כו':

(ג) ר"פ וישלח דקס"ה ע"ב ודוד ה"נ קרייה חטאת ר"ל ליצה"ר דכתיב וחטאתי נגדי תמיד. והרמ"ז שם פ' דיצה"ר הוא מלאך שלוח מנוק' דקליפה הנקרא חטאת כו' וחטאתי כוונתו של דוד על נוק' דקליפה שהיא נגדי תמיד כי דוד ירמוז אל מל' דקדושה כו':

(ד) פ' וישב דקצ"א סע"א פ' וחטאתי נגדי תמיד שצ"ל חשבון בכל לילה קודם השכיבה על מעשה כל יום ואם חטא שישבו כו'. וזהו ע"ד כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא בשגגה כו' ע"כ צריך לבדוק בזה כן פ' בז"ח שם:

(ה) בשל"ה ס"פ בע"מ דנ"ח ע"א למד ע"ד גז"ש וחטאתי נגדי תמיד מפסוק שויתי ה' לנגדי תמיד. וכן ארז"ל שלאחר תפלת העמידה נותן שלום תחלה לשמאלו שהוא לימינו של הקב"ה כו'. והקשה דלפעמים משמע שהשכינה למעלה מראשו וכמ"ש וה' בראשו וא"כ יד ימינו כביכול תחת ימינו של הקב"ה כו' ותיירץ שההפרש בין צדיק שלא חטא מעולם

כו' והוא צל עליון וכמ"ש הפרדס ש"ו פ"ב וכמ"ש ביעקב והנה ה' נצב עליו. ע' ברבות ויצא מזה. אבל מי שחטא והיו מעשיו ומדותיו מנגדים כו' אז צריך לצייר שכינה נגדו כו' ע"ש. ויש לבאר ע"פ מ"ש אדמו"ר נ"ע בפ"י כי אל דעות ב' דעות שאצלו ית' למעלה היש ולמטה אין וכולא קמ"י כלא חשיב ואצלינו נדמה להיפך כו' וזהו הוי' לנגדי תמיד שבחי' אני הוי' לא שנית וכולא קמ"י כל"ח ממש בחי' זו הוא לנגדי. ע"ד נוגע ואינו נוגע שעם היות שמאמין בזה אמונה שלימה עכ"ז אינו מתגלה להיות נתפס בשכלו ממש רק בבחי' הוראה שהיא מרחוק וזהו הנק' לנגדי משא"כ אצל בני עליה אשר זה' בראשם מתגלה אצלו בחי' זו בבחי' ראייה ע"ד וצדיק באמונתו יחיה. יחיה ממש כאלו רואה כו'. ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום והגורם לזה הוא וחטאתי נגדי שעם היות שכבר נמחל עכ"ז הוא מסתיר ומכסה כי נעשה רק כשגגה כו' ולא כזכיות ממש. והנה העצה לזה הוא מ"ש אעשה לו עזר כנגדו שמבחי' כנגדו יבא העזר ע"י הצעקה בחילא יתיר להיות עד יעבור עמך הוי' ותתפלל חנה על הוי'. כי זה שמהווה העולמות אף מה שכולא קמ"י כלא חשיב זהו עדיין רק בחי' אני הוי' הוא שמי שאין זה רק שם והארה כו'. אבל מהותו ועצמותו ית' אינו בגדר עלמין ואין שייך לשבחו במעלות ביטול העולמות מה שהם כלא חשיבי כמ"ש באגה"ק ע"פ מארז"ל דוד זמירות קרית להו כו'. נמצא להיות וחטאתי נגדי תמיד זהו ע"י קיום שויתי ה' לנגדי תמיד. ומ"ש תמיד שיש בזה עליות אין קץ כי בחי' יחו"ע דז"א דאצילות נק' עדיין יחו"ת לגבי א"א כו' ע"כ צ"ל בקשו פניו תמיד כו'. וע' מענין שויתי ה' לנגדי ומענין נותן שלום לימינו של הקב"ה כו' בפרדס שער ששי פ"ב ואולם קושייתו על המ"ע מימין הקורא אינו מבין דאדרבה משם ראייה לדבריו דמדוע המניח יהי מניח קדש לשמאלו לפי שהוא מימין הקורא אין זה אלא שכוונתו לימין הקב"ה שהוא נגד שמאלו אלא שכינו בלשון ימין הקורא כו':

ב בת ישראל שנסת לכהן, והכניסה לו עבדים, בין עבדי מלוג, בין עבדי צאן ברזל – הרי אלו יאכלו בתרומה, ובת פה שנסת לישראל, והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל – הרי אלו לא יאכלו בתרומה.

ג בת ישראל שנסת לכהן, ומת, והניחה מעברה – לא יאכלו עבדיה בתרומה, מפני חלקו של עבר, שהעבר פוסל ואינו מאכיל; דברי רבי יוסי. אמרו לו: מאחר שהעדרת לנו על בת ישראל לכהן, אף בת פה שנסת לכהן, ומת, והניחה מעברה – לא יאכלו עבדיה בתרומה, מפני חלקו של עבר.

ד העבר, והיבם, והארסין, והתחש, וכן תשע שנים ויום אחד – פוסלין ולא מאכילין. ספק שהוא בן תשע שנים

פירוש ברטנורא

ב בת ישראל שנישאת לכהן. אפילו עבדי מלוג יאכלו, משום דהוי קנין כהן שקנה קנין, כלומר האשה שהיא קנינו של כהן קנתה אלו העבדים, וכתוב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו, שאין ת"ל קנין כספו אלא למודרש הכי, וכהן כי יקנה קנין כספו נפש, שעבדו של כהן קנה נפש, הוא יאכל בו:

ג והניחה מעוברת. אע"פ שיש לה בנים ממנו והיא אוכלת בתרומה, לא יאכלו עבדי צאן ברזל בתרומה, לפי שהן של יורשין ויש לעובר חלק בהן ואין לעובר כח להאכילם בתרומה, אי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא, אי משום דקסבר ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל, דכתוב (ויקרא כ"ב) ויליד ביתו הם יאכלו וקרי ביה הם יאכלו: שהעובר פוסל. אם בת כהן לישראל היא והניחה מעוברת ואין לה בן אחר פוסלה מלשבו לבית אביה: ואינו מאכיל. שאם היתה בת ישראל לכהן והניחה מעוברת אין לעובר כח להאכילה, והוא הדין לעבדיו: אף בת כהן לכהן כו'. כיון דאמרת שאינו ילוד אינו מאכיל, אף בת כהן לכהן אין העבדים אוכלים בתרומה מפני חלקו של עובר, שהרי עבדיו הן ואין אוכלין אלא בשבילו והוא אין בו כח להאכיל, ואין הלכה כר' יוסי:

ד העובר והיבם וכו'. האי עובר אי בת כהן לישראל היא, פוסל, דכתוב בנעוריה, פרט למעוברת. אי בת ישראל לכהן היא, לא מאכיל, דשאינו ילוד אינו מאכיל:

משניות מבוארות – קהתי

בגמרא: א. שלדעת רבי יוסי עובר במעי זרה זר הוא; ב. שדורש רבי יוסי את הכתוב "ויליד ביתו הם יאכלו" – הם יאכילו, ומכאן ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל. אמרו לו – חכמים לרבי יוסי: מאחר שהעדרת לנו על בת ישראל לכהן – שאם בת ישראל נישאה לכהן, ומת, והניחה מעוברת, אין עבדיה אוכלים בתרומה מפני חלקו של עובר, אף בת כהן שנישאה לכהן, ומת, והניחה מעברה, לא יאכלו עבדיה בתרומה, מפני חלקו של עבר – במפרשים מבואר, שחכמים סברו, שטעמו של רבי יוסי הוא משום ש"ילוד מאכיל, ושאנו ילוד אינו מאכיל", ולפיכך אמרו לו, שלטעמו זה אף בבית כהן לכהן, כשמת והניחה מעוברת, ואין לה זרע אחר, לא יאכלו העבדים בתרומה, שהרי הם עבדי העובר, ואין העובר מאכיל (דש"י; תוספות; ברטנורא; "תפארת ישראל").

בגמרא פירשו, שחכמים חולקים על רבי יוסי וסוברים, שאין לעובר זכייה בעבדים, ואינו פוסלם מלאכול בתרומה. ברם, הפוסקים נחלקו בדברי חכמים: יש מפרשים (כמו שבארנו לעיל), שחכמים תמחו על רבי יוסי, שלדבריו אף בת כהן שנישאה לכהן ומת והניחה מעוברת, ואין לה זרע ממנו, הרי היא חוזרת לאכול בתרומה של בית אביה, כמו שנאמר (שם שם, יג): "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה, ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל". אבל אם יש לה זרע מבעלה, ואפילו נכד, אסורה היא לאכול בתרומה של בית אביה. בת ישראל שנישאה לכהן הרי היא אוכלת עמו בתרומה, שנאמר: "וכהן כי יקנה נפש קניין כספו הוא יאכל בו", ואשתו קנינו היא. – מת בעלה הכהן בלא בנים, או שגירשה, הרי היא נאסרת מלאכול בתרומה. אבל אם יש לה זרע מן הכהן, כגון בן או בת או נכד וכדומה, הריהי אוכלת בתרומה מחמת הזרע. משנתנו דנה בבית ישראל שנתאלמנה מבעלה הכהן והיא מעוברת ממנו.

ב בת ישראל שנסת לכהן, ומת – בעלה הכהן, והניחה מעברה – אף על פי שיש לה בנים ממנו, והיא אוכלת בתרומה משום בניה, מכל מקום לא יאכלו עבדיה בתרומה – היינו עבדי צאן ברזל;

אבל עבדי מלוג שלה אוכלים כדרך שהיא אוכלת: מפני חלקו של עבר

– לפי שעבדי צאן ברזל הם של היורשים, ונמצא שיש לעובר חלק בהם, שהרי הוא מן היורשים, הלכך נפסלו מחמת חלקו של העובר מלאכול בתרומה; שהעבר פוסל – אם בת כהן נישאה לישראל ומת, והניחה מעוברת, ואין לה זרע אחר, הרי העובר פוסל אותה מתרומה, כלומר שאסור לה לחזור ולאכול בתרומת אביה, ואינו מאכיל – אם בת ישראל נישאה לכהן, ומת, והניחה מעוברת, ואין לה זרע אחר, אינה מותרת לאכול בתרומה מחמת העובר, שנאמר (ויקרא כב, יא): "ויליד ביתו הם יאכלו" – ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל; דברי רבי יוסי – כלומר שרבי יוסי סובר, והאיל וכשאין זרע אין העובר מאכיל תרומה לאמו, והוא הדין לעבדים, לפיכך אף כשיש בנים, פוסל העובר את העבדים מלאכול בתרומה. ושני טעמים נאמרו על כך

באור משנה ב

ב בת ישראל שנסת לכהן, והכניסה לו עבדים, בין עבדי מלוג, בין עבדי צאן ברזל, הרי אלו יאכלו בתרומה – שהואיל והיא אוכלת בתרומה, אף עבדיה אוכלים, שנאמר (ויקרא כב, יא): "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו", ודרשו חכמים: אף קניין כספו של קניינו אוכל בתרומה, והאיל והקניין אוכל בה. ובת כהן שנסת לישראל, והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל, הרי אלו לא יאכלו בתרומה – שהואיל והיא עצמה אינה אוכלת, שנאמר (שם שם, יב): "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל", אף עבדיה אינם אוכלים בתרומה, ואפילו עבדי מלוג שלה.

באור משנה ג

כבר הזכרנו לעיל, שאם בת כהן נישאה לישראל, אסורה היא לאכול בתרומה, שנאמר (ויקרא כב, יב): "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל". – נתאלמנה או נתגרשה מבעלה הישראל ואין לה זרע ממנו, הרי היא חוזרת לאכול בתרומה של בית אביה, כמו שנאמר (שם שם, יג): "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה, ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל". אבל אם יש לה זרע מבעלה, ואפילו נכד, אסורה היא לאכול בתרומה של בית אביה. בת ישראל שנישאה לכהן הרי היא אוכלת עמו בתרומה, שנאמר: "וכהן כי יקנה נפש קניין כספו הוא יאכל בו", ואשתו קנינו היא. – מת בעלה הכהן בלא בנים, או שגירשה, הרי היא נאסרת מלאכול בתרומה. אבל אם יש לה זרע מן הכהן, כגון בן או בת או נכד וכדומה, הריהי אוכלת בתרומה מחמת הזרע. משנתנו דנה בבית ישראל שנתאלמנה מבעלה הכהן והיא מעוברת ממנו.

ב בת ישראל שנסת לכהן, ומת – בעלה הכהן, והניחה מעברה – אף על פי שיש לה בנים ממנו, והיא אוכלת בתרומה משום בניה, מכל מקום לא יאכלו עבדיה בתרומה – היינו עבדי צאן ברזל;

אבל עבדי מלוג שלה אוכלים כדרך שהיא אוכלת: מפני חלקו של עבר

– לפי שעבדי צאן ברזל הם של היורשים, ונמצא שיש לעובר חלק בהם, שהרי הוא מן היורשים, הלכך נפסלו מחמת חלקו של העובר מלאכול בתרומה; שהעבר פוסל – אם בת כהן נישאה לישראל ומת, והניחה מעוברת, ואין לה זרע אחר, הרי העובר פוסל אותה מתרומה, כלומר שאסור לה לחזור ולאכול בתרומת אביה, ואינו מאכיל – אם בת ישראל נישאה לכהן, ומת, והניחה מעוברת, ואין לה זרע אחר, אינה מותרת לאכול בתרומה מחמת העובר, שנאמר (ויקרא כב, יא): "ויליד ביתו הם יאכלו" – ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל; דברי רבי יוסי – כלומר שרבי יוסי סובר, והאיל וכשאין זרע אין העובר מאכיל תרומה לאמו, והוא הדין לעבדים, לפיכך אף כשיש בנים, פוסל העובר את העבדים מלאכול בתרומה. ושני טעמים נאמרו על כך

באור משנה ד

העבר – כמבואר במשנה הקודמת, שנישאה בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל, ומת בעלה והניחה מעוברת; והיבם – שהוא ישראל, וזקוקה לו בת כהן; או שהוא כהן וזקוקה לו בת ישראל, והארסין – שנתארסה, ועדיין לא נישאה, והתחש – שנישאה לחרש, שאינו שומע ואינו מדבר, ואין קידושו מן התורה אלא מדברי סופרים, וכן תשע שנים ויום אחד – שמאותה שעה ביאתו ביאה; כל אלו פוסלין – את בת כהן מאכילת תרומה, ולא מאכילין – תרומה את בת ישראל. – העובר ניצדז בת כהן שנישאה לישראל ומת והניחה מעוברת, העובר פוסל אותה מאכילת תרומה בבית אביה, שנאמר (ויקרא כב, יג): "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה, ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל", ודרשו: ננעוריה – פרט

ויום אחד, ספק שאינו; ספק הביא שתי שערות, ספק שלא הביא. נפל הבית עליו ועל בת אחיו, ואין ידוע אי זה מת ראשון – צרתה חולצת ולא מתיבמת.

ה האונס, והמפתה, והשוטה – לא פוסלים ולא מאכילים. ואם אינם ראויין לבא בישראל – הרי אלו פוסלין. ביצר? ישראל שבא על בת כהן – תאכל בתרומה; עברה – לא תאכל בתרומה; נחתך העבר במעיה – תאכל. כהן שבא על בת ישראל – לא תאכל בתרומה; עברה – לא תאכל; ילדה – תאכל. נמצא פחו של בן גדול משל אב. העבר פוסל משום ביאה, ואינו פוסל משום זרע. ביצר? בת ישראל לפה, בת כהן לישראל, וילדה הימנו בן, והלך הבן ונכבש על השפחה, וילדה הימנו בן – הרי זה עבר, היתה אם אביו בת ישראל לפה – לא תאכל בתרומה; בת

פירוש ברטנורא

והיבם. אי בת כהן לישראל היא, פוסל לה, ושבה אל בית אביה כתיב (שם) פרט לשומרת יבם שאינה יכולה לשוב שהיא אנוסה ביבמה. ואי בת ישראל לכהן, לא מאכיל לה, קנין כספו אמר רחמנא וזו קנין אחיו היא: **והארוסין.** אי בת כהן לישראל היא, פסל לה, דקני לה בהויה, ומשעת חויה אפסילה לה, כדכתיב (שם) ובת כהן כי תהיה לאיש זר. אי בת ישראל לכהן, לא מאכיל לה, גזירה שמה ימוגו לה כוס יין של תרומה בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה: **והחרש.** אי בת כהן לישראל היא, פסל לה, דהא קנאה בתקנתא דרבנן. ואי בת ישראל לכהן היא, לא מאכיל לה, דקנין כספו אמר רחמנא וחרש מדאורייתא לא קני: **ובן תשע שנים ויום אחד וכו'.** אחד מן הפסולים לכהונה שהוא בן תשע שנים ויום אחד ובא על הכהנת או על הלוייה או על בת ישראל, פסלה מלאכול בתרומה, שכן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה ונתחללה בבעלתו. ואי בת ישראל נישאת לכהן בן תשע שנים ויום אחד, אינו מאכילה בתרומה, שאין קנינו קנין גמור: **וכן ספק בן תשע שנים וכו'.** דינו כבן תשע ודאי ופוסל: **ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא.** קמן שקידש את האשה, ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא וקידשה קדושי ספק, אשתו חולצת ולא מתיבמת: **נפל הבית עליו ועל בת אחיו.** שהיא אשתו. ספק הוא מת ראשון ונפלו שתיהן ליבום לפני אחיו ופטורה צרתה משום צרת הבת, ספק היא מתה ראשונה ובשעת נפילה ליבום לא הואי צרתה צרת ערוה כדתנן וכולן אם מתו או מיאנו וכו' צרותיהן מותרות. צרתה חולצת ולא מתיבמת. ואיירי דאיירי בספקי לחומרא תני להא בהדיהו:

ה והשוטה. אפילו ע"י חופה וקידושין לא פוסל ולא מאכיל, שאין קנינו קנין: **נחתך העובר שבמעיה תאכל.** מיד. והוא הדין אם ילדתו ומת: **עיברה לא תאכל.** שהעובר אינו מאכיל: **גדול משל אב.** שהבועל אינו מאכיל לפי שלא בא עליה לשם קדושין ולא קנינו היא, ובנו מאכיל: **העבר פוסל משום ביאה.** אם בא על הכהנת פסלה מלאכול בתרומה: **ואינו פוסל משום זרע.** אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר: **נכבש.** נדחק ובא עליה: **הרי זה עבר.** שולד שפחה

משניות מבוארות – קהתי

וצרתה, ספק בת אחיו מתה ראשונה, וכשנפלה צרתה לייבום, לא היתה צרת ערווה, והיא מותרת להתייבם, כמו ששינונו (א, א): "וכלן אם מתו... צרותיהן מותרות", **צרתה חולצת ולא מתיבמת** – מספק.

באור משנה ה

האונס, והמפתה, והשוטה, לא פוסלים ולא מאכילים – ישראל שאנס או פיתה בת כהן, אינו פוסל אותה מלאכול בתרומה; וכהן שאנס או פיתה בת ישראל, אינו מאכילה בתרומה. השוטה שהוא ישראל ונשא בת כהן, אינו פוסלה מלאכול בתרומה, ואם הוא כהן ונשא בת ישראל אינו מאכילה בתרומה, שאין קניינו קניין. **ואם אינם ראויין לבא בישראל** – אם המאנס או המפתה או השוטה אינו ראוי לבוא בקהל ישראל, כגון שהוא ממזר, **הרי אלו פוסלין** – בביאתם את בת כהן מן הכהונה, שהרי נבעלה לפסול לה ונעשתה זונה. **ביצר? ישראל שבא על בת כהן** – באונס או בפיתוי, או כשהוא שוטה, **תאכל בתרומה** – שפניו הבא על הפנויה לא עשה זונה (המאירי): **עברה, לא תאכל בתרומה** – שהעובר פוסל (כמו ששינונו במשנה הקודמת); **נחתך העבר במעיה** – והוא הדין אם ילדתו ומת, **תאכל** – מיד. **כהן שבא על בת ישראל** – באונס או בפיתוי, או כשהוא שוטה, **לא תאכל בתרומה** – שלא נעשתה קניינו; **עברה, לא תאכל** – שהעובר אינו מאכיל, כמבואר במשנה הקודמת; **ילדה, תאכל** – שהבן הוא כהן, והוא מאכיל את אמו תרומה. **נמצא פחו של בן גדול משל אב** – שהאב לא האכילה, לפי שלא בא עליה לשם קידושין, ואינה קניינו, ואילו הבן שנולד מאותה ביאה הוא מאכילה. **העבר פוסל משום ביאה** – שאם בא על בת כהן, פסלה מן הכהונה ומן התרומה, ואינו פוסל משום זרע – כמו שהוא מפרש והולך: **ביצר? בת ישראל שנישאה לפה, או בת כהן שנישאה לישראל, וילדה הימנו בן, והלך הבן ונכבש על השפחה** – כלומר שבא עליה (נכבש לשון גנאי הוא – רש"י), **וילדה הימנו בן, הרי זה עבר** – שולד שפחה כמותה, כמו שבארנו כבר (לעיל ב, ה). **היתה אם אביו** – של עבר זה, **בת ישראל לפה** – בת ישראל שנישאה לכהן, ומתו הבעל והבן, אף

למעוברת. ואם נישאה בת ישראל לכהן ומת והניחה מעוברת, אין העובר מאכיל אותה בתרומה, מהטעם שבארנו במשנה הקודמת: ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל. – היבם כיצד? בת כהן שנודקה ליבם ישראל, היבם פוסל אותה מאכילת תרומה, שנאמר (שם): "ושבה אל בית אביה" – פרט לשומרת יבם. בת ישראל שנודקה ליבם כהן, אין היבם מאכיל אותה בתרומה, שנאמר (שם שם, יא): "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו", ושומרת יבם אינה קניין כספו אלא קניינו של אחיו. – האירוסין כיצד? בת כהן שנתארסה לישראל, אסורה לאכול בתרומה, שהרי יש לו בה קניין. בת ישראל שנתארסה לכהן, אינה אוכלת בתרומה; ואמנם מן התורה מותר לה לאכול בתרומה, שהרי קניין כספו היא, שנקנתה לו בכסף הקידושין, אבל אסור חכמים על הארוסה לאכול בתרומה עד שתיכנס לחופה, גזירה שמה תאכיל תרומה לאחיה ולאחותה, הואיל ודרך ארוסה לשבת בבית אביה עד זמן נישואיה. – החדש כיצד? בת כהן שנישאה לישראל חרש, פסולה מלאכול בתרומה, שהרי קנאה בתקנת חכמים. בת ישראל שנישאה לכהן חרש, אינה אוכלת בתרומה, שנאמר: "קניין כספו", וחרש אינו בר קניין מן התורה, שאינו בן דעת. – בן תשע שנים ויום אחד כיצד? אשה שנבעלה לבן תשע שנים ויום אחד, והוא אסור לה, כגון שהוא נתין או חלל או ממזר, נפסלה מן הכהונה ואסורה לאכול בתרומה, מפני שנעשתה זונה או חללה. ובת ישראל שנישאה לכהן בן תשע שנים ויום אחד, אף על פי שביאתו ביאה אינו מאכילה בתרומה, לפי שאין קניינו קניין גמור. וכן **ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד, ספק שאינו** – הולכים בו לחומרה ודינו כבן תשע שנים ויום אחד; ואפילו בן שלש עשרה שנה ויום אחד, אלא שהוא **ספק הביא שתי שערות, ספק שלא הביא** – הרי הוא פוסל ואינו מאכיל, היינו שאם הוא ישראל וקידש בת כהן, אף על פי שספק אם הביא שתי שערות וקידושו קידושין, הרי זו פסולה מלאכול בתרומה; ואם הוא כהן וקידש בת ישראל, כיון שספק אם הביא שתי שערות בשעת הקידושין, אסורה לאכול בתרומה. **נפל הבית עליו ועל בת אחיו** – שהיתה אשתו, **ואין ידוע אי זה מת ראשון** – ספק הבעל מת ראשון, ונפלו לפני אחיו בתו וצרתה לייבום, והרי שתיהן פטורות מן הייבום משום ערווה

בהן לישראל – תאכל בתרומה. ממזר פוסל ומאכיל. ביצד? בת ישראל לכהן, ובת כהן לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת ונשאת לעבד, או לגוי, וילדה הימנו בן – הרי זה ממזר, היתה אם אמו בת ישראל לכהן – תאכל בתרומה; בת כהן לישראל – לא תאכל בתרומה.

ו כהן גדול פעמים שהוא פוסל. ביצד? בת כהן לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת ונסת לכהן, וילדה הימנו בן – הרי זה ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח, מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו; וזאת אומרת: לא בבני כהן גדול, שהוא פוסלני מן התרומה.

פרק שמיני

א הערל וכל הטמאים – לא יאכלו בתרומה. נשיהן ועבדיהן – יאכלו בתרומה. פצוע דבא וקריות שפכה, הן ועבדיהן – יאכלו; ונשיהן – לא יאכלו. ואם לא ידעה משנעשה פצוע דבא וקריות שפכה – הרי אלו יאכלו.

פירוש ברטנורא

כמוה: היתה אם אביו בת כהן לישראל תאכל בתרומה. אם מת אביו, אף על גב דהולד קיים ובעלמא ולד פוסל, האי לא פסיל, דלאו בתר אביו שדינ ליה דלאו רע הוא:

ו ופוסל את אם אמו. דאי לאו הוא, היתה אם אמו חוזרת לתרומה רבית אביה לאחר מיתת בתה. וכל זמן שזה קיים אינה חוזרת לתרומה דכתיב (ויקרא כ"ב) וזרע אין לה, עיין עליה, או בת בת הבת, או בן הבן, או בת בת הבן עד סוף כל הדורות: לא בבני כהן גדול. כלומר לא ירבו כמותו בישראל שהוא פוסלני מן התרומה: א א הערל. כהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה: אינו אוכל בתרומה. דלפינן מפסח דכתיב ביה (שמות י"ב) וכל ערל לא יאכל בו: נשיהם ועבדיהם יאכלו. דהא משום ערלה וטומאה לא נפקי מכלל כהנים אלא דאינהו גופיהו מחוסרי תקנה: נשיהם לא יאכלו. דשויה חללה בביתו, דנבעלה לפסול לה: ואם לא ידעה. שהיתה נשואה לו קודם לכן ולא בא עליה לאחר שנעשה פצוע דבא:

משניות מבוארות – קהתי

קטן, כלומר ממזר, שמאכילני תרומה, ואינו נפרט בן בתי כדא (כלי חשוב, כלומר כהן גדול), שפוסלני מן התרומה.

באור משנה א

משנתנו מוסיפה ללמד בידי אכילת תרומה.

הערל – כהן ערל, שלא נימול מפני שמתו אחיו מחמת מילה (רש"י). וכל הטמאים – וכל כהן שנטמא, לא יאכלו בתרומה – אסורים לאכול בתרומה; בכרייתא בגמרא מבואר הטעם של ערל, שלמדים בגזירה שווה מקרבן פסח, שכן בקרבן פסח נאמר (שמות יב, מה): "תושב ושכיר לא יאכל בו", ובתרומה נאמר (ויקרא כב, י): "תושב כהן ושכיר לא יאכל קודש", מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו, שנאמר (שמות יב, מח): "וכל ערל לא יאכל בו" אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בה; וטעם הטמאים, שנאמר (ויקרא כב, ד-ז): "איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע. או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו, או באדם אשר יטמא לו... ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים, ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא"; נשיהן ועבדיהן – של הערל ושל כל הטמאים, יאכלו בתרומה – שהרי בעליהם כהנים הם, ולא יצאו משום ערלות וטומאה מן הכהונה, אלא שחסרים הם תיקון, שהערל צריך לימול והטמא צריך לטבול, הלכך נשיהם ועבדיהם שאינם חסרים תיקון אוכלים בתרומה. פצוע דבא וקריות שפכה – כהן שהוא פצוע דבא או כרות שפכה, כמפורש להלן משנה ב, הן ועבדיהן, יאכלו – בתרומה, ונשיהן, לא יאכלו – הואיל ונבעלו לפסול להן, שנאמר (דברים כג, ב): "לא יבוא פצוע דבא וקריות שפכה בקהל ה'", לפיכך נפסלו מאכילת תרומה. ואם לא ידעה – אם לא בא על אשתו (מלשון "והאדם ידע את חוזה אשתו" – בראשית ד, א; ועיין שם כד, טז), משנעשה פצוע דבא וקריות שפכה – כלומר שנישאה לו קודם שנעשה פצוע דבא או כרות שפכה, וכבר אכלה בתרומה, ולאחר שנעשה פצוע דבא או כרות שפכה לא בא עליה, הרי אלו יאכלו – שהאיל וכבר אכלו בתרומה, הרי הן מוסיפות לאכול, ברם, אם היה פצוע דבא בשעה שקידשה, אף על פי שלא בא עליה, הרי היא אסורה לאכול בתרומה, לפי שהיא ממתנת לביאה פסולה, כדעת תנא קמא (לעיל ו, ג).

על פי שקיים בן בנה, לא תאכל בתרומה – לפי שבן בנה אינו כהן אלא עבד; בת כהן לישראל – היתה אם אביו של עבד זה בת כהן שנישאה לישראל, ומתו הבעל והבן, תאכל בתרומה – של בית אביה, שאין העבד פוסלה משום זרע, לפי שאין הוא זרעו של בנה. ממזר פוסל ומאכיל. ביצד? בת ישראל שנישאה לכהן, ובת כהן לישראל – או בת כהן שנישאה לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת ונשאת לעבד, או לגוי, וילדה הימנו בן, הרי זה ממזר – משנתנו היא כדעת האומר, שגוי או עבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, אבל ההלכה היא שהולד כשר (עיין גמרא יבמות מה, א; משנה קידושי"ג, יב; ועיין תוספות רבי עקיבא איגר על משנתנו); היתה אם אמו בת ישראל לכהן – אף על פי שמתו בעלה ובתה, תאכל בתרומה – מחמת אותו הנכד שנולד לבתה מן הגוי או מן העבד, שהממזר מאכיל בתרומה. בת כהן לישראל – היתה אם אמו בת כהן שנישאה לישראל, ומתו הבעל והבת, לא תאכל בתרומה – של בית אביה, לפי שנכדה הממזר מעכבה מלאכול בתרומה, וזהו ששנינו שהממזר פוסל.

באור משנה ו

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שבת ישראל שנתאלמנה מכהן, אם יש לה ממנו זרע שהוא קיים, ואפילו זרע פסול, הרי היא אוכלת על ידו בתרומה, ובת כהן שנתאלמנה מישראל נפסלת מאכילת תרומה של בית אביה על ידי כל זרע שיש לה מבעלה, באה משנתנו ללמד, שלפעמים אפילו כהן גדול פוסל את אם אמו מלאכול בתרומה של בית אביה.

כהן גדול פעמים שהוא פוסל – את אם אמו מאכילת תרומה. ביצד? בת כהן שנישאה לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת ונסת לכהן, וילדה הימנו בן, הרי זה ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח, ואותו בן מאכיל את אמו – בתרומה לאחר מיתת אביו, ופוסל את אם אמו – אפילו שמתה אמו, לחזור לתרומת בית אביה, שאילולא הנכד היתה אם אמו חוזרת לאחר מיתת בתה לאכול תרומה בבית אביה, אבל כל זמן שהנכד קיים, אינה חוזרת לתרומת בית אביה; וזאת אומרת – ולכן אם אמו מתרעמת ואומרת: לא בבני כהן גדול – לא ירבו בישראל כבן בתי כהן גדול (בני בניו הרי הם כבנים), שהוא פוסלני מן התרומה – ובגמרא מובאת ברייתא, שהיא אומרת: "הריני נפרט בן בתי כדא (כלי

ב איזהו פצוע דכא? כל שנפצעו הביצים שלו, ואפלו אחת מהן, וברות שפכה? כל שנכתה הגיד, ואם נשתיר מהעטרה אפלו פחות השערה – כשר. פצוע דכא וברות שפכה – מתרין בגיורת ובמשחררת; ואינן אסורין אלא מלבא בקהל, שנאמר (דברים כג, ב): "לא יבא פצוע דכא וברות שפכה בקהל ה'".

ג עמוני ומואבי אסורים, ואסורין אסור עולם, אבל נקבותיהם מתרות מיד. מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות, אחד זכרים ואחד נקבות. רבי שמעון מתיר את הנקבות מיד. אמר רבי שמעון: קל וחמר הדברים: ומה אם במקום שאסר את הזכרים אסור עולם, התיר את הנקבות מיד – מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות, אינו דין שנתיר את הנקבות מיד? אמרו לו: אם הלכה – נקבל, ואם לדין – יש תשובה. אמר להם: לא כי, הלכה אני אומר! ממורין ונתינין אסורין, ואסורין אסור עולם, אחד זכרים ואחד נקבות. ד אמר רבי יהושע: שמעתי שהספרי חולץ, וחולצין לאשתו, והספרי לא חולץ, ולא חולצין לאשתו; ואין לי לפרש. פירוש ברטנורא

ב ואם נשתיר מהעטרה. שנחתך מהעטרה ואילך, כשר, שאין גיד אלא מהעטרה ולמעלה לצד הגוף. עטרה היא שורת בשר המקפת במקום המילה. ובין שנפצע הגיד כמין מכת חרב וסכין, בין שנחתך והוקטן מאלו, בין שנכתה, בין בגיד בין בביצים בין בחושי הביצים, כולם פסולים. והני מילי כידו אדם, אבל מחמת חולי הכל כשר:

ג ואם לדין. שאתה דורש קל וחומר מעצמך: יש תשובה. להשיב, מה לעמון ומואב שכן נתפרש טעמן, על דבר אשר לא קדמו והאשה אין דרכה לקדם, תאמר במצרי ואדומי שלא נתפרש טעמן: לא כי. אפילו אם היית דן קל וחומר אין לכך תשובה. ומכל מקום הלכה אני אומר. ואין הלכה כרבי שמעון: נתינים. גבעונים שנתגירו בימי יהושע ונתונים לחוטבי עצים ושואבי מים:

ד שהספרי. יש סוים שחולץ וחולצין לאשתו: והספרי לא חולץ וכו'. דכתיב (דברים כ"ה) ולא ימחה שמו, פרט לזה ששמו מחוי: אין לי לפרש. איני יודע לפרש משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ב

איזהו פצוע דכא? כל שנפצעו הביצים שלו, ואפלו אחת מהן – ואינו יכול להוליד. וברות שפכה – ואיזהו כרות שפכה? כל שנכתה הגיד – אבר הזכר. ואם נשתיר מהעטרה אפלו פחות השערה – מסביב לגיד (העטרה היינו השפה הגבוהה המקפת את הגיד סביב, וממנו משתפע ויורד לראשו), כשר – לבוא בקהל ה'. בגמרא למדים, שאין פצוע דכא וברות שפכה פסולים אלא כשנפצע או נכתה בידי אדם, אבל פצוע דכא וברות שפכה בידי שמים, כגון שנוול כך או שנפצע על ידי רעם וכדומה, ולדעת רוב הפוסקים אף על ידי מחלה, הריהו כשר לבוא בקהל ה'. פצוע דכא וברות שפכה, מתרין בגיורת ובמשחררת – מותר להם לישא גיורת או שפחה כנענית משוחררת; ואינן אסורין אלא מלבא בקהל – בישראל הקרויים "קהל ה'". שנאמר: "לא יבא פצוע דכא וברות שפכה בקהל ה'". – אבל גרים ומשוחררים אינם בכלל "קהל", שקהל גרים אינם קרויים "קהל".

הערה: בתורה כתוב "פצוע דכה" (כ"ה א). וכתוב בעל "מנחת שיי": "נפוגותי ונדכיתי עד מאד לדעת... אם כתוב "דכא" באל"ף או בה"א, ואשאל אל הסופרים ואין מגיד לי. ובספרי הדפוס וגם בכמה ספרים קדמונים כתבי יד כתוב "דכא" באל"ף..." (עיין שם, שמדפיס את הדיבור בענין זה).

באור משנה ג

אגב פצוע דכא וברות שפכה באה משנתנו ללמד גם בשאר הפסולים לבוא בקהל ה', שכן אחרי הפסוק "לא יבוא פצוע דכא וברות שפכה בקהל ה'" נאמר שם (דברים כג, ג-ט): "לא יבוא ממזר בקהל ה'". גם דור עשירי לא יבוא לו בקהל ה'. לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה' עד עולם... לא תתעב אדומי כי אחיך הוא, לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. בניס אשר יולדו להם דור שלישי יבוא להם בקהל ה'.

עמוני ומואבי אסורים – לבוא בקהל ישראל, שנאמר (דברים כג, ד): "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'". כלומר שאסור לבת ישראל להינשא להם, ואסורין אסור עולם – לכל דורותיהם, שנאמר בהם: "גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה' עד עולם". אבל נקבותיהם מתרות מיד – כשהן מתגירות, לבוא בקהל ישראל, שנאמר (שם שם, ד-ה): "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'... על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים..." וטעם זה אינו שייך בנשים, שכן דרכו של איש לקדם ואין דרכה של אשה לקדם (גמרא יבמות עו, א). וכן למדים זה מן הדרשה: "עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית."

מצרי ואדומי אינם אסורים – לבוא בקהל ישראל, אלא עד שלשה דורות – שנאמר בהם: "בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבוא להם בקהל ה'", אחד זכרים ואחד נקבות – בין זכרים ובין נקבות, שהרי לא תלה הכתוב איסורם בשום טעם. רבי שמעון מתיר את הנקבות – המצריות והאדומיות, מיד – לאחר שנתגירו, לבוא בקהל ישראל. אמר רבי שמעון: קל וחמר הדברים: ומה אם במקום שאסר – הכתוב, את הזכרים אסור עולם – היינו בעמוני ומואבי, התיר את הנקבות מיד – כמו ששינו לעיל, מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות – היינו במצרי ואדומי, אינו דין שנתיר את הנקבות מיד – כלום אינו קל וחומר? אמרו לו – חכמים רבי שמעון: אם הלכה – אם כך קבלת מרביתך, נקבל – את דברך, ואם לדין – אבל אם אתה בא לדון קל וחומר מעצמך, יש תשובה – שכן בעמון ומואב נתפרש הטעם "על דבר אשר לא קדמו", והאשה אין דרכה לקדם, אבל במצרי ואדומי לא נתפרש טעמים (רמב"ם; המאירי; ברטנורא). ובגמרא מביאים תשובה אחרת כיצד לפרוך את הקל וחומר (עיין יבמות עו, ב). אמר להם – רבי שמעון לחכמים: לא כי, הלכה אני אומר! – כלומר אף אם הייתי דן מקל וחומר אין לכך תשובה, ומכל מקום הלכה אני אומר. שכן קיבלתי מרבתי. ואין הלכה כרבי שמעון. ממזרין – כמבואר לעיל (ד, יג), ונתינין – מן הגבעונים שנתגירו בימי יהושע, וכבר בארנו שנקראים "נתינים" על שם הכתוב (יהושע ט, כז): "ויתנם יהושע... חוטבי עצים ושואבי מים", אסורין – לבוא בקהל ישראל, שנאמר (דברים כג, ג): "לא יבוא ממזר בקהל ה'"; וטעם הנתינים, שגזר עליהם יהושע ואחר כך דוד שלא יבואו בקהל ישראל (עיין גמרא יבמות עט, א). ואסורין אסור עולם – שנאמר בממזר (שם): "גם דור עשירי לא יבוא לו בקהל ה'", ולמדים בגזירה שווה "דור עשירי, דור עשירי", מעמוני ומואבי, מה שם "עד עולם" כמפורש בפסוק, אף "דור עשירי" הכתוב בממזר עד עולם (שם); ואף על הנתינים גזרו שלא להתחתן עמם לעולם (עיין תוספות יבמות שם; ועיי' תוספות יום טוב). אחד זכרים ואחד נקבות – בין זכרים ובין נקבות.

באור משנה ד

משנתנו חזרת לדני חליצה וייבום, וכהמשך למשניות הקודמות היא דנה בסריס, היינו מי שניטלו אשכיו, ואינו מסוגל להוליד, מה הוא לענין חליצה וייבום.

אמר רבי יהושע: שמעתי שהספרי חולץ, וחולצין לאשתו,

אמר רבי עקיבא: אני אפרש: סרים אדם חולץ, וחולצין לאשתו, מפני שהיתה לו שעת הפשר. סרים חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו, מפני שלא היתה לו שעת הפשר. רבי אליעזר אומר: לא כי, אלא סרים חמה חולץ, וחולצין לאשתו, מפני שיש לו רפואה. סרים אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו, מפני שאין לו רפואה. העיד רבי יהושע בן בתירא על בן מגוסת, שהיה בירושלים סרים אדם, ויבמו את אשתו; לקים דברי רבי עקיבא. ה סרים לא חולץ, ולא מיבם, וכן אילונית לא חולצת, ולא מתיבמת. ה סרים שחלץ ליבמתו – לא פסלה; בעלה – פסלה, מפני שהיא בעילת זנות. וכן אילונית שחלצו לה אחין – לא פסלה; בעלה – פסלה, מפני שבעילתה בעילת זנות.

ו סרים חמה כהן שנשא בת ישראל – מאכילה בתרומה. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל – מאכילה בתרומה. רבי יהודה אומר: מממון שנקרע ונמצא זכר – לא יחלץ, מפני שהוא פסרים. אנדרוגינוס נושא, אבל לא נשא. רבי אליעזר אומר: אנדרוגינוס חיבים עליו סקילה כזכר. פירוש ברטנורא

איזה סרים בן חליצה ואיזה פטור: סרים אדם. שנסתרם לאחר שנולד: סרים חמה. ממעי אמו שלא ראה חמה אלא כשהוא סרים, וסימניו מפורשין, כל שאין לו זקן ושעריו לקוי ובשרו מחליק ואין מימי רגליו מעלין רתיחה וכשמטיל מים אינו עושה כיפה שאין קלוח השתן הולך למרחוק עד שיעשה עגול כמין כיפה ושכבת זרעו דיהה ואין מימי רגליו מחמיצין ורווחין בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הכל וקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה. והלכה כר"ע שאומר סרים אדם חולץ וחולצין לאשתו ומיבמין לאשתו. אבל הוא אינו מיבם שהרי פסול לבוא בקהל:

ה סרים. חמה, אינו לא חולץ ולא מיבם, ולא חולצין ומיבמין לאשתו: אילונית. סימניה פירשנו בפ"ק: בעלה פסלה. שהואיל והיא פטורה מן היבום עומדת עליהם באיסור אשת אח:

ו רבי יוסי ורש"י אומרים כו'. דסבירא להו אנדרוגינוס כזכר. והדר ביה ר"י ואמר בברייתא שאנדרוגינוס בריה בפני עצמו ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה, הלכך אינו מאכיל בתרומה: רבי יהודה אומר כו'. ולית הלכתה כותיה, דהא קי"ל לעיל סרים אדם חולץ וחולצין לאשתו, וטומטום שנקרע היו כסרים אדם: אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא. מפני שהוא כזכר, והשוכב עמו הוא בא על הזכור בין בזכותו שלו בין בנקבות שלו: ר"א אומר חייבין עליו סקילה כזכר. דוקא במקום זכרות שלו ולא בנקבות שלו. והלכה כר"א:

משניות מבוארות – קהתי

אינה בת ייבום, וכיון שאינה בת ייבום, פטורה היא גם מן החליצה. ה סרים שחלץ ליבמתו, לא פסלה – לכהונה, שאין חליצתו חליצה. בעלה – בא הסרים על יבמתו, פסלה – מן הכהונה, מפני שהיא בעילת זנות – שהרי אסורה היא לו משום אשת אח שלא במקום מצוה. וכן אילונית שחלצו לה אחין, לא פסלה – מן הכהונה, שאין חליצתם חליצה; בעלה – אבל אם בעלה אחים, פסלה – מן הכהונה, מפני שבעילתה בעילת זנות – מהטעם שבארנו לעיל, שהואיל והיא פטורה מן הייבום, נמצא שבאו על אשת אח שלא במקום מצוה.

באור משנה ו

סרים חמה כהן – כהן שהוא סרים ממעי אמו (כמו שבארנו לעיל משנה ד), שנשא בת ישראל – אף על פי שאינו מוליד, מאכילה בתרומה – מפני שהוא כשר לבוא בקהל. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל – אנדרוגינוס היינו מי שיש לו סימני זכר וסימני נקבה, וסוברים רבי יוסי ורבי שמעון שהוא כזכר, ולכן אם הוא כהן ונשא בת ישראל, מאכילה בתרומה – בגמרא מובא, שרבי יוסי חזר בו, שכן בברייתא אומר רבי יוסי: "אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה" (עיי' ביכורים ד, ה), לפיכך אם הוא כהן הוא אוכל בתרומה, אבל אינו מאכיל את אשתו בתרומה. וכן הלכה. רבי יהודה אומר: טמטום – שאין ניכרים בו לא סימני זכר ולא סימני נקבה, שנקרע – העור המכסה את אברי המין שלו, ונמצא זכר – שיש לו אבר המין של זכר, אף על פי כן לא יחלץ – אם נפלה לפניו אשת אחיו לייבום, לא יחלץ לה, מפני שהיא פסרים – שאינו מיבם ואינו חולץ. ואין הלכה כרבי יהודה (עיי' ברטנורא; ועיי' תוספות רבי עקיבא אגרו). אנדרוגינוס נושא, אבל לא נשא – נושא אשה ואינו נישא לאיש, מפני שהוא כזכר. רבי אליעזר אומר: אנדרוגינוס חיבים עליו סקילה כזכר – הבא על אנדרוגינוס חייב סקילה כדן הבא על הזכר (ויקרא כ, יג); ובגמרא מבואר, דדוקא כשבא עליו דרך זכרותו, אבל הבא עליו דרך נקבותו, פטור ממיתה בית דין, וכן הלכה (רמב"ם, הל' איסורי ביאה א, טו).

והסרים לא חולץ, ולא חולצין לאשתו – כלומר שמעתי הלכה שיש סרים שחולץ וחולצין לאשתו ויש סרים שאינו חולץ ואין חולצין לאשתו, ואין לי לפרש – ואיני יודע לפרש איזה סרים הוא בן חליצה ואיזה לא. אמר רבי עקיבא: אני אפרש – את הדברים: סרים אדם – מי שנסתרם על ידי אדם, חולץ – לאשת אחיו, אבל לא מיבם, שהרי הוא פסול לבוא בקהל, כדן פצוע דכא וזכרות שפכה, וחולצין לאשתו – או מייבמים, מפני שהיתה לו שעת הפשר – שקודם שנסתרם היה ראוי להוליד ולקיים מצוות ייבום וחליצה, הלכך אף על פי שנסתרם, הוא חולץ, וחולצין לאשתו. סרים חמה – סרים ממעי אמו, ומכונה כך על שם שלא ראתה אותו חמה אפילו שעה אחת בכושר (ירושלמי). לא חולץ – לאשת אחיו, ולא חולצין לאשתו, מפני שלא היתה לו שעת הפשר – וכתוב בפרשת הייבום (דברים כה, ו): "ולא ימחה שמו מירשאל" – פרט לסרים ששמו מחוץ, ומאחר שאין ייבום אין חליצה. רבי אליעזר אומר: לא כי – לא כן הדין, אלא סרים חמה חולץ, וחולצין לאשתו, מפני שיש לו רפואה – שאפשר לרפאותה, שיהא מסוגל להוליד, סרים אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו, מפני שאין לו רפואה – הואיל והוא סרים שאין סיכוי לרפאותה, אף על פי שהיתה לו פעם שעת כושר, אינו חולץ ואין חולצין לאשתו. העיד רבי יהושע בן בתירא על בן מגוסת, שהיה בירושלים סרים אדם, ויבמו את אשתו; לקים דברי רבי עקיבא – ובא רבי יהושע בן בתירא להעיד דבר זה, כדי לקים דברי רבי עקיבא – שסרים אדם חולצין לאשתו או מייבמים אותה. וכן הלכה.

באור משנה ה

ה סרים – היינו סרים חמה (גמרא). לא חולץ, ולא מיבם – כדעת רבי עקיבא במשנה הקודמת. וכן אילונית – אשה שאינה מסוגלת לילד מטבע ברייתה, לא חולצת, ולא מתיבמת – שנאמר (דברים כה, ו): "והיה הבכור אשר תלד", פרט לאילונית שאינה יולדת. ואף על פי שפסוק זה מתפרש לפי הקבלה על היבם, שהבכור אשר תלד אם האחים מצוה עליו לייבם, מכל מקום הואיל וכתוב "אשר תלד" ולא "אשר ילדה" דורשים מפסוק זה גם על היבמה, שאם היא איילונית

פרק תשיעי

א יש מתרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן, מתרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן, מתרות לאלו ולאלי, ואסורות לאלו ולאלי. ואלו מתרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן: כהן הדיוט שנשא את האלמנה, ויש לו אח כהן גדול; חלל שנשא בשרה, ויש לו אח בשר; ישראל שנשא בת ישראל, ויש לו אח ממזר; ממזר שנשא ממזרת, ויש לו אח ישראל – מתרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן.

ב ואלו מתרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן: כהן גדול שקדש את האלמנה, ויש לו אח כהן הדיוט; בשר שנשא חללה, ויש לו אח חלל; ישראל שנשא ממזרת, ויש לו אח ממזר; ממזר שנשא בת ישראל, ויש לו אח ישראל – מתרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן. אסורות לאלו ולאלי: כהן גדול שנשא את האלמנה, ויש לו אח כהן גדול, או כהן הדיוט; בשר שנשא חללה, ויש לו אח בשר; ישראל שנשא ממזרת, ויש לו אח ישראל; ממזר שנשא בת ישראל, ויש לו אח ממזר – אסורות לאלו ולאלי. ושאר כל הנשים מתרות לבעליהן וליבמיהן.

ג שניות מדברי סופרים: שניה לפעל ולא שניה ליבם. שניה ליבם ולא שניה לפעל – אסורה ליבם ומתרת לפעל. שניה לזה ולזה – אסורה לזה ולזה. אין לה לא כתפה, ולא פרות, ולא מזונות, ולא פירוש ברטנורא

ט א יש מותרות. כהן הדיוט שנשא אלמנה. והוא הדין בתולה, שהרי כשמת נעשית אלמנה. ונקט אלמנה משום דבעי למיתני סיפא כהן גדול שנשא אלמנה: ב כהן גדול שקדש את האלמנה. אבל נשאה נתחללה בביאתו ואסורה לבעל וליבם:

ג שניה לבעל ולא שניה ליבם. אם אמו של בעל ולא של יבם, כגון אחים מן האב ולא מן האם: אין לה כתובה. מנה ומאתים שהם עיקר כתובה הוא דלית לה לשניה, אבל תוספת יש לה: ולא פירות. אין משלם לה פירות נכסי מלוג שאכל שלה, ואע"ג דפירות תקינו רבנן תחת פרקנה וזו אין חייב לפדותה דלא קרינן בה ואותבינן לי לאיתנו ולפיכך היה ראוי שישלם לה מה שאכל מפירות נכסי מלוג שלה, אפילו הכי קנסוה רבנן דלא תגבי מיניה פירות שאכל בתנאי כתובה, כי היכי דקנסוה דלא תגבי מיניה עיקר כתובה, דתנאי כתובה ככתובה דמי: ולא מזונות. אין צריך לומר שאינו חייב לזון אותה בעודה תחתיו, דהא בעמוד והוצא קאי,

משניות מבוארות – קהתי

לייבם ממזרת; ממזר שנשא בת ישראל – באיסור, ויש לו אח ישראל – ומותרת היא להתייבם לו; כל אלו מתרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן – כמו שבארנו. אסורות לאלו ולאלי – ואלו אסורות לבעליהן וליבמיהן: כהן גדול שנשא את האלמנה, ויש לו אח כהן גדול, או כהן הדיוט – שאף לכהן הדיוט אסורה משום שנתחללה, כמו שהזכרנו ברישא; בשר – כהן כשר, שנשא חללה – באיסור, ויש לו אח בשר – שאסור לייבם חללה; ישראל שנשא ממזרת – באיסור, ויש לו אח ישראל – שאסור לו לייבם ממזרת; ממזר שנשא בת ישראל – באיסור, ויש לו אח ממזר – שאסורה היא להתייבם לו; כל אלו אסורות לאלו ולאלי – גם לבעליהן וגם ליבמיהן, כמו שבארנו. ושאר כל הנשים מתרות לבעליהן וליבמיהן – בגמרא מבואר, שמה שנקטה המשנה "ושאר כל הנשים" לאו דווקא, שכן יש עוד נשים המותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן, כגון אם היבם פצוע דכא, או חמש עשרה העריות שנישנו בתחילת מסכתנו (ירושלמי); ואם הבעל פצוע דכא, הרי אסורה לבעלה ומותרת לייבם וכו' (עיי' יבמות טז, ב).

באור משנה ג

שניות מדברי סופרים – נשים האסורות מדין "שניות לעריות", כגון אם אמו, אם אביו, כלת בנו, כלת בתו, בת בת בנו, בת בת בנו, אם היא שניה לפעל ולא שניה ליבם – כגון שהיא אם אמו של הבעל ולא של היבם, שהם אחים מן האב ולא מן האם, אסורה לבעל ומתרת ליבם – כלומר אף על פי שהיתה אסורה לבעל, מכל מקום אם מת הבעל בלא בנים, ונפלה לפני היבם, שאינה שנייה עליו, מותרת היא להתייבם לו. שניה ליבם ולא שניה לפעל, אסורה ליבם ומתרת לפעל – וכבר שנינו, שאם היבמה אסורה על היבם מדין "שניות לעריות", חולצת ולא מתייבמת (לעיל ב, ג-ד). שניה לזה ולזה – לבעל וליבם, אסורה לזה ולזה – אסורה היא לבעל ואסורה היא ליבם. ואם עבר אדם על דברי חכמים ונשא שנייה, אין לה – לאשתו זו, לא כתפה, ולא פרות – כבר הזכרנו, שבשעת הנישואין כותב הבעל "כתובה" לאשתו, שעיקרה היא התחייבות כספית על מאתיים

באור משנה א

"דרך התנא לאחר שפירש הלכות המסכת, חזר ושונה אותם בלשון קצרה, כדי שיהיו מסודרים בידך, ושמונים בפה ובלב" (תוספות).

יש מתרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן – יש נשים שמותרות לבעליהן, ואם מתו לבעליהן בלא בנים, אסורות הן ליבמיהן; ויש נשים שהן מתרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן, ויש נשים שהן מתרות לאלו ולאלי – לבעליהן וליבמיהן, ואסורות – ויש שאסורות, לאלו ולאלי – לבעליהן וליבמיהן. ואלו מתרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן: כהן הדיוט שנשא את האלמנה, ויש לו אח כהן גדול – הרי זו היתה מותרת לבעלה, אבל אסורה ליבמה, שהרי אלמנה אסורה לכהן גדול; והוא הדין ככהן הדיוט שנשא בתולה, שהרי כשמת היא נעשית אלמנה, ואסורה לכהן גדול, אלא שנקט התנא אלמנה אגב הסיפא (משנה ב), ששונה שם דין כהן גדול שקדש אלמנה; חלל – כהן שנולד מאשה הפסולה להינשא לכהן, כגון שהיתה אמו גרושה כשנישאה לאביו, שנשא בשרה – אשה הכשרה לכהונה, ויש לו אח בשר – כהן כשר; נמצא שהיתה מותרת לבעלה, שלא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים, אבל אסורה היא להתייבם לאחריו, לפי שנתחללה לכהונה בביאת חלל (עיי' 'תוספות יוס' ט"ז' שמוצאת שם גירסה אחרת): ישראל שנשא בת ישראל, ויש לו אח ממזר – שאסורה היא להתייבם לו (כמו ששנינו לעיל ב, ד); ממזר שנשא ממזרת, ויש לו אח ישראל – שאסור לו לייבם ממזרת; כל אלו מתרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן – כמו שבארנו בכל אחד ואחד.

באור משנה ב

ואלו מתרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן: כהן גדול שקדש את האלמנה, ויש לו אח כהן הדיוט – הרי שאסורה היתה לבעלה, אבל מותר לאחריו לייבמה. ודווקא כשלא נשאה כהן הגדול אלא קידשה בלבד, כפי שנקטה משנתנו, מותרת היא לאחר מיתתו להתייבם לאחריו כהן הדיוט, אבל אם נשאה, נתחללה בביאתו, ואסורה היא אף לכהן הדיוט; בשר – כהן כשר, שנשא חללה – והרי היא אסורה לו, ויש לו אח חלל – שמותרת היא להתייבם לו; ישראל שנשא ממזרת – האסורה לו, ויש לו אח ממזר – ומותר לממזר

בְּלֹאֹת, וְהָוֹלֵךְ בְּשָׂר, וְכֹפֵין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. אֲלֶמְנָה לְכֶהֱן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחֻלּוּצָה לְכֶהֱן הַדְּיוֹט, מִמְּזוֹרָה וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, פֶּת יִשְׂרָאֵל לְנִתִין וְלִמְמֹזֵר – יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה.

פירוש ברטנורא

אלא אפילו הלך למדינת הים ולותה ואכלה לא משלם, דאילו באשה כשרה אם לותה ואכלה חייב הבעל לשלם, שהמלוה תובע אותה מה שהלוה לה והיא תובעת לבעלה, דדוקא במי שפרנסה שלא בדרך הלוואה אמרינן בכתובות הלכה כחנן דאמר מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי דכיון שבשביל בעלה פרנסה ולא הלוה לה כלום למאן קא תבע, היא לא לותה והבעל לא ביקש ממנו שיפרנסה הלכך מצוה הוא דעבד, אבל אם הלוה לה, חייב הבעל לשלם אם היא כשרה, ואם היא מן השניות אינו חייב לשלם: **ולא בלאות**. אם נשתמש הבעל בנכסי מלוג שלה עד שבלו אינו חייב לשלם, דסד"א הואיל ואין לה כתובה אם אכל הבעל נכסי מלוג שלה חייב לשלם מה שאכל ובלה מהם, קמ"ל דקנסוה רבנן שלא ישלם הבעל הבלאות. אבל מה שימצא מהן קיימים נוטלתן: **אלמנה לכהן גדול וכו'**. יש להן כתובה ופירות דמשלם להן הבעל פירות שאכל מנכסי מלוג שלהן. ומזונות יש להן שניזונות מנכסין, ודוקא לאחר מיתה, אבל בחייו אין כופין אותו לזונן, דהא קיימי עליה בעמוד והוצא. ואם לותה אחת מהן למזונותיה בחייו בעלה, אין חייב הבעל לשלם למלוה. ובלאות נמי יש להן, שחייב להחזיר מה שבלה ואבד מנכסי מלוג שלהן. והני מילי כשהכיר בהן, אבל לא הכיר בהן אין להן לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות, אבל יש להן תוספת ובלאות דאיתנהו בעיניהו. והאי דשניות אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ואלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' יש להן כתובה ופירות ומזונות ובלאות, לפי שהללו מדברי סופרים וצריכים חזוק, והללו מדברי תורה ואין צריכים חזוק. ובפרק אלו הן הלוקין מוכח דחלוצה לכהן גדול דאורייתא היא. ואע"ג דחלוצה לכהן הדיוט היא מדברי סופרים, עשאוה כשל תורה לדין זה:

משניות מבאורות – קהתי

לגרשה. **אלמנה לכהן גדול** – אבל אלמנה שנישאה לכהן גדול באיסור, או גרושה וְחֻלּוּצָה לְכֶהֱן הַדְּיוֹט, או מִמְּזוֹרָה וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, או פֶּת יִשְׂרָאֵל לְנִתִין וְלִמְמֹזֵר, יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה – וכן שאר הדברים המנויים לעיל, היינו פירות ומזונות ובלאות; ומבואר הטעם בגמרא, לפי שאיסורים אלו מן התורה הם, ודברי תורה אינם צריכים חיזוק, אבל "שניות לעריות" איסורן מדברי סופרים, ודברי סופרים צריכים חיזוק. ואף על פי שחלוצה לכהן הדיוט אף היא אינה אסורה אלא מדברי סופרים, מכל מקום עשאוה כדין גרושה לענין זה. ויש סוברים, שאמנם חלוצה דינה כדין שנייה, אלא שדרכו של התנא לנקוט חלוצה יחד עם גרושה (עיין "תוספות יום טוב").

בענין שאמרנו שאלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' יש לה מזונות, היינו דדוקא לאחר מיתתו של הבעל, אבל בחייו אין כופים אותו לתת לה מזונות, שהרי מחייבים אותו לגרשה (גמרא). מלבד עיקר הכתובה, שהוא מאתיים דינר לכתולה ומאה לאלמנה רגיל הבעל להוסיף עוד סכום הנקרא "תוספת כתובה", ודין התוספת הוא לרוב הדברים כדין עיקר הכתובה. כרס, כענין ששנינו שאין ל"שנייה" כתובה, מבואר במפרשים (לפי הגמרא במסכת כתובות קא, א) שדדוקא עיקר כתובה אין לה, אבל תוספת כתובה יש לה, שאינה אלא מתנה בלבד משום חיבה.

דינר כסף לכתולה או על מאה דינר לאלמנה, שהיא תקבל אם יגרשנה או ימות; אבל זו האסורה על בעלה מדין "שניות לעריות" אינה מקבלת כסף הכתובה, משום שקנסוה חכמים, ולא פירות – שאין הבעל משלם לה בעד הפירות שאכל מנכסי מלוג שלה; ואף על פי שזכותו של הבעל על פירות נכסי מלוג של אשתו אינה אלא משום שחייב לפדותה כשהיא נשכית לבין הנכרים, והרי אשתו זו האסורה עליו אינו חייב לפדותה, ולכן היה ראוי שישלם לה מה שאכל מפירות נכסי מלוג שלה, מכל מקום קנסוה חכמים, שלא תגבה ממנו את הפירות שאכל, כשם שאינה גובה כתובתה (רש"י; ברטנורא); ויש מפרשים, שאין לה דין פירות, כלומר שאינו חייב לפדותה כשהיא נשכית, אף על פי שהוא אוכל פירות נכסי מלוג שלה (רש"י גיטין עט, ב; ותוספות בסוגייתנו). **ולא מזונות** – שאינו חייב במזונותיה, לא בחייו ולא לאחר מותו (עיין ברטנורא ו"תוספות יום טוב"); **ולא בלאות** – אם השתמש הבעל בנכסי מלוג שלה עד שבלו, אינו חייב לשלם לה את דמיהם, ואין אומרים שהואיל ואין לה כתובה חייב הוא לשלם לה דמי בלאות, שכן קנסוה חכמים שלא ישלם לה הבלאות, אלא היא נוטלת מה שקיים מהנכסים הללו: **והוֹלֵךְ בְּשָׂר** – אפילו לכהונה. **וכופין אותו להוציא** –

המשך ביאור למס' נדה ליום חמישי עמ' ב

שלא ראתה בהם דם נדה, הרי היא מסולקת דמים.
תירוצ' נוסף: **ואיבעית אימא, תני תרא** – שנה בברייתא רק אופן אחד, שימי עיבורה עולים לה לימי מניקותה, ואל תשנה את ההלכה שימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה.
שנינו במשנה (ז): ארבע נשים דיין שעתן, בתולה מעוברת מניקה וזקנה. ומסיימת המשנה (ז): **במה אמרו דיה שעתה וכו'** בראייה ראשונה, אבל בשניה מטמאה מעת לעת כשאר הנשים. הגמרא מביאה מחלוקת באלו נשים נאמרה הלכה זו: **אמר רב**, מה ששנינו שבפעם שניה מטמאה מעת לעת, נאמר **אבוליה** – על כל הנשים שהזכרו במשנתנו, דהיינו בתולה מעוברת מניקה וזקנה. ו**שמואל אמר**, לא שנו הלכה זו שבפעם שניה מטמאה מעת לעת **אלא לגבי בתולה**, שכיון שראתה דם מסתבר לומר שתראה עוד, וכן לגבי זקנה, שכיון שראתה דם נמצא שאינה מסולקת דמים, אלא שדילגה וסתה פעם אחת, **אבל מעוברת ומניקה**, דיין שעתן במשך כל ימי עיבורן, דיין שעתן במשך כל ימי מניקותן, ואפילו אם ראו כמה

פעמים בימי עיבורן ומניקותן. וטעם הדבר, שאשה שלא ראתה מעולם וזקנה שלא ראתה שלש עונות, כיון שראו פעם אחת נתברר שבטל הסילוק, אבל במעוברת ומניקה אף אם ראו לא בטלה סיבת הסילוק, ואף אם לא נסתלק דמן בהתחלה יש לנו לומר שיתסלק בסוף.
הגמרא מביאה אמוראים נוספים שנחלקו בהלכה זו: **וכן אמר רבי שמעון בן לקיש**, מה ששנינו שבפעם שניה מטמאה מעת לעת, נאמר **אבוליה** – על כל הנשים שהזכרו במשנתנו, ו**רבי יוחנן אמר**, לא שנו שבפעם שניה מטמאה מעת לעת **אלא לגבי בתולה וזקנה**, אבל **מעוברת ומניקה**, דיין שעתן כל ימי עיבורן, דיין שעתן כל ימי מניקותן.
הגמרא מביאה שדבר זה שנוי במחלוקת תנאים: **בתנאי** – במחלוקת זו של האמוראים כבר נחלקו תנאים. ששנינו בברייתא, **מעוברת ומניקה שחיו**

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

וכן בשעיר המשתלח הוא אומר. עונות תחילה ואח"כ פשעים ואחר כך חטאים: המרדים. העושה להכעיס: מלך מואב פשע בי. מרד בי: אז תפשע לבנה. מרדו יושבי לבנה על מלך יהודה: חוזר ומתודה בו. בתמיה אם על זדונות ימחלו לו אין צריך לבקש שוב על השגגות: עשה להן זדונות כשגגות. והכי קאמר נושא עון ופשע כחטאת שוגג: דקא מסייע ליה קרא. דוידוי יוה"כ גופיה: ההוא דנחית. שליח צבור שמסדר בתפלתו של יום הכפורים סדר עבודותיו של כהן גדול על שם ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד):

דף לה עמ' ב: הגמרא דנה מהו נוסח הוידוי של הכהן גדול ביום הכיפורים: **תנו רבנן, פיצד מתודה** הכהן גדול ביום הכיפורים. תחילה מתודה על העוונות, ואומר **עויתי**. ואחר כך מתודה על הפשעים, ואומר **פשעתי**. ואחר כך מתודה על החטאים, ואומר **חטאתי**. **וכן** מצינו סדר זה בתורה, בוידוי **שעיר המשתלח** לעזאזל, שהוא אומר (ויקרא טז כא) **והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם**, הרי שהקדים עוונות לפשעים, ופשעים לחטאים. **וכן** מצינו סדר זה במשה, שהוא אומר בשלש עשרה מדות של רחמים (שמות לר ז) **נשא עון ופשע וחטאה, דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים, 'עונות' אלו הזדונות - שעבר עבירה במזיד, **וכן הוא אומר** בעובד עבודה זרה במזיד (במדבר טו לא) **'הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה'**, וממה שנענש בכרת מוכח שעבר במזיד, שאין כרת אלא על מזיד. **'פשעים' אלו המרדים** - שעושה את העבירות מתוך מרידה בה' להכעיסו, **וכן הוא אומר** (מלכים ב' ג ז) שאמר יהורם מלך ישראל **'מלך מואב פשע בי'**, כלומר מלך מואב מרד במלכותו. **וכן הוא אומר** במרדם של תושבי העיר ליבנה במלך יהודה (שם ח כב) **'אז תפשע לבנה בעת ההיא'**. **'לכל חטאתם' אלו השגגות, וכן הוא אומר**

(ויקרא ד ב) **'נפש כי תחטא בשגגה'**. ואם כן, איך יתכן לומר שהסדר הוא 'עויתי פשעתי חטאתי', הרי מאחר שכבר התודה על הזדונות ועל המרדים, שהם העבירות החמורות, מדוע חוזר ומתודה על השגגות, והלא אם ימחלו לו על הזדונות ועל המרדים, ודאי ימחלו לו גם על השגגות, ואין צורך לבקש שוב על השגגות, אלא ודאי כף ה'ה הסדר שהכהן גדול מתודה, **חטאתי ועויתי ופשעתי לפניה אני ובייתי וכו'**, דהיינו מהקל אל החמור. **וכן** מצינו בוידוי של דוד שהוא אומר לפי הסדר הזה (תהלים קו ו) **'חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו'**. **וכן** בוידוי של שלמה הוא אומר (מלכים א' ח מז) **'חטאנו (והרשענו ומרדנו) [והעוינו רשענו]'**. **וכן** בדינאל (ט ה) הוא אומר **'חטאנו (והעוינו) [והרשענו ומרדנו]'**. ומבארים חכמים: **אלא מהו שאמר משה בשלש עשרה מדות של רחמים 'נשא עון ופשע וחטאה'**, שמשמע שהזדונות קודם לשגגות. כך הפירוש, שאמר משה **לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, בשעה שישראל חוטאין לפניה ועושין תשובה, עשה להם זדונות פשגגות**, והוא כאומר **'נשא עון ופשע' כ'חטאה'**, ואין כאן הקדמת שגגות לזדונות. **אמר רבה בר שמואל אמר רב, הלכה כדברי חכמים** שסדר הוידוי 'חטאתי עויתי ופשעתי'. מקשה הגמרא: **פשיטא** שהלכה כחכמים, שהרי בכל מקום **יחיד ורבים הלכה כרבים**, ומה חידש רב. מתרצת הגמרא: **מהו דתימא** [-שמוא תאמר] **דמסתבר טעמיה דרבי מאיר, דקמסייע ליה קרא (דמשה)** - שהביא סיוע לדעתו מפסוק הנאמר לגבי וידוי של יום הכיפורים עצמו, **קא משמע לן** - לכך הוצרך רב לחדש שאף על פי כן הלכה כחכמים.

ההוא שליח ציבור **דנחית** - שירד לפני התיבה **קמיה דרבה** ביום הכיפורים, וכשהזכיר את וידוי הכהן גדול בסדר העבודה, **עבד** [-סידר את הוידוי] **כרבי מאיר**, דהיינו פשעתי חטאתי. **אמר ליה** רבה לשליח ציבור, היאך **שבקת** [-הנחת] את שיטת **רבנן ועבדת כרבי מאיר**, הלא חכמים הם רבים ויש לפסוק כמותם. **אמר ליה** השליח ציבור, **כרבי מאיר סבירא לי, כדכתיב בספר אורייתא דמשה** - כפי שכתוב בתורה, שבפסוק העוסק בוידוי של יום הכיפורים מוזכרות העבירות כסדר שסידר רבי מאיר, ולכן נהגתי כמוהו.

1 **כְּמִנְעַ עֲצָמָה**, כלומר הנוגע במשכבה ומושב בתוך מעת לעת
 2 לראייתה הרי הוא כנוגע בבשר הנדה, והוא והבגדים שעליו טמאים,
 3 וכיון שהוא כנוגע בנדה יש ללמוד שמה **מִנְעַ עֲצָמָה מְטַמֵּא אֶדָם**
 4 **לְטַמֵּא בְּגָדִים** שעליו, **אִם מְשַׁכְּבָה וּמוֹשְׁבָה** בתוך מעת לעת
 5 לראייתה **מְטַמֵּא אֶדָם לְטַמֵּא בְּגָדִים**, וכדברי זעירי.
 6 הגמרא מביאה ראייה לרבא: **הִנְיָא בְּיוֹתֵיהּ דְּרַבָּא** שמעת לעת
 7 שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים, **אִשֶּׁה הָרוּאָה**
 8 **דָּם, מְטַמֵּא מַעַת לַעַת**, ומה היא **מְטַמֵּא, מְשַׁכְּבָת וּמוֹשְׁבָת**,
 9 **אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין**, וכלי חרס המוקף צמיד פתיל, ומכל מקום אינה
 10 **מְקוּלָּקֶלֶת לְמַנִּינָה**, שלענין ימי נדה וימי זיבה אין אומרים שיש ספק
 11 שמה ראתה מאתמול, ואינה יודעת אימתי היא בתוך אחד עשר יום
 12 שבין נדה לנדה, אלא אומרים שודאי ראתה היום, שלא גזרו טומאת
 13 מעת לעת אלא לענין טהרות. וכן **אִינָה מְטַמֵּא אֶת בּוֹעֵלָה**
 14 **לְמַפְרַע**, שאם בא עליה בעלה בתוך מעת לעת לראייתה אינו נטמא
 15 כבועל נדה, שלא גזרו על בועלה טומאת מעת לעת. **רַבִּי עֲקִיבָא**
 16 **אוֹמֵר, מְטַמֵּא אֶת בּוֹעֵלָה לְמַפְרַע**. מוסיפה הברייתא: **וְאִינָה מוֹנֶה**
 17 **יְמֵי נִדְתָּה אֵלָא מִשְׁעָה שְׂרָאָתָה**.
 18 ממשיכה הברייתא: **הָרוּאָה בָּתָם** על בגדה, **מְטַמֵּא לְמַפְרַע** עד
 19 השעה שכיבסה חלוק זה קודם לבישה זו. ומה היא **מְטַמֵּא, אוֹכְלִין**
 20 **וּמִשְׁקִין, מְשַׁכְּבָת וּמוֹשְׁבָת**, וכלי חרס המוקף צמיד פתיל.
 21 **וּמְקוּלָּקֶלֶת לְמַנִּינָה**, כלומר שגם לענין ימי נדה וימי זיבה אומרים
 22 שיש ספק שמה ראתה מקודם, ואינה יודעת מאימתי תמנה ימי נדתה
 23 ונתקלקל מניינה, ו**מְטַמֵּא אֶת בּוֹעֵלָה** כבועל נדה, **וְאִינָה מוֹנֶה** ימי
 24 נדתה **אֵלָא מִשְׁעָה שְׂרָאָתָה** את הכתם. וזה וזה, כלומר בין הרואה
 25 דם ובין הרואה כתם, תולין – התרומה שנגעה בה הנדה בתוך מעת
 26 לעת, היא ספק טמאה, ולא אוֹכְלִין אותה שמה טמאה היא, וגם לא
 27 שוֹרְפִין אותה, שמה טהורה היא ואסור לשורפה. ובברייתא זו
 28 מפורש כדברי רבא שמעת לעת שבנדה מטמא משכב ומושב,
 29 ובפשוטו היינו שלענין משכב ומושב גזרו עליה שתהא כנדה גמורה
 30 שעושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים.
 31 מקשה הגמרא: **וְרַבָּא, אִי שְׂמִיעַ לִיה מְתַנִּיתָא** – אם שמע ברייתא
 32 זו, **לִימָא מְתַנִּיתָא** – יאמר את הברייתא שמפורש בה כדבריו שמעת
 33 לעת שבנדה עושה משכב ומושב, ולמה למד כן בקל וחומר מכלי
 34 חרס, **וְאִי לֹא שְׂמִיעַ לִיה מְתַנִּיתָא**, קל וחומר מִנָּא לִיה – מנין לו
 35 ללמוד דין זה בקל וחומר מכלי חרס, הרי המקור לכך שכלי חרס
 36 המוקף צמיד פתיל נטמא במעת לעת שבנדה הוא מברייתא זו.
 37 מתרצת הגמרא: **לְעוֹלָם שְׂמִיעַ לִיה מְתַנִּיתָא** – לעולם שמע רבא את
 38 הברייתא, **וְאִי מְתַנִּיתָא** – ואם היה מביא ראייה מהברייתא שמעת
 39 לעת שבנדה עושה משכב ומושב, הִנֵּה אִמְנִינָא שכוונת הברייתא היא
 40 שמשכב זה מטמא אוֹ אֶדָם אוֹ בְּגָדִים שנגעו במשכב, **אֲבָל אֶדָם**
 41 **וּבְגָדִים** שעליו שלא נגעו במשכבה לא, **מִשּׁוּם הָכִי קָאָמֵר קַל**
 42 **וְחוֹמֵר** – לכך הוצרך רבא ללמוד דין זה בקל וחומר מכלי חרס.
 43 הגמרא דנה בענין טומאת מעת לעת שגזרו חכמים בנדה: **אִמֵּר רַב**
 44 **הוֹנָא, טוּמַאת מַעַת לַעַת שְׁבַנְדָה** נאמרה **לְקַדְשׁ**, כלומר לענין
 45 קדשים, **אֲבָל לֹא לְתַרוּמָה**, שלענין תרומה לא גזרו. מקשה הגמרא:
 46 **אִי הָכִי** – אם כן שגזרו רק לענין קדשים ולא לענין תרומה, לִיתֵּינִי

47 **נְפִי מַעֲלֹת** – ישנה התנא דין זה לגבי המעלות ששינו (חגיגה כ):
 48 שעשו בקדשים והחמירו בהם יותר מבתרומה. מתרצת הגמרא: **כִּי**
 49 **קָתְנִי הֵיכָא דְאִיתָּ לִיה דְּרַבָּא דְטוּמָאָה** – לא שנה התנא שם אלא
 50 מעלות שיש להם שייכות וזיקה לטומאה, **אֲבָל הֵיכָא דְלִיתָּ לִיה**
 51 **דְּרַבָּא דְטוּמָאָה לֹא קָתְנִי** – אבל במקום שאין שייכות לטומאה לא
 52 שנה התנא, ולכך לא שנה התנא דין מעת לעת שבנדה שאין לו
 53 שייכות לטומאה, שהרי עכשיו ראתה וכן הדין אינה טמאה למפרע,
 54 אלא גזירה בעלמא היא שגזרו עליה.
 55 מקשה הגמרא: **מִיתֵיבִי, אִשֶּׁה הָרוּאָה** דם מטמאה מעת לעת, **מָה**
 56 **הִיא מְטַמֵּא, אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין**, ויש לברר, **מֵאִי לֹא** – האם אין
 57 כוונת הברייתא שמטמאה אוכלין ומשקין **בֵּין דְּקַדְשׁ בֵּין דְּתַרוּמָה**,
 58 שמכיון שפירט התנא אוכלין ומשקין היה לו לפרט גם שאינה
 59 מטמאה אלא אם הם של קודש, ומכך שלא פירש משמע שמטמאה
 60 גם אוכלים ומשקים של תרומה. מתרצת הגמרא: **לֹא**, אין כוונת
 61 הברייתא גם לאוכלים ומשקין של תרומה אלא דווקא לאוכלים
 62 ומשקין דְּקַדְשׁ, כגון שמן של מנחות ויין של נסכים.
 63 עוד מקשה הגמרא: **תָּא שְׂמִיעַ מהמשנה להלן (יא), כהנות האוכלות**
 64 **תרומה צריכות לבדוק עצמן בשעה שאוכלות תרומה, רַבִּי יְהוֹנָה**
 65 **אוֹמֵר, אִם בְּשַׁעַת עֲבָרְתָּן מִלֵּאכּוֹל בְּתַרוּמָה**, כלומר אף בשעה
 66 שסיימו לאכול תרומה, **וְהוֹיֵנָּה בָּהּ** – ונשאנו ונתנו בדבריו, הרי **מֵאִי**
 67 **דְּהוֹה הוֹה** – מה שהיה היה, ומדוע יש להן לבדוק אחרי שסיימו
 68 לאכול את התרומה, **וְאִמֵּר רַב חֲסֵדָא לֹא נִצְרְכָה אֵלָא לְתַנּוּן שִׁירִים**
 69 **שְׂכַפְפִינָה** שנגעה בהם, שבדיקה זו מועילה שאם תבדוק בערב ותמצא
 70 טמאה לא תטמא למפרע אלא משעת בדיקתה, והשיריים שנותרו
 71 מהתרומה לא יהיו בכלל גזירת טומאה שלמפרע שהרי בדקה אחרי
 72 שסיימה לאכול. הרי שגזרו טומאת מעת לעת אף לענין תרומה, ולא
 73 כרב הונא שאמר שלא גזרו אלא לענין קודש. מתרצת הגמרא: **רַב**
 74 **הוֹנָא מְתַנִּי** – רב הונא ישנה שבדיקה זו היא כדי לְשׁוֹרְף שִׁירִים
 75 **שְׂכַפְפִינָה** אם תמצא עצמה טמאה בטומאה ודאית, ולא לענין ספק
 76 טומאה שגזרו עליה למפרע מעת לעת, וכגון שְׂכַפְפִינָה עֲצָמָה
 77 **בְּשִׁיעוּר וְסֵת**, כלומר מיד אחר שסיימה לאכול, שאז אם תמצא
 78 עצמה טמאה, ודאי כבר היתה טמאה בשעת אכילת התרומה,
 79 ושיריים אלו שנגעה בהם נטמאו וטעונים שריפה, והצריכה רבי
 80 יהודה לעשות בדיקה זו כדי שלא תבוא לאכול תרומה טמאה לאחר
 81 זמן, ולא כדי לברר ולהוכיח שהתרומה שנתעסקה בה קודם בדיקה
 82 זו לא תטמא למפרע, שלא גזרו טומאה למפרע מעת לעת לענין
 83 תרומה.
 84 עוד מקשה הגמרא: **תָּא שְׂמִיעַ מברייתא, נערה שעברו עליה שלש**
 85 **עונות של שלושים יום שלא ראתה בהם דם, לרבי אליעזר דיה**
 86 **שעתה, שכיון שלא ראתה שלש עונות הרי היא מסולקת דמים,**
 87 **ולרבנן טמאה למפרע מעת לעת ככל הנשים, וּמַעֲשֵׂהָ בֹא לִפְנֵי רַבִּי**
 88 **בנערה שפסקה מלראות שלש עונות ואחר כך שוב ראתה דם, וְעֵשֶׂה**
 89 **וְהוֹרָה רַבִּי בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** שדיה שעתה, וטיהר טהרות שעשתה
 90 בתוך מעת לעת לראייתה, **וְלֹאֲחֵר שְׁנֹזְבֵר** שלא יפה עשה במה
 91 שהורה כרבי אליעזר, **אִמֵּר, בְּדִי** – ראוי הוא **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְסַמּוֹךְ**
 92 **עָלָיו**

ואינה מונה אלא משעה שראתה — תימה; פשיטא, כיון דמקולקלת למנינה משעת כיבוס, ואינה יודעת מתי ראתה, אם כן לא תוכל לספור שבעה ימים ולטבול, אלא מיום מציאת הכתם. ויש לומר: דמיירי שראתה יום אחד או שני ימים אחר מציאת הכתם, וקא משמע לן: דאינה מונה מיום מציאת הכתם, אלא מיום שראתה. דאימור: לאו מגופה אתא, אלא מעלמא.

[**ואי** ממתנתא הוה אמאי או אדם או בגדים — הוקשה השר: היכי מצי למימר "או אדם או בגדים", והא ברייתא דקתני, אבימי קתני: משכבה ומושבה כמגעה. והשתא מגעה לא מטמא, לא אדם ולא בגדים. ואי במגע עצמה, מטמאה אדם ובגדים. גליון.]

אבל היכא דליכא דררא דטומאה לא קתני — ואם תאמר: ליתני ליה במעלות אחרונות, דאמרין להם (חגיגה כ"ב), חמש קמיתא, אית להו דררא דטומאה דאורייתא — איתנהו בין בקדש ובין בחולין שנעשו על טהרת קדש. בתרייתא, דלית להו דררא דטומאה דאורייתא — איתנהו בקדש כ' ופירוש "דאית להו דררא דטומאה דאורייתא": כלומר, שייכי בטומאה הנוהגת בחולין דאורייתא. אבל בתרייתא — לא שייכי כלל בטומאה דאורייתא הנוהגת בחולין. אבל אין לפרש: דרישא קתני טומאה דאורייתא, וסיפא טומאה דרבנן — דלית קתני בקמיתא "בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש", דהוי דרבנן. ובתרייתא נמי קתני צירוף ורביעי בקדש, דהוי דאורייתא. ויש לומר: דמעת לעת לית ליה אפילו דררא דטומאה דרבנן. ואם תאמר: והא מעת לעת אפילו בחולין טמא, כשנעשו על טהרת הקדש, כדאמר בסמוך: קבלה מניה רב שמואל ברבי יצחק — בחולין שנעשו על טהרת הקדש. והנך בתרייתא ליתנהו בחולין שנעשו על טהרת הקדש, ואית להו דררא דטומאה טפי, כדפרישית! ויש לומר: לפי שרגילות הוא קצת שנעקר הדם לפני ראייתה, לכך גזר רבנן אף בחולין שנעשו על טהרת הקדש, ואף לתרומה לאיכא דאמרי. ומכל מקום לית להו דררא דטומאה, משום דבשעה שעוסקין בטהרות אין שם ספק טומאה, ואין לה להניח ולפרוש מלעסוק בטהרות, שאינה יודעת מתי תראה אחרי כן. **מאי** לאו בין דקדש בין דתרומה — ואם תאמר: דאמאי לא פריך ממתניתין דטמאה מעת לעת, נימא: מאי לאו בין דקדש בין דתרומה? ויש לומר: דפריך מהכא, משום דנחית לפרושי אוכלי חולין, והוה ליה לפרושי גם דקדש. ואם תאמר: דאמאי לא מייתי סיעתא מדתניא בפרק "בא סימן" (נדה ג"ג). דמטמאה עצמה וקדשים למפרע, דמשמע: קדשים — ולא תרומה, וקשה לאיכא דאמרי אף לתרומה? ויש לומר: דנקט ההם קדשים — משום דרבי שמעון בן אלעזר פליג ההם אף בקדשים. **כשבדקה** עצמה כשיעור וס' — לאו בדקה לגמרי קאמר, בדקה היא לחורין ולסדקין, כדאמר פרק "כל הדי" (נדה ד"ב), דהויא טפי משיעור וס'. אלא כלומר, קנחה קנחה עצמה. והוה למימר בדקה ממש, תלולת, ואפילו אחר זמן הוי ספיקא דאורייתא, דמחייב למיזן "כל הדי" (שם) אשם תלוי. ואפילו למאן דפטר, היינו משום דבעי חתיכה משתי חתיכות, אבל ספיקא דאורייתא משוי לה. אלא דניחא ליה למנקט שיעור וס', ולשרוף (הג"ה) אף ברשות הרבים. דבשמעתין של פירודיו מוכיח דאין חילוק בין רשות הרבים לרשות היחיד לטומאה דאחא מגופה. אבל לאחר זמן, אף על גב דהוה ספק דאורייתא — אין שורפין, כדאמר בשמעתין ד"פירודיו", ולקמן בפרק "האשה" (ס"ב). אמרין: כל שבעלה באשם תלוי — טהרותיו תליות וכל שבעלה בחטאת — טהרותיו טמאות, לא הוה.

בשעת בטהרות, שאינה יודעת מתי תראה אחרי כן. **מאי** לאו בין דקדש בין דתרומה — ואם תאמר: דאמאי לא פריך ממתניתין דטמאה מעת לעת, נימא: מאי לאו בין דקדש בין דתרומה? ויש לומר: דפריך מהכא, משום דנחית לפרושי אוכלי חולין, והוה ליה לפרושי גם דקדש. ואם תאמר: דאמאי לא מייתי סיעתא מדתניא בפרק "בא סימן" (נדה ג"ג). דמטמאה עצמה וקדשים למפרע, דמשמע: קדשים — ולא תרומה, וקשה לאיכא דאמרי אף לתרומה? ויש לומר: דנקט ההם קדשים — משום דרבי שמעון בן אלעזר פליג ההם אף בקדשים. **כשבדקה** עצמה כשיעור וס' — לאו בדקה לגמרי קאמר, בדקה היא לחורין ולסדקין, כדאמר פרק "כל הדי" (נדה ד"ב), דהויא טפי משיעור וס'. אלא כלומר, קנחה קנחה עצמה. והוה למימר בדקה ממש, תלולת, ואפילו אחר זמן הוי ספיקא דאורייתא, דמחייב למיזן "כל הדי" (שם) אשם תלוי. ואפילו למאן דפטר, היינו משום דבעי חתיכה משתי חתיכות, אבל ספיקא דאורייתא משוי לה. אלא דניחא ליה למנקט שיעור וס', ולשרוף (הג"ה) אף ברשות הרבים. דבשמעתין של פירודיו מוכיח דאין חילוק בין רשות הרבים לרשות היחיד לטומאה דאחא מגופה. אבל לאחר זמן, אף על גב דהוה ספק דאורייתא — אין שורפין, כדאמר בשמעתין ד"פירודיו", ולקמן בפרק "האשה" (ס"ב). אמרין: כל שבעלה באשם תלוי — טהרותיו תליות וכל שבעלה בחטאת — טהרותיו טמאות, לא הוה.

בשעת בטהרות, שאינה יודעת מתי תראה אחרי כן. **מאי** לאו בין דקדש בין דתרומה — ואם תאמר: דאמאי לא פריך ממתניתין דטמאה מעת לעת, נימא: מאי לאו בין דקדש בין דתרומה? ויש לומר: דפריך מהכא, משום דנחית לפרושי אוכלי חולין, והוה ליה לפרושי גם דקדש. ואם תאמר: דאמאי לא מייתי סיעתא מדתניא בפרק "בא סימן" (נדה ג"ג). דמטמאה עצמה וקדשים למפרע, דמשמע: קדשים — ולא תרומה, וקשה לאיכא דאמרי אף לתרומה? ויש לומר: דנקט ההם קדשים — משום דרבי שמעון בן אלעזר פליג ההם אף בקדשים. **כשבדקה** עצמה כשיעור וס' — לאו בדקה לגמרי קאמר, בדקה היא לחורין ולסדקין, כדאמר פרק "כל הדי" (נדה ד"ב), דהויא טפי משיעור וס'. אלא כלומר, קנחה קנחה עצמה. והוה למימר בדקה ממש, תלולת, ואפילו אחר זמן הוי ספיקא דאורייתא, דמחייב למיזן "כל הדי" (שם) אשם תלוי. ואפילו למאן דפטר, היינו משום דבעי חתיכה משתי חתיכות, אבל ספיקא דאורייתא משוי לה. אלא דניחא ליה למנקט שיעור וס', ולשרוף (הג"ה) אף ברשות הרבים. דבשמעתין של פירודיו מוכיח דאין חילוק בין רשות הרבים לרשות היחיד לטומאה דאחא מגופה. אבל לאחר זמן, אף על גב דהוה ספק דאורייתא — אין שורפין, כדאמר בשמעתין ד"פירודיו", ולקמן בפרק "האשה" (ס"ב). אמרין: כל שבעלה באשם תלוי — טהרותיו תליות וכל שבעלה בחטאת — טהרותיו טמאות, לא הוה.

בשעת

כמגע עצמה — כנגיעת עצמה. כלומר, אדם הנוגע במשכבה בתוך מעת לעת, כאילו נוגע בבשר נדה עצמה, שהוא ובגדים שעליו טמאים. דכתיב (ויקרא טו): "וכל הנוגע בה טמא", ותניא בתורת כהנים: יכול לא יזה הנוגע בה מטמא בגדים כמגע? קל וחומר: אם משכבה — מטמא אדם לטמא בגדים, היא עצמה — לא כל שכן! אם כן, למד נאמר "כל הנוגע בה טמא" — שאינו

חור ומטמא אדם וכלי חרס. **אף משכבה** — בתוך מעת לעת. הוהא. **כח מטמא למפרע** — עד שעת כיבוסו של חלוק זה שכבסה קודם לבישה זו. וכלי חרס המוקף כו' — כלומר, אפילו הוא מוקף צמיד פתיל. שאי אפשר ליגע בתוכו — מטמאה אותו בדיסט. שחוב והנדה מטמאין כלי חרס בדיסט, מה שאין כן בשאר מטמאין, דכתיב (שם): "וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישרב". ותניא בתורת כהנים: יכול יטמא חוב כלי חרס מאחוריו כמגע? נאמר כאן "כו", ונאמר להלן "וכלי חרס אשר תבשל בו ישרב". מה להלן — מאורו, אף כאן — מאורו. אם כן, מה תלמוד לומר "אשר יגע בו", והלא אורי כלי חרס טמא בלא נגיעה, כדקיימא לן ב"הכל שחוטין" (חולין כ"ד). תובא, אף על פי שלא נגע בו. אלא איזהו מגעו שהוא כבולו? — הוי אמור: זה היסט. מקולקלת למנינה — אבדה פתח נדותה. שאילו היתה יודעת יום ראייתה, תראה סופרת. אם תראה לאחר שבעה — שומרת יום כנגד יום, ואם תראה שלישי — תהא זבה. אבל עכשיו שאינה יודעת יום ראייתה — אינה יודעת אימתי היא בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה, והוי היא טועה. ואינה מקולקלת למנינה — דהא דאי מהשתא הויא פתח נדותה, וליום שמיני לראייתה תחילתו אחד עשר יום שבין נדה לנדה. ורבנן לא גזר מעת לעת אלא לטהרות, אבל גבי כתמים לא ידעין אימת נפיק מניה. ואינה מונה שבעה ימים וקדשים טבילה אלא משעה שראתה. וכן בכתם, לסוף שבעה ימים טבילת וטהורה. אבל פתח נדותה, לידע אבדה מתחילת ימי זבה — אבדה עד שתשבע שבעה נקיים, כדנתיא בערכין (ח"א). ורבא — דפשיטא ליה בכלי חרס לעיל, וגמר משכבות מכלי חרס, מאי שנא דפשיטא ליה בכלי חרס טפי ממשכב?

אי שמעי ליה הא מתניתא — דקתני "כלי חרס", לימא מתניתא, וליפשוט מינה משכבה ליה. **ואי שמעי ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה** — מכלי חרס, הא כלי חרס אבתי לא קאמר ליה? **אי מתניתא** — הוי אמאי: "משכבות" דקתני: לטמא אדם או בגדים. אבל **אדם ובגדים** — שהאדם יטמא בגדיו שלא נגעו במשכבות, אימא לא — קא משמע לן קל וחומר מכלי חרס. והכי קאמר: ומה כלי חרס, שניצול באהל המת — אינו ניצול במעת לעת שבנדה מלטמא בהיסט, כאילו ניסט מנדה עצמה. משכבות, שאין ניצולן באהל המת — אינו דין שאין ניצולן במעת לעת שבנדה מלטמא כמשכב נדה וגמורו **גבי מעלות** — פרוק "חומר בקדש" (תגינה כ"ב). **מעת לעת** — ליכא דררא דטומאה, דהשתא אף דקדש אלא גזירה במלמא. מה **היא מטמאה** — היינו ברייתא דלעיל. **לא דקדש** — כגון: שמן דנחנות ויין דנסכים. **אף בשעת עברתן** — מתניתין היא (נדה י"א). אף בשעה שהם מסתלקות ומסיימות לאכול תרומה, צריכות לבדוק. לתקן שירים **שבפניה** — שנגעה בהם. ומתניא לה דך בדיקה, שאם תמצא עכשיו טהורה, לכשתבדוק ערבית כמשפטה ותמצא טמאה — לא תטמא למפרע אלא עד שעת בדיקתה. ולא תהא התרומה בכלל טומאה דמפרע, שהרי בדקה לאחר העברתה. אלמא, טומאת מפרע לתרומה נמי גזר. לתקן — דומיא ד"להכשיר" דאמר ר' עקיבא שחרית — להכשיר טהרות של לילה כו'. ומשנינן **רב הונא מתני** — להא דרבי יהודה, שבדיקה זו באה לשרוף שירים שבידיה, אם תמצא טמאה — תשרפם, וכגון שבדיקת עצמה לאחר עברתה לאלתר. **כשיעור וס'** — מיד סמוך לנגיעה בדיקה, דאם תמצא טמאה — דאי בשעת נגיעה נמי טמאה, דאפילו חולין נמי מטמא ומצריך ליה רבי יהודה בדיקה לתרומה כשיעור וס', כי היכי דלא תיכול תרומה טמאה לאחר זמן. אבל לתקן, לא סבירא ליה לרב הונא. דכל כמה דלא בדקה — מיתקא וקיימא, דטומאת מפרע לא גזר ביה רבנן. [**כשיעור וס'**] וס' — מפרש בפרק שני (נדה י"ב). משל לשמש ועד שעומדין בצד המשקוף, ביציאת השמש נכנס העד, ולשון "וס' היינו: מיד. **משעה ועשרה רבי כרבי אליעזר** — באשה ילדו שעברו עליו שלש עונות של שלשים יום שלא ראתה, ואמר רבי אליעזר במתניתין (נדה ז"ב): כל אשה שעברו עליה שלש עונות — דיה שעתה. ופליגי רבנן עליה, דאין ידה שעתה אלא שעברו עליה שלש עונות מחמת זמנה קנחה סמוך לזקנתה. **לאחר שנוכר** — שלא יפה עשה.

66

בשעת הדחק — פירש רש"י: בשני בצורת. ולא דק, דבפירקין (גדה טב.) אמר דאפילו רבנן מודו בשני בצורת. ויש לומר: דהאי "בשעת הדחק" היינו אדם שנגע במעת לעת שבגדה, ועשה מעט טהרות לפני ראייתה, ואחר הוראתו עסק בטהרות הרבה. ולא דמי לשני בצורת, כיון דמקודם לכן לא היתה שעת הדחק, ואפשי בטהרות על ידי הוראת טעות. ועוד

יש לומר: "שעת הדחק" — שהשואל הלך לו, והיה טורח גדול לרדוף אחריה, כדאמר בפרק "אף על פי" (כתובות טב.) רהט אבתריה תלתא מיילי בחלא, ולא אדרכיה.

דאפרשינהו בלישייהו — אף על גב דאין הלחם קדוש אלא משקרמו

פניו בתנור, ונשחט עליו הובח (מנחות עחב.) מכל מקום קרי להו "תרומה" — לפי שיהיה אותה לקרות לה שם תרומה לאחר אפיה

ושחיתת הובח, והיתה מופרשת בלישייהו. ולא לאחר אפיה, משום דבעודה עיסה יכול לעשותה עבות ונאות. ונראה דקדושת (הפת)

איכא עלייהו, ואסור לשנותה בחלות אחרות. דמשמע סוף פרק קמא דנדרים (יבא.)

"בחלת אהרן ובניו ובתרומתו" — מותרין, ודייק: הא "בתרומת לחמי תודה" — אסור!

ומוקי: דאפרשינהו בלישייהו. ומדאסר הכבר שהופסי בלחמי תודה, משמע דאיכא עליה

קדושת הפת בעודה עיסה. **בשפחתו** של רבן גמליאל — פירש רבינו שמואל בן מאיר:

דהיינו רבן גמליאל חזק, דאמרין בשילדו פרק קמא דשבת (טזא.) הלל ושמעון,

גמליאל ושמעון, נהגו נשיאותן לפני הבית מאה שנה. ומידהו אין רגילות להוכיח סתם

"רבן גמליאל", אלא רבן גמליאל חזק. ויכול להיות שזהו רבן גמליאל דיבנה, חבירו של

רבי אליעזר ורבי יהושע. **נולד** לה ספק טומאה עד שלא גלגלה — פירושו: נולד לה

ספק טומאה, הנהוגת אף בחולין, קודם גלגול — יכול לגרום לה טומאה ודאית. ואין

לאסור משום "משמרת תרומותי", דקודם גלגול אכתי לא פתיכא ביה חלה. כמו

המפריש חלתו קמח — דלא עשה ולא כלום. והפסד כזו נמי ליכא — כיון דנולד לה ספק

טומאה כבר משגלגלה. "תעשה בטהרה" — פירושו: אם לאחר גלגול נולד לה ספק

טומאה, דלא שייך בחולין אלא בחלה — תעשה בטהרה. אף על גב דחלתה תלויה,

ולכא הפסד כזו — אסור לגרום לה טומאה, משום "משמרת תרומותי". והוא הדין דאפילו

נולד לה ספק טומאה דשייכא אף לחולין, דאסור לגרום טומאה. אלא דמפרש

בברייתא: איזה ספק אמרו, בספק חלה, דאפילו בספק טומאה דלא שייכא בחולין —

חלתה תלויה. ואשמועינן: חולין הטבולין חלה — בחלה דמו. אבל אין לפרש: דרישא

נמי, שנולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה, איירי נמי בספק חלה, דהיינו בטומאה דלא

שייכא בחולין, ואף על גב דעדיין טהורה מגורה היא — תעשה בטומאה ודאית.

דקודם גלגול, אכתי לא איקרי "טבולה חלה", ולא אסור משום "משמרת תרומותי".

והפסד כזו נמי ליכא, שפירש עליה ממקום אחר. דאין נראה דקרי "ספק טומאה" קודם גלגול, כיון שטהורה מגורה היא. ואם תאמר: דאמר בעבדה זרה פרק "רבי ישמעאל" (נוא ושם): אין בוצרין עם ישראל העושה

פירותיו בטומאה. ויש פירוש שפירש רש"י בהם: משום דאסור לגרום טומאה לתרומה, משום "משמרת תרומותי". והשתא, הלא אין קבע למעשה, אלא עד שיקפה, או עד שישלה. והכא אמר: עד שלא גלגלה — תעשה בטומאה? ויש לומר: דהתם, אם הפריש אפילו קודם שיקפה או שישלה — הוי תרומה, כמו בהקדימו בשבלין. אבל הכא, אם הפריש חלה קודם גלגול, הוי כמו הפריש חלתו קמא, דאמר ב"חאיש מקדש" (קדושין מוגב) דלא עשה ולא כלום. ולכן לא מיקריא "טבולה חלה" (ועל פירוש הקונטרס

קשה: דבתוספתא דחלה מסיים בה הכי: "וכן פירות, עד שלא נגמרה מלאכתן — יעשו בטומאה, משנגמרה מלאכתן — יעשו בטהרה. גיליון. אי נמי: יש לפרש: דהתם צמי לא אסור משום "משמרת תרומותי" בפירוש רש"י, כיון דאכתי לא הוקבע לתרום. אלא משום הפסד כזו אסר לה. אבל הכא, כבר נולד לה ספק, וליכא הפסד

כזו

בשעת הדחק, והיונן בה: מאי "לאחר שנוכר"? אילמא

לאחר שנוכר דאין הלכה פרבי אליעזר אלא פרבנו,

בשעת הדחק היכי עבדי כותיה? אלא - (לאו) דלא

איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, וכיון שנוכר -

דלא יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה, אמר

"כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק".

אי אמרת בשלמא לתרומה - היינו דהוא תרומה

בימי רבי, אלא אי אמרת לקדש - קדש בימי רבי מי

הוא? - כדעולא, דאמר עולא: חכריא מדכן בגלילא,

הכא נמי בימי רבי. תא שמע: מעשה בשפחתו של

רבן גמליאל שהיתה אופה כפרות של תרומה, וזין

כל אחת ואחת מדיחה ידה בפנים ובודקת. באחרונה

בדקה ומצאה ממאה, ובאת ושאלה את רבן גמליאל,

ואמר לה: כולן ממאות. אמרה לו: רבי, והלא בדיקה

היתה לי בין כל אחת ואחת? אמר לה: אם כן,

היא ממאה וכולן טהורות. קתני מיהת "כפרות של

תרומה"! - מאי "תרומה"? - תרומת לחמי תודה. -

תרומת לחמי תודה באפיה מאי בעיא? - דאפרשינהו

בלישייהו. וכי הא דאמר רב טובי בר רב קטינא: לחמי

תודה שאפאן ארבע חלות - יצא. והיונן בה: והא

בעינן ארבעים? למענה. - והא בעינן אפרושי תרומה

מיניה? וכי תימא דמפריש פרוסה מכל חד וחד -

"אחד" אמר רחמנא - שלא יפול פרוסה! ואמרין:

דאפרשינהו בלישייהו, הכא נמי - דאפרשינהו בלישייהו.

תא שמע: שוב מעשה בשפחה של רבן גמליאל שהיתה

גפה חביות של יין, ובין כל אחת ואחת מדיחה ידה

בפנים ובודקת. ובאחרונה בדקה ומצאה ממאה, ובאת

ושאלה לרבן גמליאל, ואמר לה: כולן ממאות. אמרה

לו: והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת? אמר

לה: אם כן, היא ממאה וכולן טהורות. אי אמרת

בשלמא חדא דקדש וחדא דתרומה היא, היינו דהדרה

ושיליה, אלא אי אמרת אידי ואידי דקדש, למא לה

למהדר ולשייליה? מעשה שהיה - בשתי שפחות היה.

לישא אחרינא אמרי לה: אמר רב הונא מעת לעת

שבגדה - מטמאה בין לקדש ובין לתרומה, ממאי?

מדלא קתני לה גבי מעלות. אמר ליה רב נחמן:

והא תני תנא "לקדש אבל לא לתרומה"! קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק: בחולין

שנעשו על טהרת קדש, ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה. תנן התם: נולד לה ספק

טומאה, עד שלא גלגלה - תעשה בטומאה, משגלגלה - תעשה בטהרה. עד שלא גלגלה

תעשה בטומאה, חולין יניחה, ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. משגלגלה

תעשה בטהרה, חולין הטבולין לחלה - בחלה דמו, ואסור לגרום טומאה לחלה. תנא:

וחלתה

בשעת הדחק - שני בצורת היו, ולא רצה להפסיד טהרות. אלא רבים פליגי עליה

— ובטלין דברי היחיד, והתחיל להתחרט, ואמר "כדי הוא" כו'. קדש בימי רבי מי

הוא? - כמה שנים היה אחר החורבן, בסוף התנאים. חכריא מדכן בגלילא - חכריים

שבגליל מטהרים יינם לנסכים, ושמן למנחות, שמא יבנה בית המקדש בימיהם,

ולעולם יקדש הווי. כך שמעתי בח"ומר

בקדש, וכך היא שניה. כולן ממואות -

משום מעת לעת שבגדה. רבי טמא -

משום פקידה לפקדה. תרומת לחמי תודה -

ארבע חלות מארבעה מינן שבתודה

נותנין לבחן, דכתיב (ויקרא ז): "והקריב ממנו

אחד מכל קרבן תרומה" וגו'. באפיה מאי

בעיא - הא ארבעים חלות בעי לה למיפא,

והדר אפרושי ארבע לתרומה. וארבעין לא

מיקרי "תרומה". ומשני דאפרשינהו בלישייהו

- לעולם מאי "תרומה" - תרומת לחמי

תודה, ודקאמר: באפיה מאי בעיא - כגון

שהפריש לארבע מהארבעים חלות בעיתון,

ולאחר אפית כולן שחט תודה עליהן.

שאפאן ארבע חלות - עשר עשרונים של

חמץ אפאן כולן בחלה אחת, ושלשה

עשרונות ושלש שבחלות מצה אפאן בחלה

אחת, וכן של ריקקין, וכן של רבוכה. הא

בעינן ארבעים - במנחות יליפין לה בפרק

"התודה" (עוא), ואמאי יצא? ומשני למצוה

- אבל עיכובא - ליכא. והא בעי אפרושי

תרומה - אחת מכל מין, ודהיינו כח מעשר,

וכיון דליכא עשר - היאך יפריש? וכי תימא

דמפריש פרוסה - מכל חלה מעט לבחן.

אחד אמר רחמנא - "והקריב ממנו אחד

מכל קרבן" וגו' ודרשינן במנחות (עוב.) שלא

יטול פרוסה לתרומת כזו. דאפרשינהו

בלישייהו - נטל אחד מעשר לתרומה, ותשע

הנותרים לבעלים, מכל מין ומין אפה בחלה

אחת. גפה - סותמת בטיט בידיה, ומדיחה

ידיה מן היטט. קבלה מיניה רב שמואל -

לדך תיובתא מרב נחמן, ואוקמא להא דקתני

"קדש אבל לא לתרומה", הכי קאמר:

בחולין שנעשו על טהרת קדש כו' אבל

בתרומה ממש - נהגא. נולד לה - גרסינן.

נולד בעיסה ספק טומאה. לגלול בחולין -

וזו גמר מלאכה לחלה. תעשה בטומאה -

אם ירצה - טמאנה ביד, וסוף סוף חלת ספק

היא, ולא תאכל. תעשה בטהרה - בכלים

טהורים, ואל טמאנה ביד. ואף על פי דסוף

סוף חלתה אסורה - אסור במלאכה.

הואיל ונגמרה מלאכתה לחלה, אסור לגרום

לה טומאה ודאית, דכתיב: "ואני נתתי לך את

משמרת תרומותי", ודרשינן בבבורות (לדא.)

שתי תרומות במשמע, טהורה ותלויה, ואמר

קרא: שומרנה.

וחלתה

נדה – דף ו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזר והדר" (ליום ראשון) קלא

בשעת ההקדק, ובשני בצורת היה מעשה זה, ולא רצה להפסיד טהרות. והיונן בה – ונשאנו ונתנו בדבר זה (להלן ט:), מאי לאחר שנובר, כלומר במה נזכר שמחמת כן שינה דעתו, אי לימא לאחר שנובר דאין הלכה ברבי אליעזר אלא ברבנן, אם כן בשעת ההקדק היכי עבדי כותיה – איך הורה כרבי אליעזר בשעת ההקדק ולא חזר בו, הרי במקום שנפסקה הלכה כרבים, אין עושים כהיחיד אפילו בשעת ההקדק, אלא (לאו) צריך לומר שנובר דלא איתמר להלכתא לא במר ולא במר – שלא נפסקה הלכה לא כרבי אליעזר ולא כחכמים, ולכן לא חזר בו, וכו' שנובר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה – וכו' שנובר רבי שלא יחיד חולק עליו אלא רבים, ולא היה ראוי לפסוק כרבי אליעזר שהוא דעת יחיד, שהכלל הוא יחיד ורבים הלכה כרבים, ודעת היחיד בטלה, אמר, כרי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת ההקדק, מסיימת הגמרא את קושיותיה על רב הונא, אי אמרת בשלמא לתרומה – אם תאמר שגזרו טומאת מעת לעת אף לענין תרומה, מובן הדבר, היינו דהוא תרומה בימי רבי – שהרי בימי רבי היה תרומה, אלא אי אמרת לקדש – אלא אם תאמר כרב הונא שגזרו מעת לעת לקדש ולא לתרומה, קדש בימי רבי מי הו' – וכי היה קדשים בימי רבי, הרי רבי היה כמה שנים אחר החורבן בסוף ימי התנאים. מתרצת הגמרא: בדעולא, דאמר עולא, חכריא מדן בגלילא – החברים שבגליל היו מטהרים יינם לטבחים ושמונם למנחות אף שהיו אחר החורבן, שמא יבנה בית המקדש בימיהם, ה'א נמי בימי רבי היו חברים שהיו מטהרים יינם ושמונם, ודינם כקדש ממש, ועל זה דן רבי אם נטמאו בטומאת מעת לעת שבגליל.

עוד מקשה הגמרא לרב הונא: תא שמע מבריייתא, מעשה בשפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה כבורות של תרומה, ובין כל אחת ואחת היתה מדיקה דהא ראתה דם, ובאחרונה, כלומר אחר טימאת החבית, ובדקת עצמה אם ראתה דם, ובאחרונה, כלומר אחר טימאת החבית, מה דין החביות, ואמר לה, בולן טמאות משום טומאת מעת לעת שבגליל, אמרה לו, והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת – הרי בדקתי עצמי בין חבית לחבית ומצאתי עצמי טהורה, אמר לה, אם כן, היא – חבית זו האחרונה טמאה, וכולן טהורות. הגמרא מוכיחה שמדובר בחביות יין של תרומה: אי אמרת בשלמא חדא דקדש וחדא דתרומה היא היינו דהדרה ושיילה – אם תאמר שמעשה אחד היה בקדש והיינו המעשה השני שסתמה חביות של יין, ומעשה אחד היה בתרומה והיינו המעשה הראשון שהיתה אופה כבורות, מובן הדבר שלכן חזרה השפחה ושאלה את רבן גמליאל מה הדין, שאחר שהשיב לה שהבדיקה הועילה לטהר את הככר שלפניה חזרה ושאלה אם גם לענין קדש מועלת הבדיקה, אלא אי אמרת אידי ואידי דקדש – אבל אם תאמר שגם זה וגם זה, כלומר גם המעשה הראשון וגם המעשה השני, מדובר בקדש, למה לה למתקדש ולשיילה – למה לה לחזור ולשאל את רבן גמליאל מה הדין, אלא צריך לומר שמעשה אחד מדובר בתרומה, ומוכח שגזרו טומאת מעת לעת אף לענין תרומה, וקשה על רב הונא שאמר שלא גזרו אלא לענין קדש. מתרצת הגמרא: לעולם שני המעשים היו בקדש, ומעשה שהיה, בשתי שפחות היה, ולכן גם במעשה השני שאלה השפחה את רבן גמליאל מה הדין.

הגמרא מביאה לשון אחרת בדברי רב הונא: לישנא אחרתא אמרי לה – יש אומרים לשון אחר, אמר רב הונא, טומאת מעת לעת שבגליל טמאה בין לקדש ובין לתרומה. שואלת הגמרא: ממה – ממה למד כן. משיבה הגמרא: מדלא קתני לה נפי מעלות – מכך שלא שנה התנא דין זה לגבי המעלות ששינו (חגיגה כ:), שעשו בקדשים והחמירו בהם יותר מבתרומה.

רב נחמן מקשה על כך: אמר ליה רב נחמן לרב הונא, והא תני תנא – והרי שנה אחד החכמים (שהיה רגיל לשנות ברייתות), שטומאת מעת לעת שבגליל נאמרה לקדש אבל לא לתרומה. אומרת הגמרא: קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק – רב שמואל בר רב יצחק קיבל את קושיית רב נחמן, ופירש שכוונת הבריייתא לקדש אבל לא לתרומה: היא שגזרו טומאת מעת לעת בחולין שנעשו על מותר קדש, כלומר שנעשו בטמאה כמו ששומרים על קדשים, ולא בחולין שנעשו על מותר תרומה, כלומר שלא גזרו טומאה זו בחולין שנעשו בטמאה כמו ששומרים על תרומה, אבל בתרומה ממש נהגת טומאת מעת לעת.

הגמרא מביאה ומבארת משנה בענין ספק טומאה בחולין הטבולים לחלה ומקשה על הביאור מדברי רב שמואל בר רב יצחק: תנן התם – שנינו שם (חלה פ"ג מ"ב), עיסה שנולד לה ספק טומאה, אם נולד הספק עד שלא גלגלה את העיסה, כלומר קודם שגילשה, תעשה העיסה בטומאה, כלומר אם ירצה יכול לטמאותה בידים, אבל אם נולד הספק משגלגלה, תעשה בטמאה, כלומר בכלים טהורים, ואל יטמא אותה בידים.

הגמרא מבארת את המשנה: אם נולד הספק עד שלא גלגלה, תעשה בטומאה מפני שחולין נינהו – חולין הם, שעדיין לא נתייבבה העיסה בחלה, ומותר לגרום טומאה לחולין שפאריץ ושראל, אבל אם נולד הספק משגלגלה, תעשה בטמאה, מפני שחולין הטבולים לחלה, כלומר שנעשו טבל, והיינו שכבר נתייבבה בהפרשת חלה, בחלה דמו – נחשבים כחלה, ואסור לגרום טומאה לחלה.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את המשנה: תנא – שנינו לגבי עיסה שנולד בה ספק טומאה ועשו אותה בטמאה,

בשעת ההקדק, ובשני בצורת היה מעשה זה, ולא רצה להפסיד טהרות. והיונן בה – ונשאנו ונתנו בדבר זה (להלן ט:), מאי לאחר שנובר, כלומר במה נזכר שמחמת כן שינה דעתו, אי לימא לאחר שנובר דאין הלכה ברבי אליעזר אלא ברבנן, אם כן בשעת ההקדק היכי עבדי כותיה – איך הורה כרבי אליעזר בשעת ההקדק ולא חזר בו, הרי במקום שנפסקה הלכה כרבים, אין עושים כהיחיד אפילו בשעת ההקדק, אלא (לאו) צריך לומר שנובר דלא איתמר להלכתא לא במר ולא במר – שלא נפסקה הלכה לא כרבי אליעזר ולא כחכמים, ולכן לא חזר בו, וכו' שנובר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה – וכו' שנובר רבי שלא יחיד חולק עליו אלא רבים, ולא היה ראוי לפסוק כרבי אליעזר שהוא דעת יחיד, שהכלל הוא יחיד ורבים הלכה כרבים, ודעת היחיד בטלה, אמר, כרי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת ההקדק, מסיימת הגמרא את קושיותיה על רב הונא, אי אמרת בשלמא לתרומה – אם תאמר שגזרו טומאת מעת לעת אף לענין תרומה, מובן הדבר, היינו דהוא תרומה בימי רבי – שהרי בימי רבי היה תרומה, אלא אי אמרת לקדש – אלא אם תאמר כרב הונא שגזרו מעת לעת לקדש ולא לתרומה, קדש בימי רבי מי הו' – וכי היה קדשים בימי רבי, הרי רבי היה כמה שנים אחר החורבן בסוף ימי התנאים. מתרצת הגמרא: בדעולא, דאמר עולא, חכריא מדן בגלילא – החברים שבגליל היו מטהרים יינם לטבחים ושמונם למנחות אף שהיו אחר החורבן, שמא יבנה בית המקדש בימיהם, ה'א נמי בימי רבי היו חברים שהיו מטהרים יינם ושמונם, ודינם כקדש ממש, ועל זה דן רבי אם נטמאו בטומאת מעת לעת שבגליל.

עוד מקשה הגמרא לרב הונא: תא שמע מבריייתא, מעשה בשפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה כבורות של תרומה, ובין כל אחת ואחת היתה מדיקה דהא ראתה דם, ובאחרונה, כלומר אחר טימאת החבית, ובדקת עצמה אם ראתה דם, ובאחרונה, כלומר אחר טימאת החבית, מה דין החביות, ואמר לה, בולן טמאות משום טומאת מעת לעת שבגליל, אמרה לו, והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת – הרי בדקתי עצמי בין חבית לחבית ומצאתי עצמי טהורה, אמר לה, אם כן, היא – חבית זו האחרונה טמאה, וכולן טהורות. הגמרא מוכיחה שמדובר בחביות יין של תרומה: אי אמרת בשלמא חדא דקדש וחדא דתרומה היא היינו דהדרה ושיילה – אם תאמר שמעשה אחד היה בקדש והיינו המעשה השני שסתמה חביות של יין, ומעשה אחד היה בתרומה והיינו המעשה הראשון שהיתה אופה כבורות, מובן הדבר שלכן חזרה השפחה ושאלה את רבן גמליאל מה הדין, שאחר שהשיב לה שהבדיקה הועילה לטהר את הככר שלפניה חזרה ושאלה אם גם לענין קדש מועלת הבדיקה, אלא אי אמרת אידי ואידי דקדש – אבל אם תאמר שגם זה וגם זה, כלומר גם המעשה הראשון וגם המעשה השני, מדובר בקדש, למה לה למתקדש ולשיילה – למה לה לחזור ולשאל את רבן גמליאל מה הדין, אלא צריך לומר שמעשה אחד מדובר בתרומה, ומוכח שגזרו טומאת מעת לעת אף לענין תרומה, וקשה על רב הונא שאמר שלא גזרו אלא לענין קדש. מתרצת הגמרא: לעולם שני המעשים היו בקדש, ומעשה שהיה, בשתי שפחות היה, ולכן גם במעשה השני שאלה השפחה את רבן גמליאל מה הדין.

הגמרא מביאה לשון אחרת בדברי רב הונא: לישנא אחרתא אמרי לה – יש אומרים לשון אחר, אמר רב הונא, טומאת מעת לעת שבגליל טמאה בין לקדש ובין לתרומה. שואלת הגמרא: ממה – ממה למד כן. משיבה הגמרא: מדלא קתני לה נפי מעלות – מכך שלא שנה התנא דין זה לגבי המעלות ששינו (חגיגה כ:), שעשו בקדשים והחמירו בהם יותר מבתרומה.

רב נחמן מקשה על כך: אמר ליה רב נחמן לרב הונא, והא תני תנא – והרי שנה אחד החכמים (שהיה רגיל לשנות ברייתות), שטומאת מעת לעת שבגליל נאמרה לקדש אבל לא לתרומה. אומרת הגמרא: קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק – רב שמואל בר רב יצחק קיבל את קושיית רב נחמן, ופירש שכוונת הבריייתא לקדש אבל לא לתרומה: היא שגזרו טומאת מעת לעת בחולין שנעשו על מותר קדש, כלומר שנעשו בטמאה כמו ששומרים על קדשים, ולא בחולין שנעשו על מותר תרומה, כלומר שלא גזרו טומאה זו בחולין שנעשו בטמאה כמו ששומרים על תרומה, אבל בתרומה ממש נהגת טומאת מעת לעת.

הגמרא מביאה ומבארת משנה בענין ספק טומאה בחולין הטבולים לחלה ומקשה על הביאור מדברי רב שמואל בר רב יצחק: תנן התם – שנינו שם (חלה פ"ג מ"ב), עיסה שנולד לה ספק טומאה, אם נולד הספק עד שלא גלגלה את העיסה, כלומר קודם שגילשה, תעשה העיסה בטומאה, כלומר אם ירצה יכול לטמאותה בידים, אבל אם נולד הספק משגלגלה, תעשה בטמאה, כלומר בכלים טהורים, ואל יטמא אותה בידים.

הגמרא מבארת את המשנה: אם נולד הספק עד שלא גלגלה, תעשה בטומאה מפני שחולין נינהו – חולין הם, שעדיין לא נתייבבה העיסה בחלה, ומותר לגרום טומאה לחולין שפאריץ ושראל, אבל אם נולד הספק משגלגלה, תעשה בטמאה, מפני שחולין הטבולים לחלה, כלומר שנעשו טבל, והיינו שכבר נתייבבה בהפרשת חלה, בחלה דמו – נחשבים כחלה, ואסור לגרום טומאה לחלה.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את המשנה: תנא – שנינו לגבי עיסה שנולד בה ספק טומאה ועשו אותה בטמאה,

וְחִלְתָּה תְּלוּיָהּ, כלומר החלה שהפרישו ממנה היא ספק טהורה ספק
טמאה מחמת הספק שנוגד בעיסה, לא אוכלין אותה, שמא טמאה
היא ואסור לאכול תרומה טמאה, וגם לא שורפין אותה, שמא
טהורה היא ואסור לשורפה, ובאיזה ספק אמרו, כלומר באיזה ספק
הוצרכו לומר שחלתה תלויה, בספק חלה, כלומר בספק טומאה
הנוהגת בחלה ואינה נוהגת בחולין כמבואר בסמוך, והוצרך
להשמיענו שאף שטומאה זו אינה נוהגת בחולין ועיסה זו חולין היא,
מכל מקום כיון שהיא טבולה לחלה נוהגת בה טומאה זו.

מבארת הגמרא: מאי – מה כוונת התנא באומרו ספק חלה, אמרי
ורבא דאמרי תרין יהו – שאמרו שניהם, שלא תאמר בהוכחות
שנינו – שלא תאמר שלא אמרו שהיא תלויה אלא בעיסה שיש בה
ספק טומאה מוכחת, כלומר בספק שקול שיש בו הוכחה לטומאה
כמו לטהרה, כמו – כגון שני שביילין שהיה אחד טמא ואחד טהור,
ויש ספק אם הלך בטמא או שהלך בטהור, דהתם חולין גירא נמי
מטמא – שבספק כזה גם חולין שלא נטבלו לחלה טמאים מספק, ולא
היה צריך התנא להשמיענו שבאופן זה חלתה תלויה, אלא מדובר
אפילו בספק טומאת נשען, שהוא ספק טומאה שאינה מוכחת,
כלומר שהוא ספק שאינו שקול, שמסתבר יותר לומר שאינו טמא,
שלא אמרו בספק כזה שהוא טמא אלא לענין תרומה ולא לענין
חולין, והשמיענו התנא שכמו שנוהגת טומאה זו בתרומה נוהגת גם
בחולין הטבולים לחלה.

הגמרא מביאה משנה שבה מבואר מהו ספק טומאת נשען שנאמרה
לענין תרומה ולא לענין חולין: דהתן במשנה (זבים פ"ג מ"ב), זב
וטהור שהיו פורקין משא מן החמור ביחד, או שהיו מוענין עליו
משא, בזמן שמשאן כבר, טמא הטהור, שאנו חוששים שמא מתוך
כובד המשא נשען הטמא על הטהור בעת נשיאתו, ונמצא הטהור
מסיטו כשנשען עליו, או שנשען הטהור על הטמא וניסט על ידו,
ובזמן שמשאן קל, נשאר טהור, וכולן, כלומר כל אלו שהוזכרו שם
במשנה, ואפילו אלו שמשאן כבד, מהוירין לבני התנא, כלומר
טהורים לאלו האוכלים חולין בטהרה, שהרי אפילו אם ודאי נשענו
זה על זה אינו היסט גמור, וכל שכן עכשיו שהוא ספק אם נשענו,
וטמאין לתרומה מדרבנן, ואפילו שהוא ספק אם נשענו על זה על זה.

הגמרא מקשה על מה שאמרנו שחולין הטבולים לחלה כחלה.
מקשה הגמרא: וחולין הטבולין לחלה בחלה דמו – האם חולין
שנתחייבו בחלה הרי הם כחלה גמורה וטמאים אף בספק טומאת
נשען, (והתניא) [והתנן] במשנה (טבול יום פ"ד מ"ב), אשה שהיא
טבולת יום – שהיתה טמאה וטבלה ועדיין לא העריב שמשא, שדינה
כשני לטומאה, שטמאה קדשים ותרומה ואינה מטמאה חולין, לשה
את העיסה, וקוצה הימנה חלתה – וחזקתה ממנה חתיכה אחת
בשביל החלה, ולא תקרא לה שם, שכל זמן שלא קראה לה שם הרי
היא כחולין ואינה מטמאה אותה, ומניחתה בכפישה או באחוחא,
זהם כלים שאין להם בית קיבול ואינם מקבלים טומאה, ומקפת –
ומקרכת את הכלי שבו מונחת חתיכה זו לעיסה, וקורא לה שם,
שאומרת על חתיכה זו 'הרי זו חלה', ואין העיסה נטמאת מפני
שהיא, כלומר העיסה, שלישי לטומאה, שהאשה שנגעה בה היא

שני לטומאה ועושה את העיסה שלישי, ושלישי טהור בחולין, שאין
שלישי לטומאה נוהג אלא בתרומה וקדשים. ואי אמרת – ואם אתה
אומר שחולין הטבולין לחלה בחלה דמו, אם כן הא טמיתנהו –
הרי טמאה היא את העיסה הטבולה לחלה בנגיעתה.
מתרצת הגמרא: אמר אביי, כל שודאי שלו מטמא חולין, כמו
משא חזב, שאם הסיט חזב חולין מטמא אותם, גזרו על ספקו
שיטמא משום חולין הטבולין לחלה, ולכן גזרו בספק טומאת נשען
שיטמא אף חולין הטבולים לחלה, והאי טבול יום – אבל טבול יום
זה, כיון דלא מטמא ודאי שלו חולין, שהטבול יום הוא שני ואינו
עושה שלישי בחולין, לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה,
ולכן אין האשה שהיא טבול יום מטמאה את העיסה שהיא טבולה
לחלה.

הגמרא מקשה על תירוצו של אביי מדברי רב שמואל בר רב יצחק
לענין טומאת מעת לעת בחולין שנעשו על טהרת תרומה. מקשה
הגמרא: והא – והרי טומאת מעת לעת שבתה, ודאי שלה מטמא
חולין, שאם נגעה בחולין מטמאה אותם, ולא גזרו על ספקה משום
חולין הטבולין לחלה, דאמר מר – שנאמרה שמועה בשם אחד
החכמים, קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק – רב שמואל בר
רב יצחק קיבל את קשייתו של רב נחמן שם, ופירש שכונת הברייתא
ששנינו שטומאת מעת לעת שבתה נאמר לקודש אבל לא לתרומה,
שגזרו שטומאת מעת לעת בחולין שנעשו על טהרת קדש, דהיינו
שנעשו בטהרה כמו ששומרים על קדשים, ולא בחולין שנעשו על
טהרת תרומה, דהיינו שנעשו בטהרה כמו ששומרים על תרומה.
וכמו שבחולין שנעשו על טהרת תרומה לא גזרו, הוא הדין בחולין
הטבולים לחלה, שגם הם נעשים בטהרה מפני החלה המעורבת בהם,
מוכח שלא גזרו על חולין הטבולים לחלה שיטמאו כחלה אף
בטומאה שודאי שלה מטמא חולין.

מתרצת הגמרא: הך לא פתיקא בהו תרומה – שם בחולין שנעשו
על טהרת תרומה לא מעורבת בהם תרומה, אלא שקיבל על עצמו
לשמרם בטהרת תרומה, ולכן אינם חשובים כתרומה, הך פתיקא
בהו תרומה – אבל כאן חולין הטבולים לחלה מעורבת בהם
תרומה, כלומר חלה, ולכן חשובים כחלה ומקבלים טומאה כחלה.
תירוצו נוסף: ואיכעית אימא – ואם תרצה תוכל ליישב זאת כך, הנה
לטומאת מעת לעת שהיא דרבנן, ולכן לא החמירו שתטמא אף
חולין שנעשו על טהרת תרומה.

משנה

משנה זו מבארת באלו נשים לא גזרו שיטמאו למפרע קודם שעת
ראיתן: רבי אליעזר אומר, ארבע נשים יש שדיין שעתן –
שטמאות תרומה וטהרות שיגעו בהן משעת ראייה ואילך, ואין
חוששים שמא קודם לכן כבר היה הדם בבית החיצון ואם היתה
בודקת היתה רואה אותו, ואלו הן, בתולה, מעוברת, מניקה,
ויקניה, לפי שאינן רגילות לראות דם. אמר רבי יהושע, אני לא
שמעתי שדיה שעתה אלא לגבי בתולה,

המשך ביאור למס' נדה ליום רביעי עמ' ב

דמים ששנינו במשנתנו. ואם לאחר מכן עברו עליה שלש עונות
שלא ראתה בהם, ואז ראיתה, דיה שעתה, שמכיון שלא ראתה
שלש עונות היא בחזקת מסולקת דמים.
הגמרא דנה באופנים השניים בברייתא: אמר מר – הובא לעיל
בברייתא, תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה שלש ראיות
והחזקה לראות דם, ואחר כך עברו עליה שלש עונות שלא ראתה
בהם, ושוב חזרה וראתה, דיה שעתה, ואם עברו עליה עוד שלש
עונות שלא ראתה בהם ואז חזרה וראתה, עדיין אני אומר שדיה
שעתה.

עונות שלא ראתה בהם פעם שניה, ואז ראיתה, עדיין אני אומר
שדיה שעתה. ואם עוד עברו עליה שלש עונות שלא ראתה בהם
פעם שלישית, ושוב ראיתה, הרי היא ככל הנשים שאינן מסולקות
דמים, לפי שהתברר עכשיו, שהפסקות אלו לא היו משום שהיא
מסולקת דמים, אלא ששינתה זמן וסתה והיא רגילה לראות כל
תשעים יום, ומטמאה למפרע מעת לעת ומפקידה לפקידה.
וכשהגיע זמנה לראות, כלומר שהגיעה לימי הנעורים והיא ראויה
לראות דם, פעם ראשונה שראתה דם, דיה שעתה, ופעם שניה
מטמאה למפרע מעת לעת ומפקידה לפקידה, שזו היא בתולת

1 וּחִלְתָּה תְּלִיָּה – כשעשאה בטהרה, משום ספק הגולג לא ראשון. באיזה ספק אמרו
2 – כלומר: באיזה ספק הוצרכו לומר "חלתה תליה". בספק חלה – בספק טומאה
3 הנהגת בחלה ואינה נהוגת בחולין, כגון נשע, כדמפרש בסמוך דטוהר לבני הכנסת
4 ואסור לתרומה. ואיצטרך לאשמועינן, דאף על גב דלא נהגא בחולין גרידא, הכא
5 כיון דטבולין לחלה – נהגא בך. מאי ספק

6 חלה – כלומר: מאי קאמר? שלא תאמר
7 בהוכחות שנינו – בספק טומאה מוכחת.
8 כגון שני שבילין – אחד טמא ואחד טהור,
9 ספק הלך בטמא ספק הלך בטהור. והא ספקא
10 היא דמהניא בחולין הטבולין לחלה, אבל
11 טומאה שאינה מוכחת – לא. דהא לא
12 איצטרך לאשמועינן דאפילו חולין גרידא
13 נמי מהניא לחולין בטהרה, הלכך מהניא
14 נמי הכא. אלא אפילו בנשען – דהוי ספק
15 טומאה שאינה מוכחת, הואיל ותנן לקמן
16 דמהניא לתרומה, מהניא נמי לחולין הטבולין
17 לחלה. פורקין – משאוי. טמא – דשמו
18 מתוך כובד המשא נשען זה על הטהור,
19 ונמצא טהור מסיטו, או טהור ניט עליו,
20 וכתבי במרכב הזב (ויקרא טו): "והנשא
21 אותם", וכל שכן זב בעצמו. וכולן – אפילו
22 משא כבד. מהוירין לבני הכנסת – אוכלין
23 חולין בטהרה, שאין זה היסט גמור, וכל
24 שכן ספק הוא. וטמאין לתרומה – מדרבנן,
25 ואפילו בספק. וחולין הטבולין לחלה כחלה
26 דמו – דמהני בווי ספק נשען, כחלה גמורה.
27 וקוצה לה חלה – שכל זמן שלא קראה שם
28 עליה, הרי היא בחולין, וטבול יום דינו כשני,
29 ואינו עושה שליש בחולין. ובשדאי קרצה,
30 לא תקרא לה שם. אלא מניחתה לחלה
31 בכפישה או באנחותא, דאם כלים שאין להם
32 בית קיבול, כגון כוסים, ואלו מקבלין טומאה.
33 ואצרכוה רבנן הני, משום היכרא. שלא תגע
34 בה שוב מאחר שקראה לה שם. ודכוותה
35 אמר בסוף פרק "הניקין" (גיטין סא,א).

36 ובתשובת רב האי ראינו: "אנחותא" – נסרים, לוחצין שמנסרין הגגרים ומשפין
37 הלוחצין. ומקפת – מוכרתה לכלי אצל העיסה, וקוראה לה שם, שמצוה לתרום מן
38 המוקף. "מוקף" – סמוך, כמו "מקיפין שתי חביות" במסכת ביצה (לבג), וכמו "אין
39 מקיפין בבינו" (חולין מו,ב). שמקיפין זו לזו, לראות אם דומים הם בנבביון. שוראי
40 מטמא חולין – כמו משא הזב. דודאי – נדה ממש. ספקה – מעת לעת. ולא בחולין
41 שנעשו על מהרת תרומה – וקא סלקא דעתך: הוא הדין לחולין הטבולין לחלה,
42 דהם נמי נעשין בטוהר חלה המעורבת בך. ומשנינן חולין הטבולין לחלה חמירי
43 – מחולין שנעשו על טהרת תרומה, דהכא – עריבא בהו חלה, אבל התם –
44 נטירותא יתירתא קביל עליה. פתיכא = מעורבת.

משנה

הכנסת לגרעיתא, כלומר: שאינם אוכלין תרומה. ומקפת וקורא לה שם – הכא משמע דאפילו בשעת קריאת שם צריך הקפה. וקשה: דאמר בסוטה פרק "כשם" (ל,א), רבי
אליעזר אומר: חלה נטלת מן המוקף מן הטהור על הטמא. כיצד? שתי עיסות, אחת טמאה ואחת טהורה – נוטל שיעור חלה מעיסה שלא הורמה לחלה, ונותן פחות מכביצה
מעיסה טהורה באמצע, בין שיעור חלה לעיסה טמאה, כדי ליטול מן המוקף. והתניא: "כביצה" ומשנן: הך ברייתא סברה: חולין הטבולין לחלה – לאו בחלה דמו, ולהכי לא אתי
כביצה, דהוי שני ומטמא לשיעור חלה. והשתא, מכל מקום קשה: כשיקרא לה שם "חלה", יהיה שליש? אלא משמע דבשעת קריאת שם, ירחיק מעט שיעור חלה, שלא יגע בכביצה.
והשיב שפיר "מוקף", כיון דלפני קריאת שם היתה מחוברת ויש לומר: דהתם מיייר כשיש הרבה מעיסה טהורה, ולא שיעור חלה גרידא. כדקתנן: שני עיסות, אחת טהורה ואחת
טמאה, ורובה להפריש קצת מן הטהורה, כדי לתקן עצמה וקא הטמאה. ולכלי, כיון דחולין הטבולין לחלה – לאו בחלה דמו, לאו דאי ביצה דהוא שני מעיסה היתשה הטהורה. וכי
יפריש ממנה חלה, ויקף לה – אין בכך כלום. וועד ש' לומר: דאפילו וכלי מוקף, אפשר שיעור צריך סל. ובפרק "כשם" דבעי רבי אליעזר נגיעה – משום דמוקפיד על נגיעה
משום טומאה, אין מועיל צירוף כלי. וכן משמע קצת בירושלמי, דאמר במסכת חלה בפרק שני: דבר שהוא מוקפיד על וחבורו – אין הבית מצטרף (נראה: במקום "בית" גרסין "כלי").
אינו מוקפיד על תערובתו – הכלי מצרף. עיסה טהורה ועיסה טמאה, עשו אותם כדבר שמקפיד על תערובתו. גיליון. והא דפסקין לקמן כרבי אליעזר דאמר: הסל מצרף לחלה,
ולא בעי נגיעה – היינו להתחייב בחלה, אם לש פחות מכשיעור. דהכי תנא במסכת חלה (פרק שני משנה ד): העישה עיסתו קביום, ונגעו זה בזה – פטורין מן החלה, עד שישכו.
רבי אליעזר אומר: אף הרודה ונותן לסל – הסל מצרף. וכן משמע ב"אלו עוברין" (פסחים מה,ב). והשתא אתי שפיר, דרבי אליעזר גופיה מצרף נגיעה בשעת קריאת שם, בפרק
"כשם" (סוטה ל,א). ותכן בפסח להגיע כל המצות (בסל), כשמפרישין אחת על כולן, דאין הסל מצרף. ואף על גב דאמרין בפרק קמא דביצה (לבג), ובבביות בפרק "ער כבוד"
(כו,א) אמרין: תרומת חוצה לארץ אוכל חולין, ואחר כך מפרשי. אף על גב דאין מוקף להם שאכל בהם, היינו בעישה נטילתה בך מותרת, הקילו בתרומת חוצה
לארץ. וצריך עיון אי חשוב מוקף בנגיעה גרידא, בלא צירוף הכלי או בלא נגישה. ד"נותן פחות מכביצה באמצע" מצינן למימר: דהיינו נגישה.

והאי טבול יום כיון דודאי לא מטמא חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין – ותימה: דהכא משמע דאין שני פוסל בחולין הטבולין לחלה. ובברייתא נמי קתני: ובשלישי טהור
בחולין, משמע דכל שכן דאין שני פוסל בחולין שנעשו על טהרת תרומה, כדאמר בסמוך, דמשמע דקילי מחולין הטבולין לחלה. ובפרק שני דחולין (לבג), אמרין: דשלישי
נוהג בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ובפרק "כשם" (סוטה ל,א) שהבאתי לעיל מוכח דשני עושה שליש בחולין הטבולין לחלה, למאן דאמר בחלה דמו ויש לומר: דטבול יום קיל
טפי, דאין צריך רק הערב שמש. והא דתניא בברייתא דשלישי טהור בחולין, היינו שליש דטבול יום. אי נמי, הכי פירושו: כיון דשלישי טהור בחולין דעלמא, לא גזרו חכמים בחולין
הטבולין לחלה ליטמא מטבול יום. ולכך פריך מניה טפי א"נשען", ולא פריך מניה אבל שליש דנהג: בחולין הטבולין לחלה – משום דנשען נמי טומאה קלישא הוא. ומטמא אפילו
משא קל. כדפרישית לעיל.

הנה מעת לעת דרבנן – אף על גב דנשען נמי דרבנן – טומאת מעת לעת קיל טפי, שאין שום ספק טומאה בשעה שעוסקת בטהרות.

1 כן. ועד דאפילו לא נולד לה ספק – שרי לטמאותה, וליכא הפסד כהן, דחבר הוא,
2 ויפריש עליה ממקום אחר. אבל התם איירי בעם הארץ, שלא יפריש ממקום אחר. ואם
3 תאמר: דברפק "הניקין" (גיטין סא,א) תנן: משאלת אשה לחברתה החשודה על
4 השביעית נפה וכברה כו', אבל לא תבור ותטחון עמה. משאלת אשת חבר לאשת עם

5 הארץ נפה וכברה, ובוררת וטוחנת עמה. אבל
6 משתטיל למים – לא תגע בהם. וכעי בגמרא:
7 מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר אבאי:
8 בדמאי הקילו. ומשתטיל למים, דהוכשרו –
9 לא תגע בהם, אף קודם לישא. רבא אמר: בעם
10 הארץ דרבי מאיר, וטומאה וטהרה דרבנן.
11 ופריך: דהא מדקתני סיפא "משתטיל למים",
12 מכלל דרישא מיייר בלא הכשר, ומאי טומאה
13 וטהרה איכא? ומשנן: אידי ואידי בהוכשר,
14 ורישא – בטומאת חולין, וסיפא – בטומאת
15 חלה, ו"משתטיל למים" – היינו, לישא וגלגול.
16 אלמא אוסר אביי ליגע, כי הוכשר לברור
17 ולטחון, אף קודם גלגול ולישה, אף על גב דאם
18 הפריש קודם לישא וגלגול – לא עשה ולא
19 כלום. ויש לומר: ולדידה נמי צריך לתרץ:
20 דהתם אסור משום הפסד כהן, ובשמעתין ליכא
21 הפסד כהן, כדפרישית. ולרבא, דשרי לגרום
22 טומאה קודם גלגול, אף על גב דאיכא הפסד
23 כהן, צריך לתרץ אתהיא דפרק "רבי שמעאל"
24 (עבודה זרה נו,א) כתיבין ראשון: דהתם אסור,
25 משום "משמרת תרומות", אבל בעישה, קודם
26 גלגול לא מיקריא "שטלה לחלה", כיון דאם
27 הפריש חלת קמח – לא עשה ולא כלום. אי
28 נמי: כמו שתייר רבינו תם שם: דהתם בגיטין
29 ליכא כי אם חשדא בעלמא, אבל ההיא ו"אין
30 בוצרין" מייירי בודאי עושה פירותיו בטומאה.
31 ושם יש להאריך.

32 **שלא** תאמר בהוכחות שנינו – פירש רש"י:
33 כגון שני שבילין, ספק הלך בטהור.
34 ולדבריו צריך לומר: שבאו לשאול בבת אחת,
35 דאי בזה אחר זה – טהורין. ונראה לפרש כי

36 ההיא דתניא בתוספתא וטהרות (פרק ו') שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, והלך באחד
37 מהם, ועשה טהרות. והלך בשני, ועשה טהרות – אלו ואלו מוכיחים. פירוש: מוכיחים
38 לטומאה, דאיזה מהם נטהר? ומשנן: "וכיכא" קאמר רבא: "בהוכחות שנינו".
39 וכולן טהורים לבני הכנסת – פירש רש"י: דקאי א"משאן כבד", ואין נראה, דבמשנן
40 כבד נראה דטמא אף לחולין, דאי אפשר שלא יסות זה את זה. אלא א"משאן קל" קאי.
41 וכן משמע במסכת בזבין (פרק ג' משנה ב) דקתני התם: משאן קל – טהורין לבני הכנסת,
42 וטמאין – לתרומה. והא דקתני רבא: כולן טהורין לבני הכנסת – אבל ענינא דטהרה
43 דהתם קאי. ואם תאמר: דהכא קרי ליה "בני הכנסת" לחברים הדאובלין חולין בטהרה,
44 ובפרק "פסולי המוקדשין" (בבביות ל,ב) גבי "מומי כבוד" קאמר דהתרתם על פי שלש
45 בני הכנסת, התם אפילו שלשה הדיוטות כשרים ויש לומר: דהכא נמי מוכיז "בני

46 רבי אליעזר אומר: חלה נטלת מן המוקף מן הטהור על הטמא. כיצד? שתי עיסות, אחת טמאה ואחת טהורה – נוטל שיעור חלה מעיסה שלא הורמה לחלה, ונותן פחות מכביצה
מעיסה טהורה באמצע, בין שיעור חלה לעיסה טמאה, כדי ליטול מן המוקף. והתניא: "כביצה" ומשנן: הך ברייתא סברה: חולין הטבולין לחלה – לאו בחלה דמו, ולהכי לא אתי
כביצה, דהוי שני ומטמא לשיעור חלה. והשתא, מכל מקום קשה: כשיקרא לה שם "חלה", יהיה שליש? אלא משמע דבשעת קריאת שם, ירחיק מעט שיעור חלה, שלא יגע בכביצה.
והשיב שפיר "מוקף", כיון דלפני קריאת שם היתה מחוברת ויש לומר: דהתם מיייר כשיש הרבה מעיסה טהורה, ולא שיעור חלה גרידא. כדקתנן: שני עיסות, אחת טהורה ואחת
טמאה, ורובה להפריש קצת מן הטהורה, כדי לתקן עצמה וקא הטמאה. ולכלי, כיון דחולין הטבולין לחלה – לאו בחלה דמו, לאו דאי ביצה דהוא שני מעיסה היתשה הטהורה. וכי
יפריש ממנה חלה, ויקף לה – אין בכך כלום. וועד ש' לומר: דאפילו וכלי מוקף, אפשר שיעור צריך סל. ובפרק "כשם" דבעי רבי אליעזר נגיעה – משום דמוקפיד על נגיעה
משום טומאה, אין מועיל צירוף כלי. וכן משמע קצת בירושלמי, דאמר במסכת חלה בפרק שני: דבר שהוא מוקפיד על וחבורו – אין הבית מצטרף (נראה: במקום "בית" גרסין "כלי").
אינו מוקפיד על תערובתו – הכלי מצרף. עיסה טהורה ועיסה טמאה, עשו אותם כדבר שמקפיד על תערובתו. גיליון. והא דפסקין לקמן כרבי אליעזר דאמר: הסל מצרף לחלה,
ולא בעי נגיעה – היינו להתחייב בחלה, אם לש פחות מכשיעור. דהכי תנא במסכת חלה (פרק שני משנה ד): העישה עיסתו קביום, ונגעו זה בזה – פטורין מן החלה, עד שישכו.
רבי אליעזר אומר: אף הרודה ונותן לסל – הסל מצרף. וכן משמע ב"אלו עוברין" (פסחים מה,ב). והשתא אתי שפיר, דרבי אליעזר גופיה מצרף נגיעה בשעת קריאת שם, בפרק
"כשם" (סוטה ל,א). ותכן בפסח להגיע כל המצות (בסל), כשמפרישין אחת על כולן, דאין הסל מצרף. ואף על גב דאמרין בפרק קמא דביצה (לבג), ובבביות בפרק "ער כבוד"
(כו,א) אמרין: תרומת חוצה לארץ אוכל חולין, ואחר כך מפרשי. אף על גב דאין מוקף להם שאכל בהם, היינו בעישה נטילתה בך מותרת, הקילו בתרומת חוצה
לארץ. וצריך עיון אי חשוב מוקף בנגיעה גרידא, בלא צירוף הכלי או בלא נגישה. ד"נותן פחות מכביצה באמצע" מצינן למימר: דהיינו נגישה.

והאי טבול יום כיון דודאי לא מטמא חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין – ותימה: דהכא משמע דאין שני פוסל בחולין הטבולין לחלה. ובברייתא נמי קתני: ובשלישי טהור
בחולין, משמע דכל שכן דאין שני פוסל בחולין שנעשו על טהרת תרומה, כדאמר בסמוך, דמשמע דקילי מחולין הטבולין לחלה. ובפרק שני דחולין (לבג), אמרין: דשלישי
נוהג בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ובפרק "כשם" (סוטה ל,א) שהבאתי לעיל מוכח דשני עושה שליש בחולין הטבולין לחלה, למאן דאמר בחלה דמו ויש לומר: דטבול יום קיל
טפי, דאין צריך רק הערב שמש. והא דתניא בברייתא דשלישי טהור בחולין, היינו שליש דטבול יום. אי נמי, הכי פירושו: כיון דשלישי טהור בחולין דעלמא, לא גזרו חכמים בחולין
הטבולין לחלה ליטמא מטבול יום. ולכך פריך מניה טפי א"נשען", ולא פריך מניה אבל שליש דנהג: בחולין הטבולין לחלה – משום דנשען נמי טומאה קלישא הוא. ומטמא אפילו
משא קל. כדפרישית לעיל.

הנה מעת לעת דרבנן – אף על גב דנשען נמי דרבנן – טומאת מעת לעת קיל טפי, שאין שום ספק טומאה בשעה שעוסקת בטהרות.

שמותי הוא – פירש רש"י: שברכוהו. וקשה: דמסתמא לא היה מזכיר לשון שמתא. ובמעשה גופיה דפרק "הזהב" (בבא מציעא נטב) אינו מזכיר אלא לשון ברכה. ופירש רבינו תם ורבינו שמואל בן מאיר ד"שמותי הוא": היינו, דהיה מתלמידי שמאי. וכן איתא בירושלמי פרק קמא דתרומות, דתנן: טאה של תרומה

טמאה, שנפלה לתוך מאה של תרומה טהורה – בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין. לאחר שהודו, אמר רבי אליעזר: תירום ותשרף. מי הודה למי? וקאמר: בית שמאי לבית הלל. אמר רב אסי: מתנין? אמרה כן, לאחר שהודו, אמר רבי אליעזר: יתרום ותרום ותשרף. ורבי אליעזר לאו שמותי הוה? בתמיה. וכן מפרש באלפא ביתא דרבי מנחם. והקשה הרבי רבינו אלעזר בן יואל הלוי: דב"אלו מגלחין" (טו,א) איבעיא לן: מנודה מהו בתפילין? תיקו. ורבי אליעזר היה מניח תפילין, כדאמר בסוף פרק "ארבע מיתות" (סח,א) ואין לומר: דלא חש לנידוי, דהא חלץ מנעליו. פסק. גיליון.

רבי אליעזר אומר הרי היא בחוקת טהרה – מכאן משמע: אשה שספרה שבעה נקיים, ובדקה יום ראשון ויום שביעי ומצאה טהרה – דחשיב ספירה. רק שברקה עצמה יום שפסקה בו לערב, והפסיקה בטהרה. ודוקא יום שביעי, אבל יום שמיני – לא. ומיהו לכתחלה – ולא מועלו, וצריכה לבדוק בכל יום. משום דקילי – אבל תוך כלי פוסל אוכלין דתרומה, משום דהוי משמונה עשר דבר (שבת יג,ב) האוכלין והכלים שנטמאו במשקין.

ועל

אבל הלכה כרבי אליעזר. איזו היא בתולה – כל שלא ראתה דם מימיה, אף על פי שגשואה. מעופרת – משוועד עופרה. מניקה – עד שתגמול את בנה. נתנה בנה למניקה, גמלתו, או מת, רבי מאיר אומר: כממאה מעת לעת, והכמים אומרים: דיה שעתה. איזוהי זקנה – כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לקנתה. רבי אליעזר אומר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות – דיה שעתה. רבי יוסי אומר: מעופרת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות – דיין שעתן. ובמה אמר דיה שעתה – בראיה ראשונה, אבל בשניה – כממאה מעת לעת. ואם ראתה הראשונה מאונס – אף השניה דיה שעתה. אנמרא תניא, אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: אתה לא שמעת, אני שמעתי. אתה לא שמעת אלא אחת, ואני שמעתי הרבה. אין אומרים למי שלא ראה את ההרש: יבא ויעיד, אלא למי שראהו. כל ימיו של רבי אליעזר היו עושין כרבי יהושע, לאחר פטירתו של רבי אליעזר החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו. כרבי אליעזר בחיו מאי טעמא לא? משום דרבי אליעזר שמותי הוא, וסבר: אי עבדינן כוותיה בחדא – עבדינן כוותיה באחרנייתא, ומשום כבודו דרבי אליעזר לא מצינן מחינן בהו. לאחר

שמואל: הלכה כרבי אליעזר בארבע. חדא – דאמרן. ואידך: המקשה כמה תשפה ותהא זבה – מעת לעת, דברי רבי אליעזר, והלכה כדבריו. ואידך: הזב והזבה שפקדו עצמן יום ראשון – ומצאו טהור, יום שביעי – ומצאו טהור, ושאר הימים לא בפקדו, רבי אליעזר אומר: הרי אלו בחוקת טהרה. רבי יהושע אומר: אין להן אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד. רבי עקיבא אומר: אין להם אלא יום שביעי בלבד. ותניא, רבי שמעון ורבי יוסי אומרים: נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע, ודברי רבי עקיבא מדברי כולן, אבל הלכה כרבי אליעזר. ואידך, דתנן: אחורי כלים שנטמאו במשקין, רבי אליעזר אומר: כממאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין, כממאין את המשקין – ואפילו דחולין, ואין פוסלין את האוכלין – ואפילו דחולין, ופוסלין את האוכלין. אמר רבי יהושע: קל וחומר, ומה פסול יום, שאין כממא משקה חולין – פוסל אוכלי תרומה, אחורי כלים, שנטמאו משקה חולין – אינו דין שפוסל אוכלי תרומה? ורבי אליעזר – אחורי כלים דרבנן, וטבול יום דאורייתא, ורבנן מדאורייתא לא עבדינן קל וחומר. דמדאורייתא אין אוכל כממא כלי, ואין משקה כממא כלי, ורבנן הוא דגזור גזרה משום משקין דזב וזבה. משקין דעולין לקבל טומאה – גזור בהו רבנן, אוכלין דאין עולין לקבל טומאה – לא גזור בהו רבנן. ומאי שנא אחורי כלים דנקט – משום דקילי, דתנן: כלי שנטמאו מאחורי במשקין – אחורי טמא, תוכו, אונן, אונן, ידיו – טהורין. וטמא תוכו – כולו טמא. מאי קא משמע לן שמואל? ככולהו תנן הלכתא! וכי תימא: אחורי כלים קא משמע לן, דלא תנן; ולימא הלכה כרבי אליעזר באחורי כלים! אלא, הא קא משמע לן: שאין למדין הלכה מפי תלמוד. ותו ליכא? והאיכא דתנן, רבי אליעזר אומר:

מלמדן

משנה והכמים אומרים דיה שעתה – עד עשרים וארבעה חדש, שהוא זמן הנקת התינוק. ובגמרא מפרש טעמא. שעברו עליה – שלא ראתה. שלש עונות – מפרש לה בגמרא. סמוך לקנתה – מפרש בגמרא. כל אשה – והוא הדין לידה. מעופרת ומניקה כו' – אבל לא עברו עליה – לא. ופליג ארבי אליעזר ואתנא קמא דאמר לעיל: מעוברת דיה שעתה – משוועד העובר, ומניקה משולד. בראיה ראשונה – שראתה הבתולה או המעוברת או הזקנה לאחר שלש עונות. אבל בשנייה כממאה מעת לעת – שהרי חזרה לקדמותה להיות דמים מצויים בה. גמרא אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד – שראה. שמותי – לשון שמתא, שהרי ברכוהו, כדאמרין ב"הזהב" (בבא מציעא נטב). הלכך לא עבדינן באחרנייתא. דמצינן מחינן בהו – אי עבדי כוותיה באחרנייתא. הפקשה – מחמת ולד בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה, וקשתה שלשה ימים רצופין, ובכל יום ראתה דם. וקיימא לן דאינה זבה מחמת שלשה ימי קישוי, ליעטן שבעה נקיים וקרבן, דכתיב: "כי יזוב זוב דמה", ודרשין "בנות כותים": דמה – מחמת עצמה, ולא מחמת ולד. ואם שפתה מן הצער, שעמדה בלא צער לאחר השלשה ימים, וילדה – נתגלה הדבר למפרע שלא בא הדם מחמת הולד, ודרי היא יולדת בזוב, וצריכה שבעה נקיים לבד ימי טומאת לידה. וצריכה שני קרבנות: אחד לזוב, ואחד ללידה. וכמה תשפה – תעמוד ותחנן מצערה לאחר השלשה של קושי, ותהא זבה למפרע מחמת הקושי. מעת לעת – אם שפתה מחצות היום זה עד כעת מחי, איכא למימר דלא משום ולד הוה, וקרינן ביה "כי יזוב זוב דמה", ופליג רבי יהושע עליה בפרק "בנות כותים". שברקו עצמן – כפסוקי מובן, והצריכו לספור שבעה נקיים בלא אריה, כדכתיב "וספר לו" וגו'. ובדקו עצמן ראשון ושביעי, ושאר חמשה ימים שביעיתם לא בדקו. בחוקת טהרה – היאיל ותחלתו וסופו בטהרה, וטובל לערב של שביעי. אלא ראשון ושביעי – וצריכין למנות עוד חמשה ימים, דחוששים שמא ראו בניתים. ומיהו אי הוה ידעה בדאי שראתה בניתים – טהרה לנדיה דראשון, דרמנא אמר (ויקרא טו) "ואחר טהרה", "אחר" – אחר לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת בניתים. אבל השתא, חששא היא, ומנה לסיורגין, אלא יום שביעי בלבד – דשמא ראתה ימים שביעיתים, וסתרה את טהרת יום הראשון. דכולהו נקיים בעינן, דכתיב: "ואחר טהרה", "אחר" – אחר לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת בניתים. מדברי רבי יהושע – שרבי אליעזר השהה מדותיו, דקסבר: כיון דתחלתו וסופו בטהרה – מחזקינן נמי לאמצעיים בטהרה. אבל רבי יהושע, כיון דאמצעיים חייש לטומאה – נסתר טהרת יום ראשון, אחורי כלים – דמסרין לקמן אחריים טמאין, ותוכו – טהור. דטומאת משקין לטמא כלים דרבנן, והכי הוא דגזור שלא יטמא תוכו בנגיעת אחוריו. וטעמא מפרש בבכורות: עבדו רבנן היכרא בדרך טומאה, דלידעו אינשי דמררבנן היא, ולא נשרפו עליה תרומה וקדשים. שנטמאו

במשקין – ומשקין בשרץ, דהוה ראשונים. ולא מטמו כלים מדאורייתא אלא אב הטומאה, ורבנן הוא דגזור. כממאין את המשקין – מדרבנן, דכיון דעולין לקבל טומאה – מיטמו בכל דהו, להיות ראשונים, ופסלו את השני בחולין. ואין פוסלין את האוכלין – ורבתא תקני: דאפילו מפסל לא פסלי, כדמפרש טעמא ואילו. טבול יום שני הוא – ואינו מטמא משקין חולין, דקיימא לן: כל הפוסל את התרומה – מטמא משקה להיות תחלה, חוץ מטבול יום. וטעמא מפרש בפרק קמא דשב (ידב). אחורי כלים – בטומאת משקין דרבנן. דכלי אינו מקבל טומאה מדאורייתא אלא מאב הטומאה, בפרק קמא דפסחים (יח,א). וטבול יום – לפסול אוכלי תרומה דאורייתא, כדקיימא לן: טבל ועלה – אוכל במעשר כו'. ומקרא נפקא לן ביבמות (עד,ב), ואפילו בנגיעה. משום משקה זב וזבה – ורק ומימי רגליו, שזון אבות הטומאה, כדכתיב (ויקרא טו) "וכי ידוק הוב" וגו'. ומאי שנא אחורי כלים דנקט – ליעקט "ותיכ כלים", ובגן דנגיעה משקין טמאין לתוכו, והוה נמי דרבנן. משום דקילי – אבל תוכי כלים, כיון דאחמירו בהו רבנן, כדקתני "טמא תוכו – כולו טמא", מודה רבי אליעזר שפוסלין את האוכלין. הא קא משמע לן – מדאצטריך למימר להו הלכה, שמע מינה דאין למדין הלכה מפי תלמוד, מתוך המשנה וברייתא ששניה בהן "הלכה כפלוני" – אין למדין מהן. שהאמוראים והאחרונים דקדקו בטעמי התנאים, והעמידו הלכה על בוריה. אבל הראשונים לא דקדקו איש בדברי חבירי, אלא כל אחד מה שמעם מרוב תלמודי מנועה כמו שהיו. והיא היתה נקרא "משנה" ו"ברייתא". והיה נותן לבו לתת טעם לשמועה, זה נותן טעם לדבריה, זה נותן בה טעם אחר. כדאמר (שבת סג,א) ליגמר איניש, ודר ליסבר. ואתה סברא דהיא נקראת "תלמוד" בימי התנאים. ומשנה ששניה בה פסק הלכה, מסברת תלמוד שלוח נישנית, ואין למדין הימנה.

גדה - דף ז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עוז והדר" (ליום שני) קלה

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בארבע הלכות, ואלו הן, חדא דאמרן - הלכה אחת היא מה שאמרנו כאן, שארבע נשים דיין שעתן. ואידך - והאחרת, ששנינו בברייתא (תוספתא פ"ה ה"ד), המפקשה - אשה שאחווה צירי לידה שלשה ימים בימי זיבתה וראתה דם בכל אחד מימים אלו, שסתם שלשה ימי ראיית דם בימי זיבה מטמאים משום זיבה, אמנם דם הבא מחמת לידה אינו מטמא משום זיבה, כמא תשפח - כמה זמן תעמוד ותנח מצערה לאחר ימים אלו כדי שנדע שהדם שראתה קודם שעמדה מצריה אינו מחמת הלידה ותהא זבה - ותהא טמאה גם בטומאת זבה מלבד טומאת לידה, מעת לעת, דהיינו עשרים וארבע שעות, ובהפסקה זו די להוכיח שראיית הדם לא מחמת לידה היא אלא מחמת זיבה, דברי רבי אליעזר, והלכה כדבריו.

ואידך - וההלכה האחרת שבה הלכה כרבי אליעזר, ששנינו במשנה (להלן סוה), תוב והזבה שפקדו עצמן האם יש להם טומאה ביום ראשון של שבעה נקיים ומצאו כל אחד את עצמו שהוא פהור, ובדקו שוב ביום שביעי ומצאו פהור, ושאר הימים שבין הראשון לשביעי לא פקדו, רבי אליעזר אומר הרי אלו פהוקת פהרה כיון שבתחילת שבעת הימים ובסופם היו טהורים, וטובלים בערב במוצאי שביעי והם טהורים. רבי יהושע אומר, אין להן אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד, שנחשב כאילו לא מנו אלא שני ימים וצריכים למנות עוד חמשה ימים, שחוששים שמא ראו בינתים. רבי עקיבא אומר, אין להם אלא יום שביעי בלבד, שנחשב כאילו לא מנו אלא יום אחד, וצריכים למנות מיד אחריו עוד ששה ימים, כיון שצריך שיהיו שבעה ימים רצופים. ותנא בברייתא בענין זה, רבי שמעון ורבי יוסי אומרים, נראין דברי רבי אליעזר הסובר שמכיון שתחלתן וסופן של השבעה נקיים היתה בטהרה, מחזיקים גם את הימים שבנתיים בטהרה, נכונים להלכה יותר מדברי רבי יהושע, הסובר שהיום הראשון והשביעי בלבד עולים למנין, שלדעתו קשה, מכיון שחושש שמא ראו בימים שבנתיים ולכך אינם עולים להם לשבעה נקיים, היה לו לומר שאף היום הראשון אינו עולה לשבעה נקיים. ודברי רבי עקיבא הסובר שצריך שכל שבעת הימים הנקיים יהיו רצופים ואין עולה אלא השביעי בלבד נראין נכונים מדברי רבי, וכל מכל מקום הלכה כרבי אליעזר.

ואידך - וההלכה האחרת בה הלכה כרבי אליעזר, דתנן במשנה (טהרות פ"ח מ"ז), אחריו כלים שנטמאו במשקין, רבי אליעזר אומר כלים אלו מטמאין את המשקין שנגעו בכלים אחריו כן. ואין פוסלין את האוכלין, שאוכל שנגע בכלים אלו טהור לגמרי. ומבאר הגמרא, שמה שאמר רבי אליעזר 'מטמאין את המשקין' כוונתו שמתמאים כל משקים ואפילו משקים דחולין, ומה שאמר רבי אליעזר 'ואין פוסלין את האוכלין' כוונתו שאין פוסלים שום אוכל ואפילו אוכל דתרומה, שלא גזרו טומאה על אחורי כלים לענין אוכלים.

הגמרא מביאה את המשך דברי המשנה: רבי יהושע אומר, אחורי הכלים שנטמאו ממשקים מטמאין את המשקין שנגעו בהם שיהיו ראשון לטומאה, ופוסלין את האוכלין של תרומה, שגזרו על הכלים שיהיו שני לטומאה אף לענין אוכלים.

מביאה הגמרא ברייתא (תוספתא טבול יום פ"א ה"ד) בה מובאת תשובת רבי יהושע לרבי אליעזר: אמר רבי יהושע, והרי יש ללמוד מקל וחומר שאחורי כלים יפסלו אוכלין, ומה פסול יום שהוא שני לטומאה, שאין מטמא משקה חולין, מכל מקום פוסל הוא אוכלי - מאכלי תרומה, ששני לטומאה עושה שלישי בתרומה, אחריו כלים שנטמאו, ששם מטמא משקה חולין שנגע בו, האם אינו דין - אין זה קל וחומר שפוסל אוכלי תרומה.

הגמרא מבאר את טעמו של רבי אליעזר שלא דרש קל וחומר זה: ורבי אליעזר סובר, שאחורי כלים אינם טמאים על ידי משקים טמאים שנגעו בהם אלא מדברין וכמו שיבאר בסמוך, ופסול יום מטמא את התרומה מדאורייתא, ורנן מדאורייתא לא עבדינן קל וחומר - ואין דורשים קל וחומר ללמוד לדין דרבנן מדין דאורייתא.

המשך בעמוד קיז

אבל הלכה כרבי אליעזר שארבע נשים דיין שעתן. המשנה מבאר את פרטי דיניהן של ארבעת הנשים שדיין שעתן: איזו היא בתולה ששנינו שדיה שעתה, כל שלא ראתה דם נדות מימיה, ואף על פי שששואה וראתה דם בתולים או דם לידה. מעופרת ששנינו שדיה שעתה, דינה כמעוברת משיעור עופרת - מהזמן שניכר שהיא מעוברת.

מניקה ששנינו שדיה שעתה, דינה כמניקה עד שהתגמול את בנה - עד שיהיה הולד בן עשרים וארבעה חדשים. אם נתנה בנה למניקה וכן אם גמלתו או שמת ואינה מניקה עוד, רבי מאיר אומר אם ראתה דם מטמאה מעת לעת, שמכיון שאינה מניקה אינה מסולקת דמים. וחקמים אומרים אף אם אינה מניקה דיה שעתה כל זמן שהיא ראויה להניק, דהיינו עד עשרים וארבעה חדשים מהלידה. איזוהי זקנה ששנינו שדיה שעתה, כל שעברו עליה שלש עונות שלא ראתה בהן דם סמוך לזקנתה.

המשנה מביאה דעה האומרת שיש עוד נשים שאינן מטמאות קודם שעת ראייתן: רבי אליעזר אומר, כל אשה שעברו עליה שלש עונות שלא ראתה בהן דם, דיה שעתה, ואפילו אם אינה זקנה. המשנה מביאה דעה החולקת על האמור לעיל בענין מעוברת ומניקה: רבי יוסי אומר, מעופרת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות שלא ראו בהן דם, דיין שעתן, אבל קודם שעברו עליהן שלש עונות מטמאות למפרע כשאר נשים.

המשנה חוזרת לבאר תנאי בדין ארבעת הנשים שדיין שעתן: ובמה (אמר) [אמרן] חכמים בכל אחת מארבעת הנשים האלו דיה שעתה, בראייה ראשונה, אבל בפעם השנייה שראתה מטמאה למפרע מעת לעת כשאר הנשים, שכיון שראתה דם הרי חזרה לקדמותה להיות כשאר הנשים הראויות דם. ואם ראתה את הראייה הראשונה מאונס, כגון שקפצה ואחר כך ראתה, וקפיצה גורמת לראייה, או שראתה מחמת פחד, או מחמת שאכלה דבר הגורם לראיית הדם, אף הראייה השנייה דיה שעתה, שהראייה הראשונה אינה הוכחה שחזרה לקדמותה כיון שראתה מאונס.

נמרא

במשנה אמר רבי אליעזר שארבע נשים דיין שעתן, ואמר לו רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה. הגמרא מביאה ברייתא בה מובאת תשובת רבי אליעזר לרבי יהושע: תנא בברייתא, אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע, אתה לא שמעת מרבוחין מאום לגבי דינן של כל הארבע נשים ואילו אני שמעתי מרבוחי את דין כולן, וכיון שאתה לא שמעת אלא על אחת שדיה שעתה, דהיינו בתולה, ולא שמעת מאום לגבי דינן של שאר הנשים, ואני שמעתי בפירוש על הרבה נשים שדיין שעתן, דהיינו על כל ארבע הנשים, ואין לך לבוא ולהתווכח עמי על ידיעתי מחמת חסרון ידיעתך, שהרי אין אומרים למי שלא ראה את החדש - שלא ראה את מולד הלבנה, שביא ויעיד שראה, אלא למי שראהו אומרים שיעיד.

מסיקה הברייתא: כל ימיו של רבי אליעזר היו פוסקי ההלכה מורים לנשים להיות עושין כרבי יהושע הסובר שרק בתולה דיה שעתה, אבל לאחר פטירתו של רבי אליעזר החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו שיהיו נדהים כרבי אליעזר שכל ארבעת הנשים דיין שעתן. מבררת הגמרא: בחזיון של רבי אליעזר מאי מעמא לא - מה הטעם שלא הורה רבי יהושע כדבריו, משום דרבי אליעזר שמותי הוא - משום שרבי אליעזר היה מנודה, וכבר רבי יהושע דא עבדינן בנותיה כחדא עבדינן בנותיה באתרייתא - שאם נעשה כמותו בהלכה זו יבואו לעשות כמותו גם בהלכות אחרות, ואין לעשות כן כיון שנידחה, ומשום כבודו דרבי אליעזר לא מצינן מחזין בהו - לא נוכל למחות בהם שלא יעשו כמותו גם בהלכות אחרות, ולכך הורה שלא יעשו כדבריו, אבל לאחר פטירתו של רבי אליעזר דמצינן מחזין בהו - שיכולים אנו למחות בהם, החזיר את הלכה ליושנו שיעשו כרבי אליעזר כאן, ואם יטעו לפסוק כמותו אף בהלכות אחרות, נמחה בהם.

מלמדן את הקטנה שתמאן בו ותעקור נישואיה הראשונים
למפרע, ומותר לייבם את הגדולה. ואמר רב יהודה אמר שמואל,
הלכה ברבי אליעזר הסובר שמלמדים את הקטנה למאן, ומדוע לא
אמר שמואל כאן שבחמשה מקומות הלכה כרבי אליעזר.
מתרצת הגמרא: כי אמר שמואל הלכה ברבי אליעזר בארבע ולא
יותר, בסדר טהרות, אבל בשאר סדרים איכא טובא - ישנם עוד
הרבה מקומות שהלכה כרבי אליעזר.

הגמרא מביאה ראייה שבשאר הסדרים יש מקומות נוספים שבהם
סובר שמואל שהלכה כרבי אליעזר: והכי נמי מסתברא - וכך גם
סמכתה לומר שלא אמר שמואל שהלכה כרבי אליעזר בארבע בלבד
אלא בסדר טהרות, דתנן במשנה (חלה פ"ב מ"ד), העושה שתי
עיסות שבכל אחת יש קב, אינן מצטרפות להתחייב בחלה עד שיהיו
דבוקות זו בזו, רבי אליעזר אומר, אף הלש כל עיסה בפני עצמה
ועושה מהן פת ומכניסן לתנור ורודה אותן מן התנור ונותן אותן לפל
יחדיו, הפל מצרפן לחלה, ואף שאינן דבוקות זו בזו. ואמר רב
יהודה אמר שמואל על משנה זו, הלכה ברבי אליעזר. ומוכח שאכן
בשאר הסדרים יש מקומות נוספים שבהם סובר שמואל שהלכה
כרבי אליעזר.

מסיקה הגמרא: ששם מינה - אכן יש להוכיח כן.

מקשה הגמרא: ומאי אולמיה דהאי מהאי - במה עדיפה המשנה
ששינוי לגבי חלה מהמשנה ששינוי לגבי מיאון, שאתה פירשט מכך
שאמר שמואל שהלכה כרבי אליעזר בחלה שבשאר הסדרים יש עוד
מקומות שסובר שמואל שהלכה כמותו, הרי ממה שפסק כמותו
במיאון גם יש להוכיח כן.

מתרצת הגמרא: מכך שפסק שמואל כרבי אליעזר לגבי מיאון אין
להוכיח שסובר שבשאר הסדרים הלכה כמותו בעוד מקומות,
שאפשר שדווקא במיאון פסק כמותו משום דקא רבי אליעזר בותיה
- משום שהתנא רבי אלעזר (בן שמוע) גם הוא סובר כרבי אליעזר.
מביאה הגמרא את המקור לכך שרבי אלעזר סבר כרבי אליעזר,
דתנן במשנה (יבמות ק"א), מי שהיו לו שתי נשים, אחת גדולה
שנישואיה מהתורה, ואחת קטנה שנישואיה מדרבנן, ומת בלא בנים,
ובא אחיו ויבם את הקטנה, וחזר ויבם את הגדולה, או שבא אח אחר
ויבם את הגדולה, פסל את הקטנה. רבי אליעזר אומר, מלמדן את
הקטנה שתמאן בו ותעקור נישואיה הראשונים למפרע, וזה כדעת
רבי אליעזר לעיל שמלמדן למאן, ואפשר היה ליישב שלכך פסק
שמואל כרבי אליעזר בהלכה זו, כיון שרבי אלעזר (בן שמוע) סובר
כמותו, אבל בכל שאר המקומות (חוץ מארבעה מקומות שבסדר
טהרות) סובר שמואל שאין הלכה כמותו, ואף במקומות שאינם
בסדר טהרות, ולכן הוצרכנו להביא ראייה מכך שפסק שמואל כרבי
אליעזר בחלה אף ששם אין עוד תנא הסובר כמותו, שבשאר
הסדרים יש עוד מקומות שבהם סובר שמואל שהלכה כרבי אליעזר,
ורק בסדר טהרות אינו פוסק כמותו אבל בארבעה מקומות.

דוחה הגמרא: ומי קאי - וכי ניתן לומר שסובר רבי אלעזר כרבי
אליעזר, שהיה מקום לומר שלא פסק שמואל כרבי אליעזר אלא
ביבמות משום שסבר רבי אלעזר כמותו, והאי - והרי שם ביבמות
(ק"א): פסק שמואל בדין הראשון של שני אחין נשואין לשתי אחיות
שהלכה כרבי אליעזר ובדין השני של מי שהיה נשוי לשתי נשים פסק
שהלכה כרבי אלעזר, ואצרכו מצרכינן להו ולא דמיין להרי -
ואמרנו שם שהוצרך להשמיענו בשני המקומות שמלמדים את
הקטנה שתמאן כיון שאינם דומים זה לזה, ומכך שפסק בהלכה אחת
שמלמדים את הקטנה שתמאן אין ללמוד להלכה השנייה, מוכח
שאין טעמם של רבי אליעזר ורבי אלעזר שוה, ואין לומר ששמואל
פסק כרבי אליעזר משום שגם רבי אלעזר סובר כמותו.

לכן מתרצת הגמרא תירוצו אחר מדוע עדיף להוכיח שדברי שמואל
שהלכה כרבי אליעזר בארבעה מקומות בלבד מוסבים רק על דבריו
בסדר טהרות מהמשנה ששינוי לגבי חלה ולא מהמשנה ששינוי לגבי
מיאון: אלא לכך אין להוכיח ממה שפסק שמואל כרבי אליעזר לגבי
מיאון שסובר שבשאר הסדרים מלבד טהרות במקומות נוספים הלכה

כמותו, משום דקאי רבי יהודה בן בבא בן בבא בותיה - משום שהתנא רבי
יהודה בן בבא גם סובר כרבי אליעזר, (דתניא) [דתנן] במשנה
(עדיות פ"ו מ"א), רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים, א.
שםמאנים את הקטנות, כלומר שמלמדים את הקטנות שימאנו. ב.
ושמשיאין את האשה שהלך בעלה למדינת הים על פי עד אחד
שאמר לה מת בעלך. ג. ושנקטל תרנגול בירושלים על שהרג את
הנפש. ד. ועל יין בן ארבעים יום שנתנפס על גבי המזבח, שמוחר
לנסך ממנו על המזבח משום שנקרא יין גמור, אבל קודם לכן פסול
לניסוך. ה. ועל תמיד של שחר שנקרב בארבע שעות, אבל אם
נתאחרו יותר אין להקריבו. ומבשרת הגמרא: מאי קטנות - מהי
כוונת עדותו שםמאנים את 'הקטנות' בלשון רבים, לאו חדא דרבי
אליעזר וחד דרבי אליעזר - האם אין הכוונה גם להלכה שאמר רבי
אליעזר שםמאנים את הקטנה וגם להלכה שאמר רבי אלעזר
שםמאנים את הקטנה, ואם כן מוכח שרבי יהודה בן בבא סובר כרבי
אליעזר, ואפשר היה לפרש שלכך פסק שמואל כרבי אליעזר בהלכה
זו, כיון שרבי יהודה בן בבא סובר כמותו, אבל בשאר מקומות (חוץ
מארבעה מקומות שבסדר טהרות) סובר שמואל שאין הלכה כמותו,
ולכן הוצרכנו להביא ראייה מכך שפסק שמואל כרבי אליעזר בחלה
אף שאין עוד תנא שם הסובר כמותו, שבשאר הסדרים יש עוד
מקומות שבהם סובר שמואל שהלכה כרבי אליעזר ודבריו שהלכה
כמותו בארבעה בלבד לא נאמרו אלא על סדר טהרות.

מנסה הגמרא לדחות: לא, אין כוונת רבי יהודה לקטנה שעליה דיבר
רבי אליעזר, אלא מאי - מהי כוונת רבי יהודה בן בבא במה שאמר
'קטנות' בלשון רבים, קטנות דעלמא, כלומר שכל הקטנות שיבואו
לפנינו שיארע להם מעשה זה שעליו דיבר רבי אלעזר נלמד אותם
שימאנו, אבל לעולם לא העיד רבי יהודה בן בבא כלום על דברי רבי
אליעזר ולא פסק כמותו.
מתרצת הגמרא: אם אכן מה שאמר רבי יהודה 'קטנות' בלשון רבים
כוונתו לכל הקטנות שיארע להם כן, אי הוי - אם כן בעדות שהעיד
לגבי אשה שהלך בעלה למדינת הים, שמשאיים אותה על פי עד
אחד, נמי נתני נשים - גם ינקוט התנא 'נשים' בלשון רבים, ונימא -
ונאמר שכוונתו לנשים דעלמא - לכל הנשים שהלך בעליהם
למדינת הים כדרך שפירשנו כוונתו לגבי קטנות. אלא, מדהכא -
מכך שלגבי אשה שהלך בעלה למדינת הים קתני - שנה התנא
'אשה' בלשון יחיד, והכא - ולגבי קטנה שמלמדים אותה למאן קתני
- שנה התנא 'קטנות' בלשון רבים, ששם מינה דיקא קתני - יש
להוכיח שבדווקא שנה כן, ובא להשמיענו שיש שני מקרים שבהם
מלמדים את הקטנה למאן, במקרה שבו דיבר רבי אלעזר ובמקרה
שבו דיבר רבי אליעזר, ולגבי אשה שאין שני מקרים שנה בלשון
יחיד.

מסיקה הגמרא: ששם מינה - אכן יש להוכיח שרבי יהודה בן בבא
סובר כרבי אליעזר. ולכן אי אפשר היה להוכיח ממה שפסק שמואל
כרבי אליעזר לגבי מיאון שסובר שבשאר הסדרים הלכה כמותו
בעוד מקומות, משום שאפשר שבמיאון פסק כרבי אליעזר משום
שרבי יהודה בן בבא גם הוא סובר כמותו.

הגמרא מביאה שיש אמורא נוסף הסובר כשמואל: וכן אמר רבי
אליעזר בן פדת (האמורא), הלכה ברבי אליעזר בארבע הלכות
בלבד.

מקשה הגמרא: ותו ליכא - וכי אין עוד מקומות שבהם סבר רבי
אליעזר בן פדת שהלכה כרבי אליעזר, והתנן במשנה (יבמות קט.)
לגבי שני אחים הנשואין לשתי אחיות יתומות, אחת גדולה ואחת
קטנה, ומת בעלה של גדולה בלא בנים, רבי אליעזר אומר מלמדן
את הקטנה שתמאן בו. ואמר רבי אליעזר בן פדת (שם קי.), הלכה
ברבי אליעזר, אם כן מדוע לא אמר רבי אלעזר שבחמשה מקומות
הלכה כרבי אליעזר. מציעה הגמרא: ובי תימא - ואם תרצה לתרץ
כמו שתירצנו לעיל לשמואל שבי אמר רבי אליעזר הלכה ברבי
אליעזר בארבע, בסדר טהרות, אבל בשאר סדרים סובר רבי אלעזר
בן פדת דאיכא - שיש מקומות נוספים שהלכה כרבי אליעזר. דוחה

ועל היין בן ארבעים יום – פירש רש"י: דקדוק לכן הוי "יין מגתו". אף על גב דאמרין
ב"המוכר פירות" (בבא בתרא זא,א): יין מגתו אם הביא – כשר, בן ארבעים יום –
לכתחילה נמי ביא, אפילו יש הרבה מיין אחר. **יין** לכן ביעור ולדמייהו ביעור – אף על
גב דשביעית תופסת דמיה, יש חילוק בביעור בין דמיה לעצמה. כדתנן בפרק שני דשביעית,
רבי מאיר: אומר דמיה מתבערים עד ראש השנה,
אבל בן מתבערין עד הפסח.
קטף – פירש רש"י: שם העץ. וכן בברייתא
פרק קמא דכריתות (ו,א), רבן שמעון בן
גמליאל אומר: הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף,
שרף עצמו נקרא "קטף", על שם העץ. כדאמר
הבא, דיש בו שביעית, ובסמוך נמי אמה דקטף
זהו פרי. "צרי ולוט" (בראשית לו) – מתרגמניה
קטף ולוטא, ומה שפירש רש"י דאינו ענין
פירות, אלא שרף נטף ממנו, חזו פריז – אינו
למאי דמוקי ליה רבי זירא בסמוך: בקטפא
דפירא. ונראה דרש"י פירש כן לשנייה בתרא,
גיליון.

ואמר רבי פדת מאן תנא כ"ו – ואם תאמר:
דבפרק קמא דברכות (הב) אמר ליה
רבי יוחנן לרבי אלעזר: אי משום בני – דין גרמא
דעשראיה ביה, משמע דלרבי אלעזר לא היו לו
בנים ויש לומר: שאחרי כן נולד לו, או היו לו
בנים הרבה ומתו מקצתם, ואמר ליה רבי יוחנן
כך כדי לנחמו. **מאן** תנא דאמר קטפא פירא רבי
אלעזר – ואם תאמר: במאי פליג, אי ביעורו
דחנאנו שוה – מאי בעמא דרבנן, דאפילו עצים
הוו אסורי בשביעית אי לא דאין חנאנו וביעורו
שוה. ואי אין חנאנו וביעורו שוה – לא אסור
בשביעית? ואין סברא לומר: דפליגי אי חנאנו
וביעורו שוה אי לא. ויש לומר: דודאי חנאנו
וביעורו שוה, ולפי שאינו כ"א לחלוהי העץ –
שור רבנן, ובטל שרף העץ, ועבד אלעזר סבר
דחנאנו חשיבא, והוי פירי.

ואבדך אמר הלכה כרבי אלעזר בארבע – אף
על גב דרבי יוסי קאי כותיה, דב"הגהות
קמא" (בבא קמא קב,א) אית ליה דשביעית
נוהגת בעצים, ואם כן כל שכן קטפא. ומשום
דרבי יוסי קאי כותיה, לא חשבי ליה עם הנך.
טעמא דרבי יוסי, משום דלא בעי התיר
וביעורו שוה, ולא קיימא לן כותיה. אלא אין
שביעית נוהגת בעצים. דרבי יוסי נמי מודה
דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה.

[**משום** דקאי רבי יוחנן בן בבא כותיה – אף
על גב דבמתניתין נמי חזר בו רבי
יהושע וקאי כותיה, ואפילו דכ"ו מני לא בארבע
יש לומר: דשמוא רבי יהושע סבר כרבי יוסי
דמצריך שלש עונות במעוברת ומניקה, דפליג
ארכי אלעזר. ולא הדר ביה אלא ממה שאמר
"אני לא שמעתי אלא בתולה". גיליון.

[**ומי** קאי – הרב רבי מאיר זכרנו לברכה אמה:
דלא פריך מבריתא אבריתא. משום דהוה
אמנא דהדר ביה מהדיא דהדאא (אחרניא
שמע) מרביתו. אבל השתא דקאמר דקאי
בשיתיה, משמע דלא הדר ביה, דאם לא כן
אבתי תיקשי "ותו ליכא", לכך פריך שפיר "ומי
קאי". גיליון.

מפני שצריך לומר בהדלה בחזון הדעת –
הקשה רבנן רבינו יעקב מאורלי"ש:
תכלילה מכלל, דהכי פריך פרק "תפלת השחר"
(ברכות כט, א) אהא דאמר שמואל: כל השנה מתפלל "הבינני", חוץ ממוצאי שבת, מפני
שצריך לומר בהדלה ב"חזון הדעת". ופריך: ותכלילה מכללה ויש לומר: דהתם פריך, משום
דלא ישנה אדם משום הבדלה מכמו שהוא מתפלל כל השנה, וכיון דסבר דכל השנה
מתפלל "הבינני" אלא יכלול ב"הבינני". והכא קאמר רבי חנינא וכוין דסבירא ליה דכל
השנה אינו מתפלל "הבינני" אם כן: במוצאי יום הכפורים, מפני טוהר תענית, לא ישנה
מכמו שהוא מתפלל כל השנה, כדי שיאמר בהדלה ב"חזון הדעת".

מלמדין את הקטנה – בפרק "בית שמאי" ביבמות: שני אחין נשואין שתי אחיות
יתומות, אחת גדולה ואחת קטנה. מת בעלה של גדולה ונמצאת זקוקה ליבם בעל
הקטנה, ודחה וזיקתה נישואי אחותה הקטנה, ואוסרתה עליה, שאין נישואי קטנה
כלום. ואם יגרשנה לקטנה בגט – שוב אינו יכול ליבם את הגדולה, שאחות גרושתו
היא. אלא מלמדין את הקטנה שתמאן בו.

ונמאין עוקר נישואין הראשונים. ומותר ליבם
הגדולה הירודה ונותן לפל – כגון שהיה לש
את עיסתו פחות פחות מחמשת רבעים,
לפוטרו מן החלה. הסל **מצרפן** – כשורדן מן
התנור. **מאי אולמיה דהאי** – דחלה מזהיא
דמאין, דפשטת לה מינה, דאמרת: הכי נמי
מסתברא? הא שמעינן מהדיא דמאין
דבשאר סדרי איכא הלכה כרבי אלעזר?
ומשני – מהדיא דמאין ליכא למשמע מינה
דבשאר סדרים איכא, דהתם משום דקאי רבי
אלעזר כרבי אלעזר, ואיכא למימר: משום
דמסייע רבי אלעזר לרבי אלעזר, משום הכי
הלכה כמותו בהא, אבל משום ידידה לחודיה
– לא. מלמדין את הקטנה – במילתא

אחריתא היא. בפרק "בית שמאי". **ומי קאי**
והא אצרכי מצרכין ליה – התם דאמר
שמואל בקמייתא הלכה כרבי אלעזר,
ובאידך נמי הלכה כרבי אלעזר, ואמרינן:
צרכיבא, דאי אשמועינן כד, אלמא רבי אלעזר
ורבי אלעזר לאו חד טעמא קאמרי,
מדאיצטריך לשמואל למימר בתרווייהו
הלכה. **שםמאין את הקטנות** – מבקשין
מחן שימאנו, כגון הנך דרבי אלעזר ורבי
אלעזר, כדי לקיים מצות יבום. ושםמאין
אשה – שהלך בעלה למדינת הים, ושעמה
מפי עד אחד שמת – שמיאין אותה לאחר.
ושםמקל תרגיל – כדכתב (שמות כא):

"והמית איש או אשה השור יסקל", והוא
הדין לכל חיה ועוף, כדאוקימנא ב"שור שנגח
את הפרה" (בבא קמא נד,ב), דיליף "שור"
ש"שור" משבת, אלא שרבו הכותב בהווה. כן
ארבעים יום – ומקמי הכי – פסול, דהוה
ליה יין מגתו. קטנות דעלמא – ולעולם
ערות כן בבא ארבי אלעזר קאי. ולא ארבי
אלעזר. והכי קאמר: כל קטנות שיבאו למאן
לפנינו, כי ההיא דרבי אלעזר, מלמדין אותן
למאן. ליתני נשים – שמיאין נשים על פי
עד אחד. ונימא **מאי נשים נשים דעלמא** –

כל היכי דאמר "מאי קטנות" קטנות
דעלמא. דקאמר קתני – קטנות; שתים: אחת
– דרבי אלעזר, ואחת – דרבי אלעזר,
ואשה דליכא למימר הכי, נסבה בלשן חיד.
הורד והכופר – מין בשמים הן. קטף – מין
אילן, ואין עושה פרי אלא שרף (ירצא) ונטף
מחן, וזהו פריז. **יש להן שביעית** – שצריך
להפקירם, ואסור לעשות בהן סחורה, ולא
אמרין: עצים בעלמא נינהו, ושביעית אינה
נוהגת בעצים, כדאמרין ב"חולב הגזול"

(סוכה מא). **ביעור** – כשכלה לחיה מן
השדה. ואף על גב דיש להן שביעית,
איצטריך למימר יש להן ביעור, דיש שיש לו
שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא. ואין לו
ביעור. כגון דבר המתקיים בארץ כל ימי
החורף, שאינה כלה לחיה מן השדה. אבל כל

דבר שיש לו ביעור – יש לו שביעית. **ואמר רבי פדת** – בריה דרבי אלעזר בן פדת.
מאן תנא – לאה דקתני "יש להן שביעית" דקסבר קטפא פירא – רבי אלעזר,
כדאמר לקמן, רבי אלעזר אומר: המעמיד בשרף הערלה – אסור. **שריתו קטפא** –
בשביעית. **כרבי אלעזר בארבע** – ותו לא, אלמא בקטפא פירא לא עביד כותיה
לחורמא. **אומרה ברבה רביעית** – להברלה במוצאי שבת, ואינו כוללה ב"חזון
הדעת". **ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אלעזר** – בבבא בתרא ירושלמי.

דבר שיש לו ביעור – יש לו שביעית. **ואמר רבי פדת** – בריה דרבי אלעזר בן פדת.
מאן תנא – לאה דקתני "יש להן שביעית" דקסבר קטפא פירא – רבי אלעזר,
כדאמר לקמן, רבי אלעזר אומר: המעמיד בשרף הערלה – אסור. **שריתו קטפא** –
בשביעית. **כרבי אלעזר בארבע** – ותו לא, אלמא בקטפא פירא לא עביד כותיה
לחורמא. **אומרה ברבה רביעית** – להברלה במוצאי שבת, ואינו כוללה ב"חזון
הדעת". **ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אלעזר** – בבבא בתרא ירושלמי.

והא קשיש מיניה טובא – רבי אלעזר מרבי חנינא. פירש רש"י: שרבי חנינא היה בנו של רבן גמליאל דיבנה. וכן נראה, בדפוס "המפלת" (נדה כג,א) אמר רב חנינא בן גמליאל: נראין דברי רבי מאיר בבהמה ובחיה. ואם תאמר: והא בתורת כהנים (פרשת אמור) גבי "פנחס איש הסתת שעלה גורלו להיות כהן גדול" כ"א אמר

רבי חנינא בן רבן גמליאל: וכי סתת היה,

והלא חתנינו היה, ויורש היה? ואי בן רבן

גמליאל דיבנה היה, היאך היה לו חתן כהן

גדול, והלא היה אחר החורבן? ויש לומר:

דלאו חתנינו ממש קאמר, אלא חתן אבותיו.

וכן משמע, דלא אמר "חניני" אלא "חתנינו

היה".

בקטפא דפירא מודו ליה דתנן אמר רב

יהושע כ"ו – ואם תאמר: ואם כן

אמאי אוקי רבי פדת מתניתין כרבי אלעזר,

כיון דרבנן מודו בקטפא דפירא? ואי משום

דבעי לאוקומי בכל מיני קטף, אפילו בדרגוא,

מכל מקום היכי קאמר ליה רבי זירא: חזי

דמשתריא קטפא לעלמא, הא ודאי אמת

הוא דקטפא דגווא שרי? דאף רבי זירא מודה

דאין הלכה כרבי אלעזר אלא בארבע! וליכא

למימר: דאתי למטעי ולמשרי אף קטפא

דפירא, מדלא מוקי רבי פדת מתניתין בקטפא

דפירא דדברי הכל, מכלל דסבר אף בקטפא

דפירא רבנן הוא דשרי – הא לא אתי

למטעי, דהא חזינן במשנה שאסור רבי

יהושע שרף הפגיוס ויש לומר: שרי ויסבור

שרבי יהושע "שמעת" קאמר, וליה לא

סבירא ליה, מדלא מוקי רבי פדת מתניתין

כוותיה, ובקטפא דפירא, ואפשר דרבי פדת

סבר דקטפא דפירא שרי, ורבי יהושע קאמר

"שמעת" וליה לא סבירא ליה. **מאן** חכמים

(אמר רב יוחנן) רבי אלעזר –

אף על גב דתנא בלשון "חכמים", ניהא ליה

לאוקומי כרבי אלעזר, ולא לימא שלש

מחלוקות בדבר.

קשי

העושה פרי – קטפו זהו פרוי? – לדבריהם דרבנן קאמר להו, לדידי – אפילו אילן העושה פירות

נמי קטפו זהו פרוי, לדידכו – אודו לי מיהת באילן שאינו עושה פירות דקטפו זהו פרוי, ורבנן

אמרי ליה: לא שנא. "איזו היא בתולה – כל שלא ראתה" כ"ו. תנו רבנן: נשאת וראתה דם

מחמת נישואין, ילדה וראתה דם מחמת לידה – עדיין אני קורא לה "בתולה", שהרי בתולה

שאמרו – בתולת דמים, ולא בתולת בתולים. איני, והאמר רב כהנא, תנא, שלש בתולות הן:

בתולת אדם, בתולת קרקע, בתולת שקמה. בתולת אדם – כל זמן שלא נכעלה, נפקא מינה –

לכהן גדול, אי נמי – לכתובתה מאתים. בתולת קרקע – כל זמן שלא נעברה, נפקא מינה – לנחל

איתן, אי נמי – למקח וממכר. בתולת שקמה – כל זמן שלא נקצצה, נפקא מינה – למקח וממכר,

אי נמי – למקצצה בשביעית, כדתנן: אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית, מפני שהיא עבודה.

ואם איתא, ליתני נמי הא! – אמר רב נחמן בר יצחק: כי קתני – מידי דלית ליה שם לזו, אכל

מידי דאית ליה שם לזו – לא קתני. רב ששת בריה דרב אידי אמר: כי קתני – מידי דתלי

במעשה, מידי דלא תלי במעשה – לא קתני. רבי חנינא בריה דרב איקא אמר: כי קתני – מידי

דלא הדר לבריות, מידי דהדר לבריות – לא קתני. רבינא אמר: כי קתני – מידי דקפיד עליה

זבינא, מידי דלא קפיד עליה זבינא – לא קתני. – ולא קפדי? והתניא, רבי חיאי אומר: בשם

שהשאר יפה לעיסה – קד דמים יפין לאשה, ותניא משום רבי מאיר: כל אשה שדמיה מרובין

– בניה מרובין! – אלא: כי קתני – מידי דקפין עליה זבינא, מידי דלא קפין עליה זבינא – לא

קתני. תנו רבנן: איזוהי בתולת קרקע – כל שמעלה רשושין ואין עפרה תיחזה, נמצא בה חרס

– בידוע שנעברה, צונמא – הרי זו בתולת קרקע. "מעוברת משני עובריה". וכמה הכרת

העובר? סומכוס אומר משום רבי מאיר: שלשה חדשים. ואף על פי שאין ראוה לדבר – זכר לדבר, שנאמר: "ויהי במשלה חדשים"

וגומר. "זכר לדבר"? קרא פתיב, וראיה גדולה היא! – משום דאיכא דילדה לתשעה, ואיכא דילדה לשבעה. תנו רבנן: הרי שהיתה

בחוץ מעוברת וראתה דם, ואחר כך הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא – הרי היא בחוקתה, וידעה שעתה. ואף על גב שאין

ראיה לדבר – זכר לדבר, שנאמר: "הרינו חלנו כמו ילדנו רוח". מאי "זכר לדבר"? הרי ראיה גדולה היא! – כי פתיב היא קרא – בזכרים

פתיב. ורמינהי: קשתה שנים, ולשליש הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא – הרי זו יולדת בזוב. ואי אמרת לידה מעלייתא היא,

והא קשיש מיניה טובא – דהא רבי אלעזר היה בימי רבן גמליאל בנו של הנהרג בהרוגי מלכות, ובעל אחותו היה, כדאמרין ב"הוב" (בבא מציעא נט,ב), ורבי חנינא – בנו של רבן גמליאל היה. אור = ליל כניסתה. מעין שמונה עשרה – שאומר בשבעה ברכות מעין שמונה עשרה, כגון שלש ראשונות ושלש

אחרונות כתקן, ואומר "הבינו" באמצע,

ונסיים ב"שמע תפלה", כדאמרין בברכות

(כט,א), ויש בה מעין כולם. המעמיד – חלב

בהמה לעשות גבינה. בקטפא דגווא –

בשרף הנוסף מן העץ, דכעץ בעלמא הוי.

אבל קטף הוי שרף הפנין, ומודו בהו רבנן.

לאו רבנן דפליגי עליה דרבי אלעזר –

בשאר אילנות, חזינן דבקטף סבירא להו

כוותיה. בתולת דמים – דמי נדה ולא דמי

בתולים, דאפילו נבעלה – עדיין היא

בתולת דמים. לכהן גדול – שמצוה ליקח

בתולה. לכתובתה מאתים – דאם נבעלה

– תו לא מיקרי "בתולה", וכתובתה מנה.

למקח וממכר – שאם אמר לו "קרקע

בתולה אני מוכר לך" – נותן לו קרקע שלא

נעברה, לפי שעושה פירות מרובין ושמיים.

שלא נקצצה – כן מנהג לקוצצה, כדי

שירבה עובי ויוציא ענפים הרבה במקום

החתך, ונקרא "סוך שקמה". למקח וממכר

– לפי שנוה לו בבתולה, שילדה היא,

ויקצצנה ומתעבה. ליתני נמי הא – ונימא:

"ארבע בתולות הן" – שם לזו – כגון בתולה

דמתניתין לאו "בתולה" סתם מיקריא, אלא

"בתולת דמים", דסתם "בתולה" בנשים היינו

בתולת בתולים. וכן קרקע בתולה, וכן

שקמה בתולה, לא בעי שם לזו. דתלי

במעשה – שאינו מאבד שמו אלא על ידי

מעשה, אבל ארית דם – מאיליה באה,

ואבדה שם "בתולה". דהדר לבריות – כגון

זקנה, שמסתלק דמיה. דקפיד עליה זבינא

– נותן עינו בכך, כגון בתולה נוחה לנשא

מבעולה, וכן קרקע ושקמה. אבל בתולת

דמים – אין אדם נותן עינו בדמים, דלא

חייש אי חזיא אי לא חזיא. דקפין עליה –

שנוחה בתולה ללכחות, כגון בתולת

בתולים וקרקע ושקמה. אבל בתולת דמים,

כל כמה דחזיא – ניהא ליה טפי, כדאמרין.

רשושין = אבנים דקין שקורין פרדריא. לשון

אחר: רגבי אדמה קשין, שאין עפרם מתפור.

חרס = מכיתת חרשים. בידוע שנעברה –

דאי לא נעברה, חרס זה מאן כל מאן קל לתוכה?

צונמא = סלע. דילדה לשבעה – שמה ניכר

עובריה לשליש ימיה, דהיינו שני חדשים

ושליש – קא משמע לן דאזלינן בתר רוב

נשים. דיה שעתה – לא אמרין: איגלאי

מילתא למפרע דלאו הריין הוא, ונטמאו

טהרות דמעת לעת של ראייה. זכר לדבר –

דהריין רוח שמייה הריין. קשתה שני ימים

– בתוך אחד עשר ימי זוב, ולשליש נמי

ראתה, ואחר כך הפילה רוח בו ביום, ולא

שפתה מן הצער – הרי לידה זו בזוב.

וצריכה שבעה נקיים, וקרנן לזיבתה, דכיון

דלאו ולד הוא – היא זיבה מעליא.

קשי

"ויהי במשלה חדשים" ויהי בלילה הראשון לדבר, וזכר לדבר, שנאמר: "ויהי במשלה חדשים"

וגומר. "זכר לדבר"? קרא פתיב, וראיה גדולה היא! – משום דאיכא דילדה לתשעה, ואיכא דילדה לשבעה. תנו רבנן: הרי שהיתה

בחוץ מעוברת וראתה דם, ואחר כך הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא – הרי היא בחוקתה, וידעה שעתה. ואף על גב שאין

ראיה לדבר – זכר לדבר, שנאמר: "הרינו חלנו כמו ילדנו רוח". מאי "זכר לדבר"? הרי ראיה גדולה היא! – כי פתיב היא קרא – בזכרים

פתיב. ורמינהי: קשתה שנים, ולשליש הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא – הרי זו יולדת בזוב. ואי אמרת לידה מעלייתא היא,

קשי

רבי זירא על רבי פדת שהעמיד את המשנה כדעת רבי אליעזר ולא
העמידה גם כדעת חכמים.
תירוצ' נוסף: **וְאִיבְעִית אִמָּא** – ואם תרצה תאמר, **כִּי פְּלִיגִי רַבִּנָּן**
עָלֶיהָ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר ואמרו שחלב שהעמידוהו בקטף של ערלה
מותר, **בְּקֶטֶף הַיּוֹצֵא מֵאֵילָן הָעוֹשֶׂה פִּירוֹת**, אֲבָל בְּקֶטֶף הַיּוֹצֵא מֵאֵילָן
שְׂאִינֹי עוֹשֶׂה פִּירוֹת מוֹדוֹ רַבִּנָּן לרבי אליעזר **דְּקִטְפוֹ וְהוּ פְּרִי** –
שקטף זה הוא הפרי של אותו אילן, ויש בו קדושת שביעית, ולכך
הקשה רבי זירא על רבי פדת שהעמיד את המשנה כרבי אליעזר,
שלדעתו גם חכמים מודים שקטף היוצא מאילן שאינו עושה פרי
שיש בו קדושת שביעית.
רבי זירא מביא ראייה שמודים חכמים בקטף היוצא מאילן שאינו
עושה פירות שחשוב פרי: **דִּתְנִן בַּמִּשְׁנָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֵין**
לְקֶטֶף קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים יֵשׁ לְקֶטֶף קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית,
מִפְּנֵי שְׁקִטְפוֹ וְהוּ פְּרִי. ומבררת הגמרא: **מֵאַן חֲכָמִים** – מי הם
החכמים החולקים על רבי שמעון, **לֹא רַבִּנָּן דְּפְּלִיגִי עָלֶיהָ דְּרַבִּי**
אֱלִיעֶזֶר – האם אינם אותם חכמים החולקים על רבי אליעזר במעמיד
חלב בשרף היוצא מהאילן וסוברים שהחלב מותר כיון שהשרף אינו
חשוב פרי, ומכל מקום אמרו חכמים שבאילן כזה ש'קטפו זהו פרי'
ואין לו פרי אחר יש לקטף קדושת שביעית.
דוחה הגמרא: **אֲמַר לִיה הוּא סָבָא** – אותו זקן, **הֲכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,**
מֵאַן חֲכָמִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאִמַּר קִטְפוֹ וְהוּ פְּרִי, אבל לדעת
חכמים החולקים על רבי אליעזר אין הקטף חשוב פרי כלל, ואף
באילן שאינו עושה פרי, ולא כמו שתירץ רבי זירא.
מקשה הגמרא: **אֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** – אם אכן חכמים החולקים על רבי
שמעון ואומרים שיש לקטף קדושת שביעית הם רבי אליעזר, **מֵאַן**
אִירִיא – מדוע נקט התנא שיש לקטף קדושת שביעית דווקא **בְּאֵילָן**
שְׂאִינֹי עוֹשֶׂה פִּירֵי, הרי לדעתו **אֲפִילוּ קֶטֶף שֶׁל אֵילָן הָעוֹשֶׂה פְּרִי יֵשׁ**
בו קדושת שביעית, **שְׁקִטְפוֹ וְהוּ פְּרִי**, אלא על כרחך חכמים
החולקים על רבי שמעון הם חכמים החולקים על רבי אליעזר בחלב
שהעמידוהו בקטף ערלה, ושבה הראיה לדברי רבי זירא שחכמים
מודים באילן שאינו עושה פרי שהקטף היוצא ממנו חשוב פרי.
מתרצת הגמרא: לעולם חכמים החולקים על רבי שמעון לגבי
שביעית בקטף הם רבי אליעזר, ומה שהקשו אם אכן רבי אליעזר הוא
מדוע נקט שיש קדושת שביעית דווקא באילן שאינו עושה פרי ודרי
לדעתו אף בעושה פרי יש קדושת שביעית, יש לתרץ **שְׁלִדְבְּרֵיהֶם**
דְּרַבִּנָּן קִטְפוֹ לָהּ – אמר כן לדעת רבנן [רבי שמעון] החולקים
עליו, וכך אמר להם, **לְדַרְי** – לשיטתי **אֲפִילוּ קֶטֶף שֶׁל אֵילָן הָעוֹשֶׂה**
פִּירוֹת נִמֵּי קִטְפוֹ וְהוּ פְּרִי, ומשום כן יש לו קדושת שביעית, אבל
לְדַרְי – לשיטתכם שאתם סוברים שקטף אינו חשוב פרי, **אִידוּ לִי**
מִיָּתָה – הודו לדברי [שהקטף חשוב פרי] לכל הפחות **בְּאֵילָן שְׂאִינֹי**
עוֹשֶׂה פִּירוֹת מִשּׁוּם דְּקִטְפוֹ וְהוּ פְּרִי.
הגמרא מבארת את דעת חכמים לשיטה זו שאף קטף אילן שאינו
עושה פרי אינו כפרי: **וְרַבִּנָּן אֲמַרִי לִיה, לֹא שְׂנֵא בִין אֵילָן הָעוֹשֶׂה פִּירֵי**
לֵאילָן שֶׁאִינוּ עוֹשֶׂה פִּירֵי, וּבְכָל אֹפֶן אֵין הַקֶּטֶף חָשׁוּב פִּירֵי.
שנינו במשנה: **אִידוּ הִיא בְּתוּלָה שְׂדִיה שְׁעָתָה, כָּל שְׂלֹא רִאֲתָה בּו'**
דס מימיה. הגמרא מביאה ברייתא המבארת אלו דמים אינם נחשבים
לבטל דין בתולה: **תְּנִי רַבִּנָּן בְּרִייתָא, אִשֶּׁה שְׁנִשְׂאָת וְרִאֲתָה דָם**
מִחֶמֶת נִישׁוּאִין, כְּלוּמַר שְׂרִאֲתָה דָם בְּתוּלִים, אִי שְׂלִדְרָה וְרִאֲתָה דָם
מִחֶמֶת הִלְדָּה, אֲבָל דָם נִדָּה לֹא רִאֲתָה מֵעוֹלָם, עֲדִין אֵין קוֹרֵא לָהּ
בְּתוּלָה ששנינו במשנה שדיה שעתה, **שְׁהָרִי בְּתוּלָה שְׂאִמְרוּ שְׂדִיה**
שְׁעָתָה הַכּוֹנֵנָה לְבְּתוּלָתָא דְּמִיָּם, דְּהִינּוּ שְׂלֹא רִאֲתָה דָם נִדָּה מֵעוֹלָם,
וְלֹא בְּתוּלָתָא בְּתוּלִים, דְּהִינּוּ שְׂלֹא נִבְעֵלָה מֵעוֹלָם.
מקשה הגמרא: **אֵינִי** – וכי כך הוא שאשה של ארחתה דם נדה
מעולם קרויה בתולה אף אם כבר נבעלה, **וְהָאֲמַר רַב כְּהֵנָּא, תִּנָּא**
בברייתא, **שְׂלֹשׁ בְּתוּלוֹת הֵן** – שלשה דברים יש שנקראים בתולה,
בְּתוּלַת אָדָם, בְּתוּלַת קֶרֶקֶע, בְּתוּלַת שְׁקָמָה, וכפי שיבואר בסמוך.
ומבארת הברייתא: אימתי נקראת **בְּתוּלַת אָדָם, כָּל זְמַן שְׂלֹא**
נִבְעֵלָה. אומר רב כהנא. **נִפְקָא מִיָּתָה אִידוּ אִשֶּׁה קְרוּיָה בְּתוּלָה, לְכַבְּנָה**

מקשה הגמרא: וכי אפשר לומר שאת דין הבדלה אמר רבי אליעזר
בשם רבי חנינא בן גמליאל, **וְהָא קָשִׁישׁ מִיָּנִיָּה טוֹבָא** – והרי רבי
אליעזר היה מבוגר בהרבה מרבי חנינא בן גמליאל, ולא מסתבר
שיאמר המבוגר שמועה בשם הצעיר ממנו.
מתרצת הגמרא: באמת לא אמר רבי אליעזר שמועה זו בשם רבי
חנינא בן גמליאל, אֲלָא הִטְעַם שְׂלֹא מִנָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דִּין הַבְּדִלָּה בִּין
הָאֲרֵבֶעָה שְׂבֵהֶם הַלֵּכָה כְּמוֹתוֹ אֶף שִׁפְסַק כְּמוֹתוֹ בְּדִין זֶה, **מִשּׁוּם דְּקָנְאִי**
רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּשִׁיטְתָּהּ – משום שרבי חנינא בן גמליאל גם
סובר כרבי אליעזר, ומה שאמרנו שהלכה כרבי אליעזר בארבע הוא
דווקא במקומות שאין תנא נוסף הסובר כדעתו.
מקשה הגמרא: **וּמִי קָנְאִי** – וכי אכן סובר רבי חנינא בן גמליאל כרבי
אליעזר בהלכה זו, **וְהִתְנַחֵם בְּרִייתָא, אִידוּ** – בליל יום **הַכַּפּוּרִים,**
מִתְפַּלֵּל בְּתַפִּילַת הַעֲמִידָה שֶׁכַּע בְּרִכּוֹת, וּמִתְנַדֵּה בְּסוּפֵן, וְכֵן בְּשַׁחֲרִית
מִתְפַּלֵּל שֶׁכַּע בְּרִכּוֹת וּמִתְנַדֵּה, וְכֵן בְּמוֹקֶף מִתְפַּלֵּל שֶׁכַּע בְּרִכּוֹת
וּמִתְנַדֵּה, וְכֵן בְּמִנְחָה מִתְפַּלֵּל שֶׁכַּע בְּרִכּוֹת וּמִתְנַדֵּה, וְכֵן בְּעֵרֵלָה
מִתְפַּלֵּל שֶׁכַּע בְּרִכּוֹת וּמִתְנַדֵּה, וּבְעֵרֵבִית שֶׁל מוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים
מִתְפַּלֵּל שֶׁכַּע בְּרִכּוֹת שְׁדוּן מִצֵּין שְׁמִנָּה עֶשְׂרֵה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל
מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו אוֹמַר, בְּעֵרֵבִית שֶׁל מוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים מִתְפַּלֵּל
שְׁמִנָּה עֶשְׂרֵה, מִפְּנֵי שְׁצִירָה לִזְמַר הַבְּדִלָּה בְּבִרְכַּת 'חֹנֵן הַדַּעַת', וְאִם
אוֹמַר 'הִבִּינֵנו' אֵינוּ יוֹכֵל לִזְמַר הַבְּדִלָּה, שְׂאִין בִּה בְּרִכַּת 'חֹנֵן הַדַּעַת'.
הרי שלא סבר רבי חנינא בן גמליאל כדעת רבי אליעזר הסובר
שאומרים הבדלה בהודאה אלא ב'חונן הַדַּעַת'.
מתרצת הגמרא: **אֲמַר רַב נָחְמָן בְּרִי יִצְחָק, אִיהוּ אֲמַר מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו**
וְלִיה לֹא סְבִירָא לִיה – מה שאמר רבי חנינא בן גמליאל שאומרים
הבדלה בחונן הַדַּעַת הוא בשם אבותיו, אבל הוא עצמו אינו סובר כן,
אלא כמו שאמר בברייתא לעיל שאומרים הבדלה בהודאה.
הגמרא שבה לדברי רבי פדת לעיל (ע"א) שהתנא ששנה את המשנה
בשביעית בה מבואר שלקטף יש קדושת שביעית הוא רבי אליעזר
הסובר שהקטף נחשב פרי ויש לו קדושת שביעית, ואמר לו רבי זירא
יֵדָא שְׁמוֹתוֹן דְּבִרְיָן (שרבי אליעזר הוא הסובר שהקטף חשוב פרי)
ודברי אבין (שהלכה כרבי אליעזר בארבע מקומות) אתם מתירים
את הקטף לכל העולם, ואין צריך לנהוג בו קדושת שביעית.
מקשה הגמרא: **אֲמַר לִיה רַבִּי יְרֵמְיָה לְרַבִּי יוֹרְא, מַדּוּעַ הִקְשִׁית עַל**
רַבִּי פָּדַת שֶׁאֲמַר שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא שְׁנֵנָה אֶת הַמִּשְׁנָה בְּשִׁבְעִיתָה בַּה
מְפּוֹרֶשׁ שֶׁלִּקְטָף יֵשׁ קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית, וְאֵת לֹא תִּסְבְּרָא דְּמֵאַן תִּנָּא
קִטְפוֹ פִּירָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא – וכי אתה אינך סובר שהתנא האומר
שהקטף חשוב פרי רבי אליעזר הוא, **וְהִתְנִן בַּמִּשְׁנָה (עֵרֵלָה פ"א מ"ז),**
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הַמַּעֲמִיד חֵלֶב בְּשִׁרְף שֶׁל אֵילָן שִׁישׁ לוֹ דִּין עֵרֵלָה
כְּדִי שִׁיעֶשֶׂה גְבִינָה, אֲסוּר לֵאכּוֹל אֶת הַגְּבִינָה מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁרִף יֵשׁ לוֹ
דִּין פְּרִי, וְאֲסוּר מִשּׁוּם עֵרֵלָה וְאֲסוּר אֶת הַגְּבִינָה, וְרַבִּנָּן חוֹלְקִים
וְסוֹבְרִים שֶׁאִם הַעֲמִידוֹ בְּשִׁרְף הַנוֹטָף מַעֲצֵי עֵרֵלָה מוֹתֵר. אִם כֵּן עַל
כִּרְחֹךְ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא הַסּוֹבֵר שֶׁהִקְטָף, דְּהִינּוּ הִשְׁרִף הַנוֹטָף מוֹתֵר, אֵין חָשׁוּב פִּירֵי.
מתרצת הגמרא: **אֲפִילוּ תִּימָא** – אפילו אם תאמר שהמשנה ששנינו
שיש קדושת שביעית לקטף דברי רבנן היא, לא יקשה ממה ששנינו
שרק לדעת רבי אליעזר השרף חשוב פרי, שכן **עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי**
רַבִּנָּן עָלֶיהָ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – לא נחלקו רבנן על רבי אליעזר בדין
המעמיד חלב בשרף ערלה, אֲלָא אִם מַעֲמִיד בְּקִטְפוֹ דְּנוֹתָא – בשרף
הנוטף מהעץ, שלדעת רבי אליעזר חשוב פרי, ולדעת רבנן החולקים
עליו אינו חשוב פרי, אֲבָל בְּקִטְפוֹ דְּפִירָא – בשרף הנוטף מהפרי,
מוֹדוֹ לִיה רַבִּנָּן לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁחֹשֵׁב פִּירֵי, דִּתְנִן בְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה בְּעֵרֵלָה
בְּדַעַת הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁמַעְתִּי בְּפִירִישׁ
שֶׁהַמַּעֲמִיד חֵלֶב בְּשִׁרְף הַנוֹטָף מִן הָעֵלִין, אִי בְּשִׁרְף הַנוֹטָף מִן הָעֵינִקְרִין
– מַעֲיָקָר הָעֵץ, דְּהִינּוּ מִהַגּוֹעַ אִם מִהַעֲנָפִים, מוֹתֵר, אֲבָל הַמַּעֲמִיד
בְּשִׁרְף הַנוֹטָף מִן הָעֵנִין – מִהַפִּירוֹת שֶׁלֹא נִתְשְׁלוּ כָּל צִרְכָם, אֲסוּר,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָשׁוּב פְּרִי. ואפשר להעמיד את המשנה האומרת
שהקטף חשוב פרי בקטף הנוטף מהפירות, שלדברי הכל חשוב פרי,
ואין הכרח לומר שהמשנה שנויה כדעת רבי אליעזר, ולכך הקשה

שהרי דם הבא מחמת קושי – חבלי לידה, שהוא סמוך ללידה, ולא פסק הכאב עד הלידה, דרמנא טהרה – התורה טיהרה אותו שלא יחשב דם זיבה. ומכך שאנו אומרים שחשובה כילדת בזוב, משמע שלידת רוח אינה לידה ולכך הויבה אינה קושי הסמוך ללידה. ואם כן אף היריון רוח אינו היריון, ומדוע אמרה הברייתא שדיה שעתה בראיית שבהיריון זה, הרי כיון שלבסוף הפילה רוח, התברר שלא היתה מסולקת דמים, ויש לנו לטמא למפרע את כל הטהרות שנתעסקה בהם בתוך מעת לעת.

מתרצת הגמרא: אמר רב פפי, לעולם לידת רוח אינה לידה, ולכך אם אחווה צירי לידה שלשה ימים וראתה בהם דם ואחר כך לידה רוח, הרי היא זבה, אבל הנח לטומאת מעת לעת, שהיא מדרבנן, כלומר אל תקשה מכך שדיה שעתה ואינה כשאר נשים הטמאות מעת לעת, שהרי כל טומאת מעת לעת היא מדרבנן, והקילו שלענן זה רוח יחשב כולה.

תירצו נוסף: רב פפא אמר, לעולם לידת רוח אינה לידה, ומכל מקום אם לידה רוח דיה שעתה בראיות שבימי עיבורה, מפני דמיו הוא טעמא – וכי אין הטעם שהמעוברת מסולקת דמים, אלא משום דראשה כבד עליה ואכריה כבדין עליה מחמת חולי, והכא נמי – וגם כאן, בהריון של רוח, ראשה ואכריה כבדין עליה, ולכך לענן טומאת מעת לעת דינה כמעוברת שהיא מסולקת דמים.

הגמרא מביאה דין נוסף הנובע מכך שסילוק הדמים בזמן העיבור תלוי בראשה ואבריה כבדים עליה: בעא מיניה – שאל רבי ירמיה מרבי ירמא, ראתה דם, ומיד אחר כך הוכר עוברך, מהו – מה דינה, בין דבעינא דחואי לא הוכר עוברך מטמא – האם כיון שבשעה שראתה עדיין לא הוכר עוברך מטמאה למפרע מעת לעת, או דלמא בין דסמוך לה חואי לא מטמא – או שמא כיון שראתה סמוך לזמן הכרת העובר אינה מטמאה מעת לעת.

אמר ליה רבי ירמא לרבי ירמיה, מיד הוא טעמא – וכי אין הטעם שהמעוברת מסולקת דמים, אלא משום דראשה כבד עליה ואכריה כבדין עליה, וזו שראתה מעט קודם להכרת עוברך, בעינא דחואי – בזמן שראתה, אין ראשה כבד עליה ואין אכריה כבדין עליה, ולכך אינה מסולקת דמים, ומטמאה למפרע מעת לעת.

הגמרא מביאה ספק נוסף: בעא מיניה ההוא סבא – שאל זקן אחד מרבי יוחנן, הגיע עת וסתה בימי עוברך, כלומר הגיע זמן הוסת שלה אחר שכבר הוכר עוברך, ולא בדיקה, מהו – מה דינה. ומבאר אותו זקן את צדדי הספק, קא מיבעיא לי אליבא דמאן דאמר – הספק שלי הוא לדעת האומר וסתות דאורייתא – אותה בדיקה שהצריכה לאשה לבדוק עצמה בשעת וסתה היא מן התורה, שהלכה למשה מסיני היא שדם הוסת בא בזמנו, ואם בא יום הוסת ולא בדקה אנו מחזיקים שהיא טמאה. מאי – מה דינה אם הגיע וסתה אחר שהוכר עוברך ולא בדקה עצמה, האם בין דסתות דאורייתא, בעיא ו-צריכה בדיקה אף שהיא מעוברת, וכיון שלא בדקה טמאה, או דלמא – או שמא, בין דמיה מסולקין, אם עבר יום הוסת ולא בדקה, לא בעיא – אינה צריכה בדיקה, והיא טהורה אף שלא בדקה.

אמר ליה רבי יוחנן לאותו זקן, תניתיה – שנינו זאת כבר במשנה (לט.), רבי מאיר אומר, אם היתה בפחמא מחמת פחד מצור או ליסטים, והגיע שעת וסתה, ולא בדיקה עצמה, טהורה, שחרדה מסלקת את הדמים. ומשמע דטעמא דאיבא חרדה – הטעם שטהורה הוא מפני שיש לה חרדה, והיא מסולקת דמים, הא ליבא חרדה – אבל אשה שאין לה חרדה, והגיע וסתה ולא בדיקה, טמאה. אלמא – מוכח שלדעת רבי מאיר וסתות דאורייתא, שאם וסתות דרבנן היתה טהורה אם לא בדקה. ואף על פי כן, בין דאיבא ו-שיש חרדה, דמיה מסולקין, ולא בעיא ו-צריכה בדיקה, מוכח שאף לדעת האומר שוסתות דאורייתא, אם היא מסולקת דמים אינה צריכה בדיקה, ואם לא בדקה טהורה. אם כן, הכא נמי – גם כאן במעוברת, דמיה מסולקין ולכך לא בעיא בדיקה ואם לא בדקה טהורה, אף לדעת האומר שוסתות דאורייתא.

שנינו במשנה (לעיל ז): מניקה שדיה שעתה היינו עד שתגמול וכו' את בנה. נתנה בנה למניקה, וכן אם גמלתו או שמת ואינה מניקה עוד, רבי מאיר אומר מטמאה מעת לעת, וחכמים אומרים דיה שעתה. הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן בברייתא, מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חודש מלידתו, הרי היא ככל הנשים, ומטמאה למפרע מעת לעת ומפקידה לפקידה – או מהזמן שמהבדיקה הקודמת, שכיון שפסקה מלהניק אינה מסולקת דמים. לפיכך, כלומר כיון שההנקה היא הגורמת לסילוק הדמים, אם היתה מניקתו והולכת ארבע או חמש שנים, כל אותו הזמן דיה שעתה, דברי רבי מאיר. רבי יוחנן ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים, אף אם פסקו מלהניק דיון שעתה כל עשרים וארבע חודש, שסילוק הדמים אינו מחמת ההנקה, אלא מחמת צער הלידה הגורם שדמיה יסתלקו עשרים וארבעה חודשים, ולכך אין חילוק אם התינוק חי או מת. לפיכך, כלומר כיון שהלידה היא הגורמת לסילוק הדמים, אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים, וראתה דם אחר עשרים וארבעה חודשים מהלידה, מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה כשאר הנשים.

מבאר הגמרא: בשתמא לומר – כשתדקדק בדבריהם ותעמוד על סוף דעתם, תמצא שלדברי רבי מאיר היא מסולקת דמים מפני שהדם נדות שלה נעצר (נזהה עכור) מחמת הלידה ונעשה חלב, ולכך כל זמן שהיא מניקה אין בה דם, ולדברי רבי יוסי ורבי יוחנן ורבי שמעון, סילוק הדמים הוא מחמת שמתוך צער הלידה אכריה מתפרקין, ואין נפשה – דמה חוזרת עד עשרים וארבע חודש.

מקשה הגמרא: לפיכך דרבי מאיר למה לי – מדוע כתבה הברייתא בדברי רבי מאיר 'לפיכך' אם היתה מניקתו והולכת ארבע או חמש שנים דיה שעתה, הלא מכיון שאמר שאם פסקה מלהניק בתוך עשרים וארבעה חודשים הרי היא ככל הנשים, מובן שסילוק הדמים תלוי בהנקה, ופשוט שאף אם מניקה ארבע או חמש שנים היא מסולקת דמים.

מתרצת הגמרא: מה שכתבה המשנה בדברי רבי מאיר 'לפיכך' הוא משום 'לפיכך' דרבי יוסי.

ממשיכה הגמרא ומבארת: ולפיכך דרבי יוסי למה לי – מה הטעם שהוצרכה המשנה להזכיר בדברי רבי יוסי הסובר שסילוק הדמים תלוי בצער הלידה 'לפיכך' אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, הלא פשוט הוא. מבאר הגמרא: מהו דתימא – שמא תאמר, רבי יוסי תרתי אית ליה – שרבי יוסי סובר את שתי הסברות, והיינו שלדעתו סילוק הדמים נגרם גם מחמת צער הלידה וגם מחמת ההנקה, ובתוך עשרים וארבעה חודשים היא מסולקת דמים מחמת שאבריה התפרקו אף אם פסקה מלהניק, וכשמניקתו עד ארבע או חמש שנים, אף שדמיה חזרו לאחר עשרים וארבעה חודשים, מכל מקום היא מסולקת דמים מחמת שהדם נעבר ונעשה חלב, קא משמע לן – משמיעה הברייתא שאין הדבר כן, אלא לרבי יוסי רק צער הלידה גורם לסילוק הדם, ולכן אף אם ממשיכה להניק אחרי עשרים וארבעה חודשים מהלידה אינה מסולקת דמים.

הגמרא מביאה ראייה מברייתא, שטעם המחלוקת הוא כמו שנתבאר: תניא נמי הכי – שנינו כן גם בברייתא, דם נעצר ונעשה חלב, דברי רבי מאיר, רבי יוסי אומר, אכריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבע חודש.

הגמרא מבאר את המקור לדברי רבי מאיר: אמר רבי אלעאי, מאי טעמא דרבי מאיר – מה טעמו של רבי מאיר הסובר שהדם נעבר ונעשה חלב, כלומר מניח שכן הוא. דתניב (איוב יד ד), 'מי יתן טהור מטמא לא אחר', כלומר מי יתן דבר טהור מדבר טמא, דהיינו חלב מדם, וכי לא הקדוש ברוך הוא שהוא יחידו של עולם.

שואלת הגמרא: ורבנן, איך הם יפרשו את הפסוק. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, לרבנן 'טהור מטמא' זו שכתב ורע, שהוא טמא, ואדם הנוצר ממנו טהור. ורבי אלעאי אומר, לרבנן 'טהור מטמא' אלו מי הקדש – מים שמעורב בהם אפר פרה אדומה שמזים אותם.

קושי סמוך ללידה — שלא שפתה בינתים, ודם הקושי מחמת הולד הוא בא. רחמנא
טהריה — מזיבה בתוך אחד עשר יום, בפרק "בנות כותים" (נדה לו,ב). אמר רב פפי
— אין, ודאי דלאו לידה היא, אבל לענין דיה שעתה חשיב ולד, דמעת לעת דרבנן.
רב פפא אמר — אף על גב דלאו ולד הוא, אפילו הכי דיה שעתה. דטעמא דמעוברת
דיה שעתה — משום דרמיה ואבריה כבדן
מחמת חולי, ולפניך דמיה מסולקין, הלכך
בהריון של רוח נמי ראשה ואבריה כבדן.
ואחר כך הובר עוברת — סמוך לראייתה
מיד. וסתות דאורייתא — אותה בדיקה
שצריכה לאשה להבדק בשעת וסתה —
דבר תורה הוא, הלכה למשה מסיני. דאורח
בומנא בא, ואם בא יום וסתה, ולא בדקה —
מחמת לה טמאה, לקמן בפרק "כל היד"
(טז,א). וקא מבעיא לן: אם לא בדקה ביום
וסתה, בימי עיבורה מהו. אם חיתה במחבא
— מחמת פחד כרכום או ליסטין, הכי גרסינן:
אלמא וסתות דאורייתא — וכין דאיכא
חרדה כו'. הכי נמי — במעוברת, הואיל
דמיה מסולקין — טהורה. ומפמא מעת
לעת — שאין חדר תלוי אלא בהנקה
התינוק, לפי שהדם נעבר ונעשה חלב, וכין
שמת — חוזר הדם לקדמותו. לפיכך — כין
דביניה תליא מילתא, אם היתה מניקתו כו'.
דיה שעתה — אף על פי שמת. שאין הטעם
תלוי בניקת הולד, אלא מתוך צער לידה
אבריה מתפרקין, ודמה מסתלק, ואין חור
עד עשרים וארבעה חדש. הלכך לא שניא
מה, לא שניא דהי. לפיכך — כין דלאו בתינוק
תליא מילתא, אם היתה מניקתו כו'. שהרי
לסוף עשרים וארבעה חדש חוזר הדם. נפש
דמה: למא לי — כין דאמר "הרי היא ככל
הנשים", אלמא בתינוק תליא מילתא, פשיטא
דאם מניקתו לעולם רדיה שעתה! מהו
דתימא רבי יוסי תרתי אית ליה — דם נעבר,
ואבריה מתפרקין, והדיא דמת בתוך עשרים
וארבעה חדש — דיה שעתה, משום דעדין
לא חור דמה. והדיא דמניקתו חמש שנים —
נמי דיה שעתה, אף על פי שחור נפשה לסוף
עשרים וארבעה חדש, הנקט תינוק עוברת
לדם ונעשה חלב. קא משמע לן — "לפיכך",
דדוקא קאמר רבי יוסי. שאין הטעם תלוי
אלא בפירוק אברים, כן יונק בין שאינו יונק
— דיה שעתה עשרים וארבעה חדש, לא
פחות ולא יותר. אבל "לפיכך" דרבי מאיר,
לא איצטריך. לדבר מאיר אין סילוק דמים
תוך עשרים וארבעה חדש טפי מלאחר
עשרים וארבעה חדש. דאי יש סילוק, אמאי
אמרין דבי מת תוך עשרים וארבעה חדש
טמאה מעת לעת? וכין דאין סילוק — אין
חורה. והלכך כן מניקתו לעולם, על כרחך
דיה שעתה. מאי טעמא דרבי מאיר —
כלומר, מנא ליה למאי דרבי יוסף דם נעבר
ונעשה חלב. שהרי טמא — חלב מדם. לא
אחר — בתמיה. כלומר, יחידו של עולם.
ורבנן אמר רבי יוחנן — כלומר, ורבנן האי
קרא מאי עבדי ליה — לדבריה יוחנן כו'. ועוד
נוגע לא בעי כבוס — דכתיב: "מוזה מי הנדה
יבס בגדיה ודחוגע במי הנדה וישמענו עד
הערב. הניחא למאן דאמר כו' — פלוגתא
דיא במסכת זבחים בפרק "כל הזבחים
שנתערבו" (פא,ב). כיון ששכח ראשי גבולין
— של אזור, ולא שספוק בקינות. אמרתי
אחכמה — בטעם זה: למה מזה ומזין עליו —
טהור, ונוגע — טמא. והיא רחוקה ממני.
ימי

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה! — אמר רב פפי: הנה מעת
לעת — דרבנן. רב פפא אמר: מיד הוא טעמא — אלא משום
דראשה כבר עליה ואבריה כבדן עליה, הכא נמי — ראשה
ואבריה כבדן עליה. בעא מיניה רבי ירמיה מרבי וירא: ראשה
ואחר כך הובר עוברת, מהו? כין דבעדינא דחזאי לא הובר
עוברת — מפמא, או דלמא: כין דסמוך לה חזאי לא מפמא?
— אמר ליה: מיד הוא טעמא — אלא משום דראשה כבר עליה
ואבריה כבדן עליה, בעדינא דחזאי — אין ראשה כבר עליה
ואין אבריה כבדן עליה. בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן:
הגיע עת וסתה בימי עוברת ולא בדקה, מהו? קא מיבעיא לי
אליפא דמאן דאמר וסתות דאורייתא. מאי! כין דוסתות
דאורייתא — בעיא בדיקה, או דלמא: כין דדמיה מסולקין, לא
בעיא בדיקה? אמר ליה, תנייתיה: רבי מאיר אומר, אם היתה
במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה — טהורה, שחררה
מסלקת את הדמים. טעמא — דאיכא חרדה, קא ליכא חרדה
והגיע וסתה ולא בדקה — טמאה, אלמא: וסתות דאורייתא.
וכין דאיכא חרדה — דמיה מסולקין, ולא בעיא בדיקה. הכא
נמי — דמיה מסולקין, ולא בעיא בדיקה. "מניקה עד שתגמול"
וכו'. תנו רבנן: מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חדש —
הרי היא ככל הנשים, ומפמא מעת לעת ומפקדה לפקדה.
לפיכך, אם היתה מניקתו והולכת ארבע או חמש שנים — דיה
שעתה, דבר רבי מאיר. רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון
אומרים: דין שעתה כל עשרים וארבע חדש, לפיכך, אם היתה
מניקתו ארבע וחמש שנים — מפמא מעת לעת ומפקדה
לפקדה. בשתמא לומר, לדבר רבי מאיר — דם נעבר ונעשה
חלב, לדבר רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון — אבריה
מתפרקין, ואין נפשה חוזרת עד עשרים וארבע חדש. "לפיכך"
דרבי מאיר למה ליה? — משום "לפיכך" דרבי יוסי. ו"לפיכך"
דרבי יוסי למה ליה? — מהו דתימא: רבי יוסי תרתי אית ליה,
קא משמע לן. תניא נמי הכי: דם נעבר ונעשה חלב, דבר רבי
מאיר. רבי יוסי אומר: אבריה מתפרקין, ואין נפשה חוזרת
עליה עד עשרים וארבע חדש. אמר רבי אלעאי: מאי טעמא
דרבי מאיר — דכתיב: "מי יתן טהור מטמא לא אחר". ורבנן —
אמר רבי יוחנן: זו שכבת זרע, שהוא — טמא, ואדם הנוצר
ממנו — טהור. ורבי אלעאי אומר: אלו מי הנדה, שהפיה ומזין
עליו — טהור, ונוגע — טמא. — ומנה טהור? והכתיב: "ומנה מי
הנדה יבס בגדיה ודחוגע במי הנדה וישמענו עד הערב. הניחא למאן דאמר אומר: מאי טעמא
והכתיב "נוגע"? ועוד, מנה — בעי כבוס, נוגע — לא בעי כבוס!
אלא: מאי "מנה" — נזשא. וליכתיב "נזשא"! קא משמע לן דעד
דדרי בשיעור הוזה. הניחא למאן דאמר הוזה צריכה שיעור,
אלא למאן דאמר אין צריכה שיעור, מאי איכא למימר? —
אפילו למאן דאמר אינה צריכה שיעור, הני מילי — אגבא
דגברא, אכל במא — בעינא שיעור. כדתנן: כפיה יהיו בפנים
והיא בקוץ כד הוזה? — כדי שישכח ראשי גבולין ויהי. והיינו
דאמר שלמה: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". "איוז היא
וקנה — כל שעבר עליה שלש עונות" [סמוך לזנותה]. הכי
דמי "סמוך לזנותה"? אמר רב יהודה: כל שחברותיה ואמרות עליה "וקנה היא". ורבי שמעון אומר:
כל

כל שקורין לה אמא אמא ואינה בורשה – ובידורשמי פריך. וכי בדעתה תלוייה הדבר? ובמשני: כל שראייה לקרותה "אמא".

ימי טומאה וימי טהרה – פירש רש"י: שבעה ימי נדות, ושלשה ימי זבה. אך קצת דוחק דקרי לאחד עשר יום "ימי טומאה", ולקמן תנן בפרק "בנות כותים" (לח.ב):

כל אחד עשר יום – בחזקת טהרה. וקרא נמי

קרי להו "בלא עת נדתה". ורבינו חננאל

גריס, אמר רבא אמר רב חסדא: עשרים

ושלשה.

זקנה שעברו עליה שלש עונות – פירוש:

סמוך לזקנתה, ועוד עברו עליה שלש

עונות – דיה שעתה. הוא דתנן (נדה ז.א):

במה אמרו "דיה שעתה" – בראשונה, אבל

בשניה – מטמאה מעת לעת. היינו כי ראתה

בשניה בסוף שלשים.

פיתחתה והותירה – פירש רש"י: כגון

לתשעים ואחד, לתשעים ושנים,

ולתשעים ושלש. לאו דוקא בענין זה, דהא

לקמן בפרק "האשה" (סד.א) פליגי בה רב

ושמואל, בראתה בחמישה עשר לחדש זה,

וששה עשר לחדש זה, ושבעה עשר לחדש

זה, אי קבעה וסת לדילוג. ומיהו למאי דפריש

התם: דדוקא ברוואה לדילוג לחדש, אבל

ראתה היום, ואחר ששה עשר יום, ואחר

שבעה עשר ימים – לא קבעה וסת לדילוג,

אתי שפיר.

קחויא

כל שקורין לה "אמא, אמא" ואינה בורשה. רבי זירא ורבי

שמואל בר רב יוחנן, חד אמר: כל שאינה מקפדת, וחד

אמר: כל שאינה בורשה. מאי בינייהו? איכא בינייהו:

בורשה ואינה מקפדת. וכמה עונה? אמר ריש לקיש

משום רבי יהודה נשיאה: עונה בינונית, שלשים יום.

ורבא אמר רב חסדא: עשרים יום. ולא פליגי, מר קחשיב

ימי טומאה וימי טהרה, ומר לא חשיב ימי טומאה. תנו

רבנן: זקנה שעברו עליה שלש עונות וראתה – דיה

שעתה, ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה – דיה

שעתה, ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה – הרי היא

ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקדה לפקדה. ולא

(מבעיא) שפונה, אלא אפילו פחתה (ואפילו)

והותירה. אפילו פחתה, ולא מבעיא פונה? אדרבה, כי

פונה – כקעה לה וסתה, ודיה שעתה! וכי תימא: רבנן

היא, דפליגי עליה דרבי דוסא, דאמרי אשה שיש לה

וסת – מטמאה מעת לעת, איכא מבעי ליה, ולימא:

ולא שפחתה והותירה, אלא אפילו כונה! – תני: לא

שפחתה והותירה אלא אפילו פונה. ואיבעית אימא, הכי קאמר: ולא שפונה אלא שפחתה

והותירה, אבל פונה – כקעה לה וסת ודיה שעתה, ומני – רבי דוסא היא. "רבי אליעזר אומר:

כל אשה שעברו עליה" וכו'. תנאי, אמר להם רבי אליעזר לחכמים: מעשה פריכה אחת בהיתלו

שהפסיקה שלש עונות, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה. אמרו לו: אין שעת הדחק

ראיה. מאי "שעת הדחק"? איכא דאמרי: שני בצורת הוה, איכא דאמרי: טהרות אפי' לעבדא,

וחשו רבנן להפסד דטהרות. תנו רבנן, מעשה ועשה רבי פרבי אליעזר, לאחר שנוצר אמר:

בדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. מאי "לאחר שנוצר"? אילימא – לאחר שנוצר

דאין הלכה פרבי אליעזר אלא פרבנן, בשעת הדחק היכי עבד פוותיה? אלא – דלא איתמר

הילכתא לא כמר ולא כמר, ומאי "לאחר שנוצר" – לאחר שנוצר דלאו יחיד פליג עליה, אלא

רבים פליגי עליה, אמר: בדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. תנו רבנן: תנוקת

שלא הגיע זמנה לראות וראתה, פעם ראשונה – דיה שעתה, שניה – דיה שעתה, שלישית –

הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקדה לפקדה. עברו עליה שלש עונות וראתה

– דיה שעתה, ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה – דיה שעתה, ועוד עברו עליה שלש

עונות וראתה – הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקדה לפקדה. וכשהגיע זמנה

לראות, פעם ראשונה – דיה שעתה, שניה – מטמאה מעת לעת ומפקדה לפקדה, עברו עליה

שלש עונות וראתה – דיה שעתה. אמר מר: עברו עליה שלש עונות – דיה שעתה,

הדר

לראות דמים, דדמים מצויין בה, ובחדא זימנא איתחזקה. אבל זו שאינה ראויה לראות צריכה שתחזוק בחזקה גמורה, ובתרי זימני היא חזקה, דהא מתניתין רבי היא,

ובדומקמין ליה לקמן. הילכך בשתי ראיות היא חזקה, ובשלישית מטמאה מעת לעת. ובההיא ראייה דאיתחזק בה לא גזר רבנן טומאה למפרע, כי היכי דבתולא דמתניתין

דהגיע זמנה לראות, דמחזקה בתרא ראייה, ואמרו רבנן: דיה שעתה באותה ראייה. אף זאת המוחזקת בראיה שניה, דיה שעתה, עד שיתראה את השלישית. עברו עליה

שלש עונות – לאחר שחזקה וראתה. דיה שעתה – כרבי אליעזר אוקמין לה לקמן, דאמר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה, דהא שפא אף בהגיע זמנה

וראתה, עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה, אלמא רבי אלעזר היא. ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה – לקמן בעי גמרא: דאי לא עברו עליה שלשה

עונות שניות, אלא לסוף עונה חזאי כשאר נשים מאי? לפי שיש לנטות הדבר לשני צדדים, כדבעי לפרשי בסיפא. ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה – מטמאה מעת

לעת. דאיגלאי מילתא דהך הפסקת לאו סילוק דמים הם, אלא שינוי וסת. ולא שכונתה אלא שפחתה והותירה, כדאמרין לעיל. ואף על גב דלרבי הוי חזקה בתרי זימני,

והוחזק דשינוי וסת לדילוגו לאו סילוק דמים הן, אפילו הכי לא מטמאין לה בשניה מעת לעת. דכיון דלא הגיע זמנה לראות היא הפסקה ראשונה, מחזקין לה בחזרת

לקדמותה שלא יזו עוד דמים מצויין בה, וצריכה שתחזוק כבתולה, ופעם ראשונה ושניה – דיה שעתה, ושלישית – מטמאה מעת לעת. הלכך ראייה הסמוכה לה שלש

עונות קמאי – היא ראשונה, והסמוכה לשניה – היא השנייה, ובשלישית – תטמא מעת לעת. ואף על גב דבהפסקה חזיתה – שינוי וסת הוא, ולא סילוק דמים. עד כאן,

ובשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת – דהיינו בתולא דמתניתין, דתנן בה: "במה אמרו דיה שעתה – בראיה ראשונה, אבל בשניה

– מטמאה מעת לעת. עברו עליה כו' – רבי אליעזר היא, דאמר: אפילו ילדה שעברו עליה שלש עונות – דיה שעתה. אמר מר – גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות,

וראתה שלש פעמים, ואחר כך עברו עליה שלש עונות וראתה – דיה שעתה.

שפחתה או הותירה מטמאה מעת לעת, אלא אפילו אם ראתה
בהפלגות שוות וקבעה וסת מטמאה מעת לעת.
וְאִיכָּתִיב אִימָא - ואם תרצה תוכל ליישב, שיש למחוק תיבת
'אפילו', והכי קָאמַר - וכך כוונת הברייתא לומר, ראתה שלש
פעמים בהפסקת שלש עונות מטמאה מעת לעת, ולא אמרנו כן
באופן שְׂבוּנָה ראיתיה, אלא רק באופן שְׂפִיחָתָה וְהוֹתִירָהּ, אבל
אם כְּבוֹנָה ראיתיה, קִבְּעָה לָּהּ וְסָת לתשעים יום, וְדִיָּה שְׁעָתָה. וּמִנִּי
- וכדעת מי שנויה ברייתא, רַבִּי דוּסָא הָיָא, הסובר שאשה שקבעה
וסת דיה שעתה.
שנינו במשנה (לעיל ז): רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, כָּל אִשָּׁה שֶׁעָבְרוּ עָלֶיהָ
וּבִ' שלש עונות שלא ראתה בהם דם, דיה שעתה, ואפילו אם אינה
זקנה. אך לתנא קמא, רק בזקנה נאמר דין זה. הגמרא מביאה ברייתא
בענין זה: תֵּנִיָא בברייתא, אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְחַכְמִים, מַעֲשֶׂה
בְּרִיכָה - נערה אַחַת בְּהִיתָלוּ (-שם מקום), שֶׁהִפְסִיקָה מִלְּרֵאוֹת דָּם
שֶׁלֹּשׁ עֲשָׂרָה, ואחר כך חזרה וראתה, וְכָא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חַכְמִים,
וְאָמְרוּ, דִּיָּה שְׁעָתָה. וממעשה זה יש ראייה לדעתה, שכל אשה, בין
זקנה ובין נערה, שלא ראתה שלש עונות, היא מסולקת דמים ואינה
מטמאה מעת לעת. אָמְרוּ לוֹ חכמים לרבי אליעזר, אִין שְׁעַת הִדְּחַק
רְאִיתָ. כלומר, מעשה זה היה בשעת הדחק, ולכן הורו לה שאינה
מטמאה מעת לעת. ואין להביא ראייה משעת הדחק לשאר מקומות
שאינם שעת הדחק, שכל אשה שלא ראתה שלש עונות אינה
מטמאה מעת לעת.
שואלת הגמרא: מָא - מה היא שְׁעַת הִדְּחַק שהיתה באותו זמן.
משיבה הגמרא: אִיכָּא דְאָמְרוּ - יש שאמרו, שְׁנֵי בְּצוּרָת הוּוּ (-היו),
ואם היו מטמאים את הטהרות שנתעסקה בהם בתוך מעת לעת, היה
הפסד מרובה. וְאִיכָּא דְאָמְרוּ - ויש שאמרו, מְהֵרָה אִפְשִׁי לַעֲבִידָא
- אותה נערה התעסקה בהרבה טהרות בתוך מעת לעת לראייתה,
וְחִשּׁוּ (-והחששו) רַבִּנָּן לְהִפְסֵד דְּמֵהָרָוֹת, ולכן הקילו ואמרו שדיה
שעתה.
הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: תֵּנִי רַבִּנָּן בברייתא, מַעֲשֶׂה
בַּא לִפְנֵי רַבִּי בְּנֵעֵרָה שִׁפְסָקָה מִלְּרֵאוֹת שֶׁלֹּשׁ עֲשָׂרָה וְאֶחָד כֶּךָ שׁוּב
רֵאתָ דָּם, וְעָשָׂה רַבִּי כְּשִׁית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁעָתָה, וְטִיֵּיר
טְהוֹרֹת שֶׁעָשָׂתָה בְּתוֹךְ מַעַת לִרְאִיתָה. לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר שֶׁלֹּא יֵפֶה
עֶשֶׂה בְּמָה שְׁהוּרָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אָמַר, כִּי - רַאִי הוּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
לְסִמּוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הִדְּחַק.
שואלת הגמרא: מָא (-מהו) לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר, כלומר, במה נזכר
שמחמת כן שינה דעתו. אִילִימָא - אם נאמר שהכוונה לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר
דִּאִין הִלְכָּה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵלָּא בְּרַבִּנָּן, אם כן בְּשַׁעַת הִדְּחַק הִיכִי
עָבִיד בְּנוֹתִיה - איך עשה כרבי אליעזר בשעת הדחק ולא חזר בו,
הרי במקום שנפסקה הלכה כרבים, אין עושים כיחיד כלל אפילו
בשעת הדחק. משיבה הגמרא: אֵלָּא עַל כְּרוֹךְ צִירִךְ לומר רַבִּי
אֵיתָמֵר הִילְכָתָה לֹא כְּמִר וְלֹא כְּמִר - שלא נפסקה הלכה לא כרבי
אליעזר ולא כחכמים, ולכן לא חזר בו רבי, וּמָא - ולפי זה מה
הכוונה לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר, הכוונה היא, לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר דִּלָּא יָחִיד פְּלִיג
עָלֶיהָ אֵלָּא רַבִּים פְּלִיגִי עָלֶיהָ - לאחר שנזכר רבי שלא יחיד חולק
על רבי אליעזר אלא רבים חולקים עליו, ולא היה ראוי לפסוק כרבי
אליעזר שהוא דעת יחיד, שהכלל הוא יחיד ורבים הלכה כרבים,
ודעת היחיד בטלה, אָמַר, כִּי הוּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְסִמּוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת
הִדְּחַק.
הגמרא מביאה ברייתא בענין אשה שלא ראתה שלש עונות: תֵּנִי
רַבִּנָּן בברייתא, תְּנִזְכֵּר שֶׁלֹּא הִנֵּיעַ וְתִמְנָה לְרֵאוֹת, כלומר שלא הגיעה
לימי הנעורים שהיא ראויה לראות בהם דם, וְרֵאוֹתָ דָּם, פַּעַם
רֵאוֹשְׁתָּה שֶׁרֵאתָה, דִּיָּה שְׁעָתָה, פַּעַם שְׁנִיָּה, דִּיָּה שְׁעָתָה, אבל
כשראתה פעם שְׁלִישִׁית, הִרִי הִיא כָּכָל הַנָּשִׁים שֶׁאֵינָן מְסוּלָּקוֹת
דָּמִים, וּמִטְּמָאָה לְמַפְרַע מַעַת לֵעַת וּמִפְקִידָה לְפִקְדָה. אם לאחר
שראתה שלש פעמים אלו והוחזקה לראות דמים, עָבְרוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּשׁ
עֲשָׂרָה שֶׁלֹּשִׁים יוֹם שֶׁלֹּא רֵאתָה בָּהֶם, וְאִין רְאִיתָה דָּם, דִּיָּה שְׁעָתָה,
מִפְנֵי שֶׁהִיא נַעֲשִׂית בְּכָךְ מְסוּלָּקָה דָּמִים. וְאִין עוֹד עָבְרוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּשׁ

כָּל שְׁקוּרִין לָּהּ בִּפְנֵיהִי 'אִמָּא אִמָּא' מחמת זקנותה, וְאִינָה בּוֹשָׁה בְּכָךְ.
הגמרא מביאה מחלוקת בדברי רבי שמעון: רַבִּי יוֹרְאָ וְרַבִּי שְׁמוּאֵל
בְּרַבִּי יִצְחָק נִחְלְקוּ בְּדִבְרֵיהוּ, חָד - אחד מהם אָמַר, שכוונתו כָּל
שְׁאִינָה מְקַפְּדָת כשקוראים לה אמא. וְחָד אָמַר, שכוונתו כָּל שְׁאִינָה
בּוֹשָׁה כשקוראים לה אמא. שואלת הגמרא: מָא בִּינִיָּהוּ - מהו
ההבדל בין רבי יורא לרבי שמואל בר רב יצחק. משיבה הגמרא:
אִיכָּא בִּינִיָּהוּ - יש ההבדל ביניהם, באופן שהיא בּוֹשָׁה כשקוראים לה
אמא, וְאִינָה מְקַפְּדָת, שבזמן הסמוך לזקנה אף שאינה מקפידה על
מי שקורא לה זקנה, עדיין מתביישת היא בכך משום שאינה רגילה
למצבה זה. ובאותו הזמן, לדעה שאינה מקפדת דינה כזקנה, ולדעה
שאינה בושא אינה כזקנה אלא ככל הנשים.
שנינו במשנה, שכשעברו על הזקנה שלש עונות שלא ראתה, הרי
היא מסולקת דמים. הגמרא מבררת מהו שיעור זה. שואלת הגמרא:
וְכִמָּה הִיא עוֹנָה. משיבה הגמרא: אָמַר רִישׁ לְקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה
נִשְׂאִיָּה, עוֹנָה בִּינּוּנִית, כלומר עונה של רוב הנשים, והיא שְׁלִישִׁים
יוֹם. וְרַבָּא אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי חֲסִדָּא, עונה היא עֶשְׂרִים יוֹם. מבארת
הגמרא: וְלֹא פְּלִיגִי - ולא נחלקו רבי יהודה נשיאה ורב חסדא, אלא
מִר - רבי יהודה נשיאה קָחִישֵׁב - חישב ומנה גם את יְמֵי הַטּוֹקְמָא
שהם עשרה ימים וגם את יְמֵי הַהִתְהַרָּה שהם עשרים יום, ולכן אמר
שעונה היא שלשים יום, וְרַב - רב חסדא לֹא קָחִישֵׁב יְמֵי טוֹמְמָא,
ולכן אמר שעונה היא עשרים יום, ולדברי כולם מראייה ועד ראייה
יש שלשים יום. וזקנה שלא ראתה שלש עונות של שלשים יום היא
מסולקת דמים.
הגמרא מביאה ברייתא בענין זקנה: תֵּנִי רַבִּנָּן בברייתא, וְזִקְנָה שֶׁעָבְרוּ
עָלֶיהָ שֶׁלֹּשׁ עֲשָׂרָה סִמּוּךְ לזקנותה שלא ראתה בהם דם, וְאִין רְאִיתָהּ
דָּם, דִּיָּה שְׁעָתָה, שכיון שלא ראתה שלש עונות היא מסולקת דמים.
וְאִין עוֹד עָבְרוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּשׁ עֲשָׂרָה, עדיין אני אומר שדיה
שְׁעָתָה. וְאִין עוֹד עָבְרוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּשׁ עֲשָׂרָה, וְרֵאתָהּ, הִרִי הִיא כָּכָל
הַנָּשִׁים שֶׁאֵינָן מְסוּלָּקוֹת דָּמִים, וּמִטְּמָאָה לְמַפְרַע מַעַת לֵעַת
וּמִפְקִידָה לְפִקְדָה. מוסיפה הברייתא, וְלֹא (מִיבָעִיָא) רק באופן
שְׂבוּנָה ראיתיה, כלומר שראתה שלש ראיות אלו במרחק שיה של
תשעים או של תשעים ואחד יום זה מזה, אֵלָּא אִפְּשִׁי לֹא פְּלִיגִי, וְהִיא
דהיינו כגון שראתה ראייה ראשונה אחרי תשעים ושלשה יום, ושניה
אחרי תשעים ושנים, ושלשית אחרי תשעים ואחד, (וְאִפְּשִׁי לֹא)
וְהוֹתִירָהּ - או שהותירה, דהיינו כגון שראתה ראייה ראשונה אחרי
תשעים ואחד יום, ושניה אחרי תשעים ושנים, ושלשית אחרי
תשעים ושלשה, מכל מקום הרי היא ככל הנשים שאינן מסולקות
דמים, ואם ראתה דם מטמאה מעת לעת.
מקשה הגמרא: מלשון הברייתא שאמרו 'אפילו פחתה והותירה'
משמע שֶׁאִפְּשִׁי לֹא פִּיחָתָה מטמאה מעת לעת, וְלֹא מִכְּעִיָּא כְּבוֹנָה
- ואין צריך לומר שאם כוונה ראיתיה וראתה אותם במרחק שיה
מטמאה מעת לעת, וקשה, שהרי אֲדַרְבָּהּ, כִּי (-כאשר) כְּבוֹנָה
ראיתיה וראתה אותם במרחק שיה של תשעים יום זה מזה, קִבְּעָה
לָּהּ וְסָתָה לראות אחת לתשעים יום, וְאִין רֵאתָה שׁוּב בִּהְפָּלָהּ שֶׁל
תשעים יום דִּיָּה שְׁעָתָה, שהרי שנינו (ב.), אשה שיש לה וסת קבוע
דיה שעתה, ואין חוששים שמא קודם לכן כבר יצא הדם לבית
החיצון, שודאי הדם בא בזמנו הקבוע, וכיצד מבואר בברייתא
שמטמאה מעת לעת. וְכִי תִּמָּא - ואם תאמר שמשתנה היא כשיטת
רבי דוסא (לעיל ד): וברייתא זו כְּרַבִּנָּן הִיא דְּפִלְגִי עָלֶיהָ רַבִּי דוּסָא
- החולקים על רבי דוסא, דְּאָמְרוּ ואומרים שֶׁאִשָּׁה שִׁישׁ לָּהּ וְסָת
מִטְּמָאָה מַעַת לֵעַת, ולכן אף אם כיוונה ראיתיה מטמאה מעת
לעת, עדיין קשה דְּאִיכָּא מִכְּעִיָּא לִיָּה - ליה לא היה לברייתא לשונות
להיפך, וְלִיכָּא - ולומר כך, וְלֹא רק באופן שְׂפִיחָתָה וְהוֹתִירָהּ
מטמאה מעת לעת, אֵלָּא אִפְּשִׁי לֹא פְּלִיגִי כְּבוֹנָה ראיתיה וקבעה וסת. מכל
מקום מטמאה מעת לעת, שידן זה הוא חידוש גדול יותר שאף
שקבעה וסת מטמאה מעת לעת כרבנן החולקים על רבי דוסא.
מתרצת הגמרא: תֵּנִי - אכן יש לשנות את הברייתא להיפך, ולגרס
'לֹא שְׂפִיחָתָה וְהוֹתִירָהּ, אֵלָּא אִפְּשִׁי לֹא פְּלִיגִי', כלומר, לא רק באופן

שואלת הגמרא: אם לאחר הפסקה ראשונה שלא ראתה שלש עונות, **הָדָר קְחוּיָא בְּעוֹנוֹת** – חזרה וראתה אחרי עונה אחת של שלשים יום, **מָא** – מה דינה, האם דיה שעתה או מטמאה למפרע מעת לעת. והספק הוא האם מה ששנינו בברייתא בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות והחזקה שהיא רואה דם [על ידי שראתה שלש פעמים], שבראתה אחר שהפסיקה פעם שניה שלש עונות דיה שעתה, הוא דווקא באופן זה שההפסקה השניה היתה של שלש עונות והיא בחזקת מסולקת דמים, אבל אם ראתה אחר עונה אחת מטמאה מעת לעת. או שמא אינו בדווקא, וגם אם ראתה אחר עונה אחת דיה שעתה.

וצדדי הספק הם, מהו גדרו של סילוק דמים זה, האם כיון שכבר החזקה שהיא רואה דם, לא חזרה לקדמותה בסילוק זה להיות כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, אלא דינה ככל אשה שהגיע זמנה לראות וראתה, ואחר כך הפסיקה מלראות שלש עונות, שאין אומרים דיה שעתה אלא בראייה ראשונה, אבל בשניה מטמאה מעת לעת. או שמא, בסילוק זה חזרה לקדמותה להיות כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, וצריכה עכשיו להתחזק בשתי פעמים שדמים מצויים בה ורק בראייה השלישית מטמאה מעת לעת, ככל קטנה שלא הגיע זמנה לראות, ולכך גם כשראתה פעם שניה אחר עונה אחת, דיה שעתה.

משיבה הגמרא: **אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב, פֻּעֵם רִאשׁוֹנָה** – הראייה הראשונה שראתה לאחר הפסקת שלש עונות, ו**שְׁנִיָּה** – והראייה השניה שראתה אחר כך לאחר עונה אחת, **דְּיָה שְׁעִתָּה**, כמו הצד השני של הספק, ואם תראה פעם **שְׁלִישִׁית** אחר עונה אחת, **מְטַמְּאָה** למפרע **מֵעַתָּה לְעַתָּה וּמִפְקִידָה לְפִקְדִידָה**, שבראייה שניה כבר החזקה שהדמים מצויים בה.

עוד שנינו בהמשך הברייתא לגבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, שראתה שלש ראיות, ואחר כך לא ראתה שלש עונות וחזרה וראתה, **וְעוֹד עֲבָרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת** שלא ראתה בהם, **וְאָז רִאֲתָהּ**, עדיין אני אומר ש**דְּיָה שְׁעִתָּה**.

שואלת הגמרא: **הָדָר קְחוּיָא בְּעוֹנוֹת מָא** – אם לאחר הפעם השניה שראתה לאחר הפסקת שלש עונות, חזרה וראתה אחרי עונה אחת של שלשים יום, מה דינה, האם דיה שעתה בראייה זו, או מטמאה למפרע מעת לעת. והספק הוא, האם מה ששנינו בברייתא שאם ראתה פעם אחת אחר הפסקה השלישית של שלש עונות טמאה למפרע, הוא דווקא באופן זה שהפסיקה שלש עונות, והחזקה לראות בהפלגה של שלש עונות, אבל אם ראתה אחר עונה אחת דיה שעתה, כיון שלא החזקה לראות בדילוג של שלש עונות. או שמא אינו בדווקא, וגם אם ראתה אחר עונה אחת מטמאה מעת לעת.

וצדדי הספק הם, שזה ודאי, שכשלא ראתה שלש עונות בפעם הראשונה, הרי זה סילוק דמים וחזרה לקדמותה להיות כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות. ואינה מטמאה מעת לעת, עד שתראה עוד שלש ראיות. אך אם סמוך להפסקה הראשונה ראתה, והפסיקה עוד שלש עונות ולא ראתה, יש להסתפק איזה סילוק דמים גורמת ההפסקה השניה. האם גם בה חזרה לקדמותה לגמרי להיות כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, וצריכה עכשיו להתחזק בשתי פעמים שדמים מצויים בה ורק בראייה השלישית מטמאה מעת לעת. ככל קטנה שלא הגיע זמנה לראות, ולכך גם כשראתה עכשיו אחר עונה אחת, דיה שעתה. או שמא בהפסקה זו לא חזרה לקדמותה להיות

כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, אלא דינה ככל אשה שהגיע זמנה לראות וראתה, ואחר כך הפסיקה מלראות שלש עונות, שאין אומרים דיה שעתה אלא בראייה ראשונה, אבל בשניה מטמאה מעת לעת, ולכך כשהפסיקה שלש עונות שניות וראתה, זוהי הראייה הראשונה שמתחזקת בה, ודיה שעתה. ואחר כך כשהפסיקה עונה אחת וראתה, מטמאה מעת לעת.

משיבה הגמרא: **אָמַר רַב בְּהֵנָּא אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב, פֻּעֵם רִאשׁוֹנָה** – בראייה הראשונה שראתה לאחר ההפסקה השניה, **דְּיָה שְׁעִתָּה**, אבל בראייה השנייה **מְטַמְּאָה** למפרע **מֵעַתָּה לְעַתָּה וּמִפְקִידָה לְפִקְדִידָה**, ואף שראתה אחר עונה אחת, כמו הצד השני של הספק.

הגמרא דנה כדעת מי שניה ברייתא זו. מקשה הגמרא: **מָנִי, רַבִּי הִיא** – מי הוא השונה ברייתא זו, הלא רבי הוא, **דְּאָמַר בְּתָרֵי יוֹמֵנִי הָיָה חֻזְקָה** – שאמר שבשתי פעמים יש חזקה, כמו שביארנו למעלה שגם הרישא וגם המציעתא נשנו כדעת רבי, ואם כן קשה, **אִמָּא סִיפָא** – אמור ובאר את הסיפא של הברייתא, ששנינו לגבי מי שהגיע זמנה לראות וראתה, שאם אחר כך **עֲבָרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת** שלא ראתה בהם, **וְאָז רִאֲתָהּ, דְּיָה שְׁעִתָּה, אִתָּא** – באנו בזה לדעת **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** במשנתנו (לעיל ז:), הסובר שכל אשה שלא ראתה דם שלש עונות דיה שעתה. **וְכִי תִמָּא** – ואם תרצה לתרץ ולומר שהברייתא **רַבִּי הִיא**, שרבי שנאה, ו**גִּידֵן** אשה שהפסיקה לראות שלש עונות **כָּבֵר לָהּ כָּרְבִי אֱלִיעֶזֶר**, שבכל אשה דיה שעתה. יש לדחות, **וּמִי כָּבֵר לָהּ** – וכי יתכן לומר שרבי סובר כרבי אליעזר בדין זה, **וְהָא** – והרי בברייתא לעיל (ט:), **לְאִתָּהּ שְׁנֵיכֶּר' קָאָמַר**, כלומר, נאמר שם שרבי הורה כרבי אליעזר, ונזכר שזוהי שיטת יחיד, וקיים את הוראתו זו רק משום שעת הדחק. משמע שהוקשה בעיניו על שעשה כמותו, ואם כן אין לומר שסובר כמותו.

מתרצת הגמרא: **אֱלָא** הברייתא כדעת **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא**, שהוא שנאה, **וּבִקְשָׁתוֹת כָּבֵר לָהּ כָּרְבִי**, שבשתי פעמים האשה קובעת וסת. שנינו בברייתא בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, שבפעם ראשונה ושניה שראתה דיה שעתה, ובראייה השלישית מטמאה מעת לעת, ודינה כאשה שהגיע זמנה לראות, שבראייה השניה כבר החזקה בדמים, ולכן מהראייה השלישית מטמאה מעת לעת. ובברייתא לעיל (ה), שנינו, שתינוקת שלא הגיע זמנה לראות לא גזרו חכמים על כתמיה, ואפילו אם הסדינים שלה מלוכלכים בדם, טהורה אפילו מכאן ולהבא. הגמרא דנה בענין ראיית כתם של תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, קודם שראתה שלש פעמים: **כְּתָם שֶׁנִּמְצָא בְּבִגְדֶיהָ** של תינוקת שלא הגיע זמנה לראות **בֵּין רִאֲיִיהָ רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה**, ודאי **טָהוֹר** – אין האשה טמאה מחמת כתם זה, לפי שעדיין לא נתחזקה שהיא רואה דם. אבל כתם **שֶׁנִּמְצָא בְּבִגְדֶיהָ בֵּין רִאֲיִיהָ שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית, חֻזְקָה אָמַר טָמֵא, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר טָהוֹר**.

הגמרא מבארת את סברת המחלוקת: **חֻזְקָה אָמַר טָמֵא, בֵּין דְּאִילוּ חֻזְיָא מְטַמְּאָה** – כיון שאילו היתה רואה דם אחרי הראייה השניה היתה מטמאה מעת לעת, ומוכח שבראייה השניה החזקה שדמים מצויים בה, ודינה ככל אשה שהגיע זמנה לראות, **לִכְךָ בְּתָמָה נָמִי טָמֵא**, ככל אשה שהגיע זמנה לראות וראתה, שאם מצאה כתם על בגדה טמאה. **וּרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר טָהוֹר, בֵּין דְּלֹא אִתְחַזְקָה בְּדָם**, כלומר, כיון שעדיין לא נהגנו בה דין של אשה שהגיע זמנה לראות שמתמאה מעת לעת, **לִכְךָ בְּתָמָה נָמִי לֹא מְטַמְּיִין לָהּ** – גם על כתמה לא גזרו שיהא טמא.

הדר קא חזיא בעונות — אחר ראייה זו. מאי — דיה שעתה או מטמאה מעת לעת? מי אמרין: הא דקתני בתרה "ועוד עברו עליה שלש עונות", דוקא קתני "עברו", דאי חזיא לסוף עונה — מטמאה מעת לעת. דאף על גב דלא הגיע זמנה, כיון דהחזקה רואה קודם הפסקת שלש עונות ראשונות הרי היא כהגיע זמנה, וכי הפסיקה בראשונות וראתה, דיה שעתה בהדיא ראייה, כרבי אליעזר, וכי חזיא וכו' חזיא וכו' עונה מטמאה מעת לעת, ככל אשה שעבר עליה שלש עונות, דאין דיה שעתה אלא בראשונה. אבל היכא דחזרו ועברו שלש שניות וראתה, דיה שעתה בהדיא ראייה, כרבי אליעזר. ואף על גב דלא חזון דקמיירי רבי אליעזר אלא בהעברה ראשונה, מיהו מודה דדיה שעתה בשניות עד לתחוקה, או כרבי או כרבן שמעון בן גמליאל. ואף על גב דרישא רבי היא, סיפא כרבן שמעון בן גמליאל. דאי כרבי, כיון דחזאי בעונות הוה מדימין לה להגיע זמנה, כי חזאי בהפסקה נמי, כיון דתרי זימני חזאי בהפסקה איגלאי מילתא למפרע דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים, ובשניה מטמאה מעת לעת, שאין זו צריכה להתחוק בדמים. או דילמא, אי חזאי לסוף עונה נמי כל שכן דדיה שעתה, דמוכח מילתא דהפסקה ראשונה זו סילוק דמים היתה ולא שינוי וסת, ויש לומר: חזרה לקדמותה, וצריכה להתחוק עוד אחר ההפסקה בשתי ראיות כבתחלה. והאי דנקט "ועוד עברו וראתה דיה שעתה" — רבותא אשמעינן: אף על גב דתרי זימני חזאי בהפסקה, לא אמרין: איגלאי מילתא דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים, ותטמא בשניה מעת לעת. אלא אפילו לרבי דיה שעתה, דהפסקה קמייתא לעולם בחזרת לקדמותה נדון אותה, ולא דמיא להגיע זמנה, וצריכה שתתחוק בשתי ראיות, ובשלישית תטמא מעת לעת, בדקתני ואילו: **אמר רב גידל פעם ראשונה** — היא הראיה הסמוכה להפסקה הראשונה. ושניה — היא הראיה שתראה לסוף עונה — דיה שעתה. ושלישית — אם תראה עוד לסוף עונה. **מטמאה מעת לעת** — והאי דנקט תנא "ועוד עברו עליה שלש עונות" — רבותא הוא דנקט, כדפירש דכל שכן אי חזאי בעונות, דמוכחא מילתא דהפסקה קמייתא סילוק הוא, וכולה רבי היא. **ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה הדר קחזיא בעונות** — אחר ראייה זו. **מאי** — דיה שעתה או מטמאה מעת לעת? מי אמרין: הא דהדר תנא בתרא ראייה בשלישית בהפסקה, דוקא נקט, דהכא הוא דמטמאה מעת לעת, דאיגלאי מילתא דשינוי וסת הואי הפסקותיה לראות בדילוג, שהרי החזקה בהפסקות, ואי נמי לא חשבת להפסקה קמייתא בהדיהו — הא מחזקא בתרתי בתרייתא. אבל אי חזאי לסוף עונה — הרי היא דיה שעתה, דלא אתחוק בדילוג, ואמרין: הפסקה שניה נמי חוזרת לקדמותה, וכל דמיה מסולקין, וצריכה להתחוק בשתי ראיות, אחת הסמוכה להפסקה שניה, והשניה היא שתראה לסוף עונה, ובשלישית תטמא מעת לעת. או דילמא, כולי האי לא אמרין דחזרה לקדמותה, דהפסקה שניה דיינינן לה כהגיע זמנה, דהפסקה וראתה. דבהדיא ראייה לחודה הוא דדיה שעתה, אבל בשניה תטמא מעת לעת. והאי דנקט תנא בשלישית "ועוד עברו עליה וראתה מטמאה מעת לעת" — הוא דרוך נמי אם לא עברו, ורבותא אשמעינן: דלא תימא כל ראייה הסמוכה להפסקה דיה שעתה, אלא כיון דאתחוק בדילוג, אמרין: שינוי וסת הוא ולא סילוק דמים. **אמר רב גידל אמר רב** — ראשונה לסדר ראיות הללו שאנו עוסקין בהן לישאל קא חזיא בעונות, מאי היא הראיה הסמוכה להפסקה שניה דליינינן לה כהגיע זמנה, והפסקה וראתה. דבהדיא ראייה לחודה הוא מטמאה מעת לעת. הא דתנא דהפסקה שלישית גבי מעת לעת — לרבותא הוא דנקט, כדפרישית, דלא תימא: כל ראייה שלאחר הפסקה תהא דיה שעתה. **מני רבי היא** — דהא בין רישא בין סיפא כרבי שנינן לה. **אימא סיפא** — דהגיע זמנה לראות, אתאן לרבי אליעזר דאמר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה. ומרישא דאייירי בלא הגיע זמנה לא מצי למיפרך ליה, דאיכא למימר: בהדיא אפילו רבנן מודו דחזרת לקדמותה היא. **ובעונות סבר לה כרבי אליעזר** — בהפסקת שלש עונות סבר לה כרבי אליעזר. **והא לאחר שנוכר קאמר** — למינוי שהוקשה בעיניו על ששעה שחזרה **ראשונה לשניה** — שנמצא בבגדה של תינוקת שלא הגיע זמנה — ודאי טהור, דאבתי לאו בחזקת דמים היא, ואמרין לעיל (הא): תינוקת שלא הגיע זמנה, לראות אפילו סדינן שלה כו'. **חזקה אמר טמא** — דהא בתרי זימני איתחזקה בדמים והוא חזקה, דאילו דורא חזיא — מטמא למפרע, אלמא בחזקת דמים החזקה. **ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא אתחזקה בדם** — כלומר, כל זמן שלא נהגנו בה עדיין תורת מחזקות בדמים לטמאה למפרע, לא גזרו על כתמה.

קחזיא בעונות מאי — פירש רש"י: דמביעא ליה אי חזיא לסוף שלשים שלאחר הפסקת שלש עונות ראשונות, אם מטמאה מעת לעת. דכיון דהחזקה לרואה קודם הפסקת שלש עונות ראשונות — הרי היא כהגיע זמנה לראות, וככל אשה שעברו עליה שלש עונות דאין דיה שעתה אלא בראשונה. דדוקא בחזרו ועברו עליה שלש עונות שניות דיה שעתה, כרבי אליעזר. ואף על גב דלא חזון דממירי רבי אליעזר בעונות שניות אלא בעונות ראשונות, מיהו מודה דדיה שעתה בשניות ועד שתתחזקן, או כרבי או כרבן שמעון בן גמליאל. ואף על גב דרישא רבי היא, סיפא רבן שמעון בן גמליאל. דלרבי, כי חזיא לסוף עונות שאחר הפסקת שלש עונות (ראשונות) — מטמאה מעת לעת, ודמיה להגיע זמנה לראות. וכי חזרו ועברו עליה שלש עונות שניות — נמי מטמאה מעת לעת. דכיון דתתרי זימני חזיא בהפסקה, איגלאי מילתא לרבי דשינוי וסת הוא, ולא סילוק דמים, שאין זו צריכה להתחוק בדמים. ולפירוש זה הא דתניא (נדה א.י): זקנה שעברו עליה שלש עונות שניות, דדיה שעתה, אתיא דלא כרבי. דלרבי, מטמאה מעת לעת כאילו חזיא לסוף עונה. וכן פירש רבינו שמואל בן מאיר בפרק אחרון (סחא). ואין נראה, דלא היה להתלמוד להסתפק בזה, והיה לו לפסוק: מדרישא רבי, סיפא נמי רבי. ובוחאי לסוף עונה — נמי דיה שעתה, כמו בחזרו ועברו עליה שלש עונות. לכך נראה דאפילו מטמאה מעת לעת, כי חזיא לסוף עונה שלאחר הפסקת שלש עונות ראשונות, כהפסקת שלש עונות שניות, דהואי מסולקת בדמים — דיה שעתה, אפילו לרבי, כיון שלא הגיע זמנה לראות. ואין חילוק בין לא הגיע זמנה לראות לזקנה. וההיא ברייתא דזקנה, נמי רבי היא. וצריך עיון בהגיע זמנה לראות, ועברו עליה שלש עונות שניות לרבי אליעזר מי שמעון דיה שעתה כמו בוקנה לרבנן. ומדלא אשמעינן בהגיע זמנה לראות, דהוי דיה שעתה עד הפסקת שלש עונות שלישיות, דהואי רבותא טפי מבלא הגיע זמנה לראות — אין להוכיח דאפילו ראתה סוף שלש עונות שניות מטמאה מעת לעת, דמצינו למימר: ממשום הכי אשמעינן בלא הגיע זמנה לראות, דאפילו הכי מטמאה בשלישית מעת לעת.

ברוב ספרים גרסין: "וכשהגיע זמנה לראות, פעם ראשונה דיה שעתה, שניה מטמאה מעת לעת מני רבי היא" — ויבשו הוא, ולא גרסין ליה. אלא הכי גרסין: "מני רבי היא". ומוכח מרישא, מתניוקת שלא הגיע זמנה לראות, דקתני: שלישית הרי היא ככל הנשים, והיינו משום דבתרי זימני הוי חזקה, ובהדיא דמיתחזקא לא מטמאה מעת לעת. דאילו לרבן שמעון בן גמליאל, עד ראייה רביעית לא הויא ככל הנשים. אבל סיפא דהגיע זמנה לראות, דשניה מטמאה מעת לעת — אתי ככולי עלמא, דבראייתא ראשונה החזקה, דתנן: במה אמרו דיה שעתה בראיה ראשונה כו'. ומתניתין על כרחך אתיא כרבן שמעון בן גמליאל, דבפרק "הבא על יבמתו" (יבמות סד, ב) אמרין: וסתות ושור המועד — סתם לן תנא כרבן שמעון בן גמליאל, אבל כרבי לא סתם לן תנא. ועוד: אי מסיפא דייק, ורישא כרבן שמעון בן גמליאל, תקשי: רישא — רבן שמעון בן גמליאל, וסיפא — רבי? ואם תאמר: דהכא אמר דבהדיא ראייה דמחזקין לה לא מטמאה מעת לעת, ובפרק "אלו הנשרפין" (סנהדרין פא, ב) גבי "מי שלקח ושנה" אמר דאין עבירות מחזקות, אחר שעבר שתי עבירות — מיד כונסין אותו לכיפה, אליבא דרבי? ויש לומר: דהתם, כיון שהחזקה לעבירה, מה לנו להמתין עד שיעבור פעם שלישית, אבל הכא, חכמים תננו מעת לעת אם תראה אחר שהחזקה לראות. **רבי יוחנן אמר טהור** — משמע: האי כחם שאחר שליש — טמא, דהיינו כרבי. ובשליש פרק "הבא על יבמתו" (יבמות סד, ב) אמר רבי יצחק כרבי יוסי אמר רבי יוחנן גבי "מלה בנה ראשון" כו' כרבן שמעון בן גמליאל? ויש לומר: דהתם מסיק דרבי יצחק סומקא לא בר סמכא הוא. אי נמי: כל הך סוגיא קיימא אברייתא דלעיל, דאתא כרבי.

וכי מתקין

וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין – דאם נשתנו מראה דמיה למחרת מראית שעת תשמיש – טמאה, ואילו מצאה כתם לאחר תשמיש – טהורה, כדאיתא בפרק "האשה" (נדה סא, טא) תולה בבתולה שדמיה טהורין, ומדלא מפליג משמע: אפילו הדם משונה – טהור; ומשני: האב, אין שירפה של טהרה מצוי, דאם הכתם בא מגופה – טמאה ודאי. אבל הכתם, שירפה של טהרה מצוי. לכן

טהורה, דאיכא למימר: האי כתם מעלמא בא, ואפילו אי אתא מגופה – איכא למימר: דם בתולים הוא, (ואיכא למימר) ולא חיתה עדין המכה.

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהורצדק – משמע שהיה רבו, ובפרק "זה בורר" (סנהדרין כ"א) קרי ליה ריש לקיש רבי שמעון בן יהורצדק "דועי בקר", ולא היה מזהר רבי יוחנן על כבוד רבו ואומר רבינו תם: דתרי הוו.

רוקה בשוק טהור – פירוש: בשוק, שאין ידוע אם ראתה אם לאו – אין להחזיקה כרואה, כיון שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה שלשה פעמים. ומיירי אפילו בבת עם הארץ. אבל בבית, ידוע אם ראתה אם לא.

למהו דבריו של אחד במקום שנים – ואם תאמר: ודילמא רבי שמעון בן יהורצדק סבר לה כרבן שמעון בן גמליאל דבתל תימני הוי חזקה, וחזקה נמי מודה דלרבן שמעון בן גמליאל כתמה טהור; ויש לומר: דרוקה ומדרסה קרי טפי מבכתמה מדרמספא ליה בכתם אי טמא אם לאו, וכיון דקיל טפי, אי סבירא ליה כרבן שמעון בן גמליאל, הנה ליה לטהר רוקה ומדרסה עד פעם רביעית.

הרי הן בחזקת טהרה – ואם תאמר: במתניתין דקתני "צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה" כ"י אמאי לא נפקא מי שלא הגיע זמנה, וההוא "דבנות כותים" (נדה להב) דכל אחד עשר בחזקת טהרה, ומפרש בגמרא לענין שאינה צריכה בדיקה; ויש לומר: דלא מפרש במתניתין אלא הנזה דאין צריכים בדיקה מחמת דאין קפידא בראיתם, נדה – בלאו הכי טמאה, ויושבת על דם טהור – אפילו אם תראה לעולם טהור. אבל לא הגיע זמנה לראות ואחד עשר, דאינה צריכה בדיקה מחמת דמסולקין בדמים, לא קתני.

פתחת בתרי וסיימת בחדא – ואם תאמר: הוא במתניתין נמי "ארבע נשים" קתני "במה אמרו דיה שעתה?" ויש לומר: דהתם ליכא למיטעי, אבל הכא איכא למיטעי ואומר: מעוברת היא מניקה **דהויא** ואיעברה – ואם תאמר: והכי איעברה בלא ראייה, הוא אמרין בשלחי "המפלת" (נדה לאב) דאין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה או לסתה? ויש לומר: דרוב פעמים כך הוא, ויחננין דמיתרמי ומיעברה, אי נמי: בימים שהיא רגילה לראות אין מתעברת אלא סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה. **דיין** כל ימי טהור – משמע: אפילו רואה כמה פעמים. ואף על פי דבלא הגיע זמנה לראות אמר לעיל: שלישית מטמאה מעת לעת – היינו משום דכיון שהחזקה לראות, בטל הסילוק. אבל הכא, מעוברת ומניקה המסתלקין עדיין קיימים. ואפילו לא נסתלקו בתחלה, מסתלקין והולכין בסוף. ואם תאמר: מאי שנא דלא הגיע זמנה לראות לא בעיא בדיקה, ומעוברת ומניקה בעיא בדיקה, כדקתני במתניתין "צריכה להיות בודקת" אכולהו; ויש לומר: דכל זמן שלא החזקה, היא מסולקת בדמים יותר מכולן.

אלא

מתקין לה רבי אלעאי: וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין? אמר ליה רבי יורא: זו – שירפה מצוי, וזו – אין שירפה מצוי. אמר עולא, אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהורצדק: תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה, פעם ראשונה ושניה – רוקה ומדרסה בשוק טהור, בתמה נמי טהור, ולא ידענא אם ידידה אם דרביה, למאי נפקא מינה? למיהו דבריו של אחד במקום שנים. כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה רבין שמעון בן יהורצדק, אמר רב הלוקה בר טובי: תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, אפילו שופעת כל שבכה – אינה אלא ראייה אחת. אפילו שופעת ולא מבטיא פוסקת? אדרבה, פוסקת הוויא לה בשתי ראיות! אלא: תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, ושופעת כל שבכה – אינה אלא ראייה אחת. אמר רב שימי בר חיאי: מדרלת אינה כרואה, והא קחויא! אימא: אינה בשופעת אלא בפוסקת. מכלל דשופעת (נמי) – כי נהרא? אלא אימא: אינה אלא בשופעת. תנו רבנן: חזקה, בגות ישראל עד שלא הגיעו לפרקן – הרי הן בחזקת טהרה, ואין הנשים בודקות אותן. משהגיעו לפרקן – הרי הן בחזקת טומאה, ונשים בודקות אותן. רבי יהודה אומר: אין בודקין אותן ביד – מפני שמעויות אותן, אלא סכות אותן בשמן מבפנים ומקנחות אותן מבחוץ, והן נבדקות מאליהן. "רבי יוסי אומר מעוברת" וכו', תני תנא קמיה דרבי אלעאי: רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליה שלש עונות – דיה שעתה, אמר ליה: פתחת בתרי וסיימת בחדא! דלמא מעוברת והיא מניקה קאמרת, ומילתא אגב אורחיה קא משמע לן – דימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה. דתנא: ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה, וימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה; ביצה, הפסיקה שתיים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה, שתיים בימי מניקותה ואחת בימי עיבורה, אחת ומחצה בימי עיבורה ואחת ומחצה בימי מניקותה – מצטרפות לשלש עונות. בשלמא ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה משפחת לה – דקמניקה ואולא ומיעברה, אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משפחת לה? איפשיט אימא: בלידה יבשתא, ואיפשיט אימא: דם נדה לחוד ודם לידה לחוד, ואיפשיט אימא: תני חדא. "במה אמרו דיה שעתה" וכו', אמר רב: אכולהו, ושמואל אמר: לא שנו אלא בתולה וקנה, אבל מעוברת ומניקה – דיין כל ימי עיבורה, דיין כל ימי מניקותה, וכן אמר רבי שמעון בן לקיש: אכולהו, ורבי יוחנן אמר: לא שנו אלא בתולה וקנה, אבל מעוברת ומניקה – דיין כל ימי עיבורה, דיין כל ימי מניקותה. כתנא, מעוברת ומניקה שהיו שופעות

מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משפחת לה – ודיליה ולא חזאי, הא ראתה דם בלידתה, ונמצא שלא עברו עליה שלש עונות תני **חדא** – "ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה", ולא תיתני "ימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה". אכולהו – ארבע נשים כולו

קתני לה. דבשניה מטמאה מעת לעת. בתולה וקנה – בתולה כיון דראתה פעם ראשונה ושניה – והחזקה רואה, וקנה נמי כיון דאיתחזקה תרי יומי אחר שלש עונות – אישתבח דלא סילוק דמים הוא אלא דילוג וסת. **אבל מעוברת ומניקה** – דאי דמיה מסולקין, ואפילו לא נסתלקו מתחלתן, מסתלקין והולכין כן תדיר. בריך.

שופעות

מתקין לה רבי אלעאי – לחזקה: מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין? בתולה שנשאת יש שדמיה טהורין עד שתחיה המכה תלתיין בבתולים, ויש שדמיה טהורין ארבעה לילות, ויש שדמיה טהורין כל לילה הראשונה, כדאמרינן פרק בתרא (נדה סד, טב). וכולהו קיימין לן דכל זמן שדמיה טהורין – אין לה כתם, דקתני בפרק "האשה" (נדה סא, טא) ושין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה ובבתולה שדמיה טהורין: מהתם שמענין דאין לה כתם, ואף על גב דראתה פעם אחת. דלא מפלגינן הגיע זמנה ללא הגיע, בין שראתה פעם אחת בבית אביה, שהיא אחת מן הבתולות שדמיה טהורין, הוא הכא, דאילו חות בשניי מראה דמיה מטמאה מעת לעת, דהגיע זמנה לראות וראתה בבית אביה, אפילו היא לא מטמאין כתמה, ומאי דקתני, דהא הכא, **זו שירפה מצוי** – בתולה שדמיה טהורין שרף שלה מצוי מחמת בתולים, דילכך כתמה טהור, תלתיין בדם בתולין. וזו **אין שירפה מצוי** – לטהרה, ולתלת בן. רוקה ומדרסה בשוק טהור – כגון שנמצא רוקה בשוק, וקיס לן שקודם לכן ראתה שתי פעמים, ואין אנו יודעים אם נדה היא אם לאו – מספקא לא מחזקינן לה כספק הרוקין, הואיל ולא החזקה רואה, ולא ידענא כ' – שלא הוא דקאמר: לא ידענא אי אמר רבי יוחנן מסקנא דהא מילתא דקאמר: "כתמה נמי טהור" מדעתיה, או משניה דרבי שמעון בן יהורצדק כרוקה ומדרסה. דבריו של אחד במקום שנים – אי אמר להא "יתכמה נמי טהור" משניה דרביה, הוי חזקה דאמר לעיל טמא – אחד במקום שנים, דהא פליג עליה רבי יוחנן לעיל מלביה, וחזינן דקאי רבי שמעון כותיה. הכי גריסינן: **אמר רבי שמעון בן יהורצדק** – בשמו של רבי שמעון בן יהורצדק, והוא ליה חזקה אחד במקום שנים, ושמע מינה הלכה כרבי יוחנן. **אינה אלא ראייה אחת** – לאחזקה כרואה, ודיה שעתה עד שתפסק ותחזור ותראה שתי ראיות. **ולא מבטיא פוסקת** – וחזרת וראתה. **ושופעת כל שבכה** – סמי מבאן "אפילו". מדרלת – טיף אחר טיף. **אינה כרואה**, דמשמע, דאפילו כרואה אחת אינה חשובה. **אלא בפוסקת** – והווי להו ראייה טובה, והחזקה רואה, ולכשתפסק ותחזור ותראה – מטמאה מעת לעת. ופרכינן: מכלל דשופעת דאמר לעיל, אינה אלא ראייה אחת, היינו דשופעת כי נהרא? בתמיה. כיון דמדרלת אינה חשובה שופעת, ואי אפשר לחזות שופעת כמעין כל שבכה, וזוהי. **בחזקת טומאה** – כלומר, בחזקת דמים מצויים בהם. **שמעויות אותן** – כלומר, מטרטין לה בצפור, ומייתו לה ליד ראייה. **מבפנים** – שסיכת שמן מביא הדם אם זמנו הוא. **פתחת בתרי** – מעוברת ומניקה. וסיימת בחדא – דקאמר "דיה שעתה", "דיין שעתה" מיבעי ליה **מעוברת והיא מניקה** – שגולד דמים ומניקה. אי נמי, מניקה ותעברה. והא דקין למעוברת גרידתא, הוא דקט "מעוברת והיא מניקה" לומר לך שמצטרפין ימי מניקה לימי עיבורה לשלש עונות, כגון שהפסיקה שתיים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה, או חלוקה. דהכי משמע "מעוברת והיא מניקה": בתוך הפסקת העונות הללו. **ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה** – כגון אם היה מניקה ותעברה, והפסיקה תחלת עתה קצת בימי מניקותה, והשלמה בימי עיבורה. **אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה** היכי משפחת לה – ודיליה ולא חזאי, הא ראתה דם בלידתה, ונמצא שלא עברו עליה שלש עונות תני **חדא** – "ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה", ולא תיתני "ימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה". אכולהו – ארבע נשים כולו

הגמרא מקשה על חזקה: מתקין לה - הקשה רבי אלעאי על
 חזקה, ובי מה ההבדל בין קטנה זו שנמצא כתם על בגדה לאחר
 הראייה השניה, שאתה אומר שמחמת שאם תראה דם תהא מטמאה
 מעת לעת, אף כתמה טמא, לבין בתולה שנישאת, שדמייה מהורין
 מפני שתולים שהם דם בתולים ולא דם נדה, ואם מצאה כתם כל זמן
 שדמייה טהורים אינו טמא, אף שאם תראה דם שיש לו מראה אחר
 מדם הבתולים תהא טמאה. מתרצת הגמרא: אמר רבי יודא, זו
 - בתולה שנישאת, שירפה מצוי - מצוי שיהיה בה דם טהור מחמת
 הבתולים, ויש לתלות את הכתם בדם בתולים, וזו - קטנה שנמצא
 כתם על בגדה, אין שירפה מצוי - אין מצוי בה דם טהור לתלות בו
 את הכתם, ואם בא הכתם מגופה, ודאי טמאה.
 הגמרא דנה בענין רוק ומדרס וכתמים של קטנה: אמר עולא, אמר
 רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, תינוקת שלא הגיע זמנה
 לראות, וראתה פעם ראשונה ושניה, אם נמצא רוקה ומררסה
 בשוק, כלומר שידוע שהוא שלה, ואין אנו יודעים אם היא נדה והוא
 טמא, או שאינה נדה והוא טהור, הרי הוא מהור, מפני שלא הוחזקה
 שהיא רואה. ובתמיה נמי - גם מהור. עולא מסתפק בדברי רבי יוחנן:
 ולא ידענא - ואיני יודע אם מה שאמר רבי יוחנן שכתמה טהור, הוא
 ידירה - מדברי עצמו, אם ידירה - או שגם דין זה הוא משום רבי
 שמעון בן יהוצדק רב.
 שואלת הגמרא: למה נפקא מינה אם אמר כן משום עצמו או משום
 רבו. משיבה הגמרא: למיהו - שיהיו דבריו של חזקה חשובים
 כדבריו של אחד במקום שנים, ואין הלכה כמותו. שאם אמר הלכה
 זו משמו של רבי שמעון בן יהוצדק רבו, נמצא שחזקה הוא יחיד
 כנגד רבי יוחנן שחלק עליו לעיל (ע"א) משום עצמו, וכנגד רבי
 שמעון בן יהוצדק הסובר כרבי יוחנן. אך אם רבי יוחנן אמר כן משום
 עצמו, אין כאן אלא יחיד כנגד יחיד.
 הגמרא פושטת את הספק: בי אהא רבין - כשבא רבין וכל נחותי
 ימא - וכל סיעת החכמים היורדים מארץ ישראל לבבל, אמרוה
 רבין שמעון בן יהוצדק - אמרו הלכה זו שכתמה טהור משמו של
 רבי שמעון בן יהוצדק. ונמצא שדברי חזקה חשובים כדבריו של
 אחד במקום שנים, ואין הלכה כמותו אלא כרבי יוחנן, שתינוקת שלא
 הגיע זמנה לראות, וראתה שתי פעמים ונמצא כתם על בגדה, הכתם
 טהור.
 הגמרא דנה עוד בענין קטנה הרואה דם: אמר רב חלקיה בר טובי,
 תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ורואה עכשיו דם בפעם הראשונה,
 אפילו אם היא שופעת דם כל שבועה ימי נדתה, אינה חשובה אלא
 ראיה אחת, ואינה מטמאה מעת לעת עד שתפסיק ותראה עוד שתי
 ראיות.
 מקשה הגמרא: מלשנו של רב חלקיה 'אפילו' שופעת, משמע שאם
 האשה שופעת יש בזה חידוש גדול יותר שנחשב רק ראיה אחת,
 ולא מפני - ואין צריך לומר שאם היא פוסקת מלראות וחוזרת
 ורואה, שאינה אלא ראיה אחת, שזהו דין פשוט יותר. ואי אפשר
 לומר כן, שהרי אדרבה, אם היא פוסקת וחוזרת ורואה, הוויא לה -
 הרי זה נחשב בשתי ראיות. מתרצת הגמרא: אלא כך אמר רב
 חלקיה בר טובי, תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, ושופעת דם כל
 שבועה ימי נדתה, אינה חשובה אלא ראיה אחת. ואכן רב חלקיה
 לא אמר תיבת 'אפילו', ואם היא פוסקת וחוזרת ורואה אכן נחשב
 כאילו ראתה ראיות נפרדות.
 הלכה נוספת בענין קטנה הרואה דם: אמר רב שימי בר חייה,
 מדרשה, כלומר קטנה שיוצא הדם מגופה טיפה אחר טיפה, אינה
 נחשבת כרואה דם. מקשה הגמרא: והא קהניא - והרי רואה דם,
 ואין תרין שאינה נחשבת כרואה. מתרצת הגמרא: אימא - אמור
 בכונתו של רב שימי, שמדלפת אינה נחשבת כשופעת דם, שהכל
 נחשב כראיה אחת, אלא בפוסקת וחוזרת ורואה, שנחשב כאילו
 ראתה ראיות נפרדות, ואם אחרי שתטהר תחזור ותראה, תטמא מעת
 לעת. חזרת הגמרא ומקשה: אם נפרש כן בכונתו, שכשיצא מגופה
 טיפה אחרי טיפה אינה נחשבת כשופעת, מכלל - משמע מזה

השופעת (נמי) בי נהא - ש'שופעת' שאמר רב חלקיה בר טובי
 שנחשב כראיה אחת, היינו ששופעת כמעין הזורם ללא הפסק, ולא
 יתכן לפרש כן, שאי אפשר שתהיה שופעת שבעה ימים ותחיה.
 מתרצת הגמרא: אלא אימא - אמור - בכונתו של רב שימי,
 שהמדלפת אינה אלא כשופעת, ואינה אלא ראיה אחת.
 הגמרא מביאה ברייתא בענין בדיקת קטנות: תנו רבנן בברייתא,
 חזקה, בנות ישראל עד שלא הגיעו לפירקן, כלומר לימי הנעורים,
 הרי הן בחזקת טהרה, כלומר בחזקה שאין הדמים מצויים בהם, ואין
 הנשים בודקות אותן, כלומר אין צריך לבדוק אם ראו דם. אבל
 משגגיעו לפירקן, הרי הן בחזקת טומאה, כלומר בחזקה שהדמים
 מצויים בהם, ונשים גדולות בודקות אותן, כדי לברר שלא ראו דם.
 רבי יהודה אומר אין בודקין אותן בזה, מפני שפעולות -
 שמקלקלות אותן, כלומר, ששורטות אותן בציפורניהן, וגורמות
 שיראו דם. אלא סבות אותן בשמן מפני, ומקנחות אותן
 מבחוץ, והן נבדקות מאליהן, שסיכת השמן גורמת לדם שיצא אם
 הגיע זמנו, ועל ידי הקינוח יראו את הדם אם אכן יצא.
 שנינו במשנה: רבי יוסי אומר, מעופרת וכו' ומניקה שעברו עליהן
 שלש עונות שלא ראו בהם דם, דין שעתן, אבל קודם שעברו עליהן
 שלש עונות מטמאות מעת לעת כשאר נשים. הגמרא מביאה
 ברייתא שנשנו בה דברי רבי יוסי: תני תנא קמיה רבין אלעזר -
 שנה אחד החכמים שהיה שונה ברייתות לפני רבי אלעזר, רבי יוסי
 אומר, מעופרת ומניקה שעברו עליה שלש עונות שלא ראתה בהם
 דם, דיה שעתה.
 הגמרא מבארת את הברייתא: אמר רבי אלעזר לאותו ששנה
 את הברייתא לפניו, שתחת דבריו - פתחת דבריו בשתים, שאמרת
 מעוברת ומניקה, וסיימת בחדא - וסיימת דבריו באחת, שאמרת
 'דיה שעתה' בלשון יחיד, והיה לך לומר 'דיין שעתן' בלשון רבים,
 דלמא מעופרת והיא מניקה קאמרת - שמא כוונתך לומר שנולד
 עוברא והיא מניקה אותו, או שהיא מניקה את בנה ונתעברה, ולא
 התכוונת לומר מעוברת או מניקה, ולכך אמרת 'דיה שעתה' בלשון
 יחיד. ובאמת דין זה הוא הדין גם במעוברת לבד ומניקה לבד, והברייתא
 שנקטה דין זה במעוברת והיא מניקה, מילתא אנב אורחיה קא
 משמע לן - השמיעה לנו דבר בדרך אנב, דימי - שימי - עיבורה
 עולין לה להצטרף להפסקת דמים בימי מניקותה, וימי מניקותה
 עולין לה להצטרף לימי עיבורה. והיינו, שימי העיבור וימי ההנקה
 מצטרפים להשלים שלש עונות שאינה רואה בהם דם, כגון שלא
 ראתה שתי עונות בימי עיבורה ועונה אחת בימי ההנקה שאחריהן,
 או שלא ראתה שתי עונות בימי ההנקה ועונה אחת בימי העיבור
 שאחריהן, הרי היא מסולקת דמים ודיה שעתה. ברתנא - וכמו
 ששנינו בברייתא, ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה, וימי
 מניקותה עולין לה לימי עיבורה. מבארת הברייתא: ביצה, אם
 הפסיקה לראות שתיים בימי עיבורה, ואחת בימי מניקותה, או
 שהפסיקה לראות שתיים בימי מניקותה, ואחת בימי עיבורה, או
 שהפסיקה לראות עונה אחת ומחצה בימי עיבורה, ועונה אחת
 ומחצה בימי מניקותה, מצטרפות להפסקה של שלש עונות, ואם
 תראה דם אחר כך, אף לרבי יוסי הסובר שאינה מסולקת עד שיעברו
 עליה שלש עונות, דיה שעתה.
 מקשה הגמרא: בשלמא - מובן מה ששנינו שימי עיבורה עולין לה
 לימי מניקותה, דמשפחת לה דקמניקה ואולא ומיעברה - שמוצא
 אתה מקרה כזה באופן שהיא מניקה, ובתוך ימי ההנקה נתעברה.
 אלא מה ששנינו שימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה, היכי
 משפחת לה - באיזה אופן תמצא מקרה כזה, הרי ראתה דם
 בלידתה, ואם כן לא עברו עליה שלש עונות רצופות שלא ראתה
 בהם דם.
 מתרצת הגמרא: איבעית אימא - אם תרצה תוכל ליישב, שמדובר
 בלידה יבשתא - בלידה יבשה, שלא ראתה דם בשעת לידתה.
 תירוצ' נוסף: ואיבעית אימא, דם נדה לחוד ודם לידה לחוד, שכל
 אחד הוא מין אחר, ואף אם ראתה דם לידה בתוך עונות אלו, כיון

שופעות דם וכו' בימי עיבורן ומניקותן, דין שעתן כל ימי עיבורן
ודין שעתן כל ימי מניקותן, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה
ורבי שמעון אומרים, לא אמרו דין שעתן אלא בראייה ראשונה,
אבל בראייה שנייה מטמאה למפרע מעת לעת ומפקדה לפקידה,
כשאר הנשים.

סוגיא זו תרין בדינה של אשה שיש לה יוסת מחמת אונס, הנקרא גם
בשם יוסת הקפיצות, האם קובעת וסת ובאיזה אופן.
שנינו במשנה: ואם אשה זו ראתה את ראייתה הראשונה וכו' מחמת
אונס, אומרים גם בראייה השנייה ידיה שעתה.

רב הונא מחדש דין הנוגע לאשה הרואה מחמת אונס: אמר רב
הונא, אשה שקפצה, וראתה דם מיד לאחר שקפצה, ושוב קפצה
וראתה, ושוב קפצה וראתה פעם שלישית, קבעה לה וסת.
הגמרא מבארת לאיזו וסת הכוונה, ובאיזה אופן מדובר. מבררת
הגמרא: למה – לענין מה קבעה האשה וסת, אילימא שקבעה וסת
לימים, והיינו שמדובר שראתה לאחר קפיצה שלש פעמים באותו
יום בשבוע, כגון שבכל פעם ראתה ביום ראשון בשבת, ובאופן זה
מחדש רב הונא שקבעה וסת לימים, שבכל יום ראשון צריכה לבדוק
האם אינה רואה דם, ואפילו לא קפצה, הא כל יומא דלא קפיץ לא
חזאי – הרי בכל היום עד שלא קפצה, לא ראתה דם, אלא רק לאחר
שקפצה ראתה, ומדוע תקבע וסת ליום ראשון ללא קפיצה.

מסיקה הגמרא: אלא דאי כוונת רב הונא, שאם אשה ראתה שלש
פעמים לאחר שקפצה, ובכל פעם היה זה ביום אחר בשבוע, הרי היא
קובעת וסת לקפיצות, ובכל פעם שתקפוץ, צריכה לבדוק את עצמה.
הגמרא מקשה על דברי רב הונא, לפי מה שביארה בכוונתו שהאשה
קובעת לקפיצות. מקשה הגמרא: והתניא כל וסת שתקפצנה –
שתרצה לקבוע אותה מחמת אונס, כגון שקפצה וראתה, אפילו אם
המשיכה כך כמה וכמה פעמים, לא קבעה וסת. מאי לאו שלא
קבעה וסת כלל, בין לימים ובין לקפיצות, וקשה על רב הונא שאמר
שהאשה שקפצה וראתה שלש פעמים קובעת וסת לקפיצות.
מתרצת הגמרא: לא זו כוונת הברייא, אלא הכוונה היא שלא
קבעה וסת לימים לחודיהו – (לבדן) ולקפיצות לחודיהו – (לבדן),
אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות יחד, כגון שראתה בכל יום
ראשון בשבוע לאחר שקפצה, וקובעת וסת לכל יום ראשון לאחר
שתקפוץ.

מקשה הגמרא: אם כוונת הברייא שלא קבעה לימים לחודיהו,
פשיטא.

מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי –
שקפצה ביום ראשון וראתה, וקפיץ בחד בשבת וחזאי, [ובשבת
קפצה ולא חזאי], ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה. מהו דתימא
שאילאי מילתא למפרע דיומא הוא דקנרים ולא קפיצה –
התגלה לנו למפרע שהיום הוא זה שגורם לה את הראיות ולא
הקפיצה, שהרי בפעם השלישית ראתה ביום ראשון אף על פי שלא
קפצה, וקובעת וסת ליום ראשון, קא משמע לן שאין הדבר כן, אלא
דקפיצה נמי דאיתמול גרמא – שגם הקפיצה של אתמול – (בשבת)
גרמה לראייתה ביום ראשון, והאי דלא חזאי משום דאכתי לא
מטא זמן קפיצה – ומה שלא ראתה כבר בשבת הוא משום שעדיין
לא הגיע זמן ראייתה, שהרי הוסת מורכב מהקפיצה ומהיום יחד,
ולכן קובעת וסת לימים ולקפיצות, כלומר, שצריכה לחשוש כל יום
ראשון אם תקפוץ בו (וכפי שביארה הגמרא בתחילה את דברי
הברייא).

הגמרא מביאה נוסח אחר בדברי רב הונא: לישנא אחרינא בדברי רב
הונא. אמר רב הונא, קפצה וראתה, ושוב קפצה וראתה, ושוב
קפצה וראתה פעם שלישית, קבעה לה וסת רק לימים ולא
לקפיצות, שחוששת ליום זה שבו ראתה שלש פעמים, ואפילו אם
לא קפצה בו, ולקפיצות לבד אינה צריכה לחשוש.

הגמרא תבאר את כוונת רב הונא לפי הלישנא אחרינא. שואלת
הגמרא: היכי דמי שחוששת רק לימים, אף על פי שקפצה וראתה
שלש פעמים.

עונה הגמרא: אמר רב אשי, דקפיץ בחד בשבת וחזאי, וקפיץ בחד
בשבת וחזאי, [ובשבת קפצה ולא חזאי], ולחד בשבת [אחרינא]
חזאי בלא קפיצה – וביום ראשון שלאחר מכן [השלישי] ראתה דם
ללא שקפצה קודם לכן, דהתם אינלא מילתא דיומא הוא דקא
נרים – שבאופן זה התברר לנו שהיום הוא זה שגורם לה את הראיות
הדם ולא הקפיצות, שהרי בפעם השלישית ראתה ללא שקפצה
קודם לכן, ומשום כך אמר רב הונא שקבעה וסת רק לימים וללא
לקפיצות, כלומר שצריכה לחשוש מהיום לכל יום ראשון בשבוע בין
אם תקפוץ ובין אם לא, ולקפיצות אינה צריכה לחשוש.

משנה

המשנה מביאה את תקנת חכמים שאשה העוסקת בטהרות צריכה
לבדוק בכל בוקר וערב האם ראתה דם, ומבארת באלו נשים נאמרה
תקנה זו ובאלו לא נאמרה:

אף על פי שאמרו במשנה (לעיל ב.) שאשה שיש לה וסת, כאשר
היא רואה דם דיה שעתה – שאינה מטמאה למפרע תרומות
וטהרות, משום שהיא אינה עלולה לראות קודם הזמן הקבוע לה,
מכל מקום צריכה להיות בודקת את עצמה בכל יום בבוקר ובערב
כשאר נשים שמא תמצא דם, חוץ מן הנדה, שהיא טמאה שבעה
ימים אפילו אם לא תוסיף לראות בהם דם, ולכן אינה צריכה לבדוק
באותם ימים. [כן אשה היושבת על דם מותר – אשה שילדה והיא
נמצאת ב"מי הטוהר", שאינה צריכה לבדוק, כיון שאפילו אם תראה
דם באותם הימים היא לא נטמאת.

המשנה מביאה תקנה נוספת, שכל אשה העוסקה בטהרות צריכה
לבדוק בשעה שהיא משמשת עם בעלה, ומבארת באלו נשים נאמרה
תקנה זו ובאלו לא נאמרה:

ומשמשת בעדים – חוץ מהתקנה הנזכרת לבדוק בכל יום, צריכה כל
אשה, ואפילו שיש לה וסת, לבדוק את עצמה בסדינים לפני ואחרי
שמשמשת עם בעלה. חוץ מיושבת על דם מותר, שאינה צריכה
לבדוק לפני ואחרי תשמיש משום שאף אם תראה, הרי דמה טוהר,
וכן בתולה שדמייה מותרים – שהדמים שתראה ארבע לילות לאחר
שנבעלה לבעלה טהורים, ומשום שאף אם תמצא דם אינו דם טמא
אלא יש לתלותו בדמי הבתולים.

המשנה חוזרת לפרש את התקנה הראשונה שצריכה לבדוק בכל יום:
ופעמים צריכה להיות בודקת אשה זו שהצריכה חכמים לבדוק,
אחד בשחרית כדי להכשיר את הטהרות שהתעסקה בהן בלילה,
שכאשר תמצא עכשיו בבדיקה זו שהיא טהורה, אפילו אם תראה
באותו יום או בלילה שאחר כך דם, לא תסתפק על הטהרות
שהתעסקה בהן בלילה זה ותדע שהן טהורות, ואחד בין השמשות,
כדי להכשיר את הטהרות שהתעסקה בהן ביום, ואפילו אם תראה
דם בלילה או ביום שאחרי.

המשנה חוזרת לפרש את התקנה השנייה של 'ומשמשת בעדים':
וצריכה האשה לבדוק את עצמה בעדים, בשעה שהיא עובדת
משאר עיסוקיה ומכינה את עצמה לשמש את ביתה – עם בעלה.

המשנה מביאה תקנה נוספת לבדיקות לכוונות האוכלות תרומות:
יתירות עליהן – חוץ מהבדיקות הנזכרות, נוספה תקנה לבדיקה,
בנשים פתנות האוכלות ומתעסקות בתרומות שהן צריכות לבדוק
אף בשעה שהן אוכלות בתרומה – לפני שהן אוכלות בתרומה, כדי
שלא יאכלו תרומות בטמאה. רבי יהודה אומר, שהן צריכות לבדוק
אף בשעת עבדתן – בשעה שהן גומרות ועוברות מלאכול בתרומה,
כדי שאם תראה אחר כך דם לא נחשוש שהיתה טמאה כבר בזמן
אכילתה ונגיעתה בתרומות ונטמא את מה שנשאר מהן מחמת
שנטמאו על ידה.

גמרא

שנינו במשנתנו שכל הנשים חייבות בבדיקה שחרית וערבית חוץ מן
הנדה. מבארת הגמרא: דבתוך ימי נדתה לא פעיא בדיקה.
הגמרא מבררת מדוע אין הנדה צריכה לבדוק בשחרית וערבית.

נדה. פרק ראשון – שמאי דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) רש"י תוספות

1 **שופעות** – לאו דוקא. **קפצה** – היא אנוס. **קפצה וראתה** – שלש פעמים קבעה לה
2 וסת. כדמפרש ואילי. **אליימא לימים** – כגון קפצה באחד בשבת וראתה, וקפצה
3 באחד בשבת וראתה, וכן שלישית – קבעה לה וסת באחד בשבת. וכל זמן שתראה
4 עוד באחד בשבת, ותאמר בלא קפצה – ידיה שעתה. ואם הגיע אחד בשבת, ולא
5 בדקה עצמה – טמאה מספק, ואירח בזמן

1 הוא בא, כל יומא באחד בשבת. דלא קפין
 2 לא חזאי — אלמא לא וסתה הוא. אלא
 3 לקפיצות — כיך דראתה שלש פעמים על ידי
 4 שתקפץ, הורגלה לראית קפיצה, ובכל יום
 5 חתקפציה מחזיקין לה בראוא. ואם לא בדיקה
 6 — טמא, ואפילו שאר ימות שבת. לימים
 7 ולקפיצות — בכל אחד בשבת שתקפץ —
 8 מחזיקין לה בראוא, דזמנה הוא לראות
 9 באחד בשבת על ידי קפיצה. לימים לחזיהו
 10 פשיטא — דלא קבעה. דיומא הוא דקא גנים
 11 — ויהא באחד בשבת וסתה, אפילו בלא
 12 קפיצה. קא משמע לן — הא דאמר רב
 13 קבעה וסת לימים, דקפיצה דאחמול גמגמה
 14 לראייה דהאינא. ואין לה וסת באחד בשבת
 15 בלא קפיצה, ולא לקפיצה בלא אחד בשבת.
 16 מדלא חזיא מאחמול. **משנה אף על פי**
 17 **שאמרו דיה עתה** — באשה שיש לה וסת.
 18 צריכה להיות בודקת — בכל יום שחרית
 19 וערבית, כשאר נשים. חוץ מן הנהר —
 20 משראתה יום אחד — טמאה שבעה, ואינה
 21 צריכה בדיקה כל שבעה, שהרי בלא ראייה
 22 היא טמאה. והיושבת על דם מזהר — דלמה
 23 לה בדיקה, אפילו תראה דם — טהורה היא
 24 ומשמשת בעדים — אף על פי שיש לה וסת
 25 צריכה לשמש בעדים ולבדוק לפני תשמש
 26 לאחר תשמיש. ובתולה שרמייה מחורין —
 27 ארבעה לילות. דהיא אינה צריכה לשמש
 28 בעדים, שהרי דמה טהור, ואפילו נשתנו
 29 מראה דמיה, הואיל ושמשה אמרין: דמשום
 30 תשמיש נשתנה. אבל שחרית וערבית, היכי
 31 ולא שמשה אחר בעילה ראשונה, צריכה
 32 בדיקה, כדמפרש בגמרא: שמא נשתנו מראה
 33 דמים שלה. ופעמים צריכה להיות בודקת —
 34 כל אשה. שחרית ובין הלשונות — שחרית
 35 — להכשיר טהרות של לילה, ערבית —
 36 להכשיר טהרות של יום, כדאמרין טעמא
 37 בריש פירקין. לשמש את ביתה — עם בעלה.
 38 **גמרא מתוך יד יובתה** — כגון ראתה
 39 בראש חודש, וחזרה וראתה בחמשה עשר
 40 לחודש, כשעומדת בימים שהיא אליה לזיבה
 41 הדינו אחד עשר שיש יום שבין דה לנדה. וחזרה
 42 וראתה בראש חודש, ובחמשה עשר לחודש.
 43

48 וחזרה וראתה בחמשה עשר לחודש. ולא
49 ראתה בראש חודש שלפניו — שקבעה לה וסת לחמשה עשר בחודש, ומצטרפין תר
50 — כגון ראתה בראש חודש, וחזרה וראתה בחמישי בחודש הדיני בימי נדות, וחזרה ו
51 שהיא עלולה לראות בימי נדות. **שפיר** — קטני במנותיך דלא בעיא בדיקה, דאי
52 שאינה למודה עד כעשיו — הא אמרת דלא קבעה. **ממעין סתום** — כדמפרש אליבא
53 ועשרים (דמשי, וריש ירחא — דהוה ראייתא בתרייתא בימי נדות, ואפילו הכי הוה
54 יחזאי — חזמי יחירי יאטסופי בה. דאן רדאי קבעה, משום תורתא דהחזק מן החזק
55 תוספת דמים הוא. אבל ממעין פתוח, כגון שהראיתא הראשונת של וסת ידו בתוך
56 'חץ מן הנדה', הילכך לא בעיא בדיקה בימי נדות, שהרי נפתח מעינה, ואפילו היא
57 וראתה ברביעי או בחמישי לנדרתה. אבל ממעין פתוח — כגון שלא פסקה, וראתה רא
58 מהניא ראייה דרביעי בחודש ונדות קמא למיקבע, ומנותיך במעין פתוח. וראשון
59 נלקבה — לא בעיא בדיקה, דהא אפילו אינה רואה היא טמאה. **הניחא לרב דאמר**
60 ודם הבא לאחר שבעה — ממעין אחד הוא. **התורה טמאתו** — תוך שבעה לזכר ואר
61 בדיקה, דהא בין פסקה ובין לא פסקה, טמאה היום וטוהרה לפתח. **אלא ללוי** — דאמר
62 עשר לנקבה — נסתם הטמא ונפתח הטוהר. ואוקימנא הוה שדופקת מותין שבעה לא
63 נסתם הטמא — תבד

אֵלֶּה לקפיצות והתניא בו' — פירש רש"י: לקפיצות לחורדייהו. וקשה: דאם כן, לישני
בסמוך: לא קבעה וסת לימים אלא לקפיצות לחורדייהו, ולמה חזר מסבתיה
ובסמוך נמי, דפריך: לימים פשיטא? לישנא: דלא קבעה וסת לקפיצות לחורדיה, כדא
סלקא דעתך מועיקרא? ונראה לפרש: "אלא לקפיצות" — אף לקפיצות. והיינו לימים
עם קפיצות, אבל לקפיצות לחורדייהו.

6 פשיטא להתלמוד ולא קבעה.
7 **קפצה** וראתה — תלת זימני גרסינן,
8 כדאמרין ובי"האב על בימתי"ן
9 (יבמות סדב) דבוסתות סתם לן תנא כרבן
10 שמעון בן גמליאל, לקמן פרק "האשוח"
11 (סגא) דתני: גא דאשוח קובעת וסת, עד
12 שתקבעו שלש פעמים.

ממעין סתום — פירש דרש"י: בגון דחואי
 ריש יירא, וריש יירא, וריש יירא, וב"ה
 בירא, וריש יירא. ומעין פתוח — בגון
 שהראיות הראשונות לא וסת דהו בתוך ימי
 נדה, או כ"ה בירא, וריש יירא. או ריש
 יירא, וד' בירא, וכן בשניה ובשלישית חזאי
 חמש בירא, ולא חזאי ריש יירא. ואם
 תאמר: ולרב פפא דמפרש שיליה "בנות
 כותים" (נדה לט,ב): ריש יירא חמש בירא
 — תרי זימני, ובשלישי — חמש בירא, ולא
 חזאי ריש יירא, דקבעה לה וסת בד' בירא
 רביעית, קשה אליביה מתניתין לרבי יוחנן
 ורב לומר: דהא יירא פירש "מעין פתוח" —
 דחואי תלת זימני ריש יירא וחמש בירא.
 ולמאי דפריש לקמן דרב פפא איירי דחואי
 תלת זימני ריש יירא וחמש בירא, דהאי
 גמי מקרי "מעין סתום", פירש מתניתין "מעין
 פתוח" כפירוש אחר דרש"י, דפירש: שראתה
 א' ב' ג' ד' רצופים בשלושה חדשים אשונים.
 אלא

בְּלֹא קִפְצִיָּה, דְּהֶתֶם אֵינְלֹא מִיִּלְתָּ דְיוֹמָא הוּא דְקָא גְרִים.
וְיִדְיָה שְׁעָתָה - צְרִיכָה לְהִיּוֹת בּוֹדְקָת, חוּץ מִן הַגְּדָה וְהַיּוֹשֻׁבֶת
ס - חוּץ מִיּוֹשֻׁבֶת עַל דָּם טוֹהַר, וּבִתּוּלָה שְׁדִמְיָה מְהוּרִים. וּפְעָמִים
תּוֹכְתָּה וּבִין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וּבִשְׁעָה שְׁהִיא עוֹבֶרֶת לְשִׁמּוּשׁ אֶת בֵּיתָה. וְתִירוֹת
וּכְלוֹת בְּתָרוּמָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִף בִּשְׁעַת עֲבָרְתִּי מִלֵּאכּוֹל
דָּהָה. - דְּבִתּוּךְ יָמִי נִדְתָּה לֹא בְּעֵי בְדִיקָה. הֵיחָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
וֶסֶת בְּתוּךְ יָמִי וִיבְתָה, וְאֵין אִשָּׁה קוֹבֵעַת לָהּ וֶסֶת בְּתוּךְ יָמִי נִדְתָּה
וְאִשָּׁה קוֹבֵעַת לָהּ וֶסֶת בְּתוּךְ יָמִי נִדְתָּה - תְּבַדּוּק, דִּילְמָא קִבְּעָה
בֵּי אֲמִינָא אֲנָא - הִכִּיא דְחִזִּיתִּיהּ מִמַּעַן סְתוּם, אֲבָל חִזִּיתִּיהּ מִמַּעַן
עַל דָּם טוֹהַר. קָא סִלְקָא דַּעְתָּךְ: מְכַקְשָׁת לִישֵׁב עַל דָּם טוֹהַר.
הוּא, הַתּוֹרָה טַמְאָתָּה וְהַתּוֹרָה טְהוֹרָתָה - שְׁפִיר, אֱלָא לְלוּי דְאַמֵּר
יִלְמָא אֲכַתִּי לֹא פֶסֶק הָהוּא מַעַן טַמְא! אָמַר לָךְ לִוִּי: הָא מִנִּי

ראיות דרמי וזהו לדרך ראייה לקביעות וסת. ואין אשה קובעת לה וסת בימי נדחה. נדחה עוד פעמים בחמישי בחדוש — לא קבעה וסת. שאין ראיית ימי נדה ראייה לקבוע, מומי — טמאה היא, ואי לקבוע וסת ולידע אם תשנה וסת שלשה פעמים ליום אחר ימי יוחנן בשילהי פרק "בנות כותים" (נדה לטב): כגון דחזאי ירש ירחא, וירש ירחא, ירש ירחא, וירש ירחא. כדמפרש התם, דאמר: וסתה בריש ירחא קבעה, והא דאקדים סתם וגם ראיה אחרונה חשבין לה כמעין סתם, כדאמר: הא דאקדים חזאי — כי מתניתין (וראי מתה בתחלת נדה, דהא לא מפליגי בי מידי, אלא סתמא חזאי הא — לא תקבע וסת. לישנא אחרונה: ממעין סתם — שראתה דעים, וספקא, וקנה שני, שלישי, רביעי לחדוש, וראתה: פעם שניה ברביעי בחדוש, וכן שלישית — לא בעינן. מנקשת לישב — כשכלין ימי לידה, כגון בשביעי לזכר או יום ארבעה עשר בפרק "בנות כותים" (נדה להב). מניין אחד הוא — דם הא בתוך שבעה של לידה עשר לנקבה. והתורה מזהרתו — כל ימי הטהרה. שפיר — קתי מתניתין דלא בעיא מי מעיינתו קה, נפתח הטמא כל ימי הלידה ונסתם הטהור, ולסוף שבעה לזכר וארבעה שבעה, סבירא לה ללוי דאפילו בשמיני לעולם היא טמאה, עד שתפסוק, דהא לא בשביעי דילמא וכו'.

אלא לרב דאמר מעין אחד הוא תבדוק – הוה מצי לשנויי. דרב מוקי במבקשת לישב, אלא דניחא ליה לשנויי אליבא דתרווייהו מתניתין בענין אחד. אפילו הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה – ואין להקשות: לרבי אליעזר דאמר, כל אשה שעברו עליה שלש עונות כו', תבדוק בימי טהרה, שמא תפסוק שלש עונות – דהכי נמי מימי טהרה לימי טומאה, לא מקרי הפסקה.

ומשמשת – איאירבע נשים וא"אשה שיש לה וסת קאי. **שלא** פסקה מחמת תשמיש – דכל פעם משמשת רואה, אפילו תשמיש מופלג מחבירו חדש או שלשה חודשים – הוה דם תשמיש, וטהור. כדאמר בפרק בתרא (נדה סהב): מעשה נתן לה רבי ארבעה לילות מתוך שנים עשר חדש. וכי שמשה בלילה וראתה למחרת, או בלילה בלילה לאחר כך בלא תשמיש – טהורה. אבל אם ראתה יום שני לשמשה – טמאה. כדאמר "עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש" כו', וביום תשמיש נמי, אם נשתנו מראה דמים שלה משל אמש – טמאה. ואם פסקה מחמת תשמיש, וראתה אחרי כן, אפילו באותו יום בין בתשמיש בין בלא תשמיש – טמאה. דדאי חיתה המכה, וכלו בביאה ראשונה כל דמי בתולים. ואפילו לרב אשי דאמר בפרק בתרא (שם סהב): בעל ולא מצא דם, וחור ובעל ומצא דם – טהורה, היינו משום דאימא: בביאה ראשונה בעל בהטיה, כשמואל. אבל הכא, בדביאה ראשונה מצא דם ובשניה לא מצא דם – ודאי חיתה המכה. כל הנשים בחוקת טהרה לבעליהן – פירשתי לקמן פרק שני (טו,א).

חדא מכלל חברתה איתמר – פירש רבינו שמואל בן מאיר: דרך הדבא איתמר מכלל ההיא דלקמן. ואין נראה, דבהחייא לא פירש שמואל דאיייר בעסקה בטהרות, אלא רבא דייק בפירוק מודל מודל ימפיל ליה רבי אבהו בר אבא לרבי זירא: ביש לה וסת – לטהרות בעיא בדיקה, לבעלה – לא בעיא בדיקה. אין לה וסת – לבעלה נמי בעיא בדיקה, שמע מינה קסבר שמואל: כל לבעלה לא בעיא בדיקה. לכך נראה לפרש: דההיא איתמר מכלל הך דחבא, ומשום דרבי ירמיה בר אבא הוה ידע מוך דחבא דאף אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה, לא מפלגי לרבי זירא הכי.

תניא נמי הכי כו' – אבל לבעלה מותרת. ואם תאמר: ודילמא דוקא ביש לה וסת איירי ויש לומר: מדתני סיפא "אבל הניחה בחוקת טמאה", מכלל דמיייר באין לה וסת. דאי ביש לה וסת דוקא, הוה ליה לפלוגי בדירה: אפילו אם הניחה בחוקת טהרה, אם אין לה וסת כו', אלא משום דאף באין לה וסת לא משכחת טמאה לבעלה, אלא בהניחה בחוקת טמאה. ובסמוך בברייתא דחזרין ופועלין כו', דקתני נמי: אבל הניחה בחוקת טמאה, אף על גב דביש לה וסת מיייר – היינו משום דבהניחה בחוקת טמאה אשמועינן: אפילו ערה – טמאה, עד שתאמר "טהורה אני". אבל הניחה בחוקת טהרה, באין לה וסת, הויא דערה – לא בעיא בדיקה. דכיון דבא מן הדרך, מסתמא תובעה. ואמרין לקמן (יב,א): כיון שתבעה, אין לך בדיקה גדולה מזו. ודבר רבינו יוהדא בן הרב רבינו יוסי טוב כתב: דרישא דברייתא זו הכי שניה בתוספתא: מעוברת ומניקה – בועלה טהור, פירוש: אפילו לרבי עקיבא, דאמר לעיל ברואה דם דטמאה בועלה למפרע. וכל אשה שיש לה וסת, וכן שאר כל הנשים – פירוש: דאין לה וסת. דאין סברא לפרש: בתולה חקנה – דאם כן, הוה תני להו בהדי מעוברת ומניקה דרישא. ממאנות במגע – פירוש: וטהרות, וטהרות לבעליהן. אלאמא ברייתא מיייר דאין לה וסת. בעי

בית שמאי היא, דאמרי מעין אחד הוא. וסתם לן תנא בביית שמאי? – סתם ואחר כך מחלוקת הוא, וכל סתם ואחר כך מחלוקת – אין הלכה בסתם. ואי בעית אימא: מי קתני "מבקשת לישב"? "יושבת" קתני. אי יושבת, מאי למימרא? – מהו דתימא: תבדוק, דדילמא קבעה לה וסת – קא משמע לן דמעין טהור למעין טמא לא קבעה. הניחא ללוי, דאמר שני מעינות הם, אלא לרב דאמר מעין אחד הוא – תבדוק, דילמא קבעה לה וסת! אפילו הכי, מימי טהרה לימי טומאה – לא קבעה. "ומשמשת בעדים" וכו', תנן היום: תינזקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת, בית שמאי אומרים: נותנין לה ארבע לילות. וביית הלל אומרים: עד שתחיה המכה. אמר רב גידל, אמר שמואל: לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש, וראתה שלא מחמת תשמיש. אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה – טמאה. עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה – טמאה. נשתנו מראה דמים שלה בלא טמאה. מתיב רבי יונה: ובתולה שדמיה טהורים, אפאי? תשמש בעדים, דילמא נשתנו מראה דמים שלה! אמר רבא, אימא רישא: חוץ מן הנדה והיושבת על דם טהור – הוא דלא בעיא בדיקה, אבל בתולה שדמיה טהורים – בעיא בדיקה. אלא קשיין אהרדי! – כאן ששמש, דאימא שמש עכרין, כאן – שלא שמש. תניא נמי הכי: במה דברים אמורים – שלא פסקה מחמת תשמיש וראתה שלא מחמת תשמיש, אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה – טמאה, עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה – טמאה, נשתנו מראה דמים שלה – טמאה. "פעמים היא צריכה" וכו', אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו אלא לטהרות, אבל לבעלה – מותרת. פשימא, "שחרית" תנן! – אלא, אי אתמר – אסיפא אתמר: ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה, אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות, מגו דבעיא בדיקה לטהרות – בעיא נמי בדיקה לבעלה. אבל אינה עסוקה בטהרות – לא בעיא בדיקה. מאי קא משמע לן? תנינא: כל הנשים בחוקת טהרה לבעליהן! אי מתניתין – הוה אמינא: הני מילי – באשה שיש לה וסת, אבל אשה שאין לה וסת – בעיא בדיקה. – והא מתניתין באשה שיש לה וסת עסקין! – מתניתין – בין שיש לה וסת בין אין לה וסת, והא קא משמע לן: דאף על גב דיש לה וסת, מגו דבעיא בדיקה לטהרות – בעיא נמי בדיקה לבעלה. והא אמרה שמואל חדא יומנא! דאמר רבי זירא, אמר רבי אבא בר ירמיה, אמר שמואל: אשה שאין לה וסת – אסורה לשמש עד שתבדוק. ואוקימנא: בעסוקה בטהרות! – חדא מכלל חברתה איתמר. תניא נמי הכי: במה דברים אמורים – לטהרות, אבל לבעלה – מותרת. במה דברים אמורים – להניחה בחוקת טהרה, אבל הניחה בחוקת טמאה – לעולם היא בטומאתה, עד שתאמר לו "טהורה אני".

בית שמאי היא דאמרי – בפרק "בנות כותים" מעין אחד הוא. יושבת קתני – שכבר נכנסו ימי טהרה. דילמא קבעה לה וסת – תוך שמונים דנקבה, שלש ראיות מעשרים לעשרים – לרבן שמעון בן גמליאל, ולרבי – שתי ראיות משלשים לשלשים, שבשיכלו ימי טהרה הוה ליה וסת לעשרים. המכה – מכת בעילה, דכל זמן שתהא רואה דם מחמת

תשמיש – דם בתולים הוא. לא שנו – אבית הלל קאי. שלא פסקה – ממראות דם. מחמת תשמיש – דכל זמן ששמשה, ראתה. וראתה שלא מחמת תשמיש – כלומר, אפילו חזרה וראתה ביום שלא מחמת תשמיש – מחזקין לה בדם בתולים. האיל ומחמת תשמיש לא פסקה. אבל פסקה מחמת תשמיש – ששמשה פעם אחת ולא ראתה, ואחרי כן ראתה, בין שראתה מחמת תשמיש בין שלא ראתה מחמת תשמיש – טמאה. דאמרין: כיון דבשעת תשמיש פסקה פעם אחת, גרלים לדבר שהבתולים כלו כבר, וזה ממקום טמא ירד. נשתנו מראה דמים – ממראה דם בעילה ראשונה. תשמש בעדים – אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש. כאן ששמשה – הא דקתני שאינה משמשת בעדים, משום דשמשה עכשיו, דאי נמי חזיא לאחר תשמיש ונשתנו מראה דם – טהורין. דאמור שמש עכרין – אבר התשמיש. כאן שלא שמשה – הא דאמר "נשתנו מראה דמים שלה, טמאה" – שלא שמשה היום, אלא בטהרות עסקה סמוך לבדיקה, הילכך, לענין טהרות שחרית וערבית בעיא בדיקה. ולפני תשמיש היינו טעמא דלא בעיא בדיקה: דכיון דלאחר תשמיש לא בעיא בדיקה, לפני תשמיש נמי לא אצרכה רבנן. דאמרין לקמן: כל לבעלה – לא בעיא בדיקה, אלא מגו דבעיא בדיקה לאחר תשמיש לטהרות בעיא נמי בדיקה לפני תשמיש כשבעלה, דהכי ליכא מגו. לישנא אחריתא: כאן ששמשה לאחר תשמיש ראשון – לא בעיא בדיקה, ואפילו שחרית וערבית, ואפילו נשתנו – אימור: שמש עכרין. והא תני נשתנו טמאין – כשלא שמשה לאחר לילה הראשון, ולא טעמא הוא, דאם כן אפילו לא נשתנו – נמי טמאה, דהא עברה עליה לילה אחת בלא תשמיש אמרין, לעיל דטמאה. לא שנו – הא דתני שחרית וערבית בודקת. אבל לבעלה מותרת – בלא בדיקה. פשימא שחרית תנן – דטהרות הוא, דהא אין משמשין מטה ביום. מגו דבעיא בדיקה לטהרות – לאחר תשמיש, שמא ראתה לאחר תשמיש מחמת תשמיש, בעיא נמי בדיקה לבעלה – לפני תשמיש. ואם נמי תנינא – במתניתין פרק שני (נדה טו,א). בחוקת טהרה – לבעליהן, ומתניתין דקתני דבעין בדיקה על כרחך הכי מתרצת לה מתניתין: דהבא בעסקה בטהרות, והתם בשאינה עסוקה בטהרות. והא מתניתין דהבא ביש לה וסת עסקין – דקתני: ואף על פי שאמר ידע שנתה, וכו', והא דאי בשיש לה וסת, ונאמר מיייר שמואל הוא אבל לבעלה מותרת, אבל אין לה וסת – לא קאמר. בין יש לה בין אין לה – דכיון דאמר יש לה וסת בעיא בדיקה, כל שכן דאין לה וסת, ואבולחו קאמר שמואל, אבל לבעלה מותרת. והא דאיייר מתניתין ביש לה וסת, הא קא משמע לן דאף על גב כו'. והאמר שמואל חדא יומנא – דאפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה, אלא אם כן גרילה לעשות טהרות. ואוקימנא – לקמן. במה דברים אמורים – דבעיא בדיקה. לטהרות – כלומר, בעסקה בטהרות, אבל לבעלה גרידא שאינה עסוקה בטהרות – לא. כשיעור

בית שמאי היא, דאמרי (להלן לד.), מעין אחד הוא. מקשה
הגמרא: וסתם לן תנא בבית שמאי שאין הלכה כמותם. מתרצת
הגמרא: סתם ואחר כך מחלוקת הוא שבמשנה להלן (שם) הובאה
מחלוקת בדין זה, והכלל הוא (יבמות מב:), כל סתם ואחר כך
מחלוקת אין הלכה כסתם, ולכן ניתן לפרש שהמשנה כאן סתמה
בבית שמאי אף שאין הלכה כמותם.
תירוצו נוסף: ואבעית איתא, מי קתני מבקשת לישב - שעדיין לא
התחילו ימי הטוהר? שלה והיא רוצה לצאת מימי טומאה לימי
טהרה, והלא יושבת קתני ויש לפרש שכבר הפסיק מעיינה הטמא
ונכנסה לימי הטוהר, ולכן אינה צריכה לבדוק, כיון שאף אם תראה,
לא תטמא.
שואלת הגמרא: אי יושבת שכבר נכנסה לימי הטוהר, מאי למה
פשוט שאינה צריכה בדיקה, שהרי לא תועיל לה כלום כיון שגם
אם תראה, טהורה היא. משיבה הגמרא: מהו דתימא שמכל מקום
תיבדוק דילמא קבעה לה וסת על ידי ראיות בימי הטוהר. קא
משמע לן שאינה צריכה בדיקה, משום (דמעין) [דמעין] טהור
למעין טמא לא קבעה ולכן, אף אם ראתה בתוך ימי הטוהר, אין
ראיות אלו מצטרפות לקביעות וסת לאחר שכלו ימי הטוהר שאז
הראייה היא ממעין טמא.
שואלת הגמרא: הניחא שאינה צריכה לבדוק בימי הטוהר ללוי,
דאמר שני מעינות הם, ואינה קובעת ממעין טהור למעין טמא, אלא
לרב דאמר מעין אחד הוא, מדוע לא תבדוק דילמא קבעה לה
וסת על ידי ראיות בימי הטוהר. מתרצת הגמרא: אפילו הכי, מימי
טהרה לימי טומאה לא קבעה וסת, אף שמעין אחד הוא, ולכן, אף
לדעת רב אין לחייבה לבדוק.
שנינו במשנה: ומשמשות בעדים וכו' חוץ מיושבת על דם טוהר
ובתולה שדמיה טהורים.
הגמרא דנה במחלוקת בית שמאי ובית הלל במשנה לקמן, ומבררת
האם יש להקשות ממשנתנו: תנן היום (לקמן סד:), תינוקת שלא
הגיע זמנה לראות דם, נידת, ונשאת, בית שמאי אומרים, נותנין
לה לשמש עם בעלה ארבע לילות עם ליל הנישואין, שבהם כל דם
שתראה, תולים שהוא דם בתולים. ובית הלל אומרים, נותנים לה
לשמש עם בעלה ולתלות בדם בתולים עד שתחיה הפכה - עד
שתתרפא מכת הבעילה.
הגמרא מביאה שלשה אופנים בהם מודים בית הלל שאין תולים בדם
בתולים: אמר רב גידל אמר שמואל, לא שנו בית הלל שעד
שתחיה המכה תולים בדם בתולים, אלא באופן שלא פסקה
מלראות מחמת תשמיש - שלא עבר עליה תשמיש אחד שלא
ראתה בו, ואז אפילו אם ראתה שלא מחמת תשמיש תולים בדם
בתולים. אבל אם פסקה מלראות מחמת תשמיש - ששמשה פעם
אחת ולא ראתה מחמת תשמיש, ואחר כך ראתה, בין מחמת
תשמיש אחר ובין שלא מחמת תשמיש, טמאה, שהרי כאשר שמשה
ולא ראתה התברר לנו שהבתולים כבר כלו והמכה נרפאה, וממילא
דם זה טמא הוא. וכן אם עבר לילה אחת בלא תשמיש, ולאחריו
ראתה שלא מחמת תשמיש, טמאה, שהרי לא שמשה בלילה
שלפני הראייה שנוכל לתלות את הדם בדם בתולים. וכן אם נשתנו
מראה דמים שלה שרואה עכשיו ממראה דמי הבתולים שראתה
בזמן הבעילה הראשונה, טמאה, כיון ששינוי זה מוכיח שאין דם זה
מדם בתולים.
הגמרא מקשה ממשנתנו על דינו האחרון של רב גידל בשם שמואל:
מתיב רבי יונה על הדין שאם נשתנו מראה הדמים מודים בית הלל
שהיא טמאה, ממה ששינוי במשנתנו, ובתולה שדמיה טהורים, אינה
צריכה לבדוק, הלא יש לנו לומר שתשמש בעדים לפני ואחרי
תשמיש, דילמא נשתנו מראה דמים שלה ותהיה טמאה.
הגמרא מביאה חילוק בדיון זה של השתנו מראה הדמים, ומתרצת על
פי זה את קושיית רבי יונה: אמר רבא, איתא רישא ששינוי שהנשים
צריכות לבדוק שחרית וערבית, 'חזין מן הנדה והיושבת על דם

טהור', ומדויק שדווקא נדה ויושבת על דם טוהר הוא דלא בעיא
בדיקה, אבל בתולה שדמיה טהורין, בעיא בדיקה, אלא שאם
נדייק כן, קשיין אהדר, שבסיפא מבואר שבתולה אינה צריכה
בדיקה. אלא ודאי יש לחלק, כאן - בסיפא, ששינוי שאינה משמשת
בעדים, הוא משום ששימשה, ולכן אינה צריכה בדיקה כיון שאפילו
אם תראה דם שמראהו שונה ממראה דם הבתולים, תהיה טהורה
משום דאיתא, שמש עכרן - שאבר התשמיש שינה את מראהם
של הדמים, ובאמת דם בתולים הוא, ואילו כאן - בדברי רב גידל
בשם שמואל, שכאשר נשתנו מראה הדמים שלה, טמאה, מדובר
כשלא שמש היום אלא עסקה בטהרות סמוך לבדיקה, ואז אם
נשתנו מראה הדמים שלה, היא וטהרות טמאות. ולכן ברישא
שמדובר על בדיקת שחרית וערבית כדי לטהר טהרות, אף הבתולה
צריכה בדיקה שמה השתנו הדמים ותטמאם.
הגמרא מביאה שהדינים של רב גידל בשם שמואל מפורשים גם
בברייתא: תניא נמי הכי, כמה דברים אמורים - שכל דם שתראה
תולים בדם בתולים עד שתתרפא המכה לדעת בית הלל, דווקא
כשלא פסקה מלראות מחמת תשמיש, ואז אפילו אם ראתה שלא
מחמת תשמיש אנו תולים בדם בתולים ואינה טמאה. אבל אם
פסקה מלראות מחמת תשמיש, ואחר כך ראתה בין מחמת תשמיש
אחר ובין שלא מחמת תשמיש כלל, טמאה. וכן אם עבר לילה אחת
בלא תשמיש ולאחריו ראתה שלא מחמת תשמיש, טמאה. וכן אם
נשתנו מראה דמים שלה, טמאה.
שנינו במשנה: פעמים היא צריכה וכו' להיות בודקת שחרית
וערבית ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה.
הגמרא מבארת באיזו אשה נאמרו תקנות המשנה לבדוק בשחרית
וערבית וקודם תשמיש: אמר רב יהודה אמר שמואל, לא שנו
שהיא בודקת שחרית וערבית, אלא לטהרות - באשה העסוקה
בטהרות, ובודקת כדי שלא תטמא למפרע, אבל לבעלה - אשה
שאינה עסוקה בטהרות אלא רוצה לשמש עם בעלה, מתרת ללא
בדיקה, ואינה צריכה לחשוש שמא תראה בתוך מעת לעת.
שואלת הגמרא: פשיטא שהשנה מדברת לגבי טהרות ולא לגבי
בעלה, שהרי שחרית תנן, ובודאי שלא מדובר בבדיקה לבעלה,
שהרי אין משמשין את המטה ביום, וממילא פשוט שמדובר במשנה
על תקנה לטהרות. משיבה הגמרא: אלא אי איתמר בשם שמואל
שמשנתנו מדברת לגבי טהרות, על כרחך אסיפא איתמר, ששינוי
במשנה, ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה, ועל כך אמר רב
יהודה אמר שמואל, לא שנו שצריכה לבדוק קודם תשמיש, אלא
באשה שהיא עסוקה בטהרות, דמגו דבעיא בדיקה לטהרות -
שמתוך שתקנו חכמים שהיא צריכה בדיקה לאחר תשמיש לצורך
טהרות, שמה ראתה מחמת התשמיש, בעיא נמי בדיקה לבעלה.
אבל אשה שאינה עסוקה בטהרות, לא בעיא בדיקה לבעלה.
שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן שמואל שאין חיוב בדיקה רק
לתשמיש, הלא תנינא (לקמן טו:), כל הנשים בחזקת טהרה
לבעליהן, ולכאורה במשנתנו מפורש שצריכה בדיקה קודם תשמיש,
אלא ודאי, שמשנתנו מדברת באשה העסוקה בטהרות והמשנה שם
באינה עסוקה, ומה חידש שמואל בדיון זה. מתרצת הגמרא: אי
מתניתין הוה אמינא הני מילי שכאשר אינה עסוקה בטהרות
אינה צריכה בדיקה, באשה שיש לה וסת, ולכן אינה צריכה לחשוש
שמה ראתה כשאינה עוסקת בטהרות, אבל אשה שאין לה וסת,
בעיא בדיקה אפילו כשאינה עסוקה בטהרות, וזה השמיענו שמואל,
שאף אשה שאין לה וסת, אם אינה עסוקה בטהרות אינה צריכה
בדיקה לבעלה.
שואלת הגמרא: והא מתניתין שחייבה בדיקה לפני תשמיש, באשה
שיש לה וסת עסקינן, ובאשה זו חידש שמואל שאינה צריכה
בדיקה קודם תשמיש, ולא באשה שאין לה וסת. מתרצת הגמרא:
מתניתין בין באשה שיש לה וסת בין באשה שאין לה וסת, והא
קא משמע לן המשנה, דאף על גב דיש לה וסת, אינה פטורה
לגמרי מבדיקות לבעלה, אלא מגו דבעיא בדיקה לטהרות, בעיא

הגמרא מביאה ספק באשה שאינה עסוקה בטוהרות הרצה להחמיר
 ולבדוק כעסוקה בטוהרות: **פָּעָא מִיְנִיה רַבִּי וִירָא מִרְבִּי יְהוּדָה, אִשָּׁה**
שאינה עסוקה בטוהרות ופטורה מבדיקות לבעלה כמבואר לעיל
(יא); מְהוּ שְׁתַּבְּדוּק עֲצָמָה לְבַעְלָהּ – האם מותר לה להחמיר
ולבדוק את עצמה לפני תשמיש לברר האם היא מותרת לבעלה).
אָמַר לִיה לֹא תַבְּדוּק, שואלת הגמרא: וְתַבְּדוּק, וְמָה בָּךְ. משיבה
הגמרא: הטעם שלא תבדוק הוא משום שֶׁאִם בֵּן שִׂירָאנָה בַּעְלָה
שהיא בודקת לפני התשמיש, לָבֹוּ נִזְכָּף – יהיה חושש בלבו מן
הספק ופֹרֵשׁ מביאה, ועל ידי כך יבטל מפריה ורביה).
הגמרא מביאה ספק נוסף: פָּעָא מִיְנִיה רַבִּי אָבָא מִרְבִּי הוּנָא, אִשָּׁה
שאינה עסוקה בטוהרות, מְהוּ שְׁתַּבְּדוּק עֲצָמָה בְּשִׁיעוּר וְסָת – האם
חובה על האשה לבדוק עצמה מיד לאחר התשמיש בְּדִי לְחִיב
בְּעֵלָה הָטָאָת – שאם תראה דם בבדיקה זו יוכח בבירור שהיה דם
גם בשעת ביאה, ויתחייב בעלה חטאת כדן בועל נדה בשוגג. משיבה
הגמרא: אָמַר לִיה, מִי מְשַׁכַּחַת לָהּ לְבִדְיָקָה בְּשִׁיעוּר וְסָת – וכי
מצאת אופן שתוכל לעשות בדיקה בחורים ובסדקים מיד לאחר
הבעילה בשיעור המחייב את הבעל בחטאת, וְהִתְנָא, אִיהוּ שִׁיעוּר
וְסָת ששינו בו (לקמן יד). שאם מצאה דם מיד לאחר בעילה ודאי
שהיה גם בשעת בעילה ושניהם חייבים חטאת. מבארת הברייתא: יש
לומר בזה מִשָּׁל לְשִׁמְשׁ וְעַד שְׁעוּמָרִים בְּצַד הַמִּשְׁקוּף וּמִיד בְּיָצִית
הַשֶּׁמֶשׁ נִכְנָס הָעֵר, והיינו, ששיעור וסָת הוא באופן שאבר התשמיש
וסדן הבדיקה עומדים בצד מקום התשמיש, וכאשר יוצא אבר
התשמיש נכנס סדן הבדיקה. ואם כן, כאשר תבדוק בחורים
ובסדקים יארך זמן הבדיקה משיעור זה, ובאופן כזה הוא רק ספק ואין
בו חיוב חטאת אלא אשם תלוי. ומסיק רב הונא: הָיוּ – אמור מעתה,
וְסָת שְׁאֵמְרוּ שאם בדקה ומצאה דם באותו זמן, חייבים חטאת, לא
נאמר אלא לְקוּנָה מבחור, שכאשר תמצא דם באופן זה תדע בודאי
שהיה הדם אף בשעת הביאה, וְלֹא לְבִדְיָקָה בחורים ובסדקים, ואם
כן, אף אם תבדוק ותמצא דם אינה מחייבת את בעלה בחטאת.
חזר רבי אבא ושאל את רב הונא: אִלָּא כִּי יש להסתפק, מְהוּ
שְׁתַּבְּדוּק מִבְּחוּץ מִיד לאחר הביאה כִּי ישאם תמצא דם בקניח
יתחייב בעלה חטאת. אִכָּבָּא דְאָמְרִי הָכִי בָּעָא מִיְנִיה, אִשָּׁה מְהוּ
שְׁתַּבְּדוּק עֲצָמָה בְּדִי לְחִיב את בעלה באִשָּׁם תְּלוּי. אומרת הגמרא:
אָמַר לוֹ, לֹא תַבְּדוּק.
חזר רבי אבא ושאל את רב הונא: וְתַבְּדוּק, וְמָה בָּךְ. השיב לו רב
הונא: אִם בֵּן שִׁנְצִירָה לְבִדּוּק לאחר התשמיש מתקנת חכמים, לָבֹוּ
נִזְכָּף שְׁמָא לאחר הביאה תבדוק ותמצא דם, ופֹרֵשׁ מאשתו.
שינוי במשנה: וּבְשִׁעָה שְׁחִיא עוֹבְרָת וכו' לשמש עם בעלה, צריכה
בדיקה.
הגמרא מבארת את דרכן של הנשים הצנועות בבדיקה שלפני
תשמיש: אָמַר רַבִּי אָמִי אָמַר רַבִּי יְנָא, וְהוּ עָדָן שֶׁל צְנוּעוֹת –
בדיקה בעד מחמת מדת חסידות ואינה חיוב.
שואלת הגמרא: אָמַר לִיה רַבִּי אָבָא בְּרַם לְרַבִּי אָמִי, תִּנָּא תִנִּי
צְרִיכוֹת וְאֵת תִּנִּי צְנוּעוֹת – התנא שנה שכל הנשים צריכות לעשות
בדיקות אלו, ואיך אתה אומר שבדיקה זו היא רק מדת חסידות.
משיבה הגמרא: אָמַר לִיה, מָה שֶׁאִמְרִית שְׁזוּ עוֹדָן שֶׁל צְנוּעוֹת, אִינוּ
מפני שהוא רק מדת חסידות, אלא מפני שְׁאֵנִי אִמְרִי, שֶׁכָּל הַמְּקַיִּים
את דְּבָרֵי הַמְּקַיִּים, נִקְרָא צְנוּעַ, וְנִשִּׁים אֵלּוּ הַמְּקַיִּמוֹת את תקנת
חכמים לבדוק קודם התשמיש, הרי הן צנועות.
שואלת הגמרא: אָמַר רַבָּא, וְכִי מִי שְׁאֵנִי מְקַיִּים את דְּבָרֵי הַמְּקַיִּים,
צְנוּעַ הוּא דְלֹא מְקַרֵּי הָא רִשָּׁע לֹא מְקַרֵּי, והלא ודאי שהוא נקרא
רשע, ואם כן אין לקרוא לאדם המקיים את דבריהם בשם 'צנוע'
שמשמע שהוא עושה יותר מן המחויב. משיבה הגמרא: אִלָּא אָמַר
רַבָּא, הַצְנוּעוֹת מעלה אחרת יש להן בבדיקה זו, שבאותו עַד שְׁבִדְקוֹן
בו את עֲצָמָן לִפְנֵי תְשִׁמִּישׁ זֶה, אֵין בּוֹדְקוֹת בּוֹ לִפְנֵי תְשִׁמִּישׁ אַחֵר,
מאחר שהוא מטונף מחמת הבדיקה הראשונה וכבר אינו לכן כל כך
ולא נראית עליו טיפת דם קטנה, וְהַנְּשִׁים שְׁאֵינָן צְנוּעוֹת, בּוֹדְקוֹת

בעד זה פעם שניה וְלֹא אִיכְפַּת לָהֶן בזה שכבר אינו לכן כל כך, ואין
 לקרוא להן רשעיות כיון שלמעשה הן בודקות את עצמן בעד גם
 קודם התשמיש.
הגמרא חוזרת לבאר את דינו של שמואל שהובא לעיל (יא): גּוּפָא,
אָמַר רַבִּי וִירָא אָמַר רַבִּי אָבָא בְּרַם יְרֵמִיָּה אָמַר שְׁמוּאֵל, אִשָּׁה שְׁאֵין
לָהּ וְסָת אִסּוּרָה לְשִׁמְשׁ עַד שְׁתַּבְּדוּק. שואלת הגמרא: אָמַר לִיה
רַבִּי וִירָא לְרַבִּי אָבָא בְּרַם יְרֵמִיָּה, וכי רק אשה שְׁאֵין לָהּ וְסָת בְּעִיָּא
בְּדִיקָה לפני תשמיש ואסור לה לשמש קודם שתבדוק, ואילו אשה
שִׁישׁ לָהּ וְסָת לֹא בְּעִיָּא בְּדִיקָה לפני תשמיש, והלא מפורש במשנה
(לעיל יא). שאף אשה שיש לה וסָת צריכה בדיקה לפני תשמיש אם
היא עוסקת בטוהרות.
משיבה הגמרא: אָמַר לִיה, שמואל שאמר את דינו רק באשה שאין
לה וסָת, אינו כדי שנדייק מדבריו שאם יש לה וסָת אינה צריכה
בדיקה זו, אלא איש חילוק אחר בין יש לה וסָת לאין לה, שכאשר יִשׁ
לָהּ וְסָת, אם היא עָרָה שהיא ראויה לעסוק בטוהרות, בְּעִיָּא בְּדִיקָה
לבעלה, אך אם היא יִשְׁנָה שאינה ראויה לעסוק בטוהרות, לֹא בְּעִיָּא
בְּדִיקָה. ואילו אשה שְׁאֵין לָהּ וְסָת, בֵּין אם היא עָרָה ובֵּין אם היא
יִשְׁנָה, בְּעִיָּא בְּדִיקָה.
הגמרא דנה בתירוצו של רבי אבא בר ירמיה ומתוך כך מתבארת
שיטת שמואל. שואלת הגמרא: אָמַר רַבָּא, מדוע ביאר רבי אבא בר
ירמיה בשיטת שמואל שהחילוק שבין יש לה וסָת לאין לה וסָת הוא
בישנה, וְלִיָּמָא לִיה שבשניהם מדובר בין בערה ובין בישנה, והחילוק
הוא, שכאשר יִשׁ לָהּ וְסָת, לְמַהְרָת בְּעִיָּא בְּדִיקָה מחמת חומרתן,
אך לְבַעְלָהּ לֹא בְּעִיָּא בְּדִיקָה, כיון שהיא בחזקת שלא תראה עד זמן
הוסת, וכאשר אֵין לָהּ וְסָת, אִפְּלִי לְבַעְלָהּ נְמִי בְּעִיָּא בְּדִיקָה – גם
לבעלה צריכה בדיקה, ומדייק רבא, וּמְדַלָּא אָמַר לִיה הָכִי, אלא
חילק בין ערה לישנה, שְׁמַע מִיָּנָה דְקָסְכָּר שְׁמוּאֵל, כָּל לְבַעְלָהּ לֹא
בְּעִיָּא בְּדִיקָה אפילו כשאין לה וסָת. ולכן הוכרח רבי אבא בר ירמיה
לומר שכונת שמואל היא לחלק בין ערה לישנה ובעסוקה בטוהרות
בלבד.
הגמרא מביאה ברייתא שלכאורה יש להקשות ממנה על דינו של
שמואל ודנה בביאור דברי הברייתא: תִּנּוּ רַבִּנָּן, הָמָרִין – אנשים
המנהיגים חמורים עם סחורות ממקום למקום, וּפּוֹעֲלִין, וְהַכָּאִין
מִבֵּית הָאָבֶל וּמִבֵּית הַמִּשְׁתָּה לביתם, נְשִׁיָּהם לָהֶם בְּחֻזְקָת מַהְרָה,
וְכָאִין וְשׁוֹהִין עִמָּהֶם בֵּין יִשְׁנוֹת בֵּין עֲרוֹת. בְּמָה דְבָרִים אִמּוּרִים,
שְׁהִינָּן בְּחֻזְקָת מַהְרָה – שכאשר הלכו מהן היו הנשים טוהרות,
אָבֶל הִינָּן בְּחֻזְקָת מוֹמָאָה – כאשר הלכו מהן היו טמאות, לְעוֹלָם
היא בחזקת מַמְאָה, עַד שְׁתֵּאמַר לוֹ 'מַהְרָה אֵנִי'.
מקשה הגמרא: וְהָא – וברייתא זו שחילקה רק בין הניחה בחזקת
טוהרה להניחה בחזקת טמאה, שְׁמוּאֵל בְּמָא מוֹקִי לָהּ – שמואל
שאמר (לפי ביאורו של רבי אבא בר ירמיה) שאשה שיש לה וסָת,
ערה בודקת ואינה צריכה בודקת, וכשאין לה וסָת אף הישנה חייבת
לבדוק, באיזה אופן יעמיד את דין הברייתא הזו, אִי בְּשִׁישׁ לָהּ וְסָת,
אם כן קָשִׁיא עָרָה – יקשה על שמואל מדוע אמרה הברייתא
שאפילו כאשר היא ערה, מותרת לו בלי בדיקה וכשהניחה בחזקת
טהרה, והלא לרעת שמואל אם היא ערה צריכה בדיקה. וְאִי בְּשִׁאֵין
לָהּ וְסָת, אם כן קָשִׁיא בֵּין עָרָה בֵּין יִשְׁנָה ששמואל חייב בדיקה בין
בערה ובין בישנה, ובברייתא מבואר שבין ערה ובין ישנה מותרת לו
בלי בדיקה).
מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם מדובר בברייתא בְּאִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וְסָת,
וְהַטַּעַם לכן שאף כשהיא ערה היא אינה צריכה בדיקה הוא, שְׁבִינָן
שְׁתַּבְּעָה בעלה לתשמיש והסכימה, אֵין לָהּ בְּדִיקָה גְּדוּלָה מְהוּ,
שהרי אם לא היתה יודעת בודאי שהיא טוהרה היתה בודקת.
הגמרא דנה כיצד יש לנהוג למעשה בדין המבואר בברייתא זו: אָמַר
לִיה רַב פָּפָא לְרַבָּא, מְהוּ לְמַעַבְד בִּי הָא מַתְּנִיתָא – האם יש לנהוג
כמתבאר בברייתא זו שהישינה צריכה תביעה או בדיקה.

1 **בטי** רבי זירא אשה מהו שתבדוק – פירושו: לפני תשמיש. **לבו** נוקפו ופורש –
2 פירש רבינו חננאל: כיון דרואה אשתו בודקת, מחשב שאם לא הרגישה – לא
3 היתה בודקת, לפי שידעת שחכמים לא תקנו לבדוק.

4 **כדי** לחייב בעלה חטאת – הזכא נמי הוה מצי למיבעי: מהו שתבדוק קודם תשמיש,
5 ותנינן הני עד הבקר, כדי לחייב בעלה
6 חטאת. אלא דכבר השיב לדי חכמים אשתו תבדוק
7 לפני תשמיש, לכו נוקפו ופורש. **צנוע** לא
8 מיקרי רשע לא מיקרי – בתמיה. ואם תאמר:
9 בריש כתובות (ג,ב) דאמר: משום צנועות
10 ונשום פרוצות, כיון דקרי להו "צנועות",
11 הנהו דלא עבדי חבי, אמאי קרי להו
12 "פרוצות"? ויש לומר: דהתם קרי להו
13 "צנועות" – כדאמרין התם: ומנין דלא אנוס,
14 וסברה דאנוס. ואף על גב שדין היה לה
15 לתלות שאין אנוס, דרוב העולם אינן אנוסים.
16 ופרוצות – משום דיומנין דאנוס, פירושו:
17 פעמים דידעת שהוא אנוס, ואמרה דלא
18 אנוס. ולא גרסינן התם "וסברה". **אשה** שאין
19 לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק –
20 ובעסקה בטהרות איירי. ואם תאמר: מאי קא
21 משמע לך, מתניתין היא (נדה יא, א): ובשעה
22 שהיא עוברת לשמש את ביתה וליכא
23 למימר: דאתא לאשמעינן דאף על גב דאין
24 לה וסת, דמותר לקיימה על ידי בדיקה כרבי
25 תנאי בן אנטיגנוס. וכן פירש רש"י לקמן,
26 דהלשון משמע דלא בא להשמיענו דהתרה,
27 אלא להשמיענו שצריכה בדיקה? ויש לומר:
28 דקא משמע לך באין לה וסת, דאפילו ישנה
29 – צריכה בדיקה. **בין** ישנות – פירושו:
30 דליכא איסור נדות, אבל אסור לבא על
31 הישנה, כדאמר בגדרים (כ,ב). אי נמי: הכא
32 לא למיירי בישנה איירי, אלא אינה ערה לה
33 כך שתדע להשיב אם היא טהורה אם לאו.
34 **שמואל** במאי מוקי לה – ואם תאמר:
35 ולקומה באינה עסקה בטהרות?
36 ויש לומר: דייק מלשנא יתירא דקתני
37 "נשים להם בחוקת טהרה", ואמאי איצטריך
38 תו למיתני "ובאין ושוהים עמהם", אלא
39 לגלוי דאירי דעסקה בטהרות. ובפרק
40 (נדה טו,א) דקתני "כל הנשים בחוקת טהרה",
41 וקתני בתר הכי "והבאין מן הדרך נשים"
42 להם בחוקת טהרה, וקתני תרתין, אף על גב
43 דאינה עסקה בטהרות איירי, התם
44 אשמעינן: דאין לחלק בין באין מן הדרך
45 לבין העיר. ואם תאמר: בלא שמואל תקשי
46 מתניתין דמצרכת בדיקה בעסקה בטהרות
47 אברייתא דהכא! ויש לומר: דפרץ לשמואל
48 אפילו בישנה, באין לה וסת, אבל מתניתין
49 לא מיירי בישנה. וכן פירש רבינו שמואל בן
50 מאיר. ואי נמי: ממתניתין הוה מצי לדחוק
51 ולאוקומי באין לה וסת וריה שעתה לא קאי
52 אלא אצריכה להיות בודקת ותו לא, אף על
53 גב דפשטא דמתניתין ביש לה וסת, כדפרץ
54 לעיל: והא מתניתין ביש לה וסת עסקין.
55 **בין** שתבעה – פירושו: כיון שבא מן הדרך,
56 מפייסה ותובעה לתשמיש, ואי הוויא כבר –

1 **כשיעור וסת** – מיד לאחר בעילה, בחטאת, דאמרין לקמן בפרק שני (יד,א). נמצא
2 על סדין שלה אותים, כלומר, מיד לאחר בעילה – חייבין בקרבן, דודאי דם הזה
3 בשעת ביאה. **לבדיקה** – לחורין ולסדקין. **הילכך**, כשיעור וסת לא משכחת לה.
4 **לשמש** = **אבר**. **ועד** = סדין שמקנחת בו. **לקינוח** – מבחוץ. אם בקינוח מצאה דם
5 בכשיעור הזה – חייבין חטאת, אבל אם
6 בבדיקה מצאה – כבר ארך השיעור, שהרי
7 לא בצד המשקוף עומד אלא בידה אחוזה,
8 ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה
9 למשקוף, ואשם תליי איכא ולא חטאת. מהו
10 שתקנח – אשה שאינה עסוקה בטהרות מי
11 בעיא קינוח לאחר תשמיש כשיעור וסת,
12 לידע אם תמצא דם, וידא בעלה חייב חטאת.
13 מהו שתבדוק – בדיקה מבחוץ. **באשם תליי**
14 – דאמרין לקמן (שם): נמצא על שלה
15 לאחר זמן יותר מכשיעור וסת – חייבין
16 באשם תליי, דספק הוה דם בשעת ביאה ספק
17 בא לאחר מכאן. **אם כן** – שתצריכנה לבדוק
18 אחר ביאה. **לכו נוקפו** – קודם ביאה, והא
19 דתנן לקמן (שם): דרך בנות ישראל משמשות
20 בשני עדים – בעסקות בטהרות. וזהו עין
21 של צנועות – כלומר, מדת חסידות שנו כאן,
22 ולא חיובא הוא. דאמרין בפרק שני (שם):
23 הצנועות מתקנות להן שלישי לתקן את
24 הבית, זהו עין, אלפני תשמיש קאי. אין
25 בודקת בו – לפני תשמיש אחר, לפי שמטונף
26 ובהא מראית ליבנו בבדיקה ראשונה, ושוב
27 אין נראית בו טיפה כחרדל. יש לה וסת לא
28 בעיא בדיקה – בתמיה. והא קתני מתניתין
29 ביש לה וסת, דבעיא בדיקה, כיון דעסקה
30 בטהרות. ולקמן פרץ: לישני ליה, הא
31 בשאינה עסקה בטהרות? ומשני: קסבר
32 שמואל כי באינה עסקה, אפילו אין לה וסת
33 – לא בעיא בדיקה לבעלה, הואיל ואינה
34 עסקה בטהרות. ערה – דחויא לעסקי
35 בטהרות, בעיא בדיקה לבעלה. אי נמי:
36 דליכא טירחא לצעורה, אבל ישנה – איכא
37 צערא, ולא אטרחיה רבנן. אי נמי: ישנה, דלא
38 חויא לטהרות, אפילו גזילה לעסק בטהרות
39 – לא בעיא בדיקה. למטהרת בעיא בדיקה –
40 כלומר, העסקה בטהרות בעיא בדיקה,
41 אפילו לבעלה. **לבעלה לא בעיא בדיקה** –
42 היכא דאינה עסקה. אין לה וסת אפילו
43 לבעלה – גרידא, דאינה עסקה בטהרות –
44 בעיא בדיקה. **כל לבעלה** – בלא טהרות. לא
45 **בעיא בדיקה** – אפילו אין לה וסת. **הילכך**,
46 הא דאמר שמואל: אסורה לשמש עד
47 שתבדוק – בעסקה (בטהרות) קאי, והיינו
48 דאמר לעיל ואוקימנא בעסקה בטהרות. כיון
49 שתבעה – לתשמיש. אין לך בדיקה גדולה
50 מזה – דאי לא קים לה דטהורה היא, הוה
51 בדיקה. ובדיקה דאקמר שמואל לעיל,
52 בתביעה טגי. ולבי מנגנום. **הא מתניתא** –
53 בעיא בדיקה, או תביעה.

סודי

רמא אנפשה שהרגישה בשעת ראייה, וזוכרת. אבל אם לא בא מן הדרך – אסור בערה. לפי שאינו מאריך בפיוס של תשמיש, אלא בא עליה מיד, ולא רמא אנפשה
לאזכורי שהרגישה. **מהו** למעבד כי הא מתניתא – פירש רש"י: כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה. וקשה: דבערה דוקא מצריך בדיקה, ואם כן מאי קא מהדר ליה:
דמגניא באפיה, דבתביעה לא מגניא באפיה? ועוד: אי לבעלה גרידא קבעי, כדמשמע דלבני בכל היה שואל, הא פשיטא, דאמר לעיל (יא,ב): כל לבעלה – לא בעיא בדיקה.
וגם אין להחמיר לבדוק, דאם כן לבו נוקפו ופורש, כדאמר לעיל. ואי בעסקה בטהרות קבעי, פשיטא שצריכה בדיקה, כדתנן "ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה" בו, ותו:
למה תולה בעייתו בברייתא זו, כיון דמתניתין נמי מצריכה בדיקה לטהרות? ונראה לפרש: "מהו למעבד כי הא מתניתא" דלא מצריכה מידי בישנה, דשמיא אף לבעלה גרידא
צריך להקיצה ולתובעה. והא דאמרין לעיל, דאפילו באין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה בישנה, מכל מקום דילמא תביעה בעיא. אי נמי: לעיל איירי כשהוא בעיר, דאם
איתא דהיתה טמאה – הוה אמרה ליה קודם לכן. אבל בבא מן הדרך, איכא למיחש. ומתניתין דפרק שני (נדה טו,א) דבאין מן הדרך נשים להם בחוקת טהרה, איכא נמי
למימר דהיינו דלא בעי בדיקה, אבל בעו תביעה. אי נמי: בערות דווקא. אי נמי: ביש לה וסת.

אמר ליה מגניא באפיה – פירושו: אם צריך להקיצה עד שתתיישב דעתה להשיב
אם טהורה היא אם לאו. מי מצריכי לכו בדיקה – פירושו: להקיץ אתכם עד
שתתיישב דעתכם להשיב אם טהורה היא, ובגון שהיו באין מדי שבת או מדי חדש,
אבל לא לזמן מרובה, כדאמר לקמן (טזא): והוא שבא תוך ימי עונתה, אבל יותר
– יש לחוש שמא ראתה ביתיים. לא פירות

ו נכסי מלוג שאכל, ולא דין פירות, והיינו: פרקנה. ואיירי בן הכיר בה ובין לא הכיר
בה, דבאל הכיר בה – הוי מקח טעות, ומחלה ליה, דניחא לה דניפוק עלה שמא
דאישות, כדאמרין גבי אילונית בפרק "איחורו נשך" (בבא מציעא סזא), ובהכיר בה נמי אין
לה כלום, כדאמר ב"ש מותרות" (יבמות פהב) בשניות לעליות: שהיא מרגילה, משום דזרעה כשר.

כיון דלא חזיא לביאה לית לה כתובה – אף על גב דאיכא מאן דאמר בפרק "בנות כותים" (נדה לטא) אפילו לרבי מאיר: אשה שאין לה וסת מותרת לשמש באחד עשר שבין נדה לנדה, לפי שהיא מסולקת מדרמים, מכל מקום צריך לגרשה, דילמא מקלקלת ליה בשאר יומי. וכיון דאסור לקיימה, אין לה כתובה. וכל זמן שלא גרשה, מותר לשמש באותו אחד עשר יום. ולאכא חנן, דאית לה כתובה, היינו משום דמותרת לשמש באחד עשר יום, כיון דחזיא לביאה, אף על פי שגורו כהמים עליו לגרשה, לא תפסיד בכך כתובתה. אילו הייתי יודע שכן הוא – ואם תאמר: והא כיון דאינה תובעת כתובתה, לא מצי להוציא לעז, כדאמר בפרק "הבא על יבמתו" (יבמות סזא) גבי "נשאת לשלישי ולא היו לה בנים, ונשאת לרביעי והיו לה בנים" כו', ואקמו: אומרים לה "שתקוהו יפה לך מדרבירך", שלא יוציא לעז ויאמר "אילו הייתי יודע" כו'. ופריך: אי אידי שחקה, אגן מי שתקנה? ומשנ: השתא הוא דבריא. ויש לומר: דהכא בקל על יד סמננים תחורר לוסתה, ואיכא לעז טפי. ולא דמי לעקרה, דאין לה רפואה בקל לבא ליד בנים, ומשמיה הוא דמסר לה. והרב רבינו שלמה מדר"ש תירץ: דהכא איכא למיחש דמתקנא וקבעה לה וסת, כמו שהיה סמוך לגרשין, דאיגלאי מילתא דבעד שהיא תחתיו איבירית ולא השתא. והכא לא שייך

למפריך: "אגן מי שתקנה?", כיון דלא שייך כאן לומר: "השתא הוא דאיבירית", דכיון שאומרים לה: "הוי יודע" כו', וכו' ליכא לעז. וכן לרבי יהודה ב"השולח" (גיטין מוגב) גבי אילונית, לא שייך למפריך, אף על גב דאין כי אם חשש אילונית. דודאי אילונית אין לה רפואה, ולא שייך "השתא הוא דאיבירית", דכיון שאומרים לה: "הוי יודע" – מגרשה לגמרי. ואבל אם תובעת כתובתה, יכול לומר: "אדעתא דהכי לא גירשתין". וגבי נשאת לרביעי, אין צריך "הוי יודע", דאינו יכול להוציא לעז, דאיכא למימר: "השתא הוא דאיבירית". ואי לאו טעמא ד"השתא הוא דאיבירית", אפילו לרבנן לא היישיש לקלקל גבי אילונית. לא שייך שתקנין. משום דכיון דכבר גרשה דאשון ושני – ניכר שגם השלישי שגרשה, משום בנים מגרשה, ואיכא לעז, אי לאו טעמא ד"השתא הוא דאיבירית". דמתני הא לא מתני הא – פירש רש"י: רב יהודה דפסיק הלכה כרבי חנינא דאירי בעסוקה בטהרות, לא מתני והיא דרבי אבא ברבי ירמיה. דוקשה שג"י. הא רב יהודה גופיה אמר משמיה דשמואל: לא שנו אלא לטהרות ותירץ: דהתם, לא אשמועינן רב יהודה אלא דלבעלה לא בעיא בדיקה. ואם תאמר, והא מתנינן ביש לה וסת. אבל אין לה וסת – איכא למימר דאסורה כרבי מאיר, אם כן שמואל דאוקמא אפילו באין לה וסת, משמע דסבר כרבי חנינא בן אנטיגנוס ויש לומר: דמתנינן משמע שפיר גם באין לה וסת, והכי קאמר: אפילו אותה שדיה שעתה משמשת בעדים, וכל שכן שאין לה וסת. ואם תאמר: ואמאי לא משני הכא, דהיא מכלל חברתה איתמר, כדלעיל? ויש לומר: דלעיל אינו בפירוש דבריו רבי אבא בר ירמיה דלבעלה לא בעיא בדיקה, ואף רבי אבא לא חילק לרבי זירא בין יש לה וסת לאין לה וסת בין טהרות לבעלה, משום דשמעי לה מכלל דרב יהודה דלבעלה לא בעיא בדיקה. אבל הכא פירש בהדיא משמיה דשמואל דאין לה וסת מותר לקיימה אם תבדוק. וכן בפסקא דהלכה כרבי חנינא אין לה כתובת: דמה צריך לפסוק כרבינו חנינא, כיון דבעסוקה בטהרות איירי, וכי דילכתא למשיחא דהא בארץ ישראל לעולם היו עסוקים בטהרות, כדאמר לעיל (ו,א). חכריא מדין בגליל.

סודני – תלמיד חכם, על שם (תהלים כד): "סוד ה' ליראיו". לא בעיא בדיקה – דכי מצטרבא לה בדיקה – מיגניא באפיה. לישנא אחרת: מהו למעבד כי הא מתנייתא. דלא בעיא בדיקה. דאיהו סבירא ליה: באין מן הדרך לאו דוקא, וכל שכן שהיו יושב בביתו. אמר ליה: סודני. רב פפא מטיל שכר הוא, כדאמר ב"איחורו נשך" (בבא מציעא סזא), שיכראי לא פסיד, דאמרין ב"עריב שכר נקרא "סודני", כדאמרין ב"עריב פסחים" (פסחים ק"גא): תמרי בולחך, לבי סודנא רהוט. לא מיגניא באפיה – בתמידה. אם אתה מצריכה בדיקה, והלא תמאס ותתנגה בפניו דלמא אינהו מחמירי אנפשיהו – ומצריכים בדיקה לנשותיהן, ומורים לאחרים היתר כהילכתא דאוקימנא דלא בעיא בדיקה. לפיכך שאל לנשותיהן דאיהו נמי בעי לאחמורי כותיותהו. לישנא אחרת: אינהו מחמירי אנפשיהו, ומורים דצריכה בדיקה להחמיר, והם אין מצריכין נשותיהן לבדוק. ושיבש הוא, דלאו היינו מחמירי אנפשיהו אלא מקילי אנפשיהו ומחמירי לאחרים, וחלילה לעשות כן. ולא פירות – שאוכל בעלה מנכסי מלוג שלה, ולא אמרין: כיון דאין לה כתובה דימנא, אישתבח דלאו אשתו היא, וליהדר לה פירי דאכל. ולא מוונות – אם הלך למדינת הים קודם שגרשה, אין בית דין פוסקים לה מוונות מנכסיה. ולא בלאות – כגון, אם הכניסה לה בגרשה בשמות כתובתה, ואמרין בכתובת (עטב), עיילא ליה גלמא – מכסי בה ואזיל עד דבלי. וזו כשנגרשה, אף על גב שקצת הבלאות קיימין – אין מחזירין לה. בשני עדים = סדינין. עותוה – אי חזיא. תקנה – אי לא חזיא. אוי לבעלה – כדמפרש לקמן. מוונות – תנא כתובתה הן: "את תהא יתבא בבית, ומיתונא מנכסי", ובלאות נמי משומת כתובה הן, ששמו לה מה שהיא מכנסת, והוא מקבלן עליו לשלם לכשמות או לכשיגרשנה. כמו שאנו כותבין: "ודין נדוניה דהנעלת ליה" וכו'. ובניה מפורים – הילכך, אומרים לה: "הוי יודע, שהמגרשה את חזרת משום וסת – לא יודע, ואפילו את חזרת וקובעת", ותו לא מצי למימר: "אילו הייתי יודע שכן" כו', שהרי התרו בו, וגמר בדעתו וגרשה. והכי נמי אמרין גבי מוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר, במסכת

גיטין (מזא). דבעי לאגביה כתובתה – והכי קאמר ליה: "את אמרת: אין לה כתובה. ואנא סבירא לי: אוי לו לבעלה, שנחסר ממנו, דודאי יש לה כתובה". דמקלקלת ליה – את אמרת: משמשת בעדים אוי לבעלה, דילמא לא חזיא לפני תשמש, וחזיא בשעת תשמש. הא אמר שמואל חרא זימנא – כדמתיב ואזיל מדרבי אבא בר ירמיה, וימיה שמעינן דסבירא ליה לשמואל דעסוקה בטהרות – בעיא בדיקה לבעלה, ושאינה עסוקה בטהרות – לא בעיא בדיקה. מאן דמתני הא לא מתני הא – לעולם בעסוקה, ודקשיא לך: תרתי למה לי? – רב יהודה דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני הא דרבי אבא, ורבי אבא לא מתני הא דרב יהודה. ואי קשיא: הא רב יהודה נמי אמר, דאמר רב יהודה לעיל גבי מנתין דקתי לעיל: "ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה", ואמר רב יהודה אמר שמואל: "לא שנו אלא בעסוקה" כו' – לאו פירכא היא, דרב יהודה לא אשמועינן התם בעסוקה מידי. דמתנינן הוה שמעינן בין עסוקה בין אינה עסוקה, ואתא רב יהודה למימר דאשמועינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה, והכא אשמועינן דהלכה כרבי חנינא וכאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה, והכא עיקר. ואית דמפרשי כי האי לישנא: והאמר שמואל חרא זימנא, לעיל דאוקימנא למתנינן דקתני: "משמשת בעדים" בעסוקה בטהרות! מאן דמתני הא כי לעולם בשאינה עסוקה, ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אחא דרב יהודה, לא תקשי, אמוראי נינהו אליבא דשמואל. וטועין דבר, דאם כן קשיא דרב יהודה אדרב יהודה, דהא אידו גופיה אמר דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה. הדרן עלך שמאי אומר

הדרן עלך שמאי אומר

נדה – דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קנה

כיון ששוב יצטרך לגרשה. מתרצת הגמרא: **לֹא צְרִיכָא דְהִדְרָה**
וְאִתְקַנָּה – שחזרה האשה וקבעה לה וסת, שבאופן זה, **מָהוּ דְתִימָא**
לְיִתְדָה – שיוכל להחזירה שהרי קבעה לה וסת ושוב אין לחשוש
שנא תראה בשעת התשמיש, **קָא מְשַׁמֵּעַ לָן** שאינו יכול להחזירה,
והטעם הוא משום **דְּיוֹמָנִין דְּאִזְלָא וּמִנְסַבָּא וּמִתְקַנָּא** – שמא יהיו
פעמים שלאחר גירושה תלך ותישא לאדם אחר, ואחר כך תקבע
לה וסת, **וְאִמְרַה** הבעל הראשון שגירשה, **אִילוּ קודם** שגרשתיה
הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׂכָךְ (היה) [הוא] שתקבע לה וסת ויהיה מותר לי
לקיימה, **אִפִּילוּ הֵייתָם נוֹתְנִין לִי מָאָה מָנָה כְּדִי לַגְרֶשָׁה**, **לֹא הֵייתִי**
מְגִירָהּ, ואם אכן יאמר כן, מתברר שהגט ניתן בטעות, וממילא
נִמְצָא גִט בְּטֵל וּבְנִיָּה מְמוּזָּן – אם לאחר קבלת הגט נישאה לאחר
ונולדו לה בנים ממנו, כיון שהתברר שאמם היא אשת איש של
הראשון היא. לכן אומרים לבעל בשעה שמגרשה, דע שלא תוכל
להשיבה, ושוב אינו יכול לומר שאילו היה יודע שתקבע וסת לא היה
מגרשה, שהרי התרו בו ואף על פי כן גמר בדעתו לגרשה.
הגמרא מבארת את דעת אבא חנן. שנינו בברייתא: **מִשּׁוּם אָבָא חֲנָן**
אָמְרוּ אוּי לֹא לְבַעְלָהּ. אִיכָא דְאָמְרִי לְרַבִּי מַאִיר אָמַר לִיה – אבא
חֲנָן בא לחלוק על רבי מאיר הסובר שאשה שאין לה וסת אסורה
לשמש וחייב להוציאה ואינו נותן לה דמי כתובתה, ואמר אבא חנן
שאינו לו לבעלה של זו, משום **דְּבָעֵי לְאַנְבוּיָה בְּתוּבָתָה** – שצריך
לגרש את אשתו ולשלם את כתובתה.
אִיכָא דְאָמְרִי לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנְטִיגֶנוֹס קָאָמַר לִיה – אבא חנן בא
לחלוק על רבי חנינא בן אנטיגנוס הסובר שאשה שאין לה וסת יכולה
לשמש על ידי שתבדוק לפני התשמיש, ואמר אבא חנן שאינו לו
לבעלה של זו, משום **דְּמִקְלָקְלָת לִיה** – שגם אם תשמש בעדים יתכן
שתקלקל בזה, שמא לפני תשמיש לא תראה ומזמת תשמיש תראה.
וזו כוונתו של אבא חנן, אוי לו לבעלה שיתכן שיכשל בבעילת נדה.
הגמרא פוסקת הלכה במחלוקת זו: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל,**
הֵלֵכָה בְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנְטִיגֶנוֹס שאמר שאשה שאין לה וסת,
משמשת בעדים. שואלת הגמרא: **וּבְמָא – באיזו אשה אמר כן,**
משמשת בעדים, **אִי בְּעִסְקָה בְּתַהֲרֹת, הָא אָמְרָה שְׁמוּאֵל חֲדָא**
וְיִמְנָא שהעסוקה בטהרות צריכה בדיקה ושאינה עסוקה אינה
צריכה, כמבואר לעיל (ע"א) שלמד כן רבא מתוך דברי רבי אבא בר
ירמיה. **וְאִי בְּשִׁאנִיָּה עִסְקָה בְּתַהֲרֹת** אמר שמואל שצריכה
בדיקה, קשה, **הָא אָמַר שְׁמוּאֵל עֲצֻמָּה, כֹּל לְבַעְלָהּ לֹא בְּעִיָּא בְּדִיקָה,**
דְּאָמַר רַבִּי יוֹרָא אָמַר רַבִּי אָבָא בְּרִי יְרֵמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל, אִשָּׁה
שְׂאִין לָהּ וְסֵת אִסּוּרָה לְשִׁמּוּשׁ עַד שְׁתַּבְּדִיק, וְאִזְקִימָנָא לָהּ –
והגמרא (לעיל ע"א) העמידה את דבריו בְּעִסְקָה בְּתַהֲרֹת, ומשמע,
שכאשר אינה עסוקה, אינה צריכה בדיקה לבעלה. ואם כן קשה, מה
בא שמואל ללמדנו בדבריו שהלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס.
מתרצת הגמרא: אמנם בשתי המימרות כוונת שמואל היא שרק
אשה העסוקה בטהרות צריכה בדיקה, ואילו אשה שאינה עסוקה
אינה צריכה בדיקה לעולם, ונכפלו הדברים משום **דְּמָאֵן דְּמִתְנִי הָא**
לֹא מִתְנִי הָא – מי ששנה דין אחד של שמואל לא שנה את הדין
השני.

הדרן עלך שמאי אומר

אָמַר לִיה רבא לרב פפא, **סוּדְנִי – כינוי** לתלמיד חכם, **לֹא – אינה**
צריכה בדיקה, משום דְּמִנְנִיָּא בְּאִפִּיָּה – שכאשר יאמר לה לבדוק
בבואו מן הדרך, תתגנה ותימאס בפניו].
הגמרא מביאה את הנהגת האמוראים עם נשותיהם בענין בדיקה
שלפני תשמיש כשבאו מן הדרך: **אָמַר רַב כְּהֵנָּא, שְׂאֵלְתִּינְהוּ**
לְאִינְשֵׁי בֵיתָה דְּרַב פֶּפְא וְדְרַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ, כִּי אָתוּ
רַבְּנָן מִכִּי רַב לְבִיתָכֶם, מְצַדִּי לְבֹו בְּדִיקָה לִפְנֵי תִשְׁמִישׁ. וְאָמְרוּ
לִי, לֹא הִיוּ מְצַרִּיכִים אוֹתָנוּ. שואלת הגמרא: מדוע רב כהנא שאל
את בני ביתם, וְלִישְׁלִינְהוּ לְדִידְהוּ – שישאל רב כהנא את רב פפא
ורב הונא עצמם האם יש חיוב לבדוק, משיבה הגמרא: מה שלא
שאל רב כהנא אותם בעצמם, הוא משום שחשש **דְּיִלְמָא אִינְהוּ קָא**
מְהִימִי אֲנַפְשֵׁייהו להצריך את נשותיהן בדיקה ואילו לאחרים הם
מורים היתר כפי שאכן ההלכה, ורב כהנא רצה להחמיר כמורה ולכן
שאל את נשותיהן כיצד מנהגם.
הגמרא מביאה מחלוקת בענין אשה שאין לה וסת קבוע: **תִּנּוּ רַבְּנָן,**
אִשָּׁה שְׂאִין לָהּ וְסֵת קבוע, אִסּוּרָה לְשִׁמּוּשׁ לעולם, שמא תראה
בשעת תשמיש ונמצא שהוא בוטל נדה. וכיון שאסורה לבעלה כל
ימיה, הרי שקידושה של אשה זו מקח טעות הן, ומזמת כן **אִין לָהּ**
לֹא בְּתוּבָה, וְלֹא פִּירוֹת שאכל מנכסי מילוג שהכניסה לו. **וְלֹא**
מוֹזְנוֹת – אם הלך בעלה למדינת הים לפני שהספיק לגרשה, אינה
מקבלת מזונות מנכסיו. **וְלֹא בְּלֹאֵת – כגון אם** הביאה עמה בגדים
וכתבו את שוים בכתובה, שהדין הוא שיכול הבעל ללושם עד
שיתבלו, ואשה זו, כאשר בעלה מגרשה, אפילו אם נשארו קצת
בלאות מבגדים אלו, היא אינה מקבלת אותם בחזרה. **וְיוֹצִיא –**
וחובה על הבעל לגרש אותה, **וְלֹא מְחִיר עוֹלָמִית – ואינו יכול**
לשוב ולישא אותה לעולם, אף אם תשוב ותקבע וסת, וכמבואר
בגמרא בסמוך, **דְּבָרֵי רַבִּי מַאִיר. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנְטִיגֶנוֹס אָמַר,**
מִשְׁמִשְׁתׁ בְּשָׁנֵי עֲדִים, הֵן (עֵתוֹת) [עִיּוּתֵיהֶן] – הם מקלקלים אותה
אם תראה, שאם תמצא את הדם בבדיקה שקודם תשמיש, ימנעו
מלשמש, ואם תמצא דם בבדיקה שלאחר התשמיש יטמאו הבעל
והאשה בטמאת בעילת נדה ויצטרכו להביא קרבן, הֵן (תַּקְנוּהוּ)
[תִּקְוִיָּה] – והם מתקנים אותה אם לא תראה, שהבדיקה שלפני
התשמיש שלא נמצא בה דם, תתיר להם לשמש, וכאשר לא ימצאו
דם בבדיקה שלאחר התשמיש לא יטמאו ולא יצטרכו להביא קרבן.
מִשּׁוּם אָבָא חֲנָן אָמַר, אוּי לֹא לְבַעְלָהּ של זו שאין לה וסת, וכמבואר
להלן בהמשך דברי הגמרא.
הגמרא חוזרת לבאר את דעת רבי מאיר. מבארת הגמרא: מה שאמר
רבי מאיר שאשה זו **אִסּוּרָה לְשִׁמּוּשׁ, הוא** מחשש **דְּיִלְמָא מְקַלְקְלָת**
לִיה – שמא תראה בזמן התשמיש ויכשלו בביאת נדה. ומה שאמר
רבי מאיר **שְׂאִין לָהּ בְּתוּבָה, הטעם הוא כִּיּוֹן דְּלֹא תוּיָא לְבִיָּאָה לִית**
לָהּ בְּתוּבָה אינה נוטלת את דמי כתובתה. וכן אין לה **לֹא פִּירוֹת**
וְלֹא מוֹזְנוֹת וְלֹא בְּלֹאֵת, משום שכל החיובים האלו של הבעל, הם
תְּנָאֵי בְּתוּבָה – תנאים האמורים בכתובה, וכיון שכן **בְּתוּבָה דְּמֹו,**
וכיון שאין לה כתובה, גם חיובים אלו אינו חייב לה.
שואלת הגמרא: מה שאמר רבי מאיר **וְיוֹצִיא וְלֹא יְחִיר עוֹלָמִית],**
פְּשִׁימָא שאסור לו לחזור ולישאה, שהרי אם מפני שאין לה וסת
היה עליו לגרשה, ודאי שלאחר שגירשה לא יוכל לשוב ולהחזירה,

המשך ביאור למס' נדה ליום שישי עמ' ב

שנלמד ממה שאמר בפירושו].
הגמרא מביאה שחילוק זה שאמר רב יהודה בשם שמואל מפורש גם
בברייתא: **תִּנָּא נְמִי חֲכִי, בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּם** שצריכה בדיקה,
לְתַהֲרֹת, אָבָל לְבַעְלָהּ מוֹתֶרֶת בְּלֹא בְּדִיקָה. וּבְמָה דְּבָרִים אָמְרוּם
שִׁלְבַעְלָה מוֹתֶרֶת לֹלֵא בְּדִיקָה, שְׁהִנִּיחָה כְּשֶׁהִיא בְּחֻזְקַת מְהוּרָה,
אָבָל הִנִּיחָה בְּחֻזְקַת מְמָאָה – שבזמן שהלך ממנה היתה טמאה,
לְעוֹלָם הִיא בְּטוּמְאָתָהּ ואסורה לו עד שתאמר לו, מְהוּרָה אֲנִי.

נְמִי בְּדִיקָה לְבַעְלָהּ. וחידושו של שמואל הוא שאף כשאין לה וסת
אינה צריכה בדיקה לבעלה.
שואלת הגמרא: **וְהָא אָמְרָה שְׁמוּאֵל חֲדָא וְיִמְנָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹרָא**
אָמַר רַבִּי אָבָא בְּרִי יְרֵמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל, אִשָּׁה שְׂאִין לָהּ וְסֵת קבוע,
אִסּוּרָה לְשִׁמּוּשׁ עַד שְׁתַּבְּדִיק, וְאִזְקִימָנָא (לְקַמְנֵי יב.) דִּין זה בְּעִסְקָה
בְּתַהֲרֹת בלבד, אך מי שאינה עסוקה בטהרות מותרת לשמש אף
ללא בדיקה. מתרצת הגמרא: חֲדָא מְכַלְל חֲבֵרָתָה אֲתִמַּר – מימרא
אחת אמר שמואל בפירושו, והמימרא השנייה נאמרה בשמו מתוך מה

גְּדוֹלָה שְׁמוּתָה לִישָׁא רַק בְּתוּלָה, אִי נָמִי לְעֵנִין שְׁתֵּהָא בְּתוּבְתָהּ
מֵאֵתִים זוּ.

ממשיכה הברייטא לבאר: אימתי נקראת בְּתוּלָה קְרָקַע, כָּל זְמַן
שֶׁלֹא נֶעְבְּרָה. אומר רב כהנא, נִפְקָא מִינָה איזו קרקע קרויה בתולה,
לְעֵנִין נָחַל אֵיתָן שְׁצִירָךְ לַעֲגֵלָה עֲרוּפָה. אִי נָמִי לְמִקְחָ וּמִמְכָּר, שאם
אמר לחבירו 'קרקע בתולה אני מוכר לך', צריך לתת לו קרקע שלא
נעבדה מעולם, לפי שעושה פירות מרובין ושמנים.

ממשיכה הברייטא לבאר: אימתי נקראת בְּתוּלָה שְׁקָמָה, כָּל זְמַן
שֶׁלֹא נִקְצְצָה. אומר רב כהנא, נִפְקָא מִינָה איזו שקמה קרויה
בתולה, לְמִקְחָ וּמִמְכָּר, שאם אמר לחבירו 'בתולת שקמה אני מוכר
לך', צריך לתת לו שקמה שלא נקצצה, לפי שיכול לקוצצה ותתעבה
ותוציא הרבה ענפים. אִי נָמִי לְמִקְצָצָה בְּשִׁבְעִית – לענין לקצוץ את
השקמה בשביעית, בְּדִתָּנָהּ בַּמִּשְׁנָה (שביעית פ"ד מ"ה). אִין קוֹצְצִין
בְּתוּלָה שְׁקָמָה בְּשִׁבְעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה הַבָּא לְהַשְׁבִּיחַ אֶת
הָאֵילָן שֶׁאִסּוּרָה בְּשִׁבְעִית.

מסיימת הגמרא את הקושיא: וְאִם אֵיתָא – ואם אכן אשה שלא
ראתה דם נדה מעולם קרויה בתולה, לִיתָנִי נָמִי הָא – מדוע לא
שנתה הברייטא גם בתולה זו, ואמרה 'ארבע בתולות הן'.

מתרצת הגמרא: אִמֵּר רַב נְחֶמְךָן פֶּרֶץ יִצְחָק, בִּי קִתְּנִי – לא שנה התנא
אלא מִיְדֵי דְלִית לִיה שֵׁם לוֹוִי – בתולות שנקראות בשם 'בתולה'
בלא שם נלווה ותוספת, אֲבָל מִיְדֵי דְאִית לִיה שֵׁם לוֹוִי, כבתולה
שלא ראתה דם שאינה נקראת בתולה סתם אלא בתולת דמים, לֹא
קִתְּנִי, ולכך לא שנה את הבתולה השנויה במשנתנו כיון שאינה
קרויה 'בתולה' סתם אלא 'בתולת דמים'.

תירוצ' נוסף: רַב שֵׁשֶׁת בְּרִיה דְרַב אִיְדִי אִמֵּר, בִּי קִתְּנִי מִיְדֵי דְתָלִי
בְּמַעֲשֵׂה – דבר התלוי במעשה, כלומר שאינו מאבד את השם
'בתולה' שלו אלא על ידי מעשה, אבל מִיְדֵי דְלֹא תָלִי בְּמַעֲשֵׂה לֹא
קִתְּנִי – דבר שאינו תלוי במעשה, כלומר שמאבד את שמו מאיליו,
לא שנה התנא, ולכך לא שנה את ה'בתולה' השנויה במשנתנו כיון
שהיא מאבדת את שמה על ידי ראיית דם בלא שום מעשה.

תירוצ' נוסף: רַבִּי חֲנִינָא בְּרִיה דְרַב אִיקָא אִמֵּר, בִּי קִתְּנִי מִיְדֵי דְלֹא
הָדָר לְבְרִיתִי – דבר שאינו חוזר לקדמותו, אבל מִיְדֵי דְהָדָר לְבְרִיתִי
לֹא קִתְּנִי – דבר החוזר לקדמותו לא שנה התנא, ולכך לא שנה את
ה'בתולה' השנויה במשנתנו כיון שראיית דם הוא דבר החוזר
לקדמותו, שכשתהיה זקנה שוב לא תראה.

תירוצ' נוסף: רַבִּינָא אִמֵּר, בִּי קִתְּנִי מִיְדֵי דְקָפִיד עָלֶיהָ וְכִינָא – דבר
שהקונה מקפיד עליו, אבל מִיְדֵי דְלֹא קָפִיד עָלֶיהָ וְכִינָא לֹא קִתְּנִי –
דבר שאין הקונה מקפיד עליו לא שנה התנא, ולכך לא שנה את
ה'בתולה' השנויה במשנתנו, שאדם הלוקח אשה אינו מברר אם
ראתה דם.

הגמרא מקשה על תירוצו של רבינא: וְלֹא קָפִיד – וכי אכן אין בני
אדם מקפידים לברר אם ראתה אשה דם, וְהִתְנִיָא בברייטא, רַבִּי
חֲנִינָא אִמֵּר, בְּשֵׁם שֶׁהָשְׂאֹר יִפֶּה לְעִיסָה לְהַחֲמִיצָה, ועל ידי זה
נעשה הלחם טוב, כִּךְ דְּמִים יִפִּין לְאִשָּׁה לַמָּהֵר לֵה הָרִיוֹן. ועוד תִּנְיָא
בברייטא מִשּׁוֹם רַבִּי מֵאִיר, כָּל אִשָּׁה שְׁדִמְיָה מְרֻבִּין, כְּנִיָּה מְרֻבִּין,
ואם כן ודאי מקפידים לברר אם ראתה דם, שאדם מעדיף לישא
אשה שראתה דם.

לכך מבארת הגמרא את תירוצו של רבינא: אֲלֵא, בִּי קִתְּנִי מִיְדֵי
דְקָפִין עָלֶיהָ וְכִינָא – דבר שהלוקחים קופצים לקנותו משום שהוא
'בתולה', אבל מִיְדֵי דְלֹא קָפִין עָלֶיהָ וְכִינָא לֹא קִתְּנִי – דבר שאין
הלוקחים קופצים לקנותו לא שנה התנא, ולכך לא שנה את
ה'בתולה' השנויה במשנתנו, שאדרבה אדם הלוקח אשה אינו חפץ
ב'בתולת דמים'.

הגמרא מביאה ברייתא בענין בתולת קרקע: תָּנִי רַבִּנָן בברייטא,
אִיזוּהִי קרקע שהיא בְּתוּלָה קְרָקַע שלא נעבדה מעולם, כָּל שְׁמַעְלָה
רְשׁוּשֵׁין – אבנים דקים, וְאִין עֲפָרָה תִּיחֻחַ – רך. אבל אם נִמְצָא בָּהּ
חֶרֶס, בְּדִדְעָ שְׁנַעְבְּדָה, שאם לא נעבדה מנין בא לשם החרס. ואם
מצא צוֹנָמָא – סלע, ראייה היא שֶׁהָיָה זו בְּתוּלָה קְרָקַע.

שנינו במשנה: אימתי נחשבת למְעוּבֶרֶת שדיה שעתה, מְשִׁידָע
עוֹבְרָה – משעה שניתן להכיר שהיא מעוברת. הגמרא מביאה
ברייתא המבארת מתי הוא זמן זה. שואלת הברייטא: וְכִמָּה זמן
מתחילת העיבור הוא זמן הַכֶּרֶת הָעוֹבֵר. משיבה הברייטא: סוּמְכוּם
אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי מֵאִיר, שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וּמוֹסִיפָה הברייטא, וְאֵף עַל
פִּי שְׁאִין רֵאִיָּה גְמוּרָה לְדָבָר, יֵשׁ זָכָר וְסִמֵּן לְדָבָר, שְׁנַמְרָא (בראשית
לח כד) לגבי הריונה של תמר, 'וַיְהִי בְּמִשְׁלַשׁ חֳדָשִׁים וַיֵּגֶד
לִיהוּדָה לֵאמֹר, וַנִּתֵּן תָּמָר כְּלָתִי, וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזִנּוּנִים, הֲרִי
שֶׁהָעוֹבֵר נִיכָר אַחֵר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים.

מקשה הגמרא: וכי רק זָכָר לְדָבָר הוא, קָרָא בְּתִיב – הרי מפורש הוא
בפסוק, וְרֵאִיָּה גְדוֹלָה הִיא שֶׁהִכְרַת הָעוֹבֵר הִיא בְּשֹׁלֶשָׁה חֳדָשִׁים.
מתרצת הגמרא: אכן אין כאן ראייה גמורה, מִשּׁוֹם דְּאִיקָא דִּילָדָה
לְתִשְׁעָה וְאִיקָא דִּילָדָה לְשִׁבְעָה – שיש היולדת אחר שבעה חדשים
מתחילת הריונה ויש היולדת לאחר תשעה חדשים, ושנא הכרת
העובר הוא בשליש העיבור לכל אשה לפי זמן עיבורה, ותמר ילדה
אחר תשעה חדשים ולכך היה עוברה ניכר אחר שלשה חדשים, אבל
היולדת לשבעה עוברה ניכר אחרי שני חדשים ושליש, ואמאור זמן
דיה שעתה, והשמיענו רבי מאיר שהולכים אחר רוב הנשים שיוולדות
לתשעה חדשים, ואומרים שאף היולדת לשבעה עוברה ניכר אחר
שלשה חדשים, ולגבי יולדת לתשעה יש כאן ראייה גמורה שעוברה
ניכר אחר שלשה חדשים, אבל לגבי יולדת לשבעה אינו אלא זכר
לדבר ולא ראייה גמורה.

הגמרא מביאה ברייתא הדנה בענין מעוברת: תָּנִי רַבִּנָן בברייטא
(תוספתא פ"א ה"ד), הֲרִי שֶׁהָיְתָה בְּחֻזְקָה מְעוּבֶרֶת וְרֵאִתָּהּ דָּם,
וְאַחֵר כִּךְ הִפְלִיָּה, וּנְמָצָא שְׁבִתוֹךְ שְׁלִיתָהּ לֹא הִיָּה נָפֶל עוֹבֵר אֲלָא
רוּחַ, אוֹ כָּל דָּבָר שְׁאִינוּ שָׁל קִיָּמָא, כלומר שאינו ולד, הֲרִי הִיא
בְּחֻזְקָתָה שהייתה מעוברת, ולגבי הדם שראתה קודם שהפילה
אומרים דִּיָּה שְׁעָתָה, ואין אומרים שדמים, עכשיו שהריון רוח הוא
ואין שמו הריון ולא הייתה מסולקת דמים, ונִטְמָאוּ הַטְהֵרֵת שִׁנְגָּה
בהם בתוך מעט לעת לראייתה. וְאֵף עַל גַּב שְׁאִין רֵאִיָּה לְדָבָר
שהריון רוח שמו הריון, יֵשׁ זָכָר לְדָבָר, שְׁנַמְרָא (ישעיהו כו יח), 'הָרִינוּ
חֲלָנוּ כְּמוֹ יִלְדָנוּ רוּחַ', כלומר סבלנו צער הלידה ולא ילדנו אלא
רוח, משמע שגם הריון רוח שמו הריון.

מקשה הגמרא: מֵאִי זָכָר לְדָבָר, כלומר מדוע אמרה הברייטא שאין
כאן אלא זכר לדבר, הֲרִי רֵאִיָּה גְדוֹלָה הִיא, שכן מפורש הוא בפסוק
שהריון רוח שמו הריון.

מתרצת הגמרא: בִּי בְּתִיב הָאִי קָרָא בּוֹכְרִים בְּתִיב – פסוק זה לא
נאמר אלא בוכרים, ואינו אלא משל בעלמא, ואין להביא ממנו ראייה
שהריון רוח שמו הריון, ומכל מקום יש כאן זכר, שכל משל דומה
לנמשל.

מקשה הגמרא: וְרִמְיָנִי, קִשְׁתָּה שְׁנִים – אשה שאחוזו צירי לידה
שני ימים בימי זיבתה וראתה דם בימים אלו, וְלִשְׁלִישִׁי שגם בו ראתה
דם הִפְלִיָּה רוּחַ אוֹ כָּל דָּבָר שְׁאִינוּ שָׁל קִיָּמָא, הֲרִי זוּ יוֹלְדַת בּוֹזֵב,
כלומר היא טמאה טומאת זבה, שמכיון שלא ילדה ולד אין אומרים
שהדם בא מחמת הלידה אלא אומרים שהוא דם זיבה. וְאִי אִמֵּרְתָּ
לִידָה מְעֻלִּיתָא הִיא – ואם אמרת שלידת רוח לידה גמורה היא,
קשה,

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 א. אין מקדשים על היין שריחו רע^א אף על פי שלא נשתנה לחמיצות כלל אלא ריחו ומעמו יין שמכרכים עליו
- 2 בורא פרי הגפן^ב רק שמסריח קצת מחמת שהיה בכלי מאוס אף על פי כן הקריבחו נא לפחתך הירצך או
- 3 הישא פניך^ג.
- 4 וכן אין מקדשין על היין שנתגלה אף על פי שעכשיו אין נזהרים בגילוי לפי שאין נחשים מצויים בינינו^ד אף על
- 5 פי כן הקריבחו נא לפחתך וגו'^ה ומכל מקום אם לא עמד מגולה אלא שעה מועטת^ו אין להקפיד כל כך בפרט
- 6 במדינות אלו שאין היין מצוי כל כך לפי שגם הפחות והסגנים אין מקפידים על כך בדיעבד אלא אם כן נמר^ז
- 7 ריחו ומעמו^ח:

חלק ב סימן ערב על איזה יין מקדשין סעיף א

הלכתא רבתא

- א [שריחו רע - יין שדרך עשייתו היא, שמתחילה ריחו מסריח - ולאחר מכן משתבח ריחו וטעמו - אפשר לקדש עליו¹.
- ב] בורא פרי הגפן - היינו שדינו דין יין².
- ג] לפחתך וגו' - מטעם זה יש להזהר שלא לקדש גם על חמר-מדינה שהיה מגולה שעות רבות, והוא הדין שלא לקדש על בקבוקיין שעמד פתוח במקרה או ארון סגור⁵.
- ד] לפחתך וגו' - במקום הפסד מרובה יכול לתקן יין מגולה

צינונים והוספות

- 1 כגון יין שנעשה מענבי מוסקט (או שאר יינות לבנים) (שו"ת אור לציון ח"ב פ"כ תשובה יז), והוא מאחר שדרך עשייתו כן - ודרך הפחות והסגנים לשתותו.
- 2 כמבואר בסימן רד ס"ו, וראה להלן סעיף ג.
- 3 מלאכי א, הקריבחו נא לפחתך; הירצך או הישא פניך?!. וכוונת הדברים שאם תקריב יין זה לשר ומושל (פחתך מלשון פחות וסגנים (יחזקאל כג, ו) כדפירש במצו"צ, וכדמשמע בהמשך הסעיף) האם ירצך או ישא פניך?, וכל שכן שאין לעשות עליו מצות ה' כקידוש היום.
- 4 הערת הרה"ג א"ד לאוואוט (אבד"ק ניקוליוב זקנו של אבי אמו של כ"ק אדמו"ר בספרו 'פסקי פרי מגדים' עמוד ערב (יו"ד סימן קטז): אבל במקומות שמצויים נחשים כגון בכפרים יש לזהר.
- 5 ונפק"מ להלכה במקום שאין חשש 'הקריבחו נא לפחתך' - כגון יין שנתגלה בלילה לדקות ספורות בלבד.
- 6 שהרי אין הטעם משום סכנה - אלא משום כבוד, והרי מנהג העם וכל-שכן מנהג הפחות והסגנים להקפיד לכסותו במכסה בכל אופן.
- 7 ואין להתיר אפילו באופן שאין שרצים יכולים להכנס לשם כפי שהתיר בכף-החיים (ס"ק ט), ואפילו במקום שאין טעמו פג בכך כפי שהתיר בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"כ תשובה יז).
- 8 שו"ת שבט הלוי ח"ו סימן קיא אות ב.
- 9 בדי השלחן סימן מו ס"ק ב, שיש להביא לכך ראייה מליל

- הסדר, שהרי מיד אחרי הכוס הראשונה מוזגים את הכוס השניה ואומרים עליה את ההגדה, ועומדת הכוס מגולה כמה שעות עד שמסיים את אמירת ההגדה.
- ויש שפקקו בזה כיון שביליל הסדר נמצאים תמיד אנשים במקום (שו"ת אז נדברו ח"א סי' ז), ומכל מקום מסתברים דברי קצות השלחן כיון שהטעם אינו משום סכנה - ולא נוגע אם יש מישהו במקום אם לאו.
- גם שיעור ה' או ו' שעות המובא שם (שו"ת אז נדברו) משו"ת דברי מלכיא (ח"ד סימן א) אינו שייך לענין זה, שהרי הביא שיעור זה לענין הזמן בו משתנה טעם היין, וכאן לא נוגע שינוי טעם היין כי אם קפידת הפחות והסגנים בשהה שעה גדולה.
- אמנם בימינו שהיין מצוי יש להקפיד לכתחילה על שיעור 'שעה מועטת' שהביא (בשם שו"ת דברי מלכיא) שהוא עשרים דקות, ומסתבר שבקבוק יין ששהה פתוח למעלה מעשרים דקות נמאס הוא בעיני הפחות והסגנים.
- ומה עוד שבשש"כ פרק מז הערה צ כתב על דברי 'קצות השלחן' שאין להביא ראייה מליל הסדר, משום שביליל הסדר צריך לומר את ההגדה על הכוס, לכן אין זה נחשב גילוי, כמו שמי שמאריך באמירת הקידוש שעה מרובה אין היין נחשב מגולה.
- 8 ראה לעיל על סימן רעא סעיף יח, שהוא קבלה מהבעש"ט, וכן נהג כ"ק אדמו"ר.
- 9 מלשון תמורה וחילוף (מצודת ציון ירמיהו מח, יא).

שולחן ערוך – הלכות שבת

ז יין צמקים דהיינו שכותשים ענבים יבשים ונותנים עליהם
מים ושורים אותם בהם ג' ימים ותוסס ונעשה יין מקדשים
עליו בין שנכמשו בעודם בגפניהם בין שנצטמקו ונתייבשו
בחמה או ע"י תולדת האור והוא שיוצא מהם קצת לחלוחית
בלא שרייה כשמעצרים אותם (שאותו הלחלוחית הוא שנכנס
במים ע"י שרייה ומהפכם ליין) אבל אם אינו יוצא מהם שום
לחלוחית אף אם ידרכום ברגל או יעצרום בקורה אלא ע"י
שרייה בלבד אין מקדשים עליו ואפילו בורא פרי הגפן אין
מברכים עליו:

ח שמרי יין או חרצנים שנתן עליהם מים ונעשה יין מקדשים
עליו אם ראוי לברך עליו בורא פרי הגפן כמו שנתבאר בסי'
ר"ד:

ט יש אומרים שאין מקדשים על יין מבושל ועל יין שיש בו
דבש שאין מקדשים אלא על היין הראוי לנסך על גבי
המזבח ויש אומרים שלא מיעטו אלא יין שאינו ראוי לנסך מפני
גריעות שבו כגון מגולה ושריחו רע אבל המבושל אין פסולו
למזבח אלא מפני שנשתנה מברייתו אבל לא נשתנה לגריעות
אלא לעילוי כמ"ש בסי' ר"ד לפיכך מקדשים עליו ואין צריך
לומר יין שיש בו דבש שאין פיסולו למזבח מחמת עצמו אלא
מחמת הדבש שנאמר כי כל שאור וכל דבש וגו' וכן עיקר וכן
נוהגים לקדש עליהם אפילו יש לו יין אחר אלא שאינו טוב
כמותם:

י מדינה או עיר שרוב יינם שכר או שאר משקים דהיינו שדרך
רוב אנשי העיר לקבוע סעודותיהם על השכר או שאר
משקים כמו שהוא דרך לקבוע על היין במקום שהיין מצוי הרי
משקין אלו בעיר זו כמו יין ונקראים שם חמר מדינה לענין כל
הדברים הטעונים כוס וכל שאין יין הרבה גדל סביבות העיר
כמהלך יום שאף שמצוי הרבה יין אצל החנוני מן הסתם אין
דרך רוב אנשי עיר זו לקנות יין תמיד מן החנוני אלא קובעים
רוב סעודותיהם על שאר משקים והרי הם חמר מדינה ואף
במקומות שהיין גדל שם ובשנה אחת לקה היין ואינו מצוי כל
כך ורוב העיר קובעים רוב סעודותיהם בשנה ההיא על שאר
משקים הרי משקים אלו חמר מדינה בשנה ההיא.

יש חולקין על כל זה ואומרים שאינו נקרא חמר מדינה אלא
אם כן רוב השנה אין היין מצוי כלל בכל העיר אפילו אצל
החנוני אבל אם רוב השנה הוא מצוי אצל החנוני אף שהוא
ביוקר אין שום משקה נקרא חמר מדינה לענין כל הדברים
הטעונים כוס (חוץ מברכת המזון מטעם שנתבאר בסי' קפ"ב)
אף בשעה שאין היין מצוי כלל בעיר.

ומנהג העולם כסברא הראשונה:
יא יש אומרים שלא הוזכר חמר מדינה אלא לענין הברלה
וברכת המזון ושאר דברים הטעונים כוס חוץ מקידוש
שאר מקדשין לעולם אלא על היין ולא על שאר משקים שהם
חמר מדינה אף אם אי אפשר למצוא יין כלל בכל המדינה אלא
יקדש על הפת וביום יוצא ידי חובתו במה שמברך המוציא על
הפת ויש אומרים שאפילו מי שיש לו יין יכול לקדש על חמר
מדינה מן הדין אלא שאין זה הידור מצוה וצריך לקדש על היין
לכתחלה אבל אם אין יין בביתו אף שישנו אצל חנוני אין צריך
לקדש עליו אלא אם כן רוצה לעשות מצוה מן המובהק.

ולענין מעשה אם אין יין בעיר יקדש בלילה על הפת לחוש
לסברא הראשונה וביום יקדש על המשקה שהוא חמר מדינה
שאם לא יברך אלא על הפת איזה היכר יהיה לקידוש זה שאף
בלא מצות קידוש זה היה מברך על הפת אבל אם יש יין בעיר
אין לקדש על הפת אלא על היין בין בלילה בין ביום לפי שיש
אומרים שלא תקנו כלל קידוש על הפת אלא על הכוס.

ומכל מקום במדינות אלו שהיין ביוקר יש להקל בקידוש של
יום לקדש על המשקה שהוא חמר מדינה אף אם יש לו יין
בביתו דכיון שמברך בתחלה על כוס חמר מדינה ואח"כ על
הפת יוצא בזה לדברי הכל ואף שיש מי שאומר שלא תקנו שום
קידוש אלא על היין בלבד ולא על הפת ולא על חמר מדינה
מכל מקום אין להחמיר כל כך בקידוש של יום שאינו חיוב כל
כך כמו של לילה כיון שהיין ביוקר במדינות אלו.

ומכל מקום מצוה מן המובהק לקדש לעולם על היין:
יב מי שאינו שותה יין מחמת נדר יכול לקדש עליו וישתו
אחרים המסובין עמו ואם אין עמו אחרים יקדש על הפת
ולא על היין או ישמע קידוש מאחרים שמקדשים על היין אבל
מי שאינו שותה יין מחמת ששונאו יש לו לדחוק את עצמו
לשתות ממנו בקידוש של לילה ולא יקדש על הפת מטעם
שנתבאר או ישמע מאחרים המקדשים על היין:

יג אין צריך לברך ברכה אחרונה על כוס של קידוש בין של
לילה בין של יום (בין שהוא יין בין שאר משקה) לפי
שהקידוש הוא מצרכי הסעודה והרי כוס זה טפל לסעודה ונפטר
בברכת המזון שלאחר הסעודה כאלו שתהו בתוך הסעודה (עיין
סי' קע"ד) (ואם שתה עוד קודם הסעודה מלבד כוס הקידוש אם
הוא יין אין צריך לברך אחריו מטעם שנתבאר בסי' קע"ד ואם
הוא שאר משקה צריך לברך אחריו אלא אם כן יברך ברכה
אחרונה אחר כוס ברכת המזון כמו שנתבאר שם):

חלק ב סימן ערב על איזה יין מקדשין סעיפים ד"ג

לקוטי תורה

נקבה, שהעקרה תשיש בעצמה ותגל בקבוץ בניה.
והב' לשון פועל יוצא, וקאי על הקב"ה, שאומר
להקב"ה לנוכח, אתה תשיש את העקרה וממילא
היא תגל (כי נכח לזכר היא שוה עם לשון נקבה
נסתרת בידוע).

תוכן הפרק: התשווקה ליהנות מזיו השכינה בגן עדן
ועולם הבא נקראת עבודה "על מנת לקבל פרס"
שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה
בשמחה. חנה במלת תשיש יש ב' פירושים. הא'
לשון פועל עומד, וקאי על העקרה, ותשיש לשון

1 בנוסח הברכה "שש תשיש כו" יש שני
2 פירושים: א) "תשיש" קאי על העקרה (האות ת' מורה
3 על לשון נקיבה (בלשון נסתרה)), והוא "פועל עומד",
4 פירוש, שהעקרה פועלת בעצמה להיות במצב של
5 ששון וגילה. ב) "תשיש" קאי על הקב"ה, והוא "פועל
6 יוצא", פירוש, שאומרים להקב"ה (האות ת' מורה על
7 לשון נוכח) שהוא יפעול על העקרה שתהי' בששון
8 (ועי"ז היא תגל כו').

9 והנה ידוע שכשיש כמה פירושים בכתוב אחד (או
10 תיבה אחת) שבתורה, אין הם פירושים שונים ונפרדים
11 בלי שום קשר ביניהם, אלא כיון שכולם הם פירושים
12 בכתוב אחד (או תיבה אחת) בתורת אמת, יש בהם
13 נקודה פנימית משותפת ושווה.

14 וצריך להבין הקשר בין שני הפירושים הנ"ל
15 ב"שש תשיש".
16 ולהבין זה יש להקדים תחלה ביאור ענין ותגל העקרה
17 בקיבוץ בניה, [דלכאורה לא רישא סיפא], שאם היא
18 עקרה שלא ילדה מאין לה בנים שיקבצו לתוכה.
19 הפירוש הפשוט הוא שזו גופא היא הברכה, שיהיו
20 לה בנים ותחדל להיות עקרה. אבל מ"מ לשון תיבות
21 הברכה משמעו שבהיותה עקרה היא מקבצת לתוכה
22 את בני' שכבר נולדו לה.
23 והענין, כי הנה אמרו רז"ל על פסוק אשה כי תזריע
24 וילדה זכר, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש
25 מזריע תחלה יולדת נקבה.

ד"ה שש תשיש פרק ראשון

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (י) ואמנם אחר בחי' ההעלאה דנה"ט בבחי' רצוא כמו
2 אם ישים אליו לבו כו' הרי רוח אייתי רוח
3 ואמשיך רוח שממילא יבא עי"ז בחי' המשכה וירידת האור
4 שבא בהתלבשות למטה בכלי דוקא שהוא הנק' בחי' שוב
5 שהוא מ"ש והיו הדברים כו' אחר בכל נפשך כו' והיינו
6 בחי' סובב כ"ע שבתו"מ כנ"ל שנק' שמן כי הרי כליון
7 הפתילה גורם עיקר המשכת האור שיומשך ויכלה גם
8 השמן כנ"ל ואמנם במה שהשמן נשאב באור הוא הגורם
9 צלילת ובהירות האור העליון בנשם' מבחי' סובב כ"ע שנק'
10 נה"ח כנ"ל והוא מדרגה הב' דחכמה כח מ"ה ממש כמו
11 שהיא בבחי' אין ממש והוא ענין השפלות והענוה שנק'
12 ביטול עצמי שנפשו כעפר לכל בעצם מפני העדר הרגשת
13 עצמו מכל וכל כנ"ל ונמצא דשמן זה יש בו מב' הגוונים
14 דנה"ח ונה"א בהעלם ויצאו לגלוי באור הפתילה במה
15 שנמשך בפתילה ונשאב באור שהרי בהירות אור העליון
16 תלוי בצלילת השמן דוקא כנ"ל ועכ"ז הרי העיקר הוא
17 כליון הפתילה שהוא הגורם המשכת האור העליון מטעם

18 הנ"ל רק שבהירתו תלוי בצלילת השמן לבד וגם הוא
19 הסיבה להמשכת השמן וכלותו באור כנ"ל הטעם ששרש
20 הפתילה שהוא הנה"ט למעלה מבחי' חכמה וע"כ בלא
21 בחי' רצוא דתפילה א"א להיות בחי' שוב דתו"מ כנ"ל וכן
22 תשובה ואח"כ מע"ט וראי' לזה ממה שא' האומר אין לי
23 אלא תורה אפי' תורה אין לו כמו שבלא כליון הפתילה אין
24 השמן נמשך באור כלל אבל גם זה אמת דע"י השמן דתורה
25 הוא הסיבה לחיבור האור בפתילה ובלעדו אין קיום לאור
26 בפתילה כלל אפי' רגע כנ"ל וכך הוא העלאה דרצוא
27 בתפילה בלא תורה שאינו מתקיים כלל כידוע וד"ל:
28 (ונמצא שהשמן מחבר האור בפתילה והפתילה מחבר
29 השמן באור וזה כמו אדם שמעלה את הצומח
30 ואח"כ הצו"ח מעלהו מטעם הנ"ל והאור מורכב משניהם
31 בין בגוון השחור שכלה בו הפתילה והשמן בין בגוון
32 העליון שנמשך אחר השחור המכלה לפתילה ושמן רק
33 שבהירתו הוא לפי זכות השמן וצלילתו (וגם לפ"ע כליון
34 הפתילה בגוון השחור כו'):

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 וזהו ענין לויים וכהנים שעליות הלויים הוא כדי שיהי'
2 המשכת הכהנים ע"י עבודתם כמשי"ת לקמן אי"ה.

3 כי הלויים הי' בבחי' העלאה מלמטה למעלה בחי' שיר
4 כמ"ש ועבד הלוי הוא שמחבר עלמא דאתגלי' בעלמא

1 דא'תכס' (וזהו לוי מלשון לויתן זה יצרת לשחק בו שהוא
2 לשון חיבור כו') כי הנה כתיב אתה הוי' לבדך פי' לבדך
3 שאין עוד כו' וצריך להיות ברעש מאחר שהוא לבדך ואין
4 עוד, וזהו מעלת ומדרגת הלוים, כי הנה יש אנשים אף
5 שאומרים אתה הוי' לבדך, אעפ"כ אינם מתפעלים מזה
6 כלל מחמת שהן בבחי' קרירות, משא"כ הלוים שמתבונני'
7 בבחי' לבדך כו', וההתפעלות נמשך מבחי' השיר והניגון,
8 וכמשל הניגון אף שאינו דבר חדש אעפ"כ כשמשוררים
9 הניגון מתפעלים יותר מכמה שהי' קודם הנגינה, כמו"כ
10 הלוים ע"י שירם וזמרם היו מתפעלים מאד, ואין אומרים
11 שירה אלא על היין שהוא בחי' בינה, כי היין הי' מתחלה
12 כנוס בענבים ואח"כ יוצא מהעלם אל הגילוי כמו"כ יוצא
13 ההתפעלות מהעלם אל הגילוי שמתפעל ממה שאתה הוי'
14 לבדך, והוא מדרגה גבוה מאד (וזהו הי' טעות של קרח
15 שחשב שזה הוא מדרגה היותר נעלה אף מבחי' כהנים
16 שעבודתם בחשאי כמשי"ת), ועבודת הכהנים בחשאי
17 דוקא ואינו בבחי' קרירות חו', אלא שזהו מדרגה היותר
18 נעלה שעבודת הכהנים בחשאי פי' בחי' פנימיות הלב
19 שהוא בחי' שפיכת הנפש (וכמו ותתפלל חנה על הוי'
20 וכמ"ש במ"א) שהוא ביטול הנוגע לעצמות נקודת נפשו

21 ולא הי' צריכים להתעוררות הניגון כמו למשל למי צריך
22 לעורר היינו מי שאינו נוגע לו כ"כ לעצמותו משא"כ מי
23 שנוגע לו בנקודת פנימיותו אין צריך לנגינה כלל כ"א
24 שמתעורר מצד עצמו, ולכן נאסר בחי' יין לכהנים שאין
25 צריכים להתעוררות וגם כי הם במדרגה היותר נעלה כו'
26 כמ"ש לעיל וזה הי' עיקר המכוון כי נתאוהה הקב"ה להיות
27 לו דירה בתחתונים דוקא כידוע, ועיקר המשכה למטה הוא
28 ע"י הכהנים דוקא, אך כדי שיהי' ההמשכה ע"י בחי'
29 כהנים צ"ל תחלה עלי' מבחי' לויים שהעלי' של הלוים
30 גורם המשכת כהנים וזהו ענין תפלה ותורה, תפלה הוא
31 בחי' העלאה מלמטה למעלה ותורה המשכה מלמעלה
32 למטה ואעפ"כ הלוים בטלים וטפלים לכהנים כמ"ש
33 נתונים נתונים כו' וילוו עליך וישרתוך כי העלי' של הלוים
34 הוא ג"כ ע"י הכהנים כי אהרן הי' צריך לסדר להם סדר
35 משאם כו' כמ"ש ולא יבואו לראות כבלע את הקודש כו',
36 ובעבודה זה שצריך להיות קודם התפלה בחי' מצות כמו
37 לבישת טו"ת כי בלא טו"ת לא יהי' ההעלאה ע"י התפלה
38 כדוגמת שלצורך עליות הלוים צריך להיות תחלה בחי'
39 כהנים, ואח"כ ע"י עליות הלוים גורם המשכת הכהנים,
40 וזהו עלי' צורך ירידה כו' וד"ל.

ויאמר ה' אל אהרן כו' וילוו עליך

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 חכמה שהוא מקור הבינה קודם שיבוא להתבוננות
2 והרחבה כו' הוא ממש כמו ראיית העינים וא"א לו בשום
3 אופן להסיר מחשבתו וכל המדות מענין האחדות ובכל
4 עשיותיו ועניניו דבוק בו ית' בדביקות נפלא מפני היותו
5 רואה המלך בעיניו, ולכן אמרו הסתכל דוקא בבחי' ראי'
6 ואז מבטחת לו המשנה שאי אתה בא לידי עבירה. ונמצא
7 חכ' הוא בחי' ראי' כמ"ש וירא ראשית לו וכתיב ראשית
8 חכמה, ובינה הוא בחי' שמיעה, ונודע כי אבא מקננא
9 באצי' ובינה בבריאה, לכן הנשמות דבריאה אין בהם בחי'
10 ראי' רק שמיעה והבנה ע"כ נק' זרע בהמה, משא"כ
11 נשמות דאצי' שם גילוי בחי' חכמה וראי' הם הנק' זרע
12 אדם.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' יוצא תרל"ב

1 וזהו שארז"ל הסתכל בשלשה דברי' שיהי' ההתבוננות
2 אצלו כאדם המבין בחכמתו ורואה הדבר אע"פ
3 שרחוק כו' ואיזהו חכם הרואה את הנולד, וזהו דעת
4 חסרת מה קנית דעת קנית מה חסרת, משא"כ שמיעה היא
5 מבחי' בינה היינו שמבין אחדות ה' איך שכולא חד ושכל
6 העולמות בטלין ומבוטלין כאין נגדו ושהכל בהשפעת
7 חיותו ית' ובו אין שום שינוי כו' כידוע כל ענין אחדות
8 ה' אע"פ שמתבונן בו הדק היטיב וכל עומק מחשבתו
9 טרוד בה והרי נקבעה האמונה בלבו מ"מ הוא רק ע"ד
10 שמיעה והבנה לבד ואין הענין בהתגלות גמור כאלו רואה
11 בעיניו ולפיכך כשיסיר [מחשבתו] אף לפי רגע פונה
12 לדרכי תאוותיה, אבל כשענין האחדות בהסתכלות בבחי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

וזהו ענין הדרגה של הוי' אחד - כלומר דרגת האור בלבד
היא כמו דרגת שם הוי' לבדו דמצד שם הוי' שדרגתו היה
הווה ויהיה כאחד הרי העולמות גם לאחר שנתהוו הרי מצד
המבט של הוי' אחד הם בבחינת ביטול בתכלית בו', והיינו
דמשם הוי' עצמו אי אפשר להיות מציאות היש, ועל כן גם
לאחר שנתהוו העולמות הרי הם בטלים כמו קודם שנתהוו
בו'.
רק משם אלקים שהמשל של שם אלקים הוא דמשם ומנן
הוי' אלקים⁶⁴ - כמו שיש לשמש נרתיק שמגן ומכסה את
עוצמת האור, כך שם אלקים נקרא מגן מכין שמעלים
ומסתיר על שם הוי' ורק מצד שם אלקים יכול להיות
התהוות היש בו', ומבואר בספר של בינונים - תניא חלק ב'
- שער היחוד והאמונה סוף פרק ד' שזהו עניינו של שם
אלקים בחינת הכלים שמסתירים על האור⁶⁵ בו'.
הרי מכאן ההוכחה שהאורות פועלים כפי אופן הכלים בו',
שאף שכח ההתהוות שהוא חידוש עצום ונפלא להוות דבר
חדש הוא על ידי האור בלבד (בכח העצמות שהאור דבוק
בו), הרי האור כשלעצמו ללא הכלים מבטל את ישות
הנבראים וממילא לא נראה החידוש הזה של התהוות
בפועל בנבראים, אך כאשר הוא מתלבש בכלי שעניינו
הסתיר להוות על ידו, הרי האור פועל כפי הכלים שענינם
לתת מקום לנבראים. וכמו במשל הנ"ל של כח הראיה, הרי
האפשרות לכח הראיה הוא רק מצד הכוח הנפשי של
הראיה הטמון בנשמה אלא בכדי שהראיה הרוחנית תהיה
גם לדברים גשמיים צריך את ההתלבשות בעין הגשמית.
וזהו - הסיבה לכך לפי שהאורות מאירים בכלים לא רק
באופן מקיף אלא הן בבחינת תפיסה והתלבשות ממש
בהכלים על כן הכלים פועלים בהאור להיות פועלת האור
כפי אופן הכלי דוקא בו'. שהרי אם האורות לא היו נתפסים
בכלים ורק היו שורים בהם בבחינת מקיף לא היו הכלים
פועלים מאומה באור. וכפי שבמשל דוקא על ידי התלבשות
כח הראיה הרוחני בעין הגשמית יכולה העין לראות.

ו. הכלים מאפשרים את עצם התהוות היש, והאורות פועלים
שיהיה גילוי אלוף גם בתוך מציאות היש.
האורות והכלים בפעולת ההתהוות
בפרק זה, ממשיך הרבי נ"ע לבאר את הנמשל בפרטים נוספים
על פי המשל שהובא במאמר הקודם, בעניין יחסי הגומלין
וההשפעה של הכלים על האורות והאורות על הכלים.
וזהו הטעם מה שהכלים פועלים בהאורות להיות כמות
הכלים, וכפי שראינו במשל שכח הראיה בנפש הוא כח
ראיה רוחני וכאשר זה מתלבש בעין הגשמית הרי כח
הראיה רואה רק דברים גשמיים כך בנמשל הכלים של
הספירות פועלים על האורות שיהיו כמותם.
וכמו שרואים זאת (שהכלים פועלים על האורות להיות
כמותם) בפעולת ההתהוות הבריאה מאין ליש, דנאמר על
זה בזהר⁶² דאיהו וגרמוהי חד - אור אין סוף והכלים הם
דבר אחד, כלומר נוצרת ביניהם אחדות, לצורך לברוא בהן
על ידי הכלים מאין ליש, למרות דהתהוות הוא על ידי האור
דוקא ולא על ידי הכלים.
וכמו שכתוב בתניא באגרת הקודש⁶³ דיבור המתחיל איהו
וחיוהי שרק האור יכול להוות לפי שהאור יש לו את
התכונה שהוא מעין המאור הוא מהותו ועצמותו של הבורא
בו' שהוא לבדו בכחו ויכולתו להוות יש מאין בו', דכח
ההתהוות הוא בעצמות דוקא ובא על ידי האור בו'. כיון
שהוא מעין המאור. כלומר, אין לאור כח מצד עצמו להוות
יש מאין, רק בגלל היותו דבוק בעצמותו יתברך, שמציאותו
מעצמותו ולא עלול משום דבר שקדם לו לכן הוא יכול
להוות דבר חדש לגמרי. ואם כן, מדוע אומרים דאיהו
וגרמוהי - כלים - חד לברוא יש מאין, והרי ההתהוות היא
על ידי האור בגלל היותו מעין המאור?
אמנם מבאר הרבי נ"ע, מהאור עצמו ללא ההתלבשות
בכלים הרי אי אפשר להיות מציאות יש בו', ולכן אנו
אומרים "איהו וגרמוהי חד", כיון שהאור חייב להתלבש
בכלים לצורך ההתהוות.

ליל ב' דחג השבועות, תער"ב

62. הקדמת התיקוני זוהר ג, ב.

63. סימן כ.

64. תהילים פד, יב.

65. וזה לשון אדמו"ר הזקן: והנה בחי' הצמצום והסתיר החיות נקרא בשם כלים והחיות עצמו נקרא בשם אור שכמו שהכלי מכסה

על מה שכתובו כך בחי' הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע והכלים הן הן האותיות ששרשן ה' אותיות מנצפ"ך שהן ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההבל והקול בה' מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות ושרש הה' גבורות הוא בוצינא דקדוניתא שהיא גבורה עילאה דעתיק יומין ושרש החסדים הוא ג"כ חסד דעתיק יומין כידוע ליי"ח.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

שאלה: מהו ענין האריכות באחד, ומדוע מאריכין ימיו ושנותיו. כוונת המוח – השגה שכלית, כוונת הלב – להביא למדות טובות. שמע ישראל – להבין, שאלקינו – כוחנו, הוא הוי' שלמעלה מהטבע.

1 *כ"ל* המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו. אמר רב
2 אחא בר יעקב ובדלי"ת, דהאריכות באחד צריכה
3 להיות בהדלי"ת, "אמר רב אשי ובלבד שלא יחטף בחי"ת"
4 (ברכות יג, ב). וצריך להבין מהו ענין האריכות באחד, ומהו
5 אריכות ימים ושנים, דמי שהוא מאריך באחד מאריכין לו
6 ימיו ושנותיו. דהנה תבת "אחד" הוא בת ג' אותיות, א' ח'
7 ד', והאריכות הוא בהדלי"ת, ובלבד שלא יחטף גם את
8 החי"ת, וצריך להבין מהו האריכות בהדלי"ת ואזהרתו של
9 רב אשי שלא יחטף את החי"ת, דמכל זה מוכן דהאריכות
10 בהדלי"ת הוא דוקא כשאינו חוטף את החי"ת. והנה מאמר
11 זה ד"ק המאריך באחד" הוא המשך הבריתא ד"תנו רבנן
12 שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, עד כאן צריכים פנות
13 הלב דברי רבי מאיר, אמר רבא והלכה פרבי מאיר". והנה
14 ישנו פנות המוח וכונת הלב, פנות המוח היא השגה שכלית
15 מה שמגיע מחו' להבין ולהשיג ענין שכלי עד שיעצמד עליו
16 ויכינו בכל פרטי עניניו, וכונת הלב הוא להביא השגתו
17 הטובה מהכח אל הפעל במדות טובות, והינו דראשית
18 עבודתו תהיה לחקר אחר כל מדה לא טובה ומפל שכן
19 מדה מגנה לעקרה ולשרשה אשר כל תראה וכל תמצא,

20 והדבר הלא טוב בין אם הוא דבר שבין אדם למקום ובין
21 אם הוא דבר אשר בין אדם לחברו, יהיה מאוס אצלו, וכל
22 יגיעתו והשתדלותו יהיה לנטע בעצמו מדות טובות
23 והנהגות ישרות, וזהו פנות הלב לכונן את לבו, דלכא פליג
24 לכל שייפין" להביא כל מדה טובה לפעל ממש. והנה
25 אמירת "שמע ישראל כו' אחד" הוא ידיעת והשגת אחדות
26 הבורא ברוך הוא, דזהו פרוש שמע ישראל, שהישראל
27 לשמע ויבין וישיג פי הוי' אלקינו, דאלקינו הינו פחנו
28 וחייתנו הוא הוי'. דהנה שם אלקים הוא לשון כח, וכמו
29 שפתוב "ואת אילי הארץ לקח", שמורה על הכח והחזק,
30 ו"אלקים" בגימטריא "הטבע", שבכל דבר ודבר הרי טבעו
31 הוא כחו. ואנו אומרים "הוי' אלקינו", דהכח והחיות
32 דישראל הוא הוי', הינו מה שלמעלה מהטבע, דטבע הוא
33 המגדר בזמן ומקום, דהמגדר במקום הוא מגבל
34 בהגבלותיו, וכן הוא בזמן שמגבל בהגבלה דעבר הנה
35 ועתיד, והוי' הוא הנה הנה ויהיה כאחד, שהוא למעלה מן
36 המקום ולמעלה מן הזמן. וזהו "הוי' אלקינו", דהטבע
37 דישראל הוא דבהגבלות דזמן ומקום ימשיכו האור
38 והגלוי שלמעלה מזמן ומקום.

ד"ה כל המאריך באחד

(*) מאמר זה ניתן מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ללמוד בחג הגאולה י"ב-י"ג תמוז תר"ץ. מאמר זה נדפס בספר המאמרים – קונטרסים חלק א עמוד קב ואילך.

א. הלב מחלק לכל האברים.

לקוטי דיבורים

1 אמנם אחר כל זה הרי הכנעה ושפלות הם רק מדות
2 טובות ומדות חסידות, ומה זה נוגע לתפלה דוקא, שהרי
3 מדות טובות ומדות חסידות זה צריך להיות כל היום,
4 ועוד דמכללות הענין משמע דכובד ראש, והכנעה
5 ושפלות, הם ב' ענינים, דלעולם אין עומדין להתפלל אלא
6 מתוך כובד ראש, היינו דדוקא מדריגה זו היא מעלת
7 התפלה, אמנם בכדי שיעלה ויבוא לידי כובד ראש, הוא
8 על ידי הקדמת הכנעה ושפלות, שזהו הכנה להכבוד ראש

9 שקודם התפלה. אך הענין הוא דהנה תפלה נקראת בשם
10 תקנה, (במתקני התקנה איתא בגמרא³⁰ איתמר ר' יוסי
11 ב"ר חנינא אמר תפלות אבות תקנום, ריב"ל אמר תפלות
12 כנגד תמידין תקנום, והאוקימתא תפלות אבות תקנום
13 ואסמכיהו רבנן אקרבנות, נמצא כי התפלה עצמה היא
14 תקנה, ומתקני התקנה ר"י בר"ח סבירא לי' דתפלות
15 אבות תקנום, וריב"ל סבירא לי' תפלות כנגד תמידין
16 תקנום, אבל שניהם אומרים כי תפלה היא תקנה, וענין

- 1 תקנה הוא מה ששוברין ומתיכין אותו מחדש, וכמאמר³¹
2 אמר רב אשי הני כלי זכוכית הואיל וכי נישברו יש להם
3 תקנה, כלי זכוכית שנשתבר ראוי להתיכו ולעשותו כלי,
4 רש"י, דתפלה הוא כמו הכלי זכוכית, דמעלת כלי זכוכית
5 על כלי מתכת הוא מה שבכלי זכוכית נראה מה שבתוכה,
6 וכמראה הדבר שנותן בתוכה, כן יהי' נראה דפנות הכלי,
7 פי' דלבד זאת שהתוכיות נראה, אלא עוד זאת דהתוכיות
8 פועל בהחיצוניות ודפנות הכלי, משא"כ כלי מתכת הרי
9 מכסה על מה שבתוכה. והדוגמא מזה יובן בתורה
10 ותפלה, דתורה היא בדוגמת כלי מתכת, ויש בהם כמה
11 דרגות, כלי זהב, כסף ונחושת וברזל, אבל בכללות כולם
- 12 הרי הכלי מסתרת על אשר בתוכה, אשר כן הוא בתורה
13 שענינה ידיעה והשגה, וכל השגה הרי זה לבוש, ותפלה
14 היא בדוגמת כלי זכוכית, והנה כלי מתכת ודאי שיש לה
15 תקנה, והיינו שיכולים להתיכה מחדש, אלא גם הכלי
16 זכוכית, שבעבודה הו"ע התפלה, יש לה גם כן תקנה ע"י
17 התכה, ובתקנה זו יש בה שתי דרכים ואופנים, דעת ר"י
18 בר"ח כי תקנה זו אבות תקנו, ודעת ריב"ל אשר תקנה
19 זו כנגד תמידין תקנו, והאוקימתא היא דתקנה זו אבות
20 תקנו, ואסמכינהו רבנן אקרבנות, נמצא שבתפלה יש ג'
21 ענינים, הא' שהיא תקנה. ב' אבות תקנו. ג' כנגד
22 תמידין.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

(31) עבודה זרה עה, ב.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

- 1 ר"ש דובנא הי' תלמידו של הגאון הידוע החסיד ואיש מופת מפורסם הרה"צ ר' נפתלי³¹ ראב"ד
2 דעיר דובנא³² אחד מתלמידי מורנו הבעש"ט נ"ע.
- 3 בעת ההיא חלה הרה"צ ר' נפתלי במאד והרופאים יעצוהו לנסוע לרופא מומחה הגר בעיר אופיבאך
4 – סמוכה לפרנקפורט דמיין – והגאון הרה"צ ר' פנחס³³ – בעל ההפלאה³⁴ – שלח כמה מתלמידיו
5 לקבל פני קדשו של הגר"נ ולשמשו כל ימי שבתו באופיבאך. וכשגמר עניני הרפואה והרופא התיר לו
6 לחזור לביתו נסע הרה"ג ר"פ בעצמו לשחר את פני קדשו אשר יואיל לבקר את הישיבה שלו
7 בפרנקפורט ענ"מ³⁵ ולכבד את עדת ישראל קהלת פרנקפורט בבקורו.
- 8 כשחזר הרה"צ הר"נ לביתו³⁶, נסע דרך ברלין ויתעכב שמה ימים אחדים לנוח מעמל הדרך,
9 ותלמידו ר"ש דובנא הי' משמשו, דרך אגב סיפר הר"ש למורו אדות ישיבתו בברלין ויספר לו גם על
10 אודות מענדעלסאן ותרגומו, ואף שלא נודע לנו מה אמר הגאון הר"נ נ"ע לתלמידו הרש"ד, אך כעבור
11 ימים מועטים עזב הרש"ד את בית מענדעלסאן ויסע לוויילנא, בידעו אשר הגר"א וחתנו הגאון ר' אורי
12 שרגא פייבל³⁷ מחבכים את לימוד הדקדוק³⁸, והגאון ר' יששכר אחי הגר"א חבר את ספרו על התורה
13 ע"פ תכונת הלשון והדקדוק³⁹, קוה אשר ימצא חן בעיניהם להדפיס את ביאורו על התורה.
- 14 רש"ד נתקבל מאת הגר"א ותלמידיו הגאונים בסבר פנים יפות, והגביר הידוע ר' פסעסעלעס⁴⁰ קרובו
15 של הגר"א⁴¹ נתן לו אכסניא בביתו בכבוד גדול והגאונים ר' חיים מוואלאַזין⁴² ואחיו ר' זעלמעלע⁴³
16 נתנו הסכמותיהם על ביאורו⁴⁴.

(31) נפטר י' אייר תקל"ז.

(32) משנת תקט"ו. – ראה אודותיו "עיר דובנא ורבני" (קראקא, תרס"ב) ע' 24.

(33) הרה"ק ר' פינחס הלוי הורוויץ. משנת תקל"ב אב"ד פראנקפורט דמיין. נפטר בן ע"ד שנים ד' תמוז תקס"ה (ספר הזכרונות לקהלת פראנקפורט ע' 817).

(34) ספר הפלאה עמ"ס כתובות נדפס לראשונה באופיבאך, תקמ"ז.

(35) = על נהר מייין.

(36) ראה "עיר דובנא ורבני" ע' 24. ע' 28.

(37) ראה "עליות אליהו" (וויילנא תרנ"ב) ל, ב. מה, א (ושם, שהי

חתן הגר"א בילדותו מאשתו הראשונה).

(38) ר' אורי שרגא פייבל חיבר ספר "מנורת שלמה" ו"מנחת כליל" על המסורה ונדפס עם פירוש אדרת אליהו להגר"א עה"ת.

(39) ראה ספר "מנחת אליהו" (ירושלים, תרפ"ח) בתחילתו.

(40) ר' יוסף ב"ר אליהו פעסלעס – ראה "שפה לנאמנים" (וויילנא, תרמ"א) ע' 136. "עיר דובנא ורבני" שם.

(41) ראה "תולדות אנשי שם" (ווארשא, תרל"ה) כ, א. ובכ"מ.

(42) תקי"ט-תקפ"א.

(43) ר' שלמה זלמן. תקט"ז-תקמ"ח.

(44) נוסח ההסכמות נדפסו ב"שפה לנאמנים" ע' 135 ואילך.

צילום ההסכמה בעצם כתי"י ר' חיים מוולוז'ין וצילום ההסכמה

1 הגאון המפורסם ר' זלמן מוואלאזין אשר הגאון נתן מהודו עליו שהי' שוקד מאד לפרש המקרא
2 כפשוטו ושקד על התרגומים בתכלית דיוקם, כתב על אודות רש"ד וביאורו, חביבין עלי מאד דברי
3 ביאורו הנחמד אשר לקט מכל המפרשים הקדמונים ההולכים בדרך הפשט ובהסכמתו מעורר לחזק את
4 החכם מדובנא ולתת לו האפשרות לחבר חיבורים גם על נביאים וכתובים.

5 המגיד מישרים בעיר ווילנא, הרב ר' יחזקאל פייבל⁴⁵ שהי' יד ימינו של הגר"א ונכבד על פני כל
6 גדולי דורו ביראתו הגדולה הקודמת לחכמתו ומפורסם בגודל פרישותו הוכיח בדרשותיו את בני התורה
7 על אשר ממעטים בלימוד המקרא וידרוש שיקבעו עתים ללימוד המקרא עם המפרשים ע"ד הפשט
8 ויתרחקו מבעלי ההזי' מגלי פנים בתורה על יסוד חכמה נסתרה.

9 בעת ההיא נתגברה תשוקת בני התורה הצעירים לידיעת לשון הקדש ויהגו בה בשקידה עצומה
10 והגאון הר"ר יששכר אחי הגר"א הי' מסדר מזמן לזמן ועידות חכמי הלשון לנאום בשבחה לפני
11 הצעירים מה שהלהיב את לבות הצעירים.

12 באחת הועידות הי' נוכח המדקדק הידוע הישיש ר' שלמה זלמן הענע⁴⁶ – בעל ספר צהר התיבה⁴⁷
13 – שהתארח אז בוויילנא, וינאום על תורת הלשון וידבר ברוח אהבה עזה לכתבי הקדש, ויעורר את קהל
14 שומעיו לשקוד בלימוד השפה אשר בה נכתבו.

15 בעת ההיא נוסדה חברת צעירים "אוהבי שפת קדש" וכיניהם בעלי כשרון וינסו לכתוב בעצמם
16 שירים ומליצות שונות עד שהצליחו לכתוב ספורים גדולים בשפה ברורה ומאז הנה התגנבה השכלת
17 ברלין לליטא.

(45) תקטי"ר-תקצ"ג. מחבר ספר "תולדות אדם" (תולדות חייו של
ר' זעלמעלע הנ"ל הערה 43).
(46) תמ"ז-תק"ו.

החתומה בעצם כתי"ר ר' זעלמעלע פורסמו ע"י הר"י מונדישין בקובץ
"אור ישראל" גליון טז ע' קנב ואילך – מאוסף פרידלאנד במוזיאון
האזיאטי של האקדמיה למדעים בפטרבורג, ותצלומו במחלקת
תצלומי כתי"י שבספריי הלאומית בירושלים.

אגרות קודש

בי"ה י"ד סיון תרצ"ו

אטואצק

ידידנו הנכבד מוה"ר יהושע חיים שי

1 שלום וברכה,

2 במענה על מכתבו, בכל שם ותואר יש בו בחינות ומדרגות
3 שונות יש מדרגה בצדיק שהיא גבוה מתואר חסיד ויש
4 מדרגה בחסיד שהיא גבוה מתואר צדיק, אבל בכללות ענינם
5 הנה שם צדיק פירושו זכאי, ושם חסיד פירושו עובד, דשם
6 צדיק הוא על הפועל ממש, היינו דהאיש הזה הוא זכאי ואינו
7 מבאר באיזה דרך ואופן הגיע למדרגתו להיות זכאי אם על
8 ידי עבודה או אפשר דטבעו גרמה לו זאת, והיינו שהוא ירא
9 אלקים בטבעו, ושקדן ללמוד תורה בטבעו, ובעל מדות ישרות
10 בטבעו, משא"כ חסיד מורה על העבודה והיינו דלכל הענינים
11 והמעלות שהוא מגיע, הנה הוא מגיע עפ"י עבודה, וההפרש
12 ביניהם הוא דצדיק במדרגה דזכאי בלבד – שהיא המדרגה
13 הנמוכה בסוג צדיק – הוא שעומד בכללות במדרגה אחת וכל

14 ענינו בתורה ועבודה הוא רק חידוש הישנות בלבד, וחסיד
15 דענינו עבודה הנה בכל יום ויום מתחדשים אצלו ענינים
16 בעבודתו, להיות שזהו כל ענינו של חסיד מה שהוא עושה עם
17 עצמו, - ער טוט מיט זיך, אויף איבער מאכין זיינע רגילות אז
18 אפילו די גוטע רגילות'ן, זאהלין אויך זיין דורך עבודה - ובכל
19 עת הוא עולה בעילוי אחר עילוי, יזכור תמיד אז השי"ת
20 העלפט אז מי קאהן נאך א אידן טאן א טובה אין רוחניות
21 לעוררו ללימוד או לאמירת תהלים הוא זכות גדול נשגב ונעלה
22 מאד מאד, וצריכים לחפש אחר זה, וכשעוזר השי"ת ופועלים
23 איזה פעולה טובה בזה צריכים להיות בשמחה גדולה כמוצא
24 הון רב, ומתן שכרה בצדה ברוב טוב בגו"ר.

25 ישתדל ללמוד בכל יום, והעיקר להתלמד בעל פה מה
26 שאפשר לו למען שיהיו דברי תורה חקוקים במוחו, והשי"ת
27 יעזר לו בפרנסה בריוח,

28 בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

אג"ק מוהריי"צ נר"ג

פרק א משנה ג

אֲנִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ קָבֵל מִשְׁמֵעוֹן הַצַּדִּיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר: אֵל תִּהְיוּ כְעֶבְדִּים הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֶב עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרִס, אֲלָא הָיוּ כְעֶבְדִּים הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֶב שְׂלָא עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרִס, וַיְהִי מוֹרָא שְׁמַיָּם עֲלֵיכֶם.

נקודות משיחות קודש

על מנת לקבל פרס. משום זה מקדים התנא "אל תהיו כו", ורק אחר כך הוא אומר "אלא הו כו".

והנה מבואר בחסידות⁶ שאהבה ויראה הן שתיים שהן ארבע: יראה תתאה ויראה עילאה, אהבה זוטא ואהבה רבה. וענינם: יראה תתאה - שירא מהעונש (או על כל פנים מהפגם שנגרם לו על ידי החטא). יראה עילאה - יראת הרוממות וירא בוש, היינו שירא מהחטא עצמו, שהוא נגד רצון ה'. אהבה זוטא - האהבה מצד הטוב המגיע אל האדם על ידי עבודתו, הן טוב גשמי והן הטוב הרוחני ביותר. אהבה רבה - שלא על מנת לקבל פרס כלל⁷. וסדר העבודה הוא - יראה תתאה, אהבה זוטא, אהבה רבה ויראה עילאה.

וארבע הבחינות מרומזות במשנתנו: אל תהיו כעבדים - יראה תתאה, על מנת לקבל פרס - אהבה זוטא, שלא על מנת לקבל פרס - אהבה רבה, ויהי מורא שמים עליכם - יראה עילאה⁸. ומאחר שביראה עילאה גופא יש שתי דרגות: מה שהאדם ממשיך על עצמו ב"אתערותא דלתתא", והבאה מלמעלה ב"אתערותא דלעילא", שהיא "עיקר היראה"⁹ לכן אומר "ויהי מורא שמים עליכם" - לכלול גם בחינה זו שבאה מלמעלה, בבחינת מקיף על האדם¹⁰.

* * *

הרי ביאור הקשר לבעל המאמר - אנטיגנוס איש סוכו. לאנטיגנוס היו שני תלמידים ש"עמדו ופירשו מן התורה, ונפרצו מהם שתי פרצות - צדוקין וביתוסין"¹¹. תלמידים אלו שנו ופירשו בגלל העובדה שלמדו תורה ללא יראת שמים, וכתוצאה מכך באו לכלל טעות ואי-הבנה בדברי רבותיהם. ואנטיגנוס, בראותו בתלמידים שלו את התוצאות החמורות של תורה ללא יראת שמים, הדגיש את הנחיצות של יראת שמים - "ויהי מורא שמים עליכם"¹².

הרי ביאור הקשר בין מאמרו של אנטיגנוס למאמרו של שמעון הצדיק - "על שלשה דברים העולם עומד": כוונת מאמר זה היא לזרז את האדם להוסיף ולהדר בשלשה דברים אלו, להיותם שלשה עמודי העולם. ובהמשך לזה אומר התנא שעבודת ה' צריכה להיות בצורה נעלית יותר - שלא על מנת לקבל "פרס" זה של קיום ועמידת העולם. (ואילו שמעון הצדיק אינו מדבר על דרגה נעלית זו של עבודה (שלא על מנת לקבל פרס), כי עבודתו היתה בקו החסד, ולכן מדבר אודות עבודה כזו שהיא בהישג ידו של כל אחד, לרבות מי שלא הגיע עדיין לכלל עבודה לשמה)¹.

* * *

השאלות במשנתנו: א. הרי זה בניגוד למה שכתוב² "כבוד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך" - על מנת לקבל פרס, ועוד כיוצא בזה. ב. למה לא התחיל התנא בצד החיובי ("הו כעבדים כו"). ג. "ויהי מורא שמים עליכם" - הלא יראת ה' היא אחת מרמ"ח מצוות עשה שבתורה, ולא הנהגה של מדת חסידות. ד. הדיוק "עליכם" (ולא "בכם"). והביאור:

משורת הדין רשאי אדם לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס, כמאמרם ז"ל³: "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". ועל זה נאמר "למען יאריך ימך". והתנא מחדש לנו כאן, במילי דחסידותא, שאף על פי כן "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס"⁴.

והנה, מאמרו "אל תהיו כעבדים" מוכן שמדובר באדם שהוא בדרגת "עבד", שבהפקירא ניהא ל⁵. אי לזאת, צריכים להודיעו בתחלה שקיימת עבודה כזו (של על מנת לקבל פרס), אלא שמצד מדת חסידות עליו לעבוד את קונו שלא

(1) משיחת ש"פ נשא תשמ"ב - על פי רשימת השומעים בלבד. (2) יתרו כ, יב. ועד"ז (עקב יא, כא): למען ירבו ימיכם. (3) סוטה מז, א. (4) ראה ר"ן פסחים ח, א. תוד"ה בשביל - ר"ה ד, א ובעין יעקב שם. מפרשים כאן. (5) גיטין יג, א. (6) אוה"ת ר"פ תולדות. וראה לקו"ש ח"ג עמ' 781. (7) וכאשר מגיעים לדרגה זו, באים לידי הכרה שגם השכר המעולה ביותר הוא רק "פרס" - מלשון פרוסה - לגבי העבודה עצמה (ראה ספר הערכים חב"ד ערך אהבה זוטא, רבה). (8) וראה ברבינו יונה. - ולכן מדייק "מורא שמים", כי "מורא" הוא יראה עילאה, משא"כ "יראה" הוא יראה תתאה (לקו"ת צו יג, ב). (9) סוור עם דא"ח עמ' קנא, ג. ושם, שיראה זו עולה על יראה עילאה כ"מעלת ויתרון האור על החושך ממש". (10) משיחת ש"פ פנחס תשל"ז - על פי רשימת השומעים בלבד. (11) אבות דר"נ פ"ה, ב. (12) משיחת ש"פ נשא תשמ"ב - על פי רשימת השומעים בלבד.

פרשת נשא

ד כֹּה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כֹּה נִשְׂא אֶת־
 רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם:
 כֹּה מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
 תִּפְקֹד אוֹתָם כֹּה־הָבֹא לְצִבָּא צִבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדָה
 בְּאַהֶל מוֹעֵד: כֹּה זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגֵּרָשִׁי לַעֲבֹד
 וּלְמִשְׁאֵא: (לו) כֹּה וְנִשְׂאוּ אֶת־יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל
 מוֹעֵד מִכֶּסֶּהוּ וּמִכֶּסֶּה הַתְּחַשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְמַעְלָה
 וְאֶת־מִסְדֵּי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: כו וְאֵת קַלְעֵי הַחֹצֵר
 וְאֶת־מִסְדֵּי פֶתַח שַׁעַר הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן
 וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי
 עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעֲבָדוּ: כז עַל־פִּי
 אֶהְרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרָשִׁי
 לְכָל־מִשְׁאֵם וְלָכֹל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם
 בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מִשְׁאֵם: כח זֹאת עֲבֹדַת
 מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגֵּרָשִׁי בְּאַהֶל מוֹעֵד וּבְמִשְׁמֶרֶתָם
 בֵּיד אִיתָמָר בִּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 19)

נִשְׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם (ד, כב)

גרשון - לשון גרושין, רומז לסור מרע. קהת - מלשון "קהת
 עמים", רומז לעשה טוב, אסיפת דברים טובים. וגרשון נולד
 לפני קהת, כי ראשית העבודה היא סור מרע, כמשל חכמת היכל
 למלך, שמפנים תחלה את הלכלוך ואחר כך מכניסים כלים
 נאים. אף בני קהת נמנו לפני בני גרשון, כי סור מרע הוא חכמה
 והקדמה לעשה טוב, ואם כן עשה טוב קדום בפניה.

(ישראל) שני כח בני מררי למשפחתם לבית־אבתם
 תפקד אתם: מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד
 בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹדָם כֹּה־הָבֹא לְצִבָּא לַעֲבֹד
 אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: לא וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם
 לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאַהֶל מוֹעֵד קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו
 וְעַמֻּדָיו וְאֹדְנָיו: לב וְעַמֻּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֹדְנֵיהֶם
 וַיְתִירָתָם וּמִיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וְלָכֹל עֲבֹדָתָם
 וּבִשְׁמֶת תִּפְקְדוּ אֶת־כָּלִי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם: לד זֹאת
 עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאַהֶל
 מוֹעֵד בֵּיד אִיתָמָר בִּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן: לה כִּבְמִנְחַת שֶׁבֶת וּבַחֹד
 וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן וְנִשְׂאִי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי

הַקְּהָתִי לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: לה מִבְּן
 שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
 כֹּה־הָבֹא לְצִבָּא לַעֲבֹדָה בְּאַהֶל מוֹעֵד: לו וַיְהִיו
 פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֲלֵפִים שֶׁבַע מֵאוֹת
 וּחֲמִשִּׁים: לא אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי כָּל־
 הָעֹבֵד בְּאַהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן
 עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ס לה וּפְקוּדֵי בְנֵי גֵרְשׁוֹן
 לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: מט מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כֹּה־הָבֹא לְצִבָּא
 לַעֲבֹדָה בְּאַהֶל מוֹעֵד: מו וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם
 לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם אֲלֵפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
 וּשְׁלֹשִׁים: מא אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן
 כֹּה־הָעֹבֵד בְּאַהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן
 עַל־פִּי יְהוָה: מב וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי
 לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: מד מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כֹּה־הָבֹא לְצִבָּא
 לַעֲבֹדָה בְּאַהֶל מוֹעֵד: מה וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם
 לְמִשְׁפַּחְתָּם שְׁלֹשָׁת אֲלֵפִים וּמֵאוֹת: מו אֵלֶּה
 פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה
 וְאֶהְרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: מז כֹּה־הָפְקָדִים
 אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן וְנִשְׂאִי יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הַלֵּוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: מח מִבְּן
 שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
 כֹּה־הָבֹא לַעֲבֹד עֲבֹדַת וְעֲבֹדַת מִשְׁאֵ
 בְּאַהֶל מוֹעֵד: מח וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֲלֵפִים
 וּחֲמִשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים: מט עַל־פִּי יְהוָה פִּקֹּד
 אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־
 מִשְׁאֵו וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 53)

אלה פקודי משפחת בני מררי (ד, מה)

מררי - משאו היה על העגלות, היינו עבודה של הלוח בלי
 גבול בפש הפקמית, "משכני". גרשון - בו נאמר לעיל
 "ולמשא", היינו עבודה זו גם בפש האלקית, "אחריו גרועה".
 קהת - עבודה זו מצד שרש הפש האלקית, שאינו שך כלל
 לנפש הפקמית, "הביאני המלך חדריו". לכן היה עקר משאו
 הארון, תורה, כי "הביאני המלך חדריו" היה בפתח תורה.

עָלֵיו שָׁמֵן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבָנָה כִּי־מִנְחַת קִנְיָנָה
 הִוא מִנְחַת זָכָרֹן מִזְכֶּרֶת עֹן: ^ט וְהִקְרִיב אֹתָהּ
 הַכֹּהֵן וְהַעֲמִידָהּ לִפְנֵי יְהוָה: ^י וְלָקַח הַכֹּהֵן מִמֶּנּוּ
 קִדְשִׁים בְּכָל־יָחִיר וּמִן־הַעֲפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּקֶּרֶקַע
 הַמִּשְׁפָּן יָקַח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַפִּיִּם: ^{יא} וְהַעֲמִיד
 הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ
 הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזָּכָרֹן מִנְחַת
 קִנְיָנָה הִוא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים:
^{יב} וְהַשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא
 שָׁכַב אִישׁ אִתָּךְ וְאִם־לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת
 אִישׁךָ הִנָּקִי מִמִּי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה: ^{יג} וְאִתָּךְ
 כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נָטַמְאָת וַיִּתֵּן אִישׁ בְּךָ
 אֶת־שִׁכְבָּתוֹ מִבְּלַעְדִּי אִישׁךָ: ^{יד} וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן
 אֶת־הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה
 יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לָאֵלָה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עֲמֹךְ בְּתַת
 יְהוָה אֶת־יִרְכַּךְ נִפְלֹת וְאֶת־בִּטְנוֹךְ צָבָה: ^{טו} וְכֹאֲו
 הַפִּיִּם הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיֶיךָ לַצָּבוֹת בָּטֹן וּלְנֹפֶל
 יִרְךָ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן | אָמֵן: ^{טז} וְכָתַב אֶת־
 הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסֵפֶר וּמָחָה אֶל־מִי הַמָּרִים:
^{יז} וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים
 וְכֹאֲו בָּהּ הַפִּיִּם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים: ^{יח} וְלָקַח הַכֹּהֵן
 מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְיָנָה וְהִנִּיף אֶת־הַמִּנְחָה
 לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: ^{יט} וְקָמַץ
 הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אֲזִכְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ
 וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַפִּיִּם: ^כ וְהִשְׁקָה
 אֶת־הַפִּיִּם וְהִיְתָה אִם־נִטְמָאָה וְתִמְעַל מֵעַל
 בְּאִשָּׁה וְכֹאֲו בָּהּ הַפִּיִּם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים וְצִבְתָּהּ
 בְּטָנָהּ וּנְפִלָה יִרְכָּה וְהִיְתָה הָאִשָּׁה לָאֵלָה בְּקֶרֶב
 עַמָּה: ^{כא} וְאִם־לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְטָהְרָה הִוא
 וְנִקְתָּה וְנִזְרְעָה זֶרַע: ^{כב} וְאֵת תּוֹרַת הַקִּנְיָנָה אֲשֶׁר
 תִּשְׁטֵם אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה וְנִטְמָאָה: ^{כג} אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר
 תַּעֲבֹר עָלָיו רֹחַ קִנְיָנָה וְקָנָה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהַעֲמִיד
 אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה לָּהּ הַכֹּהֵן אֶת
 כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ^{כד} וְנִקְהָה הָאִישׁ מֵעֵן וְהָאִשָּׁה

שְׁלִישִׁי ה' א' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב צו
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּנְחָה כָּל־צְרוּעַ
 וְכָל־זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ: ^ג מִזְכֶּר עַד־נִקְבָּה
 תִּשְׁלְחוּ אֶל־מַחֲוִין לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמָאוּ
 אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: ^ד וַיַּעֲשׂוּ־כֵן
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל־מַחֲוִין לַמַּחֲנֶה
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרֵי בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל: ^ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ו דַּבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־
 חַטָּאת הָאֵדָם לְמַעַל מַעַל בִּיהוָה וְאִשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ
 הַהִוא: ^ז וְהִתְדוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב
 אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יִסֹּף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר
 אָשָׁם לוֹ: ^ח וְאִם־אִין לְאִישׁ גָּאֵל לְהָשִׁיב הָאֲשָׁם
 אֵלָיו הָאֲשָׁם הַמּוֹשֵׁב לִיהוָה לַכֹּהֵן מִלְכָּד אִיל
 הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפְּרוּ עָלָיו: ^ט וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־
 קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה:
 וְאִישׁ אֶת־קִדְשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ

יְהִי: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 19)

והתנדו את חטאתם אשר עשו (ה, ז)

המתנדו בדברים ולא גמר בלבו לעצוב . . דומה לטובל ושרץ

בדוד (רמב"ם)

לכאורה היה לו לומר סתם שאין ודאי בלי תשובה, ומדוע
 כתב דגמא זו. ויש לומר, דהנה השרץ אינו דבר צדדי המונע
 את פעלת הטבילה (כמו חציצה), אלא הוא הפך הטבילה,
 שענינה עזיבת הטמאה וטהרה ממנה. ואף כאן: בלי תשובה אין
 תכן לודוי, כי שניהם מעשה אחד של טהרה מטמאת החטא.

רבי' א' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִשָּׁה כִּי־תִשְׁטֵם אִשְׁתּוֹ
 וּמַעַלָּה בּוֹ מֵעַל: ^{יא} וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע
 וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁה וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעַל
 אִין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׁה: ^{יב} וְעָבַר עָלָיו רֹחַ־קִנְיָנָה
 וְקָנָה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו
 רֹחַ־קִנְיָנָה וְקָנָה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה:
^{יג} וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהִבִּיא אֶת־
 קִרְבָּנָה עָלֶיהָ עֲשִׂירַת הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא־יִצַק

הָהוּא תִשָּׂא אֶת־עֹנֶהָ: פ ו «וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
 אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לַגִּדֹּל גִּדֵּר נָזִיר לַיהוָה
 לַיהוָה: ג מִיָּיִן וּשְׂכָר יִזְיֹר חֲמִץ יֵינ וְחֲמִץ שֹׁכֵר לֹא
 יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לַחִים
 וַיִּבְשִׂים לֹא יֹאכֵל: ה כָּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 מִגֶּפֶן הַיָּיִן מִחֲרָצִים וְעֵדֶיג לֹא יֹאכֵל: ה כָּל־יְמֵי
 גִּדֵּר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֵאת
 הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזְיֹר לַיהוָה קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדֹּל פָּרַע שְׂעַר
 רֹאשׁוֹ: ו כָּל־יְמֵי הַיִּזְרוֹ לַיהוָה עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא:
 ו לֹאֲבִיו וּלְאִמּוֹ לְאֶחָיו וּלְאֶחָתוֹ לֹא־יִטְמָא לָהֶם
 בְּמָתָם כִּי נִזֵּר אֱלֹהֵיו עַל־רֹאשׁוֹ: ח כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ
 הוּא לַיהוָה: ט וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בַּפֶּתַע פֶּתָאֵם
 וְטָמֵא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טָהַרְתּוֹ בַּיּוֹם
 הַשְּׂבִיעִי וְגִלַּחְנוּ: י וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תָרִים
 אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
 יי וַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לַעֲלָה וְכַפֵּר
 עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ וְקֹדֶשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם
 הַהוּא: יג וְהַיִּזְרוֹ לַיהוָה אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהָבִיא כֶּבֶשׂ
 בֶּן־שָׁנָתוֹ לְאַשֶׁם וְהַיָּמִים הָרִאשִׁים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא
 נִזְרוֹ: יד וְזֹאת תֹּרַת הַנָּזִיר בַּיּוֹם מְלֵאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא
 אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: טו וְהִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ
 לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לַעֲלָה וְכִבְשָׂה
 אֶחָת בֶּת־שָׁנָתָה תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאֵיל־אֶחָד
 תָּמִים לְשִׁלְמִים: טז וְסָל מִצֹּת סֵלַת חֵלֶת בְּלוּלַת
 בִּשְׁמֵן וְרִקְיָקִי מִצֹּת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵּיהֶם: טז וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֶׂה
 אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֲלָתוֹ: יז וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבֶח
 שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל הַמִּצֹּת וַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן
 אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ: יח וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל
 מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ
 וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבֶח הַשְּׁלָמִים: יט וְלָקַח
 הַכֹּהֵן אֶת־הַיִּזְרַע בְּשִׁלָּה מִן־הָאֵיל וְחֵלֶת מִצָּה
 אֶחָת מִן־הַפֶּל וְרִקְיָק מִצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי
 הַנָּזִיר אַחֵר הַתְּגַלְחוֹ אֶת־נִזְרוֹ: כ וְהִנִּיף אוֹתָם

הַכֹּהֵן וְהַנּוֹפֵחַ לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזָה
 הַתְּנוּפָה וְעַל שׂוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחֵר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יֵינ:
 כא וְזֹאת תֹּרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִזְיֹר קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה
 עַל־נִזְרוֹ מִלִּבֶּד אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂי יָדוּ כַּפֵּי גִדְרוֹ אֲשֶׁר יִזְיֹר
 כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תֹּרַת נִזְרוֹ: כב וַיִּדְבֹּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כג דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר
 כה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: ס
 כו וְיִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרְךָ: ס ז יֵאָר יְהוָה וּפָנָיו
 אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּד: ס ח יִשָּׂא יְהוָה וּפָנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ
 שָׁלוֹם: ס ט וַיִּשְׁמָו אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי
 אֲבָרְכֶם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ נשא תשל"ו)

איש או אשה כי יפלא לגדר נזיר (ו, ב)

הרואה סוטה בקלקולה, נזיר עצמו מן המין (רש"י)

הבעל שם טוב אומר, ש'הזולת' הוא ראי: מי שרואה בזולתו
 דבר רע, סימן שגם בו עצמו יש מעין דפי זה, כי אחרת לא היה
 רואה אותו בחבירו. ואף כאן: אדם שרואה סוטה בקלקולה חזב
 לדעת שיש לו קשר מסתם לחטא זה, לפחות בדקות, ולכן עליו
 לתקן ולהגדיר את עצמו.

חמישי ז «ויהי ביום כלות משה להקים את־
 המשכן וימשח אותו ויקדש אתו ואת־כל־כליו
 ואת־המזבח ואת־כל־כליו וימשחם ויקדש אתם:
 ז ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם
 נשיאי המטות הם העמדים על־הפקדים: ח ויביאו
 את־קרבתם לפני יהוה שש־עגלת צב ושני עשר
 בקר עגלה על־שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו
 אותם לפני המשכן: י ויאמר יהוה אל־משה לאמר:
 יא קח מאתם והיו לעבד את־עבדת אהל מועד
 ונתתה אותם אל־הלויים איש כפי עבדתו: יב ויקח
 משה את־העגלת ואת־הבקר ויתן אותם אל־
 הלויים: יג ואת שתי העגלות ואת־הבקר ואת ארבעת הבקר
 נתן לבני גרשון כפי עבדתם: יד ואת ארבע
 העגלות ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי
 עבדתם ביד איתמר בן־אהרן הכהן: ט ולבני קהת
 לא נתן כי־עבדת הקדש עליהם בפתף ישאו:
 ויקריבו הנשאים את חנפת המזבח ביום המשח

אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:
 י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא
 אֶחָד לַיּוֹם וַיִּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ: ס
 י וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נֹחַשׁוֹן
 בֶּן־עַמִּינָדָב לַמִּטֶּה יְהוּדָה: י וַקְּרָבֵנוּ קַעֲרַת־כֶּסֶף
 אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
 שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֶלֶת
 בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: י כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב
 מִלֵּאָה קִטְרֶת: י כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד
 כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: י שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לְחַטָּאת: י וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
 זֶה קָרְבֵּן נֹחַשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב: פ י בַּיּוֹם הַשְּׁנִי
 הַקָּרִיב נִתְנַאֵל בֶּן־צֹעֵר נְשִׂיא יִשְׁשַׁכָּר: י הַקָּרִיב
 אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
 הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:
 כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
 לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: כ וּלְזִבְחַת
 הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
 כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן נִתְנַאֵל
 בֶּן־צֹעֵר: פ כ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נְשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֹן
 אֵילִיָּאב בֶּן־חֶלֶץ: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת
 שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֶלֶת בָּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה
 קִטְרֶת: כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
 כ וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
 עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן
 אֵילִיָּאב בֶּן־חֶלֶץ: פ כ בַּיּוֹם הָרִבִּיעִי נְשִׂיא לִבְנֵי
 רְאוּבֵן אֵלִיצֹר בֶּן־שִׁדְיָאוֹר: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
 אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
 שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֶלֶת

בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: י כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב
 מִלֵּאָה קִטְרֶת: י כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד
 כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: י שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לְחַטָּאת: י וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
 זֶה קָרְבֵּן אֵלִיצֹר בֶּן־שִׁדְיָאוֹר: פ כ בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי
 נְשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאל בֶּן־צֹרִישְׁדִי: כ קָרְבָּנוֹ
 קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
 אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
 מִלֵּאִים סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת
 עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל
 אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים
 אֶחָד לְחַטָּאת: כ וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה
 חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן שְׁלֵמִיאל בֶּן־צֹרִישְׁדִי: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות יג עמ' 190)

עבדת הקדש עליהם, ככתף ישאו (ז, ט)

יש יהודי שהטלה עליו העבודה הקדושה של הפצת הנגלה
 והנסתר שבתורה (הארון והמנוחה) וקרוב לבס של ישראל
 לאביהם שבשמים, ועליו למלא שליחות זו במקום שהכונה
 העליונה הביאתו לשם ולא לזיוז ממקומו. וזאת, אף שבכתף
 ישאו, היינו שלא היו נושאים הפלים על בהמות ועגלות - הנפש
 הבהמית אינה יכולה לשאת ולהבין מה זה ועל מה זה.

ששי כ בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי נְשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלִיָּסָף
 בֶּן־דְּעוּאֵל: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֶלֶת בָּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה
 קִטְרֶת: כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
 כ וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
 עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן
 אֶלִיָּסָף בֶּן־דְּעוּאֵל: פ כ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נְשִׂיא לִבְנֵי
 אֶפְרַיִם אֶלִישַׁמֶּע בֶּן־עַמִּיהוּד: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
 כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד
 כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |

מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: נ כָּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: נא פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: נב שְׁעִיר־
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: נג וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם
אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן אֲלִישָׁמַע בֶּן־עַמִּיהוּד: פ נד בְּיוֹם
הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גְּמִלְיָאל בֶּן־פִּדְהָצוּר:
נח קֶרֶבְנֹו קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשִׁקְל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשִׁמּוֹן
לְמִנְחָה: נו כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:
נז פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה: נח שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: נט וְלִזְבַּח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן גְּמִלְיָאל
בֶּן־פִּדְהָצוּר: פ ס בְּיוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בְנִימִן
אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעָנִי: סא קֶרֶבְנֹו קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: סב כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: סג פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: סד שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
סה וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן אֲבִידָן
בֶּן־גִּדְעָנִי: פ סו בְּיוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי הֵן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישָׁדִי: סז קֶרֶבְנֹו קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: סח כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: סט פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: ע שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
עא וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן אֲחִיעֶזֶר
בֶּן־עַמִּישָׁדִי: פ עב בְּיוֹם עֲשָׂרִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי
אֲשֶׁר פָּגַעֲיָאל בֶּן־עֶכְרָן: עג קֶרֶבְנֹו קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת

שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: עד כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: עה פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: עו שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
עא וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן פָּגַעֲיָאל
בֶּן־עֶכְרָן: פ עב בְּיוֹם שְׁנִים עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי
נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן: עג קֶרֶבְנֹו קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: פ כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: פא פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: פב שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
פג וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן אֲחִירַע
בֶּן־עֵינָן: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 90)

בְּיוֹם עֲשָׂרִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אֲשֶׁר (ז, עב)

ר"ל אָמְרוּ: כָּל הַמוֹסִיף גֹּרַע, שְׁנֵאֲמַר . . . עֲשִׂיתִי עֲשָׂרָה
יָרִיעוֹת (דל ע"י"ן מהכא, הוּא לֵהוּ י"ב). הַשֵּׁרֶשׁ שֶׁל כָּל הַמוֹסִיף גֹּרַע
הוּא בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, שֶׁהִיָּה בּוֹ רַבּוּי אוֹרוֹת, וְנִשְׁבְּרוּ וְנִפְלוּ י"א
בְּחִינּוֹת (שְׁמֶהֵן הוּא י"א אֱלֹפִי עֲשׂו). וְהִנֵּה תִהְיוּ הוּא גְבוּרֹת,
בְּסוֹד בְּתַחֲלָה עֲלֶה בְּמַחֲשָׁבָה לְבְרָא אֶת הָעוֹלָם בְּמַדַּת הַדִּין,
וְאֲשֶׁר דּוֹקָא מִמֶּתִיק גְבוּרֹת אֱלֹהִים, כִּי הוּא בְּחִינַת בִּינָה, עֲלָמָא
דְּאֵתִי (אֲשֶׁר מְלִשׁוֹן אֲשֶׁר וְתַעֲנוּג), וְהַגְבוּרֹת נִמְתַּקִּין בְּשִׁרְשׁוֹן -
בִּינָה.

שְׁבִיעִי פד זֹאת | חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ מֵאֵת
נָשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֲשָׂרָה מִזֶּרֶק־
כֶּסֶף שְׁנָיִם עֶשֶׂר כִּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֲשָׂרָה:
פה שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקַּעֲרָה הָאֶחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים
הַמִּזְרֶק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אֲלֵפִים וְאַרְבַּע־
מֵאוֹת בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ: פז כִּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֲשָׂרָה
מִלֵּאָה קִטְרֶת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכָּף בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ
כָּל־זָהָב הַכִּפּוֹת עֲשָׂרִים וּמֵאָה: פח כָּל־הַבָּקָר לְעֹלָה
שְׁנָיִם עֶשֶׂר פָּרִים אֵילִם שְׁנָיִם־עֶשֶׂר כֶּבֶשִׁים
בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנָיִם עֶשֶׂר וּמִנְחָתָם וְשְׁעִירֵי עִזִּים שְׁנָיִם

בְּחֵיכֹן וּבְיוֹמֵיכֹן וּבְחֵי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָא קָרִיב וְאַמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנִחְמָתָא, וְדַאמִירָן בְּעָלְמָא, וְאַמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן

★ ★ ★

מפְטִיר פו כָּל־הַבֹּקֶר לַעֲלֹה שְׁנִים עָשָׂר פָּרִים אֵילָם שְׁנִים־עָשָׂר בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנִים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וְשִׁיעִירֵי עִזִּים שְׁנִים עָשָׂר לַחֲטָאתָ: פה וְכָל בֹּקֶר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֲשִׂים וְאַרְבַּעַת פָּרִים אֵילָם שְׁשִׁים עֲתִידִים שְׁשִׁים בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ: פט וּבָכֹא מֹשֶׁה אֶל־ אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדִּבְרֵי אֱלֹוֹ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים וַיְדַבֵּר אֲלֹוֹ:

קע"ו פסוקים, עמו"ס סימן.

עָשָׂר לַחֲטָאתָ: פה וְכָל בֹּקֶר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֲשִׂים וְאַרְבַּעַת פָּרִים אֵילָם שְׁשִׁים עֲתִידִים שְׁשִׁים בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ: פט וּבָכֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדִּבְרֵי אֱלֹוֹ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים וַיְדַבֵּר אֲלֹוֹ: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ נשא תשל"ה)

וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדִּבְרֵי אֱלֹוֹ . . וַיְדַבֵּר אֲלֹוֹ (ז, פט) רבנו הגדול פסק בהלכות תלמוד תורה, שכל אחד ואחד יש לו חלק בפשט, ברמז, בדרוש ובסוד שבתורה (ועיין שם עד היכן הרברים מגיעים). וכן כתב האריז"ל על הפסוק "חלקי ה' אמה נפשי". ויש להעיר, ש'שאל' הוא ראשי תבות יש ששים רבוא אותיות לתורה, היינו שכל אחד יש לו אות בתורה. והדבר נקמו פאן: לכל יהודי יש חלק בתורה ש'מדבר אליו' בלבד.

★ ★ ★

חצי קריש

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אֲמֵן בְּעָלְמָא דִּי כְּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. אֲמֵן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְיָחִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרִכֵּי־נֶעֱם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֲשֶׂר וּכְבוֹד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוף. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרָה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרָה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרָה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרָה כאחד בקול רם ששני קולות

אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת נשא בשופטים פרק יג

יג כ וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצִּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וְשֵׁמוֹ מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֶקְרָה וְלֹא יָלְדָה: ג וַיֵּרָא מֶלֶאךָ־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אֶת־עֶקְרָה וְלֹא יָלְדָתְךָ וְהָרִית וְיִלְדָתְךָ בֵּן: ד וְעַתָּה הַשְׁמֵרִי נָא וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֹׁכֵר וְאַל־תֹּאכְלִי כָל־טָמֵא: ה כִּי הֵנָּה הָרָה וְיִלְדָתְךָ בֵּן וּמוֹרָהּ לֹא־יֵעָלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנָּעַר מִן־הַבֶּטֶן וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: ו וַתֵּבֵא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִשָּׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמֵרָאֵהוּ כַּמֶּרְאֶה מֶלֶאךָ הָאֱלֹהִים נֹרָא מְאֹד וְלֹא שָׁאֲלָתִיהוּ אִי־מִזָּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי: ז וַיֹּאמֶר לִי הֵנָּה הָרָה וְיִלְדָתְךָ בֵּן וְעַתָּה אֶל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֹׁכֵר וְאַל־תֹּאכְלִי כָל־טָמֵא כִּי־נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנָּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ: ח וַיַּעֲתֶר מְנוּחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחַת יְבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיִזְכְּנוּ מִהַנְּעִשָׂה לַנָּעַר הַיּוֹלֵד: ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מְנוּחַ וַיָּבֹא מֶלֶאךָ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִשָּׁה אֵין עִמָּה: י וַתִּמְהַל הָאִשָּׁה וַתֵּרֶץ וַתִּגַּד לְאִשָּׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בְיוֹם אֵלַי: יא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: יב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרִיךָ מִהַיְהִיָּה מִשְׁפָּט הַנָּעַר וּמַעֲשָׂהוּ: יג וַיֹּאמֶר מֶלֶאךָ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ מִכָּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר: יד מִכָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִנֶּפֶן הַיָּיִן לֹא תֹאכַל וַיַּיִן וְשֹׁכֵר אֶל־תִּשְׁתִּי וְכָל־טָמֵא אֶל־תֹּאכַל כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיָּה תִשְׁמָר: טו וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מֶלֶאךָ יְהוָה נַעֲצֶרֶה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדֵי עֹזִים: טז וַיֹּאמֶר מֶלֶאךָ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ אִם־תַּעֲצֹרְנִי לֹא־אֲכַל כָּל־חֲמֹךְ וְאִם־תַּעֲשֶׂה עָלַי לִיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא־יָדַע מְנוּחַ כִּי־מֶלֶאךָ יְהוָה הוּא: יז וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מֶלֶאךָ יְהוָה מִי שָׁמַךְ כִּי־יָבֹא דְבָרְךָ וְכַבֵּדְנוּךָ: יח וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶאךָ יְהוָה לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשֹׁמֵי וְהוּא פֶּלְאִי: יט וַיָּקָח מְנוּחַ אֶת־גְּדֵי הָעֹזִים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצֹּר לִיהוָה וּמִפְּלֹא לַעֲשׂוֹת וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רְאִים: כ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלֵּב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשְּׁמִימָה וַיַּעַל מֶלֶאךָ־יְהוָה בַּלֵּב הַמִּזְבֵּחַ וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רְאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אֶרֶצָה: כא וְלֹא־יָסַף עוֹד מֶלֶאךָ יְהוָה לְהִרְאֶה אֶל־מְנוּחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אִזְּ יָדַע מְנוּחַ כִּי־מֶלֶאךָ יְהוָה הוּא: כב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ: כג וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוֹ חֲפֹץ יְהוָה לְהַמִּיתֵנוּ לֹא־לָקַח מִיָּדֵנוּ עָלָה וּמִנְחָה וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֱלֹה וְכַעַת לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ כְּזֹאת: כד וַתֵּלֶד

קעג

הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן וַיִּגְדֵּל הַנָּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: כֹּה וַתַּחֲלֵל רוּחַ יְהוָה לַפְּעָמָה
בְּמַחֲנֶה דָן בֵּין צָרָעָה וּבֵין אִשְׁתָּאוּל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְיֵם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׁמַחֲנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיִּגַּל לַבְּנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אַחֵרִים אֶת
כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי,
מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמַנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק:
תחילת ליל שני, ז' סיון

לוח זמנים לשבוע פרשת נשא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:33	5:35	8:32	8:33	9:04	9:05	10:16	10:16	19:44	19:41	20:07	20:11	19:24	20:22
חיפה (ק)	5:29	5:31	8:29	8:30	9:01	9:02	10:14	10:14	19:47	19:44	20:11	20:15	19:17	20:26
ירושלים (ק)	5:29	5:30	8:30	8:30	9:01	9:01	10:13	10:13	19:46	19:42	20:09	20:13	19:05	20:22
תל אביב (ק)	5:33	5:34	8:31	8:32	9:04	9:04	10:16	10:16	19:45	19:42	20:09	20:12	19:25	20:25
אוסטריה וינה (ק)	4:53	4:57	8:19	8:21	8:51	8:53	10:11	10:12	20:53	20:47	21:23	21:30	20:34	21:50
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:19	7:24	9:14	9:17	9:49	9:46	10:37	10:38	17:15	17:12	17:42	17:40	16:55	17:52
אוקראינה אודסה (ק)	5:04	5:08	8:26	8:27	8:58	8:59	10:17	10:18	20:46	20:41	21:15	21:21	20:27	21:25
אוקראינה דונייצק (ק)	4:29	4:33	7:54	7:56	8:26	8:28	9:47	9:46	20:19	20:25	20:56	21:02	20:06	21:06
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	4:38	4:43	8:04	8:06	8:36	8:38	9:58	9:57	20:32	20:38	21:08	21:15	20:19	21:19
אוק. ז'יטומיר (ק)	5:01	5:01	8:26	8:28	8:58	9:00	10:21	10:20	21:04	21:11	21:43	21:50	20:52	21:54
אוקראינה קייב (ק)	4:47	4:52	8:18	8:20	8:49	8:52	10:13	10:12	20:59	21:05	21:38	21:45	20:46	21:49
איטליה מילאנו (ק)	5:34	5:38	8:54	8:55	9:26	9:27	10:45	10:44	21:04	21:09	21:38	21:43	20:50	22:02
אקוואדור קיטו (ח)	6:01	6:00	8:34	8:35	9:04	9:03	10:06	10:07	18:22	18:23	18:45	18:46	18:05	18:50
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:47	7:50	9:44	9:46	10:19	10:16	11:08	11:10	17:54	17:53	18:21	18:19	17:35	18:31
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	8:51	8:55	10:44	10:47	11:17	11:14	12:04	12:06	18:33	18:30	19:02	18:59	18:13	19:03
ארה"ב בולטימור (ק)	5:39	5:41	8:48	8:47	9:21	9:20	10:35	10:35	20:26	20:31	20:56	21:01	20:12	21:05
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:22	5:25	8:36	8:35	9:07	9:06	10:23	10:22	20:22	20:26	20:52	20:57	20:07	21:12
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:23	5:26	8:36	8:35	9:08	9:07	10:23	10:23	20:21	20:25	20:51	20:56	20:07	21:12
ארה"ב דטרויט (ק)	5:53	5:56	9:09	9:08	9:41	9:40	10:57	10:57	21:03	21:08	21:35	21:40	20:49	21:55
ארה"ב היוסטן (ק)	6:18	6:19	9:15	9:14	9:47	9:47	10:58	10:58	20:18	20:21	20:44	20:47	20:03	20:59
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:38	5:40	8:41	8:41	9:13	9:12	10:25	10:25	20:01	20:04	20:28	20:32	19:46	20:44
ארה"ב מיאמי (ק)	6:26	6:28	9:18	9:18	9:51	9:51	11:00	11:00	20:09	20:11	20:33	20:37	19:53	20:47
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:18	5:21	8:30	8:29	9:03	9:02	10:18	10:18	20:17	20:22	20:48	20:53	20:03	21:10
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:12	5:15	8:28	8:27	8:59	8:58	10:16	10:15	20:21	20:26	20:52	20:58	20:07	21:12
בוליביה לה פאס (ח)	6:45	6:43	9:05	9:07	9:34	9:36	10:33	10:34	18:17	18:16	18:39	18:39	17:58	18:43
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:28	5:34	9:02	9:00	9:35	9:32	10:56	10:55	21:46	21:53	22:26	22:34	21:34	23:01
בלגיה בריסל (ק)	5:29	5:34	9:03	9:01	9:35	9:33	10:57	10:56	21:46	21:52	22:25	22:33	21:33	22:58
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:20	4:26	8:06	8:04	8:38	8:35	10:03	10:01	21:21	21:29	22:07	22:17	21:10	22:21
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:37	6:34	8:46	8:47	9:17	9:19	10:12	10:14	17:33	17:32	17:57	17:56	17:14	18:04
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	6:21	6:19	8:31	8:33	9:02	9:04	9:58	10:00	17:21	17:20	17:45	17:44	17:02	17:51
בריטניה לונדון (ק)	4:43	4:48	8:20	8:18	8:51	8:49	10:13	10:12	21:07	21:14	21:48	21:56	20:55	22:21
בריטניה מנצ'סטר (ק)	4:41	4:47	8:23	8:21	8:55	8:52	10:19	10:17	21:26	21:33	22:10	22:19	21:14	22:49
גרמניה ברלין (ק)	4:45	4:50	8:23	8:21	8:55	8:53	10:18	10:17	21:17	21:25	22:00	22:08	21:06	22:12
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:14	5:19	8:48	8:46	9:19	9:17	10:40	10:39	21:26	21:33	22:05	22:12	21:14	22:16
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:38	6:41	8:49	8:51	9:19	9:21	9:55	9:55	17:32	17:31	17:56	17:55	17:13	17:59
הודו בומביי (ח)	5:58	5:59	8:43	8:43	9:15	9:15	10:22	10:23	19:13	19:15	19:36	19:39	18:57	19:43
הודו פונה (ח)	5:53	5:54	8:39	8:39	9:11	9:11	10:18	10:18	19:10	19:12	19:33	19:36	18:54	19:40
הונגריה בודפשט (ק)	4:46	4:50	8:12	8:10	8:44	8:42	10:03	10:02	20:32	20:38	21:07	21:14	20:19	21:18
טורקיה איסטנבול (ק)	5:31	5:34	8:43	8:42	9:16	9:14	10:31	10:30	20:29	20:34	21:00	21:05	20:15	21:09
יוון אתונה (ק)	6:01	6:03	9:09	9:08	9:41	9:40	10:55	10:54	20:42	20:46	21:11	21:15	20:27	21:19

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	5:10	5:14	8:32	8:34	9:06	9:04	10:25	10:24	20:50	20:55	21:25	21:31	20:37	21:35
מקסיקו מ. סיטי (ק)	6:49	6:50	9:40	9:40	10:10	10:10	11:18	11:18	20:18	20:20	20:41	20:44	20:02	20:48
ניו זילנד קרייטצ'רץ' (ח)	7:47	7:52	9:32	9:35	10:05	10:08	10:52	10:54	17:06	17:03	17:36	17:33	16:46	17:37
נפאל קטמנדו (ח)	5:02	5:03	7:59	7:59	8:30	8:30	9:40	9:40	18:59	19:02	19:24	19:28	18:43	19:32
סינגפור סינגפור (ח)	6:54	6:54	9:23	9:24	9:56	9:56	10:58	10:58	19:10	19:11	19:32	19:33	18:53	19:37
פולין ורשא (ק)	4:14	4:20	7:54	7:51	8:25	8:22	9:48	9:46	20:47	20:54	21:29	21:37	20:35	21:41
פרו לימה (ח)	6:19	6:20	8:37	8:39	9:10	9:11	10:08	10:10	17:52	17:52	18:14	18:15	17:34	18:19
צרפת ליאון (ק)	5:49	5:53	9:12	9:11	9:44	9:42	11:02	11:01	21:23	21:28	21:57	22:03	21:09	22:21
צרפת פריז (ק)	5:46	5:51	9:16	9:14	9:47	9:45	11:08	11:07	21:45	21:51	22:22	22:29	21:32	22:51
קולומביה בוגוטה (ח)	5:36	5:35	8:13	8:13	8:42	8:43	9:46	9:47	18:12	18:13	18:34	18:36	17:55	18:40
קנדה טורונטו (ק)	5:34	5:37	8:52	8:51	9:24	9:23	10:41	10:40	20:53	20:58	21:25	21:31	20:39	21:47
קנדה מונטריאול (ק)	5:04	5:08	8:26	8:25	8:58	8:56	10:16	10:15	20:35	20:41	21:09	21:15	20:22	21:34
קפריסין לרנקה (ק)	5:31	5:34	8:33	8:32	9:06	9:05	10:18	10:18	19:52	19:56	20:20	20:24	19:37	20:28
רוסיה מוסקבה (ח)	4:45	4:52	8:37	8:34	9:07	9:04	10:34	10:32	22:02	22:11	22:51	23:02	21:51	23:38
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	5:25	5:30	8:50	8:48	9:22	9:20	10:41	10:40	21:07	21:13	21:43	21:49	20:54	21:53
שווייץ ציריך (ק)	5:27	5:31	8:54	8:52	9:25	9:23	10:44	10:44	21:15	21:21	21:51	21:58	21:02	22:16
תאילנד בנגקוק (ח)	5:46	5:47	8:26	8:27	8:59	8:59	10:04	10:05	18:43	18:45	19:06	19:08	18:27	19:12

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידנו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il